Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
6 B
24

M

CICERON.
EPIST. FAMIL.
CUM SCOLIIS
PAUL. MANUT.

XXIV. 4. 17.
T. 3.
68:6
8. 24
p. pelle

R. II ad To I p 286 n. 6.

5. 8. E. 10.

Ex libris [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 1731



M. TVLLII CICERONIS EPISTO= LAE FAMILIARES, DILIGEN= TIVS, QVA'M QVAE HA= CTENVS EXIERVNT, EMENDATAE.

PAVLI MANVTII SCHOLIA,
quibus & loci familiarium epiſtolarum ob= ſcuriores explanantur, et caſtigationũ, quæ in ijſdem epiſtolis factæ ſunt, ratio redditur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AL DVS

PAVLVS MANVTIVS ALDI F.

VENETIIS, M. D. XL.

68 6
B 24

PAVLVS MANVTIVS ALDI F.
MAPHAEO LEONI, PATRI-
TIO VENETO, SENA-
TORI GRAVISS.
ET ORNATISS.
S. P. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBROS emendare qui cogitant, in ijs primum diligentia ſit oportet, ut manuſcriptos cum impreſſis accurate conferant; deinde iudicium, ut ex collatione, quod eſt optimum, recte deligant. horum in altero non dubito quin ſatisfaciam. in altero non equidem affirmo, neque affirmare ſine arrogantia poſſum: tamen ita promitto, daturum me eſſe operam, ut ne illud quidem requiri prorſus à me poſſit. nam cum in locis emendandis nemo ſit tam Lynceus*, qui non aliquando offendat, adhibere in conſilium ſoleo literatos homines, ut ex illorum ſententia, quid probandum ſit, quid reijciendum, ſtatuatur. qua in re ſua laude neminem fraudamus: quæ enim ingenioſe, & prudenter ab alijs excogitata deferuntur, ea in ſcholijs, quæ extremo in libro ſunt, auctoribus redduntur ſuis. id quod in his epiſtolis, quæ familiares dicuntur, eſt à me factum. quas quidem epiſtolas ut cum ijs libris, qui libentius, ac diligentius leguntur, emendarem, quartum abhinc annum &* Romam *me contuli, ubi codices uetuſtos, hominésq; doctiſſimos eſſe non paucos audieram: &, cum inde*

diſceſſiſſem, eam Italiæ partem, quæ eſt antiquo=rum librorum officinis celebrior, magnis meis & laboribus, & ſumptibus peragraui: neque id tamen ſine fructu: quo enim conſilio iueram, ut ueterum monimenta corrigerem; id ſpero me eſſe mea diligentia conſecutum. ſed reliqui libri ſuo quique tempore edentur. nunc familiares damus Ciceronis epiſtolas: è quibus non contenti, quæ plurima erant, menda ſuſtuliſſe, breuem eorum locorum interpretationem attexuimus, quos alij uel ſecus (quemadmodum quidem mihi uiſum eſt) intellexerant, uel, ut obſcuros, prætermiſerant. Hanc tibi noſtram induſtriam, & noſtros, quicunque ſunt, labores Maphæe clariſſime dicamus. uolo, extet apud homines quaſi monumentum pietatis in te meæ, minimum illud quidem, neque cum tuis in me officijs, quæ ſunt maxima, conferendum: tamen non dubito, quin hæc tibi meæ uoluntatis ſignificatio uel gratiſſima ſit futura. cuius rei ſigna habeo equidem permulta, eaque non dubia, ſed illud certiſſimum, quòd ſuperiorem illam editionem, quæ & ipſa in tuo nomine apparuit, ita in ſermonibus tuis extuliſti, ut ad meam laudem nihil oratione tua poſſet eſſe illuſtrius. quo fit, ut mihi non exiſtimem eſſe dubitandum, quin eo pluris nunc apud te ſit officium hoc meum, quo eſt altera hæc editio illa ornatior, atq; perfectior. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD LENTVLVM LIBER I.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

M. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S.

1 GO OMNI OFFICIO, AC *potius pietate erga te, cæteris ſatisfacio omnibus: mihi ipſe nunquam ſatisfacio: tanta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum; ut, quoniam tu, niſi perfecta re, de me non conquieſti, ego, quia non idem in tua cauſa efficio, uitam mihi eſſe acerbam putem. in cauſa hæc ſunt. Ammonius* Regis *legatus aperte pecunia nos oppugnat. res agitur per eoſdem creditores, per quos, cum tu aderas, agebatur.* Re*gis cauſa, ſiqui ſunt, qui uelint, qui pauci ſunt; omnes rem ad* Pompeium *deferri uolunt. ſenatus religionis calumniam non religione, ſed maleuolentia, & illius regiæ largitionis inuidia comprobat.* Pompeium *& hortari, & orare, & iam liberius accuſare, & monere, ut magnam infamiam fugiat, non deſiſtimus. ſed planè nec precibus noſtris, nec admonitionibus reliquit locum: nam cum in ſermone quotidiano, tum in ſenatu palàm ſic egit cauſam tuam, ut neq; eloquentia maiore quiſquam, neq; grauitate, nec ſtudio, nec contentione agere potuerit, cum ſumma teſtificatione tuorum in ſe officiorum, & amoris erga te ſui.* Marcellinum

tibi eſſe iratum ſcis. is hac regia cauſa excepta, cæteris in rebus ſe acerrimum tui defenſorem fore oſtendit. quod dat, accipimus. quod inſtituit referre de religione, & ſæpe iam retulit, ab eo deduci non poteſt. res ante Idus *acta ſic eſt: nam hæc* Idibus *mane ſcripſi.* Hortenſij, *& mea, &* Luculli *ſententia cedit religioni de exercitu (teneri enim res aliter non poteſt) ſed ex illo* S.C. *quod te referente factum eſt, tibi decernit, ut* Regem *reducas: quod commodo* Reip. *facere poſſis, ut exercitum religio tollat, te auctorem ſenatus retineat.* Craſſus *treis legatos decernit, nec excludit* Pompeium; *cenſet enim etiam ex ijs, qui cum imperio ſunt:* Bibulus *treis legatos ex ijs, qui priuati ſunt. huic aſſentiuntur reliqui conſulares, præter* Seruilium, *qui omnino reduci negat oportere; &* Volcatium, *qui* Lupo *referente,* Pompeium *decernit; &* Afranium, *qui aſſentitur* Volcatio: *quæ res auget ſuſpicionem* Pompeij *uoluntatis: nam aduertebatur* Pompeij *familiareis aſſentire* Volcatio. *laboratur uehementer. inclinata res eſt.* Libonis, *&* Hypſæi *non obſcura concurſatio, & contentio, omniumq; Pompeij familiarium ſtudium, in eam opinionem rem adduxerunt, ut Pompeius cupere uideatur. cui qui nolunt, ijdem tibi, quòd eum ornaſti, non ſunt amici. nos in cauſa auctoritatem eo minorem habemus, quòd tibi debemus. gratiam autem noſtram extinguit hominum ſuſpicio, quòd* Pompeio *ſe gratificari putant. ut in rebus multo ante, quàm profectus es, ab ipſo* Rege, *& ab intimis, ac domeſticis* Pompeij *clàm exulceratis, deinde palàm à conſularibus exagitatis, & in ſummam inuidiam adductis, ita*

uerſamur . noſtram fidem omnes, amorem tui abſentis præſentes tui cognoſcent . ſi eſſet in ijs fides, in quibus ſumma eſſe debebat : non laboraremus.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

Dib.Ian.in ſenatu nihil eſt cōfectum,propterea ꝙ dies magna ex parte conſumptus eſt altercatione Lentuli Cos.& Caninij Trib. pl.*eo die nos quoq; multa uerba fecimus, maximeq; uiſi ſumus ſenatum commemoratione tuæ uoluntatis erga illum ordinem commouere . itaq; poſtridie placuit, ut breuiter ſententias diceremus : uidebatur enim reconciliata nobis uoluntas ſenatus eſſe : quod tum dicendo, tum ſingulis appellandis,rogandisq; perſpexerā . itaq; cum ſententia prima* Bibuli *pronuntiata eſſet,ut tres legati* Regem *reducerent ; ſecunda* Hortensij,*ut tu ſine exercitu reduceres ; tertia* Volcatij,*ut* Pompeius *reduceret : poſtulatum eſt,ut* Bibuli *ſententia diuideretur . quatenus de religione dicebat : ei rei quia iam obſiſti non poterat,* Bibulo *aſſenſum eſt. de tribus legatis, frequentes ierunt in alia omnia . proxima erat* Hortensij *ſententia, cum* Lupus *Trib.pl.quòd ipſe de* Pompeio *retuliſſet,contendere cœpit,ante ſe oportere diſceſſionem facere, quàm* Conſules.*eius orationi uehementer ab omnibus reclamatum eſt: erat enim & iniqua,et noua.Conſules neq; concedebant,neq; ualde repugnabant : diem conſumi uolebant: id quod eſt factum : perſpiciebant enim in* Hortensij *ſententiam multis partibus plureis ituros : quanquam aperte* Volcatio *aſſentirentur . multi rogaban=*

tur, atq; id ipſum Conſulibus inuitis: nam ij Bibuli ſententiam ualere cupierunt. hac controuerſia uſq; ad noctem ducta, ſenatus eſt dimiſſus: & ego eo die caſu apud Pompeium cœnaui: nactusq; tempus hoc magis idoneum, q̃ unquam antea, ꝗ poſt tuum diſceſſum is dies primus honeſtiſſimus nobis fuerat in ſenatu, ita ſum cum illo locutus, ut mihi uiderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere. quem ego ipſum cum audio, prorſus eum libero omni ſuſpicione cupiditatis. cum autem eius familiares omnium ordinum uideo, perſpicio id, quod iam omnibus eſt apertum, totam rem iſtam iápridem à certis hominibus non inuito Rege ipſo, conſiliarijsq; eius, eſſe corruptam. hæc ſcripſi ad XVI. Cal. Febr. ante lucem. eo die ſenatus erat futurus. nos in ſenatu, quẽadmodum ſpero, dignitatem noſtram, ut poteſt in tanta hominum perfidia, et iniquitate, retinebimus. Quod ad popularem rationem attinet, hoc uidemur eſſe conſecuti, ut ne quid agi cum populo aut ſaluis auſpicijs, aut ſaluis legibus, aut deniq; ſine ui poſſit. de his rebus pridie, q̃ hæc ſcripſi, ſenatus auctoritas grauiſſima interceſſerat. cui cum Cato, & Caninius interceſſiſſent: tamen eſt perſcripta. eam ad te miſſam eſſe arbitror. de cæteris rebus, quicquid erit actum, ſcribam ad te: &, ut quã rectiſſime agantur, omni mea cura, opera, diligentia, gratia prouidebo. Vale.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

Vlo Trebonio, qui in tua prouincia magna negotia, & ampla, & expedita habet, multos an-

nos utor ualde familiariter. is cum antea ſemper et ſuo ſplendore, & noſtra, cæterorumq; amicorum commendatione gratiſſimus in prouincia fuit: tum hoc tempore propter tuum in me amorem, noſtramq; neceſſitudinem uehementer confidit, his meis literis ſe apud te gratioſum fore. quæ ne ſpes eum fallat, uehementer te rogo: commendoq; tibi eius omnia negotia, libertos, procuratores, familiam; in primisq;, ut, quæ T. Ampius de eius re decreuerit, ea comprobes; omnibusq; rebus eum ita tractes, ut intelligat noſtram commendationem non uulgarem fuiſſe. Vale.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

D XVI. *Cal. Febr. cum in ſenatu pulcherrime ſtaremus, q iam illam ſententiam* Bibuli *de tribus legatis pridie eius diei fregeramus; unumq; certamen eſſet relictum, ſententia* Volcatij: *res ab aduerſarijs noſtris extracta eſt uarijs calumnijs: cauſam enim frequenti ſenatu, in magna uarietate, magnaq; inuidia eorum, qui à te cauſam regiam aliò transferebant, obtinebamus. eo die acerbum habuimus* Curionem, Bibulum *multo iuſtiorem, penè etiam amicum.* Caninius, & Cato *negarunt ſe legem ullam ante comitia eſſe laturos. ſenatus haberi ante* Cal. Febr. *per legem* Pupiam, *id quod ſcis, non poteſt, neq; menſe* Febr. *toto, niſi perfectis, aut reiectis legationibus. hæc tamen opinio eſt populi* R. *à tuis inuidis, atque obtrectatoribus nomen inductum fictæ religionis, non tam ut te impedirent, q̃ ut nequis propter exercitus cupiditatem*

Alexandriam uellet ire. dignitatis autem tuæ, nemo eſt, quin exiſtimet habitam eſſe rationem ab ſenatu: nemo eſt enim, qui neſciat, quo minus diſceſſio fieret, per aduerſarios tuos eſſe factum. qui nunc populi R. nomine, re autem uera ſceleratiſſimo latrocinio, ſiqua conabuntur agere: ſatis prouiſum eſt, ut nequid ſaluis auſpicijs, aut legibus, aut iam ſine ui agere poſſint. Ego neq; de meo ſtudio, neq; de nõnullorum iniuria ſcribendum mihi eſſe arbitror: quid enim aut me oſtentem, qui, ſi uitam pro tua dignitate profundam, nullam partem uidear tuorum meritorum aſſecutus? aut de aliorum iniurijs querar: quod ſine ſummo dolore facere non poſſum? ego tibi à ui, hac præſertim imbecillitate magiſtratuum, præſtare nihil poſſum: ui excepta, poſſum confirmare, te & ſenatus, & populi R. ſummo ſtudio amplitudinem tuam retenturum. Vale.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

Ametſi nihil mihi fuit optatius, quàm ut primum abs te ipſo, deinde à cæteris omnibus quàm gratiſſimus erga te eſſe cognoſcerer: tamen afficior ſummo dolore, eiuſmodi tempora poſt tuam profectionem conſecuta eſſe, ut & meam, et cæterorum erga te fidem, & beneuolentiam abſens experirere. te autem uidere, & ſentire eandem fidem hominum in tua dignitate, quam ego in mea ſalute ſum expertus, ex tuis literis intellexi. Nos cum maxime conſilio, ſtudio, labore, gratia, de cauſa regia niteremur: ſubito exorta eſt nefaria Catonis promulgatio, quæ noſtra ſtudia imper

diret, & animos à minore cura ad ſummum timorem traduceret. ſed tamen in eiuſmodi rerum perturbatione quanquam omnia ſunt metuéda, nihil magis, q̃ perfidiam, timemus, & Catoni quidem (quoquo modo ſe res habeat) profecto reſiſtimus. De Alexandrina re, cauſáq; regia tantum habeo polliceri, me tibi abſenti, tuisq; præſentibus cumulate ſatisfacturum. ſed uereor, ne aut eripiatur nobis, aut deſeratur: quorum utrũ minus uelim, non facile poſſum exiſtimare. ſed ſi res coget, eſt quiddam tertium, quod neq; Selicio, nec mihi diſplicebat: ut neq; iacere Regem pateremur, nec nobis repugnãtibus ad eum deferri, ad quem propè iam delatum eſſe exiſtimatur. à nobis agentur omnia diligenter: ut neq;, ſiquid obtineri poterit, nõ contendamus: nec, ſiquid non obtinuerimus, repulſi eſſe uideamur. tuæ ſapientiæ, magnitudinisq; animi eſt, omnem amplitudinem, & dignitatem tuam in uirtute, atque in rebus geſtis tuis, atq; in tua grauitate poſitam exiſtimare: ſiquid ex ijs rebus, quas tibi fortuna elargita eſt, nonnullorum hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi, quàm tibi, futurum. à me nullum tempus prætermittitur de tuis rebus & agendi, & cogitandi: utorq; ad omnia Q. Selicio: neque enim prudentiorem quenquam ex tuis, neque fide maiore eſſe iudico, neque amantiorem tui. Hic quæ agantur, quæq; acta ſint, ea te & literis multorum, et nuntijs cognoſcere arbitror. quæ autẽ poſita ſunt in coniectura, quæq; mihi uidentur fore, ea puto tibi à me ſcribi oportere. poſteaquã Pompeius apud populum ad VIII. Id. Febr. cum pro Milone diceret, clamore, conuitióq; iactatus

eſt,in ſenatuq; à Catone *aſpere,& acerbe omnium magno ſilentio eſt accuſatus: uiſus eſt mihi uehemẽter eſſe perturbatus.itaq;* Alexandrina *cauſa,quæ nobis adhuc integra eſt(nihil enim tibi detraxit ſenatus, niſi id,quod per eandem religionem dari alteri non poteſt) uidetur ab illo planè eſſe depoſita . nunc id ſperamus,idq́; molimur,ut cum* Rex *intelligat ſeſe,id quod cogitabat, ut à* Pompeio *reducatur,aſſequi non poſſe,&c., niſi per te ſit reſtitutus,deſertum ſe,atq; abiectum fore,proficiſcatur ad te . quod ſine ulla dubitatione, ſi* Pompeius *paulum modo oſtẽderit ſibi placere,faciet . ſed noſti hominis tarditatem,& taciturnitatem . nos tamen nihil, quod ad eã rem pertineat,prætermittimus . cæteris iniurijs, quæ propoſitæ ſunt à* Catone,*facile,ut ſpero,reſiſtemus.amicum ex conſularibus neminẽ tibi eſſe uideo,præter* Hortenſium,& Lucullum. *cæteri ſunt partim obſcurius iniqui,partim non diſſimulanter irati . tu fac animo forti,magnoq́; ſis;ſpereſq́; fore, ut fracto impetu leuiſſimi hominis,tuã priſtinã dignitatem, et gloriã conſequare.*

M. CICERO P. LENTVLO S.

Q*Væ gerãtur,accipies ex* Pollione,*qui omnibus negotijs nõ interfuit ſolũ, ſed præfuit.* Me *in ſummo dolore,quẽ in tuis rebus capio,maxime ſcilicet cõſolatur ſpes,quòd ualde ſuſpicor fore,ut infringatur hominum improbitas & conſilijs tuorum amicorum, & ipſa die, qua debilitantur cogitationes & inimicorum, & proditorum . facile ſecundo loco me conſolatur recordatio meorũ temporum : quorum*

imaginem

imaginem uideo in rebus tuis: nam etſi minore in rē uiolatur tua dignitas, q̄ mea ſalus afflicta ſit: tamē eſt tanta ſimilitudo, ut ſperem te mihi ignoſcere, ſi ea nō timuerim, quæ ne tu quidem unquam timēda duxiſti. ſed præſta te eum, qui mihi à teneris, ut Græci dicūt, unguiculis es cognitus. illuſtrabit (mihi crede) tuam amplitudinem hominum iniuria. à me omnia ſumma in te ſtudia, officiaq; expecta. non fallam opinionem tuam. Vale.

M. T. C. P. LENTVLO PROCOS. S. D.

Legi tuas literas: quibus ad me ſcribis, gratū tibi eſſe ꝙ crebro certior per me fias de omnibus rebus, & meam erga te beneuolētiam facile perſpicias. quorum alterum mihi, ut te plurimū diligam, facere neceſſe eſt, ſi uolo is eſſe, quē tu me eſſe uoluiſti. alterū facio libenter: ut, quoniā interuallo locorum, & temporū diſiuncti ſumus, per literas tecum q̄ ſæpiſſime colloquar. quod ſi rarius fiet, q̄ tu expectabis: id erit cauſæ, quòd non eius generis meæ literæ ſunt, ut eas audeam temere cōmittere. quoties mihi certorum hominum poteſtas erit, quibus recte dem: non prætermittā. Quod ſcire uis, qua quiſq; in te fide ſit, & uoluntate: difficile dictu eſt de ſingulis. unū illud audeo, quod antea tibi ſæpe ſignificaui, nunc quoq; re perſpecta, & cognita ſcribere: uehementer quoſdam homines, & eos maxime, qui te & maxime debuerunt, & plurimum iuuare potuerunt, inuidiſſe dignitati tuæ: ſimillimamq; in re diſſimili, tui temporis nunc, & noſtri quondam, fuiſſe rationē: ut, quos tu Reip. cauſa

læſeras, palàm te oppugnarēt: quorum auctoritatem, dignitatem, uoluntatemq́; defenderas, non tam memores eſſent uirtutis tuæ, q̃ laudis inimici. quo quidem tempore, ut perſcripſi ad te antea, cognoui Hortenſium *percupidum tui, ſtudioſum* Lucullum, *ex magiſtratibus autem* L. Racilium *& fide, & animo in te ſingulari: nam noſtra propugnatio, ac defenſio dignitatis tuæ, propter magnitudinem beneficij tui fortaſſe pleriſque officij maiorem auctoritatem habere uideatur, q̃ ſententiæ. præterea quidem de conſularibus nemini poſſum aut ſtudij erga te, aut officij, aut amici animi eſſe teſtis. etenim* Pompeium, *qui mecum ſæpiſſime non ſolum à me prouocatus, ſed etiam ſua ſponte de te communicare ſolet, ſcis tēporibus illis nō ſæpe in ſenatu fuiſſe. cui quidem literæ tuæ, quas proxime miſeras, quod facile intellexerim, periucundæ fuerunt. mihi quidem humanitas tua, uel ſumma potius ſapientia non iucunda ſolum, ſed etiam admirabilis uiſa eſt: uirum enim excellētem, & tibi tua præſtanti in eum liberalitate deuinctum, non nihil ſuſpicantem propter aliquorum opinionem ſuæ cupiditatis te ab ſe abalienatum, illa epiſtola retinuiſti. qui mihi cum ſemper tuæ laudi fauere uiſus eſt, etiam ipſo ſuſpicioſiſſimo tempore* Caniniano: *tum uero lectis tuis literis, perſpectus eſt à me, toto animo de te, ac de tuis ornamentis, & commodis cogitare. quare ea, quæ ſcribam, ſic habeto, me, cum illo re ſæpe communicata, de illius ad te ſententia, atq; auctoritate ſcribere: quoniã* S. C. *nullũ extat, quo reductio* Regis Alexandrini *tibi ademptа ſit; eaq́;, quæ de ea ſcripta eſt, auctoritas, cui ſcis*

interceſsum eſse, ut nequis omnino Regem reduceret, tantam uim habet, ut magis iratorum hominum ſtudium, quàm conſtantis ſenatus conſilium eſse uideatur: te poſse perſpicere, qui Ciliciam, Cyprumq; teneas, quid efficere, & quid conſequi poſsis: &, ſi res facultatem habitura uideatur, ut Alexandriam, atq; Aegyptum tenere poſsis; eſse & tuæ, & noſtri imperij dignitatis, Ptolemaide, aut aliquo propinquo loco Rege collocato, te cum claſse, atq; exercitu proficiſci Alexandriam; ut, cum eam pace, præſidijsq; firmaris, Ptolemæus redeat in regnum: ita fore, ut per te reſtituatur, quemadmodum ſenatus initio cenſuit; & ſine multitudine reducatur, quemadmodum homines religioſi Sibyllæ placere dixerunt. ſed hæc ſententia ſic & illi, & nobis probabatur, ut ex euentu homines de tuo cõſilio exiſtimaturos uideremus: ſi cecidiſset, ut uolumus, & optamus, omneis te & ſapienter, & fortiter: ſin aliquid eſset offenſum, eoſdem illos & cupide, & temere feciſse dicturos. quare, quid aſsequi poſsis, non tam facile eſt nobis, q̃ tibi, cui propè in conſpectu Aegyptus eſt, id iudicare. nos quidem hoc ſentimus: ſi exploratum tibi ſit, poſſe te illius regni potiri, non eſſe cunctandum: ſin dubium, non eſſe conandum. illud tibi affirmo, ſi rem iſtam ex ſententia geſſeris, fore, ut abſens à multis; cum redieris, ab omnibus collaudere. offenſionem eſſe periculoſam propter interpoſitã auctoritatem, religionemq; uideo. ſed ego te ut ad certam laudem adhortor, ſic à dimicatione deterreo: redeoq; ad illud, quod initio ſcripſi, totius facti tui iudicium non tam ex conſilio tuo, q̃ ex euentu homines eſſe

facturos. quòd ſi hæc ratio rei gerendæ periculoſa tibi uidebitur: placebat illud, ut, ſi Rex amicis tuis, qui per prouinciam imperij tui pecunias ei credidiſſent, fidem ſuam præſtitiſſet; & auxilijs eum tuis, & copijs adiuuares: eam eſſe naturam, & rationem prouinciæ tuæ, ut illius reditum uel adiuuando confirmares, uel negligẽdo impedires. in hac ratione quid res, quid cauſa, quid tempus ferat, tu facillime, optimeq; perſpicies: quid nobis placuiſſet, ex me potiſſimum putaui te ſcire oportere. Quod mihi de noſtro ſtatu, de Milonis familiaritate, de leuitate, & imbecillitate Clodij gratularis: minime miramur te tuis, ut egregiũ artificem, præclaris operibus lætari. quãquam eſt incredibilis hominum peruerſitas (grauiori enim uerbo uti nõ libet) qui nos, quos fauendo in cõmuni cauſa retinere potuerũt, inuidẽdo abalienauerunt: quorum maleuolẽtiſſimis obtrectationibus nos ſcito de uetere illa noſtra, diuturnáq; ſententia propè iam eſſe depulſos; non nos quidẽ, ut noſtræ dignitatis ſimus obliti, ſed ut habeamus rationem aliquando etiam ſalutis. poterat utrunq; præclare, ſi eſſet fides, ſi grauitas in hominibus conſularibus. ſed tanta eſt in pleriſq; leuitas, ut eos non tam cõſtãtia in Rep. noſtra delectet, q̃ ſplẽdor offendat. quod eo liberius ad te ſcribo, ꝙ tu non ſolum tẽporibus ijs, quæ per te ſum adeptus, ſed etiã olim naſcenti propè noſtræ laudi, dignitati, uirtutiq; præfuiſti: ſimul ꝙ uideo, nõ, ut antehac putabã, nouitati eſſe inuiſum meæ: in te enim homine omniũ nobiliſſimo ſimilia inuidorũ uitia perſpexi: quẽ tamen illi eſſe in principibus facile ſunt paſſi, euolare altius certe noluerũt. gaudeo tuam

diſſimilem fuiſſe fortunam: multum enim intereſt, utrum laus imminuatur, an ſalus deſeratur. me meæ tamen ne nimis pœniteret, tua uirtute perfectum eſt: curaſti enim, ut plus additum ad memoriam nominis noſtri, q̃ ademptum de fortuna uideretur. Te uero mo neo cum beneficijs tuis, tum amore incitatus meo, ut omnem gloriam, ad quam à pueritia inflãmatus fuiſti, omni cura, atq; induſtria cõſequare: magnitudinemq; animi tui, quam ego ſemper ſum admiratus, ſemperq; amaui, ne unquam inflectas cuiuſquam iniuria. magna eſt hominum opinio de te, magna cõmendatio liberalitatis, magna memoria conſulatus tui. hæc profecto uides quanto expreſſiora, quantoq; illuſtriora futura ſint, cum aliquantum ex prouincia, atq; ex imperio laudis acceſſerit. quanquã te ita gerere uolo, quæ per exercitum, atq; imperium gerenda ſunt; ut hæc multo ante meditere, huc te pares, hæc cogites, ad hæc te exerceas; ſentiasq; id, quod quia ſemper ſperaſti, non dubito quin adeptus intelligas, te facillime poſſe obtinere ſummum, atq; altiſſimum gradum ciuitatis. quæ quidem mea cohortatio ne tibi inanis, aut ſine cauſa ſuſcepta uideatur: illa me ratio mouit, ut te ex noſtris euentis cõmunibus admonendum putarem: ut conſiderares in omni reliqua tua uita, quibus crederes, quos caueres.

Quod ſcribis te uelle ſcire, qui ſit Reip. ſtatus: ſumma diſſenſio eſt, ſed cõtentio diſpar: nam qui plus opibus, armis, potentia ualent, profeciſſe tantum mihi uidentur ſtultitia, & incõſtantia aduerſariorum, ut iam etiam auctoritate plus ualerent. itaq; perpaucis aduerſantibus, omnia, quæ ne per populum quidẽ ſine ſedi-

tione ſe aſsequi poſſe arbitrabantur, per ſenatum con ſecuti ſunt: nam & ſtipendium Cæſari decretum eſt, & decem legati: &, ne lege Sempronia ſuccederetur, facile perfectum eſt. quod ego ad te breuius ſcribo, quia me ſtatus hic Reip. non delectat: ſcribo tamen, ut te admoneam; quod ipſe literis omnibus à pueritia deditus, experiendo tamen magis, q̃ diſcendo cognoui, id ut tu rebus tuis integris diſcas, neq; ſalutis noſtræ rationem nobis habendam eſſe ſine dignitate, neq; dignitatis ſine ſalute. Quod mihi de filia, & de Craſſipede gratularis: agnoſco humanitatem tuam: ſperoq;, & opto, nobis hanc coniunctionẽ uoluptati fore. Lentulum noſtrum, eximia ſpe ſummæ uirtutis adoleſcentẽ, cum cæteris artibus, quibus ſtuduiſti ſemper ipſe, tum in primis imitatione tui fac erudias: nulla enim erit hac præſtantior diſciplina. quem nos, & quia tuus, & quia te dignus eſt filius, & quia nos diligit, ſemperq; dilexit, in primis amamus, carumq; habemus.

M. T. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S. P. D.

De omnibus rebus, quæ ad te pertinent, quid actum, quid conſtitutum ſit, quid Pompeius ſuſceperit, optime ex Emplatorio cognoſces: qui non ſolum interfuit his rebus, ſed etiam præfuit, neq; ullum officium erga te hominis amantiſſimi, prudentiſſimi, diligentiſſimi prætermiſit. ex eodem de toto ſtatu rerum communium cognoſces: quæ quales ſint, non facile eſt ſcribere: ſunt quidem certe in amicorum noſtrorum poteſtate, atq; ita, ut nullam muta-

tionem unquam hac hominum ætate habitura res eſſe uideatur. ego quidem, ut debeo, & ut tute mihi præcepiſti, & ut me dignitas, utilitasq́; cogit, me ad eius rationes adiungo, quem tu in meis rationibus tibi eſſe adiungendum putaſti. ſed te non præterit, q̃ ſit difficile, ſenſum in Rep. præſertim rectum, & cõfirmatum, deponere. ueruntamen ipſe me conformo ad eius uoluntatem, à quo honeſte diſſentire non poſſum: neq; id facio, ut forſitan quibuſdam uideor, ſimulatione: tantum enim animi inductio, & mehercule amor erga Pompeium apud me ualet; ut, quæ illi utilia ſunt, & quæ ille uult, ea mihi omnia iam & recta, & uera uideantur. neq; (ut ego arbitror) errarent ne aduerſarij quidem eius, ſi, cum pares eſſe non poſſent, pugnare deſiſterent. me quidem etiam illa res conſolatur, ꝙ ego is ſum, cui uel maxime concedant omnes, ut uel ea defendam, quæ Pompeius uelit: uel taceam: uel etiã, id quod mihi maxime lubet, ad noſtra me ſtudia referam literarũ. quod profecto faciam, ſi mihi per eiuſdem amicitiam licebit: quæ enim propoſita fuerant nobis, cum & honoribus ampliſſimis, & laboribus maximis perfuncti eſſemus, dignitas in ſententijs dicendis, libertas in Rep. capeſſẽda, ea ſublata tota, ſed nec mihi magis, q̃ omnibus: nam aut aſſentiẽdum eſt nulla cum grauitate paucis: aut fruſtra diſſentiẽdum. Hæc ego ad te ob eam cauſam maxime ſcribo, ut iam de tua quoq; ratione meditere. cõmutata tota ratio eſt ſenatus, iudiciorum, rei totius publicæ. otium nobis exoptandum eſt: quod ij, qui potiuntur rerum, præſtaturi uidentur, ſi quidam homines patientius eorum

potentiam ferre potuerint. dignitatem quidem illam conſularem fortis,& cōſtantis ſenatoris,nihil eſt,quod cogitemus: amiſſa eſt culpa eorum,qui à ſenatu & ordinem coniunctiſſimum,& hominem clariſſimum abalienarunt. Sed ut ad ea, quæ coniunctiora rebus tuis ſunt,reuertar: Pōpeium tibi ualde amicum eſſe cognoui: & eo tu Conſule (quantum ego perſpicio) omnia, quæ uoles, obtinebis: quibus in rebus me ille ſibi affixum habebit: neq; à me ulla res, quæ ad te pertineat, negligetur: neq; enim uerebor,ne ſim ei moleſtus: cui iucundum erit etiam propter id ipſum, ꝙ me eſſe gratum uidebit: Tu uelim tibi ita perſuadeas, nullam rē eſſe minimam,quæ ad te pertineat,quæ mihi nō carior ſit,quàm meæ res omnes. idq; cum ſentiam; ſedulitate mihimet ipſe ſatisfacere poſſum; re quidē ipſa ideo mihi non ſatisfacio,quòd nullam partem tuorum meritorum non modo referenda, ſed ne cogitanda quidē gratia conſequi poſſum. Rem te ualde bene geſſiſſe rumor erat. expectabantur literæ tuæ: de quibus eramus iam cum Pompeio locuti: quæ ſi erunt allatæ,noſtrum ſtudium extabit in conueniendis magiſtratibus, & ſenatoribus. cætera, quæ ad te pertinebunt, cum etiam plus contenderimus,quàm poſſumus,minus tamen faciemus,quàm debemus.

M. T. CICERO. P. LENTVLO PROCOS. S. P. D.

P*Eriucundæ mihi fuerūt literæ tuæ: quibus intellexi,te perſpicere meam in te pietatē: quid enim dicam,beneuolentiam? cum illud ipſum grauiſ-*

ſimum, & ſanctiſſimum nomen pietatis, leuius mihi meritis erga me tuis eſſe uideatur. Quod autẽ grata tibi mea erga te ſtudia ſcribis eſſe: facis tu quidem abũdantia quadam amoris, ut etiam grata ſint ea, quæ prætermitti ſine nefario ſcelere non poſſint: tibi autem multo notior, atq; illuſtrior meus in te animus eſſet, ſi hoc tempore omni, quo ſeiuncti fuimus, & unà, & Romæ fuiſſemus: nam in eo ipſo, quod te oſtendis eſſe facturum, quodq́; & in primis potes, & ego à te uehementer expecto, in ſententijs ſenatorijs, & in omni actione, atq; adminiſtratione Reip. floruiſſemus. de qua oſtendam equidẽ paulopoſt qui ſit meus ſenſus, & ſtatus: & reſcribam tibi ad omnia, quæ quæris. ſed certe & ego te auctore amiciſſimo, ac ſapiẽtiſſimo, & tu me conſiliario fortaſſe non imperitiſſimo, fideli quidẽ, & beneuolo certe uſus eſſes. quanquam tua quidẽ cauſa te eſſe Imperatorẽ, prouinciamq; bene geſtis rebus cum exercitu uictore obtinere, ut debeo, lætor. ſed certe qui tibi ex me fructus debentur, eos uberiores, & præſtantiores præſens capere potuiſſes. in eis uero ulciſcendis, quos tibi partim inimicos eſſe intelligis propter tuam propugnationẽ ſalutis meæ, partim inuidere propter illius actionis amplitudinẽ, & gloriam, mirificum me tibi comitẽ præbuiſſem. quanquam ille perẽnis inimicus amicorum ſuorum, qui tuis maximis beneficijs ornatus, in te potiſſimum fractam illam, et debilitatam uim ſuam contulit; noſtram uicem ultus eſt ipſe ſeſe: ea eſt enim conatus, quibus patefactis, nullam ſibi in poſterũ non modo dignitatis, ſed ne libertatis quidem partem reliquit. Te autẽ etſi mallem in meis rebus expertum,

q̃ etiam in tuis, tamen in moleſtia gaudeo, eandem fidem cognoſcere hominum non ita magna mercede, quam ego maximo dolore cognoram. de qua ratione tota iam uidetur mihi exponendi tempus dari; ut tibi reſcribam ad ea, quæ quæris. Certiorem te per literas ſcribis eſſe factum, me cum Cæſare, & cum Appio eſſe in gratia: teq́; id non reprehēdere adſcribis. Vatinium autem, ſcire te uelle oſtendis, quibus rebus adductus defenderim, & laudarim. quod tibi ut planius exponam, altius paulo rationem meorum conſiliorum repetam, neceſſe eſt. Ego me Lentule initio rerum, atq; actionum tuarum non ſolum meis, ſed etiam Reip. reſtitutum putabam: & quoniam tibi incredibilem quendam amorem, & omnia in te ipſum ſumma, ac ſingularia ſtudia deberem, Reip. quæ te in me reſtituēdo multum adiuuiſſet, eum certe me animū merito ipſius debere arbitrabar, quem antea tantummodo cōmuni officio ciuium, non aliquo erga me ſingulari beneficio, debitum præſtitiſſem. hac me mente fuiſſe, & ſenatus ex me te Conſule audiuit, & tu in noſtris ſermonibus, collocutionibusq́; ipſe uidiſti. etſi iam primis temporibus illis, multis rebus meus offendebatur animus; cum te agēte de reliqua noſtra dignitate, aut occulta nonnullorum odia, aut obſcura in me ſtudia cernebā: namneq; de monimentis meis ab ijs adiutus es, à quibus debuiſti; neq; de ui nefaria, qua cum fratre erām domo expulſus: neq; hercule in ijs ipſis rebus, quæ quāquam erant mihi propter rei familiaris naufragia neceſſariæ, tamen à me minimi putabantur in meis damnis ex auctoritate ſenatus reſarciendis, eam uoluntatem, quam

expectaram, præſtiterunt. quæ cum uiderem (neq; enim erant obſcura) non tamen tam acerba mihi hæc accidebant, quàm erant illa grata, quæ fecerant. itaque quanquam & Pompeio plurimum te quidem ipſo prædicatore, ac teſte debebam; & eum non ſolum beneficio, ſed amore etiam, & perpetuo quodam iudicio meo diligebam: tamen, non reputans quid ille uellet, in omnibus meis ſententijs de Rep. priſtinis permanebam. Ego ſedente Cn. Pompeio, cum, ut laudaret P. Seſtium, introiſſet in urbem; dixiſſetq; teſtis Vatinius, me fortuna, & felicitate C. Cæſaris commotum, illi amicum eſſe cœpiſſe: dixi, me eam Bibuli fortunam, quam ille afflictam putaret, omnium triumphis, uictorijsq; anteferre: dixiq; eodem teſte alio loco, eoſdem eſſe, qui Bibulum exire domo prohibuiſſent, & qui me coegiſſent. tota uero interrogatio mea nihil habuit aliud, niſi reprehenſionem illius Tribunatus: in qua omnia dicta ſunt libertate, animoq; maximo de ui, de auſpicijs, de donatione regnorum: neq; uero hac in cauſa modo, ſed conſtanter ſæpe in ſenatu. quin etiam Marcellino, & Philippo Coſs. Non. Apr. mihi eſt ſenatus aſſenſus, ut de agro Campano frequenti ſenatu Idib. Maij referretur. num potui magis in arcem illius cauſæ inuadere, aut magis obliuiſci temporum meorum, & meminiſſe actionum? hac à me ſententia dicta, magnus animorum motus eſt factus, cum eorum, quorum oportuit, tum illorum etiam, quorum nunquam putaram: nam hoc S. C. in meam ſententiam facto, Pópeius, cum nihil mihi oſtendiſſet ſe eſſe offenſum, in Sardiniam, & in Africam

profectus eſt: eoq́; itinere Lucam ad Cæſarem uenit: ubi multa de mea ſententia queſtus eſt Cæſar, quippe qui etiam Rauennæ Craſſum ante uidiſſet, ab eoq́; in me eſset incenſus. ſanè moleſte Pompeium id ferre conſtabat. quod ego cũ audiſsem ex alijs, maxime ex meo fratre cognoui. quem cum in Sardinia Pompeius paucis poſt diebus, q̃ Luca diſceſserat, conueniſset: Te, inquit, ipſum cupio. nihil opportunius potuit accidere. niſi cum Marco fratre diligẽter egeris; dependẽdum tibi eſt, quod mihi pro illo ſpopondiſti. quid multa? queſtus eſt grauiter: ſua merita cõmemorauit: quid egiſset ſæpiſſime de actis Cæſaris cum ipſo meo fratre, quidq́; ſibi is de me recepiſset, in memoriam redegit: ſeq́;, quæ de mea ſalute egiſset, uoluntate Cæſaris egiſſe, ipſum meum fratrẽ teſtatus eſt: cuius cauſam, dignitatemq́; mihi ut commendaret, rogauit; ut eam ne oppugnarem, ſi nollem, aut nõ poſſem tueri. hæc cum ad me frater pertuliſſet; & cum ante tamen Põpeius ad me cum mandatis Vibullium miſiſſet, ut integrum mihi de cauſa Campana ad ſuum reditum reſeruarẽ: collegi ipſe me, & cum ipſa quaſi Rep. ſum collocutus; ut mihi tam multa pro ſe perpeſſo, atq; perfuncto concederet, ut officium meum, memoremq́; in benemeritos animum, fidemq́; fratris mei præſtarem; eumq́;, quẽ bonum ciuẽ ſemper habuiſſet, bonũ uirum eſſe pateretur. In illis autẽ meis actionibus, ſententijsq́; omnibus, quæ Põpeium uidebãtur offendere, certorũ hominum, quos iam debes ſuſpicari, ſermones referebãtur ad me. qui cum illa ſentirẽt in Rep. quæ ego agebam, ſemperq́; ſenſiſſent: me tamẽ non ſatisfacere Põpeio, Cæſaremq́;

inimiciſſimum mihi futurũ, gaudere ſe aiebant. erat hoc mihi dolendum, ſed multo magis illud, ꝙ inimicũ meum, meum autem? immo uero legum, iudiciorum, otij, patriæ, bonorum omnium, ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant, ſic fouebant, ſic me præſente oſculabantur, non illi quidem ut mihi ſtomachum facerent, quem ego funditus perdidi, ſed certe ut facere ſe arbitrarentur. hic ego quantũ humano conſilio efficere potui, circunſpectis rebus omnibus, rationibusq; ſubductis, ſummam feci cogitationum mearũ omniũ: quam tibi, ſi potero, breuiter exponam. Ego *ſi ab improbis, & perditis ciuibus* Remp. *teneri uiderem, ſicut & meis temporibus ſcimus, & nonnullis alijs accidiſſe accepimus: non modo præmijs, quæ apud me minimum ualent, ſed ne periculis quidem compulſus ullis, quibus tamen mouentur etiam fortiſſimi uiri, ad eorum cauſam me adiungerem, ne ſi ſumma quidem eorum in me merita conſtarent. cum autem in* Rep. Cn. Pompeius *princeps eſſet, uir is, qui hanc potentiam, & gloriam maximis in* Remp. *meritis, præſtantiſſimisq; rebus geſtis eſset conſecutus, cuiusq; ego dignitatis ab adoleſcentia fautor, in* Prætura *autem, & in conſulatu adiutor etiam extitiſsem; cumq; idem auctoritate, & ſententia per ſe, conſilijs, & ſtudijs tecum me adiuuiſſet, meumq; inimicum, unum in ciuitate haberet inimicum: non putaui famam inconſtãtiæ mihi pertimeſcendam, ſi quibuſdam in ſententijs paulum me immutaſſem, meamq; uoluntatem ad ſummi uiri, de meq; optime meriti dignitatẽ aggregaſsem. in hac ſententia complectendus erat mihi* Cæſar, *ut uides,*

in coniuncta & cauſa, & dignitate. hic multum ualuit cum uetus amicitia, quam tu non ignoras mihi, & Q. fratri cum Cæſare fuiſſe; tum humanitas eius, ac liberalitas, breui tempore & literis, & officijs perſpecta nobis, & cognita. uehementer etiam res ipſa pub. me mouit: quæ mihi uidebatur contentionẽ, præſertim maximis rebus à Cæſare geſtis, cum illis uiris nolle fieri; &, ne fieret, uehementer recuſare. grauiſſime autem me in hanc mentem impulit & Pompeij fides, quam de me Cæſari dederat, & fratris mei, quã Pompeio. erant præterea hæc animaduertenda in ciuitate, quæ ſunt apud Platonem noſtrum ſcripta diuinitus: QVALES in Rep. principes eſsent, tales reliquos ſolere eſſe ciues. tenebam memoria, nobis Conſulibus ea fundamenta iacta ex Cal. Ian. confirmandi ſenatus, ut neminem mirari oporteret, Non. Dec. tantum uel animi fuiſse in illo ordine, uel auctoritatis. idemq; memineram, nobis priuatis uſque ad Cæſarem, & Bibulum Coſs. cum ſententiæ noſtræ magnum in ſenatu pondus haberent, unum ferè ſenſum fuiſse bonorum omnium. poſtea, cum tu Hiſpaniam citeriorem cum imperio obtineres; neq; Reſp. Conſules haberet, ſed mercatores prouinciarum, & ſeditionum ſeruos, ac miniſtros: iecit quidam caſus caput meum quaſi certaminis cauſa in mediam contentionem, diſſenſionemq; ciuilem: quo in diſcrimine, cum mirifica ſenatus, incredibilis Italiæ totius, ſingularis bonorum omnium conſenſio in me tuendo extitiſset: non dicam, quid acciderit (multorum eſt enim, & uaria culpa) tantum dicam breui, non mihi exercitum, ſed duces

deſuiſſe. in quo, ut iam ſit in ijs culpa, qui me non defenderunt; non minor eſt in ijs, qui reliquerunt. & ſi accuſandi ſunt, qui pertimuerunt; magis etiam reprehendendi, qui ſe timere ſimularunt. illud quidem certe noſtrum conſilium iure laudandum eſt, quòd meos ciueis & à me ſeruatos, & me ſeruare cupienteis, ſpoliatos ducibus, ſeruis armatis obijci noluerim; declarariq; maluerim, quanta uis eſſe potuiſſet in conſenſu bonorum, ſi ijs pro me ſtante pugnare licuiſſet, cum afflictum excitare potuiſſent. quorum quidem animum tu non perſpexiſti ſolum, cum de me ageres, ſed etiam confirmaſti, atque tenuiſti. qua in cauſa non modo non negabo, ſed etiam ſemper & meminero, & prædicabo libenter. uſus es quibuſdam nobiliſſimis hominibus, fortioribus in me reſtituendo, quàm fuerant ijdem in tenendo. qua in ſententia ſi conſtare uoluiſſent; ſuam auctoritatem ſimul cum ſalute mea recuperaſſent: recreatis enim bonis uiris Conſulatu tuo, & conſtantiſſimis, atque optimis actionibus tuis excitatis, Cn. Pompeio præſertim ad cauſam adiuncto, cum etiam Cæſar rebus maximis geſtis, ſingularibus ornatus, & nouis honoribus, ac iudicijs ſenatus, ad auctoritatem eius ordinis adiungeretur: nulli improbo ciui locus ad Remp. uiolandam eſſe potuiſſet. ſed attende quæſo, quæ ſint conſecuta: primum illa furta muliebrium religionum: qui non pluris fecerat Bonam deam, quàm treis ſorores, impunitatem eſt eorum ſententijs aſſecutus, qui, cum Tribunus pl. pœnas à ſeditioſo ciue per bonos uiros iudicio perſequi uellet, exemplum

præclariſſimum in poſterum uindicandæ ſeditionis de Rep. ſuſtulerunt: ijdemq; poſtea non meum monimentum (non enim illæ manubiæ meæ, ſed operis locatio mea fuerat) monimentum uero ſenatus, hoſtili nomine, & cruentis inuſtum literis eſſe paſſi ſunt. qui me homines ꝙ ſaluum eſſe uoluerunt, eſt mihi gratiſſimum: ſed uellem, non ſolum ſalutis meæ, quemadmodum medici, ſed etiam, ut aliptæ, uirium, & coloris rationem habere uoluiſſent: nunc, ut Apelles Veneris caput, & ſumma pectoris politiſſima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: ſic quidam homines in capite meo ſolum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum, ac rude reliquerunt. in quo ego ſpem fefelli non modo inuidorum, ſed etiam inimicorum meorum: qui de uno acerrimo, & fortiſſimo uiro, meoq; iudicio, omnium magnitudine animi, & conſtantia præſtantiſſimo, Q. Metello L. F. quondam falſam opinionem acceperunt: quem poſt reditum dictitant fracto animo, & demiſſo fuiſſe. eſt uero probandum, qui & ſumma uoluntate ceſſerit, & egregia animi alacritate abfuerit, neque ſanè redire curarit; eum ob id ipſum fractum fuiſſe animo, in quo cum omnes homines, tũ M. illum Scaurum, ſingularem uirum, conſtantia, & grauitate ſuperaſſet. ſed quod de illo acceperant, aut etiam ſuſpicabantur; de me idem cogitabant, abiectiore animo me futurum: cum Reſp. maiorem etiam mihi animum, ꝙ unquam habuiſſem, daret; quæ iam declaraſſet, ſeſe non potuiſſe me uno ciue carere: cumq; Metellum unius Tribuni pl. rogatio, me uniuerſa Reſp. duce ſenatu, comitante Italia, promulgantibus

promulgantibus omnibus, referente Conſule, comitijs centuriatis, cunctis ordinibus, hominibusq; incumbenti bus, omnibus deniq; ſuis uiribus recuperaſset. neq; uero ego mihi poſtea quicquam aſsumpſi, neq; hodie aſſumo, quod quenquam maleuolentiſſimum iure poſſit offendere. tantum enitor, ut neq; amicis, neq; etiam alienioribus opera, conſilio, labore deſim. hic meæ uitæ curſus offendit eos fortaſse, qui ſplendorem, & ſpeciem huius uitæ intuentur, ſolicitudinem autem, & laborem perſpicere non poſsunt. illud uero non obſcure queruntur in meis ſententijs, quibus ornem Cæſarem, quaſi deſciuerim à priſtina cauſa. ego autẽ cum illa ſequor, quæ paulo ante propoſui, tum hoc nõ in poſtremis, de quo cœperam exponere. non offendes eundem bonorum ſenſum Lentule, quem reliquiſti: qui confirmatus Conſulatu noſtro, nonnunquam poſtea interruptus, & afflictus ante te Conſulem, recreatus abs te totus eſt, nunc ab ĳs, à quibus tuẽdus fuerat, derelictus: idq; nõ ſolum fronte, atq; uultu, quibus ſimulatio facillime ſuſtinetur, ĳ declarant, qui tũ noſtro illo ſtatu optimates nominabantur, ſed etiã ſententia ſæpe iam, tabellaq; docuerunt. itaq; tota iam ſapiẽtium ciuium, qualem me & eſſe, & numerari uolo, & ſentẽtia, & uolũtas mutata eſſe debet: id enim iubet idẽ ille Plato, quẽ ego auctorem uehementer ſequor: TANTVM contendere in Rep. quantum probare tuis ciuibus poſſis: uim neq; parenti, neq; patriæ afferre oportere. atque hanc quidem ille cauſam ſibi ait non attingendæ Reip. fuiſſe, ꝙ cum offendiſſet populum Athenienſem prope iam deſipientem ſenectute; cumq; eum nec perſua=

dendo,nec cogendo regi poſse uidiſset; cum perſuaderi poſse diffideret,cogi fas eſse non arbitraretur. mea ratio fuit alia, ꝙ neq; deſipiente populo, neq; integra rē mihi ad conſulendum capeſserem ne Remp. implicatus tenebar. ſed lætatus tamen ſum,quòd mihi liceret in eadem cauſa & mihi utilia,& cuiuis bono recta defendere. huc acceſſit commemoranda quædam, & diuina Cæſaris in me, fratremq; meum liberalitas: qui mihi,quaſcunque res gereret,tuēdus eſset; nunc in tāta felicitate, tantisq; uictorijs, etiam ſi in nos non is eſset, qui eſt,tamen ornandus uideretur: ſic enim te exiſtimare uelim; cum à uobis meæ ſalutis auctoribus diſceſserim,neminem eſse, cuius officijs me tam eſse deuinctum non ſolum confitear, ſed etiam gaudeam. quod quoniam tibi expoſui; facilia ſunt ea,quæ à me de Vatinio, & de Craſso requiris. Nā de Appio *ꝙ ſcribis, ſicut de Cæſare, te non reprehendere: gaudeo tibi conſilium probari meū.* De Vatinio *autem,primum reditus interceſserat in gratiam per Pompeium ſtatim, ut ille Prætor eſt factus; cum quidem ego eius petitionem grauiſſimis in ſenatu ſententijs oppugnaſſem,neq; tam illius lædendi cauſa,ꝗ defendendi, atque ornandi* Catonis: *poſt autem Cæſaris,ut illum defenderem,mira contentio eſt conſecuta. cur autem laudarim,peto à te,ut id à me ne'ue in hoc reo, ne'ue in alijs requiras; ne tibi ego idem reponam,cum ueneris;tametſi poſsum uel abſenti: recordare enim, quibus laudationem ex ultimis terris miſeris: nec hoc pertimueris: nam à me ipſo laudantur, & laudabuntur ijdem. ſed tamen defendendi Vatinij fuit etiam ille ſtimulus,*

de quo in iudicio, cum illum defenderem, dixi me face-re quiddam, quod in Eunucho paraſitus ſuaderet mili-ti. Vbi nominabit Phædriam : tu Pāphilam Con tinuo. ſiquādo illa dicet, Phædriā in- Tromittamus comeſſatum : tu, Pamphilam Cantatum prouoce-mus. ſi laudabit hæc Illius formam : tu huius con tra. deniq; Par pro pari referto, quod eā mordeat.

ſic petiui à iudicibus, ut, quoniam quidam nobiles homines, & de me optime meriti nimis amarent inimi cum meum, meq́; inſpectante ſæpe eum in ſenatu modo ſeuere ſeducerēt, modo familiariter, atq; hilare ample-xarentur, quoniamq́; illi haberēt ſuum Publium, da-rent mihi ipſi aliū Publium, in quo poſſem eorū animos mediocriter laceſſitus leuiter repūgere. neq; ſolum di xi, ſed etiam ſæpe facio Dijs, hominibusq́; approban-tibus. habes de Vatinio : cognoſce de Craſſo. Ego, cum mihi cum illo magna iam gratia eſſet, ꝙ eius o-mneis grauiſſimas iniurias communis concordiæ cau-ſa, uoluntaria quadam obliuione contriueram : repen tinam eius defenſionem Gabinij, quem proximis ſupe-rioribus diebus acerrime oppugnaſſet, tamen, ſi ſine ulla mea contumelia ſuſcepiſſet, tuliſſem : ſed cum me diſputantem, non laceſſentem laceſſiſſet; exarſi, non ſolum præſenti (credo) iracundia (nam ea tam uehe-mens fortaſſe non fuiſſet) ſed cum incluſum illud odi-um multarum eius in me iniuriarum, quod ego effu-diſſe me omne arbitrabar, reſiduum tamen inſciēte me fuiſſet, omne repente apparuit. quo quidem tempore ipſo quidam homines, & ijdem illi, quos ſæpe nutu, ſignificationeq; appello, cum ſe maximum fructum

cepiſſe dicerent ex libertate mea, meq; tum deniq; ſibi eſſe uiſum Reip. qualis fuiſsem, reſtitutum; cumq; ea contentio mihi magnum etiam foris fructum tuliſſet: gaudere ſe dicebant, mihi & illum inimicum, & eos, qui in eadem cauſa eſſent, nunquam amicos futuros. quorum iniqui ſermones cum ad me per homines honeſtiſſimos perferrentur; cumq; Pompeius ita contẽdiſset, ut nihil unquam magis, ut cum Craſso redirem in gratiam; Cæſarq; per literas maxima ſe moleſtia ex illa contentione affectum oſtenderet: habui non tẽporum ſolum rationem meorum, ſed etiam naturæ: Craſſusq;, ut quaſi teſtata populo R. eſſet noſtra gratia, pene à meis laribus in prouinciã eſt profectus: nã cum mihi condixiſset, cœnauit apud me in mei generi Craſſipedis hortis. quamobrem eius cauſam, quod te ſcribis audiſse, magna illius commendatione ſuſceptam defendi in ſenatu, ſicut mea fides poſtulabat. accepiſti, quibus rebus adductus, quamq; rem, cauſamq; defenderim; quiq; meus in Rep. ſit pro mea parte capeſsenda ſtatus. de quo ſic uelim ſtatuas; me hæc eadem ſenſurum fuiſse, ſi mihi integra omnia, ac libera fuiſsent: nam neq; pugnandum arbitrarer contra tantas opes: neq; delendum, etiam ſi id fieri poſset, ſummorum ciuium principatum: neque permanendum in una ſententia, conuerſis rebus, ac bonorum uoluntatibus immutatis: ſed temporibus aſsentiendum: NVNQVAM enim præſtantibus in Rep. gubernãda uiris laudata eſt in una ſententia perpetua permanſio. ſed ut in nauigãdo tẽpeſtati obſequi artis eſt, etiã ſi portum tenere non queas; cum uero id poſſis mutata

uelificatione aſſequi, ſtultum eſt eum tenere cum periculo curſum, quem ceperis, potius, q̃ eo cõmutato, quò uelis, tamẽ peruenire: ſic, cum omnibus nobis in adminiſtranda Rep. propoſitum eſſe debeat, id quod à me ſæpiſſime dictum eſt, cum dignitate otium; NON idem ſemper dicere, ſed idẽ ſemper ſpectare debemus. quãobrem, ut paulo ante poſui, ſi eſſent omnia mihi ſolutiſſima; tamen in Rep. non alius eſſem, atq; nunc ſum. cum uero in hunc ſenſum & alliciar beneficijs hominum, & cõpellar iniurijs; facile patior ea me de Rep. ſentire, ac dicere, quæ maxime cum mihi, tum etiam Reip. rationibus putem conducere. apertius autẽ hæc ago, ac ſæpius, ꝙ & Q. frater meus legatus eſt Cæſaris; & nullum meum minimum dictum, non modo factum, pro Cæſare interceſſit, quod ille non ita illuſtri gratia exceperit, ut ego eum mihi deuinctum putarẽ. itaq; eius omni & gratia, quæ ſumma eſt, & opibus, quas intelligis eſſe maximas, ſic fruor, ut meis: nec mihi aliter potuiſſe uideor hominum perditorum de me conſilia frangere, niſi cum præſidijs ijs, quæ ſemper habui, nunc etiam potẽtium beneuolẽtiam coniunxiſſem. his ego conſilijs ſi te præſentem habuiſſem; ut opinio mea fert, eſſem uſus eiſdẽ: noui enim tẽperantiam, & moderationem naturæ tuæ: noui animum tum mihi amiciſſimum, tum nulla in cæteros maleuolẽtia ſuffuſum, contráq; cum magnum, & excelſum, tum etiam apertum, & ſimplicẽ. uidi ego quoſdam in te taleis, qualeis tu eoſdẽ in me uidere potuiſti. quæ me mouerunt, mouiſſent eadem te profecto. ſed quocunq; tempore mihi poteſtas præſentis tui fuerit, tu eris omnium

moderator conſiliorum meorum. tibi erit eidem, cui ſa lus mea fuit, etiam dignitas curæ. me quidẽ certe tuarum actionum, ſententiarum, uoluntatum, rerum deniq; omnium ſocium, comitemq; habebis: neq; mihi in omni uita res tam erit ulla propoſita, quàm ut quotidie uehemẽtius te de me optime meritum eſſe lætere.

Quod rogas, ut mea tibi ſcripta mittam, quæ poſt diſceſſum tuum ſcripſerim: ſunt orationes quædam, quas Menocrito *dabo, neq; ita multæ, ut pertimeſcas. ſcripſi etiam (nam etiam ab orationibus diſiungo me ferè, referoq; ad manſuetiores muſas, quæ me maxime, ſicut iam à prima adoleſcentia, delectant) ſcripſi igitur* Ariſtotelico *more, quemadmodum quidem uolui, treis libros in diſputatione, ac dialogo de oratore: quos arbitror* Lentulo *tuo fore non inutileis: abhorrent enim à communibus præceptis, & omnem antiquorum &* Ariſtotelicam, & Iſocraticam *rationem oratoriam complectuntur. ſcripſi etiam uerſibus treis libros de temporibus meis: quos iampridem ad te miſiſſem, ſi eſſe edendos putaſſem: ſunt enim teſtes, & erunt ſempiterni meritorum tuorum erga me, meæq; in te pietatis. ſed quia uerebar, non eos, qui ſe læſos arbitrarentur (etenim id feci parce, & molliter) ſed eos, quos erat infinitum bene de me meritos omneis nominare, non miſi. quos tamen ipſos libros, ſiquem, cui recte committam, inuenero, curabo ad te perferẽdos. atq; iſtam quidẽ partẽ uitæ, conſuetudiniſq; noſtræ totam ad te defero. quantum literis, quantum ſtudijs, ueteribus noſtris delectationibus, conſequi poterimus, id omne ad arbitrium tuum, qui hæc ſemper amaſti,*

libentiſſime conferemus. Quæ ad me de tuis rebus domeſticis ſcribis, quæq́; mihi commẽdas, ea tantæ mihi curæ ſunt, ut me nolim admoneri, rogari uero ſine magno dolore uix poſſim. Quod de Q. fratris negotio ſcribis, te priore æſtate, quòd morbo impeditus in Ciliciam non tranſieris, conficere non potuiſſe, nunc autem omnia facturum, ut conficias: id ſcito eſſe eiuſmodi, ut frater meus uere exiſtimet, adiuncto iſto fundo patrimonium fore ſuum per te conſtitutum. Tu me de tuis rebus omnibus, & de Lentuli tui, noſtriq́; ſtudijs, & exercitationibus uelim q̃ familiariſſime certiorem, & q̃ ſæpiſſime facias: exiſtimesq́;, neminem cuiquam neq; cariorem, neq; iucundiorem unquam fuiſſe, q̃ te mihi: idq́;, me, non modo ut tu ſentias, ſed ut omnes gẽtes, etiam ut poſteritas omnis intelligat, eſſe facturũ. Appius in ſermonibus antea dictitabat, poſtea dixit etiam in ſenatu palàm, ſeſe, ſi licitum eſſet legẽ curiatam ferre, ſortiturum eſſe cum collega prouinciam: ſi curiata lex non eſſet, ſeparaturum cum collega, tibiq́; ſucceſſurum: legem curiatam Conſuli ferri opus eſſe, neceſſe non eſſe: ſe, quoniam ex S.C. prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in Vrbem introijſſet. ego, quid ad te tuorum quiſque neceſſariorum ſcribat, neſcio: uarias eſſe opiniones intelligo. ſunt qui putẽt non poſſe te decedere, quòd ſine lege curiata tibi ſuccedatur: ſunt etiam qui, ſi decedas, à te relinqui poſſe, qui prouinciæ præſit. mihi non tam de iure certum eſt (quanquam ne id quidem ualde dubium eſt) quàm illud, ad tuam ſummam amplitudinem, dignitatem, liberalitatem, qua te ſcio li-

bentiſſime ſolere frui, pertinere, te ſine ulla mora prouinciam ſucceſſori concedere: præſertim cum ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis non poſſis illius cupiditatẽ refutare. ego utrunq; puto meum eſſe; &, quid ſentiã, oſtendere; &, quod feceris, defendere. Scripta iam *epiſtola ſuperiore, accepi tuas literas de publicanis: quibus æquitatẽ tuam non potui non probare. facilitatẽ autẽ, quod uellem, conſequi potuiſſes, ne eius ordinis, quẽ ſemper ornaſti, rem, aut uoluntatem offenderes. equidẽ non deſinã tua decreta defendere: ſed noſti conſuetudinẽ hominũ. ſcis, q̃ grauiter inimici illi ipſi Q.* Scæuolæ *fuerint. tibi tamẽ ſum auctor, ut, quibus rebus poſſis, eũ tibi ordinẽ aut reconcilies, aut mitiges. id etſi difficile eſt, tamẽ mihi uidetur eſſe prudẽtiæ tuæ.* Vale.

M. T. CICERO S. D. L. VALERIO IVRISCONSVLTO.

C*Vr enim tibi hoc non gratificer, neſcio: præſertim cum his temporibus audacia pro ſapiẽtia liceat uti.* Lentulo *noſtro egi per literas tuo nomine gratias diligenter. ſed tu uelim deſinas iam noſtris literis uti, & nos aliquando reuiſas, & ibi malis eſſe, ubi aliquo numero ſis, q̃ iſtic, ubi ſolus ſapere uideare. quanquam qui iſtinc nunc ueniunt, partim te ſuperbum eſſe dicunt, ꝙ nihil reſpondeas, partim contumelioſum, ꝙ male reſpondeas. ſed iam cupio tecum coràm iocari. quare fac, ut q̃primum uenias, neq; in* Apuliam *tuam accedas, ut poſſimus ſaluum te ueniſſe gaudere: nam illò ſi ueneris, tanquam* Vlyſſes *cognoſces tuorum neminem.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD CVRIONEM, ET ALIOS LIBER II.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

QVanquam me nomine negligentiæ ſuſpectum tibi eſſe doleo : tamē non tam mihi moleſtum fuit, accuſari abs te officium meum, q̃ iucundum requiri : præſertim cum, in quo accuſabar, culpa uacarem : in quo autem deſiderare te ſignificabas meas literas, præ te ferres perſpectum mihi quidem, ſed tamen dulcem, & optatum amorem tuum. equidem neminem prætermiſi, quem quidem ad te peruenturum putarem, cui literas non dederim : etenim quis eſt tam in ſcribendo impiger, q̃ ego? à te uero bis, ter'ue ad ſummum, & eas perbreueis accepi. quare ſi iniquus es in me iudex : condemnabo eodem ego te crimine. ſin me id facere noles : te mihi æquum præbere debebis. ſed de literis hactenus : non enim uereor, ne non ſcribendo te expleam : præſertim ſi in eo genere ſtudium meum non aſpernabere. Ego te abfuiſſe tandiu à nobis, & doleo, ꝙ carui fructu iucundiſſimæ conſuetudinis tuæ : & lætor, ꝙ abſens omnia cum maxima dignitate es conſecutus: quodq́; in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna reſpōdet; breue eſt, quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit. tanta eſt expectatio uel animi, uel ingenij tui ; ut ego te obſecrare, obteſtariq́; non dubitem, ſic ad nos

confirmatus reuertare, ut quam expectationẽ tui conɑcitaſti, hanc ſuſtinere, ac tueri poſſis. et quoniam meam tuorum erga me meritorum memoriã nulla unquam delebit obliuio: te rogo, ut memineris, quãtæcunq; tibi acceſſiones fient & fortunæ, & dignitatis, eas te non potuiſſe conſequi, niſi meis puer olim fideliſſimis, atq; amantiſſimis conſilijs paruiſſes. quare hoc animo in nos eſſe debebis, ut ætas noſtra iam ingraueſcens, in amore, atq; in adoleſcẽtia conquieſcat tua. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

g *Raui teſte priuatus ſum amoris ſummi erga te mei, patre tuo clariſſimo uiro: qui cum ſuis laudibus, tum uero te filio ſuperaſſet omnium fortunam, ſi ei contigiſſet, ut te ante uideret, q̃ è uita diſcederet. ſed ſpero noſtram amicitiam nõ egere teſtiɑbus. tibi patrimoniũ Dij fortunẽt. me certe habebis, cui carus æque ſis, & periucũdus, ac fuiſti patri. Vale.*

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

r *Vpæ ſtudium non defuit declarandorum muɑnerum tuo nomine: ſed nec mihi placuit, nec cuiquam tuorum, quicquam te abſente fieri, quod tibi, cum ueniſſes, non eſſet integrum. meam quiɑdem ſentẽtiam aut ſcribam ad te poſtea pluribus: aut, ne ad eam meditere, imparatum te offendam; coramq; contra iſtam tuam rationẽ, meam dicam: ut aut te in meam ſentẽtiam adducam: aut certe teſtatum apud animum tuum relinquam, quid ſenſerim: ut, ſiquãdo (quod nolim) diſplicere tibi tuum conſilium cœperit,*

poſſis meum recordari. breui tamẽ ſic habeto, in eum ſtatum temporum tuum reditum incidere, ut ijs bonis, quæ tibi natura, ſtudio, fortuna data ſunt, facilius omnia, quæ ſunt in Rep. *ampliſſima, cõſequi poſſis, q̃ muneribus: quorum neq; facultatẽ quiſquam admiratur; (eſt enim copiarum, non uirtutis) neq; quiſquam eſt, quin ſatietate iam defeſſus ſit. ſed aliter, atq; oſtẽderam; facio, qui ingrediar ad explicandam rationẽ ſententiæ meæ. quare omnem hanc diſputationem in aduentum tuum differo. Summa ſcito in expectatione te eſſe; eaq; à te expectari, quæ à ſumma uirtute, ſummoq; ingenio expectanda ſunt: ad quæ ſi es, ut debes, paratus (quod ita eſſe confido) plurimis, maximiſq; muneribus & nos amicos, & ciueis tuos uniuerſos, &* Remp. *afficies. illud profecto cognoſces, mihi te neq; cariorẽ, neq; iucundiorem eſſe quenquam.* Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

E *Piſtolarum genera multa eſſe nõ ignoras, ſed unum illud certiſſimum, cuius cauſa inuenta res ipſa eſt, ut certiores faceremus abſenteis, ſiquid eſſet, quod eos ſcire, aut noſtra, aut ipſorum intereſſet. huius generis literas à me profecto non expectas: domeſticarum enim rerum tuarum habes & ſcriptores, & nuntios: in meis autem rebus nihil eſt ſanè noui. reliqua ſunt epiſtolarũ genera duo, quæ me magnopere delectant: unum familiare, & iocoſum: alterum ſeuerum, & graue. utro me minus deceat uti, non intelligo. iocer'ne tecum per literas? ciuẽ mehercule non puto eſſe, qui tẽporibus his ridere poſſit. an gra-*

uius aliquid ſcribam? quid eſt, quod poſſit grauiter à Cicerone ſcribi ad Curionem, niſi de Rep? atq; in hoc genere hæc mea cauſa eſt; ut neq; ea, quæ nunc ſentio, uelim ſcribere. quamobrem, quoniam mihi nullum ſcribēdi argumentum relictum eſt: utar ea clauſula, qua ſoleo: teq; ad ſtudium ſummæ laudis cohortabor: eſt enim tibi grauis aduerſaria conſtituta, & parata, īncredibilis quædam expectatio: quam tu una re facillime uinces, ſi hoc ſtatueris, quarum laudum gloriam admiraris, quibus artibus eæ laudes cōparantur, in iis eſſe elaborandum. in hanc ſentētiam ſcriberem plura, niſi te tua ſponte ſatis incitatum eſſe confiderē. & hoc quicquid attigi, non feci inflammandi tui cauſa, ſed teſtificandi amoris mei. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S.P.D.

H*Aec negotia quomodo ſe habeant, ne epiſtola quidē narrare audeo. tibi, etſi ubicunq; es (ut ſcripſi ad te antea) in eadē es naui: tamen ꝙ abes, gratulor: uel quia non uides ea, quæ nos: uel ꝙ excelſo, & illuſtri loco ſita ſit laus tua, in plurimorum & ſociorū, & ciuiū conſpectu: quæ ad nos nec obſcuro, nec uario ſermone, ſed & clariſſima, et una omniū uoce perfertur. unum illud neſcio, gratuler'ne tibi, an timeam, ꝙ mirabilis eſt expectatio reditus tui: non quo uerear, ne tua uirtus opinioni hominū non reſpondeat: ſed mehercule, ne, cum ueneris, non habeas iam, quod cures: ita ſunt omnia debilitata iam propè, & extincta. ſed hæc ipſa neſcio rectè'ne ſint literis comiſſa.*

quare cætera cognoſces ex alijs. tu tamen, ſiue habes aliquam ſpem de Rep. ſiue deſperas: ea para, meditare, cogita, quæ eſſe in eo ciue, ac uiro debēt, qui ſit Rēp. afflictam, & oppreſſam miſeris temporibus, ac perditis moribus in ueterem libertatem, ac dignitatem uindicaturus. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

n *On dum erat auditum, te ad Italiam aduentare, cum Sex. Iulium Milonis mei familiarem cum his ad te literis miſi: ſed tamen, cũ appropinquare tuus aduentus putaretur, & te iam ex Aſia Romam uerſus profectum eſſe conſtaret; magnitudo rei fecit, ut nõ uereremur, ne nimis cito mitteremus, cum has ad te quamprimum perferri literas magnopere uellemus. Ego, ſi mea in te eſſent officia ſolũ Curio tanta, quanta magis à te ipſo prædicari, q̃ à me ponderari ſolent: uerecundius à te, ſiqua magna res mihi petēda eſſet, contenderē:* GRAVE *eſt enim homini pudenti, petere aliquid magnum ab eo, de quo ſe bene meritum putet; ne id, quod petat, exigere magis, q̃ rogare, & in mercedis potius, q̃ beneficij loco numerare uideatur. ſed quia tua in me uel nota omnibus, uel ipſa nouitate meorum temporum clariſſima, & maxima extiterunt;* ESTQVE *animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum uelle debere: non dubitaui id à te per literas petere, quod mihi omnium eſſet maximum, maximeq́; neceſſarium: neque enim ſum ueritus, ne ſuſtinere tua in me uel innumerabilia beneficia non poſſem: cum præſertim conſiderem, nullam*

eſſe gratiam tãtam, quam non uel capere animus meus accipiendo, uel remunerando, cumulandóq; illuſtrare poſſit. ego omnia mea ſtudia, omnem operam, curam, induſtriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis *conſulatu fixi, & locaui: ſtatuiq;, in eo me nõ officij ſolum fructum, ſed etiam pietatis laudem debere quærere. neq; uero cuiquam ſalutem, ac fortunas ſuas tantæ curæ fuiſſe unquam puto, quantæ mihi ſit honos eius: in quo omnia mea poſita eſſe decreui. huic te unum tanto adiumento eſſe, ſi uolueris, poſſe intelligo, ut nihil ſit præterea nobis requirendum. habemus hæc omnia; bonorũ ſtudium conciliatũ ex* Tribunatu, *propter noſtram (ut ſpero te intelligere) cauſam; uulgi, ac multitudinis, propter magnificentiã munerum, liberalitatemq; naturæ; iuuentutis, & gratioſorum in ſuffragijs, propter ipſius excellentem in eo genere uel gratiam, uel diligentiam; noſtram ſuffragationem ſi minus potentem, at probatam tamen, & iuſtam, & debitam, & propterea fortaſſe etiam gratioſam. dux nobis, & auctor opus eſt, & eorum uentorum, quos propoſui, moderator quidam, & quaſi gubernator. qui ſi ex omnibus unus optandus eſſet; quem tecum conferre poſſemus, nõ haberemus. quamobrem, ſi me memorem, ſi gratum, ſi bonum uirum uel ex hoc ipſo, ꝙ tam uehementer de* Milone *laborem, exiſtimare potes; ſi dignum deniq; tuis beneficijs iudicas: hoc à te peto, ut ſubuenias huic meæ ſolicitudini, ut huic meæ laudi, uel (ut uerius dicam) propè ſaluti tuum ſtudium dices.* De *ipſo* T. Annio *tãtum tibi polliceor, te maioris animi, grauitatis, conſtantiæ, beneuo=*

lentiæ erga te, ſi complecti hominem uolueris, habiturum eſſe neminem. mihi uero tantum decoris, tantum dignitatis adiunxeris, ut eundem te facile agnoſcam fuiſſe in laude mea, qui fueris in ſalute. ego ni te uidere ſcirem, cum hæc ad te ſcriberem, quantum officij ſuſtinerem, quantopere mihi eſſet in hac petitione Milonis omni non modo contentione, ſed etiam dimicatione elaborandum: plura ſcriberem. nunc tibi omnem rem, atq; cauſam, meq; totum commendo, atq; trado. unum hoc ſic habeto; ſi à te hanc rem impetraro, me penè plus tibi, quàm ipſi Miloni debiturum: non enim mihi tam mea ſalus cara fuit, in qua præcipue ſum ab illo adiutus; quàm pietas erit in referenda gratia iucunda. eam autem tui unius ſtudio me aſſequi poſſe confido. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. C. CVRIONI TRIB. PL. S. P. D.

Era gratulatio reprehendi non ſolet, præſertim ſi nulla negligētia prætermiſſa eſt: lōge enim abſum: audio ſero. ſed & tibi gratulor: et, ut ſempiternæ laudi tibi ſit iſte Tribunatus, *exopto: teq; hortor, ut omnia gubernes, et moderere prudētia tua, ne te auferant aliorū conſilia. nemo eſt, qui ſapiētius tibi ſuadere poſſit te ipſo. nunq̄ labere, ſi te audies. non ſcribo hoc temere. cui ſcribā, uideo. noui animū, noui conſiliū tuum. non uereor, nequid timide, nequid ſtulte facias, ſi ea defendes, quæ ipſe recta eſſe ſenties. quòd in id* Reip. *tempus non incideris, ſed*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ueneris(iudicio enim tuo, non caſu, in ipſum diſcrimen rerum cõtuliſti Tribunatũ tuum) profecto uides, quanta uis in Rep. temporum ſit, quanta uarietas rerum, q̃ incerti exitus, quàm flexibiles hominum uoluntates: quid inſidiarum, quid uanitatis in uita, non dubito quin cogites. ſed, amabo te, cura, & cogita, nihil noui, ſed illud idem, quod initio ſcripſi. tecum loquere: te adhibe in conſilium: te audi: tibi obtempera. alteri qui melius dare conſilium poſſit, q̃ tu, non facile inueniri poteſt: tibi uero ipſi certe nemo melius dabit. Dij immortales, cur ego non adſum uel ſpectator laudum tuarum, uel particeps, uel ſocius, uel miniſter conſiliorum? tametſi hoc minime tibi deeſt: ſed tamen efficeret magnitudo, & uis amoris mei, conſilio te ut poſſem iuuare. ſcribam ad te plura aliàs: paucis enim diebus eram miſſurus domeſticos tabellarios: ut, quoniam ſanè feliciter, & ex mea ſententia Remp. geſſimus, unis literis totius æſtatis res geſtas ad ſenatum perſcriberem. De ſacerdotio tuo quantam curam adhibuerim, quamq́; difficili in re, atq; cauſa, cognoſces ex ijs literis, quas Thraſoni liberto tuo dedi. Te mi Curio pro tua incredibili in me beneuolentia, meáq; item in te ſingulari, rogo, atq; oro, ne patiare mihi quicquam ad hanc prouincialem moleſtiam temporis prorogari. præſens tecũ egi, cũ te Tribunũ pl. iſto anno fore non putarem: itemq́; petiui ſæpius per literas, ſed tum quaſi à ſenatore nobiliſſimo, & adoleſcente gratioſiſſimo, nunc à Tribuno pl. & à Curione Trib. nõ ut decernatur aliquid noui, quod ſolet eſſe difficilius; ſed ut neq̃d noui decernatur; et ut S.C. et leges defendas; eaq;

das; eaq; mihi conditio maneat, qua profectus ſum. hoc te uehementer etiam, atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. PROCOS. M. CELIO S. P. D.

QVid ? tu me hoc tibi mandaſſe exiſtimas, ut mihi gladiatorũ cõpoſitiones, ut uadimonia dilata, & Chreſti cõpilationem mitteres, & ea, quæ nobis, cũ Romæ ſumus, narrare nemo audeat ? uide, quantum tibi meo iudicio tribuam (nec mehercule iniuria : πολιτικώτερον *enim te adhuc neminem cognoui) ne illa quidem curo mihi ſcribas, quæ maximis in rebus Reip. geruntur quotidie ; niſi quid ad me ipſum pertinebit. ſcribent alij. multi nuntiabunt. perferet multa etiam ipſe rumor. quare ego nec præterita, nec præſentia abs te, ſed, ut ab homine lõge in poſterũ proſpiciente, futura expecto : ut, ex tuis literis cum formã Reip. uiderim, quale ædificium futurũ ſit, ſcire poſſim. neq; tamẽ adhuc habeo, quod te accuſem : neq; enim fuit, quod tu plus prouidere poſſes, q̃ quiuis noſtrum, in primisq; ego, qui cum Pompeio complures dies nullis in alijs, niſi de Rep. ſermonibus uerſatus ſum : quæ nec poſſunt ſcribi, nec ſcribenda ſunt. tantum habeto, ciuem egregium eſſe Pompeium, & ad omnia, quæ prouidenda ſunt in Rep. & animo, & conſilio paratum. quare da te homini : complectetur, mihi crede. iam ijdem illi & boni, & mali ciues uidentur, qui nobis uideri ſolent. Ego, cũ Athenis decem ipſos dies fuiſſem, multumq; mecum Gallus noſter Caninius : proficiſcebar inde prid. Non. Quint. cum hoc*

ad te literarum dedi. tibi cum omnia mea commendatiſſima eſſe cupio, tum nihil magis, quàm ne tempus nobis prouinciæ prorogetur. in eo mihi ſunt omnia. quid, quando, & quo modo, & per quos agendum ſit, tu optime conſtitues. Vale.

M. T. C. PROCOS. M. CELIO RVFO AEDILI CVR. DES. S. P. D.

PLurimum tibi, ut debeo, gratulor, lætorq; cũ præſenti, tum etiã ſperata tua dignitate, ſerius, non negligentia mea, ſed ignoratione rerũ omnium: in his enim ſum locis, quò & propter longinquitatem, & propter latrocinia tardiſſime omnia perferuntur. & cum gratulor: tum uero, quibus uerbis tibi gratias agam, nõ reperio, ꝙ ita factum ſit, ut dederis nobis, quẽadmodum ſcripſeras ad me, quẽ ſemper ridere poſſemus. itaq; cum primũ audiui, ego ille ipſe factus ſum (ſcis quẽ dicam) egiq; omneis illos adoleſcenteis, quos ille iactitabat. difficile eſt loqui. Te autem contẽplans abſentem, & quaſi tecũ coràm loquerer, Non ædepol quantã egeris rem, neq; quantum facinus feceris. quod quia præter opinionem mihi acciderat, referebã me ad illud. Incredibile hoc factu obijcitur. repente uero inceſſi omnibus lætitijs. in quo cum obiurgarer, ꝙ nimio gaudio penè deſiperem, ita me defendebã: Ego uoluptatem animi nimiã. quid quæris? dũ illũ rideo, penè ſum factus ille. ſed hæc pluribus, multaq; alia & de te, & ad te, cũ primum ero aliquid otij nactus. Te uero mi Rufe diligo, quẽ mihi fortu

na dedit amplificatorem dignitatis meæ, ultorem non modo inimicorum, ſed etiam inuidorum meorum : ut eos partim ſcelerum ſuorum, partim etiam ineptiarum pœniteret. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO RVFO AEDILI CVR. DES. S. P. D.

Vuide, q̃ ad me literæ non perferantur : nõ enim adduci poſſum, ut abs te, poſteaquam Aedilis factus es, nullas putem datas : præſertim cũ eſſet tanta res, tantæ gratulationes : de te, quia, quod ſperabam : de Hillo (balbus enim ſum) quod non putaram. atqui ſic habeto, nullam me epiſtolam accepiſſe tuam poſt comitia iſta præclara : quæ me lætitia extulerunt. ex quo uereor, ne idem eueniat in meas literas. equidem nunquam domum miſi unam epiſtolã, quin eſſet ad te altera : nec mihi eſt te iucundius quicquam, nec carius. ſed balbi non ſumus. ad rẽ redeamus. Vt optaſti, ita eſt : uelles enim, ais, tantũ modo ut haberem negotij, quod eſſet ad laureolã ſatis. Parthos times, quia diffidis copijs noſtris. ergo ita accidit : nam Parthico bello nuntiato, locorũ quibuſdã anguſtijs, & natura mõtium fretus, ad Amanũ exercitũ adduxi, ſatis probe ornatum auxilijs, & quadã auctoritate apud eos, qui me non norant, nominis noſtri : multũ eſt enim in his locis : Hiccine eſt ille, qui Vrbẽ? quem ſenatus? noſti cætera. cũ ueniſſem ad Amanũ, qui mons mihi cum Bibulo communis eſt, diuiſus aquarũ diuortijs : Caſſius noſter, quod mihi magnæ uoluptati fuit, feliciter ab-

Antiochia hoſtem reiecerat. Bibulus *prouinciam acceperat. interea cum meis copijs omnibus uexaui* Amanienſeis *hoſteis ſempiternos. multi occiſi, capti: reliqui diſſipati. caſtella munita, improuiſo aduẽtu capta, & incenſa. ita uictoria iuſta* Imperator *appellatus apud* Iſſum: *quo in loco ſæpe, ut ex te audiui,* Clitarchus *tibi narrauit,* Darium *ab* Alexãdro *eſſe ſuperatum. abduxi exercitum ad infeſtiſſimam* Ciliciæ *partem. ibi quintum, & uigeſimum iam diem aggeribus, uineis, turribus oppugnabam oppidum munitiſſimũ* Pindeniſſum, *tantis opibus, tantoq; negotio, ut mihi ad ſummam gloriam nihil deſit, niſi nomen oppidi. quod ſi, ut ſpero, cepero: tum uero literas publice mittã. hæc ad te in præſenti ſcripſi, ut ſperes te aſſequi id, quod optaſses. ſed, ut redeam ad* Parthos: *hæc æſtas habuit hunc exitum ſatis felicem. ea, quæ ſequitur, magno eſt in timore. quare mi* Rufe *uigila, primum ut mihi ſuccedatur: ſin id erit, ut ſcribis, &, ut ego arbitror, ſpiſſius; illud, quod facile eſt, nequid mihi tẽporis prorogetur.* De Rep. *ex tuis literis, ut antea tibi ſcripſi, cũ præſentia, tũ etiã futura magis expecto. quare, ut ad me omnia q̃ diligentiſſime perſcribas, te uehementer rogo.* Vale.

M. T. C. IMP. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

P*Vtarés ne unquam accidere poſse, ut mihi uerba deeſsent, neq; ſolum iſta ueſtra oratoria, ſed hæc etiam leuia noſtratia? deſunt autem propter hanc cauſam, quòd mirifice ſum ſolicitus, quidnam de pro-*

uincijs decernatur. mirum me deſiderium tenet Vrbis, *incredibile meorum, atq; in primis tui, ſatietas autem prouinciæ, uel quia uidemur eam famam conſecuti, ut non tam acceſſio quærenda, quàm fortuna metuenda ſit: uel quia totum negotium non eſt dignum uiribus noſtris, qui maiora in* Rep. *onera ſuſtinere et poſſimus, & ſoleamus: uel quia belli magni timor impendet: quod uidemur effugere, ſi ad conſtitutam diem decedemus.* De *pantheris per eos, qui uenari ſolent, agitur mandato meo diligẽter: ſed mira paucitas eſt: & eas, quæ ſunt, ualde aiunt queri, ꝙ nihil cuiquam inſidiarũ in mea prouincia, niſi ſibi, fiat. itaq; conſtituiſſe dicuntur in* Cariam *ex noſtra prouincia decedere. ſed tamẽ ſedulo fit, & in primis à* Patiſcho. *quicquid erit, tibi erit: ſed quid planè eſſet, neſciebamus.* Mihi *mehercule magnæ curæ eſt* Aedilitas *tua. ipſa dies me admonebat: ſcripſi enim hæc ipſis* Megalẽſibus. *tu uelim ad me de omni* Reip. *ſtatu q̃ diligẽtiſſime perſcribas: ea enim certiſſima putabo, quæ ex te cognouero.* Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

s Olicitus *equidẽ eram de rebus urbanis: ita tumultuoſæ conciones, ita moleſtæ quinquatrus afferebantur: nam citeriora nondum audiebamus. ſed tamen nihil me magis ſolicitabat, q̃ in his moleſtijs nõ me, ſiqua ridẽda eſſent, ridere tecum: ſunt enim multa: ſed ea non audeo ſcribere: illud moleſte fero, nihil me adhuc his de rebus habere tuarum lite-*

rarum. quare, etſi cum tu hæc leges, ego iam annuum munus confecero: tamen obuiæ mihi uelim ſint literæ tuæ, quæ me erudiant de omni Rep. ne hoſpes planè ueniam. hoc melius, q̃ tu, facere nemo poteſt. Diogenes tuus, homo modeſtus, à me cum Philone Peſſinunte diſceſſit. iter habebant ad Deiotarum Regem: quanquã omnia nec benigna, nec copioſa cognorant. Vrbem mi Rufe cole, & in iſta luce uiue: omnis enim peregrinatio (quod ego ab adoleſcẽtia iudicaui) obſcura, et ſordida eſt ijs, quorum induſtria Romæ poteſt illuſtris eſſe. quod cum probe ſcirem, utinam in ſententia permãſiſſem. cum una mehercule ambulatiuncula, atq; uno ſermone noſtro omneis fructus prouinciæ non confero. ſpero me integritatis laudem conſecutum. non erat minor ex contemnenda, quàm ex conſeruata prouincia. ſpes triumphi, inquis? ſatis glorioſe triumpharem, ſi non eſſem tandiu quidem in deſiderio rerum mihi cariſſimarum. ſed (ut ſpero) propediem te uidebo. tu mihi obuiam mitte epiſtolas te dignas. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

Aras tuas quidẽ (fortaſſe enim non perferuntur) ſed ſuaueis accipio literas: uel quas proxime acceperam, q̃ prudẽteis, q̃ multi & officij, & conſilij. etſi omnia ſic conſtitueram mihi agẽda, ut tu admonebas: tamẽ confirmantur noſtra conſilia, cum ſentimus prudẽtibus, fideliterq; ſuadẽtibus idẽ uideri. ego Appium (ut ſæpe tecum locutus ſum) ualde diligo: meq; ab eo diligi ſtatim cœptum eſſe, ut ſimul-

tatem depoſuimus, ſenſi: nam & honorificus in me Conſul fuit, & ſuauis amicus, & ſtudioſus ſtudiorum etiam meorum. mea uero officia ei non defuiſſe, tute es teſtis: quoniam κωμικὸς μάρτυς (ut opinor) accidit Phania. & mehercule etiam pluris eum feci, ꝙ te amarī ab eo ſenſi. iam me Pompeij totum eſſe ſcis: Brutum à me amari intelligis. quid eſt cauſæ, cur mihi non ſit in optatis, complecti hominem florentem ætate, opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinquis, affinibus, amicis? collegam meum præſertim, & in ipſa collegij laude, & ſciētia ſtudioſum mei? hæc eo pluribus ſcripſi, quòd mihi ſignificabant tuæ literæ ſubdubitare, qua eſſem erga illum uoluntate. credo te audiſse aliquid: falſum eſt, mihi crede, ſi quid audiſti. genus inſtitutòrum, & rationum mearum diſſimilitudinem nonnullam habet cum illius adminiſtratione prouinciæ. ex eo quidam ſuſpicati fortaſse ſunt, animorum contentione, non opinionum diſsenſione, me ab eo diſcrepare. nihil autem feci unquam, neque dixi, quod contra illius exiſtimationem eſse uellem. poſt hoc negotium autem, & temeritatem noſtri Dolabellæ, deprecatorem me pro illius periculo præbeo.. Erat in eadem epiſtola ueternus ciuitatis. gaudebam ſanè, & congelaſse noſtrum amicum lætabar otio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo. quid ais? Cæſarem nunc defendit Curio? quis hoc putaret præter me? nam, ita uiuam, putaui. Dij immortales, quàm ego riſum noſtrum deſidero. Mihi erat in animo, quoniam iuriſdictionem confeceram; ciuitates locupletaram; publicanis, etiam ſuperioris luſtri reliqua ſine ſo=.

clorum ulla querela conſeruâram; priuatis, ſummis, infimis fueram iucundus; proficiſci in Ciliciam Non. Maij,& cum primum æſtiua attigiſſem, militaremq; rem collocaſſem, decedere ex S. C. Cupio te Aedilem uidere: miroq; deſiderio me Vrbs afficit, et omnes mei, tuq; in primis. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

m Arco Fabio, uiro optimo, et homine doctiſſimo, familiariſſime utor: mirificeq; eũ diligo, cum propter ſummum eius ingenium, ſummamq; doctrinam, tum propter ſingularem modeſtiam. eius negotium ſic uelim ſuſcipias, ut ſi eſſet res mea. noui ego uos magnos patronos. hominem occidat oportet, qui ueſtra opera uti uelit. ſed in hoc homine nullam accipio excuſationem. omnia relinques, ſi me amabis, cum tua opera Fabius uti uolet. Ego res Romanas uehemẽter expecto, & deſidero: in primiſq;, quid agas, ſcire cupio: nam iandiu propter hiemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

n On potuit accuratius agi, neq; prudentius, q̃ actum eſt à te cum Curione de ſupplicatione. & mehercule confecta res eſt ex mea ſentẽtia, cum celeritate, tum quòd is, qui erat iratus, competitor tuus, &

idem meus, aſſenſus eſt ei, qui ornauit res noſtras diuinis laudibus. quare ſcito me ſperare ea, quæ ſequũtur: ad quæ tu te para. Dolabellam à te gaudeo primum *laudari, deinde etiã amari: nam ea, quæ ſperas* Tulliæ *meæ prudẽtia tẽperari poſſe, ſcio, cui epiſtolæ tuæ reſpondeant. quid, ſi meam legas, quam ego tum ex tuis literis miſi ad* Appium*? ſed quid agas? ſic uiuitur. quod actum eſt,* Dÿ *approbẽt. ſpero fore iucũdum generum nobis. multũ in eo tua nos humanitas adiuuabit.* Reſp.*me ualde ſolicitat. faueo* Curioni. *Cæſarẽ honeſtum eſſe cupio. pro* Pompeio *emori poſſum. ſed tamen ipſa* Reſp. *nihil mihi eſt carius: in qua tu non ualde te iactas: diſtrictus enim mihi uideris eſſe, q & bonus ciuis, & bonus amicus es.* Ego de prouincia decedẽs, Quæs. Celium *præpoſui prouinciæ. puerũ, inquis? at* Quæſtorẽ, *at nobilem adoleſcẽtem, at omnium ferè exẽplo. neq; erat ſuperiore honore uſus, quẽ præficerem.* Pontinus *multo ante diſceſſerat. à* Q. *fratre impetrari non poterat: quẽ tamẽ ſi reliquiſſem, dicerent iniqui, non me planè poſt annum, ut ſenatus uoluiſſet, ex prouincia deceſſiſſe, quoniam alterum me reliquiſſem. fortaſſe & illud adderẽt, ſenatũ eos uoluiſſe prouincÿs præeſſe, qui antea non præfuiſſent, fratrem meum triẽnium* Aſiæ *præfuiſſe. deniq; nunc ſolicitus non ſum: ſi fratrẽ reliquiſſem, omnia timerẽ. poſtremo nõ tam mea ſponte, q̃ potẽtiſſimorum uirorũ exẽplo: qui omneis* Caſſios, Antonioſq; *cõplexi ſunt. homĩ nem adoleſcentem non tam allicere uolui, q̃ alienare nolui. hoc tu meum cõſilium laudes neceſſe eſt: mutari enim non poteſt.* De Ocella *parum plane ad me*

ſcripſeras, & in actis non erat. Tuæ res geſtæ ita notæ ſunt, ut trans montem Taurum etiam de Matrinio ſit auditum. Ego, niſi quid me Eteſiæ morabuntur, celeriter (ut ſpero) uos uidebo. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

Agno dolore me affeciſſent tuæ literæ, niſi iã m & ratio ipſa depuliſſet omneis moleſtias, & diuturna deſperatione rerum obduruiſſet animus ad dolorem nouum. ſed tamen quare acciderit, ut ex meis ſuperioribus literis id ſuſpicarere, quod ſcribis; neſcio: quid enim fuit in illis præter querelam tẽporum, quæ non animum meum magis ſolicitum habent, q̃ tuum? nam non eam cognoui aciẽ ingenij tui; quod ipſe uideam, te id ut non putem uidere. illud miror, adduci potuiſſe te, qui me penitus noſſe deberes, ut me exiſtimares aut tam improuidum, qui ab excitata fortuna ad inclinatam, & propè iacẽtem deſciſcerem: aut tam inconſtantem, ut collectam gratiam florẽtiſſimi hominis effunderẽ, à meq; ipſe deficerem, &, quod initio, ſemperq; fugi, ciuili bello intereſſem. quod eſt igitur meum triſte conſilium? ut diſcederem fortaſſe in aliquas ſolitudines: noſti enim non modo ſtomachi mei, cuius tu ſimilem quondam habebas, ſed etiam oculorum in hominum inſolẽtium indignitate faſtidium. accedit etiam moleſta hæc pompa lictorum meorum, nomenq; imperij, quo appellor. eo ſi onere carerem, q̃ uis paruis Italiæ latebris contentus eſſem. ſed incurrit

hæc noſtra laurus non ſolum in oculos, ſed iam etiam in oculos maleuolorum. quod cum ita eſſet, nihil tamen unquam de profectione, niſi uobis approbantibus, cogitaui. ſed mea prædiola tibi nota ſunt. in his mihi neceſſe eſt eſſe, ne amicis moleſtus ſim. quòd autem in maritimis ſum, facile moueo nonnullis ſuſpicionem, uelle me nauigare. quod tamen fortaſſe non nollem, ſi poßem ad otium: nam ad bellum quidem qui conuenit? præſertim contra eum, cui ſpero me ſatisfeciſſe: ab eo, cui tamen ſatisfieri nullo modo poteſt. deinde ſententiam meam tu facillime perſpicere potuiſti iam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obuiam ueniſti: non enim te cælaui. ſed non'ne tum prouidiſti, quàm abhorrerem ab urbe relinquenda? quod cum audiſſem: non'ne tibi affirmaui, quid uis me potius perpeſſurum, quàm ex Italia ad bellum ciuile exiturum? quid ergo accidit, cur conſilium mutarem? non'ne omnia potius, ut in ſententia permanerem? credas hoc mihi uelim, quod puto te exiſtimare, ex his miſerijs nihil aliud me quærere, niſi ut homines aliquando intelligant, me nihil maluiſſe, quàm pacem; ea deſperata, nihil tam fugiſſe, quàm arma ciuilia. huius me conſtantiæ puto fore ut nunquam pœniteat: etenim memini in hoc genere gloriari ſolitum eſſe familiarem noſtrum Q. Hortenſium, quòd nunquam bello ciuili interfuiſſet. hoc noſtra laus erit illuſtrior, quòd illi tribuebatur ignauiæ, de nobis id exiſtimari poſſe non arbitror. nec me iſta terrent, quæ mihi à te ad timorem fidiſſime, atq; amantiſſime proponuntur: nulla eſt enim acerbitas, quæ non omnibus hac orbis terrarũ perturbà

tione impendere uideatur . quam quidem ego à Rep. *meis priuatis , & domeſticis incommodis libentiſſime uel iſtis ipſis,quæ tu me mones ut caueam, redemiſſem.* Filio meo,*quē tibi carum eſſe gaudeo; ſi erit ulla* Reſp. *ſatis amplum patrimonium relinquam memoriam nominis mei : ſin autem nulla erit,nihil accidet ei ſeparatim à reliquis ciuibus . nam quod rogas, ut reſpiciam generum meum,adoleſcentem optimum, mihiq; cariſſimum : an dubitas,cum ſcias quanti cum illum, tum uero* Tulliam *meam faciam,quin ea me cura uehemētiſſime ſolicitet ? & eo magis,quòd in communibus miſerijs hac tantum oblectabar ſpecula,* Dolabellam *meum, uel potius noſtrum fore ab ijs moleſtijs , quas liberalitate ſua contraxerat , liberum . uelim quæras , quos ille dies ſuſtinuerit,in urbe dum fuit , q̃ acerbos ſibi, q̃ mihi ipſi ſocero non honeſtos . itaq; neq; ego hūc* Hiſpanienſem *caſum expecto,de quo mihi exploratum eſt, ita eſſe,ut tu ſcribis : nec quicquam aſtute cogito . ſiquando erit ciuitas : erit profecto nobis locus. ſin autem non erit : in eaſdem ſolitudines tu ipſe (ut arbitror)uenies,in quibus nos conſediſſe audies. ſed ego fortaſſe uaticinor : & hæc omnia meliores habebunt exitus : recordor enim deſperationes eorū,qui ſenes erant adoleſcente me. eos ego fortaſse nunc imitor ; & utor ætatis uitio . uelim,ita ſit : ſed tamē togam prætextam texi* Oppio,*puto te audiſse. nā* Curtius *noſter dibaphū cogitat: ſed eū infector moratur. hæc aſperſi,ut ſcires, me tamen in ſtomacho ſolere ridere.* De Dolabella *quod ſcripſi , ſuadeo uideas, tanquā ſi res tua agatur.*

Extremū *illud erit : nos nihil turbulenter,nihil te-*

mere faciemus. te tamen oramus, quibuſcunq; erimus in terris, ut nos, liberoſq; noſtros ita tueare, ut amicitia noſtra, & tua fides poſtulabit. Vale.

M. T. CICERO IMP. CANINIO SAL=LVSTIO PROQVAES. S. P. D.

Literas à te mihi ſtator tuus reddidit Tarſi ad XVI. Cal. Sext. his ego ordine, ut uideris uelle, reſpondebo. De ſucceſſore meo nihil audiui: nec quenquam fore arbitror. quin ad diē decedam, ulla cauſa eſt, præſertim ſublato metu Parthico. cōmoraturum me nusq̄ ſanè arbitror. Rhodum Ciceronū cauſa puerorū acceſſurum puto. neq; id tamen certum eſt. ad Vrbē uelim q̄primum uenire: ſed tamen iter meum Reip. & rerum urbanarū ratio gubernabit. ſucceſſor tuus non poteſt ita maturare ullo modo, ut tu me in Aſia poſſis cōuenire. De rationibus referendis, non erat incommodum te nullam referre: quā tibi ſcribis à Bibulo fieri poteſtatē. ſed id uix mihi uideris per legē Iuliam facere poſſe: quā Bibulus certa quadā ratione non ſeruat: tibi magnopere ſeruādam cēſeo. Quod ſcribis Apamea præſidium deduci non oportuiſſe: uidebā idem cæteros exiſtimare: moleſteq; ferebam, de ea re minus cōmodos ſermones maleuolorū fuiſſe. Parthi tranſierint, nec'ne; præter te, uideo dubitare neminem. itaq; omnia præſidia, quæ magna, & firma parauerā, cōmotus hominū nō dubio ſermone dimiſi. Rationes mei Quæſtoris nec uerū fuit me tibi mittere; nec tū erāt cōfectæ. eas nos Apameæ

deponere cogitabamus. De præda mea præter Quæſtores urb. ideſt populũ R. teruncium nec attigit, nec tacturus eſt quiſq̃. Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ, ut & mihi, & populo cautũ ſit ſine uecturæ periculo. Quod ſcribis ad me de drachmis CCCIↃↃↃ: nihil eſt, quod in iſto genere cuiquam poſſim commodare: omnis enim pecunia ita tractatur, ut præda à præfectis; quæ autem mihi attributa eſt, à Quæſtore curetur. Quod quæris, quid exiſtimẽ de legionibus, quæ decretæ ſunt in Syriã: antea dubitabã, uenturæ ne eſſent; nunc mihi non eſt dubiũ, quin, ſi antea auditum erit, otium eſſe in Syria, uenturæ non ſint: Marium quidem ſucceſſorem tarde uideo eſſe uenturum, propterea quod ſenatus ita decreuit, ut cum legionibus iret. uni epiſtolæ reſpondi. uenio ad alteram. Petis à me, ut Bibulo te q̃diligentiſſime commendem. in quo mihi uoluntas non deeſt: ſed locus uidetur eſſe tecum expoſtulandi: ſolus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo ſunt, certiorem me nunquam feciſti, quàm ualde Bibuli uolũtas à me ſine cauſa abhorreret: permulti enim ad me detulerunt; cum magnus Antiochiæ metus eſſet, & magna ſpes in me, atq; in exercitu meo, ſolitum dicere, quiduis ſe perpeti malle, quàm uideri eguiſſe auxilio meo. quod ego officio quæſtorio te adductum reticere de Prætore tuo nõ moleſte ferebam: quanquam, quemadmodum tractarere, audiebam. ille autem, cum ad Thermum de Parthico bello ſcriberet, ad me literam nunquam miſit, ad quem intelligebat eius belli periculum pertinere: tantum de Auguratu filij ſui ſcripſit ad me, in quo ego miſericor=

dia commotus, & ꝙ ſemper amiciſſimus Bibulo fui, dedi operam, ut ei q̃humaniſſime ſcriberem. ille ſi omnibus eſt maleuolus, quod nunq̃ exiſtimaui: minus offendor in me. ſin à me eſt alienior: nihil tibi literæ meæ proderunt. nam ad ſenatum quas Bibulus literas miſit, in ijs, quod mihi cum illo erat cõmune, ſibi ſoli attribuit. ſe ait curaſſe, ut cum quæſtu populi pecunia permutaretur. quod autem meum erat proprium, ut alarijs transpadanis uti negarẽ; id etiam populo ſe remiſiſſe ſcribit. quod uero illius erat ſolius, id mecum cõmunicat. equitibus auxiliarijs, inquit, cũ amplius frumenti poſtularemus. illud uero puſilli animi, & ipſa maleuolentia ieiuni, atq; inanis, quòd Ariobarzanem, quem ſenatus per me Regem appellauit, mihiq; cõmendauit, iſte in literis non Regem, ſed Regis Ariobarzanis filium appellat. hoc animo qui ſunt, deteriores fiunt rogati. ſed tibi morem geſſi. literas ad eum ſcripſi. quas cum acceperis, facies quod uoles. Vale.

M. T. CICERO IMP. Q. THERMO PROPRAET. S. P. D.

Officium meum erga Rhodonẽ, cæteraq; mea ſtudia, quæ tibi, ac tuis præſtiti, tibi homini gratiſſimo grata eſse uehemẽter gaudeo: mihiq; ſcito in dies maiori curæ eſse dignitatẽ tuã: quæ quidẽ à te ipſo integritate, & clemẽtia tua ſic amplificata eſt, ut nihil addi poſse uideatur. ſed mihi magis, magisq; quotidie de rationibus tuis cogitãti placet illud meũ cõſiliũ, quod initio Ariſtoni noſtro, ut ad me uenit,

oſtendi: grauem te ſuſcepturum inimicitias, ſi adoleſcens potens, & nobilis à te ignominia affectus eſſet. & hercle ſine dubio erit ignominia: habes enim neminem honoris gradu ſuperiorem. ille autem, ut omittã nobilitatem, hoc ipſo uincit uiros optimos, homineſq; innocentiſſimos legatos tuos, ꝙ & Quæſtor eſt, & Quæſtor tuus. nocere tibi iratum neminem poſſe perſpicio: ſed tamen treis fratres ſummo loco natos, promptos, non indiſertos, te nolo habere iratos, præſertim iure, quos uideo deinceps Tribunos pl. per triennium fore. tempora autem Reip. qualia futura ſint, quis ſcit? mihi quidem turbulenta uidentur fore. cur ego te uelim incidere in terrores tribunitios? præſertim cum ſine cuiuſquam reprehenſione legatis Quæſtorem poſſis anteferre. qui ſi dignum ſe maioribus ſuis præbuerit (ut ſpero, & opto); tua laus ex aliqua parte fuerit. ſin quid offenderit; ſibi totum, nihil tibi offenderit. quæ mihi ueniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar; ꝙ in Ciliciam proficiſcebar, exiſtimaui me ad te oportere ſcribere. tu quod egeris, id uelim Dij approbent. ſed, ſi me audies, uitabis inimicitias, & poſteritatis otio conſules. Vale.

M. T. CICERO IMP. C. CELIO L. F. QVAES. DES. S. P. D.

C*Vm optatiſſimum nuntium accepiſſem, te mihi Quæſtorẽ obtigiſſe, eo iucundiorẽ mihi eã ſortem ſperabam fore, quo diutius in prouincia mecum fuiſſes: magni enim uidebatur intereſſe, ad eam neceſſitudinem,*

ſitudinem, quam nobis ſors tribuiſset, conſuetudinem quoque accedere. poſtea, cum mihi nihil neque à te ipſo, neque ab ullo alio de aduentu tuo ſcriberetur: uerebar, ne id ita caderet, quod etiam nunc uereor, ne ante, quàm tu in prouinciam uoniſses, ego de prouincia decederem. accepi autem à te miſsas literas in Cilicia, cum eſsem in caſtris, ad X. Cal. Quint. ſcriptas humaniſſime: quibus facile & officium, & ingenium tuum perſpici poſſit: ſed neque unde, neque quo die datæ eſsent, aut quo tempore te expectarem, ſignificabant: nec is, qui attulerat, à te acceperat, ut ex eo ſcirem, quo ex loco, aut quo tẽpore eſsent datæ. quæ cum eſsent incerta: exiſtimaui tamen eſse faciundum, ut ad te ſtatores meos, & lictores cum literis mitterẽ: quas ſi ſatis opportuno tempore accepiſti, gratiſſimũ mihi feceris, ſi ad me in Ciliciam quamprimum ueneris. nam quod ad me Curius conſobrinus tuus, mihi (ut ſcis) maxime neceſsarius, quod item C. Virginius propinquus tuus, familiariſſimus noſter de te accuratiſſime ſcripſit: ualet id quidem apud me multum, ſicuti debet hominum amiciſſimorum diligens commendatio: ſed tuæ literæ, de tua præſertim dignitate, & de noſtra coniunctione, maximi ſunt apud me ponderis. mihi Quæſtor optatior obtingere nemo potuit. quamobrem quæcunque à me ornamenta in te proficiſcentur: elaborabo, ut omnes intelligant, à me habitam eſſe rationem tuæ, maiorumq; tuorum dignitatis. ſed id iam facilius conſequar, ſi ad me in Ciliciam ueneris. quod ego & mea, & Reip. & maxime tua intereſſe arbitror. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD APPIVM LIBER III.

M. T. CICERO APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

I ipſa Reſp. tibi narrare poſſet, quomodo ſeſe haberet: non facilius ex ea cognoſcere poſſes, q̃ ex liberto tuo Phania: ita eſt homo non modo prudens, uerum etiã, quod uidi, curioſus. quapropter ille tibi omnia explanabit: id enim mihi & ad breuitatẽ eſt aptius, & ad reliquas res prouidentius. De mea autem beneuolentia erga te etſi potes ex eodem Phania cognoſcere, tamen uidentur etiam aliquæ meæ partes: ſic enim tibi perſuade, cariſſimum te mihi eſſe cum propter multas ſuauitates ingenij, officij, humanitatis tuæ; tum quod ex literis tuis, & ex multorum ſermonibus intelligo, omnia, quæ à me profecta ſunt in te, tibi accidiſſe gratiſſima. quod cum ita ſit, perficiã profecto, ut longi temporis uſuram, qua caruimus intermiſſa noſtra conſuetudine, & gratia, crebritate, & magnitudine officiorum meorũ ſarciam. idq; me (quoniã tu ita uis) puto non inuita Minerua eſſe facturum: quã quidem ego ſi forte de tuis ſumpſero, non ſolum Palladã, ſed etiã Appiada nominabo. Cilix libertus tuus antea mihi minus fuit notus: ſed ut mihi reddidit à te literas plenas & amoris, & officij, mirifice ipſe ſuo ſermone ſubſecutus eſt humanitatem literarum tua-

rum. iucunda mihi eius oratio fuit, cũ de animo tuo, cum de ſermonibus,quos de me haberes, quotidie mihi narraret. quid quæris? biduo factus eſt mihi familiaris, ita tamen, ut Phaniam ualde ſim deſideraturus. quem cum Romam remittes,quod(ut putabamus)celeriter eras facturus: omnibus ei de rebus,quas agi,quas curari à me uoles,mandata des uelim. L.Valerium iuriſconſultum ualde tibi commendo,ſed ita etiam, ſi non eſt iuriſconſultus: melius enim ei cauere uolo, q̃ ipſe alijs ſolet. ualde hominem diligo. eſt ex meis domeſticis, atque intimis familiaribus. omnino tibi agit gratias: ſed idem ſcribit,meas literas maximum apud te pondus habituras. id eum ne fallat,te etiam, atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

CVm & contra uolũtatem meam, & præter opinionem accidiſſet,ut mihi cum imperio in prouinciã proficiſci neceſſe eſſet: in multis, & uarijs moleſtijs,cogitationibusq; meis hæc una conſolatio occurrebat, ꝙ neq; tibi amicior,q̃ ego ſum,quiſquam poſſet ſuccedere; neq; ego ab ullo prouinciam accipere,qui mallet eam mihi q̃maxime aptam, explicatamq; tradere. quòd ſi tu quoq; eandem de meà uoluntate erga te ſpem habes: ea te profecto nunquam fallet. à te maximopere pro noſtra ſumma coniunctione,tuáq; ſingulari humanitate etiam, atq; etiam peto, & quæſo, ut quibuſcunque rebus potes (potes autem

plurimis) proſpicias, & conſulas rationibus meis. uides ex S.C. prouinciam eſſe habendam. ſi eam (quoad eius facere potueris) quã expeditiſſimã mihi tradideris: facilior erit mihi quaſi decurſus mei temporis. quid in eo genere efficere poſſis, tui cõſilij eſt. ego te, quod tibi ueniet in mentem mea intereſſe, ualde rogo. pluribus uerbis ad te ſcriberem, ſi aut tua humanitas longiorẽ orationem expectaret: aut id fieri noſtra amicitia pateretur: aut res uerba deſideraret, ac nõ pro ſe ipſa loqueretur. hoc uelim tibi perſuadeas; ſi rationibus meis à te prouiſum eſſe intellexero, magnam te ex eo, & perpetuam uoluptatem eſſe capturum. Vale.

M. T. C. PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

A D XI. Cal. Iun. Brunduſiũ cum ueniſſem, Q. Fabius legatus tuus mihi præſto fuit, eaq; me ex tuis mandatis monuit, quæ non modo mihi, ad quẽ pertinebant, ſed uniuerſo ſenatui uenerãt in mentẽ, præſidio firmiori opus eſſe ad iſtam prouinciam: cenſebant enim omnes ferè, ut in Italia ſupplementum meis, & Bibuli legionibus ſcriberetur. id cũ Sulpitius Cos. paſſurum ſe negaret: multa nos quidem queſti ſumus: ſed tantus cõſenſus ſenatus fuit, ut mature proficiſceremur, parendũ ut fuerit: itaq; fecimus. Nunc, quod à te petij literis ijs, quas Romæ tabellarijs tuis dedi, uelim tibi curæ ſit, ut, quæ ſucceſſori cõiunctiſſimo, & amiciſſimo commodare poteſt is, qui prouinciam tradit, ea pro noſtra conſtantiſſima uoluntate erga te, cura, ac diligentia tua complectare: ut

omnes intelligant,nec me beneuolentiori cuiquam ſuc=cedere,nec te amiciori potuiſſe prouinciam tradere. Ex ijs literis,quarũ exẽplum ad me miſiſti, quas in ſe=natu recitari uoluiſti, ſic intellexeram, permultos à te milites eſſe dimiſſos: ſed mihi Fabius idẽ demonſtrauit id te cogitaſſe facere: ſed cum ipſe à te diſcederet,in=tegrum militum numerum fuiſse. id ſi ita eſt: pergra tum mihi feceris, ſi iſtas exiguas copias,quas habuiſti, quamminimum imminueris. qua de re S.C.quæ facta ſunt,ad te miſsa eſse arbitror. equidẽ pro eo,quanti te facio,quicquid feceris,approbabo: ſed te quoq; confido ea eſse facturũ,quæ mihi intelliges maxime eſse accom modata. Ego C.Pontinum legatum meum Brundu ſij expectabam: eumq́; ante Cal.Iun.Brunduſium uẽ=turum arbitror.qui cum uenerit: quæ primum naui=gandi nobis facultas data erit,ea utemur. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

P Ridie Non. Iun. cum eſsem Brunduſij, literas tuas accepi: quibus erat ſcriptum,te L.Clodio mandaſse,quæ illum mecum loqui uelles. eum ſanè expectabam,ut ea,quæ à te afferret,q̃primum co gnoſcerẽ. meum ſtudium erga te,& officium tametſi multis iam rebus ſpero tibi eſſe cognitum,tamen in ijs maxime declarabo,quibus plurimum ſignificare potue ro, tuam mihi exiſtimationem, & dignitatem cariſſi=mam eſse. mihi & Q. Fabius Virgilianus,& C.Flac cus L. F. & diligentiſſime M. Octauius Cn. F. de=monſtrauit,me à te plurimi fieri: quod egometmultis

argumentis iam antea iudicaram, maximeq; illo libro augurali, quem ad me amantiſſime ſcriptum ſuauiſſimum miſiſti. mea in te omnia ſumma neceſſitudinis officia conſtabunt: nam cum te ipſum, ex quo tempore tu me diligere cœpiſti, quotidie pluris feci: tum acceſſerunt etiã coniunctiones neceſſariorum tuorum: duos enim duarũ ætatum plurimi facio, Cn. Pompeium filiæ tuæ ſocerum, & M. Brutum generum tuum. collegij quoq; coniunctio, præſertim tam honorifice à te approbata, non mediocre uinculum mihi quidem attuliſſe uidetur ad uoluntates noſtras copulandas. ſed ſi Clodiũ conuenero: ex illius ſermone ad te ſcribam plura: & ipſe operam dabo, ut te quãprimum uideam. Quod ſcribis, manendi tibi cauſam eam fuiſſe, ut me conuenires: id mihi, ne mentiar, gratum eſt. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

TRalleis ueni ad VI. Cal. Sext. ibi mihi præſto fuit L. Lucilius cum literis, mandatiſq; tuis: quo quidem homine neminem potuiſti nec mihi amiciorem, nec (ut arbitror) ad ea cognoſcẽda, quæ ſcire uolebam, aptiorem, prudentiorem'ue mittere. ego autem & tuas literas legi libẽter, & audiui Lucilium diligẽter. nunc, quoniã & tu ita ſentis (ſcribis enim, quæ de noſtris officijs ego ad te ſcripſerim, etſi ea iucunda fuerunt, tamen, quoniam ex alto repetita ſint, non neceſſaria te putaſſe) & re uera, confirmata amicitia, & perſpecta fide, commemoratio officiorum ſu-

peruacanea eſt : eam partem orationis prætermittam. tibi tamẽ agam,ut debeo, gratias : animaduerti enim, & didici ex tuis literis,te omnibus in rebus habuiſſe rationem , ut mihi conſuleres,reſtitueresq́;,& præparares quodammodo omnia,quo mea ratio facilior,& ſolutior eſſe poſſet . hoc tuum officium cum mihi gratiſſimum eſſe dicam: ſequitur illud,ut te exiſtimare uelim, mihi magnæ curæ fore,atq; eſſe iam, primum ut ipſe tu, tuiq́; omnes, deinde etiam ut reliqui ſcire poſſint,me tibi eſſe amiciſſimum. quod quibus adhuc non ſatis eſt perſpectum : ij mihi nolle magis hoc animo nos eſſe,quàm non intelligere uidentur. ſed profecto intelligent : neq; enim obſcuris perſonis,nec paruis in cauſis res agetur. ſed hoc fieri melius,q̃ dici,aut ſcribi uolo.

Quòd itinerum meorum ratio te nónullam in dubitationem uidetur adducere,uiſurus'ne me ſis in prouincia : ea res ſic habet. Brunduſij cum loquerer cum Phania liberto tuo,ueni in eum ſermonem,ut dicerem,me libenter ad eam partem prouinciæ primum eſſe uenturum,quò te maxime uelle arbitrarer . tunc mihi ille dixit, claſſe te uelle decedere : perfore accommodatum tibi, ſi ad Sidam,maritimam partẽ prouinciæ,nauibus acceſſiſſem. dixi me eſſe facturum : itaq́; feciſſem,niſi mihi L.Clodius noſter Corcyræ dixiſſet, minime id eſſe faciẽdum : te Laodiceæ fore ad meum aduẽtum. erat id mihi multo breuius,multoq́; cõmodius,cum præſertim te ita malle arbitrarer. tua ratio poſtea eſt cõmutata . nunc,quid fieri poſſit,tu facillime ſtatues . ego tibi meum conſiliũ exponã.prid.Cal.Sext.puto me Laodiceæ fore : ubi perpaucos dies,dum pecunia accipitur,

quæ mihi ex publica permutatione debetur, commorabor. deinde iter faciam ad exercitum: ut circiter Id. Sext. putem me ad Iconium fore. ſed ſiquid nunc me fallit in ſcribēdo (procul enim aberam ab re ipſa, & locis) ſimulac progredi cœpero, q̃ celerrimis potero, & q̃ creberrimis literis faciam, ut tibi nota ſit omnis ratio dierum, atq; itinerum meorum. oneris tibi imponere nec audeo quicq̃, nec debeo: ſed, quod tuo cōmodo fieri poſſit, utriuſq; noſtrum magni intereſt, prius ut te conueniam, q̃ decedas. quam facultatē ſiquis caſus eripuerit: mea tamen in te omnia officia conſtabunt, non ſecus, ac ſi te uidiſſem. tibi de noſtris rebus nihil ſum ante mandaturus per literas, q̃ deſperaro corām me tecum agere poſſe. Quod te à Scæuola petiiſſe dicis, ut, dum tu abeſſes ante aduētum meū, prouinciæ præeſſet: eum ego Epheſi uidi, fuitq; mecum familiariter triduum illud, quod ego Epheſi commoratus ſum: nec ex eo quicq̃ audiui, quod ſibi à te mandatum diceret. ſanè uellem potuiſſet obſequi uoluntati tuæ: non enim arbitror noluiße. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

Vm meum factum cum tuo cōparo: etſi non magis mihi faueo in noſtra amicitia tuēda, q̃ tibi, tamē multo magis meo facto delector, q̃ tuo: ego enim Brunduſij quæſiui ex Phania, cuius mihi uidebar & fidelitatē erga te perſpexiſſe, & noſſe locum, quē apud te is teneret, quam in partē prouinciæ maxime putaret te uelle ut in ſuccedēdo primum ue-

nirem. cum ille mihi reſpondiſſet, nihil me tibi gratius facere poſſe, q̃ ſi ad Sidam nauigaſſem: etſi minus dignitatis habebat ille aduẽtus, & ad multas res mihi minus erat aptus, tamẽ me ita dixi eſſe facturum. idem ego cum L. Clodium Corcyræ conueniſſem, hominẽ ita tibi coniunctum, ut mihi, cum illo quum loquerer, tecum loqui uiderer: dixi ei me ita facturum eſse, ut in eam partem, quam Phania rogaſset, primum uenirẽ. tunc mihi ille cum gratias egiſset, magnopere à me petiuit, ut Laodiceam protinus irem: te in prima prouincia uelle eſse, ut quãprimum decederes: quin, niſi ego ſucceſsor eſsem, quem tu cuperes uidere, te antea, quàm tibi ſucceſsum eſset, deceſsurum fuiſse. quod quidẽ erat conſentaneum cum iis literis, quas ego Romæ acceperam: ex quibus perſpexiſse mihi uidebar, q̃ feſtinares decedere. reſpondi Clodio, me ita eſse facturum, ac multo quidẽ libẽtius, quàm ſi illud eſset faciẽdum, quod promiſeram Phaniæ. itaq; & conſilium mutaui; et ad te ſtatim mea manu ſcriptas literas miſi: quas quidẽ ex tuis literis intellexi ſatis mature ad te eſse perlatas. hoc ego meo facto ualde delector: nihil enim potuit fieri amantius. conſidera nunc uiciſſim tuũ. Non modo ibi non fuiſti, ubi me q̃primum uidere poſses: ſed eò diſceſſiſti, quò ego te ne perſequi quidẽ poſsem triginta diebus, qui tibi ad decedẽdum lege (ut opinor) Cornelia conſtituti eſsent: ut tuum factum illis, qui, quo animo inter nos ſimus, ignorãt, alieni hominis (ut leuiſſime dicam) & fugiẽtis congreſſum; meũ uero cõiũctiſſimi, et amiciſſimi eſse uideatur. ac mihi tamẽ ante, q̃ in prouinciã uenirẽ, redditæ ſunt

à te literæ: quibus etſi te Tarſum proficiſci demonſtrà bas, tamen mihi non dubiam ſpem mei conueniẽdi affe- rebas: cum interea credo equidẽ maleuoli homines (la te enim patet hoc uitium, & eſt in multis) ſed tamen probabilem materiem nacti ſermonis, ignari meæ con- ſtantiæ, conabantur alienare à te uoluntatem meam: qui te forum Tarſi agere, ſtatuere multa, decernere, iu dicare dicerẽt, cum poſſes iam ſuſpicari, tibi eſſe ſuc- ceſſum: quæ ne ab iis quidem fieri ſolerent, qui breuì tempore ſibi ſucceſſum iri putarẽt. horum ego ſermo- ne nõ mouebar: quin etiam (credas mihi uelim) ſiquid tu ageres, leuari me putabam moleſtia: & ex annua prouincia, quæ mihi longa uideretur, propè iam unde- cim mẽſium prouinciam factam eſſe gaudebam, ſi ab- ſenti mihi unius mẽſis labor detractus eſſet. illud (uere dicam) me mouet, in tanta militum paucitate abeſſe tres cohortes, quæ ſint pleniſſimæ, nec me ſcire ubì ſint. moleſtiſſime autẽ fero, ꝗ, te ubi uiſurus ſim, ne ſcio: eóq; ad te tardius ſcripſi, ꝗ quotidie te ipſum ex- pectabam: cum interea ne literas quidem ullas accepī, quæ me docerẽt, quid ageres, aut ubi te uiſurus eſſem. itaq; uirum fortẽ, mihiq; in primis probatũ Antonium præfectum euocatorum miſi ad te, cui (ſi tibi uidere- tur) cohortes traderes: ut, dum tempus anni eſſet ido neum, aliquid negotij gerere poſſem. in quo, tuo conſi- lio ut me ſperarem eſſe uſurum, & amicitia noſtra, & literæ tuæ fecerant: quod ego ne nunc quidem deſpe- ro. ſed planè, quando, aut ubi te uiſurus ſim, niſi ad me ſcripſeris, ne ſuſpicari quidem poſſum. ego, ut me tibi amiciſſimum eſſè & æqui, & iniqui intelligant,

curabo. de tuo in me animo iniquis ſecus exiſtimandi uideris non nihil loci dediſſe. id ſi correxeris, mihi ualde gratum erit. & ut habere rationem poſſis, quo loco me ſalua lege Cornelia conuenias: ego in prouinciam ueni prid. Cal. Sext. iter in Ciliciā facio per Cappadociam. caſtra moui ab Iconio prid. Cal. Sept. nunc tu & ex diebus, et ex ratione itineris, ſi putabis me eſſe conueniēdum, conſtitues, quo loco id cōmodiſſime fieri poſſit, & quo die. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. S. D. APPIO PVLCHRO.

Pluribus uerbis ad te ſcribam, cum plus otij nactus ero. hæc ſcripſi ſubito, cum Bruti pueri Laodiceæ me conueniſſent, & ſe Romam properare dixiſſent: itaq; nullas ijs, præterq̃ ad te, & ad Brutum dedi literas. Legati Appiani mihi uolumen à te plenum querelæ iniquiſſimæ reddiderūt, ꝙ eorum ædificationem literis meis impediſſem. eadem epiſtola petebas, ut eos quāprimum, ne in hiemem inciderent, ad facultatem ædificandi liberarem: & ſimul peracute querebare, quòd eos tributa exigere uetarem prius, q̃ ego re cognita permiſiſſem: genus enim quoddam fuiſſe impediēdi, cum ego cognoſcere non poſſem, niſi cum ad hiemem me ex Cilicia recepiſſem. ad omnia accipe: & cognoſce æquitatē expoſtulationis tuæ. Primum cum ad me aditum eſſet ab ijs, qui dicerēt à ſe intolerabilia tributa exigi: quid habuit iniquitatis, me ſcribere, ne facerent ante, quàm ego rem, cauſamq;

cognoſcerem? non poteram, credo, ante hiemẽ: ſic enim ſcribis. quaſi uero ad cognoſcendum ego ad illos, non illi ad me uenire debuerint. tam longe, inquis? quid? cum dabas iis literas, per quas mecum agebas, ne eos impedirem, quo minus ante hiemem ædificarent; non eos ad me uenturos arbitrabare? tametſi id quidẽ fecerunt ridicule: quas enim literas afferebant, ut opus æſtate facere poſſent; eas mihi poſt brumam reddiderunt. ſed ſcito, & multo plureis eſſe, qui de tributis recuſent, q̃ qui exigi uelint; & me tamẽ, quod te uelle exiſtimẽ, eſſe facturum. de Appianis hactenus.

A' Pauſania, Lentuli liberto, accenſo meo, audiui, cum diceret, te ſecum eſſe queſtum, quòd tibi obuiam non prodiſſem. ſcilicet contempſi te: nec poteſt fieri me quicquam ſuperbius. cum puer tuus ad me ſecunda ferè uigilia ueniſſet; iſq; te ante lucem Iconium mihi uẽturum nuntiaſſet; incertumq;, utra uia, cum eſſent duæ: altera Varronem tuum familiariſſimum, altera Q. Leptam præfectum fabrũ meum tibi obuiam miſi: mandaui utriq; eorum, ut ante ad me excurrerẽt, ut tibi obuiam prodire poſſem. currẽs Lepta uenit; mihiq; nuntiauit, te iam caſtra prætergreſſum eſſe. confeſtim Iconium ueni. cætera iam tibi nota ſunt. an ego tibi obuiam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde imperatori? deinde more maiorum? deinde, quod caput eſt, amico? præſertim cum in iſto genere multo etiam ambitioſius facere ſoleam, quàm honos meus, & dignitas poſtulet. ſed hæc hactenus. illud idẽ Pauſania dicebat te dixiſſe: Quid? Appius Lentulo, Lentulus Appio proceſſit obuiam, Ci-

cero Appio noluit? Quæſo, etiam'ne tu has ineptias, homo mea ſententia ſumma prudentia, multa etiam doctrina, plurimo rerum uſu, addo urbanitatem, quæ eſt uirtus, ut Stoici rectiſſime putant, ullam Appietatem, aut Lentulitatem ualere apud me plus, quàm ornamenta uirtutis exiſtimas? cum ea conſecutus nondum eram, quæ ſunt hominum opinionibus ampliſſima: tamen iſta ueſtra nomina nunquam ſum admiratus: uiros eos, qui ea uobis reliquiſſent, magnos arbitrabar. poſtea uero quàm ita & accepi & geſſi maxima imperia, ut mihi nihil neque ad honorem, neque ad gloriam acquirendum putarem: ſuperiorem quidem nunquam, ſed parem uobis me ſperaui eſse factum. nec mehercule aliter uidi exiſtimare uel Cn. Pompeium, quẽ omnibus, qui unquam fuerunt; uel P. Lentulum, quẽ mihi ipſi antepono. tu ſi aliter exiſtimas, nihil errabis, ſi paulo diligentius (ut, quid ſit ἐξοχὴ, quid ſit εὐγένεια, intelligas) Athenodorus Sandonis filius quid de his rebus dicat, attenderis. ſed ut ad rem redeam, me tibi non amicum modo, uerum etiam amiciſſimum exiſtimes uelim. profecto omnibus meis officijs efficiam, ut ita eſse uere poſſis iudicare. tu autem ſi id agis, ut minus mea cauſa, dum ego abſum, debere uidearis, quàm ego tua laborarim: libero te iſta cura. πάρ᾽ ἐμοί γε καὶ ἄλλοι, οἵ κέ με τιμήσουσι; μάλιστα δὲ μητίετα ζεὺς. ſi autem natura es φιλαίτιος: illud non perficies, quo minus tua cauſa uelim: hoc aſsequere, ut, quam in partem accipias, minus laborem. hæc ad te ſcripſi liberius, fretus conſcientia officij mei, beneuolentiæq;, quam à me certo iudicio ſuſceptam,

quoad tu uoles, conſeruabo. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. S. D.
APPIO PVLCHRO.

Etſi, quantum ex literis tuis intelligere potui, uidebam te hanc epiſtolam, cum ad Vrbem eſſes, eſſe lecturum, refrigerato iam leuiſſimo ſermone hominum prouincialium: tamē, cum tu tam multis uerbis ad me de improborum oratione ſcripſiſſes, faciendum mihi putaui, ut tuis literis breui reſponderem. ſed prima duo capita epiſtolæ tuæ tacita mihi quodammodo relinquenda ſunt: nihil enim habent, quod aut definitum ſit, aut certum; niſi, me uultu, & taciturnitate ſignificaſſe tibi non eſſe amicum; idq́; pro tribunali, cum aliquid ageretur, & nonnullis in conuiuijs intelligi potuiſſe. hoc totum nihil eſſe, poſſum intelligere: ſed cum ſit nihil, nec quid dicatur quidem intelligo. illud quidem ſcio, meos multos, & illuſtreis, & ex ſuperiore, et ex æquo loco ſermones habitos cum tua ſumma laude, et cum magna ſignificatione noſtræ familiaritatis, ad te uere potuiſſe deferri. Ná quod ad legatos attinet: quid à me fieri potuit aut elegantius, aut iuſtius, quàm ut ſumptus egentiſſimarum ciuitatum minuerem ſine ulla imminutione dignitatis tuæ, præſertim ipſis ciuitatibus poſtulantibus? nam mihi totum genus legationum tuo nomine proficiſcentium notum non erat. Apameæ cum eſſem, multarum ciuitatum principes ad me detulerūt, ſumptus decerni legatis nimis magnos, cum ſoluendo ciuitates non eſ=

ſent . hic ego multa ſimul cogitaui . primum,te,hominem non ſolum ſapientem,uerum etiam (ut nunc loquimur)urbanum,non arbitrabar genere iſto legationum delectari: idq; me arbitror Synnadis pro tribunali multis uerbis diſputauiſſe : primum,Appium Claudium ſenatui,populoq; R.non Myndenſium teſtimonio (de ea enim ciuitate mẽtio facta eſt) ſed ſua ſponte eſſe laudatum : deinde me iſta uidiſſe multis accidere , ut eorum cauſa legationes Romam uenirent ; ſed his legationibus non meminiſſe ullum tempus laudandi ; aut locum dari : ſtudia mihi eorum placere , quòd in te benemerito grati eſſent ; conſilium totum uideri minime neceſſarium : ſi autem uellent declarare in eo officium ſuum ; laudaturum me , ſiquis ſuo ſumptu functus eſſet officio ; conceſſurum , ſi legitimo ; non permiſſurum , ſi infinito : quid enim reprehendi poteſt ? niſi quod addis , uiſum eſſe quibuſdam edictum meum quaſi conſulto ad iſtas legationes impediendas eſſe accommodatum . iam non tam mihi uidentur iniuriam facere ij , qui hæc diſputant , quàm ſi cuius aures ad hanc diſputationem patent . Romæ compoſui edictum . nihil addidi,niſi quod publicani me rogarunt , cum Samum ad me ueniſſent , ut de tuo edicto totidem uerbis transferrem in meum . diligẽtiſſime ſcriptum caput eſt , quod pertinet ad minuendos ſumptus ciuitatum : quo in capite ſunt quædam noua ſalutaria ciuitatibus, quibus ego magnopere delector . hoc uero , ex quo ſuſpitio nata eſt , me exquiſiuiſſe aliquid , in quo te offenderem , tralatitium eſt : neque enim eram tam deſipiens , ut priuatæ rei cauſa legari

putarem, qui & tibi non priuato, & pro re non priuata ſua, ſed publica, non in priuato, ſed in publico orbis terræ conſilio, ideſt in ſenatu ut gratias agerent, mittebantur. neq; cum edixi, nequis iniuſſu meo proficiſceretur, excluſi eos, qui me in caſtra, & qui trans Taurum perſequi non poſſent: nam id eſt maxime in tuis literis ridendum: quid enim erat, quod me perſequerentur in caſtra, Taurumúe tranſirent? cum ego Laodicea uſque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum diœceſium, quæ cis Taurum ſunt, omniúmq; earum ciuitatũ magiſtratus, legationesq; conuenirent. niſi forte poſtea cœperunt legare, quàm ego Taurum tranſgreſsus ſum: quod certe non ita eſt: cũ enim Laodiceæ, cum Apameæ, cum Synnadis, cum Philomeli, cum Iconij eſſem; quibus in oppidis omnibus commoratus ſum: omnes iam iſtius generis legationes erant conſtitutæ. atq; hoc tamen te ſcire uolo, me de iſto ſumptu legationum aut minuendo, aut remittẽdo decreuiſſe nihil, niſi quod principes ciuitatum à me poſtulaſſent, ne in uenditionem tributorum, & illã acerbiſſimam exactionem, quam tu non ignoras, capitum, atq; hoſtiorum inducerentur ſumptus minime neceſſarij. ego autem cum hoc ſuſcepiſſem, non ſolum iuſtitia, ſed etiam miſericordia adductus, ut leuarem miſerijs perditas ciuitates, & perditas maxime per magiſtratus ſuos: non potui in illo ſumptu non neceſſario negligens eſſe. tu, cum iſtiuſmodi ſermones ad te delati de me ſunt, non debuiſti credere. ſi autem eo genere delectaris, ut, quæ tibi in mentem ueniant, alijs attribuas: genus ſermonis inducis in amicitiam minime liberale.

me liberare. ego, ſi in prouincia de tua fama detrahere unquam cogitaſſem, non ad generum tuum Lentulum, neq; ad libertum tuum Brundusij, neq; ad præfectum fabrũ Corcyræ, quem in locum me uenire uelles, retuliſſem. quare potes, doctiſſimis hominibus auctoribus, quorũ ſunt de amicitia gerẽda præclariſſime ſcripti libri, genus hoc totũ orationis tollere. DISPVTABANT: ego contra diſſerebam. Dicebant: ego negabam. an mihi de te nihil eſſe dictum unquam putas? ne hoc quidem, ꝙ cum me Laodiceam uenire uoluiſſes, Taurum ipſe tranſiſti? ꝙ ijſdem diebus meus conuentus erat Apameæ, Synnadis, Philomeli, tuus Tarſi? non dicam plura, ne, in quo te obiurgem, id ipſum uidear imitari. illud dicam, ut ſentio: ſi iſta, quæ alios loqui dicis, ipſe ſentis, tua ſumma culpa eſt: ſin alij tecum hæc loquuntur, tua tamen, quòd audis, culpa nonnulla eſt. mea ratio in tota amicitia noſtra conſtans, & grauis reperietur. quòd ſiquis me aſtutiorem fingit: quid poteſt eſſe callidius, quàm, cum te abſentem ſemper defenderim, cum præſertim mihi uſu uenturum non arbitrarer, ut ego quoq; abſens à te defendendus eſſem; nunc cõmittere, ut tu iure optimo me abſentem deſerere poſſes? unum genus excipio ſermonis, in quo perſæpe aliquid dicitur, quod te putem nolle dici: ſi aut legatorum tuorum cuipiam, aut præfectorum, aut Tribunorum mil. male dicitur: quod tamen ipſum non mehercule adhuc accidit me audiente, ut aut grauius diceretur, aut in plureis, quàm mecum Corcyræ Clodius eſt locutus, cum in eo genere maxime quereretur te aliorum improbitate minus feli-

cem fuiſſe . hos ego ſermones, quòd & multi ſunt, & tuam exiſtimationem,ut ego ſentio,non offendunt, laceſſiui nunquam,ſed non ualde repreſſi . ſiquis eſt,qui neminem bona fide in gratiam putet redire poſſe : non noſtram is perfidiam coarguit, ſed indicat ſuam : ſimulq; non de me is peius,quàm de te exiſtimat . ſin autem quem mea inſtituta in prouincia non delectant; & quadam diſſimilitudine inſtitutorum meorum, ac tuorum lædi ſe putat,cum uterque noſtrum recte fecerit, ſed non idem uterq; ſecutus ſit : hunc ego amicum habere non curo . liberalitas tua,ut hominis nobiliſſimi , latius in prouincia patuit : noſtra ſi anguſtior ; & ſi de tua prolixa,beneficáq; natura limauit aliquid poſterior annus , propter quandam triſtitiam temporum ; non debent mirari homines , cum & natura ſemper ad largiendum ex alieno fuerim reſtrictior , & temporibus,quibus alij mouentur,ijſdem ego mouear, me eſſe acerbum ſibi,ut ſim dulcis mihi. De *rebus urbanis quòd me certiorem feciſti,cum per ſe mihi gratum fuit,tum quòd ſignificaſti tibi omnia mea mandata curæ fore : in quibus unum illud te præcipue rogo,ut cures,nequid mihi ad hoc negotij aut oneris accedat, aut temporis :* Hortéſiumq; *noſtrum collegam, & familiarem roges,ut,ſi unquam mea cauſa quicquam aut ſenſit,aut fecit,de hac quoq; ſententia bima decedat : qua mihi nihil poteſt eſſe inimicius.* De *noſtris rebus quod ſcire uis : Tarſo* Non. Oct. Amanum *uerſus profecti ſumus . hæc ſcripſi poſtridie eius diei, cum caſtra haberem in agro* Mopſ*uheſtiæ. ſiquid egero,ſcribam ad te: neque domum unquam ad meos literas mittam , quin*

adiungã eas, quas tibi reddi uelim. De Parthis quod quæris, fuiſſe nullos puto. Arabes qui fuerũt admixto Parthico ornatu, dicũtur omnes reuertiſſe. hoſtem eſſe in Syria negant ullũ. Tu uelim ad me q̃ ſæpiſſime et de tuis rebus ſcribas, & de meis, et de omni Reip. ſtatu. de quo ſum ſolicitus, eo magis, ꝗ ex tuis literis cognoui, Pompeium noſtrum in Hiſpaniam iturum. Vale.

M. T. C. IMP. APPIO PVLCHRO S. D.

u Ix tandem legi literas dignas Appio Clodio, plenas humanitatis, officij, diligẽtiæ. aſpectus uidelicet Vrbis tibi tuam priſtinam urbanitatẽ reddidit. nam quas ex itinere ante, quàm ex Aſia egreſſus es, ad me literas miſiſti, unas de legatis à me prohibitis proficiſci, alteras de Apameorum ædificatione impedita, legi perinuitus. itaq; conſcientia meæ conſtantis erga te uoluntatis reſcripſi tibi ſubiratus. ijs uero literis lectis, quas Philotimo liberto meo dediſti, cognoui, intellexiq; in prouincia multos fuiſſe, qui nos, quo animo inter nos ſumus, eſſe nollent: ad Vrbem uero ut acceſſeris, uel potius ut primum tuos uideris, cognoſſe te ex ijs, qua in te abſentem fide, qua in omnibus officijs tuendis erga te obſeruantia, & conſtantia fuiſſem. itaq; quanti illud me æſtimare putas, quod eſt in tuis literis ſcriptum? ſiquid acciderit, quod ad meã dignitatem pertineat, & ſi uix fieri poſſit, tamen te parem mihi gratiam relaturum. tu uero facile facies: NIHIL eſt enim, quod ſtudio, et beneuolẽtia, uel amore potius effici nõ poſſit. Ego, etſi & ipſe ita iudica-

bam, & fiebã crebro à meis per literas certior: tamen maximã lætitiam cepi ex tuis literis de ſpe minime dubia, & planè explorata triumphi tui: neq; uero ob eã cauſam, quo ipſe facilius conſequerer (nam id quidem Ἐπικούρειον *eſt) ſed mehercule, quòd tua dignitas, atq; amplitudo mihi eſt ipſa cara per ſe. quare quoniam plureis tu habes, quàm cæteri, quos ſcias in hanc prouinciam proficiſci, quòd te adeunt ferè omnes, ſiquid uelis: gratiſſimum mihi feceris, ſi ad me, ſimul atque adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, literas miſeris. longi ſubſellij (ut noſter* Pompeius *appellat) iudicatio, & mora ſiquem tibi item unum, alterum'ue diem abſtulerit (quid enim poteſt amplius?) tua tamẽ dignitas ſuum locum obtinebit. ſed ſi me diligis, ſi à me diligi uis, ad me literas, ut q̃primum lætitia afficiar, mittito.* Et *uelim, reliquũ quod eſt promiſſi, ac muneris tui, mihi perſoluas. cũ ipſam cognitionem iuris auguralis conſequi cupio: tũ mehercule tuis incredibiliter ſtudijs erga me, muneribusq; delector. quòd autem à me tale quiddam deſideras: ſanè mihi conſiderandum eſt, quonam te remunerer potiſſimum genere: nam profecto non eſt meum, qui in ſcribendo (ut ſoles admirari) tantum induſtriæ ponam, cõmittere, ut in ſcribendo negligens fuiſſe uidear: præſertim cum id non modo negligentis, ſed etiam ingrati animi crimen futurũ ſit. uerum hæc uidebimus.*

Illud, quod polliceris, uelim pro tua fide, diligẽtiáq;, & pro noſtra non inſtituta, ſed iam inueterata amicitia cures, enitare, ut ſupplicatio nobis quamhonorificẽtiſſime q̃primum decernatur. omnino ſerius miſi literas,

quàm uellem. in quo cum difficultas nauigandi fuit odioſa: tum in ipſum diſceſſum ſenatus incidiſſe credo meas literas. ſed id feci adductus auctoritate, & conſilio tuo: idq; à me recte factum puto, ꝙ non ſtatim, ut imperator appellatus ſim, ſed alijs rebus additis, æſtiuiſq; confectis, literas miſerim. hæc igitur tibi erunt curæ, quemadmodum oſtendis: meq; totum, & mea, & meos commẽdatos habebis. Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO S. P. D.

C Vm eſt ad nos allatum de temeritate eorũ, qui tibi negotium faceſſerẽt, etſi grauiter primo nuntio commotus ſum, ꝙ nihil tam præter opinionem meam accidere potuit: tamen ut me collegi, cætera mihi facillima uidebantur, ꝙ & in te ipſo maximam ſpem, & in tuis magnam habebam: multaq; mihi ueniebant in mentem, quamobrem iſtum laborem tibi etiam honori putarem fore. illud planè moleſte tuli, ꝙ certiſſimum, & iuſtiſſimum triumphum hoc inuidorum conſilio eſſe tibi ereptum uidebam. quod tu ſi tanti facies, quanti ego ſemper iudicaui faciundum eſſe: facies ſapienter, & ages uictor ex inimicorum dolore triumphum iuſtiſſimum: ego enim planè uideo fore neruis, opibus, ſapientiáq; tua, uehemẽter ut inimicos tuos pœniteat intemperantiæ ſuæ. De me tibi ſic conteſtans omneis deos, promitto, atq; confirmo: me pro tua dignitate (malo enim dicere, quàm pro ſalute) in hac prouincia, cui tu

præfuiſti, rogando, deprecatoris; laborando, propinqui; auctoritate, cari hominis (ut ſpero) apud ciuitates; grauitate, imperatoris ſuſcepturum officia, atq; parteis. omnia uolo à me & poſtules, & expectes. uincam meis officijs cogitationes tuas. Q. Seruilius perbreueis à te mihi literas reddidit, quæ mihi tamen nimis longæ uiſæ ſunt: iniuriam enim mihi fieri putabam, cum rogabar. nollem accidiſset tempus, in quo perſpicere poſſes, quanti ego te, quanti Pompeium, quē unum ex omnibus facio, ut debeo, plurimi, quanti Brutum facerem: quanquam in conſuetudine quotidiana perſpexiſſes, ſicuti perſpicies. ſed quoniam accidit: ſiquid à me prætermiſſum fuerit, commiſsum facinus, & admiſſum dedecus confitebor. Pontinus, qui à te tractatus eſt præſtanti, ac ſingulari fide, cuius tui beneficij ſum ego teſtis, præſtat tibi memoriā, beneuolentiamq;, quam debet. qui, cum maximis rebus ſuis coactus à me inuitiſſimo deceſſiſſet; tamē, ut uidit tua intereſſe, conſcēdens iam nauem Epheſo Laodiceam reuertit. talia cum te ſtudia uideam habiturum eſſe innumerabilia: planè dubitare non poſſum, quin tibi amplitudini iſta ſolicitudo futura ſit. ſi uero effeceris, ut Cenſor creeris; & ſi ita geſſeris Cenſuram, ut & debes, & potes: non tibi ſolum, ſed tuis omnibus uideo in perpetuum ſummo te præſidio futurum. Illud pugna, & enitere, nequid nobis temporis prorogetur: ut, cum hic tibi ſatisfecerimus, iſtic quoq; noſtram in te beneuolentiam nauare poſſimus. Quæ de hominum, atq; ordinum omnium erga te ſtudijs ſcribis ad me, minime mihi miranda, & maxime iucunda acciderūt: ea-

demq; ad me perſcripta ſunt à familiaribus meis. itaq; capio magnam uoluptatem, cum tibi, cuius mihi amicitia non ſolum ampla, ſed etiam iucunda eſt, ea tribui, quæ debeantur; tum uero etiamnum remanere in ciuitate noſtra ſtudia propè omnium conſenſu erga forteis, & induſtrios uiros: quæ mihi ipſi una ſemper tributa merces eſt laborum, & uigiliarum mearũ. illud uero mihi permirum accidit, tantam temeritatem fuiſſe in eo adoleſcente, cuius ego ſalutem duobus capitis iudicijs ſumma contentione defendi, ut tuis inimicitijs ſuſcipiendis obliuiſceretur patroni omnium fortunarum, ac rationum ſuarum: præſertim cum tu omnibus uel ornamentis, uel præſidijs redundares, illi (ut leuiſſime dicam) multa deeſſent: cuius ſermo ſtultus, & puerilis, erat iam antea ad me à M. Celio familiari noſtro perſcriptus: de quo item ſermone multa ſcripta ſunt abs te. ego autem citius cum eo, qui tuas inimicitias ſuſcepiſſet, ueterem coniunctionẽ dire miſſem, q̃ nouam conciliaſſem: neque enim de meo erga te ſtudio dubitare debes: neq; id eſt obſcurum cuiquam in prouincia, nec Romæ fuit. ſed tamen ſignificatur in tuis literis ſuſpitio quædam, & dubitatio tua: de qua alienum tempus eſt mihi tecum expoſtulandi, purgandi autem mei neceſſarium: ubi enim ego cuiquam legationi fui impedimento, quo minus Romam ad laudem tuam mitteretur? aut in quo potui, ſi te palàm odiſſem, minus quod tibi obeſſet, facere? ſi clam, magis aperte inimicus eſſe? quòd ſi eſſem ea perfidia, qua ſunt ij, qui in nos hæc conferunt: tamen ea ſtultitia certe non fuiſſem, ut aut in obſcuro

odio apertas inimicitias, aut in quo tibi nihil nocerem, ſummam oſtēderem uoluntatem nocendi. ad me adire quoſdam memini, qui dicerent, nimis magnos ſumptus legatis decerni: quibus ego non tam imperaui, q̃ cenſui, ſumptus legatis quammaxime ad legem Corneliam decernendos. atq; in eo ipſo me non perſeueraſſe, teſtes ſunt rationes ciuitatum: in quibus quantū quæq; uoluit legatis tuis datum, induxit. te autem quibus mēdacijs homines leuiſſimi onerarunt? non modo ſublatos ſumptus, ſed etiam à procuratoribus eorum, qui iam profecti eſſent, repetitos, et ablatos; eamq́; cauſam multis omnino non eundi fuiſſe. quererer tecum, atq; expoſtularem, niſi (ut ſupra ſcripſi) purgare me tibi hoc tuo tempore, quàm accuſare te mallem, idq́; putarem eſſe rectius. itaq; nihil de te, ꝙ credideris de me: quamobrem non debueris credere, pauca dicam. nam ſi me uirum bonum, ſi dignum ijs ſtudijs, eaq́; doctrina, cui me à pueritia dedi, ſi ſatis magni animi, non minimi conſilij in maximis rebus perſpectum habes: nihil in me non modo perfidioſum, & inſidioſum, & fallax in amicitia, ſed ne humile quidem, aut ieiunum debes agnoſcere. ſin autem me aſtutum, & occultum lubet fingere: quid eſt, quod minus cadere in eiuſmodi naturam poſſit, q̃ aut florentiſſimi hominis aſpernari beneuolentiam; aut eius exiſtimationē oppugnare in prouincia, cuius laudem domi defenderis; aut in ea re animum oſtendere inimicum, in qua nihil obſis; aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odium apertiſſimum ſit, ad nocendum leuiſſimum? quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis eſſem; cum te

ex fratre meo ne tunc quidem, cum tibi propè neceſſe eſſet eas agere partes, inimicum mihi fuiſſe cognouiſſem? cum uero reditum noſtrum in gratiam uterq; expetiſſet: quid in Conſulatu tuo fruſtra mecum egiſti, quod me aut facere, aut ſentire uoluiſſes? quid mihi mãdaſti, cum te Puteolis proſequerer, in quo non expectationem tuam diligentia mea uicerim? quòd ſi id eſt maxime aſtuti, omnia ad ſuam utilitatem referre: quid mihi tandem erat utilius, quid cõmodis meis aptius, quàm hominis nobiliſſimi, atq; honoratiſſimi coniunctio, cuius opes, ingenium, liberi, affines, propinqui mihi magno uel ornamento, uel præſidio eſſe poſſent? quæ tamen ego omnia in expetenda amicitia tua, non aſtutia quadam, ſed aliqua potius ſapientia ſecutus ſum. quid illa uincula, quibus quidem libentiſſime àſtringor, quanta ſunt? ſtudiorum ſimilitudo, ſuauitas conſuetudinis, delectatio uitæ, atq; uictus, ſermonis ſocietas, literæ interiores. atq; hæc domeſtica. quid illa tandem popularia? reditus illuſtris in gratiam, in quo ne per imprudentiam quidem errari poteſt ſine ſuſpicione perfidiæ: ampliſſimi ſacerdotij collegium, in quo non modo amicitiam uiolari apud maiores noſtros fas non erat, ſed ne cooptari quidem ſacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio eſſet inimicus. quæ ut omittam tam multa, atq; tanta: quis unquam tanti quenquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompeium ſocerum filiæ tuæ? etenim ſi merita ualent: patriam, liberos, ſalutem, dignitatem, memet ipſum mihi per illum reſtitutum puto. ſi conſuetudinis iucunditas: quæ fuit

unquàm amicitia conſularium in noſtra ciuitate coniunctior? ſi ulla amoris, atq; officij ſigna: quid mihi ille non commiſit? quid non mecum communicauit? quid de ſe in ſenatu, cum ipſe abeſſet, per quenquam agi maluit? quibus ille me rebus non ornatiſſimum uoluit ampliſſime? qua deniq; ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, aduerſantem interdum actionibus ſuis? quo ſtudio prouidit, nequa me illius temporis inuidia attingeret, cum me conſilio, cum auctoritate, cum armis deniq; texit ſuis? quibus quidem temporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit, non modo ut Phrygi alicui, aut Lycaoni, quod tu in legatis feciſti, ſed ne ſummorum quidem hominum maleuolis de me ſermonibus crederet. huius igitur filius cum ſit gener tuus; cumq; præter hanc coniunctionem affinitatis, q̃ ſis Cn. Pompeio carus, quamq; iucundus, intelligam: quo tandem animo in te eſſe debeo? cum præſertim eas ad me is literas miſerit, quibus, etiam ſi tibi, cui ſum amiciſſimus, hoſtis eſſem, placarer tamen, totumq; me ad eius uiri ita de me meriti uoluntatem, nutumq; conuerterem. ſed hæc hactenus: pluribus enim etiam fortaſſe uerbis, q̃ neceſſe fuit, ſcripta ſunt. Nunc ea, quæ à me perfecta, quæq; inſtituta ſunt, cognoſce. atq; hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quàm pro periculo tuo: te enim (ut ſpero) propediem Cenſorem audiemus: cuius magiſtratus officia, quæ ſunt maximi animi, ſummiq; conſilij, tibi diligentius, & accuratius, quàm hæc, quæ nos de te agimus, cogitanda eſſe cenſeo. Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO (VT SPERO) CES. S. D.

Vm eſſem in caſtris ad fluuium Pyramũ, redditæ mihi ſunt uno tempore à te epiſtolæ duæ, quas ad me Q. Seruilius Tarſo miſerat. earum in altera dies erat adſcripta Non. Apr. in altera, quæ mihi recentior uidebatur, dies non erat. reſpondebo igitur ſuperiori prius: in qua ſcribis ad me de abſolutione maieſtatis. de qua etſi permultum ante certior factus eram literis, nuntijs, fama deniq; ipſa (nihil enim fuit clarius: non quo quiſquam aliter putaſſet: ſed nihil de inſignibus ad laudẽ uiris obſcure nuntiari ſolet) tamen eadẽ illa lætiora fecerunt mihi tuæ literæ: non ſolum, quia planius loquebantur, & uberius, quàm uulgi ſermo: ſed etiam, quia magis tibi uidebar gratulari, cum de te ex te ipſo audiebam. complexus igitur ſum cogitatione te abſentem: epiſtolam uero oſculatus, etiam ipſe mihi gratulatus ſum: quæ enim à cuncto populo, à ſenatu, à iudicibus ingenio, induſtriæ, uirtuti tribuuntur: quia mihi ipſe aſſentor fortaſſe, cum ea eſſe in me fingo; mihi quoq; ipſi tribui puto. nec tam glorioſum exitum tui iudicij extitiſſe, ſed tam prauam inimicorum tuorum mentem fuiſſe mirabar. De ambitu uero quid intereſt inquies, an de maieſtate? ad rem nihil: alterum enim nõ attigiſti, alteram auxiſti. ueruntamen eſt maieſtas (ut Sylla uoluit) ne in quenuis impune declamare liceret. ambitus uero ita apertam uim habet, ut aut accuſetur improbe, aut defendatur: qui enim facta,

unquam amicitia conſularium in noſtra ciuitate con-iunctior? ſi ulla amoris, atq; officij ſigna: quid mihi ille non commiſit? quid non mecum communicauit? quid de ſe in ſenatu, cum ipſe abeſſet, per quenquam agi maluit? quibus ille me rebus non ornatiſſimum uoluit ampliſſime? qua deniq; ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, *aduerſantem interdum actionibus ſuis? quo ſtudio prouidit, ne qua me illius temporis inuidia attingeret, cum me conſilio, cum auctoritate, cum armis deniq; texit ſuis? quibus quidem temporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit, non modo ut* Phrygi *alicui, aut* Lycaoni, *quod tu in legatis feciſti, ſed ne ſummorum quidem hominum maleuolis de me ſermonibus crederet. huius igitur filius cum ſit gener tuus; cumq; præter hanc coniunctionem affinitatis, q̃ ſis* Cn. Pompeio *carus, quamq; iucundus, intelligam: quo tandem animo in te eſſe debeo? cum præſertim eas ad me is literas miſerit, quibus, etiam ſi tibi, cui ſum amiciſſimus, hoſtis eſſem, placarer tamen, totumq; me ad eius uiri ita de me meriti uoluntatem, nutumq; conuerterem. ſed hæc hactenus: pluribus enim etiam fortaſſe uerbis, q̃ neceſſe fuit, ſcripta ſunt.* Nunc *ea, quæ à me perfecta, quæq; inſtituta ſunt, cognoſce. atq; hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quàm pro periculo tuo: te enim (ut ſpero) propediem* Cenſorem *audiemus: cuius magiſtratus officia, quæ ſunt maximi animi, ſummiq; conſilij, tibi diligentius, & accuratius, quàm hæc, quæ nos de te agimus, cogitanda eſſe cenſeo.* Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO (VT SPERO) CES. S. D.

Vm eſſem in caſtris ad fluuium Pyramũ, reddite mihi ſunt uno tempore à te epiſtolæ duæ, quas ad me Q. Seruilius Tarſo miſerat. earum in altera dies erat adſcripta Non. Apr. in altera, quæ mihi recentior uidebatur, dies non erat. reſpondebo igitur ſuperiori prius: in qua ſcribis ad me de abſolutione maieſtatis. de qua etſi permultum ante certior factus eram literis, nuntijs, fama deniq; ipſa (nihil enim fuit clarius: non quo quiſquam aliter putaſſet: ſed nihil de inſignibus ad laudẽ uiris obſcure nuntiari ſolet) tamen eadẽ illa lætiora fecerunt mihi tuæ literæ: non ſolum, quia planius loquebantur, & uberius, quàm uulgi ſermo: ſed etiam, quia magis tibi uidebar gratulari, cum de te ex te ipſo audiebam. complexus igitur ſum cogitatione te abſentem: epiſtolam uero oſculatus, etiam ipſe mihi gratulatus ſum: quæ enim à cuncto populo, à ſenatu, à iudicibus ingenio, induſtriæ, uirtuti tribuuntur: quia mihi ipſe aſſentor fortaſſe, cum ea eſſe in me fingo; mihi quoq; ipſi tribui puto. nec tam glorioſum exitum tui iudicij extitiſſe, ſed tam prauam inimicorum tuorum mentem fuiſſe mirabar. De ambitu uero quid intereſt inquies, an de maieſtate? ad rem nihil: alterum enim nõ attigiſti, alteram auxiſti. ueruntamen eſt maieſtas (ut Sylla uoluit) ne in quenuis impune declamare liceret. ambitus uero ita apertam uim habet, ut aut accuſetur improbe, aut defendatur: qui enim facta,

aut non facta largitio ignorari poteſt? tuorum autem honorũ curſus cui ſuſpectus unquã fuit? me miſerum, qui non affuerim: quos ego riſus excitaſſem? Sed de maieſtatis iudicio duo mihi illa ex tuis literis iucundiſſima fuerunt: unum, ꝙ te ab ipſa Rep. defenſum ſcribis; quæ quidem etiam in ſumma bonorum, & fortium ciuium copia tueri taleis uiros deberet; nũc uero eo magis, ꝙ tanta penuria eſt in omni uel honoris, uel ætatis gradu, ut tam orba ciuitas taleis tutores complecti debeat: alterum, ꝙ Pompeij, & Bruti fidem beneuolentiamq; mirifice laudas. lætor uirtute, & officio cum tuorum neceſſariorum, meorum amiciſſimorum, tum maxime alterius omnium ſeculorũ, & gentium principis, alterius iampridem iuuentutis, celeriter (ut ſpero) ciuitatis. De mercenarijs teſtibus à ſuis ciuitatibus notãdis, niſi iam aliquid factum eſt per Flaccum, fiet à me, cum per Aſiam decedam. nunc ad alteram epiſtolam uenio. Quòd ad me quaſi formam cõmunium tẽporum, & totius Reip. miſiſti expreſſam: prudentia literarum tuarum ualde eſt mihi grata: uideo enim & pericula leuiora, q̃ timebam, & maiora præſidia, ſiquidẽ (ut ſcribis) omnes uires ciuitatis ſe ad Pompeij ductum applicauerunt. tuumq; ſimul promptum animum, & alacrẽ perſpexi ad defendendam Remp. mirificamq; cepi uoluptatẽ ex hac tua diligentia, ꝙ in ſummis tuis occupationibus mihi tamen Reip. ſtatum per te notum eſſe uoluiſti. Nam augurale is libros ad commune utriuſque noſtrum otium ſerua: ego enim à te cum tua promiſſa per literas flagitabam, ad urbem te otioſiſſimum eſſe arbi-

trabar. nunc tamen, ut ipſe polliceris, pro auguralibus libris orationes tuas confectas omneis expectabo. Tullius, cui mandata ad me dederas, non conuenerat me: nec erat iam quiſquam mecum tuorum, præter omneis meos, qui ſunt omnes tui. Stomachoſiores meas literas quas dicas eſſe, non intelligo. bis ad te ſcripſi me purgans diligenter, te leuiter accuſans in eo, ꝙ de me cito credidiſſes. quod genus querelæ mihi quidem uidebatur eſſe amici: ſin tibi diſplicet, nõ utar eo poſthac. ſed ſi, ut ſcribis, eæ literæ non fuerunt diſertæ, ſcito meas non fuiſſe: ut enim Ariſtarchus Homeri uerſum negat, quem non probat: ſic tu (libet enim mihi iocari) quod diſertum non erit, ne putaris meum. Vale, & in Cenſura, ſi iã es Cenſor (ut ſpero) de proauo multum cogitato tuo.

M. T. C. IMP. APPIO PVLCHRO S. D.

GRatulabor tibi prius (ita enim rerũ ordo poſtulat) deinde ad me conuertar. Ego uero uehemẽter gratulor de iudicio ambitus: neq; id, quod nemini dubiũ fuit, abſolutũ te eſſe: ſed illud, ꝙ quo melior ciuis, quo uir clarior, quo fortior amicus es, quoq; plura uirtutis & induſtriæ ornamenta in te ſunt, eo mirandum eſt magis, nullam ne in tabellæ quidem latebra fuiſſe abſconditam maleuolentiam, quæ te impugnare auderet. non horum temporum, non horum hominum, atq; morum negotium. nihil iam ſum pridẽ admiratus magis. De me autẽ ſuſcipe pauliſper meas parteis, & eum te eſſe finge, qui ego ſum: ſi facile inueneris, quod dicas, noli ignoſcere hæſitationi

meæ. ego uero uelim mihi, Tulliæq; meæ (ſicut tu amiciſſime, & ſuauiſſime optas) proſpere euenire ea, quæ me inſciente facta ſunt à meis: ſed ita cecidiſse, ut agerētur eo tempore, ſpero omnino cum aliqua felicitate, & opto: ueruntamen plus me in hac ſpe, tua ſapientia, & humanitas conſolatur, quàm opportunitas temporis. itaq;, quemadmodum expediam exitum huius inſtitutæ orationis, non reperio: neq; enim triſtius dicere quicquam debeo ea de re, quā tu ipſe ominibus optimis proſequeris. neq; non me tamen mordet aliquid: in quo unum non uereor, ne tu parum perſpicias, ea, quæ geſta ſunt, ab illis eſse geſta, quibus ego ita mandaram, ut, cum tam longe abfuturus eſsem, ad me ne referrent, agerent, quod probaßent. in hoc autē mihi illud occurrit: quid tu igitur ſi affuiſſes? rē probaſſem. de tempore, nihil te inuito, nihil ſine cōſilio egiſſem tuo. uides me ſudare, iandudum laborantem, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda ſunt, & te non offendam. leua me igitur hoc onere: nunquam enim mihi uideor tracta e cauſam difficiliorem. ſed tamen ſic habeto: niſi iam tunc omnia negotia cum ſumma tua dignitate diligentiſſime confeciſſem: tametſi nihil uidebatur ad meum erga te priſtinum ſtudium addi poſſe; tamē hac mihi affinitate renuntiata, non maiore equidem ſtudio, ſed acrius, apertius, ſignificantius dignitatem tuam defendiſſem. decedenti mihi, & iam imperio annuo terminato, ante diem III. Non. Sext. cum ad Sidam naui accederem, & mecū Q. Seruilius eſſet, literæ à meis ſunt redditæ. dixi ſtatim Seruilio (etenim uidebatur eſſe cōmotus) ut omnia à me maiora expectaret. quid

multa? beneuolentior tibi, quàm fui, nihilo ſum factus, diligentior quidem ad declarandam beneuolentiam multo: nam ut uetus noſtra ſimultas antea ſtimulabat me, ut cauerem, ne cui ſuſpitionem ficte reconciliatæ gratiæ darem: ſic affinitas noua curam mihi affert cauendi, nequid de ſummo meo erga te amore detractum eſſe uideatur. Vale.

M. T. C. IMP. APPIO PVLCHRO S. D.

Q Vaſi diuinarem tali in officio fore mihi aliquando expetendũ ſtudiũ tuum: ſic, cum de tuis rebus geſtis agebatur, inſeruiebam honori tuo. dicã tamen uere: plus, q̃ acceperas, reddidiſti: quis enim ad me nõ perſcripſit, te non ſolũ auctoritate orationis, ſententia tua, quibus ego à tali uiro cõtentus erã, ſed etiã opera, conſilio, domum ueniendo, conueniẽdis meis, nullum onus officij cuiquam reliquum feciſſe? hæc mihi ampliora multo ſunt, q̃ illa ipſa, propter quæ hæc elaborantur: INSIGNIA enim uirtutis multi etiám ſine uirtute aſſecuti ſunt: talium uirorum tanta ſtudia aſſequi ſola uirtus poteſt. itaque mihi propono fructum amicitiæ noſtræ ipſam amicitiam, qua nihil eſt uberius, præſertim in ijs ſtudijs, quibus uterque noſtrum deuinctus eſt: nam tibi me profiteor & in Rep. ſocium, de qua idem ſentimus; & in quotidiana uita coniunctum cum ijs artibus, ſtudijsq́;, quæ colimus. uelim ita fortuna tuliſſet, ut, quanti ego omneis tuos facio, tanti tu meos facere poſſes: quod tamen ipſum neſcio qua permotus animi diuinatione, non deſpero. ſed hoc nihil ad te: noſtrum eſt onus. il-

lud uelim ſic habeas, quod intelliges; hac re nouata additum potius aliquid ad meum erga te ſtudium, cui nihil uidebatur addi poſse, quàm quicquam eſse detractum. cum hæc ſcribebam, Cenſorem iam te eſse ſperabam: eo breuior eſt hæc epiſtola, & ut aduerſus magiſtrum morum modeſtior. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD SVLPITIVM, ET ALIOS LIBER IIII.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D.

CAius Trebatius familiaris meus ad me ſcripſit, te ex ſe quæſiſse, quibus in locis eſsem: moleſtéq; ferre, ꝙ me propter ualetudinem tuam, cum ad urbē acceſſiſsem, non uidiſses: & hoc tempore uelle te mecū, ſi propius acceſſiſsem, de officio utriuſq; noſtrum cõmunicare. utinam Serui ſaluis rebus (ſic enim eſt dicendum) colloqui potuiſsemus inter nos: profecto aliquid opis occidēti Reip. tuliſsemus: cognoram enim iam abſens, te hæc mala multo ante prouidētem, defenſorē pacis & in Conſulatu tuo, & poſt Conſulatum fuiſse. ego autem cum conſilium tuum probarem, & idem ipſe ſentirem, nihil proficiebam: ſero enim ueneram: ſolus eram: rudis eſse uidebar in cauſa: incideram in hominum pugnandi cupidorum inſanias. nunc, quoniam nihil iam uidemur poſse opitulari Reip. ſiquid eſt, in quo nobiſmet ipſis conſulere poſſimus,

poſſimus, non ut aliquid ex priſtino ſtatu noſtro retineamus, ſed ut quamhoneſtiſſime lugeamus: nemo eſt omnium, quicum potius mihi, quàm tecum communicandum putem: nec enim clariſſimorum uirorum, quorum ſimiles eſſe debemus, exempla, neque doctiſſimorum, quos ſemper coluiſti, præcepta te fugiunt. atque ipſe antea ad te ſcripſiſſem, te fruſtra in ſenatum, ſiue potius in conuentum ſenatorum eſſe uenturum, ni ueritus eſſem, ne eius animum offenderem, qui à me, ut te imitarer, petebat. cui quidem ego, cum me rogaret, ut adeſſem in ſenatu: eadem omnia, quæ à te de pace, & de Hiſpanijs dicta ſunt, oſtendi me eſſe dicturum. rem uides, quo modo ſe habeat: orbem terrarum imperijs diſtributis ardere bello: Vrbem ſine legibus, ſine iudicijs, ſine iure, ſine fide, relictam direptioni, & incendijs. itaque mihi uenire in mentem nihil poteſt, non modo quod ſperem, ſed uix iam quod audeam optare. ſin autem tibi homini prudentiſſimo uidetur utile eſſe, nos colloqui: quãquam longius etiam cogitabam ab Vrbe diſcedere, cuius iam etiam nomen inuitus audio; tamen propius accedam. Trebatio mandaui, ſiquid tu eum uelles ad me mittere, ne recuſaret: idq; ut facias, uelim: aut ſiquem tuorum fidelium uoles, ad me mittas: ne aut tibi exire ex Vrbe neceſſe ſit, aut mihi accedere. ego tibi tantum tribuo, quantum mihi fortaſſe arrogo: ut exploratum habeam, quicquid nos communi ſententia ſtatuerimus, id omneis homines probaturos. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D.

D III. Cal. Maias, cũ eſſem in Cumano, accepi tuas literas: quibus lectis, cognoui non ſatis prudẽter feciſſe Philotimũ; qui, cũ abs te mãdata haberet, ut ſcribis, de omnibus rebus, ipſe ad me non ueniſſet, literas tuas miſiſſet: quas intellexi breuiores fuiſſe, ꝙ eum perlaturum putaſſes. ſed tamen, poſtquam literas tuas legi, Poſthumia tua me cõuenit, & Seruius noſter. his placuit, ut tu in Cumanum uenires: quod etiã, mecum, ut ad te ſcriberẽ, egerunt. Quod meũ conſilium exquiris: id eſt tale, ut capere facilius ipſe poſſim, q̃ alteri dare: quid enim eſt, quod audeã ſuadere tibi homini ſumma auctoritate, ſummaq; prudentia? ſi, quid rectiſſimum ſit, quærimus: perſpicuum eſt. ſi, quid maxime expediat: obſcurum. ſin hi ſumus, qui profecto eſſe debemus, ut nihil arbitremur expedire, niſi quod rectum, honeſtumq; ſit: non poteſt eſſe dubium, quid faciendum nobis ſit. Quod exiſtimas meam cauſam coniunctam eſſe cum tua: certe ſimilis in utroq; noſtrum, cum optime ſentiremus, error fuit: nam omnia utriuſq; conſilia ad concordiam ſpectauerunt. qua cũ ipſi Cæſari nihil eſſet utilius: gratiam quoque nos inire ab eo, defendenda pace, arbitrabamur. quantum nos fefellerit, & quem in locum res deducta ſit, uides: neque ſolum ea perſpicis, quæ geruntur, quæq; iam geſta ſunt, ſed etiam qui curſus rerum, qui exitus futurus ſit. ergo aut probare oportet ea, quæ fiunt; aut intereſſe, etiam ſi non probes. quarum altera mihi turpis, altera etiam periculoſa ratio

uidetur . Reſtat, ut diſcedendum putẽ: in quo reliqua uidetur eſſe deliberatio, quod cõſilium in diſceſſu, quæ loca ſequamur . omnino cum miſerior res nunquam accidit, tum ne deliberatio quidẽ difficilior : nihil enim conſtitui poteſt, quod non incurrat in magnam aliquã difficultatem. tu, ſi uidebitur, ita cenſeo facias: ut, ſi habes iam ſtatutum, quid tibi agendum putes, in quo non ſit coniunctum conſilium tuum cum meo, ſuperſedeas hoc labore itineris . ſin autem eſt, quod mecum cõmunicare uelis : ego te expectabo . tu, quod tuo commodo fiat, quamprimum uelim uenias, ſicut intellexi & Seruio, & Poſthumiæ placere. Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. D.

V*Ehementer te eſſe ſolicitum, & in cõmunibus miſerijs præcipuo quodam dolore angi, multi ad nos quotidie deferunt . quod quanq̃ minime miror, & meũ quodãmodo agnoſco : doleo tamẽ te ſapientia præditum propè ſingulari, nõ tuis bonis delectari potius, q̃ alienis malis laborare . me quidẽ, & ſi nemini concedo, qui maiorẽ ex pernicie, & peſte Reip. moleſtiam traxerit : tamẽ multa iam conſolantur, maximéq; conſcientia conſiliorum meorum : multo enim ante tanquam ex aliqua ſpecula proſpexi tempeſtatem futuram: neque id ſolum mea ſponte, ſed multo etiam magis monẽte, & denuntiante te: & ſi enim abſui magnam partem Conſulatus tui: tamen & abſens cognoſcebam, quæ eſſet tua in hoc peſtifero bello cauendo, & prædicendo ſententia : & ipſe affui primis tempo=*

ribus tui Conſulatus, cum accuratiſſime monuiſti ſenatum collectis omnibus bellis ciuilibus, ut & illa timerent, quæ meminiſſent: & ſcirent, cum ſuperiores, nullo tali exemplo antea in Rep. cognito, tam crudeles fuiſsent, quicunque poſtea Remp. oppreſſiſset armis, multo intolerabiliorem futurum: NAM *quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant, & aliquid, atque adeo multa addunt, & afferunt de ſuo. quare meminiſse debes, eos, qui auctoritatem, & conſilium tuum non ſunt ſecuti, ſua ſtultitia occidiſse, cum tua prudétia ſalui eſse potuiſsent. dices: Quid me iſta res conſolatur in tantis tenebris, & quaſi perpetuis Reip? eſt omnino uix conſolabilis dolor, tanta eſt omnium rerum amiſſio, & deſperatio recuperandi: ſed tamen & Cæſar ipſe ita de te iudicat, & omnes ciues ſic exiſtimant, quaſi lumen aliquod extinctis cæteris elucere ſanctitatem, & prudentiam, & dignitatem tuam. hæc tibi ad leuandas moleſtias magna eſse debent.*

Quòd autem à tuis abes, id eo leuius ferendum eſt, quòd eodem tempore à multis, ac magnis moleſtijs abes: quas ad te omneis perſcriberem, niſi uererer, ne ea cognoſceres abſens, quæ quia non uides, mihi uideris meliore eſse conditione, quàm nos, qui uidemus. hactenus exiſtimo noſtram conſolationem recte adhibitam eſse, quoad certior ab homine amiciſſimo fieres ijs de rebus, quibus leuari poſsent moleſtiæ tuæ. reliqua ſunt in te ipſo, neque mihi ignota, nec minima ſolatia, & (ut quidem ego ſentio) multo maxima: quæ ego ipſe experiens quotidie ſic probo, ut ea mihi ſalutem afferre uideantur. te autem ab initio

ætatis memoria teneo ſumme omnium doctrinarum ſtudioſum fuiſſe, omniaq;, quæ à ſapientiſſimis ad bene uiuendum tradita eſsent, ſummo ſtudio, curáq; didiciſse: quæ quidem uel optimis rebus & uſui, & delectationi eſse poſsent. his uero temporibus habemus aliud nihil, in quo acquieſcamus. nihil faciam inſolenter: neq; te tali uel ſcientia, uel natura præditum hortabor, ut ad eas te referas arteis, quibus à primis temporibus ætatis ſtudium tuum dediſti. tantum dicam, quod te ſpero approbaturum: me, poſteaquam illi arti, cui ſtudueram, nihil eſse loci neq; in curia, neq; in foro uiderim, omnem meam curam, atq; operam ad philoſophiam contuliſse. tuæ ſcientiæ excellenti, ac ſingulari nó multo plus, q̃ noſtræ, relictum eſt loci. quare non equidem te moneo: ſed mihi ita perſuaſi, te quoq; in iiſdem uerſari rebus, quæ etiam ſi minus prodeſsent, animum tamen à ſolicitudine abducerét. Seruius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus, in primiſq; in hac, in qua ego me ſcripſi acquieſcere, ita uerſatur, ut excellat: à me uero ſic diligitur, ut tibi uni concedam, præterea nemini: mihiq; ab eo gratia refertur: in quo ille exiſtimat, quod facile appareat, ꝙ me colat, & obſeruet, tibi quoq; in eo ſe facere gratiſſimum. Vale.

M. T. CICERO S.D. SER. SVLPITIO.

a Ccipio excuſationem tuam, qua uſus es, cur ſæpius ad me literas uno exéplo dediſses: ſed accipio ex ea parte, quatenus aut negligentia, aut improbitate eorum, qui epiſtolas accipiant, fieri ſcribis, ne ad

nos perferantur. illam partem excuſationis, qua te ſcribis orationis paupertate (ſic enim appellas) yſdem uerbis epiſtolas ſæpius mittere, nec agnoſco, nec probo: & ego ipſe, quem tu per iocum (ſic enim accipio) diuitias orationis habere dicis, me non eſſe uerborum admodum inopẽ agnoſco: εἰρωνεύεσθαι enim non neceſſe eſt: ſed tamen idem, nec hoc εἰρωνευόμενος, facile cedo tuorum ſcriptorũ ſubtilitati, & elegantiæ. Conſilium tuum, quo te uſum ſcribis hoc Achaicum negotium nõ recuſauiſſe, cũ ſemper probauiſſem, tum multo magis probaui lectis tuis proximis literis: omnes enim cauſæ, quas commemoras, iuſtiſſimæ ſunt, tuáq; & auctoritate, & prudentia digniſſimæ. Quod aliter cecidiſſe rem exiſtimas, atq; opinatus ſis: id tibi nullo modo aſſentior. ſed quia tanta perturbatio, & confuſio eſt rerum; ita perculſa, & proſtrata fœdiſſimo bello iacẽt omnia, ut is cuiq; locus, ubi ipſe ſit, miſerrimus eſſe uideatur: propterea & tui te cõſilij pœnitet, & nos, qui domi ſumus, tibi beati uidemur. at contra nobis non tu quidem uacuus moleſtijs, ſed præ nobis beatus. atque hoc ipſo melior eſt tua, q̃ noſtra conditio; ꝙ tu, quid doleas, ſcribere audes; nos ne id quidem tuto poſſumus; nec id uictoris uitio, quo nihil moderatius, ſed ipſius uictoriæ, quæ ciuilibus bellis ſemper eſt inſolens. uno te uicimus, quòd de Marcelli collegæ tui ſalute paulo ante, quàm tu, cognouimus: etiam mehercule, quòd, quemadmodum ea res ageretur, uidimus: nam ſic fac exiſtimes, poſt has miſerias, ideſt poſtquam armis diſceptari cœptum eſt de iure publico, nihil eſſe actum aliud cum dignitate: nam & ipſe Cæſar accu-

ſata acerbitate Marcelli (ſic enim appellabat) lauda-táq; honorificentiſſime & æquitate tua, & prudentia, repente præter ſpem dixit, ſe ſenatui roganti de Marcello ne hominis quidem cauſa negaturum. fecerat autem hoc ſenatus, ut, cum à L. Piſone mentio eſſet facta de Marcello; & cum C. Marcellus ſe ad Cæſaris pedes abieciſſet: cunctus conſurgeret, & ad Cæſarem ſupplex accederet. noli quærere: ita mihi pulcher hic dies uiſus eſt, ut ſpeciem aliquam uiderer uidere quaſi reuiuiſcentis Reip. itaq; cum omnes ante me rogati gratias Cæſari egiſſent, præter Volcatium (is enim, ſi eo loco eſſet, negauit ſe facturum fuiſſe) ego rogatus mutaui meum conſilium: nam ſtatueram, non mehercule inertia, ſed deſiderio priſtinæ dignitatis, in perpetuum tacere. fregit hoc meum conſilium & Cæſaris magnitudo animi, & ſenatus officium. itaque pluribus uerbis egi Cæſari gratias: meq; metuo ne etiam in cæteris rebus honeſto otio priuarim: quod erat unicum ſolatium in malis. ſed tamen, quando effugi eius offenſionẽ, qui fortaſſe arbitraretur, me hanc Remp. non putare, ſi perpetuo tacerem: modice hoc faciam, aut etiã intra modum; ut & illius uoluntati, & meis ſtudijs ſeruiam: nam etſi à prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis, & maxime philoſophia delectauit: tamen hoc ſtudium quotidie ingraueſcit, credo & ætatis maturitate ad prudentiam, & his temporum uitijs, ut nulla res alia leuare animum moleſtijs poſſit. à quo ſtudio te abduci negotijs, intelligo ex tuis literis: ſed tamen aliquid iam noctes te adiuuabunt. Seruius tuus, uel potius noſter ſumma me ob-

ſeruantia colit: cuius ego cum omni probitate, ſummaq; uirtute, tum ſtudijs, doctrinaq; delector. is mecum ſæpe de tua manſione, aut deceſſione communicat. adhuc in hac ſum ſententia, nihil ut faciamus, niſi quod maxime Cæſar uelle uideatur. res ſunt eiuſmodi, ut, ſi Romæ ſis, nihil te præter tuos delectare poſſit. de reliquis nihil melius ipſo eſt. cæteri, & cætera eiuſmodi, ut, ſi alterutrum neceſse ſit, audire ea malis, quàm uidere. hoc noſtrum conſilium nobis minime iucundum eſt, qui te uidere cupimus: ſed conſulimus tibi. Vale.

SER. SVLPITIVS M. CICERONI S.

Poſteaquam mihi renũtiatum eſt de obitu Tulliæ filiæ tuæ: ſaneq̃ pro eo, ac debui, grauiter, moleſteq; tuli: communemq; eam calamitatem exiſtimaui: qui ſi iſtic affuiſsem, neq; tibi defuiſsem, coramq; meum dolorem tibi declaraſsem. etſi genus hoc conſolationis miſerum, atq; acerbum eſt, propterea quia per quos id fieri debet propinquos, ac familiares, ipſi pari moleſtia afficiuntur, neq; ſine lacrymis multis id conari queunt; ut magis ipſi uideantur aliorum conſolatione indigere, quàm alijs poſſe ſuum officium præſtare: tamen quæ in præſentia mihi in mentem uenerunt, decreui breui ad te perſcribere: non quòd ea te fugere exiſtimem: ſed quòd forſitan dolore impeditus, minus ea perſpicias. quid eſt, quòd tantopere te commoueat tuus dolor inteſtinus? cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiſcum ege-

rit: ea nobis erepta eſſe, quæ hominibus non minus, q̃ liberi, cara eſſe debent, patriam, honeſtatem, dignitatem, honores omneis. hoc uno incommodo addito, quid ad dolorem adiungi potuit? aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere iam debet, atq; omnia minoris æſtimare? an illius uicem (credo) doles? quoties in eam cogitationem neceſſe eſt ut tu ueneris, ut nos ſæpe incidimus, hiſce temporibus non peſſime cum ijs eſſe actum, quibus ſine dolore licitum eſt mortem cum uita commutare. quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad uiuẽdum magnopere inuitare poſſet? quæ res? quæ ſpes? quod animi ſolatium? ut cum aliquo adoleſcẽte primario coniuncta ætatem ageret? licitum eſt tibi (credo) pro tua dignitate ex hac iuuentute generum deligere, cuius fidei liberos tuos, te tuto committere putares. an ut ea liberos ex ſeſe pareret, quos cum florenteis uideret, lætaretur? qui rem à parente traditam per ſe tenere poſſent, honores ordinatim in Rep. petituri eſſent, in amicorum negotijs liberalitate ſua uterentur? quid horum fuit, quod non prius, q̃ datum, ademptum ſit? at uero malum eſt liberos amittere: malum, niſi hoc peius ſit, hæc ſufferre, & perpeti. quæ res mihi non mediocrem conſolationem attulit, uolo tibi commemorare, ſi forte eadem res tibi minuere dolorem poſſit. ex Aſia rediens, cum ab Aegina Megaram uerſus nauigarem, cœpi regiones circumcirca proſpicere. poſt me erat Aegina, ante Megara, dextra Piræeus, ſiniſtra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentiſſima fuerunt, nunc proſtrata, & diruta ante oculos iacent. cœpi egomet me-

cum ſic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur ſi quis noſtrum interijt, aut occiſus eſt, quorum uita breuior eſſe debet, cum uno loco tot oppidorum cadauera proiecta iaceant. uis'ne tu te Serui cohibere, & meminiſſe, hominem te eſſe natum? crede mihi, cogitatione ea non mediocriter ſum confirmatus. hoc idem, ſi tibi uidetur, fac ante oculos tibi proponas. modo uno tempore tot uiri clariſſimi interierunt: de imperio præterea tanta diminutio facta eſt: omnes prouinciæ conquaſſatæ ſunt: in unius mulierculæ animula ſi iactura facta ſit, tantopere commoueris? quæ ſi hoc tépore non ſuum diem obijſſet; paucis poſt annis tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. etiam tu ab hiſce rebus animum, ac cogitationem tuam auoca: atq; ea potius reminiſcere, quæ digna tua perſona ſunt: illam, quandiu ei opus fuerat, uixiſſe: unà cum Rep. fuiſſe: te patré ſuum Prætorem, Conſulem, Augurem uidiſſe: adoleſcétibus primarijs nuptam fuiſſe: omnibus bonis propè pèrfunctam eſſe: cum Reſp. occideret, uita exceſſiſſe. quid eſt, quod tu, aut illa cum fortuna hoc nomine queri poſſitis? deniq; noli te obliuiſci Ciceronem eſſe, & eum, qui alijs conſueueris præcipere, & dare cóſilium; neq; imitari malos medicos, qui in alienis morbis profitentur ſe tenere medicinæ ſcientiam, ipſi ſe curare non poſſunt: ſed potius, quæ alijs tute præcipere ſoles, ea tute tibi ſubijce, atq; apud animum propone. NVLLVS dolor eſt, quem non longinquitas temporis minuat, atque molliat. hoc te expectare tempus tibi turpe eſt, ac non ei rei ſapientia tua te occurrere. quòd ſiquis etiam inferis ſenſus eſt:

qui illius amor in te fuit, pietáſq; in omneis ſuos, hoc certe illa te facere non uult. da hoc illi mortuæ: da cæteris amicis, & familiaribus, qui tuo dolore mœrẽt: da patriæ; ut, ſiqua in re opus ſit, opera, & conſilio tuo uti poſſit. deniq;, quoniam in eam fortunam deuenimus, ut etiam huic rei nobis ſeruiendum ſit: noli committere, ut quiſquam te putet non tam filiam, q̃ Reip. tempora, & aliorum uictoriam lugere. plura me ad te de hac re ſcribere pudet, ne uidear prudentiæ tuæ diffidere. quare ſi hoc unum propoſuero, finem faciam ſcribendi. uidimus aliquoties ſecundam pulcherrime te ferre fortunam, magnamq́; ex ea re te laudem adipiſci: fac aliquando intelligamus, aduerſam quoq; te æque ferre poſſe, neq; id maius, quàm debeat, tibi onus uideri, ne ex omnibus uirtutibus hæc una tibi uideatur deeſſe. quod ad me attinet, cum te tranquilliore animo eſſe cognouero, de ijs rebus, quæ hic geruntur, quemadmodumq́; ſe prouincia habeat, certiorem faciam. Vale.

M. T. CICERO S. D. SER. SVLPITIO.

E Go uero Serui uellẽ, ut ſcribis, in meo grauiſſimo caſu affuiſſes: quantum enim præſens me adiuuare potueris & conſolando, & propè æque dolendo; facile ex eo intelligo, quòd literis tuis lectis aliquantulum acquieui: nam & ea ſcripſiſti, quæ leuare luctum poſſent; & in me conſolando non mediocrem ipſe animi dolorem adhibuiſti. Seruius tamen tuus omnibus officijs, quæ illi tẽpori tribui

potuerunt, declarauit, & quanti ipſe me faceret, & q̃ ſuum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: cuius officia iucundiora ſcilicet ſæpe mihi fuerunt, nunquam tamen gratiora. me autem non oratio tua ſolum, & ſocietas penè ægritudinis, ſed etiam auctoritas cõſolatur: turpe enim eſſe exiſtimo, me non ita ferre caſum meum, ut tu tali ſapientia præditus ferendum putas. ſed opprimor interdum, & uix reſiſto dolori, quòd ea me ſolatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, ſimili in fortuna non defuerunt: nam & Q. Maximus, qui filium conſularem, clarum uirum, & magnis rebus geſtis, amiſit; & L. Paulus, qui duos ſeptem diebus; & ueſter Gallus, & M. Cato, qui ſummo ingenio, ſumma uirtute filium perdidit; ijs temporibus fuerunt, ut eos tum ipſorum dignitas conſolaretur ea, quam ex Rep. conſequebantur. mihi autem, amiſſis ornamentis ijs, quæ ipſe commemoras, quæq; eram maximis laboribus adeptus, unum manebat illud ſolatium, quod ereptum eſt. non amicorum negotijs, non Reip. procuratione impediebantur cogitationes meæ. nihil in foro agere licebat. aſpicere curiam non poteram. exiſtimabam id, quod erat, omneis me & induſtriæ meæ fructus, & fortunæ perdidiſſe. ſed cum cogitarem hæc mihi tecum, & cum quibuſdam eſſe cõmunia; & cum frangerem iam ipſe me, cogeremq; illa ferre toleranter: habebam quò confugerem, ubi conquieſcerem, cuius in ſermone, & ſuauitate omneis curas, doloresq; deponerem. nunc autem hoc tam graui uulnere etiam illa, quæ conſenuiſſe uidebantur, recrudeſcunt:

non enim, ut tum me à Rep. mœſtum domus excipie=bat, quæ leuaret: ſic nunc domo mœrens ad Remp. cõfugere poſsum, ut in eius bonis acquieſcam. itaque & domo abſum, & foro, quòd nec eum dolorem, quem à Rep. capio, domus iam conſolari poteſt, nec domeſticum Reſp. quo magis te expecto, teq́; uidere quam=primum cupio. maior mihi leuatio afferri nulla po=teſt, quàm coniunctio conſuetudinis, ſermonumq́; noſtrorum. quanquam ſperabam tuum aduentum (ſic enim audiebam) appropinquare. ego autem cum multis de cauſis te exopto quamprimum uidere, tum eti=am, ut ante commentemur inter nos, qua ratione nobis traducendum ſit hoc tempus, quod eſt totum ad unius uoluntatem accommodandum & prudentis, & liberalis, & (ut perſpexiſse mihi uideor) nec à me a=lieni, & tibi amiciſſimi. quod cum ita ſit, magnæ tamen eſt deliberationis, quæ ratio ſit ineunda nobis, non agendi aliquid, ſed illius conceſsu, & beneficio quieſcendi. Vale.

M. T. CICERO S. D. M. MARCELLO.

Eτſi eo te adhuc conſilio uſum intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipſe diſsentiam, ſed quòd ea te ſapientia eſse iudicem, ut meum conſilium non anteponam tuo: ta=men & amicitiæ noſtræ uetuſtas, & tua ſumma erga me beneuolentia, quæ mihi iam à pueritia tua cogni=ta eſt, me hortata eſt, ut ea ſcriberem ad te, quæ & ſaluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena eſse du

cerem à dignitate. ego eum te eſse, qui horum malorum initia multo ante uideris, qui Conſulatum magnificentiſſime, atque optime geſſeris, præclare memini. ſed idem etiam illa uidi, neque te conſilium ciuilis belli ita gerendi, neque copias Cn. Pompeij, nec genus exercitus probare, ſemperq; ſumme diffidere. qua in ſentẽtia me quoque fuiſſe, memoria tenere te arbitror. itaque neque tu multum interfuiſti rebus gerendis: & ego id ſemper egi, ne intereſſem: non enim ijs rebus pugnabamus, quibus ualere poteramus, conſilio, auctoritate, cauſa, quæ erant in nobis ſuperiora; ſed lacertis, & uiribus, quibus pares non eramus. uicti ſumus igitur, aut, ſi uinci dignitas non poteſt, fracti certe, & abiecti. in quo tuum conſilium nemo poteſt non maxime laudare, quòd cum ſpe uincendi, ſimul abieciſti certandi etiam cupiditatem; oſtendiſtiq;, ſapiẽtem, & bonum ciuem initia belli ciuilis inuitum ſuſcipere, extrema nõ libenter perſequi. qui non idem conſilium, quod tu, ſecuti ſunt; eos uideo in duo genera eſse diſtractos: aut enim renouare bellum conati ſunt, & hi ſe in Africã contulerunt: aut, quemadmodum nos, uictori ſeſe crediderunt. medium quoddam tuum conſilium fuit, qui hoc fortaſſe humilis animi duceres, illud pertinacis. fateor à pleriſque, uel dicam ab omnibus ſapiens tuum conſilium, à multis etiam magni, ac fortis animi iudicatum: ſed habet iſta ratio, ut mihi quidem uidetur, quendam modum: præſertim cum tibi nihil deeſſe arbitrer ad tuas fortunas omneis obtinendas, præter uoluntatem: ſic enim intellexi, nihil aliud eſse, quod dubitationem afferret ei, penes quem eſt poteſtas, niſi quòd

uereretur, ne tu illud beneficium omnino non putares. de quo quid ſentiam, nihil attinet dicere; cum appa=reat, ipſe quid fecerim. ſed tamen ſi iam ita conſtituiſſes, ut abeſſe perpetuo malles, quàm ea, quæ nolles, uidere: tamen id cogitare deberes, ubicunque eſſes, te fore in eius ipſius, quem fugeres, poteſtate. qui ſi facile paſſurus eſſet, te carentem patria, & fortunis tuis quiete, & libere uiuere: cogitandum tibi tamen eſſet, Romæne, & domi tuæ, cuiuſmodi res eſſet, an Mytilenis, aut Rhodi malles uiuere. ſed cum ita late pateat eius poteſtas, quem ueremur, ut terrarum orbem complexa ſit: non ne mauis ſine periculo domi tuæ eſſe, quàm cum periculo alienæ? equidem etiam ſi oppetenda mors eſſet, domi, atque in patria mallem, quàm in externis, atque alienis locis. hoc idem omnes, qui te diligunt, ſentiunt: quorum eſt magna pro tuis maximis, clariſſimisq; uirtutibus multitudo. habemus etiam rationem rei famīliaris tuæ, quam diſſipari nolumus: nam & ſi nullam poteſt accipere iniuriam, quæ futura perpetua ſit, pro=pterea quòd neque is, qui tenet Remp. pateretur, neque ipſa Reſp. tamen impetum prædonū in tuas fortunas fieri nolo. ij autem qui eſſent, auderem ſcribere, niſi te intelligere confiderem. hic te unius ſolicitudines, unius etiam multæ, & aſſiduæ lacrymæ C. Marcelli fratris optimi deprecantur. nos cura, & dolore proximi ſu=mus, precibus tardiores, quòd ius adeundi, cum ipſi deprecatore eguerimus, nō habemus. gratia tantum poſſumus, quantum uicti. ſed tamen conſilio, ſtudio Marcello non deſumus. à tuis reliquis non adhibemur. ad omnia parati ſumus. Vale.

M. CICERO S. D. M. MARCELLO.

Neque monere te audeo præſtanti prudentia uirum, nec confirmare maximi animi hominem, uirumq; fortiſſimum, conſolari uero nullo modo: nam ſi ea, quæ acciderunt, ita fers, ut audio; gratulari magis uirtuti debeo, quàm conſolari dolorem tuum. ſin te tanta mala Reip. *frangunt; non ita abundo ingenio, ut te conſoler, cum ipſe me non poſſim. reliquum eſt igitur, ut tibi me in omni re eum præbeam, præſtemq; , ut ad omnia, quæ tui uelint, ita ſim præſto, ut me non ſolum omnia debere tua cauſa quæ poſſum, ſed ea quoque, quæ non poſſum, putent. illud uel tu me monuiſſe, uel cenſuiſſe puta, uel propter beneuolentiam tacere non potuiſſe: ut, quod ego facio, tu quoque in animum inducas, ſi ſit aliqua* Reſp. *in ea te eſſe oportere, iudicio omnium, réq; principem, neceſſitate cedentem tempori: ſin autem nulla ſit, hunc tamen aptiſſimum eſſe etiam ad exulandum locum: ſi enim libertatem ſequimur; qui locus hoc dominatu uacat? ſin qualemcunque locum; qui eſt domeſtica ſede iucundior? ſed mihi crede, etiam is, qui omnia tenet, fauet ingenijs: nobilitatem uero, & dignitatem hominum, quantum ei res, & ipſius cauſa concedit, amplectitur. ſed plura, quàm ſtatueram. redeo ergo ad unũ illud, me tuum fore cum tuis, ſi modo erunt tui: ſin minus, me certe in omnibus rebus ſatis noſtræ coniunctioni, amoriq; facturum.* Vale.

M. Cicero

M. CICERO S.D.M. MARCELLO.

e Tſi perpaucis ante diebus dederam Q. Mutio literas ad te pluribus uerbis ſcriptas,quibus declaraueram,quo te animo cẽſerem eſſe oportere,& quid tibi faciendũ arbitrarer:tamen cum Theophilus libertus tuus proficiſceretur,cuius ego fidẽ erga te,beneuolentiamq; perſpexeram ; ſine meis literis eum ad te uenire nolui. Iiſdem igitur de rebus etiam atq; etiam hortor,quibus ſuperioribus literis hortatus ſum: ut in ea Rep. quæcunq; eſt, q̃primum uelis eſſe. multa uidebis fortaſſe, quæ nolis : non plura tamen, q̃ audis quotidie. non eſt porrò tuum, uno ſenſu ſolum oculorum moueri : cum illud idem auribus percipias, quod etiam maius uideri ſolet, minus laborare. At tibi ipſi dicendum erit aliquid, quod non ſentias; aut faciendum,quod non probes.Primum TEMPORI cedere, ideſt neceſſitati parere, ſemper ſapientis eſt habitum. deinde non habet, ut nunc quidem eſt, id uitij res. dicere fortaſſe, quæ ſentias, non licet: tacere planè licet.omnia enim delata ad unum ſunt.is utitur conſilio ne ſuorum quidem,ſed ſuo.quod non multo ſecus fieret, ſi is Remp.teneret, quem ſecuti ſumus. an qui in bello,cum omnium noſtrum coniunctum eſſe periculum ſuo cerneret, certorum hominum minime prudentium conſilio uteretur:eum magis communem cenſemus in uictoria futurũ fuiſſe, q̃ incertis in rebus fuiſſet? & qui nec te Conſule tuum ſapientiſſimum conſilium ſecutus eſſet; nec fratre tuo conſulatum ex auctoritate tua gerente,uobis auctoribus uti uoluerit:

nunc omnia tenentem, noſtras ſententias deſideratu=rũ cenſes fuiſſe? OMNIA ſunt miſera in bellis ciui=libus: quæ maiores noſtri ne ſemel quidem, noſtra ætas ſæpe iã ſenſit: ſed MISERIVS nihil, q̃ ipſa uictoria: quæ, etiam ſi ad meliores uenit, tamen eos ipſos fero=ciores, impotentioresq; reddit: ut, etiam ſi natura tales non ſint, neceſſitate eſſe cogãtur: MVLTA enim ui=ctori, eorum arbitrio, per quos uicit, etiam inuito fa=cienda ſunt. an tu non uidebas mecum ſimul, quàm illa crudelis eſſet futura uictoria? igitur tunc quoq; patria careres, ne, quæ nolles, uideres? non, inquies: ego enim ipſe tenerem opes, & dignitatem meam. at erat tuæ uirtutis, in minimis res tuas ponere, de Rep. uehemen=tius laborare. deinde, qui finis iſtius conſilij eſt? nam adhuc & factum tuum probatur, &, ut in tali re, etiã fortuna laudatur: factum, ꝙ et initium belli neceſ=ſario ſecutus ſis, & extrema ſapienter perſequi nolue=ris: fortuna, ꝙ honeſto otio tenueris et ſtatum, & fa=mam dignitatis tuæ. nunc uero nec locus tibi ullus dul cior eſſe debet patria: nec eam diligere minus debes, quòd deformior eſt, ſed miſereri potius; nec eam mul=tis claris uiris orbatam, priuare etiam aſpectu tuo. de=niq;, ſi fuit magni animi non iſſe ſupplicem uictori: ui de, ne ſuperbi ſit, aſpernari eiuſdem liberalitatem: & ſi ſapientis eſt carere patria, duri non deſiderare: & ſi re publica non poſſis frui, ſtultum eſt nolle priuata. caput illud eſt, ut, ſi iſta uita tibi commodior eſse ui=deatur, cogitandum tamen ſit, ne tutior non ſit. magna gladiorũ eſt licentia: ſed in externis locis minor etiam ad facinus uerecundia. mihi ſalus tua tantæ curæ eſt,

ut Marcelli fratri tuo aut par, aut certe proximus ſim. Tuum *eſt conſulere temporibus, & incolumitati, & uitæ, & fortunis tuis.* Vale.

M. CICERO M. MARCELLO S.

ETſi nihil noui, quod ad te ſcriberem, habebã; magisq; literas tuas iam expectare incipiebã, uel te potius ipſum: tamen cũ Theophilus *proficiſceretur, non potui nihil ei literarũ dare.* Cura *igitur, ut q̃primũ uenias: uenies enim, mihi crede, expectatus, neq; ſolũ nobis, ideſt tuis, ſed prorſus omnibus: uenit enim mihi in mentem, ſubuereri interdum, ne te delectet tarda deceſſio. quòd ſi nullum haberes ſenſum, niſi oculorũ: prorſus tibi ignoſcerem, ſi quoſdam nolles uidere. ſed cum leuiora non multo eſsent, quæ audirentur, q̃ quæ uiderentur; ſuſpicarer autẽ multum intereſſe rei familiaris tuæ, te q̃primum uenire, idq; in omneis parteis ualere: putaui ea de re te eſſe admonendum. ſed quoniam, quod mihi placeret, oſtẽdi: reliqua tu pro tua prudentia conſiderabis: me tamen uelim, quod ad tempus te expectemus, certiorẽ facias.* Vale.

M. MARCELLVS M. CICERONI S.

PLurimum ualuiſſe apud me tuam ſemper auctoritatem, cũ in omni re, tum in hoc maxime negotio potes exiſtimare. cũ mihi C. Marcellus *frater amantiſſimus mei non ſolum conſilium daret, ſed precibus quoq; me obſecraret: nõ prius mihi perſuadere potuit, q̃ tuis eſt effectum literis, ut uterer ueſtro*

potiſſimum conſilio. Res quẽadmodum ſit acta, ueſtræ literæ mihi declarãt. Gratulatio tua etſi eſt mihi probatiſſima, quòd ab optimo fit animo: tamen hoc mihi multo iucundius eſt, & gratius, quòd in ſumma paucitate amicorum, propinquorum, ac neceſſariorum, qui uere meæ ſaluti faucrent, te cupidiſſimum mei, ſingularemq; mihi beneuolentiam præſtitiſſe cognoui. Reliqua ſunt eiuſmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facile, & æquo animo carebam. hoc uero eiuſmodi eſſe ſtatuo, ut ſine talium uirorum, & amicorum beneuolentia, neq; in aduerſa, neq; in ſecunda fortuna quiſquam uiuere poſſit. itaq; hoc ego mihi gratulor. tu uero ut intelligas homini amiciſſimo te tribuiſſe officium, re tibi præſtabo. Vale.

SER. SVLPITIVS CICERONI S.

ETſi ſcio non iucundiſſimum nuntium me uobis allaturum: tamẽ, quoniam CASVS, & natura in bonis dominatur; uiſum eſt faciendum, quoquo modo res ſe haberet, uos certiores ut facerem. Ad V. Cal. Iun. cũ ab Epidauro Piræeũ naui aduectus eſſem, ibi Marcellum collegam noſtrum côueni; eumq; diem ibi cóſumpſi, ut cum eo eſſem. póſtero die, cum ab eo digreſſus eſſem, eo conſilio, ut ab Athenis in Bœotiam irem, reliquamq; iuriſdictionẽ abſoluerem: ille, uti aiebat, ſupra Maleas Italiam uerſus nauigaturus erat. poſtridie eius diei, cum ab Athenis proficiſci in animo haberem; circiter horam decimam noctis Poſthumius familiaris eius ad me uenit; & mihi nuntiauit, M. Marcellum collegam noſtrum poſt cœnæ

tempus à P. Magio Chilone familiari eius, pugione percuſſum eſſe, & duo uulnera accepiſſe, unum in ſtomacho, alterum in capite ſecũdum aurem: ſperare tamen, eum uiuere poſſe: Magium ſe ipſum interfeciſſe: poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe, qui hæc nuntiaret, & rogaret, uti cogerẽ medicos. coegi, & è ueſtigio eò ſum profectus prima luce. cũ non longe à Piræeo abeſſem; puer Acidini obuiam mihi uenit cũ codicillis; in quibus erat ſcriptum, paulo ante lucem Marcellum diem ſuũ obijſſe. ita uir clariſſimus ab homine teterrimo acerbiſſima morte eſt affectus: & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inuentus eſt amicus, qui ei mortem afferret. ego tamen ad tabernaculum eius perrexi: inueni duos libertos, & pauculos ſeruos: reliquos aiebãt profugiſſe metu perterritos, ꝙ dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet. coactus ſum in eadem illa lectica, qua ipſe delatus eram, meiſq; lecticarijs in urbem eum referre: ibiq; pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei ſatis amplum faciendũ curaui. ab Athenienſibus, locum ſepulturæ intra urbem ut darent, impetrare non potui, quòd religione ſe impediri dicerẽt: neq; tamen id antea cuiquã conceſſerant. quod proximum fuit; uti in quo uellemus gymnaſio eum ſepeliremus, nobis permiſerunt. nos in nobiliſſimo orbis terrarum gymnaſio Academiæ locũ delegimus: ibiq; eum combuſſimus: poſteáq; curauimus, ut ijdem Athenienſes in eodem loco monumẽtum ei marmoreum faciendum locarent. ita, quæ noſtra officia fuerunt, pro collegio, & propinquitate & uiuo, & mortuo omnia ei præſtitimus. Vale. Datæ prid. Cal. Iun. Athenis.

M. CICERO P. NIGIDIO FIGVLO S. D.

q Værenti mihi iandiu quid ad te potiſſimũ ſcriberem, non modo certa res ulla, ſed ne genus quidem literarum uſitatum ueniebat in mentem: unam enim partem, & conſuetudinem earum epiſtolarum, quibus ſecundis rebus uti ſolebamus, tempus eripuerat: perfeceratq́; fortuna, nequid tale ſcribere poſsē, aut omnino cogitare. relinquebatur triſte quodam, & miſerum, & his temporibus conſentaneum genus literarum. id quoq; deficiebat me: in quo debebat eſse aut promiſſio auxilij alicuius, aut conſolatio doloris tui. quod pollicerer, nó erat: ipſe enim pari fortuna abiectus, aliorum opibus caſus meos ſuſtētabam: ſæpiusq́; mihi ueniebat in mentem, queri, ꝙ ita uiuerem; q̄ gaudere, ꝙ uiuerem. quanquam enim nulla me ipſum priuatim perculit inſignis iniuria; nec mihi quidquam tali tempore in mentem uenit optare, quod non ultro mihi Cæſar detulerit: tamen nihilo minus eis conficior curis, ut hoc ipſum, quòd maneam in uita, peccare me exiſtimem: careo enim cũ familiariſſimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut diſtraxit fuga; tum omnibus amicis, quorum beneuolentiam nobis conciliarat per me quódam te ſocio defenſa Reſp. uerſorq́; in eorũ naufragijs, & bonorũ direptionibus: nec audio ſolũ, quod ipſum eſset miſerum, ſed etiam id ipſum uideo, quo nihil eſt acerbius, eorũ fortunas diſſipari, quibus nos olim adiutoribus illud incendium extinximus: & in qua urbe modo gratia, auctoritate, gloria floruimus, in ea nunc ijs quidem omnibus caremus: obtine-

mus ipſius Cæſaris ſummam erga nos humanitatem: ſed ea plus non poteſt, q̃ uis, & mutatio omnium rerum, atq; temporum. itaq; orbus ijs rebus omnibus, quibus & natura me, & uolũtas, & conſuetudo aſſuefecerat; cũ cæteris, ut quidẽ uideor, tum ipſi mihi diſpliceo: natus enim ad agendum ſemper aliquid dignum uiro, nunc non modo agendi rationem nullam habeo, ſed ne cogitãdi quidem: & qui antea aut obſcuris hominibus, aut etiã ſontibus opitulari poterã; nunc P. Nigidio uni omnium doctiſſimo, & ſanctiſſimo, & maxima quondã gratia, & mihi certe amiciſſimo ne benigne quidem polliceri poſſum. ergo hoc ereptum eſt literarum genus. Reliquũ eſt, ut conſoler, & afferam rationes, quibus te à moleſtijs coner abducere. at ea quidẽ facultas uel tui, uel alterius cõſolandi, in te ſumma eſt, ſi unquã in ullo fuit. itaq; eam partem, quæ ab exquiſita quadam ratione, & doctrina proficiſcitur, non attingam, tibi totã relinquam. quid ſit forti, & ſapienti homine dignũ, quid grauitas, quid altitudo animi, quid acta tua uita, quid ſtudia, quid artes, quibus à pueritia floruiſti, à te flagitent; tu uidebis. ego, quod intelligere, & ſentire quia ſum Romæ, & quia curo, attendoq; poſſum, id tibi affirmo, te in iſtis moleſtijs, in quibus es hoc tẽpore, non diutius futurũ; in ijs autẽ, in quibus etiã nos ſumus, fortaſſe ſemper fore. uideor mihi perſpicere, primũ ipſius animũ, qui plurimũ poteſt, propenſum ad ſalutẽ tuã. nõ ſcribo hoc temere. quo minus familiaris ſum, hoc ſum ad inueſtigandũ curioſior. quo facilius, quibus eſt iratior, reſpõdere triſtius poſſit; hoc ẽ adhuc

tardior ad te moleſtia liberandum. familiares uero eius, et ij quidem, qui illi iucundiſſimi ſunt, mirabiliter de te & loquuntur, & ſentiunt. accedit eodem uulgi uoluntas, uel potius conſenſus omnium. etiam illa, quæ minimum nunc quidem poteſt (ſed poſſit neceſſe eſt) Reſp. quaſcunq; uires habebit, ab ijs ipſis, quibus tene-tur, de te propediem (mihi crede) impetrabit. Redeo igitur ad id, ut iam tibi etiam pollicear aliquid, quod primo omiſeram. nam & amplectar eius familiariſſimos, qui me admodum diligunt, multumq; mecũ ſunt: & in ipſius conſuetudinem, quam adhuc meus pudor mihi clauſit, inſinuabo: et certe omneis uias perſequar, quibus putabo ad id, quod uolumus, peruenire poſſe. in hoc toto genere plura faciam, quàm ſcribere audeo. cætera, quæ tibi à multis prompta eſſe certo ſcio, à me ſunt paratiſſima. nihil in re familiari mea ẽ, quod ego malim meum eſſe, quàm tuum. hac de re, & de hoc genere toto, hoc ſcribo parcius, quòd te, id quod ipſe confido, ſperare malo eſſe uſurum tuis. Extremum illud eſt, ut te horter, & obſecrem, animo ut maximo ſis; nec ea ſolum memineris, quæ ab alijs magnis uiris acce-piſti; ſed illa etiam, quæ ipſe ingenio, ſtudioq; pe-periſti. quæ ſi colliges; & ſperabis omnia optime; et, quæ accident, qualiacunq; erunt, ſapienter feres. ſed hæc tu melius, uel optime omnium. Ego quæ pertinere ad te intelligam, ſtudioſiſſime omnia, diligentiſſiméq; curabo; tuorumq; triſtiſſimo meo tempore meritorum erga me memoriam conſeruabo.

M. CICERO S. D. CN. PLANCIO.

b Inas à te accepi literas, Corcyræ datas: quarũ alteris mihi gratulabare, ꝙ audiſses me meã priſtinam dignitatẽ obtinere: alteris dicebas, te uelle, quæ egiſſem, bene, ac feliciter euenire. Ego autem, ſi dignitas eſt bene de Rep. ſentire, & bonis uiris probare, quod ſentias: obtineo dignitatem meam. ſin autem in eo dignitas eſt, quod ſentias, aut re efficere ſi poſſis, aut deniq; libera oratione defendere: ne ueſtigiũ quidem ullum eſt reliquum nobis dignitatis: agiturq; præclare, ſi noſmetipſos regere poſſimus; ut ea, quæ partim iam adſunt, partim impendent, moderate feramus: quod eſt difficile in eiuſmodi bello, cuius exitus ex altera parte cædem oſtentat, ex altera ſeruitutem. Quo in periculo non nihil me conſolatur, cum recordor, hæc me tum uidiſſe, cum ſecundas etiam res noſtras, non modo aduerſas pertimeſcebam; uidebamq;, quanto periculo de iure publico diſceptaretur armis: quibus ſi ij uiciſſent, ad quos ego pacis ſpe, non belli cupiditate adductus acceſſeram; intelligebam tamen, & iratorum hominum, & cupidorum, & inſolentium q̃ crudelis eſſet futura uictoria: ſin autem uicti eſſent; quantus interitus eſſet futurus ciuium partim ampliſſimorum, partim etiam optimorum: qui me hæc prædicentem, atq; optime conſulentem ſaluti ſuæ, malebant nimium timidum, q̃ ſatis prudentem exiſtimari. Quod autem mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita uelle, certo ſcio: ſed ego tam miſero tempore nihil noui conſilij cepiſſem, niſi in reditu meo nihilo

meliores res domeſticas, quàm Remp. offendiſſem. quibus enim pro meis immortalibus beneficijs cariſſima mea ſalus, et meæ fortunæ eſſe debebant: cum propter eorum ſcelus nihil mihi intra meos parietes tutum, nihil inſidijs uacuum uiderem; nouarum me neceſſitudinum fidelitate contra ueterum perfidiam muniendum putaui. ſed de noſtris rebus ſatis, uel etiam nimiũ multa. De tuis uelim ut eo ſis animo, quo debes eſſe, ideſt ut nequid tibi præcipue timendum putes: ſi enim ſtatus erit aliquis ciuitatis; quicunq; erit, te omnium periculorum uideo expertem fore: nam alteros tibi iam placatos eſſe intelligo, alteros nunquam iratos fuiſſe. De mea autem in te uoluntate ſic uelim iudices, me, quibuſcunq; rebus opus eſſe intelligam, quanquam uideam quis ſim hoc tempore, & quid poſſim, opera tamen, & conſilio, ſtudio quidem certe, rei, famæ, ſaluti tuæ præſto futurum. Tu uelim, & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quamdiligentiſſime certiorem. Vale.

M. CICERO S. D. CN. PLANCIO.

Accepi perbreueis tuas literas: quibus id, quod ſcire cupiebã, cognoſcere non potui: cognoui autem id, quod mihi dubium nõ fuit: nam ꝙ fortiter ferres communeis miſerias, non intelexi: ꝙ me amares, facile perſpexi: ſed hoc ſciebã: illud ſi ſciſſem, ad id meas literas accommodaſſem. ſed tamen & ſi antea ſcripſi, quæ exiſtimaui ſcribi oportere: tamẽ hoc tempore breuiter commonendum putaui, ne quo peri-

culo te proprio exiſtimares eſſe: in magno omnes, ſed tamen in communi ſumus. quare non debes aut propriam fortunam, & præcipuam poſtulare, aut communẽ recuſare. quapropter eo animo ſimus inter nos, quo ſemper fuimus. quod de te ſperare, de me præſtare poſſum. Vale.

M. TVLLII C. EPISTOLARVM AD METELLVM, ET ALIOS LIBER V.

Q. METELLVS Q. F. CELER PROCOS. S. D. M. T. CICERONI.

SI uales, bene eſt. Exiſtimarã pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, neq; me abſentem ludibrio læſum iri, nec Metellum fratrem ob dictũ capite, ac fortunis per te oppugnatum iri. quem ſi parum pudor ipſius defendebat; uel familiæ debebat noſtræ dignitas, uel meum ſtudium erga uos, remq; pub. ſatis ſubleuare. nunc uideo illum circumuentum, me deſertum à quibus minime conueniebat. itaq; in luctu, & ſqualore ſum, qui prouinciæ, qui exercitui præſum, qui bellum gero. quæ quoniam nec ratione, nec maiorum noſtrorũ clementia adminiſtraſtis: nõ erit mirandum, ſi uos pœnitebit. Te tam mobili in me, meoſq; eſſe animo, non ſperabam. Me interea nec domeſticus dolor, nec cuiuſquam iniuria à Rep. abducet. Vale.

M. T. CICERO Q. METELLO Q. F. CELERI PROCOS. S. D.

SI tu,exercituſq; ualetis,bene eſt. Scribis ad me te exiſtimaſse pro mutuo inter nos animo,et pro reconciliata gratia,nunquã te à me ludibrio læſum iri: quod cuiuſmodi ſit,ſatis intelligere non poſſum: ſed tamen ſuſpicor ad te eſſe allatum,me,in ſenatu cum diſputarem, permultos eſſe, qui Remp. à me conſeruatam dolerẽt,dixiſſe: à te propinquos tuos,quibus negare non potuiſſes,impetraſſe,ut ea,quæ ſtatuiſſes tibi in ſenatu de mea laude eſſe dicenda, reticeres. quod cum dicerem,illud adiunxi: mihi tecũ ita diſpertitum officium fuiſſe in Reip. ſalute retinenda, ut ego urbem à domeſticis inſidijs, & ab inteſtino ſcelere, tu Italiam & ab armatis hoſtibus,et ab occulta coniuratione defenderes: atque hanc noſtram tãti,& tam præclari muneris ſocietatem à tuis propinquis labefactatam: qui,cum tu à me rebus ampliſſimis,atque honorificentiſſimis ornatus eſſes,timuiſsent,nequa mihi pars abs te uoluntatis mutuæ tribueretur. hoc in ſermone cum à me exponeretur, quæ mea expectatio fuiſſet orationis tuæ, quantóq; in errore uerſatus eſſem: uiſa eſt oratio non iniucunda; & mediocris quidam eſt riſus conſecutus,non in te, ſed magis in errorem meum; & ꝙ me abs te cupiſſe laudari, aperte, atq; ingenue confitebar. iam hoc non poteſt in te non honorifice eſſe dictum, me in clariſſimis meis,atq; ampliſſimis rebus tamen aliquod teſtimonium tuæ uocis habere uoluiſse. Quod autem ita ſcribis,pro mutuo inter nos

animo: quid tu exiſtimes eſſe in amicitia mutuum, ne=ſcio: equidem hoc arbitror, cum par uoluntas accipi=tur, et redditur. ego ſi hoc dicam, me tua cauſa præter=miſiſſe prouinciã, tibi ipſe leuior uidear eſſe: meæ enim rationes ita tulerunt: atque eius mei conſilÿ maiorem in dies ſingulos fructum, uoluptatemq; capio. illud di=co, me, ut primum in cõcione prouinciam depoſuerim, ſtatim, quemadmodum eam tibi traderem, cogitare cœpiſſe. nihil dico de ſortitione ueſtra: tantum te ſuſpica=ri uolo, nihil in ea re per collegam meum me inſciente eſſe factum. recordare cætera; quàm cito ſenatum il=lo die facta ſortitione coegerim; quàm multa de te uer=ba fecerim; cum tu ipſe mihi dixiſti, orationem meam non ſolum in te honorificam, ſed etiam in collegas tuos contumelioſam fuiſſe. iam illud S.C. quod eo die fa=ctũ eſt, ea perſcriptione eſt, ut, dum id extabit, officium meum in te obſcurum eſſe non poſſit. poſtea uero quàm profectus es, uelim recordere, quæ ego de te in ſenatu egerim; quæ in concionibus dixerim; quas ad te literas miſerim. quæ cum omnia collegeris; tu ipſe uelim iu=dices, ſatis'ne uideatur his omnibus rebus tuus aduen tus, cum proxime Romã ueniſti, mutuo reſpondiſſe.

Quod ſcribis de reconciliata noſtra gratia: non intel=ligo, cur reconciliatam eſſe dicas, quæ nunquam immu tata eſt. Quod ſcribis, non oportuiſſe Metellum fra trem tuum ob dictum à me oppugnari: primũ hoc ue=lim exiſtimes, animum mihi iſtum tuũ uehementer pro bari, & fraternam plenam humanitatis, ac pietatis uo luntatem. deinde ſiqua ego in re fratri tuo Reip. cauſa reſtiterim; peto, ut mihi ignoſcas: tam enim ſum ami=

cus Reip. quàm qui maxime. ſi uero meam ſalutem contra illius impetum in me crudeliſſimum defenderim: ſatis habeas, nihil me etiamnum tecum de tui fratris iniuria conqueri. quem ego cum comperiſsem omnem ſui tribunatus conatum in meam perniciem parare, atque meditari: egi cum Claudia uxore tua, & cum ueſtra ſorore Mutia, cuius erga me ſtudium pro Cn. Pompeij neceſſitudine multis in rebus perſpexerã, ut eum ab illa iniuria deterrerẽt. atque ille, quod te audiſse credo, prid. Cal. Ian. qua iniuria nemo unquam in aliquo magiſtratu improbiſſimus ciuis affectus eſt, ea me Conſulem affecit, cum Remp. conſeruaſsem: atque abeuntem magiſtratu, concionis habendæ poteſtate priuauit. cuius iniuria mihi tamen honori ſummo fuit: nam, cum ille mihi nihil, niſi ut iurarem, permitteret; magna uoce iuraui uerißimum, pulcherrimumq́; iuſiurandum: quod populus item magna uoce, me uere iuraſse, iurauit. hac accepta tam inſigni iniuria, tamen illo ipſo die miſi ad Metellum communeis amicos, qui agerent cum eo, ut ab illa mente deſiſteret. quibus ille reſpondit, ſibi non eſse integrum: etenim paulo ante in concione dixerat, ei, qui in alios animaduertiſset indicta cauſa, dicendi ipſi poteſtatem fieri non oportere. hominem grauem, & ciuem egregium; qui, qua pœna ſenatus, conſenſu bonorum omnium, eos affecerat, qui urbem incendere, magiſtratus, ac ſenatum trucidare, bellum maximum conflare uoluiſsent; eadem dignum iudicaret eum, qui curiam cæde, urbem incendijs, Italiam bello liberaſset. Itaque ego Metello fratri tuo præſenti reſtiti: nam in

ſenatu Cal.Ian. ſic cum eo de Rep.diſputaui, ut ſenti=
ret ſibi cum uiro forti, & conſtanti eſse pugnandum.
Ad. III. Non. Ian. cum agere cœpiſset; tertio quoq;
uerbo orationis ſuæ me appellabat; mihi minabatur:
neque illi quicquam deliberatius fuit, quàm me, qua=
cunque ratione poſset, non iudicio, neque diſcepta=
tione, ſed ui, atq; impreſſione euertere. huius ego te=
meritati ſi uirtute, atque animo non reſtitiſsem: quis
eſset, qui me in conſulatu non caſu potius exiſtimaret,
q̃ conſilio fortem fuiſse? hæc ſi Metellum cogitare de
me neſciſti: debes exiſtimare, te maximis de rebus à
fratre eſse cælatum. ſin aliquid impertiuit tibi ſui con
ſilij: lenis à te, & facilis exiſtimari debeo, qui nihil te=
cum de his ipſis rebus expoſtulem. etſi intelligis non
me dicto Metelli, ut ſcribis, ſed conſilio eius, animoq;
in me inimiciſſimo eſse commotum. Cognoſce nunc
humanitatem meam: ſi humanitas appellanda eſt in
acerbiſſima iniuria remiſſio animi, ac diſsolutio. nul
la eſt à me unquam ſententia dicta in fratrem tuum.
quotieſcunque aliquid eſt actum; ſedens ijs aſsenſi,
qui mihi leniſſime ſentire uiſi ſunt. addam illud
etiam; quod iam ego curare non debui; ſed tamen
fieri non moleſte tuli; atque etiam, ut ita fieret, pro
mea parte adiuui; ut S. C. meus inimicus, quia tuus
frater erat, ſubleuaretur. quare non ego oppugnaui
fratrem tuũ; ſed fratri tuo repugnaui: nec in te, ut
ſcribis, animo fui mobili, ſed ita ſtabili, ut in mea
erga te uoluntate, etiam deſertus ab officijs tuis, per=
manerẽ. Atq; hoc ipſo tẽpore tibi penè minitãti nobis
per literas, hoc reſcribo, atq; reſpondeo. ego dolori tuo

non ſolum ignoſco, ſed ſummam etiam laudem tribuo: meus enim me ſenſus, quanta uis fraterni ſit amoris, admonet. à te peto, ut tu quoq; æquum te iudicẽ dolori meo præbeas; ſi acerbe, ſi crudeliter, ſi ſine cauſa ſum à tuis oppugnatus, ut ſtatuas mihi non modo non cedendum, ſed etiam tuo, atque exercitus tui auxilio in eiuſmodi cauſa utendum fuiſse. Ego te mihi ſemper amicum eſſe uolui: me ut tibi amiciſſimum eſſe intelligeres, laboraui. maneo in uoluntate, & quoad uoles tu, permanebo: citiuſq; amore tui, fratrem tuum odiſſe deſinam, quàm illius odio quicquam de noſtra beneuolentia detrahatur. Vale.

Q. METELLVS NEPOS S. D. M. CICERONI.

Hominis importuniſſimi contumeliæ, quibus crebris concionibus me onerat, tuis erga me officijs leniuntur: et ut ſunt leues huiuſmodi homines, à me deſpiciuntur: libenterq; cõmutata perſona, te mihi fratris loco eſſe duco. de illo ne meminiſſe quidem uolo: tametſi bis eum inuitũ ſeruaui. De me, meiſq; rebus, ne uobis multitudine literarum moleſtior eſſem, ad Lollium perſcripſi; de rationibus etiam prouinciæ quid uellem fieri, ut is uos doceret, & commone faceret. Si poteris, uelim priſtinam tuam erga me uoluntatem conſerues. Vale.

M. Cicero

M. CICERO S. D. Q. METEL= LO NEPOTI COS.

Literæ Q. fratris, & T. Pomponij neceſſarij mei tantum mihi ſpei dederant, ut in te nõ minus auxilij, q̃ in tuo collega mihi conſtitutum fuerit. itaq; ad te literas ſtatim miſi: per quas, ut fortuna poſtulabat, & gratias tibi egi, & de reliquo tempore auxilium petij. poſtea mihi nõ tam meorum literæ, q̃ ſermones eorum, qui hac iter faciebant, animum tuum immutatum ſignificabant. quæ res fecit, ut tibi literis obſtrepere non auderem. nunc mihi Q. frater meus mitiſſimam tuã orationem, quam in ſenatu habuiſſes, perſcripſit: qua inductus, ad te ſcribere ſum coactus: & abs te, quantum tua fert uoluntas, peto, quæſoq;, ut tuos mecum ſerues potius, q̃ propter arrogantiam, & crudelitatem tuorum me oppugnes. tu, tuas inimicitias ut Reip. donares, te uiciſti: alienas ut contra Remp. confirmes, adduceris? ꝙ ſi mihi tua clementia opem tuleris; omnibus in rebus me fore in tua poteſtate tibi cõfirmo. ſin mihi neq; magiſtratum, neq; ſenatum, neq; populum auxiliari propter eam uim, quæ me cum Rep. uicit, licuerit: uide, ne, cum uelis reuocare tempus omnium ſeruandorum, cum, qui ſeruetur, non erit, non poſſis. Vale.

M. CICERO S. D. C. ANTONIO M. F. IMP.

Etſi ſtatuerã nullas ad te literas mittere, niſi cõmendatitias; nõ ꝙ eas intelligerẽ ſatis apud

te ualere; ſed ne ijs, qui me rogarẽt, aliquid de noſtra coniunctione imminutum eſſe oſtenderem: tamen cum T. Pomponius*, homo omnium meorum in te ſtudiorũ, & officiorum maxime conſcius, tui cupidus, noſtri amantiſſimus, ad te proficiſceretur; aliquid mihi ſcribendum putaui; præſertim cum aliter ipſi* Pomponio *ſatisfacere non poſſem.* Ego *ſi abs te ſumma officia deſiderem, mirum nemini uideri debeat: omnia enim à me in te profecta ſunt, quæ ad tuum cõmodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerent. pro ijs rebus nullam mihi abs te relatam eſſe gratiam, tu es optimus teſtis. contra etiam eſſe aliquid abs te profectum, ex multis audiui: nam comperiſſe me, non audeo dicere; ne forte id ipſum uerbũ ponam, quod abs te aiunt falſo in me ſolere conferri. ſed ea, quæ ad me delata ſunt, malo te ex* Põponio*, cui non minus moleſta fuerunt, q̃ ex meis literis, cognoſcere. meus in te animus quàm ſingulari officio fuerit, & ſenatus, & populus* R. *teſtis eſt. tu quàm gratus erga me fueris, ipſe exiſtimare potes. quantũ mihi debeas, cæteri exiſtimẽt. ego quæ tua cauſa antea feci, uoluntate ſum adductus, poſteaq; conſtantia. ſed reliqua, mihi crede, multo maius meum ſtudium, maioremq; grauitatem, & laborem deſiderant: quæ ego ſi non profundere, ac perdere uidebor, omnibus meis uiribus ſuſtinebo: ſin ingrata eſſe ſentiam, non cõmittam, ut tibi ipſe inſanire uidear. ea quæ ſint, & cuiuſmodi, poteris ex* Põponio *cognoſcere. atq; ipſum tibi* Põponium *ita commendo, ut, quãquam ipſius cauſa confido te facturum eſſe omnia, tamen abs te hoc petam, ut ſiquid*

reſidet in te amoris erga me, id omne in Pōponij nego-tio oſtēdas. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. CICERO S. D. P. SESTIO L. F. PROCOS.

CVm ad me Decius libertus tuus ueniſſet; egiſſetq́; mecū, ut operam darē, ne tibi hoc tempore ſuccederetur: quāquam illum hominē frugi, & tibi amicum exiſtimabam; tamen, ꝙ memoria tenebam, cuiuſmodi ad me literas antea miſiſſes; non ſatis credidi homini prudenti, tam ualde eſſe mutatam uoluntatem tuam. ſed poſteaquam & Cornelia tua Terentiam conuenit, & ego cum Q. Cornelio locutus ſum: adhibui diligentiam, quotieſcunque ſenatus fuit, ut adeſſem: plurimumq́; in eo negotij habui, ut Q. Fuſium Trib. pl. & cæteros, ad quos tu ſcripſeras, cogerem mihi potius credere, q̃ tuis literis. omnino res tota in menſem Ian. reiecta erat, ſed facile obtinebatur. Ego tua gratulatione commotus, ꝙ ad me pridem ſcripſeras uelle te bene euenire, quòd de Craſſo domum emiſſem, emi eam ipſam domum X X X V. aliquāto poſt tuā gratulationem. itaque nunc me ſcito tantum habere æris alieni, ut cupiam coniurare, ſiquis me recipiat. ſed partim odio inducti me excludunt, & aperte uindicem coniurationis oderunt: partim non credunt; & à me inſidias metuunt; nec putant ei numos deeſſe poſſe, qui ex obſidione fœneratores exemerit. omnino ſemiſſibus magna copia eſt. ego autem meis rebus ge-

ſtis hoc ſum aſſecutus, ut bonum nomen exiſtimer. Domum tuam, atq; ædificationem omnem perſpexi, & uehementer probaui. Antonium, etſi eius in me officia omnes deſiderant, tamen in ſenatu grauiſſime, ac diligentiſſime defendi; ſenatumq; uehementer oratione mea, atq; auctoritate cõmoui. Tu ad me uelim literas crebrius mittas. Vale.

M. TVLLIVS M. F. CICERO S. D. CN. POMPEIO CN. F. MAGNO, IMP.

Si tu, exercituſq; ualetis, bene eſt. Ex literis tuis, quas publice miſiſti, cepi unà cũ omnibus incredibilem uoluptatem: tantã enim ſpem otij oſtendiſti, quantã ego ſemper omnibus te uno fretus pollicebar. ſed hoc ſcito; tuos ueteres hoſteis, nouos amicos uehementer literis perculſos, atq; ex magna ſpe deturbatos iacere. ad me autẽ literas quas miſiſti, quanquam exiguã ſignificationẽ tuæ erga me uoluntatis habebant, tamen mihi ſcito iucundas fuiſſe. nulla enim re tã lætari ſoleo, q̃ meorum officiorum conſcientia. quibus ſiquãdo non mutuo reſpõdetur; apud me plus officij reſidere facillime patior. illud non dubito, quin, ſi te mea ſumma erga te ſtudia parum mihi adiunxerunt, Reſp. nos inter nos conciliatura, coniuncturaq; ſit. ac ne ignores; quid ego in tuis literis deſiderarim: ſcribam aperte, ſicut & mea natura, & noſtra amicitia poſtulat. Res eas geſſi, quarũ aliquam in tuis literis & noſtræ neceſſitudinis, & Reip. cauſa gratulationem expectaui: quam ego abs te prætermiſ=

ſam eſſe arbitror, q̧ uerebare, ne cuius animum offenderes. ſed ſcito, ea, quæ nos pro ſalute patriæ geſſimus, orbis terræ iudicio, ac teſtimonio comprobari. quæ, cum ueneris, tanto conſilio, tantáq; animi magnitudine à me geſta eſſe cognoſces, ut tibi multo maiori, q̃ Africanus fuit, me non multo minorem, q̃ Lælius, facile & in Rep. & in amicitia adiunctum eſſe patiare. Vale.

M. TVLLIVS CICERO M. LICINIO P. F. CRASSO S. D.

Qvantum meum ſtudium extiterit dignitatis tuæ uel tuendæ, uel etiam augendæ, non dubito, quin ad te omnes tui perſcripſerint: non enim fuit aut mediocre, aut obſcurum, aut eiuſmodi, quod ſilentio poſſet præteriri. nam & cum Conſulibus, & cum multis conſularibus tanta contentione decertaui, quanta nunquam antea ulla in cauſa: ſuſcepiq; mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis: ueteriq; noſtræ neceſſitudini iandiu debitum, ſed multa uarietate temporum interruptum officium cumulate reddidi. neq; mehercule unquam mihi tui aut colendi, aut ornandi uoluntas defuit: ſed quædam peſtes hominum laude aliena dolentium, & te nonnunquam à me alienarunt, & me aliquando immutarunt tibi. ſed extitit tempus optatum mihi magis, quàm ſperatum, ut florentiſſimis tuis rebus, mea perſpici poſſet & memoria noſtræ uoluntatis, & amicitiæ fides. ſum enim conſecutus,

non modo ut domus tua tota, ſed ut cuncta ciuitas me tibi amiciſſimum eſſe cognoſceret. itaque & præſtantiſſima omniũ fœminarũ uxor tua, & eximia pietate, uirtute, gratia tui Craſſi *meis cõſilijs, monitis, ſtudijs, actionibusq; nituntur: & ſenatus populusq;* R. *intelligit, tibi abſenti nihil eſſe tam prómptum, aut tam paratum, quàm in omnibus rebus, quæ ad te pertineant, operam, curam, diligentiam, auctoritatem meam. quæ ſint acta, quæq; agantur, domeſticorum tibi literis declarari puto.* De *me ſic exiſtimes, ac tibi perſuadeas uehementer uelim: non me repentina aliqua uoluntate, aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officijs amplectendam incidiſſe; ſed, ut primũ forum attigerim, ſpectaſſe ſemper, ut tibi poſſem q̃maxime eſſe coniunctus. quo quidem ex tempore, memoria teneo, neq; meam tibi obſeruantiam, neq; mihi tuam ſummam beneuolentiam, ac liberalitatem defuiſſe. ſiqua interciderunt non tam re, quàm ſuſpicione uiolata; ea cum fuerint & falſa, & inania, ſint euulſa ex omni memoria, uitáq; noſtra. is enim tu uir es, & eum me eſſe cupio, ut, quoniam in eadem* Reip. *tempora incidimus, coniunctionem, amicitiamq; noſtram utriq; noſtrum laudi ſperem fore. quamobrem tu quantum tuo iudicio tribuendum nobis eßе putes, ſtatues ipſe, &, ut ſpero, ſtatues ex noſtra dignitate. ego uero tibi profiteor, atq; polliceor eximium, & ſingulare meum ſtudium in omni genere officij, quod ad honeſtatem, & gloriam tuam ſpectet. in quo, etiam ſi multi mecum cõtendent, tamen cum reliquis omnibus, tùm* Craſſis *tuis iudicibus, omneis facile ſuperabo: quos quidem ego ambos*

unice diligo, ſed in Marco beneuolentia impari: hoc magis ſum Publio deditus, q me quanquam à pueritia ſua ſemper, tamen hoc tempore maxime, ſicut alterum parentem & obſeruat, & diligit. has literas uelim exiſtimes fœderis habituras eſſe uim, non epiſtolæ; meq; ea, quæ tibi promitto, ac recipio, ſanctiſſime eſſe obſeruaturum, diligentiſſimeq; facturum. quæ à me ſuſcepta defenſio eſt te abſente dignitatis tuæ, in ea iam ego non ſolum amicitiæ noſtræ, ſed etiam conſtantiæ meæ cauſa permanebo. quamobrem ſatis eſſe hoc tempore arbitratus ſum, hoc ad te ſcribere: me, ſiquid ipſe intelligerem aut ad uoluntatem, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere, mea ſponte id eſſe facturum: ſin quidpiam aut à te eſſem admonitus, aut à tuis, effecturum, ut intelligeres, nihil neq; te ſcripſiſſe, neq; quenquam tuorum ad me fruſtra detuliſſe. quamobrem uelim ita & ipſe ad me ſcribas de omnibus minimis, maximis, mediocribusq; rebus, ut ad hominem amiciſſimum: & tuis præcipias, ut opera, conſilio, auctoritate, gratia mea ſic utantur in omnibus publicis, priuatis; forenſibus, domeſticis, tuis, amicorum, hoſpitum, cliẽtum tuorum negotijs, ut, quoad eius fieri poſſit, præſentiæ tuæ deſiderium meo labore minuatur. Vale.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO S. D.

SI uales, bene eſt: ego ualeo. ſi tuam conſuetudinem in patrocinijs tuendis ſeruas, P. Vati-

nius cliens ad te uenit, qui pro ſe cauſam dicier uult. non puto repudiabis in honore, quem in periculo receptiſti. ego autem quem potius adoptem, aut inuocem, q̃ illum, quo defendente uincere didici? an uerear, ne qui potentiſſimorum hominum conſpirationem neglexerit pro mea ſalute, is pro honore meo, puſillorum, ac maleuolorum obtrectationes, & inuidias non proſternat, atq; obterat? quare ſi me, ſicut ſoles, amas; ſuſcipe me totum; atq; hoc, quicquid eſt oneris, ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum, ac ſuſtinendum puta. ſcis meam fortunam neſcio quo modo facile obtrectatores inuenire, non meo quidem mehercule merito: ſed quanti id refert, ſi tamen fato neſcio quo accidit? ſiquis forte fuerit, qui noſtræ dignitati obeſſe uelit: peto à te, ut tuam conſuetudinem, et liberalitatem in me abſente defendendo mihi præſtes. Literas ad ſenatum noſtris de rebus geſtis quo exemplo miſeram, infra tibi perſcripſi. Dicitur mihi tuus ſeruus anagnoſtes fugitiuus cum Vardæis eſſe: de quo tu mihi nihil mandaſti: ego tamen, terra, mariq; ut conquireretur, præmandaui: & profecto tibi illum reperiam, niſi in Dalmatiam aufugerit, & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac ames. Vale. ad III. Id. Quint. ex caſtris, Narona.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO S. D.

SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. De Dionyſio tuo adhuc nihil extrico, et eo minus, q̃ me frigus Dalmaticũ, quod illinc eiecit, etiam

hic refrigerauit. ſed tamen non deſiſtã, quin illum aliquando eruam. ſed tamen omnia mihi dura imperas. de Catilio neſcio quid ad me ſcripſiſti deprecationis diligentiſſimæ. Apage te cum noſtro Sex. Seruilio: nam mehercule ego illum quoq; amo. ſed huiuſcemodi uos clientes, huiuſmodi cauſas recipitis? hominem unum omnium crudeliſſimum, qui tot ingenuos, matres familias, ciueis R. occidit, arripuit, diſperdidit, regiones uaſtauit? ſimius, non ſemiſſis homo, contra me arma tulit, & eum bello cepi. ſed tamen mi Cicero quid facere poſſum? omnia mehercule cupio, quæ tu mihi imperas. meam animaduerſionem, & ſupplicium, quo uſurus eram in eum, quem cepiſſem, remitto tibi, & condono. quid illis reſpondere poſſum, qui ſua bona direpta, naueis expugnatas, fratres, liberos, parenteis occiſos, actione expoſtulant? ſi mehercule Appij os haberem, in cuius locum ſuffectus ſum; tamen hoc ſuſtinere non poſſem. quid ergo eſt? faciam omnia ſedulo, quæ te ſciam uelle. defenditur à Q. Voluſio tuo diſcipulo. ſi forte ea res poterit aduerſarios fugare, in eo maxima ſpes eſt. Nos, ſiquid erit iſtic opus, defendes. Cæſar adhuc mihi iniuriam facit. de meis ſupplicationibus, et rebus geſtis Dalmaticis adhuc nõ refert: quaſi uero nõ iuſtiſſimi triumphi in Dalmatia res geſſerim. nam ſi hoc expectandum ſit, dum totum bellum conficiã: uiginti oppida ſunt Dalmatiæ antiqua: quæ ipſi ſibi aſciuerunt, amplius ſexaginta. hæc niſi omnia expugno, ſi mihi ſupplicationes non decernuntur; longe alia conditione ego ſum, ac cæteri imperatores.

Ego poſt ſupplicationes mihi decretas, in Dalmatiam profectus ſum: ſex oppida ui oppugnando cepi: unū hoc, quod erat maximum, quater à me iam captum: quatuor enim turreis, & quatuor muros cepi, & arcem eorum totam: ex qua me niues, frigora, imbres detruſerunt: indignéq; mi Cicero oppidum captum, & bellum iam confectum relinquere ſum coactus. quare te rogo, ſi opus erit, ad Cæſarem meam cauſam agas, meq; tibi in omneis parteis defendendum putes, hoc exiſtimans, neminem te tui amantiorem habere. Vale. Non. Dec. Narona.

M. CICERO P. VATINIO IMP. S.

GRata tibi eſſe officia mea, non miror: cognoui enim te gratiſſimum omnium: idq; nunquā deſtiti prædicare: nec enim tu mihi gratiam modo habuiſti, uerum etiam cumulatiſſime retuliſti. quamobrem reliquis tuis rebus omnibus, pari me ſtudio erga te, et eadem uoluntate cognoſces. Quòd mihi fœminam primariam Pompeiam uxorem tuam cōmendas: cum Sura noſtro ſtatim tuis literis lectis locutus ſum, ut ei meis uerbis diceret, ut, quicquid opus eſſet, mihi denuntiaret: me omnia, quæ ea uellet, ſummo ſtudio, curáq; facturum: itáq; faciam: eamq;, ſi opus eſſe uidebitur, ipſe conueniam. tu tamen ei uelim ſcribas, ut nullam rem neq; tam magnā, neq; tam paruam putet, quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna uideatur. omnia, quæ in tuis rebus agam, & non laborioſa mihi, et honeſta uidebuntur. De Dionyſio,

ſi me amas,confice. quancunq; ei fidem dederis,præſtabo. ſi uero improbus fuerit, ut eſt, duces eum captiuũ in triũpho. Dalmatis Dij male faciãt,qui tibi moleſti ſunt. ſed,ut ſcribis,breui capientur,& illuſtrabunt res tuas geſtas. ſemper enim habiti ſunt bellicoſi. Vale.

M. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

Corãm me tecũ eadem hæc agere ſæpe conantem deterruit pudor quidam penè ſubruſticus: quæ nunc expromam abſens audacius. epiſtola enim non erubeſcit. Ardeo cupiditate incredibili,neq;, ut ego arbitror, reprehendenda,nomen ut noſtrum ſcriptis illuſtretur,& celebretur tuis. quod etſi mihi ſæpe oſtendis te eſſe facturũ: tamen ignoſcas uelim huic feſtinationi meæ: genus enim ſcriptorum tuorum etſi erat ſemper à me uehementer expectatũ; tamen uicit opinionẽ meã; meq; ita uel cepit, uel incendit,ut cuperẽ quã celerrime res noſtras monimẽtis cõmẽdari tuis: nõ enim me ſolum cõmemoratio poſteritatis ad ſpem quandã immortalitatis rapit, ſed etiã illa cupiditas,ut uel auctoritate teſtimonij tui, uel indicio beneuolentiæ, uel ſuauitate ingenij uiui perfruamur.neq; tamen,hæc cũ ſcribebã,erã neſcius,q̃tis oneribus premerere ſuſceptarũ rerũ, & iam inſtitutarũ. ſed quia uidebã Italici belli,& ciuilis hiſtoriã iam penè à te eſſe perfectã; dixeras autẽ mihi,te reliquas res ordiri: deeſſe mihi nolui,quin te admonerẽ,ut cogitares,cõiunctè'ne malles cũ cæteris rebus noſtra cõtexere; an,ut multi Græci fecerunt,Calliſthenes Troicũ bellũ, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, qui omnes à

perpetuis ſuis hiſtorijs ea, quæ dixi, bella ſeparauerunt; tu quoq; item ciuilem coniurationem ab hoſtilibus, externiſq; bellis ſeiungeres. equidem ad noſtram laudem non multũ uideo intereſſe: ſed ad properationem meã quiddam intereſt, non te expectare, dum ad locum uenias, at ſtatim cauſam illam totam, & tempus arripere. et ſimul ſi uno in argumẽto, unáq; in perſona mens tua tota uerſabitur: cerno iam animo, quanto omnia uberiora, atq; ornatiora futura ſint. neq; tamen ignoro, q̃ impudenter faciam, qui primũ tibi tantum oneris imponã (poteſt enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam, ut ornes me, poſtulem. quid ſi illa tibi non tantopere uidentur ornanda? ſed tamen, qui ſemel uerecundiæ fineis tranſierit, eum bene, & nauiter oportet eſſe impudentem. itaq; te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea uehementius etiam, quàm fortaſſe ſentis; & in eo leges hiſtoriæ negligas; gratiámq; illam, de qua ſuauiſſime quodam in proœmio ſcripſiſti, à qua te affici nõ magis potuiſſe demonſtras, quàm Herculem Xenophonteũ illum à uoluptate, ea ſi me tibi uehementius commendabit, ne aſpernere; amoriq; noſtro pluſculum etiam, quàm concedit ueritas, largiare. quòd ſi te adducemus, ut hoc ſuſcipias: erit (ut mihi perſuadeo) materies digna facultate, & copia tua. à principio enim coniurationis uſq; ad reditum noſtrum uidetur mihi modicum quoddam corpus confici poſſe. in quo & illa poteris uti ciuilium commutationum ſcientia, uel in explicandis cauſis rerum nouarum, uel in remedijs incommodorum, cum & reprehendes ea, quæ uituperanda duces; & quæ

placebunt, exponendis rationibus cóprobabis; &, ſi liberius, ut conſueſti, agendum putabis, multorũ in nos perfidiã, inſidias, proditionem notabis. multam etiam caſus noſtri tibi uarietatem in ſcribendo ſuppeditabunt, plenã cuiuſdam uoluptatis, quæ uehementer animos hominum in legẽdo ſcripto retinere poſſit: NIHIL eſt enim aptius ad delectationem lectoris, q̃ temporum uarietates, fortunæq; uiciſſitudines: quæ etſi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legẽdo tamen erunt iucundæ: HABET enim præteriti doloris ſecura recordatio delectationem: cæteris uero nulla perfunctis propria moleſtia, caſus alienos ſine ullo dolore intuentibus, etiã ipſa miſericordia eſt iucunda. quem enim noſtrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum quadam miſeratione delectat? qui tum denique ſibi auelli iubet ſpiculum, poſteaquam ei percontãti dictum eſt, clypeum eſſe ſaluum: ut etiam in uulneris dolore, æquo animo cum laude moreretur. cuius ſtudium in legendo non erectũ Themiſtoclis fuga, redituq; retinetur? etenim ordo ipſe annalium mediocriter nos retinet quaſi enumeratione faſtorum. at uiri ſæpe excellentis ancipites, uarijq; caſus habent admirationem, expectationem, lætitiam, moleſtiam, ſpem, timorẽ: ſi uero exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundiſſimæ lectionis uoluptate. quod mihi acciderit optatius, ſi in hac ſententia fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam cóplecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum, euentorumq; noſtrorum: habet enim uarios actus, multaſq; actiones

& conſiliorum, & temporum. Ac non uereor, ne aſſentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam uidear, cum hoc demóſtrem, me à te potiſſimum ornari, celebrariq́; uelle: neq; enim tu is es, qui, quid ſis, neſcias; & qui non eos magis, qui te non admirentur, inuidos, q̃ eos, qui laudent, aſsentatores arbitrere. neq; autem ego ſum ita demens, ut me ſempiternæ gloriæ per eum commendari uelim, qui non ipſe quoque in me commendando propriam ingenij gloriam conſequatur: neque enim Alexander ille gratiæ cauſa ab Apelle potiſſimum pingi, & à Lyſippo fingi uolebat, ſed ꝙ illorum artem cum ipſis, tum etiam ſibi gloriæ fore putabat. atq; illi artifices, corporis ſimulacra ignotis nota faciebant: quæ uel ſi nulla ſint, nihilo ſunt tamen obſcuriores clari uiri. nec minus enim eſt Spartiates Ageſilaus ille perhibendus, qui neq; pictam, neque fictam imaginem ſuam paſſus eſt eſſe, q̃ qui in eo genere laborarunt: unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omneis imagines omnium, ſtatuasq́; ſuperauit. atque hoc præſtantius mihi fuerit & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, ſi in tua ſcripta peruenero, quàm ſi in cæterorum; quòd non ingenium mihi ſolum ſuppeditatum fuerit tuum, ſicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themiſtocli, ſed etiam auctoritas clariſſimi, & ſpectatiſſimi uiri, & in Reip. maximis, grauiſſimisq́; cauſis cogniti, atque in primis probati: ut mihi non ſolum præconium, quod, cum in Sigæum ueniſſet, Alexander ab Homero Achilli tributum eſſe dixit, ſed etiam graue teſtimonium impertitum clari hominis, magniq́; ui-

deatur. placet enim Hector ille mihi Næuianus, qui non tantum laudari ſe lætatur, ſed addit etiam, à laudato uiro. quod ſi à te non impetro, hoc eſt, ſi qua te res impedierit (neq; enim fas eſſe arbitror, quicquam me rogantem abs te non impetrare) cogar fortaſſe facere, quod nónulli ſæpe reprehendunt: ſcribã ipſe de me, multorum tamen exemplo, & clarorum uirorum. ſed, quod te nõ fugit, hæc ſunt in hoc genere uitia: & uerecũdius ipſi de ſeſe ſcribãt, neceſſe eſt, ſiquid eſt laudandum: & prætereant, ſiquid forte reprehendendum eſt. accedit etiam, ut minor ſit fides, minor auctoritas; multi deniq; reprehendant, & dicant, uerecundiores eſſe præcones ludorum gymnicorum, qui cum cæteris coronas impoſuerũt uictoribus, eorumq; nomina magna uoce pronunciarunt, cum ipſi ante ludorum miſſionem corona donentur, alium præconem adhibeant, ne ſua uoce ipſi ſe uictores eſſe prædicent. hæc nos uitare cupimus, &, ſi recipis cauſam noſtram, uitabimus: idq; ut facias, rogamus. Ac ne forte mirere, cur, cũ mihi ſæpe oſtenderis te accuratiſſime noſtrorum temporum conſilia, atq; euentus literis mandaturum, à te id nunc tantopere, & tã multis uerbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua initio ſcripſi, feſtinationis, ꝙ alacres animo ſumus, ut & cæteri uiuentibus nobis ex libris tuis nos cognoſcant, & nos metipſi uiui gloriola noſtra perfruamur. his de rebus quid acturus ſis, ſi tibi non eſt moleſtũ, reſcribas mihi uelim. ſi enim ſuſcipis cauſam, cõficiam cõmentarios rerũ omniũ. ſin autẽ differs me in tempus aliud, coràm tecum loquar. tu interea non

ceſſabis, & ea, quæ habes inſtituta, perpolies, noſq; diliges. Vale.

M. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

Vãquam ipſa conſolatio literarum tuarum mihi gratiſſima eſt; declarat enim ſummã beneuolentiam coniunctam pari prudentia: tamen illum fructum ex iis literis uel maximum cepi, quòd te præclare res humanas contemnentem, & optime contra fortunam paratum, armatumq; cognoui. quam quidem laudem ſapientiæ ſtatuo eſſe maximam, NON *aliunde pendere, nec extrinſecus aut bene, aut male uiuendi ſuſpenſas habere rationes. quæ cogitatio cum mihi non omnino excidiſſet (etenim penitus inſederat) ui tamen tempeſtatum, & concuſſu calamitatum erat aliquantum labefactata, atque conuulſa: cui te opitulari & uideo, & id feciſſe etiam proximis literis, multumq; profeciſſe ſentio. itaq; hoc ſæpius dicendum, tibiq; non ſignificandum ſolum, ſed etiam declarandum arbitror, nihil mihi eſſe potuiſſe tuis literis gratius. ad conſolandum autem cum illa ualent, quæ eleganter, copioſéq; collegiſti: tum nihil plus, quam ꝙ firmitudinem, grauitatemq; animi tui perſpexi: quã nõ imitari, turpiſſimũ exiſtimo. itaq; hoc etiã fortiorem me puto, quã te ipſum præceptorem fortitudinis, ꝙ tu mihi uidere ſpem nonnullam habere, hæc aliquãdo futura meliora: caſus enim gladiatorij, ſimilitudineſq; eæ, tũ rationes*

tiones in ea diſputatione à te collectæ, uetabant me Reip. penitus diffidere. itaq; alterum minus mirum, fortiorem te eſſe, cum aliquid ſperes: alterum mirum, ſpe ulla teneri. quid eſt enim non ita affectum, ut id non deletum, extinctumq́; omne eſſe fateare? circunſpice omnia membra Reip. quæ notiſſima ſunt tibi: nullum reperies profecto, quod non fractum, debilitatum'ue ſit. quæ perſequerer, ſi aut melius ea uiderem, q̃ tu uides; aut commemorare poſsem ſine dolore: quanquam tuis monitis, præceptiſq; omnis eſt abijciendus dolor. ergo & domeſtica feremus, ut cenſes, & publica paulo etiam fortius fortaſse, q̃ tu ipſe, qui præcipis: te enim ſpes aliqua conſolatur, ut ſcribis: nos autem erimus etiam in omni deſperatione fortes, ut tu tamen idem & hortaris, & præcipis: das enim mihi iucūdas recordationes conſciētiæ noſtræ, rerumq; earum, quas te in primis auctore geſſimus: præſtitimus enim patriæ non minus certe, q̃ debuimus, plus profecto, q̃ eſt ab animo cuiuſquam, aut conſilio hominis poſtulatū. ignoſces mihi de me ipſo aliquid prædicanti: quarum enim tu rerum cogitatione nos leuare ægritudine uoluiſti, earum etiam commemoratione lenimur. itaque ut mones, quantum potero, me ab omnibus moleſtijs, & angoribus abducam: transferamq; animum ad ea, quibus ſecundæ res ornantur, aduerſæ adiuuantur: tecumq; & ero tantum, quantum patietur utriuſque ætas, & ualetudo: &, ſi eſse unà minus poterimus, q̃ uolumus, animorum tamen coniunctione iiſdem ſtudijs ita fruemur, ut nunquam non unà eſse uideamur. Vale.

L. LVCEIVS Q. F. S. D. M. TVLLIO CICERONI M. F.

I uales, bene eſt: ego ualeo, ſicut ſoleo, paululo tamen etiam deterius, q̃ ſoleo. Te requiſiui ſæpius, ut uiderem. Romæ quia poſtea non fuiſti, q̃ à me diſceſſeras, miratus ſum, quod item nunc miror. non habeo certum, quæ te res hinc maxime retrahat. ſi ſolitudine delectare, cum ſcribas, & aliquid agas eorum, quorum conſueſti: gaudeo, neq; reprehendo tuum conſilium: nam nihil iſto poteſt eſſe iucundius, nõ modo miſeris his temporibus, & luctuoſis, ſed etiam tranquillis, & optatis, præſertim uel animo defatigato tuo, qui nunc requiem quærit ex magnis occupationibus, uel erudito, qui ſemper aliquid ex ſe promat, quod alios delectet, te ipſum laudibus illuſtret. ſin autem, ſicut hic dum eras, & lacrymis, & triſtitiæ te tradidiſti: doleo, quia doles, & angere: nec poſſum te, ſi concedis, quod ſentimus, ut liberius dicamus, nõ accuſare: quid enim? tu ſolus aperta non uidebis? qui propter acumen occultiſſima perſpicis? tu nõ intelliges te querelis quotidianis nihil proficere? nõ intelliges duplicari ſolicitudines, quas eleuare tua te prudentia poſtulat? ꝙ ſi non poſſumus aliquid proficere ſuadendo, gratia contendimus, & rogãdo, ſiquid noſtra cauſa uis, ut iſtis te moleſtijs laxes, & ad conuictum noſtrum redeas, & ad conſuetudinem, uel noſtram communem, uel tuam ſolius, ac propriam. cupio non obtundere te, ſi nõ delectare noſtro ſtudio. cupio deterrere, ne permaneas in incepto: cum duæ res

iſtæ contrariæ me conturbent. ex quibus, aut in altera mihi uelim, ſi potes, obtemperes; aut in altera non offendas. Vale.

M. CICERO L. LVCEIO Q. F. S.

Omnis amor tuus ex omnibus partibus ſe oſtẽdit in his literis, quas à te proxime accepi, nõ ille quidẽ mihi ignotus, ſed tamẽ gratus, & optatus, dicerem iucũdus, niſi id uerbum in omne tempus perdidiſſem, neq; ob eam unam cauſam, quam tu ſuſpicaris, & in qua me leniſſimis, & amantiſſimis uerbis utens, re grauiter accuſas: ſed quòd illius tanti uulneris quæ remedia eſſe debebant, ea nulla ſunt: quid enim? ad amicos'ne confugiam? quàm multi ſunt? habuimus enim ferè communeis: quorum alij occiderunt, alij neſcio quo pacto obduruerunt. tecum uiuere poſſem equidem, & maxime uellem. uetuſtas eſt, amor, conſuetudo, ſtudia paria. quod uinculũ, quæ res deeſt noſtræ coniunctioni? poſſumus'ne igitur eſſe unà? nec mehercule intelligo, quid impediat. ſed certe adhuc non fuimus, cum eßemus uicini in Tuſculano, in Puteolano: nã quid dicam, in urbe? in qua, cum forum commune ſit, uicinitas non requiritur. ſed caſu neſcio quo in ea tempora noſtra ætas incidit, ut cum maxime florere nos oporteret, tum uiuere etiam puderet: quod enim mihi poterat eſſe perfugium ſpoliato & domeſticis, & forenſibus ornamentis, atq; ſolatijs? literæ, credo, quibus utor aſſidue: quid enim aliud facere poſſum? ſed neſcio quo modo ipſæ illæ ex-

eludere me à portu, et perfugio uidentur, & quaſi ex probrare, ꝙ in ea uita maneam, in qua nihil inſit, niſi propagatio miſerrimi temporis. Hic tu ea me abeſſe urbe miraris, in qua domus nihil delectare poſſit, ſummum ſit odium temporum, hominũ, fori, curiæ? itaq; ſic literis utor, in quibus conſumo omne tempus, non ut ab his medicinam perpetuã, ſed ut exiguam doloris obliuionẽ petam. ꝙ ſi id egiſſemus ego, atq; tu, quod ne in mentẽ quidem nobis ueniebat propter quotidianos metus: omne tempus unà fuiſſemus: neq; me ualetudo tua offenderet, neq; te mœror meus. quod, quantũ fieri poterit, conſequamur: quid enim utriq; noſtrum aptius? propediem te igitur uidebo. Vale.

M. T. CICERO S. D. TITIO.

Etſi unus ex omnibus minime ſum ad te conſolandum accommodatus, ꝙ tantum ex tuis moleſtijs cepi doloris, ut conſolatione ipſe egerem: tamen cum longius à ſummi luctus acerbitate meus abeſſet dolor, q̃ tuus, ſtatui noſtræ neceſſitudinis eſſe, meæq; in te beneuolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tandiu; ſed adhibere aliquam modicam conſolationem, quæ leuare dolorem tuũ poſſet, ſi minus ſanare potuiſſet. Eſt autem conſolatio peruulgata quidem illa maxime, quam ſemper in ore, atq; in animo habere debemus, HOMINES nos ut eſſe meminerimus, ea lege natos, ut omnibus telis fortunæ propoſita ſit uita noſtra: neque eſſe recuſandum, quo minus ea, qua nati ſumus, conditione uiuamus: ne'ue

tam grauiter eos caſus feramus, quos nullo conſilio uitare poſſumus: euentiſq; aliorum memoria repetēdis, nihil accidiſſe nobis noui cogitemus. neq; hæ, neq; cæteræ conſolationes, quæ ſunt à ſapientiſſimis uiris uſurpatæ, memoriæq;, & literis proditæ, tantum uidentur proficere debere, quantum ſtatus ipſe noſtræ ciuitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cum beatiſſimi ſint, qui liberos non ſuſceperunt; minus autem miſeri, qui his temporibus amiſerunt, q̃ ſi eoſdem bona, aut deniq; aliqua Rep. perdidiſſent. quòd ſi tuum te deſiderium mouet; aut ſi tuarũ rerum cogitatione mœres: non facile exhauriri tibi iſtum dolorem poſſe uniuerſum puto. ſin illa te res cruciat, quæ magis amoris eſt, ut eorum, qui occiderunt, miſerias lugeas: ut ea non dicam, quæ ſæpiſſime & legi, & audiui, nihil mali eſſe in morte; in qua ſi reſideat ſenſus, immortalitas illa potius, quàm mors ducenda ſit: ſin ſit amiſſus, nulla uideri miſeria debeat, quæ non ſentiatur: hoc tamen non dubitans confirmare poſſum, ea miſceri, parari, impendere Reip. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus eſſe uideatur: quid eſt enim iam non modo pudori, probitati, uirtuti, rectis ſtudijs, bonis artibus, ſed omnino libertati, ac ſaluti loci? nô mehercule quenquam audiui hoc grauiſſimo, & peſtilentiſſimo anno adoleſcentulum, aut puerum mortuum, qui mihi non à Dijs immortalibus ereptus ex his miſerijs, atq; ex iniquiſſima conditione uitæ uideretur. quare ſi tibi unum hoc detrahi poteſt, nequid ijs, quos amaſti, mali putes contigiſſe: permultum erit ex mœrore tuo diminutum: relinquetur enim ſimplex illa iam cura

doloris tui, quæ non cum illis cómunicabitur, ſed ad te ipſum proprie referetur. in qua non eſt iam grauitatis, ac ſapientiæ tuæ, quam tu à puero præſtitiſti, ferre immoderatius caſum incommodorum tuorum, qui ſit ab eorum, quos dilexeris, miſeria, maloq; ſeiunctus: etenim eum ſemper te & priuatis in rebus, & publicis præſtitiſti, tuenda tibi ut ſit grauitas, & conſtantiæ ſeruiendum: nam quod allatura eſt ipſa diuturnitas, quæ maximos luctus uetuſtate tollit, id nos præripere conſilio, prudentiaq; debemus. etenim ſi nulla unquam fuit liberis amiſſis tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certe nos, quod eſt dies allatura, id conſilio ante ferre debemus, neq; expectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſimus. His *ego literis ſiquid profeciſsem, exiſtimabam optandum quiddam me eſse aſsecutum: ſin minus forte ualuiſsent, officio tamen eſse functum beneuolentiſſimi, atq; amiciſſimi: quem me tibi & fuiſse ſemper exiſtimes uelim, & futurum eſse confidas.* Vale.

M. CICERO S. D. P. SESTIO P. F.

N *On obliuione amicitiæ noſtræ, neq; intermiſſione conſuetudinis meæ, ſuperioribus tẽporibus ad te nullas literas miſi, ſed ꝙ priora tempora in ruinis* Reip. *noſtriſq; iacuerunt, poſteriora autẽ me à ſcribẽdo tuis iniuſtiſſimis, atq; acerbiſſimis incómodis retardarunt. cũ uero et interuallum iam ſatis longum fuiſset; & tuã uirtutem, animiq; magni-*

tudinem diligentius eſſem mecum recordatus: non putaui eſſe alienum inſtitutis meis, hæc ad te ſcribere. Ego te P. Seſti & primis tẽporibus illis, quibus in inuidiam abſens, & in crimen uocabare, defendi: & cum in tui familiariſſimi iudicio, ac periculo tuum nomen cõiungeretur, q̃ potui accuratiſſime te, tuamq́; cauſam tutatus ſum: & proxime recenti aduentu meo cum rem aliter inſtitutam offendiſſem, ac mihi placuiſſet, ſi afuiſſem, tamen nulla re ſaluti tuæ defui. cumq́; eo tempore inuidia annonæ inimici non ſolum tui, uerum etiam amicorum tuorum, iniquitas totius iudicij, multaq; alia Rep. uitia plus, q̃ cauſa ipſa, ueritaſq́; ualuiſſent; Publio tuo neq; opera, neq; conſilio, neq; labore, neq; gratia, neq; teſtimonio defui. quamobrẽ omnibus officijs amicitiæ diligenter à me, ſancteq́; ſeruatis, ne hoc quidem prætermittẽdum eſſe duxi, te ut hortarer, rogaremq́;, ut & hominem te, & uirum eſſe meminiſſes, ideſt ut & cõmunem, incertumq́; caſum, quem neq; uitare quiſquam noſtrum, neq; præſtare ullo pacto poteſt, ſapiẽter ferres: & dolori fortiter, ac fortunæ reſiſteres: cogitareſq́;, & in noſtra ciuitate, & in cæteris, quæ rerum potitæ ſunt, multis fortiſſimis, atq; optimis uiris iniuſtis iudicijs taleis caſus incidiſſe. illud utinam ne uere ſcriberem, ea te Rep. carere, in qua neminem prudentem hominem res ulla delectet. De tuo autem filio uereor, ne, ſi nihil ad te ſcripſerim, debitum eius uirtuti uidear teſtimonium non cepiſſe: ſin autem omnia, quæ ſentio, perſcripſerim, ne refricem meis literis deſiderium, ac dolorem tuum. ſed tamen prudentiſſime facies, ſi illius pietatem, uirtutem, induſtriam,

ubicunq; eris, tuam eſſe tecum eſſe duces : NEC *enim minus noſtra ſunt, quæ animo complectimur, q̃ quæ oculis intuemur. quamobrem & illius eximia uirtus, ſummusq; in te amor, magnæ tibi conſolationi debet eſse; & nos, cæteriq;, qui te nõ ex fortuna, ſed ex uirtute tua pendimus, ſemperq; pendemus; & maxime animi tui cõſcientia, cum tibi nihil merito accidiſse reputabis, & illud adiunges,* HOMINES *ſapientes turpitudine, non caſu; & delicto ſuo, non aliorum iniuria commoueri.* Ego *& memoria noſtræ ueteris amicitiæ, & uirtute, atq; obſeruantia filij tui monitus, nullo loco deero neq; ad conſolandum, neq; ad leuandum fortunam tuam. tu ſiquid ad me forte ſcripſeris, perficiam ne te fruſtra ſcripſiſse arbitrere.* Vale.

M. CICERO S. D. T. FABIO.

E*Tſi ego met, qui te conſolari cupio, conſolandus ipſe ſum, propterea ꝙ nullam rem grauius iandiu tuli, q̃ incõmodum tuũ : tamen te magnopere non hortor ſolum, ſed etiam pro amore noſtro rogo, atq; oro, te colligas, uirumq; præbeas, &, qua conditione omnes homines, et quibus tẽporibus nati ſumus, cogites. plus tibi uirtus tua dedit, q̃ fortuna abſtulit; propterea ꝙ adeptus es, quod non multi homines noui; amiſiſti, quod plurimi homines nobiliſſimi. ea deniq; uidetur conditio impendere legum, iudiciorum, temporum, ut optime actum cum eo uideatur eſſe, qui q̃leuiſſima pœna ab hac* Rep. *diſceſſerit. tu uero qui & fortunas, & liberos habeas, & nos,*

cæteroſq; neceſſitudine, & beneuolentia tecum coniunctiſſimos; quiq; magnam facultatem ſis habiturus nobiſcum, & cum omnibus tuis uiuendi; & cum unum ſit iudiciũ ex tam multis, quod reprehendatur, ut quod una ſententia, eáq; dubia, potentiæ alicuius cõdonatum exiſtimetur: omnibus his de cauſis debes iſtã moleſtiam q̃leuiſſime ferre. Meus animus erit in te, liberoſq; tuos ſemper, quem tu eſſe uis, & qui eſſe debet. Vale.

M. CICERO RVFO S. D.

Etſi mihi nunquã dubiũ fuit, quin tibi eſſem cariſſimus: tamen quotidie magis id perſpicio: extatq; id, quod mihi oſtenderas quibuſdam literis, hoc te ſtudioſiorem in me colendo fore, q̃ in prouincia fuiſſes (etſi meo iudicio nihil ad tuũ prouinciale officiũ addi poteſt) quo liberius iudiciũ eſſe poſſet tuum. itaq; me & ſuperiores literæ tuæ admodum delectauerunt, quibus & expectatum meum aduẽtum abs te amanter uidebam, &, cum aliter res cecidiſſet, ac putaſſes, te meo conſilio magnopere eſſe lætatum: et his proximis literis magnum cepi fructum & iudicij, & officij tui: iudicij, quòd intelligo te, id quod omnes fortes, ac boni uiri facere debẽt, nihil putare utile eſſe, niſi quod rectum, honeſtumq; ſit: officij, quòd te mecum, quodcunq; cepiſſem conſilij, polliceris fore: quo neq; mihi gratius, neq;, ut ego arbitror, tibi honeſtius eſſe quicquam poteſt. mihi conſilium captum iandiu eſt. de quo ad te, non quo cælandus eſſes, nihil ſcripſi antea, ſed quia communicatio conſilij tali tempore,

quaſi quædam admonitio uidetur eſſe officij, uel potius efflagitatio ad coeundam ſocietatem uel periculi, uel laboris. cum uero ea tua ſit uoluntas, humanitas, beneuolentia erga me: libenter amplector talem animum, ſed ita (nō enim dimittã pudorem in rogando meum) ſi feceris id, quod oſtendis, magnam habebo gratiam; ſi non feceris, ignoſcam; & alterum timori, alterum mihi te negare non potuiſſe arbitrabor: eſt enim res profecto maxima: quid rectum ſit, apparet: quid expediat, obſcurũ eſt, ita tamen, ut ſi nos ij ſumus, qui eſſe debemus, ideſt ſtudio digni, & literis noſtris, dubitare non poſſimus, quin ea maxime conducant, quæ ſunt rectiſſima. quare tu, ſi ſimul placebit, ſtatim ad me uenies. ſin idem placebit, atq; eodem, nec continuo poteris: omnia tibi ut nota ſint, faciam. quicquid ſtatueris, te mihi amicum: ſin id, quod opto, etiam amiciſſimum iudicabo. Vale.

M. CICERO S. D. RVFO.

Voquo modo potuiſſem, te conueniſſem, ſi eò, quò conſtitueras, uenire uoluiſſes. quare etſi mei cōmodi cauſa cōmouere me noluiſti: tamen ita exiſtimes uelim, me antelaturũ fuiſſe, ſi ad me miſiſſes, uoluntatẽ tuam cōmodo meo. Ad ea, quæ ſcripſiſti, cōmodius equidem poſſem de ſingulis ad te rebus ſcribere, ſi M. Tullius ſcriba meus adeſſet: à quo mihi exploratum eſt, in rationibus duntaxat referendis (de cæteris rebus affirmare non poſſum) nihil eum feciſſe ſcientem, quod eſſet cōtra aut rem, aut exiſtimationem

tuam: deinde ſi rationum referendarum ius uetus, et mos antiquus maneret, me relaturum rationes, niſi tecum pro coniunctione noſtræ neceſſitudinis contuliſſem, confeciſſemq;, non fuiſſe. quod igitur feciſſem ad urbem, ſi conſuetudo priſtina maneret: id, quãdo lege Iulia relinquere rationes in prouincia neceſſe erat, eaſdemq; totidem uerbis referre ad ærarium, feci in prouincia, neq; ita feci, ut te ad meum arbitrium adducerem, ſed tribui tibi tantum, quantũ me tribuiſſe nunquam pœnitebit: totum enim ſcribam meum, quem tibi uideo nunc eſſe ſuſpectum, tibi tradidi. tu ei M. Mindium fratrem tuum adiunxiſti. rationes confectæ me abſente ſunt tecum: ad quas ego nihil adhibui præter lectionem. ita accepi librum à meo ſeruo ſcriba, ut eundem acceperim à fratre tuo. ſi honos is fuit, maiorem tibi habere non potui: ſi fides, maiorem tibi habui, quàm penè ipſi mihi. ſi prouidendum fuit, nequid aliter, ac tibi & honeſtum, & utile eſſet, referretur: non habui, cui potius id negotij darem, quàm ſcribæ meo. illud quidem certe factum eſt, quod lex iubebat, ut apud duas ciuitates, Laodicenſem, & Apamenſem, quæ nobis maxime uidebantur, quoniam ita neceſſe erat, rationes confectas, & conſolutas deponeremus. itaq; huic loco primum reſpondeo, me, quanquam iuſtis de cauſis rationes deferre properarim, tamen te expectaturum fuiſſe, niſi in prouincia relictas rationes pro latis haberem.
Quamobrem de Voluſio quod ſcribis, non eſt id rationum: docuerunt enim me periti homines, in his cum omnium peritiſſimus, tum mihi amiciſſimus C. Ca=

millus, ad Voluſium transferri nomen à Valerio non potuiſſe, ſed prædes Valerianos teneri. neq; id erat HS XXX, *ut ſcribis, ſed* XIX. *erat enim curata nobis pecunia Valerij mancipis nomine: ex qua reliquũ quod erat in rationibus, retuli. ſed ſic me & liberalitatis fructu priuas, & diligentiæ, & (quod minime tamen laboro) mediocris etiam prudentiæ: liberalitatis, ꝙ mauis ſcribæ mei beneficio, quàm meo, legatũ meum, præfectumq; maxima calamitate leuatos, cum præſertim non deberent eſſe obligati: diligentiæ, quòd existimas de tanto officio meo, tanto etiam periculo nec ſciſse me quicquam, nec cogitaſse; ſcribam, quicquid uoluiſset, cum id mihi ne recitaſset quidem, retuliſse: prudentiæ, cum rem à me ne inſipienter quidem cogitatam putes: nam & Voluſij liberandi meum fuit conſilium: & ut multa tam grauis Valerianis prædibus, ipſiq; T. Mario depelleretur, à me inita ratio eſt: quam quidem omnes non ſolum probant, ſed etiam laudant. & ſi uerum ſcire uis, hoc uni ſcribæ meo intellexi non nimium placere. ſed ego putaui eſſe uiri boni, cum populis ſuum ſeruaret, conſulere fortunis tot uel amicorum uel ciuium.* Nam de Luceio eſt ita actum, ut auctore Cn. Pompeio, ìſta pecunia in fano poneretur. id ego agnoui meo iuſsu eſse factum. qua pecunia Pompeius eſt uſus, ut tua, quam tu, depoſueras, Seſtius. ſed hoc ad te nihil intelligo pertinere. illud me non animaduertiſse moleſte ferrem, ut adſcriberem, te in fano pecuniam iuſsu meo depoſuiſse, niſi iſta pecunia grauiſſimis eſset, certiſſimisq; monimentis teſtata, cui data, quo S. C. quibus

tuis, quibus meis literis P. Seſtio tradita eſset. quæ cum uiderem tot ueſtigijs impreſsa, ut in his errari non poſſet: non adſcripſi id, quod tua nihil referebat: ego tamen adſcripſiſse mallem, quando id te uideo deſiderare. ſicut ſcribis tibi id eſse referendũ, idem ipſe ſentio: neq; in eo quicquã à meis rationibus diſcrepabũt tuæ. addes enim tu, meo iuſsu: quod ego nunquam addidi: nec cauſa eſt, cur negem: nec, ſi eſset, & tu nolles, negarem. Nam de HS nongentis millibus certe ita relatũ eſt, ut tu, ſiue frater tuus referri uoluit. ſed ſiquid eſt, quando de Luceio parum prouiſum eſt, quod ego in rationibus referendis etiamnum corrigere poſſim: de eo mihi, cum S. C. non ſim uſus, quid per leges liceat, conſiderandum eſt. te certe in pecunia exacta ita efferre ex meis rationibus relatis non oportuit, niſi quid me fallit: ſunt enim alij peritiores. illud caue dubites, quin ego omnia faciã, quæ intereſse tua, aut etiã uelle te exiſtimẽ, ſi ullo modo facere poſſim. Quod ſcribis de beneficijs, ſcito à me & Tribunos mil. et præfectos, & contubernales duntaxat meos delatos eſse. in quo quidem ratio me fefellit: liberum enim mihi tempus ad eos deferendos exiſtimabam dari: poſtea certior ſum factus, triginta diebus deferri neceſse eſse, quibus rationes retuliſsem. ſanè moleſte tuli, non illa beneficia tuæ potius ambitioni reſeruata eſse, quàm meæ, qui ambitione nihil uterer. de centurionibus tamen, & de Tribunorũ mil. contubernalibus res eſt in integro: genus enim horum beneficiorum definitum lege non erat. Reliquum eſt de HS centum millibus: de quibus memini mihi a te Myrina literas eſse allatas,

non mei errati, ſed tui: in quo peccatum uidebatur eſſe, ſi modo erat, fratris tui, & Tullij. ſed cũ id corrigi non poſſet, quòd iam depoſitis rationibus ex prouincia deceſſemus: credo me quidem tibi pro animi mei uoluntate, proq́; ea ſpe facultatum, quam tum habebamus, q̃ humaniſſime potuerim, reſcripſiſſe. ſed neque tum me humanitate mearum literarum obligatũ puto, neq; tuam hodie epiſtolam de HS *centum ſic accepiſſe, ut ij accipiunt, quibus epiſtolæ per hæc tempora moleſtæ ſunt. ſimul illud cogitare debes, me omnem pecuniam, quæ ad me ſaluis legibus perueniſſet,* Epheſi *apud publicanos depoſuiſſe: id fuiſse* HS XXII. *eã omnem pecuniam* Pompeium *abſtuliſse. quod ego ſiue æquo animo fero, ſiue iniquo; tu de* HS *centum æquo animo ferre debes, & exiſtimare, eo minus ad te uel de tuis cibarijs, uel de mea liberalitate perueniſſe. ꝙ ſi mihi expenſa iſta* HS *centum tuliſses; tamen, quæ tua eſt ſuauitas, quiq́; in me amor, nolles à me hoc tempore æſtimationem accipere: nam numeratum ſi cuperem, non erat. ſed hæc iocatum me putato, ut ego te exiſtimo. ego tamen, cum* Tullius *rure redierit, mittam eum ad te, ſiquid ad rem putabis pertinere.* Hanc *epiſtolam cur non ſcindi uelim, cauſa nulla eſt.* Vale.

M. CICERO S. D. L. MESCINIO.

g Ratæ *mihi tuæ literæ fuerunt: ex quibus intellexi, quod etiam ſine literis arbitrabar, uidendi mei te ſumma cupiditate affectum eſse. quod ego*

ita libenter accipio, ut tamen ibi non concedam: nam tecum eſſe, ita mihi commoda omnia, quæ opto, contingant, ut uehementer uelim: etenim, cū eſſet maior & uirorum, & ciuium bonorum, & iucundorum hominum, & amantium mei copia, tamen erat nemo, quicum eſſem libentius, q̃ tecum, & pauci, quibuſcum æque libenter: hoc uero tempore, cum alij interierint, alij abſint, alij mutati uolūtate ſint, unum medius fidius tecum diem libentius poſuerim, q̃ hoc omne tempus cum pleriſq; eorum, quibuſcum uiuo neceſſario: noli enim exiſtimare, mihi non ſolitudinem iucundiorem eſſe, qua tamen ipſa uti non licet, q̃ ſermones eorum, qui frequentant domum meam, excepto uno, aut ſummum altero. itaq; utor eodem perfugio, quo tibi utendum cenſeo, literulis noſtris, præterea etiam conſcientia conſiliorum meorum: ego enim is ſum, quemadmodū tu facillime potes exiſtimare, qui nihil unquam mea potius, q̃ meorum ciuium cauſa fecerim: cui niſi inuidiſſet is, quem tu nunquam amaſti (me enim amabas) & ipſe beatus eſſet, & omnes boni. ego ſum, qui nullius uim plus ualere uolui, quàm honeſtum otium. idemq;, cum illa ipſa arma, quæ ſemper timueram, plus poſſe ſenſi, quàm illum conſenſum bonorum, quem ego idem effeceram: quauis tuta conditione pacem accipere malui, quàm uiribus cum ualentiore pugnare. ſed & hæc, & multa alia coràm breui tempore licebit. neq; me tamen ulla res alia Ro*mæ tenet, niſi expectatio rerū* Africanarum*: uidetur enim mihi res in propinquū adducta diſcrimen. puto autem mea nō nihil intereſſe, quāquam, id ipſum, quid*

interſit, non ſanè intelligo, ueruntamen, quicquid illinc nuntiatum ſit, non longe abeſſe à conſilijs amicorum: eſt enim res ipſa iam in eum locum adducta, ut quanquam multum interſit inter eorum cauſas, qui dimicant, tamen inter uictorias non multum interfuturum putem. ſed planè animus, qui dubijs rebus forſitan fuerit infirmior, deſperatis confirmatus eſt multum: quem etiam ſuperiores tuæ literæ confirmarũt: quibus intellexi, q̃ fortiter iniuriam ferres: iuuitq; me, tibi cum ſummam humanitatem, tum etiam tuas literas profuiſſe: uerum enim ſcribam: teneriore mihi animo uidebare, ſicut omnes ferè, qui uita ingenua, in beata, & libera ciuitate uiximus. ſed ut illa ſecunda moderate tulimus: ſic hanc non ſolum aduerſam, ſed etiam funditus euerſam fortunam fortiter ferre debemus: ut hoc ſaltem in maximis malis boni conſequamur, ut mortem, quam etiam beati contemnere debebamus, propterea ꝙ nullum ſenſum eſſet habitura, nunc ſic affecti non modo contemnere debeamus, ſed etiam optare. Tu, ſi me diligis, fruere iſto otio, tibiq; perſuade, PRAETER culpam, ac peccatum, quo ſemper caruiſti, & carebis, homini accidere nihil poſſe, quod ſit horribile, aut pertimeſcendum. Ego, ſi uidebitur recte fieri poſſe, ad te ueniam breui. ſiquid acciderit, ut mutandum conſilium ſit: te certiorem faciam ſtatim. tu ita fac cupidus mei uidendi ſis, ut iſtinc te ne moueas tam infirma ualetudine, niſi ex me prius quæſieris per literas, quid te uelim facere. Me uelim, ut facis, diligas, ualetudiniq; tuæ, & tranquillitati animi ſeruias. Vale.

Marci

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD TORQVATVM, ET ALIOS LIBER VI.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

E Tſi ea perturbatio eſt omnium rerũ, ut ſuæ quenque fortunæ maxime pœniteat, nemoq́; ſit, quin ubiuis, quàm ibi, ubi eſt, eſſe malit: tamen mihi dubium non eſt, quin hoc tempore, bono uiro Romæ eſse, miſerrimum ſit: nam & ſi quocũque in loco quiſque eſt, idem eſt ei ſenſus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum, & ſuarum; tamen oculi augent dolorem, qui ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſerijs cogitationem ſinunt. quare & ſi multarum rerum deſiderio te angi neceſſe eſt: tamen illo dolore, quo maxime te confici audio, quòd Romæ non ſis, animum tuum libera: & ſi enim cum magna moleſtia tuos, tuaq; deſideras; tamen illa quidem, quæ requiris, ſuum ſtatum tenent, nec melius, ſi tu adeſſes, tenerent, nec ſunt ullo in proprio periculo. nec debes tu, cum de tuis cogitas, aut præcipuam aliquam fortunam poſtulare, aut cōmunem recuſare. de te autem ipſo Torquate eſt tuũ ſic agitare animo, ut non adhibeas in conſiliũ cogitationum tuarum deſperationẽ, aut timorem: nec enim is, qui in te adhuc iniuſtior, quàm tua dignitas poſtulabat, fuit, non magna ſigna dedit animi erga te mitigati. nec tamẽ is ipſe, à quo ſalus petitur, habet explica-

tam, aut exploratā rationē ſalutis ſuæ. CVMQVE *omnium bellorum exitus incerti ſint: ab altera uictoria tibi periculum nullum eſſe perſpicio, quod quidem ſeiunctum ſit ab omnium interitu: ab altera te ipſum nunquam timuiſſe, certo ſcio. reliquum eſt, ut te id ipſum, quod ego quaſi conſolationis loco pono, maxime excruciet, commune periculum* Reip. *cuius tanti mali, quamuis docti uiri multa dicant, tamen uereor, ne conſolatio ulla poſſit uera reperiri, præter illam, quæ tanta eſt, quantū in cuiuſq; animo roboris eſt, atq; neruorum: ſi enim* BENE *ſentire, recteq; facere, ſatis eſt ad bene, beateq; uiuendum; uereor, ne eum, qui ſe optimorum conſiliorum conſcientia ſuſtentare poſſit, miſerum eſſe, nefas ſit dicere: nec enim nos arbitror uictoriæ præmijs ductos, patriam olim, & liberos, & fortunas reliquiſſe: ſed quoddā nobis officium iuſtum, & piū, & debitum* Reip. *noſtræq; dignitati uidebatur, quì neq;, cum id faciebamus, tā eramus amētes, ut explorata nobis eſset uictoria. quare ſi id euenit, quod ingredientibus nobis in cauſam propoſitum fuit accidere poſſe: non debemus ita cadere animis, quaſi aliquid euenerit, quod fieri poſse nunquā putarimus. ſimus igitur ea mente, quā ratio, & ueritas præſcribit: ut nihil in uita nobis præſtandum præter culpam putemus; eáq; cum careamus, omnia humana placate, & moderate feramus. atque hæc eò pertinet oratio, ut perditis rebus omnibus, tamen ipſa uirtus ſe ſuſtentare poſse uideatur. ſed ſi eſt ſpes aliqua rebus communibus, ea tu, quicunque ſtatus eſt futurus, carere non debes. atque hoc mihi ſcribenti ueniebat in mentem, me eum eſse,*

cuius tu deſperationem accuſare ſolitus eſſes, quemq; auctoritate tua cunctantem, & diffidentem excitare. quo quidem tempore non ego cauſam noſtram, ſed conſilium improbabam: ſerò enim nos ijs armis aduerſari uidebam, quæ multo ante confirmata per noſmet ipſos erant: docebamq;, pilis, & gladijs, non conſilijs, neque auctoritatibus noſtris, de iure publico diſceptari. neq; ego ea, quæ facta ſunt, fore cum dicebam, diuinabam futura: ſed ꝙ & fieri poſſe, & exitioſum fore, ſi eueniſſet, uidebam, id ne accideret, timebam: præſertim cum, ſi mihi alterutrum de euentu, atque exitu rerum promittendum eſſet, id futurum, quod euenit, exploratius poſſem promittere: ijs enim rebus præſtabamus, quæ non prodeunt in aciem: uſu autẽ armorum, & militũ robore inferiores eramus. ſed tu illum animum nunc adhibe quæſo, quo me tum eſſe oportere cenſebas. hæc eo ſcripſi, quòd mihi nunc Philargyrus tuus omnia de te requirenti, fideliſſimo animo (ut mihi quidem uiſus eſt) narrauit, te interdum ſolicitum ſolere eſſe uehemẽtius: quod facere non debes, nec dubitare, quin aut aliqua Rep. ſis futurus, qui eſſe debes; aut perdita, non afflictiore conditione, quàm cæteri. hoc uero tempus, quo exanimati omnes, & ſuſpenſi ſumus, hoc moderatiore animo ferre debes, quòd & in ea urbe es, ubi nata, & alta eſt ratio, ac moderatio uitæ: & habes Ser. Sulpitium, quem ſemper unice dilexiſti: qui te profecto & beneuolentia, & ſapientia conſolatur. cuius ſi eſſemus & auctoritatem, & conſilium ſecuti, togati potius potentiam, q̃ armati uictoriam ſubiſſemus. ſed hæc longiora for-

taſſe fuerũt, quàm neceſſe fuit. illa, quæ maiora ſunt, breuius exponam. Ego habeo, cui plus, quàm tibi, de beam, neminem. quibus tantum debebam, quantum tu intelligis, eos mihi huius belli caſus eripuit. qui ſim au tem hoc tempore, intelligo. ſed quia NEMO *eſt tam afflictus, qui, ſi nihil aliud ſtudeat, niſi id, quod agit, non poſſit nauare aliquid, & efficere: omne meum cõ ſilium, operã, ſtudium certe uelim exiſtimes tibi, tuiſq; liberis eſſe debitum.* Vale.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

PEto à te, ne me putes obliuione tui rarius ad te ſcribere, q̃ ſolebam, ſed aut grauitate ua letudinis, qua tamen iam paululũ uideor le uari, aut quod abſim ab Vrbe, *ut, qui ad te proficiſcantur, ſcire non poſſim. quare uelim ita ſtatutum habeas, me tui memoriam ſumma cum beneuolentia tenere, tuaſq; omneis res non minori mihi curæ, quàm meas eſſe.* Quòd *maiore in uarietate uerſata eſt adhuc tua cau ſa, q̃ homines aut uolebant, aut opinabantur: mihi cre de, non eſt pro malis temporum, quod moleſte feras: neceſſe eſt enim, aut armis urgeri* Remp. *ſempiternis, aut, his poſitis, recreari aliquando, aut funditus inte rire. ſi arma ualebunt: nec eos, à quibus reciperis, ue reri debes, nec eos, quos adiuuiſti. ſi armis aut condi tione poſitis, aut defatigatione abiectis, aut uictoria detractis, ciuitas reſpirauerit: & dignitate tua frui tibi, & fortunis licebit. ſin omnino interierint omnia, fueritq; is exitus, quem uir prudentiſſimus* M. Anto-

nius iam tum timebat, cum tantum inſtare malorum ſuſpicabatur: miſera eſt illa quidē conſolatio, tali præ ſertim ciui, & uiro, ſed tamen neceſſaria; NIHIL eſſe præcipue cuiquam dolendum in eo, quod accidat uniuerſis. quæ uis inſit in his paucis uerbis (plura enim committenda epiſtolæ non erant) ſi attendes, quod facis: profecto etiam ſine meis literis intelliges, te aliquid habere, quod ſperes; nihil, quod aut hoc, aut aliquo Reip. ſtatu timeas; omnia ſi interierint, cum ſuperſtitem te eſſe Reip. ne, ſi liceat, quidem uelis, ferēdam eſſe fortunam, præſertim quæ abſit à culpa. ſed hæc hactenus. Tu uelim ſcribas ad me, quid agas, & ubi futurus ſis; ut, aut quò ſcribam, aut quò ueniam, ſcire poſſim. Vale.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

SVperioribus literis beneuolentia magis adductus, q̄ quo res ita poſtularet, fui longior: neq; enim confirmatione noſtra egebat uirtus tua: neq; erat ea mea cauſa, atq; fortuna, ut, cui ipſi omnia deeſſent, alterum confirmarem. hoc item tempore breuior eſſe debeo: ſiue enim tum nihil opus fuit tam multis uerbis, nihilo magis nunc opus eſt: ſiue tum opus fuit, illud ſatis eſt, præſertim cum acceſſerit nihil noui: nam etſi quotidie aliquid audimus earum rerum, quas ad te perferri exiſtimo; ſumma tamen eadem eſt, & idem exitus, quem ego tam uideo animo, q̄ ea, quæ oculis cernimus. nec uero quicquam uideo, quod non idem te uidere certo ſciam: nam etſi quē exitum acies

habitura ſit, diuinare nemo poteſt; tamen & belli exi-tum uideo; & ſi id minus, hoc quidem certe, cum ſit neceſse alterutrum uincere, qualis futura ſit uel hæc, uel illa uictoria. idq; cum optime perſpexi, tale uideo, nihil ut mali uideatur eſse futurum, ſi id uel ante acci derit, quod uel maximũ ad timorẽ proponitur: I T A *enim uiuere, ut non ſit uiuẽdum, miſerrimum eſt: mo-ri autẽ, nemo ſapiens miſerum duxit, ne beato quidem. ſed in ea es urbe, in qua hæc uel plura, & ornatiora pa rietes ipſi loqui poſſe uideantur. ego tibi hoc confirmo,* E S T I *leuis eſt conſolatio ex miſerijs aliorum, nihilo te nunc maiore in diſcrimine eſſe, quam quemuis aut eo-rum, qui diſceſserint, aut eorum, qui remanſerint. al-teri dimicant: alteri uictorem timent. ſed hæc conſo-latio leuis, illa grauior, qua te uti ſpero, ego certe utor: nec enim, dum ero, angar ulla re, cum omni uacem cul pa: &, ſi non ero, ſenſu omnino carebo. ſed rurſus* γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας, *qui ad te hæc. Mihi tu, tui, tua o-mnia maximæ curæ ſunt, &, dum uiuã, erunt.* Vale.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

N Oui, quod ad te ſcriberem, nihil erat: & ta-men ſiquid eſſet, ſciebam te à tuis certiorem fieri ſolere. de futuris autẽ rebus etſi ſemper difficile eſt dicere, tamẽ interdum cõiectura poſſis pro-pius accedere, cum res eſt eiuſmodi, cuius exitus proui-deri poſſit. nunc tantum uidemur intelligere, non diu-turnum bellum: etſi id ipſum nõnullis uideatur ſecus. equidem cum hæc ſcribebam, aliquid iam actum pu-

tabam, non quo ego certo ſcirem, ſed quòd non difficilis erat coniectura: nam cum omnis belli Mars communis, & cùm ſemper incerti exitus prœliorum ſunt; tum hoc tempore ita magnæ utrinq; copiæ, ita paratæ ad depugnandum eſſe dicuntur, ut, utercunq; uicerit, non ſit mirum futurum. illa in dies ſingulos magis, magiſq; opinio hominum confirmatur, etiam ſi inter cauſas armorum aliquantum interſit, tamen inter uictorias non multum interfuturum. alteros propemodum iam ſumus experti. de altero, nemo eſt quin cogitet q̃ ſit metuẽdus iratus uictor armatus. hoc loco ſi uideor augere dolorẽ tuum, quẽ conſolando leuare debebam, fateor me communium malorum conſolationem nullam inuenire, præter illam, quæ tamẽ, ſi poſſis eam ſuſcipere, maxima eſt, quáq; ego quotidie magis utor; CONSCIENTIAM rectæ uoluntatis maximam conſolationẽ eſſe rerum incõmodarum; nec eſſe ullum magnum malum præter culpam. à qua quãdo tantum abſumus, ut etiam optime ſenſerimus, euentuſq; magis noſtri conſilij, quàm conſilium reprehendatur; & quando præſtitimus, quod debuimus: moderate, quod euenit, feramus. ſed hoc mihi tamen non ſumo, ut te conſoler de communibus miſerijs, quæ & ad conſolandum maioris ingenij, & ad ferẽdum ſingularis uirtutis indigent. illud cuiuis facile eſt docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas: eius enim, qui tardior in te leuando fuit, q̃ fore putaramus, non eſt mihi dubia de tua ſalute ſentẽtia: de alijs autem non arbitror te expectare quid ſentiam. reliquum eſt, ut te angat, ꝙ abſis à tuis tandiu, res moleſta, præſertim ab ijs pue-

ris,quibus nihil poteſt eſſe feſtiuius. ſed,ut antea ad te ſcripſi,tempus eſt huiuſmodi,ut ſuam quiſq; conditionem miſerrimam putet; & ubi quiſq; ſit,ibi eſſe minime uelit. equidem,nos quòd Romæ ſumus,miſerrimum eſſe duco; non ſolum ꝙ in omnibus malis acerbius eſt uidere, q̃ audire; ſed etiam, quòd ad omneis caſus ſubitorum periculorum magis obiecti ſumus,q̃ ſi abeſſemus. etſi me ipſum conſolatorem tuum non tantum literæ,quibus ſemper ſtudui, quantum longinquitas temporis mitigauit. quanto fuerim dolore, meminiſti. In quo prima illa conſolatio eſt,uidiſſe me plus, q̃ cæteros,cum cupiebam quamuis iniqua conditione pacem. quod etſi caſu non diuinatione mea factum eſt: tamen hac inani prudentiæ laude delector. deinde, quod mihi ad conſolationem commune tecum eſt, ſi iam uocer ad exitum uitæ, non ab ea Rep.auellar,qua carendum eſſe doleam, præſertim cum id ſine ullo ſenſu futurum ſit. adiuuat etiam ætas, & acta iam uita,quæ cum curſu ſuo bene confecto delectatur, tum uetat in eo uim timere, quò nos iam natura ipſa penè perduxerit. poſtremo is uir, uel etiam ij uiri hoc bello occiderunt,ut impudentia uideatur, eandem fortunam, ſi res cogat, recuſare. equidem mihi omnia propono: nec ullum eſt tantum malum, quod non putem impendere: SED CVM plus in metuendo mali ſit,q̃ in illo ipſo,quod timetur,deſino: præſertim cũ id impendeat, in quo non modo dolor nullus, uerum finis etiam doloris futurus ſit. ſed hæc ſatis multa, uel plura potius,q̃ neceſſe fuit. facit auté non loquacitas mea, ſed beneuolẽtia longiores epiſtolas. Seruiũ

diſceſſiſſe Athenis, moleſte tuli: non enim dubito, quin magnæ tibi leuationi ſit ſolitus eſse quotidianus congreſſus, et ſermo cum familiariſſimi hominis, tum optimi, & prudentiſſimi uiri. tu uelim te, ut debes, & ſoles, tua uirtute ſuſtentes. ego, quæ te uelle, quæq; ad te, & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq; curabo. quæ cum faciam, beneuolẽtiam tuam erga me imitabor, merita non aſſequar. Vale.

M. CICERO A. CAECINAE S. D.

QVotieſcũq; filium tuum uideo (uideo autẽ ferè quotidie) polliceor ei ſtudium quidem meum, & operã ſine ulla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis: gratiam autem, atq; auctoritatem cum hac exceptione, quantum ualeam, quantumq; poſſim. Liber tuus & lectus eſt, & legitur à me diligenter, & cuſtoditur diligentiſſime. Res, & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ ſunt. quæ quidẽ quotidie faciliores mihi, & meliores uidentur: multiſq; uideo magnæ eſſe curæ: quorum de ſtudio, & de ſua ſpe filium ad te perſcripſiſſe certo ſcio. his autem de rebus, quas coniectura conſequi poſſumus, non mihi ſumo, ut plus ipſe proſpiciam, q̃ te uidere, atq; intelligere mihi perſuaſerim. ſed tamen quia fieri poteſt, ut tu ea perturbatiore animo cogites, puto eſſe meum, quid ſentiã, exponere. ea natura rerum eſt, & is tẽporum curſus, ut non poſſit iſta aut tibi, aut cæteris fortuna eſſe diuturna, neq; hærere in tam bona cauſa & in tam bonis ciuibus tam acerba iniuria. quare ad eam ſpem, quam

extra ordinem de te ipſo habemus non ſolum propter dignitatem, & uirtutem tuam (hæc enim ornamenta ſunt tibi etiam cum alijs cõmunia) accedunt tua præcipua, propter eximiũ ingenium, ſummamq; uirtuté: cui mehercule hic, cuius in poteſtate ſumus, multum tribuit. itaq; ne punctum quidem temporis in iſta fortuna fuiſſes, niſi eo ipſo bono tuo, quo delectatur, ſe uiolatum putaret. quod ipſum lenitur quotidie: ſignificaturq; nobis ab ijs, qui ſimul cũm eo uiuunt, tibi hãc ipſam opinioné ingenij apud ipſum plurimum profuturam. quapropter primum fac animo forti, atq; magno ſis: ita enim natus, ita educatus, ita doctus es, ita etiam cognitus, ut tibi id faciédum ſit. deinde ſpem quoq; habeas firmiſſimam propter eas cauſas, quas ſcripſi. à me uero tibi omnia, liberiſq; tuis paratiſſima eſſe confidas uelim: id enim et uetuſtas noſtri amoris, et mea cõſuetudo in meos, et tua multa erga me officia poſtulãt. Vale.

M. CICERO A. CAECINAE S. D.

u Ereor, ne deſideres officium meum: quod tibi pro noſtra & meritorum multorum, & ſtudiorũ, & partium coniunctione deeſſe non debet: ſed tamé uereor, ne literarum à me officium requiras: quas tibi & iampridé, & ſæpe miſiſſem, niſi quotidie melius expectans, gratulationé, quàm confirmationé animi tui complecti literis maluiſſem. nunc auté, ut ſpero, breui gratulabimur: itaq; in aliud tépus id argumétum epiſtolæ differo. his autem literis animum tuum, quem minime imbecillum eſſe & audio, & ſpe-

ro, etſi non ſapientiſſimi, at amiciſſimi hominis auctori tate confirmandum etiam atq; etiam puto; nec ijs qui-dem uerbis, quibus te conſoler ut afflictum, & iam o-mni ſpe ſalutis orbatũ, ſed ut eum, de cuius incolumita te non plus dubitem, quàm te memini dubitare de mea: nam cũ me ex Rep. expuliſſent ij, qui illam cadere poſ-ſe, ſtante me, non putarunt; memini me ex multis ho-ſpitibus, qui ad me ex Aſia, in qua tu eras, uenerant, au dire, te de glorioſo, & celeri reditu meo confirmare. ſi te ratio quædam Etruſcæ diſciplinæ, quam à patre no-biliſſimo, atq; optimo uiro acceperas, non fefellit: nec nos quidem noſtra diuinatio fallet, quam tum ſa-pientiſſimorum uirorum monimentis, atq; præceptis, plurimóq;, ut ſcis, doctrinæ ſtudio, tum magno etiam uſu tractandæ Reip. magnáq; noſtrorum temporum uarietate conſecuti ſumus. cui quidem diuinationi hoc plus confidimus, quòd ea nos nihil in his tam obſcuris rebus, tamq; perturbatis unquam omnino fefellit. di-cerem, quæ antea futura dixiſſem, ni uererer, ne ex euẽ tis fingere uiderer. ſed tamen plurimi ſunt teſtes, me & initio, ne coniungeret ſe cum Cæſare, monuiſſe Pom peium, & poſtea, ne ſciungeret. coniunctione fran-gi ſenatus opes, diſiunctione ciuile bellum excitari ui-debam. atque utebar familiariſſime Cæſare, Pom-peium faciebam plurimi: ſed erat meum conſilium cum fidele Pompeio, tum ſalutare utriq;. quæ præ-terea prouiderim, prætereo: nolo enim hunc de me optime meritum exiſtimare, ea me ſuaſiſſe Pompeio, quibus ille ſi paruiſſet, eſſet hic quidem clarus in to-ga, & princeps, ſed tantas opes, quantas nunc ha-

bet, non haberet. eundem in Hiſpaniam cenſui. quod ſi feciſſet, ciuile bellum nullum omnino fuiſſet. rationem haberi abſentis non tam pugnaui ut liceret, quàm ut, quando ipſo Conſule pugnante populus iuſſerat, haberetur. cauſa belli orta eſt. quid ego prætermiſi aut monitorum, aut querelarum? cum uel iniquiſſimam pacem iuſtiſſimo bello anteferrem. uicta eſt auctoritas mea non tam à Pompeio (nam is mouebatur) q̃ ab ijs, qui duce Pompeio freti, peropportunam & rebus domeſticis, & cupiditatibus ſuis illius belli uictoriam fore putabant. ſuſceptum bellum eſt, quieſcente me: depulſum ex Italia, manẽte me, quoad potui. ſed ualuit apud me plus pudor meus, quàm timor. ueritus ſum deeſſe Pompeij ſaluti, cum ille aliquando non defuiſſet meæ. itaq; uel officio, uel fama bonorum, uel pudore uictus, ut in fabulis Amphiaraus, ſic ego prudens, & ſciens ad peſtem ante oculos poſitam ſum profectus. quo in bello nihil aduerſi accidit non prædicente me. quare, quando, ut augures, & aſtrologi ſolent, ego quoq; augur publicus ex meis ſuperioribus prædictis conſtitui apud te auctoritatem augurij, & diuinationis meæ: debet habere fidem noſtra prædictio. non igitur ex alitis inuolatu, nec è cantu ſiniſtro oſcinis, ut in noſtra diſciplina eſt, nec è tripudijs ſoliſtimis, aut ſomnijs tibi auguror: ſed habeo alia ſigna, quæ obſeruem. quæ etſi non ſunt certiora illis, minus tamen habent uel obſcuritatis, uel erroris. notantur autem mihi ad diuinandum ſigna duplici quadam uia: quarum alteram duco è Cæſare ipſo, alteram è temporum ciuilium natura, atque ratione. in Cæſare hæc

ſunt: mitis, clemenſq; natura, qualis exprimitur præclare illo libro querelarum tuarum: accedit, quòd mirifice ingenijs excellentibus, quale eſt tuum, delectatur. præterea cedit multorum iuſtis, & officio incenſis, non inanibus, aut ambitioſis uoluntatibus. in quo uehementer eum conſentiens Etruria *mouebit. cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? quia non putat ſe ſuſtinere cauſas poſſe multorum, ſi tibi, cui iuſtius uidetur iraſci poſſe, conceſſerit.* Q*uæ eſt igitur, inquies, ſpes ab irato? eodem fonte ſe hauſturum intelligit laudes ſuas, è quo ſit leuiter aſperſus. poſtremo homo eſt ualde acutus, & multum prouidens: intelligit te hominem in parte* Italiæ *minime contemnenda facile omnium nobiliſſimum, & in cõmuni* Rep. *cuiuis ſummorum tuæ ætatis uel ingenio, uel gratia, uel fama populi* R. *parem, non poſſe prohibere à* Rep. *diutius. nolet hoc temporis potius eſſe aliquando beneficium, quàm iam ſuum. dixi de* Cæſare*. nunc dicam de temporũ, rerumq; natura.* Nemo *eſt tã inimicus ei cauſæ, quã* Pompeius *animatus melius, quàm paratus ſuſceperat, qui nos malos ciueis dicere, aut homines improbos audeat. in quo admirari ſoleo grauitatem, & iuſtitiã, et ſapientiam* Cæſaris*: nunquam niſi honorificentiſſime* Pompeium *appellat. at in eius perſonam multa fecit aſperius. armorũ iſta, & uictoriæ ſunt facta, nõ* Cæſaris*. at nos quemadmodum eſt complexus?* Caſſium *ſibi legauit:* Brutum Galliæ *præfecit,* Sulpitium Græciæ*:* Marcellum, *cui maxime ſuccenſebat, cum ſumma illius dignitate reſtituit. quò igitur hæc ſpectant? rerum hoc natura, & ciuilium temporum nõ patitur:*

nec manens, nec mutata ratio feret, primum ut non in cauſa pari eadem ſit & cõditio, & fortuna omnium: deinde ut in eam ciuitatem boni uiri, & boni ciues nulla ignominia notati non reuertantur, in quam tot, nefariorum ſcelerum condemnati reuerterunt. habes augurium meum. quo, ſiquid addubitarem, nõ potius uterer, quàm illa conſolatione, qua facile fortem uirũ ſuſtentarem, te, ſi explorata uictoria arma ſumpſiſſes pro Rep. (ita enim tum putabas) non nimis eſſe laudandum: ſin propter incertos exitus, euentusq; bellorum poſſe accidere, ut uinceremur, putaſſes; non debere ad ſecundam fortunam bene paratum fuiſse, aduerſam ferre nullo modo poſse. diſputarem etiam, quanto ſolatio tibi conſcientia tui facti, quantæ delectationi in rebus aduerſis literæ eſse deberent. commemorarem non ſolum ueterum, ſed & horum etiam recentium uel ducum, uel comitum tuorum grauiſſimos caſus. etiam externos multos claros uiros nominarem: L E V A T *enim dolorem communis quaſi legis, & humanæ conditionis recordatio. exponerem etiam, quemadmodum hic, & quanta in turba, quantaq; in confuſione rerum omniũ uiueremus: neceſse eſt enim minore deſiderio perdita* Rep. *carere, quàm bona. ſed hoc genere nihil opus eſt. incolumem te cito, ut ſpero, uel potius, ut perſpicio, uidebimus. interea tibi abſenti, & huic, qui adeſt, imagini animi, & corporis tui, conſtantiſſimo, atque optimo filio tuo ſtudium, officium, operam, laborem meum iampridem & pollicitus ſum, & detuli, nunc hoc amplius, quòd me amiciſſime quotidie magis* Cæſar *amplectitur, familiares*

quidem eius, ſicuti neminem. apud quem quicquid ua lebo uel auctoritate, uel gratia, ualebo tibi. tu cura, ut cum firmitudine te animi, tum etiam ſpe optima ſu ſtentes Vale.

A. CAECINA M. CICERONI S.

Vòd tibi non tam celeriter liber eſt redditus, q ignoſce timori noſtro, & miſerere temporis. filius, ut audio, pertimuit (neque iniuria) ſi liber exiſſet, quando non tam intereſt, quo animo ſcribatur, quàm quo accipiatur, ne ea res inepte mihi noceret: cum præſertim adhuc ſtyli pœnas dem. qua quidem in re, ſingulari ſum fato: nam cum mēdum ſcripturæ litura tollatur, ſtultitia fama multetur; meus error exilio corrigitur: cuius ſumma criminis eſt, quòd armatus aduerſario male dixi. nemo noſtrum eſt, ut opinor, quin uota uictoriæ ſuæ fecerit: nemo, quin, etiam cum de alia re immolaret, tamen eo quidem ipſo tempore, ut quamprimum Cæſar ſuperaretur, optarit. hoc ſi non cogitat, omnibus rebus felix eſt. ſi ſcit, & perſuaſus eſt, quid iraſcitur ei, qui aliquid ſcripſit contra ſuam uoluntatem, cum ignorit omnibus, qui multa Deos uenerati ſint contra eius ſalutem? ſed, ut eodem reuertar, cauſa hæc fuit timoris: ſcripſi de te parce medius fidius, & timide, non reuocans me ipſe, ſed penè refugiens. genus autem hoc ſcripturæ non modo liberum, ſed incitatum, atque elatum eſſe debere, quis ignorat? ſolutum exiſtimatur eſſe, alteri maledicere: tamen cauēdum eſt, ne in petulantiam incidas. impeditum, ſe ipſum laudare, ne uitium arro-

gantiæ ſubſequatur. ſolum uero liberum, alterum laudare. de quo quicquid detrahas, neceſſe eſt aut infirmitati, aut inuidiæ aſſignetur. ac neſcio an tibi gratius, opportuniusq́; acciderit: nam quod præſtare non poteram, primum erat non attingere; ſecundum beneficium, quamparciſſime facere. ſed tamen ego me quidē ſuſtinui. multa minui: multa ſuſtuli: cōplura ne poſui quidem. QVEMADMODVM igitur, ſcalarū gradus ſi alios tollas, alios incidas, nōnullos male hærentes relinquas; ruinæ periculum ſtruas, non aſcenſum pares: ſic tot malis tum uictum, tum fractum ſtudium ſcribendi, quid dignum auribus, aut probabile poteſt afferre? cum uero ad ipſius Cæſaris nomen ueni, toto corpore contremiſco, non pœnæ metu, ſed ipſius iudicij: totum enim Cæſarem non noui. quem putas animū eſſe, ubi ſecum loquitur? hoc probabit: hoc uerbum ſuſpicioſum eſt. quid ſi muto? at uereor, ne peius ſit. age uero, laudo aliquem, num offendo? cum porro offendam, quid ſi non uult? armati ſtylum perſequitur, uicti, & non dum reſtituti quid faciet? auges etiam tu mihi timorē, qui in Oratore tuo caues tibi per Brutū, & ad excuſationem ſocium quæris. ubi hoc omnium patronus facis, quid me ueterem tuum, nunc omnium clientem ſentire oportet? in hac igitur calumnia timoris, & cæcæ ſuſpicionis tormento cū plurima ad alieni ſenſus coniecturam, non ad ſuum iudicium ſcribantur, quàm difficile ſit euadere, ſi minus expertus es, quòd te ad omnia ſummum, atque excellens armauit ingenium, nos ſentimus. ſed tamen ego filio dixeram librum tibi legeret, & auferret; aut ea conditione daret, ſi

ret, ſi reciperes te correcturum, hoc eſt, ſi totum alium faceres. De Aſiatico itinere, quanquam ſumma neceſſitas premebat, ut imperaſti, feci. Te pro me quid horter? uides tempus ueniſſe, quo neceſſe ſit de nobis cõſtitui. nihil eſt mi Cicero, quod filium meum expectes. adoleſcens eſt: omnia excogitare uel ſtudio, uel ætate, uel metu non poteſt. totum negotium tu ſuſtineas oportet. in te mihi omnis ſpes eſt. tu pro tua prudentia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Cæſar, tenes. à te omnia proficiſcantur, & per te ad exitum perducantur, neceſſe eſt. apud ipſum multum, apud eius omneis plurimum potes. unum ſi tibi perſuaſeris, non hoc eſſe tui muneris, ſiquid rogatus fueris, ut facias (quanquam id magnum, & amplum eſt) ſed totũ tuum eſſe onus, perficies: niſi forte aut in miſeria nimis ſtulte, aut in amicitia nimis impudenter tibi onus impono. ſed utrique rei excuſationem tuæ uitæ conſuetudo dat: nam quòd ita conſueuiſti pro amicis laborare, non iam ſic ſperant abs te, ſed etiam ſic imperant tibi familiares. Quod ad librum attinet, quem tibi filius dabit; peto à te, ne exeat; aut ita corrigas, ne mihi noceat. Vale.

M. CICERO A. CAECINAE S. D.

CVm eſſet mecũ Largus, homo tui ſtudioſus, locutus Cal. Ian. tibi præfinitas eſſe: ꝙ omnibus in rebus perſpexeram, quæ Balbus, & Oppius abſente Cæſare egiſſent, ea ſolere illi rata eſſe, egi uehementer cum his, ut hoc mihi darent, tibi in Si-

cilia,quoad uellemus,uti eſſe liceret. qui mihi cũ ſueſſent aut libenter polliceri, ſiquid eſſet eiuſmodi, quod eorum animos non offenderet, aut etiam negare, & afferre rationem,cur negarent: huic meæ rogationi potius non continuo reſpondcrunt: eodem die tamen ad me reuerterunt, mihiq; hoc dederunt, ut eſſes in Sicilia,quoad uelles, ſe præſtituros: nihil ex eo te offenſionis habiturum. quando,quid tibi permittatur, cognouiſti: quid mihi placeat,puto te ſcire oportere.actis his rebus,literæ à te mihi ſunt redditæ: quibus à me conſilium petis,quid ſim tibi auctor, in Sicilia'ne ſubſidas,an ut ad reliquias Aſiaticæ negotiationis proficiſcare. hæc tua deliberatio non mihi conuenire uiſa eſt cum oratione Largi: ille enim mecum,quaſi tibi nõ liceret in Sicilla diutius commorari,ita locutus erat: tu autem,quaſi conceſſum ſit, ita deliberas. ſed ego,ſiue hoc, ſiue illud eſt,in Sicilia cenſeo cõmorandum. propinquitas locorum uel ad impetrandum adiuuat crebris literis,& nũtijs,uel ad reditus celeritatem, re aut impetrata, quod ſpero, aut aliqua ratione confecta. quamobrem cenſeo magnopere commorandum. T. Furfano Poſthumio familiari meo, legatisq; eius item meis familiaribus diligentiſſime te commendabo,cum uenerint: erant enim omnes Mutinæ. uiri ſunt optimi, & tui ſimilium ſtudioſi, & mei neceſſarij. quæ mihi uenient in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabor,ea mea ſponte faciam. ſiquid ignorabo, de eo admonitus,omnium ſtudia uincam. ego & ſi coràm de te cum Furfano ita loquar,ut tibi literis meis ad eum nihil opus ſit: tamen quoniã tuis placuit,te habere meas

literas, quas ei redderes, morem eis geſſi. earum literarum exemplum infra ſcriptum eſt. Vale.

M. CICERO T. FVRFANO PROCOS. S. D.

c Vm A. Cæcina tanta mihi familiaritas, conſuetudoq́; ſemper fuit, ut nulla maior eſſe poſſit: nam & patre eius claro homine, & forti uiro plurimum uſi ſumus: & hunc à puero, ꝙ & ſpem mihi magnam afferebat ſummæ probitatis, ſummæq́; eloquentiæ, & uiuebat mecum coniunctiſſime non ſolum officijs amicitiæ, ſed etiam ſtudijs communibus, ſic ſemper dilexi, ut non ullo cum homine coniunctius uiuerem. nihil attinet me plura ſcribere. quàm mihi neceſſe ſit eius ſalutẽ, & fortunas, quibuſcunque rebus poſſim, tueri, uides. reliquum eſt, ut, cum cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de Reip. calamitatibus ſentires, nihil à te petam, niſi ut ad eam uoluntatem, quam tua ſponte erga Cæcinam habiturus eſſes, tantus cumulus accedat commẽdatione mea, quanti me à te fieri intelligo. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. C. TREBATIO S. D.

e Go, quanti te faciam, ſemperq́; fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, ſum mihi ipſe teſtis: nam & conſilium tuum, uel caſus potius diutius in armis ciuilibus commorandi, ſemper mihi magno dolori fuit: & hic euẽtus, quòd tardius, quàm eſt æquum,

& quàm ego uellem, recuperes fortunam, & dignitatem tuam, mihi non minori curæ eſt, quàm tibi ſemper fuerint caſus mei. itaque & Poſthumuleno, & Seſtio, & ſæpiſſime Attico noſtro, proximéq; Theudæ liberto tuo totum me patefeci: & his ſingulis ſæpe dixi, quacunque re poſſem, me tibi, & liberis tuis ſatisfacere cupere: idq; tu ad tuos uelim ſcribas, hæc quidem certe, quæ in poteſtate mea ſunt, ut operam, ſtudium, conſilium, rem, fidem meam ſibi ad omneis res paratam putent. ſi auctoritate, & gratia tantum poſſem, quantum in ea Rep. de qua ita meritus ſum, poſſe deberem: tu quoque is eſſes, qui fuiſti, cum omni gradu ampliſſimo digniſſimus, tum certe ordinis tui facile princeps. ſed quando eodem tempore, eademq; de cauſa noſtrum uterque cecidit: tibi & illa polliceor, quæ ſupra ſcripſi, quæ ſunt adhuc mea; & ea, quæ præterea uideor mihi ex aliqua parte retinere tanquam ex reliquijs priſtinæ dignitatis: neque enim ipſe Cæſar, ut multis rebus intelligere potui, eſt alienus à nobis: & omnes ferè familiariſſimi eius caſu deuincti magnis meis ueteribus officijs, me diligenter obſeruant, & colunt. itaque ſiquis mihi erit aditus de tuis fortunis, ideſt de tua incolumitate, in qua ſunt omnia, agendi, quod quidem quotidie magis ex eorum ſermonibus adducor ut ſperem: agam per me ipſe, & moliar: ſingula perſequi non eſt neceſſe: uniuerſum ſtudium meum, & beneuolentiam ad te defero. ſed magni mea intereſt, hoc tuos omneis ſcire, quod tuis literis fieri poteſt, ut intelligant omnia Ciceronis patere Trebatio, hoc eò pertinet, ut nihil

exiſtiment eſſe tam difficile, quod non pro te mihi ſuſceptum, iucundum ſit futurum. Vale.

M. CICERO TREBATIO S.

a *Ntea miſiſſem ad te literas, ſi genus ſcribendi inuenirem: tali enim tempore aut conſolari amicorum eſt, aut polliceri. conſolatione non utebar, ꝙ ex multis audiebam, quàm fortiter, ſapienterq́; ferres iniuriam temporum, quamq́; te uehementer conſolaretur conſcientia factorum, & conſiliorum tuorum. quod quidem ſi facis, magnum fructum ſtudiorum optimorum capis: in quibus te ſcio ſemper eſſe uerſatum: idq́; ut facias, etiam atq; etiam te hortor. ſimul et illud tibi homini peritiſſimo rerum & exemplorum, & omnis uetuſtatis, ne ipſe quidem rudis, ſed in ſtudio minus fortaſſe, quàm uellem, at in rebus, atq; uſu plus etiam, quàm uellem, uerſatus, ſpondeo, tibi acerbitatem iſtam, & iniuriam nõ diuturnam fore: nam & ipſe, qui plurimum poteſt, quotidie mihi delabi ad æquitatem, & ad rerum naturam uidetur: & ipſa cauſa ea eſt, ut iam ſimul cum* Rep. *quæ in perpetuum iacere non poteſt, neceſſario reuiuiſcat, atq; recreetur: quotidieq́; fit aliquid lenius, & liberalius, quàm timebamus. quæ quoniam in temporum inclinationibus ſæpe paruis poſita ſunt: omnia momẽta obſeruabimus, neq; ullum prætermittemus tui iuuandi, & leuandi locum. itaq; illud alterum, quod dixi, literarum genus quotidie mihi, ut ſpero, fiet procliuius, ut etiam polliceri poſſim. id re, q̃ uerbis, faciam libẽtius.*

tu uelim exiſtimes, & plures te amicos habere, quàm qui in iſto caſu ſint, ac fuerint, quantum quidem ego intelligere potuerim; & me concedere eorum nemini. fortem fac animum habeas, & magnum: quod eſt in uno te. quæ ſunt in fortuna, temporibus regentur, & conſilijs noſtris prouidebuntur. Vale.

M. CICERO TREBATIO S.

d *Olabellam antea tantũmodo diligebam: obligatus ei nihil eram: nec enim acciderat mihi opus eſſe: & ille mihi debebat, ꝙ nõ defueram eius periculis. nunc tanto ſum deuinctus eius beneficio, ꝙ & antea in re, & hoc tempore in ſalute tua cumulatiſſime mihi ſatisfecit, ut nemini plus debeam. qua in re tibi gratulor ita uehementer, ut te quoq; mihi gratulari, q̃ gratias agere malim. alterum omnino non deſidero: alterum uere facere poteris. quod reliquum eſt, quando tibi uirtus, & dignitas tua reditum ad tuos aperuit: eſt tuæ ſapientiæ, magnitudiniſq; animi, quid amiſeris, obliuiſci; quid recuperaueris, cogitare. uiues cum tuis: uiues nobiſcum. plus acquiſiuiſti dignitatis, q̃ amiſiſti rei familiaris: quæ ipſa tum eſſet iucundior, ſi ulla res eſſet publica.* Veſtorius *noſter familiaris ad me ſcripſit, te mihi maximas gratias agere. hæc prædicatio tua mihi ualde grata eſt: eáq; te uti facile patior cum apud alios, tum mehercule apud* Syronem *noſtrum amicum: quæ enim facimus, ea prudentiſſimo cuiq; maxime probata eſſe uolumus.* Te *cupio uidere quamprimum.* Vale.

M. CICERO AMPIO BALBO S. D.

Ratulor tibi mi Balbe, uereq; gratulor: nec ſum tam ſtultus, ut te uſura falſi gaudij frui uelim, deinde frangi repente, atq; ita cadere, ut nulla res te ad æquitatem animi poſtea poſſit extollere. egi tuam cauſam apertius, q̃ tẽpora noſtra ferebant: uincebatur enim fortuna ipſa debilitatæ gratiæ noſtræ tui caritate, & meo perpetuo erga te amore, cultu à te diligẽtiſſime. omnia promiſſa, cõfirmata, certa, & rata ſunt, quæ ad reditũ, & ſalutẽ tuam pertinẽt: uidi, cognoui, interfui: etenim omnes Cæſaris familiares ſatis opportune habeo implicatos conſuetudine, & beneuolentia, ſic, ut, cũ ab illo diſceſſerint, me proximum habeant. hoc Panſa, Hircius, Balbus, Oppius, Matius, Poſthumius, planè ita faciunt, ut me unice diligãt. quod ſi mihi pro me efficiẽdum fuiſſet, non me pœniteret pro ratione temporum ita eſſe molitum. ſed nihil eſt à me inſeruitum temporis cauſa. ueteres mihi neceſſitudines cum his omnibus intercedũt, quibuſcum ego agere de te non deſtiti. principem tamen habuimus Panſam, tui ſtudioſiſſimum, mei cupidum: qui ualet apud illum nõ minus auctoritate, q̃ gratia. Cimber autẽ Tullius mihi planè ſatisfecit. ualent tamen apud Cæſarem non tam ambitioſæ rogationes, q̃ neceſſariæ: quas quia Cimber habebat, plus ualuit, quàm pro ullo alio ualere potuiſſet. diploma ſtatim non eſt datum, quod mirifica eſt improbitas in quibuſdã, qui tuliſſent acerbius, ueniam tibi dari, quem illi appellant tubam belli ciuilis: multaq; ita dicunt, quaſi non gaudeant id bellum incı-

diſſe. quare uiſum eſt occultius agendum, neq; ullo modo diuulgandum, de te iam eſſe perfectum: ſed id erit perbreui: nec dubito, quin legēte te has literas confecta iam res futura ſit. Panſa *quidē mihi, grauis homo, & certus, non ſolum cōfirmauit, uerum etiam recepit, perceleriter ſe ablaturum diploma. mihi tamen placuit, hæc ad te perſcribi: minus enim te firmum ſermo* Apuleiæ *tuæ, lacrymæq;* Ampiæ *declarabant, quàm ſignificant literæ tuæ. atq; illæ arbitrabantur, cum à te abeſſent ipſæ, multo in grauiore te cura futurū. quare magnopere putaui, angoris, & doloris tui leuandi cauſa, pro certis ad te ea, quæ eſſent certa, perſcribi oportere. ſcis me antea ſic ſolitum eſſe ſcribere ad te, magis ut conſolarer fortē uirum, atq; ſapiētem, quàm ut exploratam ſpem ſalutis oſtenderem, niſi eam, q̃ ab ipſa* Rep. *cum hic ardor extinctus eſſet, ſperari oportere cenſerē. recordare tuas literas, quibus & magnum animum mihi ſemper oſtēdiſti, & ad omnes caſus ferendos conſtantem, atq; paratum. quod ego non mirabar, cum recordarer te & à primis tēporibus ætatis in* Rep. *eſſe uerſatum, & tuos magiſtratus in ipſa diſcrimina incidiſſe ſalutis, fortunarumq; cōmunium: & in hoc ipſum bellum eſſe ingreſſum, non ſolum ut uictor beatus, ſed etiam, ſi ita accidiſſet, uictus ut ſapiens eſſes. deinde, cum ſtudium tuum conſumas in uirorum fortium factis memoriæ prodendis, conſiderare debes, nihil tibi eſſe committendum, quamobrem eorum, quos laudas, non te ſimilem præbeas. ſed hæc oratio magis eſſet apta ad illa tempora, quæ iam effugiſti. nunc uero tantum te para ad hæc nobiſcum ferenda:*

quibus ego ſiquam medicinam inuenirem, tibi quoq; eandem traderem. ſed eſt unum perfugium, doctrina, ac literæ, quibus ſemper uſi ſumus: quæ ſecundis rebus delectationẽ modo habere uidebantur, nunc uero etiam ſalutem. ſed ut ad initium reuertar, caue dubites, quin omnia de ſalute, ac reditu tuo perfecta ſint. Vale.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D.

Tſi tali tuo tempore me aut conſolandi, aut iuuandi tui cauſa ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat: tamẽ adhuc id non feci, quia neq; lenire uidebar oratione, neq; leuare poſſe dolorẽ tuum. poſtea uero quàm magnam ſpem habere cœpi, fore, ut te breui tẽpore incolumẽ haberemus: facere non potui, quin tibi & ſentẽtiam, & uoluntatẽ declararem meam. primum igitur ſcribam, quod intelligo, & perſpicio, non fore in te Cæſarẽ *duriorem: nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominũ, &, ut mihi uidetur, etiam ſua natura mitiorem facit: idq; cum de reliquis ſentio, tum de te etiã audio ex familiariſſimis eius: quibus ego ex eo tẽpore, quo primum ex* Africa *nuntius uenit, ſupplicare unà cum fratribus tuis non deſtiti: quorum quidẽ & uirtus, & pietas, & amor in te ſingularis, & aſſidua, & perpetua ſalutis tuæ cura tantum proficit, ut nihil ſit, quod non ipſum* Cæſarem *tributurum exiſtimem. & ſi tardius fit, ꝗ uolumus: magnis occupationibus eius, à quo omnia petũtur, aditus ad eum difficiliores fuerunt: & ſimul* Africanæ *cauſæ iratior, diutius uelle uidetur eos habere ſolicitos, à quibus ſe putat diuturnioribus eſſe*

moleſtijs conflictatum. ſed hoc ipſum intelligimus eum quotidie remiſſius, & placatius ferre. quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmaſſe, te in iſtis moleſtijs diutius non futurum. quãdo, quid ſentirem, expoſui: quid uellem tua cauſa, re potius declarabo, quàm oratione. & ſi tantum poſſem, quantum in ea Rep. *de qua ita meritus ſum, ut tu exiſtimas, poſſe debebam: ne tu quidẽ in iſtis incõmodis eſſes: eadẽ enim cauſa opes meas fregit, quæ tuam ſalutẽ in diſcrimen adduxit. ſed tamẽ quicquid imago ueteris meæ dignitatis, quicquid reliquiæ gratiæ ualebunt, ſtudium, conſilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. tu fac habeas fortem animum, quem ſemper habuiſti; primum ob eas cauſas, quas ſcripſi; deinde ꝙ ea de* Rep. *ſemper uoluiſti, atq; ſenſiſti, ut non modo nũc ſecunda ſperare debeas, ſed etiam, ſi omnia aduerſa eſſent, tamẽ conſciẽtia & factorum, & conſiliorum tuorum, quæcunq; acciderent, fortiſſimo, & maximo animo ferre deberes.* Vale.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D.

m E *ſcito omnem meum laborem, omnẽ operam, curam, ſtudium in tua ſalute conſumere: nã cum te ſemper maxime dilexi tum fratrum tuorũ, quos, æque, atq; te, ſumma beneuolentia ſum cõplexus, ſingularis pietas, amorq́; fraternus nullum me pãtitur officij erga te, ſtudijq; munus, aut tẽpus prætermittere. ſed quæ faciã, fecerimq́; pro te, ex illorum te literis, quàm ex meis malo cognoſcere.* Q*uid autẽ ſperem, aut confidam, & exploratum habeam de ſalu=*

te tua, id tibi à me declarari uolo: nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis, periculoſiſq; rebus, ſemperq; magis aduerſos rerum exitus metuens, quàm ſperans ſecundos: is ego ſum: & ſi hoc uitium eſt, eo me non carere confiteor. ego idem tamen cum ad II. Cal. inter calareis priores rogatu fratrum tuorum ueniſſem mane ad Cæſarem; atq; omnem adeundi, & conueniendi illius indignitatem, & moleſtiam pertuliſſem: cum fratres, & propinqui tui iacerent ad pedes, & ego eſſem locutus, quæ cauſa, quæ tuum tẽpus poſtulabat; non ſolum ex oratione Cæſaris, quæ ſanè mollis, & liberalis fuit, ſed etiam ex oculis, & uultu, & multis præterea ſignis, quæ facilius perſpicere potui, quàm ſcribere, hanc in opinionem diſceſſi, ut mihi tua ſalus dubia nõ eſſet. quamobrem fac animo magno, fortiq; ſis: & ſi turbidiſſima ſapienter ferebas, tranquilliora læte feras. ego tamen tuis rebus ſic adero, ut difficillimis: neq; Cæſari ſolum, ſed etiã amicis eius omnibus, quos mihi amiciſſimos eſſe cognoui, pro te, ſicut adhuc feci, libentiſſime ſupplicabo. Vale.

CICERO BASILIO S.

Tibi gratulor: mihi gaudeo. te amo: tua tueor. à te amari, & quid agas, quidq; iſtic agatur, certior fieri uolo. Vale.

BITHYNICVS CICERONI S.

SI mihi tecum non & multæ, & iuſtæ cauſæ amicitiæ priuatim eſſent, repeterem initia amicitiæ ex parentibus noſtris: quod faciendum ijs exiſti=

mo, qui paternam amicitiam nullis ipſi officijs proſe=cuti ſunt. itaq; contentus ero noſtra ipſorum amici=tia: cuius fiducia peto à te, ut abſentem me, quibuſ=cunq; in rebus opus fuerit, tueare, ſi nullum officium tuum apud me intermoriturum exiſtimas. Vale.

M. CICERO BITHYNICO S.

c *Vm cæterarum rerũ cauſa cupio eſſe aliquando* Remp. *cõſtitutam: tum uelim, mihi credas, accidere id etiam, quo magis expetam promiſſum tuum, quo in literis uteris: ſcribis enim, ſi ita ſit, te mecum eſſe uicturum. gratiſſima mihi tua uoluntas eſt: faciſq; nihil alienum neceſſitudine noſtra, iu dicijſq; patris tui de me, ſummi uiri: nam ſic habeto, beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus ualuerunt, aut ualeant, coniunctiores tecum eſſe, q̃ me, neceſſitudine neminem. quamobrem grata mihi eſt & memoria tua noſtræ coniunctionis, & eius etiam augendæ uoluntas.* Vale.

M. CICERO LEPTAE S. D.

s *Imul accepi à* Seleuco *tuo literas, ſtatim quæſiui è* Balbo *per codicillos, quid eſſet in lege. reſcripſit, eos, qui facerẽt præconium, uetari eſſe in decurionibus; qui feciſſent, non uetari. quare bono animo ſint & tui, & mei familiares: neq; enim erat ferẽdum, cum, qui hodie aruſpicinam facerẽt, in ſenatu* Romæ *legerẽtur, eos, qui aliquando præconiũ feciſſent, in municipijs decuriones eſſe nõ licere.* De Hiſpanijs *noui nihil: magnũ tamẽ exercitum* Pompeium *habere*

conſtat: nã Cæſar ipſe ad nos miſit exemplum Patieti literarũ, in quo erat, illi X I. *eſſe legiones. ſcripſerat etiam* Meſſala Q. Salaſſo, Q. Curtium *fratrem eius, iuſſu* Pompeij, *inſpectante exercitu interfectum, ꝙ conſenſiſſet cum* Hiſpanis *quibuſdam, ſi in oppidũ neſcio quod* Pompeius *rei frumentariæ cauſa ueniſſet, eum comprehendere, ad* Cæſaremq; *deducere.* De *negotio tuo ꝙ ſponſor es pro* Pompeio: *ſi* Balbus *conſponſor tuus redierit, homo in re familiari non parum diligẽs, non deſinam cum illo cõmunicare, ſiquid expediri poſſit: quod uidebatur mihi ille confidere.* Oratorem *meum tantopere à te probari, uehemẽter gaudeo. mihi quidẽ ſic perſuadeo, me, quicquid habuerim iudicij de dicendo, in illum librum contuliſſe. qui ſi eſt talis, qualẽ tibi uideri ſcribis, ego quoq; aliquid ſum: ſin aliter, non recuſo, quin, quantum de illo libro, tantundem de mei iudicij fama detrahatur.* Leptam *noſtrum cupio delectari iam talibus ſcriptis: & ſi abeſt maturitas ætatis: iam tamen perſonare aures eius huiuſmodi uocibus, nõ eſt inutile.* Me Romæ *tenuit omnino* Tulliæ *meæ partus. ſed cum ea, quemadmodum ſpero, ſatis firma ſit, teneor tamen dum à* Dolabellæ *procuratoribus exigam primam penſionem. & mehercule non tã ſum peregrinator iam, q̃ ſolebã. ædificia mea me delectabant, & otium: domus eſt, quæ nulli uillarum mearũ cedat: otiũ omni deſertiſſima regione maius. itaq; ne literæ quidẽ meæ impediuntur: in quibus ſine ulla interpellatione uerſor. quare, ut arbitror, prius hic te nos, q̃ iſtic tu nos uidebis.* Lepta *ſuauiſſimus ediſcat* Heſiodũ: *& habeat in ore,* Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα.

CICERO LEPTAE S.

Aculam officio functum eſſe gaudeo. eius fa lernum mihi ſemper idoneũ uiſum eſt diuer ſorio: ſi modo tecti ſatis eſt ad comitatum no ſtrũ recipiendum. cæteroqui is mihi locus non diſpli- cet: nec ea re Petrinum tuum deſeram: nam & uilla, & amœnitas illa cõmorationis eſt, nõ diuerſorij. De curatione aliqua munerũ regionum cum Oppio locu- tus ſum: nam Balbum, poſteaquam tu es profectus, nõ uidi. tantis pedũ doloribus afficitur, ut ſe conueniri no lit. omnino de tota re, ut mihi uideris, ſapientius face- res, ſi non curares: quod enim eo labore aſſequi uis, nullo modo aſſequere: tanta eſt enim intimorum mul- titudo, ut ex his potius aliquis effluat, q̃ nouo ſit adi- tus, præſertim qui nihil afferat præter operam, in qua ille ſe dediſſe beneficium putabit (ſi modo ipſum ſciet) non accepiſſe. ſed tamen aliquid uidebimus, in quo ſit ſpes. aliter quidem non modo nõ appetendum, ſed etiã fugiendum puto. Ego me Aſturæ diutius arbitror cõmoraturum, quoad ille quandoq; ueniat. Vale.

CICERO THORANIO S.

Ederam triduo ante pueris Cn. Plancij literas ad te: eo nunc ero breuior, teq;, ut antea conſo labar, hoc tempore monebo. nihil puto tibi eſſe utili- us, quàm ibidem opperiri, quoad ſcire poſſis, quid tibi agendum ſit: nam præter nauigationis longæ, & hie- malis, & minime portuoſæ periculũ, quod uitaueris, ne

illud quidem nō, quãuis ſubito, cum certi aliquid audieris, te iſtinc poſſe proficiſci: nihil eſt præterea, cur aduenie͂tibus te offerre geſtias. multa præterea metuo, quæ cum Chilone noſtro communicaui. quid multa? loco opportuniore in his malis nullo eſſe potuiſti, ex quo te, quocunq; opus erit, facillime, & expeditiſſime conferas. quòd ſi recipiet ille ſe, ad te͂pus aderis. ſin (quoniam multa accidere poſſunt) aliqua res eum uel impediet, uel morabitur, tu ibi eris, ubi omnia ſcire poſſis. hoc mihi prorſus ualde placet. De reliquo ut te ſæpe per literas hortatus ſum, ita uelim tibi perſuadeas, te in hac cauſa nihil habere, quod timendum ſit, præter communem caſum ciuitatis. qui & ſi eſt grauiſſimus: tamen ita uiximus, & id ætatis iam ſumus, ut omnia, quæ non noſtra culpa nobis accident, fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes ualent, ſummaq́; pietate te deſiderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura, ut ualeas, & te iſtinc ne temere commoueas.

CICERO THORANIO S. D.

Etſi cum hæc ad te ſcriberé, aut appropinquare exitus huius calamitoſiſſimi belli, aut iam aliquid actū, & confectum uidebatur: tamé quotidie commemorabam, te unum in tanto exercitu mihi fuiſſe aſſenſorem, & me tibi; ſolosq́; nos uidiſse, quantū eſset in eo bello mali, in quo ſpe pacis excluſa, ipſa uictoria futura eſset acerbiſſima, quæ aut interitū allatura eſset, ſi uictus eſses, aut, ſi uiciſses, ſeruitutem. itaq; ego, quem tum fortes illi uiri, & ſapientes, Do-

mitij, & Lentuli timidum eſse dicebant (& eram planè: timebam enim ne euenirent ea, quæ acciderunt) idē nunc nihil timeo, & ad omnem euētum paratus ſum. cum aliquid uidebatur caueri poſse, tum id negligi dolebam. nunc uero euerſis omnibus rebus, cum conſilio profici nihil poſſit, una ratio uidetur, quicquid euenerit, ferre moderate: PRAESERTIM cum omniū rerum mors ſit extremum; & mihi ſim conſcius, me, quoad licuerit, dignitati Reip. cōſuluiſse, & hac amiſſa, ſalutem retinere uoluiſse. hæc ſcripſi, non ut de me ipſe dicerem, ſed ut tu, qui coniunctiſſima fuiſti mecū & ſententia, & uoluntate, eadē cogitares: MAGNA enim conſolatio eſt, cum recordare, etiam ſi ſecus acciderit, te tamen recte, uereq; ſenſiſse. atq; utinam liceat aliquando aliquo Reip. ſtatu nos frui, interq; nos conferre ſolicitudines noſtras, quas pertulimus tum, cū timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta ſunt. De tuis rebus nihil eſse, quod timeas, præter uniuerſæ Reip. interitum, tibi confirmo. De me autem ſic uelim iudices, quantum ego poſſim, me tibi, ſaluti tuæ, liberiſq; tuis ſummo cum ſtudio præſto ſemper futurum. Vale.

CICERO DOMITIO S. D.

NOn ea res me deterruit, quo minus, poſteaq̄ in Italiam ueniſti, literas ad te mitterem, ꝗ tu ad me nullas miſeras; ſed quia nec quid tibi pollicerer ipſe egens rebus omnibus, nec quid ſuaderem, cum mihimet ipſi conſilium deeſset, nec quid conſolationis afferrem in tantis malis, reperiebam. hæc quanquam nihilo

meliora

meliora ſunt, nunc etiam atque etiam multo deſperatiora: tamen inaneis eſse meas literas, quàm nullas, malui. ego ſi te intelligerem plus cònatum eſse ſuſcipere Reip. cauſa muneris, quàm quantum præſtare potuiſses, tamen, quibuſcunque rebus poſsem, ad eam conditionem te uiuendi, quæ daretur, quæq; eſset, hortarer. ſed cum conſilij tui bene, fortiterq; ſuſcepti eum tibi finem ſtatueris, quem ipſa fortuna terminũ noſtrarum contentionum eſſe uoluiſſet: oro, obteſtorq; te pro noſtra uetere coniunctione, ac neceſſitudine, proq; ſumma mea in te beneuolentia, & tua in me pari, te ut nobis, parenti, coniugi, tuisq; omnibus, quibus es, fuiſtiq; ſemper cariſſimus, ſaluum conſerues; incolumitati tuæ, tuorumq;, qui ex te pendent, conſulas; quæ didiciſti, quæq; ab adoleſcentia pulcherrime à ſapientiſſimis uiris tradita, memoria, & ſcientia comprehendiſti, ijs hoc tempore utare; quos coniunctos ſumma beneuolentia, plurimisq; officijs amiſiſti, eorum deſiderium ſi non æquo animo, at forti feras. ego quid poſſim, neſcio, uel potius me parum poſſe ſentio. illud tamen tibi polliceor, me, quæcunque ſaluti, dignitatiq; tuæ conducere arbitrabor, tanto ſtudio eſſe facturum, quanto ſemper tu & ſtudio, & officio in meis rebus fuiſti. hanc meam uoluntatem ad matrem tuam optimam fœminam, tuiq; amantiſſimam detuli. ſiquid ad me ſcripſeris, ita faciam, ut te uelle intellexero. ſin tu minus ſcripſeris, ego tamen omnia, quæ tibi utilia eſſe arbitrabor, ſummo ſtudio, diligentiaq; curabo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD MARIVM, ET ALIOS LIBER VII.

M. CICERO M. MARIO S. D.

I te dolor aliquis corporis, aut infirmitas ualetudinis tuæ tenuit, quo minus ad ludos uenires: fortunæ magis tribuo, quàm ſapientiæ tuæ. ſin hæc, quæ cæteri mirantur, contemnenda duxiſti, &, cum per ualetudinem poſſes, uenire tamen noluiſti: utrunq; lætor, & ſine dolore corporis te fuiſſe, & animo ualuiſſe, cum ea, quæ ſine cauſa mirantur alij, neglexeris: modo ut tibi cōſtiterit fructus otij tui: quo quidem tibi perfrui mirifice licuit, cum eſſes in iſta amœnitate penè ſolus relictus. neque tamen dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianũ perforaſti, & patefeciſti Seianum, per eos dies matutina tempora lectiunculis conſumpſeris: cum illi interea, qui te iſtic reliquerunt, ſpectarent communeis mimos ſemiſomni. reliquas uero parteis diei tu conſumebas ijs delectationibus, quas tibi ipſi ad arbitrium tuum compararas. nobis autem erant ea perpetienda, quæ ſcilicet P. Metius probauiſſet. omnino, ſi quæris, ludi apparatiſſimi, ſed non tui ſtomachi: coniecturã enim facio de meo: nam primum honoris cauſa in ſcenam redierant ij, quos ego honoris cauſa de ſcena deceſſiſſe arbitrabar. deliciæ uero tuæ noſter Aeſopus eiuſmodi fuit, ut ei deſinere per omneis homines lice=

ret. is iurare cum cœpiſset, uox eũ defecit in illo loco,
SI ſciens fallo. quid tibi ego alia narrem? noſti enim
reliquos ludos. quid? ne id quidem leporis habuerunt,
quod ſolent mediocres ludi: apparatus enim ſpectatio
tollebat omnem hilaritatem: quo quidem apparatu nõ
dubito quin animo æquiſſimo carueris: quid enim de=
lectationis habent ſexcẽti muli in Clytemneſtra? aut in
Equo Troiano craterarũ tria millia? aut armatura ua
ria peditatus, & equitatus in aliqua pugna? quæ popu
larem admirationẽ habuerunt, delectationem tibi nul=
lam attuliſsent. ꝙ ſi tu per eos dies operam dediſti Pro
togeni tuo: dum modo is tibi quiduis potius, ꝗ oratio=
nes meas legerit, næ tu haud paulo plus, ꝗ quiſquã no=
ſtrum, delectationis habuiſti. non enim te puto Græcos,
aut Oſcos ludos deſideraſse: præſertim cum Oſcos lu=
dos uel in ſenatu noſtro ſpectare poſſis, Græcos uero ita
nõ ames, ut ne ad uillam quidem tuã uia Græca ire ſo=
leas. nam quid ego te athletas putem deſiderare, qui
gladiatores contempſeris? in quibus ipſe Pompeius cõ
fitetur ſe & operam, & oleũ perdidiſse. reliquæ ſunt
uenationes binæ per dies quinque, magnificæ, nemo
negat: ſed quæ poteſt eſse homini politico delectatio,
cum aut homo imbecillus à ualentiſſima beſtia lania=
tur, aut præclara beſtia uenabulo tranſuerberatur?
quæ tamen ſi uidenda ſint, ſæpe uidiſti: neque nos, qui
hæc ſpectauimus, quicquam noui uidimus. elephan=
torũ extremus dies fuit: in quo admiratio magna uul
gi, atq; turbæ, delectatio nulla extitit: quin etiam miſe
ricordia quædã conſecuta eſt, atq; opinio eiuſmodi, eſſe
quandam illi belluæ cum genere humano ſocietatem.

his ego tamen diebus, ludis ſcenicis, ne forte uidear tibi non modo beatus, ſed liber omnino fuiſſe, dirupi penè me in iudicio Galli Caninij familiaris tui. quòd ſi tam facilem populum haberem, q̃ Aeſopus habuit, libéter mehercule artem deſinerem, tecumq́;, & cum ſimilibus noſtri uiuerem: nam me cum antea tædebat, cum & ætas, & ambitio hortabantur, & licebat denique, quem nolebam, non defendere: tũ uero hoc tempore uita nulla eſt: neq; enim fructum ullum laboris expecto: & cogor nonnunquam homines non optime de me meritos, rogatu eorum, qui bene meriti ſunt, defendere. itaq; quæro cauſas omneis aliquando uiuendi arbitratu meo: teq́;, & iſtam rationem otij tui & laudo uehementer, & probo: quodq; nos minus interuiſis, hoc fero animo æquiore, ꝙ, ſi Romæ eſſes, tamen neq; nos lepore tuo, neq; te, ſiquis eſt in me, meo frui liceret propter moleſtiſſimas occupationes meas: quibus ſi me relaxaro (nam ut planè exoluam, nõ poſtulo) te ipſum quidem, qui multos annos nihil aliud commentaris, docebo profecto, quid ſit humaniter uiuere. tu modo iſtã imbecillitatem ualetudinis tuæ ſuſtenta, & tuere, ut facis: ut noſtras uillas obire, & mecum ſimul lecticula concurſare poſſis. hæc ad te pluribus uerbis ſcripſi, quàm ſoleo, non otij abundantia, ſed amoris erga te, quòd me quadam epiſtola ſubinuitaras, ſi memoria tenes, ut ad te aliquid eiuſmodi ſcriberem, quo minus te prætermiſiſſe ludos pœniteret. quod ſi aſſecutus ſum, gaudeo: ſin minus, hoc me tamẽ conſolabor, ꝙ poſthac ad ludos uenies, noſq́; uiſes, neque in epiſtolis relinques meis ſpem aliquam delectationis tuæ. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

m Andatum tuum curabo diligenter. ſed homo acutus ei mandaſti potiſſimum, cui expediret, illud uenire quamplurimo. ſed eo uidiſti multum, ꝙ præfiniſti, quo ne pluris emerem. ꝙ ſi mihi permiſiſſes: qui meus amor in te eſt, confeciſſem cum cohæredibus. nunc, quando tuum pretium noui, licitatorem potius apponam, q̃ illud minoris ueneat. ſed de ioco ſatis eſt. tuum negotium agam, ſicuti debeo, diligenter.

De Burſa te gaudere certo ſcio: ſed nimis uerecunde mihi gratularis: putas enim, ut ſcribis, propter hominis ſordes minus me magnam illam lætitiam putare. credas mihi uelim, magis me iudicio hoc, q̃ morte inimici lætatum: primum enim iudicio malo, q̃ gladio: deinde gloria potius amici, quàm calamitate. in primiſq; me delectauit, tantum ſtudium bonorum in me extitiſſe contra incredibilem contentionem clariſſimi, ac potentiſſimi uiri. poſtremo, quod uix ueriſimile fortaſſe uideatur, oderam multo peius hunc, quàm illum ipſum Clodium: illum enim oppugnaram: hunc defenderam. & ille, cum omnis Reſp. in meo capite diſcrimen eſſet habitura, magnum quiddam ſpectauit, nec ſua quidem ſponte, ſed eorum auxilio, qui me ſtante ſtare non poterant. hic ſimiolus animi cauſa, me, in quē inueheretur, delegerat: perſuaſeratq; nonnullis inuidis meis, ſe in me emiſſarium ſemper fore. quamobrem ualde iubeo gaudere te. magna res geſta eſt. nunquam ulli fortiores ciues fuerunt, quàm qui auſi ſunt eum contra tantas opes eius, à quo ipſi

lecti iudices erant, condemnare. quod feciſſent nunquam, niſi ijs dolori meus fuiſſet dolor. Nos hic multitudine, & celebritate iudiciorum, & nouis legibus ita diſtinemur, ut quotidie uota faciamus, ne intercaletur, ut quamprimum te uidere poſſimus. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

PErſæpe mihi cogitanti de communibus miſerijs, in quibus tot annos uerſamur, & (ut uideo) uerſabimur, ſolet in mentem uenire illius temporis, quo proxime fuimus unà. quin etiam ipſum diem memoria teneo: nam ad III. Id. Maias, Lentulo & Marcello Coss. cum in Pompeianum ueſperi ueniſſem, tu mihi ſolicito animo præſto fuiſti. ſolicitum autem te habebat cogitatio tum officij, tum etiam periculi mei. ſi manerem in Italia, uerebare, ne officio deeſſem. ſi proficiſcerer ad bellum, periculum te meum commouebat. quo tempore uidiſti profecto me quoq; ita conturbatum, ut non explicarem, quid eſſet optimum factu: pudori tamen malui, famæq; cedere, quàm ſalutis meæ rationem ducere. cuius me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter uitia multa, quæ ibi offendi, quò ueneram: primum neque magnas copias, neque bellicoſas: deinde extra ducem, paucosq; præterea, (de principibus loquor) reliqui primum in ipſo bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, ut ipſam uictoriam horrerem: maximum autem æs alienum ampliſſimorum uirorum.

quid quæris? nihil boni præter cauſam. quæ cum uiđiſſem, deſperans uictoriam primum cœpi ſuadere pacem, cuius fueram ſemper auctor: deinde cum ab ea ſententia Pompeius ualde abhorreret, ſuadere inſtitui, ut bellum duceret. hoc interdum probabat, & in ea ſententia uidebatur fore, & fuiſſet fortaſſe, niſi quadam ex pugna cœpiſſet ſuis militibus confidere. ex eo tempore uir ille ſummus, nullus imperator fuit. ſigna tirone, & collectitio exercitu cum legionibus robuſtiſſimis contulit. uictus, turpiſſime, amiſſis etiam caſtris, ſolus fugit. hunc ego belli mihi finem feci: nec putaui, cum integri pares non fuiſsemus, fractos ſuperiores fore. diſceſſi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas inſidias incidendum, aut deueniendum in uictoris manus, aut ad Iubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut conſciſcenda mors uoluntaria. certe nihil fuit præterea, ſi te uictori nolles, aut non auderes committere. ex omnibus autem ijs, quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius exilio, præſertim innocenti, ubi nulla adiuncta eſt turpitudo: addo etiam, cum ea urbe careas, in qua nihil ſit, quod uidere poſſis ſine dolore. ego cum meis (ſi quicquam nunc cuiuſpiam eſt) etiam in meis eſse malui. quæ acciderunt, omnia dixi futura. ueni domum, non quòd optima uiuendi conditio eſset, ſed tamen, ſi eſset aliqua forma Reip. tanquam in patria ut eſsem; ſi nulla, tanquam in exilio. mortem mihi cur conſciſcerem, cauſa nulla uiſa eſt; cur optarē, multæ: uetus eſt enim, VBI non ſis, qui fueris, non eſse, cur uelis uiuere. ſed tamen

VACARE culpa, magnum eſt ſolatium: præſertim cum habeam duas res, quibus me ſuſtentem, optimarum artium ſcientiam, & maximarum rerum gloriam: quarum altera mihi uiuo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidem. hæc ad te ſcripſi uerboſius: & tibi moleſtus fui, quòd te cum mei, tum Reip. cognoui amantiſſimum. notum tibi omne conſilium meum eſſe uolui, ut primum ſcires me nunquam uoluiſſe plus quenquam poſſe, q̃ uniuerſam Remp. poſtea autem quàm alicuius culpa tantum ualeret unus, ut obſiſti non poſſet, me uoluiſſe pacem: amiſſo exercitu, & eo duce, in quo ſpes fuerat uno, me uoluiſſe etiam reliquis omnibus; poſtquam non potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli. nunc autem, ſi hæc ciuitas eſt, ciuem eſſe me: ſi non, exulem eſſe non incommodiore loco, quàm ſi me Rhodum, aut Mitylenas contuliſſem. hæc tecum coràm malueram: ſed quia longius fiebat, uolui per literas eadem: ut haberes, quid diceres, ſiquando in uituperatores meos incidiſſes: ſunt enim, qui, cum meus interitus nihil fuerit Reip. profuturus, criminis loco putent eſſe, quòd uiuam. quibus ego certo ſcio non uideri ſatis multos periſse: qui ſi me audiſſent, quamuis iniqua pace, honeſte tamen uiuerent: armis enim inferiores, non cauſa fuiſsent. habes epiſtolam uerboſiorem fortaſse, quàm uelles. quod tibi ita uideri putabo, niſi mihi longiorem remiſeris. Ego, ſi quæ uolo expediero, breui tempore te, ut ſpero, uidebo. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

D VIII. Cal. in Cumanum ueni cum Libone tuo, uel noſtro potius: in Pompeianum ſtatim cogito: ſed faciam te ante certiorem. te cum ſemper ualere cupio, tum certe, dum hic ſumus: uides enim, quanto poſt unà futuri ſumus. quare ſiquod conſtitutum cum podagra habes, fac in alium diem diffſ.ras. cura igitur, ut ualeas: & me hoc biduo, aut triduo expecta. Vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S.

Ide q̃ mihi perſuaſerim, te me eſſe alterum, nõ modo in iis rebus, quæ ad me ipſum, ſed etiam in iis, quæ ad meos pertinent. C. Trebatium cogitaram, quocunq; exirem, mecum ducere, ut eum meis omnibus ſtudiis, & beneficiis q̃ornatiſſimum domum reducerem. ſed poſteaquam & Pompeii commoratio diuturnior erat, q̃ putaram; & mea quædam tibi non ignota dubitatio aut impedire profectioné meam uidebatur, aut certe tardare: uide, quid mihi ſumpſerim: cœpi uelle ea Trebatium expectare à te, quæ ſperaſſet à me: neq; mehercule minus ei prolixe de tua uoluntate promiſi, quàm eram ſolitus de mea polliceri. caſus uero mirificus quidam interuenit quaſi uel teſtis opinionis meæ, uel ſponſor humanitatis tuæ: nam cum de hoc ipſo Trebatio cum Balbo noſtro loquerer accuratius domi meæ, literæ mihi dantur à te, quibus in extremis ſcriptum erat; M. Furium, quem mihi

commendas, uel Regem Galliæ faciam, uel Leptæ legatum: ſi uis tu, ad me alium mitte, quem ornem. ſuſtulimus manus & ego & Balbus: tanta fuit opportunitas, ut illud neſcio quid non fortuitum, ſed diuinum uideretur. mitto igitur ad te Trebatium, atq; ita mitto, ut initio mea ſponte, poſt autem inuitatu tuo mittendum duxerim. hunc mi Cæſar ſic uelim omni tua comitate complectare, ut omnia, quæ per me poſſis adduci ut in meos conferre uelis, in unum hunc conferas. de quo tibi homine hoc ſpondeo, non illo uetere uerbo meo, quod, cum ad te de Milone ſcripſiſſem, iure luſiſti, ſed more Romano, quomodo homines nõ inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem uirum, pudentiorem eſſe neminem. accedit etiam, quod familiam ducit, in iure ciuili ſingularis memoria, ſumma ſcientia. huic ego neq; Tribunatum, neq; præfecturam, neq; ullius beneficij certum nomen peto: beneuolentiam tuã, & liberalitatem peto: neq; impedio, quo minus, ſi tibi ita placuerit, etiam hiſce eum ornes gloriolæ inſignibus. totum deniq; hominem tibi trado de manu (ut aiunt) in manum tuam iſtam et uictoria & fide præſtantem: ſumus enim putidiuſculi, quàm per te uix licet: uerum, ut uideo, licebit. Cura ut ualeas: & me, ut amas, ama.

M. CICERO TREBATIO S. D.

I*N omnibus meis epiſtolis, quas ad Cæſarẽ, aut ad Balbum mitto, legitima quædã eſt acceſſio commendationis tuæ, nec ea uulgaris, ſed cum aliquo*

inſigni indicio meæ erga te beneuolentiæ. tu modo ineptias iſtas, & deſideria Vrbis, & urbanitatis depone: & quo conſilio profectus es, id aſſiduitate & uirtute conſequere. hoc tibi tam ignoſcemus nos amici, quàm ignouerunt Medeæ, quæ Corinthi arcem altam habebant, matronæ opulentæ optimates: quibus illa manibus gypſatiſſimis perſuaſit, ne ſibi illæ uitio uerterent, q́ abeſſet à patria: Nam MVLTI ſuam rem bene geſſere, & publicã patria procul: Multi, qui domi ætatem agerẽt, propterea ſunt improbati. quo in numero tu certe fuiſſes, niſi te extruſiſſemus. ſed plura ſcribemus aliàs. tu, qui cæteris cauere didiciſti, in Britania ne ab eſſedarijs decipiaris, caueto. & quando Medeam agere cœpi, illud ſemper memẽto. QVI ipſe ſibi ſapiẽs prodeſſe nequit, nequicquam ſapit. Cura ut ualeas.

M. CICERO TREBATIO S. D.

E Go te commendare non deſiſto: ſed quid proficiam, ex te ſcire cupio. ſpem maximã habeo in Balbo: ad quẽ de te diligentiſſime, & ſæpiſſime ſcribo. illud ſoleo mirari, non me toties accipere tuas literas, quoties à Q. fratre mihi afferũtur. In Britania nihil eſſe audio neq; auri, neq; argẽti. id ſi ita eſt, eſſedum aliquod ſuadeo rapias, & ad nos quamprimum recurras. ſin autẽ ſine Britania tamen aſſequi id, quod uolumus, poſſumus: perfice, ut ſis in familiaribus Cæſaris: multũ enim te in eo frater adiuuabit meus, multum Balbus, ſed, mihi crede, tuus pudor, & labor plurimũ. imperatorem liberaliſſimum habes, ætatem

opportuniſſimã, cõmẽdationem certe ſingularẽ: ut tibi unum timendum ſit, ne ipſe tibi defuiſſe uideare. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Cripſit ad me Cæſar perhumaniter, nõdum te ſibi ſatis eſſe familiarem propter occupationes ſuas, ſed certe fore. cui quidẽ ego reſcripſi, q̃ mihi gratum eſſet futurum, ſi quamplurimum in te ſtudij, officij, liberalitatis ſuæ contuliſſet. ſed ex tuis literis cognoui præproperam quandam feſtinationem tuam: & ſimul ſum admiratus, cur Tribunatus cõmoda, dempto præſertim labore militiæ, contempſeris. querar cum Vacerra, & Manilio: nam Cornelio nihil audeo dicere: cuius tu periculo ſtultus es, quando te ab eo ſapere didiciſſe profiteris. quin tu urges iſtam occaſionem, & facultatem, qua melior nunquam repe rietur. Quod ſcribis de illo Prætiano iureconſulto, ego te ei non deſino cõmẽdare. ſcribit etiam ipſe mihi, te ſibi gratias agere debere. de eo quid ſit, cura ut ſciã. Ego ueſtras Britanicas literas expecto. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Andiu ignoro, quid agas: nihil enim ſcribis: neq; ego ad te his duobus mẽſibus ſcripſeram. quia cum Q. fratre meo nõ eras; quò mitterem, aut cui darem, neſciebam. cupio ſcire quid agas, & ubi ſis hiematurus: equidem uelim cum Cæſare: ſed ad eum propter eius occupationes nihil ſum auſus ſcribere: ad Balbum tamen ſcripſi. tu tibi deeſſe noli. ſerius potius ad nos, dum plenior. quod huc properes,

nihil eſt, præſertim Vacerra *mortuo. ſed tibi conſilium non deeſt. quid conſtitueris, cupio ſcire.* Cn. Octauius,*tuus familiaris, ſummo genere natus, terræ filius, is me, quia ſcit tuum familiarem eſſe, crebro ad cœnam inuitat: adhuc non potuit perducere: ſed mihi tamen gratum eſt.* Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

I Egi tuas literas: ex quibus intellexi te Cæſari *noſtro ualde iureconſultũ uideri. eſt quod gaudeas, te in iſta loca ueniſſe, ubi aliquid ſapere uiderere. quòd ſi in* Britaniam *quoq; profectus eſſes, profecto nemo in illa tãta inſula peritior te fuiſſet. ueruntamen (rideamus licet: ſum enim à te inuitatus) ſubinuideo tibi, ultro te etiam accerſitum ab eo, ad quem cæteri, non propter eius ſuperbiam, ſed propter occupationem, aſpirare non poſſunt. ſed tu in iſta epiſtola nihil mihi ſcripſiſti de tuis rebus: quæ mehercule mihi non minori curæ ſunt, quàm meæ. ualde metuo, ne frigeas in hibernis. quamobrem camino luculento utendum cenſeo. idem &* Mutio, *&* Manilio *placebat, præſertim qui ſagis non abundares: quãquam uos nunc iſtic ſatis calere audio. quo quidem nuntio ualde mehercule de te timueram. ſed tu in re militari multo es cautior, quàm in aduocationibus, qui neq; in* Oceano *natare uolueris ſtudioſiſſimus homo natãdi, neq; ſpectare eſſedarios, quem antea ne andabatam quidem defraudare poteramus. ſed iam ſatis iocati ſumus.* Ego *de te ad* Cæſarẽ *quã diligenter*

*opportuniſſimã,cõmẽdationem certe ſingularẽ : ut tibi
unum timendum ſit,ne ipſe tibi defuiſſe uideare.*Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

*Cripſit ad me Cæſar perhumaniter,nõdum te
6 ſibi ſatis eſſe familiarem propter occupationes
ſuas, ſed certe fore. cui quidẽ ego reſcripſi,ꝗ
mihi gratum eſſet futurum, ſi quamplurimum in te
ſtudij,officij,liberalitatis ſuæ contuliſſet. ſed ex tuis li
teris cognoui præproperam quandam feſtinationem
tuam : & ſimul ſum admiratus,cur* Tribunatus *cõ=
moda,dempto præſertim labore militiæ,contempſeris.
querar cum* Vacerra, & Manilio *: nam* Cornelio *ni=
hil audeo dicere : cuius tu periculo ſtultus es, quando
te ab eo ſapere didiciſſe profiteris. quin tu urges iſtam
occaſionem,& facultatem,qua melior nunquam repe
rietur.* Quod *ſcribis de illo* Prætiano *iureconſulto,
ego te ei non deſino cõmẽdare. ſcribit etiam ipſe mihi,
te ſibi gratias agere debere. de eo quid ſit,cura ut ſciã.
Ego ueſtras* Britanicas *literas expecto.* Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

*Andiu ignoro,quid agas : nihil enim ſcribis :
1 neq; ego ad te his duobus mẽſibus ſcripſeram.
quia cum* Q. *fratre meo nõ eras,quò mitte=
rem,aut cui darem,neſciebam. cupio ſcire quid agas,
& ubi ſis hiematurus : equidem uelim cum* Cæſare *:
ſed ad eum propter eius occupationes nihil ſum auſus
ſcribere : ad* Balbum *tamen ſcripſi. tu tibi deeſſe noli.
ſerius potius ad nos,dum plenior. quod huc properes,*

nihil eſt, præſertim Vacerra *mortuo. ſed tibi conſilium non deeſt. quid conſtitueris, cupio ſcire.* Cn. Octauius, *tuus familiaris, ſummo genere natus, terræ filius, is me, quia ſcit tuum familiarem eſſe, crebro ad cœnam inuitat: adhuc non potuit perducere: ſed mihi tamen gratum eſt.* Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Legi tuas literas: ex quibus intellexi te Cæſari *noſtro ualde iureconſultũ uideri. eſt quod gaudeas, te in iſta loca ueniſſe, ubi aliquid ſapere uiderere. quòd ſi in* Britaniam *quoq; profectus eſſes, profecto nemo in illa tãta inſula peritior te fuiſſet. ueruntamen (rideamus licet: ſum enim à te inuitatus) ſubinuideo tibi, ultro te etiam accerſitum ab eo, ad quem cæteri, non propter eius ſuperbiam, ſed propter occupationem, aſpirare non poſſunt. ſed tu in iſta epiſtola nihil mihi ſcripſiſti de tuis rebus: quæ mehercule mihi non minori curæ ſunt, quàm meæ. ualde metuo, ne frigeas in hibernis. quamobrem camino luculento utendum cenſeo. idem & Mutio, & Manilio placebat, præſertim qui ſagis non abundares: quã quam uos nunc iſtic ſatis calere audio. quo quidem nuntio ualde mehercule de te timueram. ſed tu in re militari multo es cautior, quàm in aduocationibus; qui neq; in* Oceano *natare uolueris ſtudioſiſſimus homo natãdi, neq; ſpectare eſſedarios, quem antea ne andabatam quidem defraudare poteramus. ſed iam ſatis iocati ſumus.* Ego *de te ad* Cæſarẽ *quã diligenter*

ſcripſerim, tute ſcis; q̃ ſæpe, ego. ſed mehercule iam intermiſeram, ne uiderer liberaliſſimi hominis, meiq; amantiſſimi uoluntati erga me diffidere. ſed tamē his literis, quas proxime dedi, putaui eſſe hominem commonendū. id feci. quid profecerim, facias me uelim certiorem, & ſimul de toto ſtatu tuo, conſilijsq; omnibus: ſcire enim cupio, quid agas, quid expectes, q̃ longum iſtum tuum diſceſſum à nobis futurum putes: ſic enim tibi perſuadeas uelim, unum mihi eſſe ſolatium, quare facilius poſſim pati te eſſe ſine nobis, ſi tibi eſſe id emolumento ſciam. ſin autem id non eſt, nihil duobus nobis eſt ſtultius: me, qui te non Romam attraham: te, qui non huc aduoles. una mehercule noſtra uel ſeuera, uel iocoſa congreſſio pluris erit, quàm nō modo hoſtes, ſed etiam fratres noſtri Edui. quare omnibus de rebus fac ut quamprimum ſciam: Aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

N Iſi ante Roma profectus eſſes, nunc eam certe relinqueres; quis enim tot interregnis iurecōſultū deſiderat? ego omnibus, unde petitur, hoc cōſilij dederim, ut à ſingulis interregibus binas aduocationes poſtulent. ſatis ne tibi uideor abs te ius ciuile didiciſſe? ſed heus tu, quid agis? ecquid fit? uideo enim te iam iocari per literas. hæc ſigna meliora ſunt, quàm in meo Tuſculano. ſed quid ſit, ſcire cupio. conſuli quidem te à Cæſare ſcribis: ſed ego tibi ab illo conſuli mallem. quod ſi aut fit, aut futurū putas, per=

fer iſtam militiam, & permane: ego enim deſiderium tui ſpe tuorum commodorum conſolabor. ſin iſta ſunt inaniora, recipe te ad nos: nam aut erit hic aliquid aliquando: aut ſi minus, una mehercule collocutio noſtra pluris erit, quàm omnes Samarobrinæ. denique ſi te cito retuleris, ſermo nullus erit: ſin fruſtra diutius abfueris, non modo Laberium, ſed etiam ſodalem noſtrum Valerium pertimeſco: mira enim perſona induci poteſt Britanici iureconſulti. hæc ego non rideo, quamuis tu rideas: ſed de re ſeueriſſima tecum, ut ſoleo, iocor. remoto ioco, tibi hoc amiciſſimo animo præcipio, ut, ſi iſtic mea commendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas noſtri deſiderium, honeſtatem, & facultates tuas augeas. ſin autem iſta frigebunt, recipias te ad nos. omnia tamen, quæ uis, & tua uirtute profecto, & noſtro ſummo erga te ſtudio conſequere.

M. CICERO TREBATIO S. D.

m Irabar, quid eſſet, ꝙ tu mihi literas mittere intermiſiſſes. indicauit mihi Panſa meus Epicureũ te eſſe factum. ò caſtra præclara: quid tu feciſſes, ſi te Tarentum, & non Samarobrinam miſiſsem? iam tum mihi non placebas, cum idem intuebare, quod & Titius familiaris meus. ſed quonam modo ius ciuile defendes, cum omnia tua cauſa facias, non ciuium? ubi porrò illa erit formula fiduciæ, VT inter bonos, bene agier oportet? quis enim eſt bonus, qui facit nihil, niſi ſua cauſa? quod ius ſtatues cõmuni diuidundo, cum cõmune nihil poſſit eſſe apud eos, qui

monia uoluptate ſua metiuntur? quomodo autem tibi placebit Iouem lapidem iurare, cum ſcias Iouem iratum eſſe nemini poſſe? quid fiet porrò populo Vlubrano, ſi tu ſtatueris πολιτεύεσθαι non oportere? quare ſi planè à nobis deficis, moleſte fero: ſin Panſæ aſſentari commodum eſt, ignoſco, modo ſcribas aliquando ad nos quid agas, & à nobis quid agi, quid fieri, aut curari uelis. Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

Deóne me iniuſtũ eſſe exiſtimaſti, ut tibi iraſcerer, quòd parum mihi conſtans, & nimium cupidus decedẽdi uiderere, ob eamq; cauſam me arbitrarere literas ad te iandiu non miſiſſe? mihi perturbatio animi tui, quã primis literis perſpiciebam, moleſtiã attulit: neq; alia fuit ulla cauſa intermiſſionis literarum, niſi quòd, ubi eſſes, planè neſciebam. hic tu me etiam inſimulas, nec ſatisfactionem meam accipis. audi mi Teſta: *utrum ſuperbiorem te pecunia facit, an quòd te imperator conſulit? moriar, ni (quæ tua gloria eſt) puto te malle à* Cæſare *conſuli, quàm inaurari. ſi uero utrunq; eſt: quis te feret præter me, qui omnia ferre poſſum? ſed ut ad rem redeam, te iſtic inuitum non eſſe uehementer gaudeo: & ut illud erat moleſtum, ſic hoc e[illegible]undum. tãtum metuo ne artificium tuum tibi par[illegible]roſit: nam, ut audio, iſtic*
Non ex iure manu [illegible]ſertum, ſed mage ferro
Rem repetũt. *& tu [illegible]oles ad uim faciundã adhiberi? neq; ẽ, quod illã exceptionẽ in interdicto pertimeſcas, quòd*

tu prior

tu prior ui hominibus armatis conueneris: ſcio enim te non eſſe procacem in laceſſendo. ſed ut ego quoque te aliquid de noſtris cautionibus admoneam, Treuiros ui=tes cenſeo: audio capitales eſſe: mallem, auro, argen=to, ære eſſent. ſed aliàs iocabimur. Tu ad me de iſtis rebus omnibus ſcribas uelim quamdiligentiſſime.
Ad III. Non. *Mart.* *Vale.*

CICERO TREBATIO S. D.

C *Hryſippus Vectius Cyri architecti libertus fe=cit, ut te non immemorem putarem mei: ſa=lutem enim mihi uerbis tuis nuntiauit. ual=de iam lautus es, qui grauere literas ad me dare, homi=ni præſertim propè domeſtico. ꝙ ſi ſcribere oblitus es, minus multi iam te aduocato cauſa cadent. ſin noſtri oblitus es, dabo operã, ut iſtuc ueniam ante, q̃ planè ex animo tuo effluam. ſin æſtiuorum timor te debilitat, aliquid excogita, ut feciſti de Britania. illud quidẽ per=libenter audiui ex eodem Chryſippo, te eſſe Cæſari fa=miliarem. ſed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quamſæpiſſime cognoſcere. quod certe ita fieret, ſi tu maluiſſes beneuolẽtiæ, q̃ litiũ iura perdiſcere. ſed hæc iocati ſumus & tuo more, & nonnihil etiam noſtro. Te ualde amamus, noſq; à te amari tum uolumus, tum etiam confidimus. Vale.*

CICERO TREBATIO S. D.

Q *Vàm ſint moroſi, qui amant, uel ex hoc intelli=gi poteſt: moleſte ferebã antea te inuitũ iſtic eſſe: pungit me rurſus, quòd ſcribis te eſſe iſtic liben=*

ter: neq; enim mea commendatione te non delectari fa cile patiebar: & nunc angor, quicq̃ tibi ſine me eſſe iucundum: ſed tamen hoc malo nos ferre deſiderium, q̃ te non ea, quæ ſpero, conſequi. Quòd uero in C. Matij ſuauiſſimi, doctiſſimiq; hominis familiaritatem ueniſti, non dici poteſt, q̃ ualde gaudeam: qui, fac, ut te q̃maxime diligat. mihi crede, nihil ex iſta prouincia potes, quod iucūdius ſit, deportare. Cura ut ualeas.

CICERO TREBATIO S. D.

IN Equo Troiano ſcis eſſe in extremo, SERO SAPIVNT. tu tamē mi uetule nō ſero. primū illas rabioſulas ſat fatuas dediſti. deinde, ꝙ in Britania nō nimis φιλοθέωρον te præbuiſti, planè nō reprehendo. nūc uero in hibernis iniectus mihi uideris, itaq; te commouere nō curas. VSQVEQVAQVE ſapere oportet. id erit telum acerrimū. Ego ſi foris cœnitarem, Cn. Octauio familiari tuo non defuiſſem: cui tamen dixi, cū me aliquoties inuitaret, oro te, quis tu es? ſed mehercule, extra iocum, homo bellus eſt: uellem eū tecū abduxiſſes. Quid agatis, ecquid in Italiam uenturi ſitis hac hieme, fac planè ſciā. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurū. id utrum Romano more locutus ſit, bene numatū te futurū, an, quomodo Stoici dicunt, omneis eſſe diuites, qui cœlo, et terra frui poſſunt, poſtea uidero. Qui iſtinc ueniūt, ſuperbiam tuam accuſant, ꝙ negent te percunctātibus reſpondere. ſed tamen eſt, quod gaudeas: conſtat enim inter omneis, neminem te uno Samarobrinæ iuris peritiorem eſſe. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

EX tuis literis & Quinto fratri gratias egi, & te aliquãdo collaudare poſſum, quòd iam uideris certa aliqua in ſententia conſtitiſſe: nã primorum menſium literis tuis uehementer commouebar, quòd mihi interdum (pace tua dixerim) leuis in urbis, urbanitatiſq; deſiderio, interdum piger, interdum timidus in labore militari, ſæpe autem etiam, quod à te alieniſſimum eſt, ſubimpudens uidebare: tanquam enim ſyngrapham ad imperatorẽ, non epiſtolam, attuliſses, ſic pecunia ablata domũ redire properabas? nec tibi in mentem ueniebat, eos ipſos, qui cum ſyngraphis uenisſent Alexandriam, nullum adhuc numum auferre potuiſse. ego ſi mei commodi rationem ducerem, te mecum eſse maxime uellem: non enim mediocri afficiebar uel uoluptate ex conſuetudine noſtra, uel utilitate ex conſilio, atque opera tua. ſed cum te ex adoleſcentia tua in amicitiam, & fidem meam contuliſses: ſemper te non modo tuendum mihi, ſed etiam augendum, atque ornandum putaui. itaq; quoad opinatus ſum me in prouinciam exiturum; quæ ad te ultro attulerim, meminiſse te credo. poſteaquã mea mutata ratio eſt, cum uiderem me à Cæſare honorificentiſſime tractari, & unice diligi, hominiſq; liberalitatem incredibilem, & ſingularem fidem noſsem: ſic ei te commendaui, & tradidi, ut grauiſſime, diligentiſſiméq; potui. quod ille ita & accepit, et mihi ſæpe literis ſignificauit, & tibi uerbis, & re oſtendit, mea cõmendatione ſeſe ualde eſse cõmotum. hunc tu uirum na-

ctus, ſi me aut ſapere aliquid, aut uelle tua cauſa putas, ne dimiſeris: & ſiqua te forte res aliquando offenderit, cum ille aut occupatione, aut difficultate tardior tibi erit uiſus, perferto, & ultima expectato: quæ ego tibi & iucunda, & honeſta præſtabo. pluribus te hortari nõ debeo: tantum moneo, neq; amicitiæ confirmãdæ clariſſimi, ac liberaliſſimi uiri, neque uberioris prouinciæ, neq; ætatis magis idoneum tempus, hoc ſi amiſeris, te eſſe ullum unquam repertur͠u. hoc, quemadmodum uos ſcribere ſoletis in ueſtris libris, idem Q. Cornelio uidebatur. In Britaniam te non eſſe profect͠u, uehementer gaudeo, ꝙ & tu labore caruiſti, & ego te de rebus illis non audiam. ubi ſis hibernaturus, & quã ſpe, aut conditione, perſcribas ad me uelim. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Accepi à te aliquot epiſtolas uno tẽpore, quas tu diuerſis tẽporibus dederas: in quibus me cætera delectar͠ut: ſignificabant enim te iſtã militiam iam firmo animo ferre, & eſſe fortem uir͠u, & conſtantem: quæ ego pauliſper in te ita deſideraui, non imbecillitate animi tui, ſed magis ut deſiderio noſtri te æſtuare putarem. quare perge, ut cœpiſti: forti animo iſtam tolera militiam. multa, mihi crede, aſſequere: ego enim renouabo commendationem, ſed tempore. ſic habeto, nõ tibi maiori eſſe curæ, ut iſte tuus à me diſceſſus fructuoſiſſimus tibi ſit, quàm mihi. itaque, quando ueſtræ cautiones infirmæ ſunt, græculam tibi miſi cautionẽ chirographi mei. Tu me ue-

lim de ratione Gallici belli certiorem facias: ego enim ignauiſſimo cuiq; maximam fidem habeo. ſed ut ad epiſtolas tuas redeã, cætera belle: illud miror: quis ſolet eodem exemplo plureis dare, qui ſua manu ſcribit? nam ꝙ in palimpſeſto, laudo equidem parſimoniam: ſed miror, quid in illa chartula fuerit, quod delere malueris, quàm hæc ſcribere: niſi forte tuas formulas: non enim puto te meas epiſtolas delere, ut reponas tuas. an hoc ſignificas, nihil fieri, frigere te, ne chartam quidem tibi ſuppeditare? iam iſta tua culpa eſt, qui uerecundiam tecum extuleris, & non hic nobiſcum reliqueris. ego te Balbo, cum ad uos proficiſcetur, more Romano commendabo. tu, ſi interuallum longius erit mearum literarum, ne ſis admiratus: eram enim abfuturus menſe Apr. has literas ſcripſi in Pontino, cum ad uillam M. Aemilij Philemonis diuertiſſem: ex qua iam audieram fremitum clientium meorum, quos quidem tu mihi conciliaſti: nam Vlubris honoris mei cauſa uim maximam ranunculorum ſe commoſſe conſtabat. Cura ut ualeas. VI. Id. Apr. de Pontino.

M. CICERO TREBATIO S. D.

Piſtolam tuam, quam accepi ab L. Aruntio,
e *conſcidi innocentem: nihil enim habebat, quod non uel in concione recte legi poſſet. ſed & Aruntius ita te mandaſſe diebat, & tu adſcripſeras. uerum illud eſto. nihil te ad me poſtea ſcripſiſſe demiror, præſertim tam nouis rebus. Vale.*

CICERO TREBATIO S. D.

Vide quanti apud me ſis, etſi iure id quidē: nōn enim amore te uinco. ueruntamen quod præſenti tibi propè ſubnegarē, nō tribuerē certe; id abſenti debere nō potui. itaq; ut primū Velia nauigare cœpi, inſtitui Topica Ariſtotelica cōſcribere, ab ipſa urbe cōmonitus amātiſſima tui. eum librum tibi miſi Rhegio, ſcriptū quàm planiſſime res illa ſcribi potuit. ſin tibi quædam uidebuntur obſcuriora, cogitare debebis, NVLLAM artem literis ſine interprete, & ſine aliqua exercitatione percipi poſſe. non longe abieris. num ius ciuile ueſtrum ex libris cognoſci poteſt? qui quanquam plurimi ſunt, doctorem tamen, lumenq; deſiderant. quanquam tu, ſi attente leges, ſi ſæpius, per te omnia conſequere, ut certe intelligas. ut uero etiam ipſi tibi loci propoſita quæſtione occurrant, exercitatione conſequere: in qua quidem nos te continebimus, ſi & ſalui redierimus, & ſalua iſta offenderimus. Vale. V. Cal. Sext. Rhegio.

CICERO TREBATIO S. D.

Amabilior mihi Velia fuit, ꝙ te ab ea ſenſi amari. ſed quid ego dicām te, quem quis nō amat? Rufio mediusfidius tuus ita deſiderabatur, ut ſi eſſet unus è nobis. ſed ego te nō reprehēdo, qui illum ad ædificationem tuam traduxeris: quanquam enim Velia non eſt uilior, quàm Lupercal, tamen iſtuc malo, ꝗ̄ hæc omnia. tamē, ſi me audies, quē ſoles, has pa

ternas poſſeſſiones tenebis (neſcio quid enim Velienſes uerebãtur) neq; Halethem nobilem amnem relinques, nec Papirianam domum deſeres : quanquam illa quidem habet lucum, à quo etiam aduenæ teneri ſolent : quem tamen ſi excideris, multum proſpexeris. ſed in primis opportunum uidetur, his præſertim temporibus, habere perfugium primum eorum urbem, quibus carus ſis, deinde etiam tuam domum, tuoſq́; agros, eaq; remoto, ſalubri, amœnoq́; loco : idq́; etiã mea intereſſe mi Trebati arbitror. ſed ualebis, meaq; negotia uidebis, meq́;, Dijs iuuantibus, ante brumam expectabis. Ego à Sex. Fabio Niconis diſcipulo librum abſtuli Νίκωνος περὶ πολυφαγίας. ò medicum ſuauem, meq́; docilem ad hanc diſciplinam. ſed Baſſus noſter me de hoc libro cælauit : te quidem non uidetur. Ventus increbreſcit. Cura ut ualeas. XIII. Cal. Sext. Velia.

CICERO TREBATIO S. D.

Ilij cauſam te docui. is poſtea fuit apud me. cũ ei dicerẽ, tibi uideri, ſponſionẽ illam nos ſine periculo facere poſſe, SI bonorum Turpiliæ poſſeſſionem Q. Cæpio Præt. ex edicto ſuo mihi dedit: negare aiebat Seruium tabulas teſtamẽti eſſe eas, quas inſtituiſſet is, qui factionẽ teſtamẽti non habuerit: hoc idẽ Offilium dicere: tecum ſe locutum negabat: meq́; rogauit, ut ſe, cauſamq́; ſuam tibi cõmendarẽ. nec uir melior mi Teſta, nec mihi amicior P. Silio quiſquã eſt, te tamen excepto. gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi ad eũ ultro ueneris, eiq́; pollicitus eris : ſed, ſi me amas, q̃primũ. hoc te uehemẽter etiã, atq; etiã rogo. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

I *Lluſeras heri inter ſcyphos, ꝙ dixeram contro uerſiam eſſe, poſſet'ne hæres, quod furtũ antea factum eſſet, recte furti agere. itaq; etſi domum bene potus, ſeroq́; redieram: tamẽ id caput, ubi hæc controuerſia eſt, notaui, & deſcriptum tibi miſi: ut ſcires, id, quod tu neminem ſenſiſſe dicebas, Sex. Aelium, M. Manilium, M. Brutum ſenſiſſe. ego tamen Scæuolæ, & Teſtæ aſſentior.* Vale.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D.

t *Antum ex Arpinati ueneram, cum mihi à te literæ redditæ ſunt: ab eodemq́; accepi* Auiani *literas: in quibus hoc erat liberaliſſimũ, nomina ſe facturum, cum ueniſſet, qua ego uellem die. fac quæſo, qui ego ſum, eſſe te. eſt'ne aut tui pudoris, aut noſtri, primum rogare de die, deinde plus annua poſtulare? ſed eſſent mi* Galle *omnia facilia, ſi & ea mercatus eſſes, quæ ego deſiderabã, & ad eam ſummã, quam uolueram: ac tamen iſthæc ipſa, quæ te emiſſe ſcribis, non ſolum rata mihi erũt, ſed etiã grata: planè enim intelligo, te non modo ſtudio, ſed etiam amore uſum, quæ te delectarint hominem (ut ego ſemper iudicaui) in omni iudicio elegantiſſimum, quæq́; me digna putaris, coẽmiſſe. ſed uelim maneat* Damaſippus *in ſententia: prorſus enim ex iſtis emptionibus nullam deſidero. tu autem ignarus inſtituti mei, quanti ego genus omne ſignorum omnium non æſtimo, tanti iſta quatuor, aut*

quinq; ſumpſiſti. ſed Bacchas iſtas cum muſis Metelli cõparas: quid ſimile? primum ipſas ego muſas nunquam tanti putaſſem: atque id feciſſem muſis omnibus approbantibus. ſed tamen erat aptum bibliothecæ, ſtudijſq; noſtris congruens. Bacchis uero ubi eſt apud me locus? at pulchellæ ſunt: noui optime, & ſæpe uidi. nominatim tibi ſigna mihi nota mãdaſſem, ſi probaſſem: ea enim ſigna ego emere ſoleo, quæ ad ſimilitudinem gymnaſiorum exornẽt mihi in palæſtra locum. Martis uero ſignum quò mihi pacis auctori? gaudeo nullum Saturni ſignum fuiſſe: hæc enim duo ſigna putarem mihi æs alienum attuliſſe. Mercurij mallem aliquod fuiſſet: felicius, puto, cum Auiano tranſigere poſſemus. ꝙ tibi deſtinaras Trapezophorõ: ſi te delectat, habebis. ſin autem ſententiã mutaſti, ego habebo ſcilicet. iſta quidem ſumma næ ego multo libentius emerim diuerſorium Tarracinæ, ne ſemper hoſpiti moleſtus ſim. omnino liberti mei uideo eſſe culpam, cui planè res certas mandaram: itemq; Iunij, quẽ puto tibi notum eſſe Auiani familiarem. exedria quædam mihi noua ſunt inſtituta in porticula Tuſculani: ea uolebã tabellis ornare: etenim ſiquid generis iſtiuſmodi me delectat, pictura delectat. ſed tamen ſi iſta mihi ſunt habenda, certiorem uelim me facias, ubi ſint, quando accerſantur, quo genere uecturæ: ſi enim Damaſippus in ſentẽtia nõ manebit, aliquem pſeudoDamaſippũ uel cum iactura reperiemus. Quod ad me de domo ſcribis iterum, iam id ego proficiſcens mandaram meæ Tulliæ: ea enim ipſa hora acceperam tuas literas. egeram etiam cum tuo Nicia, ꝙ is utitur, ut ſcis,

familiariter Caſſio. ut redij autem, prius, q̃ tuas legi has proximas literas, quæſiui de mea Tullia, quid egiſſet: per Liciniam ſe egiſſe dicebat: ſed opinor Caſſium uti non ita multum ſorore: eam porrò negare ſe audere, cum uir abeſſet (eſt enim profectus in Hiſpaniam Decius) illo & abſente, & inſciente migrare. eſt mihi gratiſſimum, tanti à te æſtimatam conſuetudinem uitæ, uictuſq; noſtri, primum ut eam domum ſumeres, ut non modo propè me, ſed planè mecum habitare poſſes: deinde ut migrare tantopere feſtines. ſed ne uiuam, ſi tibi concedo, ut eius rei tu cupidior ſis, q̃ ego ſum. itaq; omnia experiar: uideo enim, quid mea interſit, quid utriuſq; noſtrum. ſiquid egero, faciam ut ſcias. tu & ad omnia reſcribes: &, quãdo te expectem, facies me, ſi tibi uidebitur, certiorem. Vale.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D.

a *Moris quidem tui, quoquò me uerto, ueſtigia, uel proxime de Tigellio: ſenſi enim ex literis tuis ualde te laboraſſe. amo igitur uoluntatẽ. ſed pauca de re. Capius (opinor) olim, NON omnibus dormio: ſic ego non omnibus mi Galle ſeruio. etſi quæ eſt hæc ſeruitus? olim, cũ regnare exiſtimabamur, non tam ab ullis, q̃ hoc tempore obſeruor à familiariſſimis Cæſaris omnibus, præter iſtum. id ego in lucris pono, non ferre hominem peſtilentiorẽ patria ſua: eumq; addictum iam tum puto eſſe Calui Licinij Hipponacteo præconio. at uide, quid ſuccenſeat. Phameæ cauſam ſuſceperam, ipſius quidem cauſa: erat enim mihi ſanè*

familiaris. is ad me uenit, dixitq́; iudicem ſibi operam dare conſtituiſſe eo ipſo die, quo de P. Seſtio in cōſilium iri neceſſe erat. reſpondi, nullo modo me facere poſſe, cum uellem: alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturum. ille autē, qui ſciret ſe nepotē bellum tibicinem habere, & ſat bonum unctorē, diſceſſit à me, ut mihi uidebatur, iratior. habes Sardos uenaleis, aliū alio nequiorem. cognoſti meā cauſam, & iſtius Salaconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte: cupio enim legere. me adhuc non legiſſe, turpe utriq; noſtrum eſt. Vale.

CICERO M. FABIO GALLO S. D.

QVòd epiſtolam conſciſſam doles, noli laborare: ſalua eſt domi: petes, cum libebit. Quòd autem me mones, ualde gratum eſt: idq; ut ſemper facias, rogo: uideris enim mihi uereri, ne, ſi iſtum habuerimus, rideamus γέλωτα σαρδώνιον. ſed heus tu, manum de tabula: magiſter adeſt citius, q̃ putaramus. uereor, ne in Catonē, Cato in nos. Mi Galle caue putes quicq̃ melius, q̃ epiſtolæ tuæ partem ab eo loco, Cætera labuntur. ſecreto hoc audi: tecum habeto: ne Apellæ quidem liberto tuo dixeris. præter duo nos, loquitur iſto modo nemo: bene, male ue, uidero: ſed quicquid eſt, noſtrū eſt. urge igitur, nec trāſuerſum unguem (quod aiūt) à ſtylo: is enim eſt dicendi opifex. atq; ego quidē aliquantū iam etiā noctis aſſumo. Vale.

CICERO GALLO S. D.

CVm decimum iam diem grauiter ex inteſtino laborarē; neq; iis, qui mea opera uti uolebant,

bant, probarem me non ualere, quia febrim non haberem: fugi in Tuſculanum; cum quidem biduum ita ieiunus fuiſſem, ut ne aquam quidem guſtarem. itaq; confectus languore, & fame, magis tuum officium deſideraui, quàm abs te requiri putaui meum. ego autem cum omneis morbos reformido, tum quo Epicurum tuum Stoici male accipiunt, cui dicant δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη *moleſta eſſe. quorum alterum morbum edacitatis eſſe putant, alterum etiam turpioris intemperantiæ. ſanè* δυσεντερίαν *pertimueram. ſed uiſa eſt mihi uel loci mutatio, uel animi etiam relaxatio, uel ipſa fortaſſe iam ſeneſcentis morbi remiſſio profuiſſe. attamen ne mirere, unde hoc acciderit, quomodo'ue commiſerim: lex ſumptuaria, quæ uidetur* λιτότητα *attuliſſe, ea mihi fraudi fuit: nam dum uolunt iſti lauti terra nata, quæ lege excepta ſunt, in honorem adducere; fungos, heluellas, herbas omneis ita condiunt, ut nihil poſſit eſſe ſuauius. in eas cum incidiſſem in cœna augurali apud Lentulum, tanta me* διάῤῥοια *arripuit, ut hodie primum uideatur cœpiße conſiſtere. ita ego, qui me oſtreis, & murenis facile abſtinebam, à beta etiam, & malua deceptus ſum. poſthac igitur erimus cautiores. tu tamen cum audiſſès ab Anitio, (uidit enim me nauſeantem) non modo mittendi cauſam iuſtam habuiſti, ſed etiam uiſendi. ego hic cogito commorari, quoad me reficiam: nam & uireis, & corpus amiſi. ſed ſi morbum depulero, facile (ut ſpero) illa reuocabo. Vale.*

M. CICERO GALLO S. D.

m Iror cur me accuſes, cũ tibi id facere non liceat: ꝙ ſi liceret, tamẽ nõ debebas. Ego enim te in Conſulatu obſeruarã. et ais fore, ut te Cæſar reſtituat. multa tu quidem dicis, ſed tibi nemo credit. Tribunatũ plebis dicis te mea cauſa petiſſe. utinam ſemper eſſes Tribunus: interceſſorem non quæreres. negas me audere, quod ſentiã, dicere: quaſi tibi, cum parũ pudenter me rogares, parũ fortiter reſpõderim. hæc tibi ſcripſi, ut iſto ipſo in genere, in quo aliquid poſſe uis, te nihil eſſe cognoſceres. ꝙ ſi humaniter mecũ queſtus eſſes, libẽter tibi me, & facile purgaſſem: non enim mihi ingrata ſunt, quæ feciſti; ſed quæ ſcripſiſti, moleſta. me autẽ, propter quem cæteri liberi ſunt, tibi liberũ non uiſum demiror: nam ſi falſa fuerũt, quæ tu ad me, ut ais, detuliſti; quid ego tibi debeo? ſin uera; tu es optimus teſtis, quid mihi populus R. debeat. Vale.

M. CICERO CVRIO S. D.

m Emini, cum mihi deſipere uidebare, ꝙ iſtic potius uiueres, quàm nobiſcũ: erat enim multo domicilium huius urbis (cum quidem hæc urbs) aptius humanitati, & ſuauitati tuæ, q̃ tota Peloponneſus, nedum Patræ. nunc contra & uidiſſe mihi multum uideris, cum propè deſperatis his rebus te in Græciam contuliſti, & hoc tempore non ſolum ſapiens, qui hinc abſis, ſed etiam beatus. quanquam quis, qui aliquid ſapiat, nunc beatus eſſe poteſt? ſed quod

tu,cui licebat,pedibus es conſecutus,ut ibi eſſes,ubi nec Pelopidarum: noſti cætera: nos idē propemodum conſequimur alia ratione: cum enim ſalutationi nos dedimus amicorum,quæ fit hoc etiam frequentius, quàm ſolebat,ꝙ quaſi auem albam uidentur bene ſentientem ciuem uidere; abdo me in bibliothecam. itaque opera efficio tanta,quanta fortaſſe tu ſenties: intellexi enim ex tuo ſermone quodam,cum mœſtitiam meam,& de ſperationē accuſares,domi tuæ dicere te, ex meis libris animum meū deſiderare. ſed mehercule & tū Remp. lugebam,quæ non ſolum ſuis erga me, ſed etiam meis erga ſe beneficijs erat mihi carior: & hoc tempore, quanquam me non ratio ſolum conſolatur,quæ plurimum debet ualere,ſed etiā dies,quæ ſtultis quoq; mederi ſolet,tamē doleo ita communem rem eſſe dilapſam, ut ne ſpes quidem,melius aliquando fore,relinquatur. nec uero nunc quidem culpa in eo eſt,in cuius poteſtate omnia ſunt(niſi forte id ipſum eſſe nō debuit) ſed alia caſu,alia etiam noſtra culpa ſic acciderunt,ut de præteritis non ſit querendum. reliquam ſpem nullam uideo. quare ad prima redeo. ſapienter hæc reliquiſti, ſi conſilio; feliciter, ſi caſu. Vale.

M. CVRIVS M. CICERONI SVO S.

SI uales, bene eſt: ſum enim χρήσει μὲν tuus, κτήσει δὲ Attici noſtri. ergo fructus eſt tuus, mancipium illius. quod quidem ſi inter ſenes coemptionales uenale proſcripſerit,egerit non multum. at illa noſtra prædicatio quanti eſt? nos,ꝙ ſimus,quòd habea-

mus, ꝙ homines exiſtimemur, id omne abs te habere. quare Cicero mi perſeuera conſtanter nos conſeruare; & Sulpitij ſucceſſori nos de meliore nota commenda, quo facilius tuis præceptis obtemperare poſſimus, teq; ad Vrbem lubentes uidere, & noſtra defigere, deportareq; tuto poſſimus. ſed amice magne noli hanc epiſtolam Attico oſtendere. ſine eum errare, & putare me uirũ bonum eſſe, nec ſolere duos parietes de eadẽ fidelia dealbare. ergo patrone mi bene uale, Tironemq; meum ſaluta noſtris uerbis. D. A. D. IIII. Cal. Nou.

CICERO CVRIO S. D.

EGo uero iam te nec hortor, nec rogo, ut domũ redeas: quin hinc ipſe euolare cupio, & aliquò peruenire, ubi nec Pelopidarũ nomen, nec facta audiam. incredibile eſt, q̃ turpiter mihi facere uidear, qui his rebus interſim. næ tu uideris multo ante prouidiſſe, quid impenderet, tum, cũ hinc profugiſti: quanquam enim hæc etiam auditu acerba ſunt; tamen audire tolerabilius eſt, q̃ uidere. in campo certe nõ fuiſti, cum hora ſecunda comitijs quæſtorijs inſtitutis, ſella Q. Maximi, quem illi Conſulem eſſe dicebant, poſita eſſet. quo mortuo nuntiato, ſella ſublata eſt. ille autem, qui comitijs tributis eſſet auſpicatus, centuriata habuit, Conſulem hora ſeptima renuntiauit, qui uſque ad Cal. Ian. eſſet, quæ erant futuræ mane poſtridie. ita Caninio Cos. ſcito neminem prandiſſe: nihil tamen eo Conſule mali factum eſt: fuit enim mirifica uigilantia, qui ſuo toto Conſulatu ſomnum non

uiderit. hæc tibi ridicula uidentur: non enim ades: quæ ſi uideres, lacrymas non teneres. quid, ſi cætera ſcribam? ſunt enim innumerabilia generis eiuſdem: quæ quidem ego nõ ferrem, niſi me in philoſophiæ portum contuliſſem, & niſi haberem ſocium ſtudiorum meorum Atticum noſtrum. cuius quando proprium te eſſe ſcribis mancipio & nexu, meum autem uſu & fructu: contentus iſto ſum: ID ENIM *cuiuſq; eſt propriũ, quo quiſq; fruitur, atq; utitur. ſed hæc aliàs pluribus.* Acilius*, qui in* Græciam *cum legionibus miſſus eſt, maximo meo beneficio eſt: bis enim eſt à me iudicio capitis rebus ſaluis defenſus: & eſt homo non ingratus, meq; uehementer obſeruat. ad eum de te diligentiſſimè ſcripſi: eamq; epiſtolam cum hac coniunxi: quam ille cum acceperit, ecquid tibi pollicitus ſit, uelim ad me ſcribas.* Vale.

CICERO CVRIO S. D.

Facile perſpexi ex tuis literis, quod ſemper ſtudui, & me à te plurimi fieri, et te intelligere q̃ mihi carus eſſes. quod quando uterq; noſtrum conſecutus eſt: reliquum eſt, ut officijs certemus inter nos: quibus æquo animo uel uincã te, uel uincar abs te. Acilio *non fuiſſe neceſſe meas dari literas, facile patior.* Sulpitij *tibi operam intelligo ex tuis literis non multũ opus fuiſſe, propter res tuas ita cõtractas, ut, quemadmodũ ſcribis, nec caput, nec pedes. equidem uellem uti pedes haberent, ut aliquãdo redires: uides enim exaruiſſe iam ueterem urbanitatem, ut* Pomponius *noſter ſuo iure poſſit dicere, niſi nos pauci retineamus*

neámus gloriam antiquam Atticam. ergo is tibi, nós ei ſuccedimus: ueni igitur quæſo, ne tãtum ſemen urbanitatis unà cum Rep. intereat. Vale.

M. C. VOLVMNIO S. D.

q Vòd ſine prænomine familiariter, ut debebas, ad me epiſtolã miſiſti, primũ addubitaui, nũ à Volũnio ſenatore eſſet, quocũ mihi eſt magnus uſus: deinde εὐτραπελία literarum fecit, ut intelligerem tuas eſſe. quibus in literis omnia mihi perincunda fuerunt, præter illud, quòd parum diligenter poſſeſſio ſalinarum mearum à te procuratore defenditur: ais enim, ut ego diſceſſerim, omnia omnium dicta, in his etiam Seſtiana, in me conferri. quid? tu id pateris? non'ne defendis? non reſiſtis? equidẽ ſperabam ita notata me reliquiſſe genera dictorum meorum, ut cognoſci ſua ſponte poſſent. ſed quãdo tanta fex eſt in Vrbe, ut nihil ſit tam ἄκυρον, quod non alicui uenuſtũ eſſe uideatur: pugna, ſi me amas, niſi acuta ἀμφιβολία, niſi elegans ὑπερβολὴ, niſi παράγραμμα bellum, niſi ridiculum παρὰ προσδοκίαν, niſi cætera, quæ ſunt à me in ſecundo libro de oratore per Antonij perſonam diſputata de ridiculis, ἔντεχνα, & arguta apparebunt, ut ſacramento contendas mea nõ eſſe. Nã de iudicijs quod quereris, multo laboro minus. trahantur per me pedibus omnes rei. ſit uel Selius tam eloquens, ut poſſit probare ſe liberum: non laboro. urbanitatis poſſeſſionem, amabo, quibuſuis interdictis defendamus: in qua te unum metuo, contemno cæteros.

derideri te putas? nunc demum intelligo te ſapere. ſed mehercule, extra iocum, ualde mihi tuæ literæ facetæ, elegantesq́; uiſæ ſunt. illa quamuis ridicula eſſent, ſicut erant, mihi tamen riſum non mouerunt: cupio enim noſtrum illum amicum in Tribunatu *quamplurimũ habere grauitatis, idq́; cum ipſius cauſa (eſt enim mihi, ut ſcis, in amoribus) tum mehercule etiam* Reip. *quam quidem, quãuis in me ingrata ſit, tamen amare nõ deſinam.* Tu mi Volumni *quando & inſtituiſti, & mihi uides eſſe gratũ, ſcribe ad me quamſæpiſſime de rebus urbanis, de* Rep. *iucundus eſt mihi ſermo literarum tuarum. præterea* Dolabellam, *quem ego perſpicio, & iudico cupidiſſimum eſſe, atque amantiſſimum mei, cohortare, & confirma, & redde planè meum. non mehercule quo quicquam deſit, ſed quia ualde cupio, non uideor nimium laborare.* Vale.

M. CICERO VOLVMNIO S. D.

*Q*Vòd declamationibus noſtris cares, damni nihil facis. Quòd Hircio inuideres, niſi eum amares: non erat cauſa inuidendi: niſi forte ipſius eloquentiæ magis, quàm quòd me audiret, inuideres: nos enim planè mi ſuauiſſime* Volumni *aut nihil ſumus, aut nobis quidem ipſis diſplicemus, gregalibus illis, quibus te plaudente uigebamus, amiſſis: ut, etiam ſi aliquãdo aliquid dignum noſtro nomine emiſimus, ingemiſcamus, quòd hæc pennigero, non armigero in corpore tela exerceantur, ut ait* Philoctetes *apud* Accium *abiecta gloria. ſed tamen omnia mihi erunt,*

ſi tu ueneris,hilariora : quanquam uenies,ut ipſe intelligis,in maximarum quaſi concurſum occupationum: quas ſi,ut uolumus,exceperimus,ego uero multam ſalutem & foro dicam,& curiæ , uiuamq́; tecum multum,& cum communibus noſtris amatoribus : nam et Caſſius *tuus,&* Dolabella *noſter,uel potius uterq; noſter,ſtudijs iiſdem tenentur, & meis æquiſſimis utuntur auribus . opus eſt huc limatulo,& politulo tuo iudicio,et illis interioribus literis meis, quibus ſæpe uerecundiorem me in loquendo facis : mihi enim iudicatū eſt, ſi modo hoc* Cæſar *aut patietur,aut uolet, deponere illā iam perſonam, in qua me ſæpe illi ipſi probaui, ac me totū in literas abdere , tecumq́; ,& cum cæteris earum ſtudioſis honeſtiſſimo otio perfrui.* Tu,*uellem,ne ueritus eſſes,ne perinuitus legerem tuas literas, ſi mihi (quemadmodum ſcribis) longiores forte miſiſſes . ac uelim poſthac ſic ſtatuas , tuas mihi literas longiſſimas quaſque gratiſſimas fore.* Vale.

EPISTOLARVM CELII AD CICERONEM LIBER VIII.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Q Vod tibi decedenti pollicitus ſum, me omneis res urbanas diligentiſſime tibi perſcripturũ: data opera paraui, qui ſic omnia perſequeretur, ut uerear, ne tibi arguta nimiũ hæc ſedulitas ui deatur: tametſi tu ſcio q̃ ſis curioſus, & q̃ omnibus pe= regrinantibus gratum ſit, minimarum quoq; rerũ, quæ domi gerãtur, fieri certiores. tamen in hoc te deprecor, ne meum hoc officium arrogantiæ condemnes, ꝙ hunc laborem alteri delegaui: non quin mihi ſuauiſſimum ſit & occupato, & ad literas ſcribendas, ut tu noſti, pi gerrimo, tuæ memoriæ dare operam: ſed ipſum uolu= men, quod tibi miſi, facile, ut ego arbitror, me excuſat. neſcio cuius otij eſſet, non modo perſcribere hæc, ſed omnino animaduertere: omnia enim ſunt ibi S. C. edi cta, fabulæ, rumores. quod exemplum ſi forte minus te delectarit: ne moleſtiam tibi cum impenſa mea ex= hibeam, fac me certiorem. ſiquid in Rep. maius actũ erit, quod iſti operarij minus cõmode perſequi poſſint: & quemadmodum actum ſit, & quæ exiſtimatio con= ſecuta, quæq; de eo ſpes eſt, diligẽter tibi perſcribemus. ut nunc eſt, nulla magnopere expectatio eſt: nã & illi rumores de comitijs trãſpadanorum Cumarum tenus caluerunt. Romam cum ueniſſem, ne tenuiſſimam qui=

dem auditionem de ea re accepi. prӕterea Marcellus quidem adhuc nihil retulit de ſucceſſione prouinciarum Galliarum. in Cal.Iun.ut mihi ipſe dixit, eam diſtulit relationem. ſanequam eos ſermones repreſſit, qui de eo tum fuerant, cum Romӕ nos eſſemus. Tu ſi Pompeium, ut uolebas, offendiſti: qui tibi uiſus ſit, & quam orationem habuerit tecum, quamq; oſtenderit uoluntatem (ſolet enim aliud ſentire, & loqui, neque tamen tantum ualere ingenio, ut non appareat, quid cupiat) fac mihi perſcribas. Quod ad Cӕſarem attinet, crebri, & non belli de eo rumores, ſed ſuſurrationes duntaxat ueniunt. alius, equitem perdidiſſe; quod opinor certe factum: alius, ſeptimam legionem uapulaſſe, ipſum apud Bellouacos circunſideri, interclusum ab reliquo exercitu: neq; adhuc certi quicquam eſt, neq; hӕc incerta tamen uulgo iactantur, ſed inter paucos, quos tu noſti planè, ſecreto narrantur. at Domitius, cum manus ad os appoſuit? Te ad IX: Cal.Iun.ſubroſtrani (quod illorum capiti ſit) diſſiparant perijſſe: ita ut in urbe, ac foro toto maximus rumor fuerit, te à Q. Pompeio in itinere occiſum. ego, qui ſcirem Q. Pompeium Baulis embœneticam facere, & uſque eò, ut ego miſererer eius eſuriei, non ſum commotus: & hoc mendacio, ſiqua pericula tibi impenderent, ut defungeremur optaui. Plancus quidem tuus Rauennӕ eſt: & magno congiario donatus à Cӕſare, nec beatus, nec bene inſtructus eſt. Tui policiti libri omnibus uigent. Vale.

M. CELIVS CICERONI S. D.

Erte inquam abſolutus eſt. me præſente pronuntiatum eſt, & quidem omnibus ordinibus, ſed & ſingulis in uno quoq; ordine ſentẽtijs. rides'ne rogo, inquis? nõ mehercules: nihil enim unquã tam præter opinionẽ, tam quod uideretur omnibus indignum, accidit. quin ego, cum pro amicitia ualidiſſime fauerem ei, & me iam ad dolendum præparaſſem: poſtquam factum eſt, obſtupui, & mihi uiſus ſum captus eſſe. quid alios putas? clamoribus s. maximis iudices corripuerunt: & oſtẽderunt planè eſſe, quod ferri nõ poſſet. itaq; relictus lege Licinia, *maiore eſſe periculo uidetur. acceſſit huc, ꝙ poſtridie eius abſolutionis in theatrũ* Curionis Hortẽſius *introijt: puto, ut ſuum gaudium gauderemus. hic tibi ſtrepitus, fremitus, clamor, tonitruũ, & rudẽtum ſibilus. hoc magis animaduerſum eſt, ꝙ intactus à ſibilo peruenerat* Hortẽſius *ad ſenectutem. ſed tum ita bene, ut in totam uitam cuiuis ſatis eßet, & pœniteret eum iam uiciſſe.* De Rep. *quod tibi ſcribam, nihil habeo.* Marcelli *impetus reſederunt, nõ inertia, ſed (ut mihi uidebatur) cõſilio.* De *comitijs conſularibus incertiſſima eſt exiſtimatio.* Ego *incidi in cõpetitorẽ nobilẽ, & nobilem agentẽ: nam* M. Octauius Cn. F. & C. Hirrus *mecum petit. hoc ideo ſcripſi, ꝙ ſcio te acriter propter* Hirrum *nuntium noſtrorum comitiorum expectaturum. tu tamẽ ſimul ac me deſignatum audieris, ut tibi curæ ſit, quod ad pantheras attinet, rogo.* Syngraphã Sitianã *tibi commendo.* Cõmentarium *rerum urbanarum pri-*

mum dedi L.*Caſtrinio Pæto, ſecundum ei, qui has literas tibi reddet.* Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

e *St ne? uici, & tibi ſæpe, quod negaras diſcedens curaturum, literas mitto? eſt, ſiquidem perferuntur, quas do. atq; hoc eo diligẽtius ſactito, ꝙ, cum otioſus ſum, planè ubi delectem otiolum meum, non habeo. tu cum* Romæ *eras, hoc mihi certũ, ac iucundiſſimum uacãti negotium erat, tecum id otij tẽpus conſumere: idq; non mediocriter deſidero: ut nõ modo mihi ſolus eſſe, ſed* Romæ, *te profecto, ſolitudo uideatur facta: & qui (quæ mea negligẽtia eſt) multos ſæpe dies ad te, cum hic eras, non accedebam, nunc, quotidie non eſſe te, ad quẽ curſitem, diſcrucior. maxime uero, ut te dies, noctesq; quæram, cõpetitor* Hirrus *curat. quomodo illum putas* Auguratus *tuum cõpetitorem dolere? & diſſimulare me certiorem, q̃ ſe, candidatum? de quo ut, quem optas, quamprimum nuntium accipias, tua mediusfidius magis, quàm mea cauſa cupio: nam me, ſi fio, forſitã cum locupletiore reſeram: ſed hoc uſq; eò ſuaue eſt, ꝙ, ſi acciderit, tota uita riſus nobis deeſſe non poterit. ſed tanti? ſed eſt mehercule. nec multum* M.Octauius *eorũ odia, qui* Hirrum *premunt, quæ permulta ſunt, ſubleuat.* Quod *ad* Philotimi *liberti officiũ, et bona* Milonis *attinet: dedimus operam, ut &* Philotimus *quamhoneſtiſſime* Miloni *abſenti, eiuſq; neceſſarijs ſatisfaceret: & ſecundum eius fidem, & ſedulitatem æſtimatio tua conſera*

uaretur. Illud nunc à te peto, ſi eris (ut ſpero) otioſus, aliquod ad nos, ut intelligamus nos tibi curæ eſse, σύνταγμα conſcribas. qui tibi iſtuc, inquis, in mentem uenit homini non inepto? aliquod ex tam multis tuis monimentis extare, quod noſtræ amicitiæ memoriam poſteris quoq; prodat, uelim. cuiuſmodi, puto quæris. tu aptius, qui omnem noſti diſciplinam, quod maxime conueniat, excogitabis, genere tamen, quod & ad nos pertineat, & διδασκαλίαν quandam, ut uerſetur inter manus, habeat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

INuideo tibi: tam multa quotidie, quæ mirere, iſtòc perferuntur: primum illud, abſolutum Meſsalam, deinde eundem condemnatum: C. Marcellum Cos. factum: M. Claudium à repulſa poſtulatum à Gallis duobus: P. Dolabellam Quindecemuirum factũ. hoc tibi non inuideo, caruiſſe te pulcherrimo ſpectaculo, & Lentuli Cruris repulſi uultum nõ uidiſſe. at qua ſpe, q̃ certa opinione deſcẽderat? q̃ ipſo diffidẽte Dolabella? & hercules, niſi noſtri equites acutius uidiſſent, penè cõcedẽte aduerſario ſuperaſſet. illud te non arbitror miratum, Seruium Trib. pl. des. condemnatum: cuius locum C. Curio petijt. ſaneq̃ multis incutit, qui eũ, facilitatemq; eius non norunt, magnum metum. ſed, ut ſpero, & uolo, & ut ſe fert ipſe, bonos & ſenatum malet. totus, ut nunc eſt, hic ſcaturit. huius autem uoluntatis initium, & cauſa eſt, ꝙ eum non mediocriter Cæſar, qui ſolet infimorum hominum

amicitias ſibi qualibet impenſa adiungere, ualde contempſit. qua in re mihi uidetur illud perquamuenuſte cecidiſſe, quod à reliquis quoq; uſq; eò eſt animaduerſum: ut Curio, qui nihil conſilio facit, ratione, & inſidijs uſus uideretur in euitandis eorum conſilijs, qui ſe intenderant aduerſarios in eius Tribunatum: *Læ*lios, & Antonios, & *id genus ualẽtes dico.* Has ego *tibi literas eo maiore miſi interuallo, quòd comitiorum dilationes occupatiorem me habebant, & expectare in dies exitum cogebant, ut confectis omnibus te facerem certiorem. ad* Cal. Sext. *uſq; expectaui. prætorijs moræ quædam inciderunt. mea porrò quem euẽtum ſint habitura, neſcio: opinionem quidem, quod ad* Hirrum *attinet, incredibilem* Aedilium pl. *comitijs nacta ſunt: nam* M. Celium Vicinianum *mentio illa fatua, quam deriſeramus olim, & promulgatio de* Dictatore *ſubito deiecit, & deiectum magno clamore inſecuta eſt. inde* Hirrum *cuncti iam, non faciendum, flagitare. ſpero te celeriter & de nobis, quod ſperaſti, & de illo, quod uix ſperare auſus es, auditurum.* De Rep. *iam noui quicquam expectare deſieramus. ſed cum ſenatus habitus eſſet ad* Apollinis *ad* XI. Cal. Sext. *& referretur de ſtipendio* Cn. Pompeij: *mentio facta eſt de legione ea, quam expenſam tulit* C. Cæſari Pompeius, *quo numero eſſet, quo appeteretur, cum ex* Gallia *coactus eſſet dicere* Pompeius *ſe legionem abducturum, ſed non ſtatim ſub mentionem, & conuitium obtrectatorum. inde interrogatus de ſucceſſione* C. Cæſaris. *de qua, hoc eſt de prouincijs, placitum eſt, ut cum primum ad urbem reuerteretur* Cn. Pōpeius, *coràm eo de ſucceſſione*

prouinciarum ageretur: nam Ariminum ad exercitum Pompeius erat iturus, & ſtatim ijt. puto Idib. Sext. de ea re factum iri. profecto aut tranſigetur aliquid, aut turpiter intercedetur: nã in diſputando conjecit illam uocem Cn. Pompeius, omneis oportere ſenatui dicto audienteis eſſe. ego tamen ſic nihil expecto, quo modo Paulum Cos. des. primũ ſententiam dicentẽ. Sæpius te admoneo de ſyngrapha Sitiana: cupio enim te intelligere, eam rẽ ad me ualde pertinere. item de pantheris, ut Cybiratas accerſas, cureſq; mihi ut uehantur. præterea nuntiatum nobis, & pro certo iam habetur, Regem Alexandrinum mortuum. quid mihi ſuadeas, quomodo regnum illud ſeſe habeat, quis procuret, diligenter mihi perſcribas. Cal. Sext. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

QVa tu cura ſis, quod ad pacem prouinciæ tuæ, finitimarumq; regionum attinet, neſcio. ego quidem uehementer animi pendeo. nam ſi hoc moderari poſſemus; ut pro uiribus copiarum tuarum belli quoq; exiſteret magnitudo; & quantum gloriæ, triumphoq; opus eſſet, aſſequeremur; periculoſamq;, et grauem illam dimicationẽ euitaremus: nihil tam eſſet optandum. nunc ſi Parthus mouet aliquid, ſcio non mediocrem fore contentionem. tuus porrò exercitus uix unum ſaltum tueri poteſt. hanc autem nemo ducit rationem: ſed omnia deſiderantur ab eo (tanquam nihil denegatum ſit ei, quo minus quamparatiſſimus eſſet) qui publico negotio præpoſitus eſt. accedit huc,

quòd ſucceſſionem futuram propter Galliarum cõtro uerſiam non uideo. tametſi hac de re puto te conſtitutum, quid facturus eſſes, habere: tamen, quo maturius conſtitueres, cum hunc euẽtum prouidebam, uiſum eſt, ut te facerem certiorem: noſti enim hæc tralatitia: de Gallijs conſtituetur: erit, qui intercedat: deinde alius exiſtet, qui, niſi libere liceat de omnibus prouincijs decernere ſenatui, reliquas impediat: ſic multum, ac diu ludetur, atq; ita diu, ut plus biennium in his tricis moretur. Siquid noui de Rep. quod tibi ſcriberem, haberem, uſus eſſem mea conſuetudine, ut diligenter, & quid actum eſſet, & quid ex eo futurum ſperarẽ, perſcriberem. ſanè tanquam in quodam ſilice iam omnia adhæſerunt. Marcellus idẽ illud de prouincijs urget: ſed neque adhuc frequentem ſenatum efficere potuit. ꝙ ſi hoc anno præterito, Curio Trib. & eadem actio de prouincijs introibit: q̃ facile tunc ſit omnia impedire, & quàm hoc Cæſari, & ijs, qui ſuam cauſam, non Reip. curent, ſuperet, non te fallit. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

NOn dubito, quin perlatum ad te ſit, Appium à Dolabella reum factum: ſaneq̃ nõ ea, qua exiſtimaueram, inuidia: neque enim ſtulte Appius; qui, ſimul atq; Dolabella acceſſit ad tribunal, introierat in urbem, triumphiq; poſtulationẽ abiecerat. quo facto retudit ſermones: paratiorq; uiſus eſt, q̃ ſperauerat accuſator. is nunc in te maximam ſpem habet. ſcio tibi eum non eſſe odio. quàm uelis eum obli-

gare, in tua manu eſt: cum quo ſimultates ſi tibi non fuiſſent, liberius tibi de tota re eſſet. nunc ſi ad illam ſummam ſeueritatem legitimum ius exegeris: cauendum tibi erit, ne parum ſimpliciter, & cādide poſuiſſe inimicitias uidearis. in hanc partem porrò tutum tibi erit, ſiquid uolueris, gratificari: nemo enim neceſſitudine, & amicitia te deterritum ab officio dicet. Illud *mihi occurrit, ꝙ inter poſtulationem, & nominis delationem uxor à* Dolabella *diſceſſit. quid mihi diſcedens mandaris, memini. quid ego tibi ſcripſerim, te non arbitror oblitum. non eſt iam tempus plura narrandi. unum illud monere te poſſum: ſi res tibi non diſplicebit, tamen hoc tempore nihil de tua uoluntate oſtendas; & expectes, quemadmodum exeat ex hac cauſa, ne qua inuidioſum tibi ſit, ſi emanarit. porrò ſignificatio ulla ſi interceſſerit, clarius, quàm deceat, aut expediat, fiat. neque ille tacere eam rem poterit, quæ ſuæ ſpei tam opportuna acciderit, quæq; in negotio conficiendo tanto illuſtrior erit: cum præſertim is ſit, qui, ſi pernicioſum ſciret eſſe loqui de hac re, uix tamen ſe contineret.* Pompeius *dicitur ualde pro* Appio *laborare, ut etiam putent alterutrum de filijs ad te miſſurum. hic nos omnes abſoluimus. et hercule confecta, omnia fœda, & inhoneſta ſunt.* Conſules *autem habemus ſumma diligentia. adhuc* S.C. *niſi de ferijs latinis, nullum facere potuerūt.* Curioni *noſtro* Tribunatus *conglaciat. ſed dici non poteſt, quomodo hic omnia iaceant. niſi ego cum tabernarijs, & aquarijs pugnarem, ueternus ciuitatem occupaſſet. ſi* Parthi *uos nihil calfaciūt, nos hic frigore frigeſcimus. tamen*

quoquò modo hic omnia iaceant, potuit ſine Parthis. Bibulus in Amano neſcio quid cohorticularum amiſit. hoc ſic nuntiatũ eſt. Quod tibi ſupra ſcripſi, Curionem frigere: iam calet: nã feruentiſſime concerpitur: belliſſime enim, quia de intercalando non obtinuerat, transfugit ad populum, & pro Cæſare loqui cœpit, legemq; uiariam non diſſimilem agrariæ Rulli, & alimentariam, quas iubet Aediles metiri, iactauit. hoc nõdum fecerat, cum priorem epiſtolæ partem ſcripſi: Amabo te, ſi quid, quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in gratiã. De Dolabella integrũ tibi reſerues, ſuadeo. & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuæ, æquitatiſq; opinioni hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit pantherarũ greges me non habere. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

QVàm cito tu iſtinc decedere cupias, neſcio: ego quidé eo magis, quo adhuc felicius rem geſſiſti. dũ iſtic eris, de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc riſum meũ metus aliqui perturbẽt. Breuiores has literas properanti publicanorum tabellario ſubito dedi. tuo liberto pluribus uerbis ſcriptas pridie dederã. Res autem nouæ nullæ ſanè acciderunt, niſi hæc uis tibi ſcribi, quæ certe uis. Cornificius adoleſcens Oreſtillæ filiam ſibi deſpondit. Paula Valeria ſoror Triarij diuortium ſine cauſa, quo die uir è prouincia uenturus erãt, fecit. nuptura eſt D. Bruto. nõdũ retulerat. multa in hoc genere incredibilia te abſente acciderũt. Ser. Ocella nemini perſuaſiſſet ſe mœchũ

eſſe,niſi triduo bis deprehenſus eſſet. quæris,ubi? ubi hercule ego minime uellem. relinquo tibi,quod ab alijs quæras: neq; enim diſplicet mihi,imperatorem ſingulos percunctari,cum qua ſit aliquis deprehenſus. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

E *Tſi de Rep. quæ tibi ſcribam, habeo: tamen nihil,quo magis gauiſurum te putem,habeo, q̃ hoc. ſcito* C. Semproniũ Ru*fum, rufum, mel,ac delicias tuas,calumniã maximo plauſu tuliſſe. quæris,qua in cauſa?* M. Tucciũ *accuſatorẽ ſuum poſt ludos* Romanos *reum lege* Plotia *de ui fecit,hoc cõſilio, ꝙ uidebat,ſi extraordinarius nemo reus acceſſiſſet,ſibi hoc anno cauſam eſſe dicendam. dubium porrò illi nõ erat,quid futurũ eſſet. nemini hoc deferre munuſculũ maluit, q̃ ſuo accuſatori. itaq; ſine ullo ſubſcriptore deſcẽdit,&* Tucciũ *reum fecit. at ego, ſimul atq; audiui,inuocatus ad ſubſellia rei accurro: ſurgo,neq; uerbũ de re facio: totũ* Semproniũ *uſq; eò perago,ut* Veſtoriũ *quoq; interponã,& illã fabulam narrẽ,queadmodũ tibi pro beneficio dederit, ſiquid in iniurijs ſuis eſſet, quo* Veſtorius *teneretur.* Hæc *quoque magna nunc contentio forum tenet.* M. Seruilius,*poſtquam,ut cœperat,omnibus in rebus turbarat,nec,quod non uenderet, quidquam reliquerat: maxima nobis traditus erat inuidia: neque* Laterenſis Prætor, *poſtulante* Pauſania,*nobis patronis,quò ea pecuniã perueniſſet, recipere uoluit. quòd* Pilius *neceſſarius* Attici *noſtri de repetundis eum poſtulauit: magna illico fama ſurrexit,*

& de damnatione feruenter loqui eſt cœptum. quò uento proijcitur Appius minor, ut implicet, pecuniam ex bonis paternis perueniſſe ad Seruilium, *præuaricationiſq; cauſam diceret depoſitum* HS LXXXI. *admiraris amẽtiam. quid, ſi actiones ſtultiſſimas, quid, ſi nefarias patris confeſſiones audiſses? mittit in conſilium eoſdem illos, qui liteis æſtimarant, iudices. cum æquo numero ſententiæ fuiſsent,* Laterenſis *leges ignorans pronuntiauit quod ſinguli ordines iudicaſsent: & ad extremum, ut ſolet, ait,* Referam. *poſtquam diſceſſit, & pro abſoluto* Seruilius *haberi cœptus, legiſq; unum & centeſimum caput legit, in quo ita erat,* QVOD *eorũ iudicũ maior pars iudicarit, id ius ratum eſto: in tabulas abſolutum non retulit, ordinum iudicia perſcripſit. poſtulante rurſus* Appio, *cum* L. Lollio *tranſegit, & ſe relaturum dixit. ſic nunc neque abſolutus, neque damnatus* Seruilius *de repetundis ſaucius* Pilio *tradetur: nam de diuinatione* Appius, *cum calumniam iuraſset, contendere auſus non eſt,* Pilioq; *ceſſit, & ipſe de pecunijs repetundis à* Seruilijs *eſt poſtulatus, & præterea de ui reus à quodam ſuo emiſsario eſt factus. recte hoc par habet.*

Quod ad Remp. *pertinet, omnino multis diebus exſpectatione* Galliarum *actum nihil eſt. aliquando tamen, ſæpe re dilata, & grauiter acta, & planè perſpecta* Cn. Pompeij *uoluntate in eam partem, ut eum decedere poſt* Cal. Mart. *placeret,* S. C. *quod tibi miſi, factum eſt, auctoritateſq; perſcriptæ.*

S. C. *auctoritates.* Prid. Cal. Oct. *in æde* Apollinis, *ſcribendo affuerunt,* L. Domitius Cn.

F. Aenobarbus, Q. Cæcilius Q. F. Metellus Pius Sci=pio, L. Iulius L. F. Pom. Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Luceius C. F. Pup. Hirrus, C. Scribonius C. F. Pop. Curio, L. Atteius L. F. An. Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quod M. Marcellus Coſ. V. F. de prouincijs conſularibus: D. E. R. I. C. uti L. Paulus, C. Marcellus Coſſ. cum magiſtratum iniſſent, ad ex Cal. Mart. quæ in ſuo magiſtratu futuræ eſſent, de conſularibus prouincijs ad ſenatum referrent, ne'ue quid prius ex Cal. Mart. ne'ue quid coniunctim de ea re referretur à Conſulibus: utique eius rei cauſa per dies comitiales ſenatum haberét, S. Q. C. facerent: & cum de ea re ad ſenatum referretur à Conſulibus, eorum, qui in CCC. iudicibus eſsent, ſex adducere liceret: ſiquid de ea re ad populum, plebem'ue lato opus eſset, ut Ser. Sulpitius, M. Marcellus Coſſ. Prætt. Tribb. pl. quibus eorũ uideretur, ad populũ, plebem'ue ferrent: quod ij non tuliſsent, uti quicunque deinceps eſsent, ad populum, plebem'ue ferrent.

S. C. A. Prid. Cal. Oct. in æde Apollinis. ſcribendo affuerunt, L. Domitius Cn. F. Aenobarbus, Q. Cæcilius Q. F. Metellus Pius Scipio, L. Iulius L. F. Pom. Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Scribonius C. F. Pop. Curio, L. Atteius L. F. An. Capito, M. Oppius M. F. Terẽtina. Quod M. Marcellus Coſ. V. F. de prouincijs: D. E. R. I. C. ſenatum exiſtimare, neminẽ eorum, qui poteſtatem habent intercedendi, impediendi, morã afferre oportere, quò minus de Rep. quàprimum ad ſenatũ referri, S. Q. C. fieri poſſit: qui impedierit, eũ ſenatum exiſtimare cõtra Remp. feciſse: ſiquis huic

S. C.

S. C. interceſſerit; ſenatui placere, auctoritatem perſcribi, & de ea re ad ſenatum, populumq; referri. huic S. C. interceſſit C. Celius, L. Vicinius, P. Cornelius, C. Vibius Panſa. Item ſenatui placere, de militibus, qui in exercitu C. Cæſaris ſunt, qui eorũ ſtipendia emerita, cauſas, quibus de cauſis miſſi fieri debeant, habeant, ad hunc ordinem referri; ut eorũ ratio habeatur, cauſæq; cognoſcantur. ſiquis huic S. C. interceſſerit; ſenatui placere, auctoritatem perſcribi, & de ea re ad ſenatum, populumq; referri. huic S. C. interceſſit C. Celius, C. Panſa Trib. pl. Itemq; ſenatui placere, in Ciliciam prouinciam, inq; VIII. reliquas prouincias, quas Prætorij pro Prætore obtinerent, eos, qui Prætores fuerunt, neque in prouincia cum imperio fuerunt, quos eorum ex S. C. cum imperio in prouincias pro Prætore mitti oporteret, eos ſortito in prouincias mitti placere. ſi ex eo numero, quos S. C. in prouincias ire oporteret, ad numerum non eſſent, qui in eas prouincias proficiſcerentur: tũ, uti quodq; collegium primum Prætorum fuiſſet, neque in prouincias profecti eſſent, ita ſorte in prouincias proficiſcerentur. ſi ad numerũ ij non eſſent: tunc deinceps proximi cuiuſq; collegij, qui Prætores fuiſſent, neque in prouincias profecti eſsent, in ſortem conijcerentur, quoad is numerus effectus eſset, quem ad numerum in prouincias mitti oporteret. ſiquis huic S. C. interceſſiſset, auctoritas perſcriberetur. huic S. C. interceſſit C. Celius, C. Panſa Trib. pl. ILLA præterea Cn. Pompeij ſunt animaduerſa, quæ maxime confidentiam attulerunt hominibus; ut diceret, ſe

ante Cal. Mart. non poſſe ſine iniuria de prouincijs Cæſaris ſtatuere: poſt Cal. Mart. ſe non dubitaturum. cum interrogaretur, ſiqui tum intercederent: dixit hoc nihil intereſse, utrum Cæſar ſenatui dicto audiens futurus non eſset, an pararet, qui ſenatum decernere non pateretur. Quid ſi, inquit alius, & Conſul eſse, & exercitum habere uolet? at ille, quàm clementer: Quid, ſi filius meus fuſtem mihi impingere uolet? his uocibus, ut exiſtimarent homines Pompeio cum Cæſare eſse negotium, effecit. itaque iam, ut uideo, alterutram ad conditionem deſcendere uult Cæſar, ut aut maneat, neque hoc anno ſui ratio habeatur; aut, ſi deſignari poterit, decedat. Curio ſe contra eum totum parat. quid aſsequi poſſit, neſcio. illud uideo, bene ſentientem, etſi nihil effecerit, cadere non poſse. me tractat liberaliter; & mihi ſuo munere negotium impoſuit: nam ſi mihi non dediſset eas, quæ ad ludos ei aduectæ erant Africanæ; potuit ſuperſederi. nunc quando dare neceſse eſt; uelim tibi curæ ſit, quod à te ſemper petij, ut aliquid iſtinc beſtiarum habeamus: Sitianamq́; ſyngrapham tibi commendo. libertum Philonem iſtuc miſi, & Diogenem Græcum: quibus mandata, & literas ad te dedi. eos tibi, & rem, de qua miſi, uelim curæ habeas: nam q̃ uehementer ad me pertineat, in ijs, quas tibi illi reddent, literis deſcripſi. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

s *Ic tu, inquis, Hirrum tractaſti? immo, ſi ſcias q̃ facile, q̃ ne contentionis quidem minimæ fuerit: pudeat te, auſum illum unquam eſſe incedere tanquam tuum competitorem. poſt repulſam uero riſus facit: ciuem bonum ludit, & contra Cæſarem ſententias dicit: expectationem corripit: Curionem prorſus non mediocriter obiurgatus. hac repulſa ſe mutauit. prætereà qui nunquàm in foro apparuerit, non multũ in iudicijs uerſatus ſit, agit cauſam liberaliter, ſed raro poſt meridiem.* De *prouincijs quod tibi ſcripſerã* Idib. *Sext. actum iri, interpellat iudicium* Marcelli Cos. *des. in Cal. reiecta cauſa eſt. ne frequentiam quidem efficere potuerant. has literas ad* IIII. Non. *Sept.dedi, cum ad eam diem ne profligatum quidem quicquam eſſet. ut uideo, cauſa hæc integra in proximum annum transferetur: &, quantum diuino, relinquendus tibi erit, qui prouinciam obtineat: nam non expedietur ſucceſſio; quando* Galliæ, *quæ habent interceſſorem, in eandem conditionem, quam cæteræ prouinciæ, uocantur. hoc mihi non eſt dubium: quo tibi magis ſcripſi, ut ad hunc euentum te parares.* Ferè *literis omnibus tibi de pantheris ſcripſi. turpe tibi erit,* Patiſcum Curio*ni decem miſiſſe, te non multis partibus plures. quas ipſas* Curio *mihi, & alias* Africanas *decem donauit, ne putes illum tantum prædia ruſtica dare ſcire. tu, ſi modo memoria tenueris, &* Cybiratas *accerſieris, itemq; in* Pamphyliam *literas miſeris (nam*

ibi plureis capi aiunt) quod uoles, efficies. hoc uehementius laboro nunc, quòd ſeorſum à collega puto mihi omnia paranda. Amabo te, impera tibi: hoc cura: ſoles libenter; ut ego, maiorem partem nihil curare. in hoc negotio nulla tua, niſi loquendi, cura eſt, hoc eſt imperandi, & mandandi. nam ſimul atque erunt captæ; qui alant eas, & deportent, habes eos, quos ad Sitianam *ſyngrapham miſi. puto etiam, ſi ullam ſpem mihi literis oſtenderis, me iſtò miſsurum alios.* M. Fetidium, *equitem* Romanum, *amici mei filium, bonum, & ſtrenuum adoleſcentem, qui ad ſuũ negotium iſtuc uenit, tibi commendo: & te rogo, ut eum in tuorum numero habeas. agros, quos fructuarios habent ciuitates, uult tuo beneficio, quod tibi facile, & honeſtum factu eſt, immuneis eſse. gratos, & bonos uiros tibi obligaris.* Nolo te putare Fauo*nium à columnarijs præteritum eſse. optimus quiſque eum non fecit.* Pompeius *tuus aperte* Cæſarem *uetat prouinciam tenere cum exercitu, &* Conſulem *eſſe: tamen hanc ſententiam dixit; nullum hoc tempore* S. C. *faciendum:* Scipio *hanc; ut* Cal. Mart. *de prouincijs* Gallijs, *neu quid coniunctim, referretur.* Contriſtauit *hæc ſentẽtia* Balbum Cornelium: *& ſcio eum conqueſtum eſſe cum* Scipione. Calidius *in defenſione ſua fuit diſertiſſimus, in accuſatione ſatis frigidus.* Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

S *Anequam literis C. Caſsij, & Deiotari ſumus commoti. nam Caſſius, cis Euphratem copias Parthorum eſſe, ſcripſit: Deiotarus, profectas per Comagenem in prouinciam noſtram. ego quidem præcipuum metum, quod ad te attinebat, habui, qui ſcirem q̃ paratus ab exercitu eſſes, nequod hic tumultus dignitati tuæ periculum afferret. nam de uita, ſi paratior ab exercitu eſſes, timuiſſem. nunc hæc exiguitas copiarúm, receſſum, nó dimicationem mihi tuam præſagiebat. hoc quomodo acciperent homines, q̃ probabilis neceſſitas futura eſſet; uereor etiam nunc; neque prius deſinam formidare, q̃ tetigiſſe te Italiam audiero. ſed de Parthorum tranſitu nuntij uarios ſermones excitarunt: alius enim Pompeium mittẽdum, alius ab Vrbe nó remouendum, alius Cæſarem cum ſuo exercitu, alius Conſules, nemo tamen ex S.C. priuatos. Conſules autem, quia uerentur ne illud S.C. fiat, ut paludati exeant, aut cótumelioſe præter eos ad alium res transferatur; omnino ſenatum haberi nolunt; uſq; eò, ut parum diligentes in Rep. uideãtur. ſed honeſte, ſiue negligentia, ſiue inertia eſt, ſiue ille, quem propoſui, metus, latet ſub hac temperantiæ exiſtimatione, nolle prouinciam. à te literæ non uenerunt: & niſi Deiotari ſubſecutæ eſſent; in eam opinionem Caſſius uenerat; quæ diripuiſſet ipſe, ut uiderẽtur ab hoſte uaſtata; finxiſſe bellum, & Arabas in prouinciam immiſiſſe, eoſq; Parthos eſſe, ſenatui renuntiaſſe. quare tibi ſuadeo, quicunq; eſt iſtic ſtatus rerum, diligenter, & caute*

perſcribas: ne aut uelificatus alicui dicaris, aut aliquid, quod referret ſcire, reticuiſſe. Nunc exitus eſt anni: nam ego has literas ad XIIII. Cal. Dec. ſcripſi. planè nihil uideo ante Cal. Ian. agi poſſe. noſti Marcellum, q̃ tardus, & parum efficax ſit; itemq́; Seruium, q̃ cunctator. cuiuſmodi putas hos eſſe? aut qui id, quod nolint, conficere poſſe, qui, quæ cupiunt, tamen ita frigide agunt, ut nolle exiſtimentur? nouis magiſtratibus autem, ſi Parthicum bellum erit, hæc cauſa primos menſeis occupabit. ſin autem aut non erit iſtic bellum; aut tantum erit, ut uos, aut ſucceſſores paruis additis copijs ſuſtinere poſſint: Curionem uideo ſe dupliciter iactaturum: primum, ut aliquid Cæſari adimat: inde, ut aliquid Pompeio tribuat, quoduis, quamlibet tenue munuſculum. Paulus porrò non humane de prouincia loquitur. huius cupiditati occurſurus eſt Furnius noſter: pluresis ſuſpicari non poſſum. hæc noui. alia, quæ poſſunt accidere, non cerno. multa tempus afferre, & præparata multa ſcio. ſed intra fines hos, quæcunq; acciderint, uertentur. illud addo, actiones C. Curionis de agro Campano. de quo negant Cæſarem laborare; ſed Pompeium ualde uelle, ne uacuus aduenienti Cæſari pateat. Quod ad tuum deceſſum attinet, illud tibi non poſſum polliceri, me curaturum, ut tibi ſuccedatur: illud certe præſtabo, ne quid amplius prorogetur. tui conſilij eſt, ſi tempus, ſi ſenatus coget, ſi honeſte à nobis recuſari non poterit; uelis ne perſeuerare. mei officij eſt, meminiſſe, qua obteſtatione decedens mihi, ne paterer fieri, mandaris. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

On diu, ſed acriter nos tuæ ſupplicationes torſerunt: incideramus enim in difficilem nodum: nam Curio tui cupidiſſimus, cui omnibus rationibus comitiales eripiebantur, negabat ſe ullo modo pati poſſe, decerni ſupplicationes: ne ſiquid furore Pauli adeptus eſset boni, ſua culpa uideretur amiſiſſe, & prævaricator cauſæ publicæ exiſtimaretur. itaq; ad pactionẽ deſcendimus: & confirmarunt Conſules, ſe his ſupplicationibus in hunc annum non uſuros. planè, quod utriſq; Conſulibus gratias agas, eſt; Paulo magis certe: nam Marcellus ſic reſpondit ei, ſpem in iſtis ſupplicationibus non habere: Paulus, ſe omnino in hunc annum non edicturum. renuntiatum nobis erat, Hirrũ diutius dicturum: prendimus eum: non modo non fecit, ſed, cum de hoſtibus ageretur, & poſset rem impedire, ſi, ut numeraretur, poſtularet, tacuit: tantum Catoni aſſenſus eſt, qui de te iam locutus honorifice, non decrerat ſupplicationes. tertius ad hos Fauonius acceſſit. quare pro cuiuſq; natura, & inſtituto gratiæ ſunt agendæ: his, quòd tantum uoluntatem oſtenderunt pro ſententia; cum impedire poſsent, non pugnarunt: Curioni uero, quòd de ſuarum actionum curſu tua cauſa deflexit. nam Furnius, & Lentulus, ut debuerunt, quaſi eorum res eſset, unà nobiſcum circumierunt, & laborarunt. Balbi quoq; Cornelij operam, & ſedulitatem laudare poſſum: nam cum Curione uehementer locutus eſt: & eum, ſi aliter feciſset, iniuriam Cæſari fa-

cturum dixit: tum eius fidem in ſuſpicionem adduxit. decrerant, qui inique tranſigi uolebant, Domitij, Scipiones. quibus hac re ad interceſſionem euocandam interpellantibus, uenuſtiſſime Curio reſpondit, ſe eo libentius non intercedere, quod quoſdam, qui decernerent, uideret confici nolle. Quod ad Remp. attinet, in unā cauſam omnis contentio coniecta eſt, de prouincijs inquam adhuc. incubuiſſe cum ſenatu Pompeius uidetur, ut Cæſar ante Id. Nou. decedat. Curio omnia potius ſubire conſtituit, quàm id pati: cæteras ſuas abiecit actiones. noſtri porrò, quos tu bene noſti, ad extremum certamen rem deducere non audent. Scena rei totius hæc. Pompeius, tanquam Cæſarem non impugnet, ſed, quod illi æquum putet, conſtituat, ait Curionem quærere diſcordias. ualde autem non uult, & planè timet, Cæſarem Cos. deſignari prius, quàm exercitum, & prouinciam tradiderit. accipitur ſatis male à Curione: & totus eius ſecundus conſulatus exagitatur. hoc tibi dico: ſi omnibus rebus prement Curionem, Cæſar defendetur: interceſſorem ſi (quod uidentur) reformidabunt, Cæſar, quoad uolet, manebit. quam quiſq; ſententiam dixerit, in cõmentario eſt rerum urbanarum: è quo tu, quæ digna ſunt, ſelige: multa tranſi, in primis ludorum exploſiones: & funerum, et cæterarum ineptiarum plura habet inutilia. deniq; malo in hanc partem errare, ut, quæ non deſideras, audias, quàm quicquam, quod opus eſt, prætermittatur. Tibi curæ fuiſſe de Sitiano negotio, gaudeo. ſed quando ſuſpicaris minus certa fide eos tibi uiſos; tanquam procurator ſic agas, rogo. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

PVdet me tibi confiteri,& queri de Appij hominis ingratiſſimi iniurijs; qui me odiſſe, quia magna mihi debebat beneficia,cœpit: & cum homo auarus,ut ea ſolueret, ſibi imperare non poſſet; occultum bellum mihi indixit, ita occultum tamen, ut multi mihi renũtiarent,& ipſe facile animaduerterem male eum de me cogitare. poſteaq̃ uero cõperi eum collegium tentaſſe; deinde aperte cum quibuſdam locutum,cum L.Domitio,ut nunc eſt,mihi inimiciſſimo homine deliberare uelle, hoc munuſculum deferre Cn. Pompeio: ipſum reprehenderem, & ab eo deprecarer iniuriam,quem uitam mihi debere putarem,impetrare à me non potui. quid ergo eſt? tum quidem cum aliquot amicis,qui teſtes erant meorum in illum meritorum,locutus ſum. poſteaq̃ illum,ne cui ſatisfaceret quidem,me dignum habere ſenſi: malui collegæ eius homini alieniſſimo mihi, & propter amicitiam tuam non æquiſſimo me obligare,quàm illius ſimiæ uultum ſubire. id poſtquã reſcijt; excanduit; & me cauſam inimicitiarum quærere clamitauit; quaſi, ꝗ mihi in pecunia minus ſatisfeciſſet, per hanc ſpeciem ſimultatis eum cõſectarer. poſtea non deſtitit accerſere palàm Seruium accuſatorem,inire cum Domitio cõſilia. quibus cum parum procederet,ut ulla lege mihi poneret accuſatorem: compellari ea lege me uoluerunt,qua dicere non poterant. inſolentiſſimi homines ſummis circenſibus ludis meis poſtulandum me lege Scantinia curant. uix hoc erat Pola elocutus, cum ego Appium

ces. eadem lege poſtulaui. quod melius caderet, nihil uidi: nam ſic eſt à populo, & non infimo quoq; approbatum, ut maiorem Appio dolorem fama, q̃ poſtulatio attulerit. præterea cœpi ſacellum, in domo quod eſt, ab eo petere. Conturbat me mora ſerui huius, qui tibi literas attulit: nam acceptis prioribus literis, amplius quadraginta manſit. Quid tibi ſcribam, neſcio. ſcis Domitio diem timori eſſe. expecto te ualde, & quamprimum uidere cupio. A te peto, ut meas iniurias perinde doleas, ut me exiſtimas & dolere, & tuas ulciſci ſolere. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Ratulor tibi affinitate uiri mediusfidius optimi: nam hoc ego de illo exiſtimo. cætera porrò, quibus adhuc ille ſibi parum utilis fuit; & ætate iam ſunt decurſa; & conſuetudine, atq; auctoritate tua, pudore Tulliæ, ſiqua reſtabunt, confido celeriter ſublatum iri: non eſt enim pugnax in uitijs, neq; hebes ad id, quod melius ſit, intelligendum. deinde (quod maximum eſt) ego illum ualde amo. Vides Cicero Curionem noſtrum lautum interceſſionis de prouincijs exitum habuiſſe: nam cum de interceſſione referretur, quæ relatio fiebat ex S.C. primaq; M. Marcelli ſententia pronũciata eſſet, qui agendum cum Tribunis pl. cenſebat; frequens ſenatus in alia omnia iit. ſtomacho eſt ſcilicet Pompeius Magnus nunc ita languenti, ut uix id, quod ſibi placeat, reperiat. tranſierant illuc, ut ratio eſſet eius habenda, qui neq;

exercitum, neq; prouincias tradere uellet. quemadmodum hoc Pompeius laturus ſit, cũ cognoſcat, quidnam Reip. futurum ſit, ſi aut non poſſit, aut non curet, uos ſenes diuites uideritis. Q. Hortenſius, cum has literas ſcripſi, animam agebat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Anti non fuit Arſacen capere, Seleuciam expugnare, ut earum rerum, quæ hic geſtæ ſunt, ſpectaculo careres. nunquam tibi oculi doluiſſent, ſi, in repulſa, Domitij uultũ uidiſſes. magna illa comitia fuerunt: & plane ſtudia ex partium ſenſu apparuerunt. perpauci neceſſitudinem ſecuti, officium præſtiterunt. itaque mihi eſt Domitius inimiciſſimus, ut ne familiarem quidem ſuum, quem noſti, tam oderit, q̃ me; atque eo magis, ꝙ per iniuriam ſibi putat ereptum, cuius ego auctor fuerim. nunc furit tam gauiſos homines ſuum dolorem, unumq; me ſtudioſiorem Antonij. nam Cn. Saturninum adoleſcentem ipſe Cn. Domitius reum fecit, ſanequam à ſuperiore uita inuidioſum. quod iudicium nunc in expectatione eſt, etiam in bona ſpe, poſt Sex. Peducei abſolutionem. De ſumma Rep. ſæpe tibi ſcripſi me etiamnum pacem non uidere: & quo propius ea contentio, quàm fieri neceſſe eſt, accedit; eo clarius id periculum apparet. propoſitum hoc eſt, de quo, qui rerum potiuntur, ſunt dimicaturi: quòd Cn. Pompeius conſtituit non pati, C. Cæſarem Conſulem aliter fieri, niſi exercitum, & prouincias tradiderit: Cæſari autem per-

*ſuaſum eſt, ſe ſaluum eſſe non poſſe, ſi ab exercitu
receſſerit. fert illam tamen conditionem, ut ambo exer
citus tradant. ſic illi amores, & inuidioſa coniunctio
non ad occultam recedit obtrectationem, ſed ad bel=
lum erumpit: neq;, mearum rerum quid conſilij ca=
piam, reperio: neq; dubito, quin te quoq; hæc delibera=
tio ſit perturbatura: nam mihi cum hominibus his &
gratia eſt, & neceſſitudo: tamen tantũ cauſam illam,
non homines odi. illud te nõ arbitror fugere,* QVIN
*homines in diſſenſione domeſtica debeant, quandiu ciui
liter ſine armis certetur, honeſtiorem ſequi partem:
ubi ad bellum & caſtra uentum ſit, firmiorem; & id
melius ſtatuere, quod tutius ſit. in hac diſcordia uideo
Cn. Pompeium, ſenatum, quiq; res iudicant, ſecum ha
biturum: ad Cæſarem omnes, qui cum timore, aut ma
la ſpe uiuant, acceſſuros: exercitum cõferendum non
eſſe. omnino ſat ſpatij ſit ad conſiderandas utriuſq;
copias, & ad eligẽdam partem.* Propè oblitus ſum,
*quod maxime fuit ſcribendum. Scis Appium Ceſ. hic
oſtenta facere? de ſignis, & tabulis, de agri modõ, de
ære alieno acerrime agere? perſuaſum eſt ei, Cenſurã
lomẽtum, aut nitrum eſſe. errare mihi uidetur: nam
ſordes eluere uult: uenas ſibi omnes, & uiſcera ape=
rit. curre per deos, atq; homines, & q̃primum hæc ri=
ſum ueni: legis Scantiniæ iudiciũ apud Druſum fieri:
Appium de tabulis, et ſignis agere. crede mihi, eſt pro=
perandum.* Curio noſter ſapienter id, ꝙ remiſit
*de ſtipendio Pompeij, feciſſe exiſtimatur. ad ſummam
quæris, quid putem futurum? ſi alteruter eorum ad
Parthicum bellum non eat, uideo magnas impendere*

diſcordias: quas ferrum, & uis iudicabit. uterq; & animo, & copijs eſt paratus. ſi ſine ſummo periculo fieri poſſet, magnum, & iucundum tibi fortuna ſpectaculum parabat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Cquando tu hominem ineptiorem, quàm tuum Cn. Pompeium uidiſti, qui tantas turbas, qui tam nugax eſſet, commorit? ecquem autem Cæſare noſtro acriorem in rebus gerendis, eodem in uictoria temperatiorem aut legiſti, aut audiſti? quid eſt? nunc tibi noſtri milites, qui duriſſimis, & frigidiſſimis locis teterrima hieme bellum ambulando confecerunt, malis orbiculatis eſſe paſti uidentur. quid? iam, inquis, glorioſe. imo, ſi ſcias quàm ſolicitus ſum; tum hanc meam gloriam, quæ ad me nihil pertinet, derideas. quæ tibi exponere niſi coràm non poſſum: idq; celeriter fore ſpero: nam me, cum expuliſſet ex Italia Pompeium, conſtituit ad Vrbem uocare: id quod iam exiſtimo confectum: niſi maluit Pompeium Brundusij circunſedere. peream, ſi minima cauſa eſt properandi iſtò mihi, quòd te uidere, & omnia intima conferre diſcupio. habeo autem quàm multa? hui uereor, quod ſolet fieri, ne, cum te uidero, omnia obliuiſcar. ſed tamen quodnam ob ſcelus iter mihi neceſſarium retro ad alpes uerſus incidit? adeo, quòd Intemelij in armis ſunt, neque de magna cauſa. Bellienus uerna Demetrij, qui ibi cum præſidio erat, Domitium quendam nobilem illic Cæſaris hoſpi

tem, à contraria factione numis acceptis comprehen= dit, & ſtrangulauit. ciuitas ad arma ijt. eò nunc cũ quatuor cohortibus mihi per niueis eundum eſt. Vſ= quequaque, inquis, ſe Domitij male habent. Vellem quidem Venere prognatus tantum animi habuiſset in ueſtro Domitio, quantum ipſe catenatus in hoc habuit. Ciceroni F. S. D. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Exanimatus ſum tuis literis: quibus te nihil niſi triſte cogitare oſtendiſti: neque, id quid eſset, perſcripſiſti: neq; non tamẽ, quale eſset quod cogitares, aperuiſti. has illico ad te literas ſcri= pſi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obſecro, nequid grauius de ſalute, & incolumitate tua conſulas: nam Deos, hominesq;, amicitiamq; no= ſtram teſtificor, me neque temere tibi prædixiſse, ne= que temere monuiſse: ſed poſtquam Cæſarem conue= nerim, ſententiamq; eius, qualis futura eſset parta uictoria, cognouerim, te certiorem feciſſe. ſi exiſti= mas eandem rationem fore Cæſari in dimittendis ad= uerſarijs, & conditionibus ferendis; erras. nihil niſi atrox, & ſæuum cogitat, atque etiam loquitur. ira= tus ſenatui exijt. his interceſſionibus planè incitatus eſt: non mehercule erit deprecationi locus. quare ſi ti= bi tu, ſi filius unicus, ſi domus, ſi ſpes tuæ reliquæ ti= bi caræ ſunt; ſi aliquid apud te nos, ſi uir optimus ge ner tuus ualet: eorum fortunas non debes uelle con= turbare; ut eam cauſam, in cuius uictoria ſalus no

ſtra eſt, odiſſe, aut relinquere cogamur; aut impiam cupiditatem contra ſalutem tuam habeamus. deniq; illud cogita: quod offenſæ fuerit, in iſta cunctatione te prius ſubiſſe: nunc te contra uictorem facere, quē dubijs rebus lædere noluiſti; & ad eos fugatos accedere, quos reſiſtenteis ſequi nolueris; ſummæ ſtultitiæ eſt. uide, ne, dum pudet te parum optimatem eſſe, parum diligenter, quid optimum ſit, eligas. quòd ſi totum tibi perſuadere non poſſum: ſaltem, dum, quid de Hiſpanijs agamus, ſcitur, expecta: quas tibi nuntio aduentu Cæſaris fore noſtras. quam iſti ſpem habeant amiſſis Hiſpanijs, neſcio. quod porrò tuum cōſilium ſit ad deſperatos accedere, non mediusfidius reperio. hoc, quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat: ac ſimul atque, aue, mihi dixit; ſtatim, quid de te audiſſet, expoſuit. negaui me ſcire: ſed tamen ab eo petij, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendum commoueri poſſes. me ſecum in Hiſpaniam ducit: nam niſi ita faceret; ego prius, q̃ ad Vrbem accederem, ubicunque eſſes, ad te percurriſſem, & hoc à te præſens contendiſſem, atque omni ui te retinuiſſem. etiam atque etiam mi Cicero cogita, ne te, tuoſq; omneis funditus euertas; ne te ſciens, prudensq; eò demittas, unde exitum uides nullum eſſe. ꝙ ſi te aut uoces optimatum commouent; aut nonnullorum hominum inſolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas, cenſeo, aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iam erunt confecta. id ſi feceris; & ego te ſapienter feciſſe iudicabo; & Cæſarem non offendes. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

E Rgo me potius in Hiſpania fuiſſe tũ, quàm Formijs, cum tu profectus es ad Pompeium? quòd utinam aut non in iſta parte Appius Claudius, aut non in hac C. Curio: cuius amicitia me paulatim in hanc perditam cauſam impoſuit: nam mihi ſentio bonam mentem iracundia, & amore ablatam. tum tu porrò, cum ad te proficiſcens noctu Ariminum ueniſſem; dum mihi pacis mandata das ad Cæſarem, & mirificum ciuem agis, amici officium neglexiſti, neque mihi conſuluiſti. neque hæc dico, quòd diffidam huic cauſæ: ſed, crede mihi, perire ſatius eſt, quàm hos uidere. quòd ſi timor ueſtræ crudelitatis non eſſet; eiecti iam pridem hinc eſſemus: nã hic nunc præter fœneratores paucos nec homo, nec ordo quiſquam eſt, niſi Pompeianus. equidem iam effeci, ut maxime plebs, &, qui antea noſter fuit, populus, ueſter eſſet. cur hoc, inquis? immo reliqua expecta. uos inuitos uincere coegero. irritaui in me Catonem. uos dormitis; nec hæc adhuc mihi uidemini intelligere, quà nos pateamus, & quà ſimus imbecilli. atque hoc nullius præmij ſpe faciã, ſed quòd apud me plurimum ſolet ualere doloris, atque indignitatis cauſa. quid iſtic facitis? prælium expectatis, quod firmiſſimum eſt? ueſtrãs copias non noui: noſtri ualde depugnare, & facile algere, & eſurire conſuerunt. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD VARRONEM, ET ALIOS LIBER IX.

M. T. CICERO M. TERENTIO VARRONI S. D.

*E*X ijs literis, quas Atticus à te miſsas mihi legit, quid ageres, & ubi eſses, cognoui. quando autem te uiſuri eſsemus, nihil ſanè ex eiſdem literis poteram ſuſpicari. in ſpem tamen uenio, appropinquare tuum aduentum: qui mihi utinam ſolatio ſit. & ſi tot, tantisq; rebus urgemur, ut nullam alleuationem quiſquam non ſtultiſſimus ſperare debeat. ſed tamen aut tu potes me, aut ego te fortaſse aliqua re iuuare: ſcito enim me, poſteaquā in Vrbem uenerim, rediſſe cum ueteribus amicis, ideſt cum libris noſtris in gratiam. & ſi non iccirco eorum uſum dimiſeram, quòd ijs ſuccenſerem, ſed quòd eorum me ſuppudebat: uidebar enim mihi, cum me in res turbulentiſſimas infideliſſimis ſocijs demiſiſsem, præceptis illorum non ſatis paruiſse. ignoſcunt mihi, & reuocant in conſuetudinem priſtinam: teq;, quòd in ea permanſeris, ſapientiorem, quàm me, dicunt fuiſse. quamobrem quando placatis his utor, uideor ſperare debere, ſi te uiderim, & ea, quæ premant, & ea, quæ impendebant, me facile tranſiturum. quamobrem ſiue in Tuſculano, ſiue in Cumano ad te placebit, ſiue (quod minime uelim) Romæ: dummodo ſimul ſimus, perfi-

ciam profecto, ut id utrique noſtrum commodiſſimum eſſe uideatur. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

Caninius idem tuus, & idem noſter, cũ ad me perueſperi ueniſſet, & ſe poſtridie mane ad te iturũ eſſe dixiſſet: dixi ei me daturum ali quid mane, &, ut peteret, rogaui. conſcripſi epiſtolam noctu: nec ille ad me rediјt. oblitum credidi. attamen eam ipſam epiſtolã miſiſſem per meos, niſi audiſſem ex eodem, poſtridie te mane è Tuſculano exiturum. at tibi repente paucis poſt diebus, cum minime expectarem, uenit ad me Caninius mane: proficiſci ad te ſtatim dixit. & ſi erat ἕωλος illa epiſtola, præſertim tantis poſtea nouis rebus allatis: tamen perire meam lucubrationem nolui, & eam ipſam Caninio dedi. ſed cum eo, & homine docto, & amantiſſimo tui, locutus ea ſum, quæ pertuliſſe illum ad te exiſtimo. tibi autem idem conſilij do, quod mihimet ipſi: ut uitemus oculos hominum, ſi linguas minus facile poſſumus: qui enim uictoria ſe efferunt, quaſi uictos nos intuentur: qui autẽ uictos eſſe noſtros moleſte ferunt, nos dolent uiuere. quæres fortaſſe, cur, cum hæc in Vrbe ſint, non abſim, quemadmodum tu. tu enim ipſe, qui & me, & alios prudentia uincis, omnia credo uidiſti: nihil omnino te fefellit. quis eſt tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat? nusquã incurrat? ac mihi quidem iampridem uenit in mentem, bellum eſſe aliquò exire, ut ea, quæ agebantur hic, quæq; dicebantur, nec uiderem, nec audirem. ſed calumniabar ipſe: putabam, qui obuiam

mihi ueniſſet, ut cuique commodum eſſet, ſuſpicaturũ, aut dicturum etiam, ſi non ſuſpicaretur, Hic aut me*tuit, & ea re fugit: aut aliquid cogitat, & habet nauem paratam. denique leuiſſime qui ſuſpicaretur, & qui fortaſſe me nouiſſet optime, putaret me iccirco diſcedere, quòd quoſdam homines oculi mei ferre non poſſent. hæc ego ſuſpicans, adhuc* Romæ *maneo: & tamen* λεληθότως *conſuetudo diuturna callum iam obduxit ſtomacho meo. habes rationem mei conſilij. tibi igitur hæc.* C*enſeo latendum tantiſper ibidem, dum deferueſcat hæc gratulatio, & ſimul dum audiamus, quemadmodum negotium confectum ſit: confectum enim eſſe exiſtimo. magni autem intererit, qui fuerit uictoris animus, qui exitus rerum. quanquam, quò me coniectura ducat, habeo: ſed expecto tamen. te uero nolo, niſi ipſe rumor iam raucus erit factus, ad* Baias *uenire: erit enim nobis honeſtius etiam, cum hinc diſceſſerimus, uideri ueniſſe in illa loca ploratum potius, quàm natatum. ſed hæc tu melius: modo ſtet nobis illud, unà uiuere in ſtudijs noſtris, à quibus antea delectationẽ modo petebamus, nunc uero etiam ſalutem: non deeſſe, ſiquis adhibere uolet non modo ut architectos, uerum etiam ut fabros ad ædificandam* Remp. *potius libenter accurrere: ſin nemo utetur opera, tamen & ſcribere, & legere* πολιτείας; *& ſi minus in curia, atque in foro, at in literis, & libris, ut doctiſſimi ueteres fecerunt, nauare* Reip. *& de moribus, ac legibus quærere. mihi hæc uidentur. tu quid ſis acturus, & quid tibi placeat, pergratum erit, ſi ad me ſcripſeris.* Vale.

CICERO VARRONI S. D.

Tſi, quid ſcriberem, non habebam: tamen amico ad te eunti non potui nihil dare. quid ergo potiſſimũ ſcribam? quod uelle te puto, cito me ad te eſſe uenturum. & ſi uide quæſo, ſatiſ'ne rectum ſit nos hoc tanto incẽdio ciuitatis in iſtis locis eſſe. dabimus ſermonem ijs, qui neſciunt nobis, quocunq; in loco ſimus, eundem cultum, eundem uictum eſſe. quid refert? tamen in ſermonem incidemus. ualde id, credo, laborandum eſt, ne, cum omnes in omni genere & ſcelerum & flagitiorum uolutentur, noſtra nobiſcum, aut inter nos ceſſatio uituperetur. ego uero neglecta barbarorum inſcitia te perſequar: quamuis enim hæc ſint miſera, quæ ſunt miſerrima, tamẽ artes noſtræ neſcio quo modo nunc uberiores fructus ferre uidentur, q̃ olim ferebant: ſiue quid nulla nũc in re alia acquieſcimus: ſiue ꝙ grauitas morbi facit, ut medicinæ egeamus, eaq; nunc appareat, cuius uim non ſentiebamus, cum ualebamus. ſed quid ego hæc ad te, cuius domi naſcuntur, γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας? nihil ſcilicet, niſi ut reſcribens aliquid, me expectares. ſic igitur facies. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

Ερὶ δυνατῶν me ſcito κατὰ Διόδωρον κρίνειν. quapropter ſi uenturus es, ſcito neceſſe eſſe te uenire. ſin autem nõ es, τῶν ἀδυνάτων eſt te uenire. nunc uide, utra te κρίσις magis delectet, Χρυσιππεία ne, an hæc, quã noſter Diodorus *nõ concoque=*

bat. ſed de his etiam rebus, otioſi cum erimus, loquemur. hoc etiam eſt κατὰ Χρύσιππον δυνατόν. De Coſtio *mihi gratum eſt: nam id etiam Attico mandaram.* Tu *ſi minus ad nos, nos accurremus ad te. ſi hortum in bibliotheca habes, nihil deerit.* Vale.

CICERO VARRONI S. D.

Ibi uero ad Non. bene maturum uidetur fore, neq; ſolum propter Remp. ſed etiam propter anni tēpus. quare diē iſtum probo. itaq; eundem ipſe ſequar. conſilij noſtri ne ſi eos quidē, qui id ſecuti non ſunt, non pœniteret, nobis pœnitendum putarē: ſecuti enim ſumus non ſpem, ſed officium: reliquimus autē non officium, ſed deſperationē: ita uerecundiores fuimus, quàm qui ſe domo non cōmouerūt; ſaniores, quàm qui amiſſis opibus domū nō reuerterūt. ſed nihil minus fero, q̃ ſeueritatē otioſorū: & quoquo modo res ſe habet, magis illos uereor, qui in bello occiderunt, q̃ hos curo, quibus nō ſatisfacimus, quia uiuimus.

Mihi ſi ſpatiū fuerit in Tuſculanū *ante* Non. *ueniēdi, iſtic te uidebo: ſin minus, perſequar in* Cumanū, *& ante te certiorē faciam, ut lauatio parata ſit.* Vale.

CICERO VARRONI S. D.

Aninius noſter me tuis uerbis admonuit, ut ſcriberem ad te, ſiquid eſſet, quod putarem te ſcire oportere. eſt igitur aduentus in expectatione: neq; tu id ignoras. ſed tamen cum ille ſcripſiſſet, ut opinor, ſe in Alſiēſe uēturum, ſcripſerunt ad eum

ſui, ne id faceret: multos ei moleſtos fore, ipſumq́; multis: in Pontinum uideri cõmodius eum exire poſſe. id ego non intelligebam quid intereſſet. ſed tamen Hircius mihi dixit, & ſe ad eum, & Balbum, & Oppium ſcripſiſſe, ut ita faceret, homines, ut cognoui, amantes tui. hoc ego iccirco noſſe te uolui, ut ſcires, hoſpitium tibi ubi parares, uel potius ubi utriq;: quid enim ille facturus, incertum eſt: & ſimul oſtentaui, me iſtis eſſe familiarem, & conſilijs eorum intereſſe. quod ego cur nolim, nihil uideo: NON enim eſt idem, ferre, ſiquid ferendum eſt; & probare, ſiquid probandum non eſt. etſi quid non probem quidem, neſcio, præter initia rerum: nam hæc in uoluntate fuerunt: uidi enim (nã tu aberas) noſtros amicos cupere bellum, hunc autem non tam cupere, quàm non timere. ergo hæc conſilij fuerunt, reliqua neceſſaria. uincere autem aut hos, aut illos, neceſſe eſt. ſcio te ſemper mecum in luctu fuiſſe, cum uideremus, quàm illud ingens malum alterutrius exercitus ex ducum interitu: tum uero, extremum malorum omnium eſſe ciuilis belli uictoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos ueneramus: crudeliter enim otioſis minabantur: eratq́; ijs & tua inuiſa uoluntas, & mea oratio. nunc uero ſi eſſent noſtri potiti, ualde intẽperantes fuiſſent: erant enim nobis perirati, quaſi quicquam de noſtra ſalute decreuiſſemus, ꝙ non idem illis cenſuiſſemus: aut quaſi utilius Reip. fuerit, eos etiam ad beſtiarum auxilium confugere, quàm uel mori, uel cum ſpe ſi non optima, at aliqua tamen uiuere. at in perturbata Rep. uiuimus. quis negat? ſed hæc uiderint ij, qui nulla ſibi ſub-

ſidia ad omneis uitæ ſtatus parauerunt: huc enim ut uenirem, ſuperior longius, q̃ uolui, fluxit oratio: cum enim te ſemper magnum hominem duxi; tum, ꝙ his tempeſtatibus es propè ſolus in portu, fructuſq; doctrinæ percipis eos, qui maximi ſunt, ut ea conſideres, eaq; tractes, quorum & uſus, et delectatio eſt omnibus iſtorum & actis, & uoluptatibus anteponenda. equidem hos tuos Tuſculanenſeis *dies inſtar eſſe uitæ puto: libenterq; omnibus omneis opes conceſſerim, ut mihi liceat ui nulla interpellante, iſto modo uiuere. quod nos quoq; imitamur, ut poſſumus, & in noſtris ſtudijs libentiſſime conquieſcimus:* QVIS *enim hoc non dederit nobis, ut, cum opera noſtra patria ſiue non poſſit uti, ſiue nolit, ad eam uitam reuertamur, quam multi docti homines, fortaſſe non recte, ſed tamen multi, etiam* Reip. *præponendam putauerunt? quæ igitur ſtudia magnorum hominum ſententia uacationem habent etiam publici muneris, ijs, concedente* Rep. *cur non abutamur? ſed plus facio, q̃* Caninius *mandauit: is enim, ſiquid ego ſcirem, rogarat, quod tu neſcires: ego tibi ea narro, quæ tu melius ſcis, quàm ipſe, qui narro. faciam ergo illud, quod rogatus ſum, ut eorum, quæ temporis huius ſint, quæ tua intereſſe audiero, nequid ignores.* Vale.

CICERO VARRONI S. D.

c Oenabam *apud* Seium, *cum utrique noſtrum redditæ ſunt à te literæ. mihi uero iam maturũ uidetur. nam quòd antea te calumniatus ſum, indicabo malitiam meam. uolebam propè alicubi eſſe,*

ſiquid bonæ ſalutis σύντε δύ᾽ ἐρχομένω. *nunc, quando confecta ſunt omnia, dubitandum non eſt, quin equis uelis: nam ut audiui de* Lucio Cæſare *filio, mecũ ipſe, Quid hic mihi faciet patri? itaq; non deſino apud iſtos, qui nunc dominantur, cœnitare. quid faciam? tempori ſeruiendum eſt. ſed ridicula miſſa, præſertim cum ſit nihil, quod rideamus.* Africa *terribili tremit horrida terra tumultu. itaq; nullum eſt* ἀποπροηγμένον, *quod non uerear. ſed quod quæris, quando, quà, quò: nihil adhuc ſcimus, iſtuc ipſum de* Baijs: *nõnulli dubitant, añ per* Sardiniam *ueniat: illud enim adhuc prædium ſuum non inſpexit, nec ullum habet deterius, ſed tamen non contemnit. ego omnino magis arbitror per* Siciliam, *uel iam ſciemus: aduentat enim* Dolabella. *eum puto magiſtrũ fore.* πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. *ſed tamẽ ſi ſciã quid tu conſtitueris, meum conſilium accommodabo potiſſimum ad tuum: quare expecto tuas literas.* Vale.

CICERO VARRONI S. D.

ETſi *munus flagitare, quamuis quis oſtenderit, ne populus quidẽ ſolet, niſi concitatus: tamen ego expectatione promiſſi tui moueor, ut admoneam te, non ut flagitem. miſi autem ad te quatuor admonitores non nimis uerecũdos: noſti enim profecto os eius adoleſcentioris* Academiæ. *ex ea igitur media excitatos miſi: qui, metuo, ne te forte flagitẽt: ego autem mandaui, ut rogarẽt. expectabam omnino iãdiu, meq; ſuſtinebam, ne ad te prius ipſe quid ſcriberem, q̃*

aliquid accepiſſem, ut poſſem te remunerari quamſimillimo munere. ſed cum tu tardius faceres, ideſt, ut ego interpretor, diligentius: teneri non potui, quin coniunctionem ſtudiorum, amoriſq; noſtri quo poſſem literarum genere declararem. feci igitur ſermonem inter nos habitum in Cumano, cum eſſet unà Pomponius. tibi dedi parteis Antiochianas, quas à te probari intellexiſſe mihi uidebar, mihi ſumpſi Philonis. puto fore, ut, cũ legeris, mirere id nos locutos eſſe inter nos, quod nũquam locuti ſumus: ſed noſti morem dialogorum. poſthac autem mi Varro quãplurima, ſi uidebitur, & de nobis, & inter nos: ſerò fortaſſe: ſed ſuperiorum tẽporũ fortuna, Reip. cauſam ſuſtineat. hæc ipſi præſtare debemus. atq; utinam quietis tẽporibus, atq; aliquo ſi non bono, at ſaltem certo ſtatu ciuitatis hæc inter nos ſtudia exercere poſſemus. quanquam tum quidem uel aliæ quæpiam rationes honeſtas nobis et curas, & actiones darent. nunc autẽ quid eſt, ſine his cur uiuere uelimus? mihi uero cũ his ipſis uix, his autẽ detractis ne uix quidem. ſed hæc coràm, & ſæpius.

Migrationem, & emptionem feliciter euenire uolo, tuumq; in ea re conſilium probo. Cura ut ualeas.

DOLABELLA CICERONI S. D.

I uales, gaudeo: & ipſe ualeo, & Tullia noſtra recte ualet. Terentia minus belle habuit: ſed certum ſcio iam cõualuiſſe eam. præterea rectiſſime ſunt apud te omnia. Etſi nullo tẽpore in ſuſpicionẽ tibi debui uenire, partiũ cauſa potius, quã tua

tibi ſuadere, ut te aut cum Cæſare, nobiſcumq; coniun
geres, aut certe in otium referres: præcipue nunc iam
inclinata uictoria, ne poſſum quidē in ullam aliam inci
dere opinionem, niſi in eam, in qua ſcilicet tua de re ti=
bi ſuadere uidear, quod pie tacere non poſſum. tu au
tem mi Cicero ſic hæc accipies, ut, ſiue probabuntur ti=
bi, ſiue non probabũtur, ab optimo certe animo, ac de=
ditiſſimo tibi & cogitata, & ſcripta eſſe iudices. ani=
maduertis Cn. Pompeium nec nominis ſui, nec rerum
geſtarum gloria, nec etiam Regum, aut nationum clien
telis, quas oſtentare crebro ſolebat, eſſe tutum: & hoc
etiam, quod infimo cuiq; contigit, illi non poſſe contin=
gere, ut honeſte effugere poſſit, pulſo Italia, amiſſis Hi=
ſpanijs, capto exercitu ueterano, circũuallato nunc de=
niq;: quod, neſcio, an ulli unquam noſtro acciderit im=
peratori. quamobrem, quid aut ille ſperare poſſit, aut
tu, animum aduerte pro tua prudentia: ſic enim facil
lime quod tibi utiliſſimum erit conſilij capies. illud au
tem à te peto, ut, ſi iam ille euitauerit hoc periculum,
& ſe abdiderit in claſſem, tu tuis rebus cõſulas, & ali
quando tibi potius, q̃ cuiuis, ſis amicus. ſatisfactum
eſt iam à te uel officio, uel familiaritati: ſatisfactum
etiam partibus, & ei Reip. quã tu probabas. reliquum
eſt, ubi nunc eſt Reſp. ibi ſimus potius, q̃, dum illam
ueterem ſequimur, ſimus in nulla. quare uelim mi iu
cundiſſime Cicero, ſi forte Pompeius pulſus his quoq;
locis, rurſus alias regiones petere cogatur, ut tu te ue.
Athenas, uel in quamuis quietam recipias ciuitatem.
quod ſi eris facturus, uelim mihi ſcribas: ut ego, ſi ulo
modo potero, ad te aduolem. quæcunq; de tua digni=

tate ab imperatore erunt impetranda; quæ eſt humanitate Cæſar, facillimum erit ab eo tibi ipſi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. erit tuæ quoq; fidei, & humanitatis, curare, ut is tabellarius, quem ad te miſi, reuerti poſſit ad me, & à te mihi literas referat. Vale.

CICERO P. DOLABELLAE S. D.

Non ſum auſus Saluio noſtro nihil ad te literarum dare: nec mehercule habebam, quid ſcriberem, niſi te à me mirabiliter amari: de quo, etiam nihil ſcribente me, te non dubitare certo ſcio. omnino mihi magis literæ ſunt expectandæ à te, quàm à me tibi: nihil enim Romæ geritur, quod te putem ſcire curare: niſi forte ſcire uis, me inter Niciam noſtrum, & Vidium iudicem eſſe. profert alter (ut opinor) duobus uerſiculis expenſum Niciæ: alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. *ego tanquam criticus antiquus iudicaturus ſum, utrum ſint* τοῦ ποιητοῦ, *an* παρεμβεβλημένοι. *puto te nunc dicere: oblitus'ne es igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? & ingentium culinarum cum Sophia Septimiæ? quid ergo? tu adeo mihi excuſſam ſeueritatem ueterem putas, ut ne in foro quidem reliquiæ priſtinæ frontis appareant? ſed tamen ſuauiſſimum* συμβιώτην *noſtrum præſtabo integellum: nec committam, ut, ſi ego eum condemnaro, tu reſtituas, ne habeat Plancus Burſa, apud quē literas diſcat. ſed quid ago? cum mihi ſit incertum, tranquillo'ne ſis animo, an, ut in bel-*

lo, in aliqua maiuſcula cura, negotiô ue uerſere; labor longius. cum igitur mihi erit exploratum te libenter eſſe riſurum, ſcribam ad te pluribus. te tamē hoc ſcire uolo, uehementer populum ſolicitum fuiſſe de P. Syllæ morte ante, quàm certum ſcierit. nunc quærere deſierunt, quomodo perierit. ſatis putant ſe ſcire, quod ſciunt. ego cæteroqui animo æquo fero: unum uereor, ne haſta Cæſaris refrixerit. Vale.

CICERO DOLABELLAE SVO S. D.

u El meo ipſius interitu mallem literas meas deſideràres, q̃ eo caſu, quo ſum grauiſſime afflictus: quem ferrem certe moderatius, ſi te haberem: nam & oratio tua prudēs, & amor erga me ſingularis multum leuaret. ſed quoniam breui tēpore, ut opinio noſtra eſt, te ſum uiſurus: ita me affectū offendes, ut multum à te poſſim iuuari: non quo ita ſim fractus, ut aut hominē me eſſe oblitus ſim, aut fortunæ ſuccumbendum putem: ſed tamē hilaritas illa noſtra, & ſuauitas, quæ te præter cæteros delectabat, erepta mihi omnis eſt. firmitatem tamen, & conſtantiam, ſi modo fuit aliquando in nobis, eandē cognoſces, quam reliquiſti. Quod ſcribis, prælia te mea cauſa ſuſtinere: non tam id laboro, ut, ſiqui mihi obtrectent, à te refutentur: q̃ intelligi cupio, quod certe intelligitur, me à te amari. quod ut facias, te etiam atq; etiam rogo: ignoſcasq; breuitati mearum literarum: nam & celeriter unà futuros nos arbitror: & non dum ſatis confirmatus ſum ad ſcribendum. Vale.

CICERO DOLABELLAE S. D.

g Ratulor Baijs noſtris,ſiquidē,ut ſcribis,ſalubres repente factæ ſunt: niſi forte te amant, & tibi aſſentantur,& tandiu,dum tu ades, ſunt oblitæ ſui. quod quidem ſi ita eſt;minime miror, cœlum etiam,& terras uim ſuam, ſi tibi ita cōueniat, dimittere. Oratiunculā pro Deiotaro,quam requirebas,habebam mecum,quod non putaram.itaq; eam tibi miſi. uelim ſic legas,ut cauſam tenuem,& inopem, nec ſcriptione magnopere dignam. ſed ego hoſpiti ueteri,& amico munuſculū mittere uolui leuidenſæ craſſo filo,cuiuſmodi ipſius ſolent eſſe munera. Tu uelim animo ſapienti,fortiq; ſis,ut tua moderatio,et grauitas aliorum infamet iniuriam. Vale.

CICERO DOLABELLAE S.. D.

C. Suberinus Calenus & meus eſt familiaris,et Leptæ noſtri familiariſſimi perneceſſarius. is cum uitandi belli cauſa profectus eſset in Hiſpaniam cum M. Varronē ante bellum,ūt in ea prouincia eſſet,in qua nemo noſtrum poſt Afranium ſuperatum bellum ullum fore putarat: incidit in ea ipſa mala,quæ ſummo ſtudio uitauerat: oppreſſus eſt enim bello repentino. quod bellū commotum à Scapula,ita poſtea confirmatum eſt à Pompeio,ut nulla ratione ſe ab illa miſeria eripere poſſet. eadem cauſa ferè eſt M.Planij hæredis, qui eſt item Calenus, Leptæ noſtri familiariſſimus, hoſce igitur ambos ſic tibi commendo, ut

maiore cura,ſtudio,ſolicitudine animi cõmendare non poſſim. uolo ipſorum cauſa: meq́; in eo uehementer & amicitia mouet,& humanitas. Lepta uero cum ita laboret,ut eius fortunæ uideantur in diſcrimen ueni= re: non poſſum ego non aut proxime, atque ille, aut etiam æque laborare. quapropter & ſi ſæpe expertus ſum,quantum me amares: tamen ſic uelim tibi perſua deas,id me in hac re maxime iudicaturum. peto igitur à te,uel,ſi pateris,oro,ut homines miſeros,& fortuna, quam uitare nemo poteſt,magis, q̃ culpa calamitoſos, conſerues incolumeis: uelisq́; per te,me hoc muneris cũ ipſis amicis hominibus,tum municipio Caleno, quicum mihi magna neceſſitudo eſt,tum Leptæ,quem omnibus antepono,dare. quod dicturus ſum,puto equidem non ualde ad rẽ pertinere, ſed tamen nihil obeſt dicere. res familiaris alteri eorum ualde exigua eſt, alteri uix e= queſtris. quapropter quando his Cæſar uitam ſua li= beralitate conceſſit,nec eſt quod iis præterea magnope= re poſſit adimi: reditum, ſi me tantum amas, quantũ certe amas,hominibus confice. in quo nihil eſt, præter uiam longam: quam iccirco non fugiunt,ut & uiuãt cum ſuis,& moriantur domi. quod ut enitare, con= tendasq́;,uel potius ut perficias(poſſe enim te,mihi per= ſuaſi)uehementer te etiam atq; etiam rogo. Vale.

CICERO DOLABELLAE COS. S. D.

E Tſi contentus eram mi Dolabella tua gloria, ſa tisq́; ex ea magnam lætitiam,uoluptatemq́; ca= piebam: tamen nõ poſſum non confiteri,cumulari me

maximo gaudio, quòd uulgo, hominum opinio ſocium me aſcribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis cauſa in hæc loca conueniant, prætere a ex municipijs frequentes neceſſarij mei) quin omnes, cum te ſummis laudibus ad cœlum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant: negant enim ſe dubitare, quin tu meis præceptis, & conſilijs obtemperans, præſtantiſſimũ te ciuem, & ſingularem Conſulem præbeas. quibus ego quanquam ueriſſime poſſum reſpondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua ſponte facere, nec cuiusq́ egere conſilio: tamen neq; planè aſſentior, ne imminuam laudem tuam, ſi omnis à meis conſilijs profecta uideatur: neq; ualde nego: ſum enim auidior etiam, q̃ ſatis eſt, gloriæ. eſt tamen non alienum à dignitate tua, quod ipſi Agamemnoni Regum Regi fuit honeſtum, habere aliquem in conſilijs capiũdis Neſtorem: mihi uero glorioſum, te iuuenem Conſulem, florere laudibus quaſi alumnum diſciplinæ meæ. L. quidem Cæſar, cum ad eum ægrotum Neapolim ueniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen ante, quàm me planè ſalutauit, ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum uales apud Dolabellam, quantum ſi ego apud ſororis filium ualerẽ, iam ſalui eſſe poſſemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor, & gratias ago. quem quidem poſt te Conſulem ſolum poſſumus uere Conſulem dicere. deinde multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reip. ſalutarius, atq; hæc una uox omnium eſt, à te autem peto, ut

me hanc quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas cernere; meq́; aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum uenire patiare. quanquam mi Dolabella*(hæc enim iocatus ſum)libentius omneis meas, ſi modo ſunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis: nam cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti: tum his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius:* NIHIL *eſt enim(mihi crede)uirtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. ſemper amaui(ut ſcis)*M. Brutum *propter eius ſummum ingenium, ſuauiſſimos mores, ſingularem probitatem, atq; conſtantiam: tamen* Idib. Mart. *tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iampridem cumulatum eſſe uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexiſſe. quare quid eſt, quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ ſeruias? proponam tibi claros uiros, quod facere ſolent, qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm te ipſum. te imitere oportet, tecum ipſe certes. nec licet quidem tibi iam tantis rebus geſtis non tui ſimilem eſſe. quod cum ita ſit, hortatio non eſt neceſſaria, gratulatione magis utendum eſt: contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, ut ſumma ſeueritas animaduerſionis non modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratiſſima. hoc ſi tibi fortuna quādā contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tū*

etiam

etiam ingenij, atq; conſilij: legi enim concionem tuam: nihil illa ſapientius: ita pedetentim, & gradatim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animaduertendi omnium cõceſſu daret. liberaſti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu: neq; ſolũ ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. quo facto intelligere debes in te repoſitam eſſe Remp. tibiq́; nõ modo tuendos, ſed etiã ornandos eſſe illos uiros, à quibus initium libertatis profectum eſt. ſed his de rebus coràm plura propediẽ, ut ſpero. Tu quãdo Remp. nosq́; cõſeruas, fac ut diligẽtiſſime te ipſum mi Dolabella cuſtodias. Vale.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

d Vabus tuis epiſtolis reſpondebo: uni, quam triduo ante acceperam à Zetho: alteri, quam attulerat Phileros tabellarius. ex prioribus tuis literis intellexi pergratam tibi eſſe curam meam ualetudinis tuæ: quã tibi perſpectam eſſe gaudeo: ſed, mihi crede, non perinde, ut eſt reapſe, ex literis perſpicere potuiſti: nam cum à ſatis multis (non enim poſſum aliter dicere) & coli me uideam, & diligi; nemo eſt illorum omnium mihi te iucundior: nam quòd me amas, quòd id & iam pridem, & conſtanter facis; eſt id quidem magnum, atque haud ſcio, an maximũ, ſed tibi commune cum multis: quòd tu ipſe tam amandus es, tamq́; dulcis, tamq́; in omni genere iucundus; id eſt proprie tuum. accedunt non Attici, ſed ſalſiores, quàm illi Atticorum, Romani ueteres, atque ur=

bani ſales. ego autem (exiſtimes licet quod lubet) mirifice capior facetijs, maxime noſtratibus, præſertim cum eas uideam primum oblitas Latio tum, cum in urbem noſtram eſt infuſa peregrinitas, nunc uero etiam brachatis, & tranſalpinis nationibus, ut nullum ueteris leporis ueſtigium appareat. itaque te cum uideo, omneis mihi Granios, omneis Lucilios; uere ut dicam, Craſſos quoque, & Lælios uidere uideor. moriar, ſi præter te quenquam reliquũ habeo, in quo poſſim imaginem antiquæ, & uernaculæ feſtiuitatis agnoſcere. ad hos lepores cum amor erga me tantus accedat, miraris me tanta perturbatione ualetudinis tuæ tam grauiter exanimatum fuiſſe? Quòd autem altera epiſtola purgas te non diſſuaſorem mihi emptionis Neapolitanæ fuiſſe, ſed auctorem commorationis urbanæ: neque ego aliter accepi: intellexi tamen idem, quod his intelligo literis, non exiſtimaſſe te, mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, ſed magnam partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tempora: quid ſimile? ne mihi quidẽ ipſi tunc placebat diutius abeſſe ab Reip. cuſtodia: ſedebamus enim in puppi, clauumq; tenebamus: nunc autem uix eſt in ſentina locus. an minus multa S. C. futura putas, ſi ego ſim Neapoli? Romæ cum ſum, & urgeo forum: S.C. ſcribuntur apud amatorem tuum, famĩliarem meum. & quidem, cum in mentem uenit, ponor ad ſcribendum: & ante audio S. C. in Armeniam, & Syriam eſſe perlatum, quod in meam ſententiam factum eſſe dicatur, quàm omnino mẽtionem ullam de ea re eſſe factam. atque hoc nolim me iocari

putes: nam mihi ſcito iam à Regibus ultimis allatas eſſe literas, quibus mihi gratias agant, quòd ſe mea ſententia Reges appellauerim: quos ego non modo Reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam. quid ergo eſt? tamen quandiu hic erit noſter hic præfectus moribus, parebo auctoritati tuæ: cum uero aberit, ad fungos me tuos conferam. domum ſi habebo: in denos dies, ſingulos ſumptuariæ legis conferam. ſin minus inuenero, quod placeat: decreui habitare apud te: ſcio enim me nihil gratius tibi facere poſſe. Domum Sullanã deſperabam iam, ut tibi proxime ſcripſi: ſed tamen non abieci. tu uelim, ut ſcribis, cum fabris eam perſpicias: ſi enim nihil eſt in parietibus, aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

Electauerunt me literæ tuæ: in quibus primũ amaui amorem tuũ, qui te ad ſcribẽdum incitauit, uerentem, ne Silius ſuo nũtio aliquid mihi ſolicitudinis attuliſset. de quo & tu mihi antea ſcripſeras, bis quidem eodem exemplo, facile ut intelligerem te eſse commotum: & ego tibi accurate reſcripſerã, ut quoquomodo in tali re, atq; tempore aut liberarẽ te iſta cura, aut certe leuarẽ. ſed quãdo proximis quoq; literis oſtendis, quantæ curæ tibi ſit ea res: ſic mi Pæte habeto, quicquid arte fieri potuerit (non enim iam ſatis eſt conſilio pugnare: artificium quoddam excogitandum eſt) ſed tamen quicquid elaborari, aut effici potuerit ad iſtorum beneuolentiam concilian-

dam, & colligendam, ſummo ſtudio me conſecutũ eſſe; nec fruſtra, ut arbitror: ſic enim color, ſic obſeruor ab omnibus ijs, qui à Cæſare diliguntur, ut ab eis me amari putem: nam (&ſi NON facile diiudicatur amor uerus, & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, ut, quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit) cætera ſunt ſigna communia: ſed ego uno utor argumento, quamobrem me ex animo, ueréq; arbitrer diligi, ꝙ & noſtra fortuna ea eſt, & illorum, ut ſimulandi cauſa non ſit. de illo autem, quem penes eſt omnis poteſtas, nihil uideo, quod timeam, niſi ꝙ omnia ſunt incerta, cum à iure diſceſſum eſt: nec præſtari quicquam poteſt, quale futurum ſit, quod poſitum eſt in alterius uoluntate, ne dicam libidine. ſed tamen eius ipſius nulla re à me offenſus eſt animus: eſt enim adhibita in ea re ipſa ſumma à nobis moderatio: ut enim olim arbitrabar eſſe meum, libere loqui, cuius opera eſſet in ciuitate libertas; ſic ea nunc amiſſa, nihil loqui, quod offendat aut illius, aut eorum, qui ab illo diliguntur, uoluntatem. effugere autem ſi uelim nonnullorum acute, aut facete dictorum offenſionem, fama ingenij mihi eſt abijcienda. quod ſi poſſem, non recuſarem. ſed tamen ipſe Cæſar habet peracre iudicium: & ut Seruius frater tuus, quem literatiſſimum fuiſſe iudico, facile diceret, hic uerſus Plauti non eſt, hic eſt, quòd tritas haberet aureis notandis generibus poetarum, & conſuetudine legendi: ſic audio Cæſarẽ, cum uolumina iam confecerit ἀποφθεγμάτων, uel per ſe, ſiquid afferatur ad eum pro meo, quod meum non ſit, reijcere ſolere. quod eo nunc magis

facit, quia uiuunt mecum ferè quotidie illius familiares. incidunt autem in ſermone uario multa, quæ fortaſſe illis, cum dixi, nec illiterata, nec inſulſa eſſe uideantur. hæc ad illum cum reliquis actis perferuntur: ita enim ipſe mandauit. ſic fit, ut, ſiquid præterea de me audiat, non audiendum putet. quamobrem Oenomao tuo nihil utor: etſi poſuiſti ioco uerſus Accianos. ſed quæ eſt inuidia? aut quid nunc mihi inuideri poteſt? uerum fac eſſe omnia. ſic uideo philoſophis placuiſſe, ijs, qui mihi ſoli uidetur uim uirtutis tenere: NIHIL *eſſe ſapientis præſtare, niſi culpam: qua uideor mihi dupliciter carere: & quòd ea ſenſerim, quæ rectiſſima fuerunt: & ꝙ, cum uiderem præſidij non ſatis eſſe ad ea obtinenda, uiribus certandum cum ualentioribus non putarim. ergo in officio boni ciuis certe non ſum reprehendendus. reliquum eſt, nequid ſtulte, nequid temere dicã, faciamue contra potẽtes. id quoq; puto eſſe ſapientis. cætera uero, quid quiſq; me dixiſſe dicat, aut quomodo ille accipiat, aut qua fide mecum uiuant ij, qui me aſſidue colunt, & obſeruant, præſtare non poſſum. ita fit, ut & ſuperiorum conſiliorum conſcientia, & præſentis temporis moderatione me con ſoler; & illam* Accij *ſimilitudinem non modo iam ad inuidiam, ſed ad fortunam transferam: quam exiſtimo leuem, & imbecillam ab animo firmo, & graui, tanquam fluctum à ſaxo, frangi oportere. etenim cum plena ſint monimenta* Græcorum*, quemadmodum ſapientiſſimi uiri regna tulerint uel* Athenis*, uel* Syracuſis*, cũ ſeruientibus ſuis ciuitatibus fuerint ipſi quodammodo liberi: ego me non putem tueri meum*

ſtatum ſic poſſe, ut neq; offendam animum cuiuſquam, nec frangam dignitatem meam? Nunc uenio ad iocationes tuas, quando tu ſecundum Oenomaum Accij, non, ut olim ſolebat, Attellanũ, ſed, ut nunc fit, Mimum introduxiſti. quem tu mihi popilium, quem denarium narras? quã tyrotarichi patinam? facilitate mea iſta ferebantur antea: nunc mutata res eſt. Hircium ego, & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cœnandi magiſtros: puto enim te audiſſe (ſi forte ad uos omnia perferuntur) illos apud me declamitare, me apud illos cœnitare. tu autem ꝙ mihi bonam copiam eiures, nihil eſt: tum enim cum rem augebas, quæſtiunculis te faciebam attentiorem: nunc cum tam æquo animo bona perdas, non eo ſis conſilio, ut, cum me hoſpitio recipias, æſtimationem te aliquam putes accipere. etiam hæc leuior eſt plaga ab amico, quàm à debitore. nec tamen eas cœnas quæro, ut magnæ reliquiæ fiant. quod erit, magnificum ſit, & lautum. memini te mihi Phameæ cœnam narrare: temperius fiat: cætera eodem modo. ꝙ ſi perſeueras me ad matris tuæ cœnam uocare, feram id quoq;: uolo enim uidere animum, qui mihi audeat iſta, quæ ſcribis, apponere, aut etiam polypum Miniani Iouis ſimilem. crede mihi, non audebis. ante meum aduentum fama ad te de mea noua lautitia ueniet: eam extimeſces. neque eſt, quòd in promulſide ſpei ponas aliquid: quam totam ſuſtuli: ſolebam enim antea delectari oleis, & lucanicis tuis. ſed quid hæc loquimur? liceat modo iſtò uenire. tu uero (uolo enim abſtergere animi tui metum) ad tyrotarichum antiquum redi: ego tibi unum ſumptum

afferam, quòd balneum calfacias oportebit: cætera more noſtro. ſuperiora illa luſimus. De uilla Seliciana *& curaſti diligenter, & ſcripſiſti facetiſſime. itaq; puto me prætermiſſurum: ſalis enim ſatis eſt, Sannionum parum.* Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

NOn tu homo ridiculus es, qui, cum Balbus *noſter apud te fuerit, ex me quæras, quid de iſtis municipijs, & agris futurum putem? quaſi aut ego quicquam ſciam, quod iſte neſciat: aut, ſiquid aliquando ſcio, non ex iſto ſoleam ſcire. immo uero, ſi me amas, tu fac, ut ſciam, quid de nobis futurum ſit: habuiſti enim in tua poteſtate, ex quo uel ex ſobrio, uel certe ex ebrio ſcire poſſes. ſed ego iſta mi* Pæte *nõ quæro: primũ quia de lucro propè iam quadriẽnium uiuimus, ſi aut hoc lucrum eſt, aut hæc uita, ſuperſtitem* Reip. *uiuere: deinde ꝙ ſcire quoq; mihi uideor, quid futurum ſit: fiet enim, quodcunq; uolent, qui ualebunt: ualebunt autem ſemper arma. nobis igitur ſatis eſſe debet, quicquid conceditur. hoc ſiquis pati non potuit, mori debuit.* Veientem *quidem agrum, &* Capenatem *metiuntur. hic non longe abeſt à* Tuſculano. *nihil tamen timeo: fruor, dum licet: opto, ut ſemper liceat. ſi id minus cõtigerit: tamẽ, quãdo ego uir fortis, idemq; philoſophus uiuere pulcherrimũ duxi, nõ poſſum eum non diligere, cuius beneficio id cõſecutus ſum. qui ſi cupiat eſſe* Remp. *qualẽ fortaſſe et ille uult, et omnes optare debemus: quid faciat, tamẽ nõ habet; ita ſe cũ mul*

tis colligauit. ſed longius progredior: ſcribo enim ad te. hoc tamen ſcito, non modo me, qui conſilijs non interſum, ſed ne ipſum quidem principem ſcire quid futurum ſit: nos enim illi ſeruimus, ipſe temporibus. ita nec ille, quid tempora poſtulatura ſint: nec nos, quid ille cogitet, ſcire poſſumus. hæc tibi antea non reſcripſi, non quo ceſſator eſſe ſolerem, præſertim in literis: ſed cum explorati nihil haberem, nec tibi ſolicitudinem ex dubitatione mea, nec ſpem ex affirmatione afferre uolui. illud tamen aſcribam, quod eſt uerißimum, me his temporibus adhuc de iſto periculo nihil audiſſe. tu tamen pro tua ſapientia debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre quæcunq; erunt. Vale.

CICERO S. D. PAPIRIO PAETO.

*C*um eſſem otioſus in Tuſculâno, proptereа q̃ diſcipulos obuiam miſeram, ut ijdem me q̃ maxime conciliarent familiari ſuo: accepi tuas literas pleniſſimas ſuauitatis: ex quibus intellexi probari tibi meum conſiliũ, q̃, ut Dionyſius tyrannus, cum Syracuſis expulſus eſſet, Corinthi dicitur ludum aperuiſſe: ſic ego ſublatis iudicijs, amiſſo regno forenſi, ludum quaſi habere cœperim. quid quæris? me quoq; delectat conſilium: multa enim conſequor. primum, id quod maxime nunc opus eſt, munio me ad hæc tempora. id cuiuſmodi ſit, neſcio: tantum uideo, nullius adhuc cóſilia me huic anteponere; niſi forte mori melius fuit: in lectulo, fateor: ſed non accidit. in acie non fui. cæteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Sci-*

pio, Afranius fœde perierunt, at Cato præclare. iam iſtuc quidem, cum uolemus, licebit: demus modo operam, ne tam neceſse nobis ſit, q̃ illi fuit: id quod agimus. ergo hoc primũ. ſequitur illud: ipſe melior fio, primum ualetudine, quam intermiſſis exercitationibus amiſeram. deinde ipſa illa, ſiqua fuit in me, facultas orationis, niſi me ad has exercitationes retuliſſem, exaruiſset. Extremũ illud eſt, quod tu neſcio an primum putes: plureis iam pauones confeci, q̃ tu pullos columbinos. tu iſtic te Atteriano iure delectato, ego me hic Hirciano. ueni igitur, ſi uir es, & diſce iam προλεγόμενα, quæ quæris: etſi ſũs Mineruam. ſed quando, ut uideo, æſtimationes tuas uendere non potes, neq; ollam denariorum implere: Romam tibi remigrandum eſt. ſatius eſt hic cruditate, quàm iſtic fame. uideo te bona perdidiſse: ſpero idem iſtuc familiares tuos. actum igitur de te eſt, niſi prouides. potes mulo iſto, quem tibi reliquũ dicis eſse, quando cantherium comediſti, Romam peruehi. ſella tibi erit in ludo, tanquam hypodidaſcalo, proxima: eam puluinus ſequetur. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

Amen à malitia non diſcedis: tenuiculó apparatu ſignificas Balbũ fuiſse contentum. hoc uideris dicere, cum Reges tam ſint continentes, multo magis conſulareis eſse oportere. neſcis me ab illo omnia expiſcatũ: recta enim à porta domũ meam uenisse. neq; hoc admiror, ꝙ non ad tuam potius, ſed illud, ꝙ nec ad ſuam. ego autem tribus primis uerbis,

Quid noſter Pætus? at ille adiurans, nuſquam ſe unquam libentius. hoc ſi uerbis aſſecutus es, aureis ad te afferam non minus elegantes: ſin autem obſonio, peto à te, ne pluris eſſe balbos, quàm diſertos putes. me quotidie aliud ex alio impedit. ſed ſi me expediero, ut in iſta loca uenire poſſim: non committam, ut te ſero à me certiorem factum putes. Vale.

M. CICERO S. D. PAPIRIO PAETO.

d Vpliciter delectatus ſum tuis literis: et quòd ipſe riſi: & quòd te intellexi iam poſſe ridere. me autem à te, ut ſcurram uelitem, malis oneratum eſſe, non moleſte tuli. illud doleo, in iſta loca uenire me, ut conſtitueram, non potuiſſe: habuiſſes enim nõ hoſpitem, ſed cõtubernalem: at quem uirum? non eũ, quem tu es ſolitus promulſide conficere. integram famem ad ouum affero: itáq; ad aſſum uitulinum opera perducitur. illa mea, quæ ſolebas antea laudare, ò hominem facilem, ò hoſpitem non grauẽ, abierunt: nam omnem noſtram de Rep. curam, cogitationem de dicenda in ſenatu ſententia, commentationem cauſarum abiecimus. in Epicuri nos aduerſarij noſtri caſtra coniecimus, nec tamen ad hanc inſolentiam; ſed ad illam tuam lautitiam, ueterem dico, cum in ſumptus habebas: etſi nunquam plura prædia habuiſti. proinde te para: cum homine edaci tibi res eſt, & qui iam aliquid intelligat. ὀψιμαθεῖς autem homines ſcis quàm inſolentes ſint. dediſcendæ tibi ſunt ſportellæ, & artolagani tui. nos iam ex areis tantum habemus, ut Verrium tuum, &

Camillum, qua munditia homines? qua elegantia? uocare ſæpius audeamus. ſed uide audaciam: etiam Hircio cœnam dedi ſine pauone: tamen in ea cœna cocus meus præter ius feruens nihil potuit imitari. hæc igitur eſt nunc uita noſtra. mane ſalutamus domi & bonos uiros multos, ſed triſteis, & hos lætos uictores: qui me quidem perofficioſe, & peramanter obſeruant. ubi ſalutatio defluxit, literis me inuoluo, aut ſcribo, aut lego. ueniunt etiam, qui me audiant quaſi doctum hominem, quia paulo ſum, quàm ipſi, doctior. inde corpori omne tempus datur. patriam eluxi iam & grauius, & diutius, quàm ulla mater unicum filium. ſed cura, ſi me amas, ut ualeas: ne ego te iacete bona tua comedam: ſtatui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

In' tandem? inſanire tibi uideris, quòd imitere a uerborum meorum, ut ſcribis, fulmina? tum inſanires, ſi conſequi non poſſes: cum uero etiam uincas, me prius irrideas, q̃ te, oportet. quare nihil tibi opus eſt illud à Trabea, ſed potius ἀπόφθεγμα meum. ueruntamen quid tibi ego uideor in epiſtolis? non ne plebeio ſermone agere tecum? nec enim ſemper eodem modo: quid enim ſimile habet epiſtola aut iudicio, aut concioni? quin ipſa iudicia non ſolemus omnia tractare uno modo. priuatas cauſas, & eas tenueis, agimus ſubtilius: capitis, aut famæ, ſcilicet ornatius. epiſtolas uero quotidianis uerbis texere

ſolemus. Sed tamen mi Pæte qui tibi uenit in mentem negare Papirium quenquam unquam niſi plebeium fuiſse? fuerunt enim patricij minorum gentiū: quorum princeps L. Papirius Mugillanus: qui Conſul cum L. Sempronio Atratino fuit, cū antea Cenſor cum eodē fuiſset, annis poſt R.C. CCCXII. ſed tū Papisij dicebamini. poſt hunc, XIII. fuerūt ſella curuli ante L. Papirium Craſsum, qui primus Papiſius eſt uocari deſitus. is Dictator cum L. Papirio Curſore magiſtro equitū factus eſt, annis poſt R.C. CCCCXV. & quadriennio poſt Conſul cum C. Duillio. hunc ſecutus eſt Curſor, homo ualde honoratus: deinde L. Maſſo ædilitius: inde multi Maſsones: quorum quidem tu omnium patriciorum imagines habeas uolo. deinde Carbones, & Turdi inſequuntur. hi plebeij fuerunt: quos contemnas, cenſeo: nam præter hunc Cn. Carbonem, quem Damaſippus occidit, ciuis è Rep. Carbonum nemo fuit. cognouimus Cn. Carbonem, & eius fratrem ſcurram: quid his improbius? de hoc amico meo Rubriæ filio nihil dico. tres illi fratres fuere, P. C. M. Carbones. Publius Flacco accuſante condemnatus. fugit Marcus ex Sicilia. Caius accuſante Lucio Craſso, cantharidas ſumpſiſſe dicitur. is Tribunus pl. ſeditioſus, & P. Africano uim attuliſse exiſtimatus eſt. hoc uero, qui Lilybæi à Pompeio noſtro interfectus eſt, improbior nemo, meo iudicio, fuit. iam, pater eius accuſatus à M. Antonio, ſutorio atramento abſolutus putatur. quare ad patricios cenſeo reuertare: plebeij quàm fuerint importuni, uides. Vale.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

Mo uerecundiam, uel potius libertatē loquen
a *di. atq; hoc Zenoni placuit, homini mehercu*
le acuto: & ſi Academiæ noſtræ cū eo magna
rixa eſt. ſed, ut dico, placet ſtoicis ſuo quanq; rem no=
mine appellare: ſic enim diſſerunt, nihil eſse obſcœnū,
nihil turpe dictu: nam ſiquod ſit in obſcœnitāte flagi
tium, id aut in re eſſe, aut in uerbo; nihil eſſe tertium.
in re non eſt. itaq; non modo in comœdijs res ipſa nar
ratur, ut ille in Demiurgo modo (forte noſti canticū:
meminiſti Roſcium) Ita me deſtituit nudum: totus eſt
ſermo uerbis tectus, re impudentior: ſed etiam in tra
gœdijs. quid eſt enim illud? Quæ mulier una? quid
inquam eſt? Vſurpata duplex cubile? quid illud? Phe
ræi hic cubile inire eſt auſus. quid eſt? Virginem me
quondam inuitam per uim uiolat. Iupiter bone, uio=
lat? atqui idem ſignificat, ſed alterum nemo tuliſſet.
uides igitur, cum eadem res ſit, quia uerba non ſint, ni=
hil uideri turpe. ergo in re non eſt, multo minus in uer
bis: ſi enim quod uerbo ſignificatur, id turpe non eſt;
uerbum, quod ſignificat, turpe eſſe non poteſt. anum
appellas alieno nomine: cur nō ſuo potius? ſi turpe eſt,
ne alieno quidem: ſi non eſt, ſuo potius. caudam anti=
qui penem uocabant, ex quo eſt propter ſimilitudinem
peniculus: at hodie penis eſt in obſcœnis. at uero Piſo
ille Frugi in annalibus ſuis queritur, adoleſcentes pe=
ni deditos eſſe. quod tu in epiſtola appellas ſuo nomi=
ne, ille tectius penem. ſed iam multis factum eſt tam
obſcœnum, quā id uerbum, quo tu uſus es. quid, quod

uulgo dicitur, cum nos te uolumus conuenire, num obſcœnum eſt? memini in ſenatu diſertũ conſularem ita eloqui, hanc culpam maiorem, an illam dicam? potuit obſcœnius? non, inquis: non enim ita ſenſit. non ergo in uerbo eſt: docui autem in re nõ eſſe: nuſquã igitur eſt. liberis dare operam, quàm honeſte dicitur: etiam patres rogant filios: eius operæ nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobiliſſimus fidicen. is Connus uocitatus eſt. num id obſcœnum putas? cum loquimur terni, nihil flagitij dicimus: at cum bini, obſcœnum eſt: Græcis quidem, inquies. nihil eſt ergo in uerbo: quando & ego græce ſcio: & tamen tibi dico bini, idq; tu facis, quaſi ego græce, non latine dixerim. ruta, & menta, recte utrunq;. uolo mentam puſillam ita appellare, ut rutulam: non licet. bella tectoriola dicis: dic ergo etiã pauimenta iſto modo: non potes. uides igitur nihil eſſe, niſi ineptias, turpitudinẽ nec in uerbo eſſe, nec in re, itaq; nuſquam eſſe. ergo in uerbis honeſtis obſcœna ponimus: quid enim, non honeſtum uerbum eſt diuiſio? at ineſt obſcœnũ. cui reſpondet intercapedo. num hæc ergo obſcœna ſunt? nos autem ridicule, ſi dicimus, ille patrem ſtrangulauit, honorem non præfamur: ſin de Aurelia aliquid, aut Lollia, honos præfandus eſt. & quidem iam non etiã obſcœna uerba pro obſcœnis ſunt. battuit, inquit, impudenter: depſit, multo impudẽtius. atqui neutrum eſt obſcœnum. STVLTORVM plena ſunt omnia. teſtes uerbum honeſtiſſimũ in iudicio, alio loco non nimis. at honeſti, Colei lanuuini: Cliternini, non honeſti quid? ipſa res modo honeſta, modo turpis. ſuppedit, flagitium eſt.

iam erit nudus in balneo: non reprehendes. habes ſcholam Stoicam. ὁ σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἔσῃ. q̃ multa ex uno uerbo tuo? te aduerſus me omnia audere, gratum eſt. ego ſeruo, et ſeruabo (ſic enim aſsueui) Platonis uerecundiam. itaq; tectis uerbis ea ad te ſcripſi, quæ apertiſſimis agunt Stoici. ſed illi etiam crepitus aiunt æque liberos, ac ructus eſſe oportere. honorem igitur Cal. Mart. Tu me diliges, & ualebis.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

Heri ueni in Cumanum: cras ad te fortaſſe. ſed cum certum ſciam, faciam te paulo ante certiorem. etſi M. Ceparius, cum mihi in ſylua Gallinaria obuiã ueniſſet, quæſiſſemq́; quid ageres, dixit te in lecto eſſe, ꝙ ex pedibus laborares: tuli ſcilicet moleſte, ut debui: ſed tamen conſtitui ad te uenire, ut & uiderem te, & uiſerem, & cœnarem etiam: non enim arbitror cocum etiam te arthricum habere. expecta igitur hoſpitem cum minime edacem, tum inimicum cœnis ſumptuoſis. Vale.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

Rufum iſtum amicum tuũ, de quo iterũ iam ad me ſcribis, adiuuarem quantum poſſem, etiam ſi ab eo læſus eſſem, cũ te tantopere uidere eius cauſa laborare. cum uero & ex tuis literis, & illius ad me miſſis intelligã, & iudicem, magnæ curæ ei ſalutem meam fuiſſe: non poſſum ei non amicus eſſe, neq; ſolum tua commendatione, quæ apud me, ut

debet, ualet plurimum, ſed etiam uoluntate, ac iudicio meo: uolo enim te ſcire mi Pæte, initium mihi ſuſpicionis, & cautionis, & diligentiæ fuiſſe literas tuas. quibus literis congruentes fuerunt aliæ poſtea multorum: nam & Aquini, & Fabrateriæ conſilia ſunt inita de me, quæ te uideo inaudiſſe. & quaſi diuinarent, q̃ his moleſtus eſſem futurus, nihil aliud egerunt, niſi me ut opprimerent. quod ego non ſuſpicans, incautior fuiſſem, niſi à te admonitus eſſem. quamobrem iſte tuus amicus apud me commendatione non eget. utinam ea fortuna Reip. ſit, ut ille me quamgratiſſimum poſſit cognoſcere. ſed hæc hactenus. Te ad cœnas itare deſiſſe, moleſte fero: magna enim te delectatione, & uoluptate priuaſti: deinde etiam uereor (licet enim uerum dicere) ne neſcio quid illud, quod ſolebas, dediſcas, & obliuiſcare cœnulas facere: nam ſi tum, cum habebas quos imitarere, non multũ proficiebas; quid nunc te facturum putem? Spurina quidem, cũ ei rem demonſtraſſem, & uitam tuam ſuperiorem expoſuiſſem: magnũ periculum ſummæ Reip. demonſtrabat, niſi ad ſuperiorem conſuetudinem tum, cum fauonius flaret, reuertiſſes: hoc tempore ferri poſſe, ſi forte tu frigus ferre non poſſes. ſed mehercule mi Pæte, extra iocum, moneo te, quòd pertinere ad beate uiuendum arbitror, ut cum uiris bonis, iucundis, amantibus tui uiuas. nihil eſt aptius uitæ, nihil ad beate uiuendum accommodatius. nec id ad uoluptatem refero, ſed ad communitatem uitæ, atque uictus, remiſſionemq́; animorum, quæ maxime ſermone efficitur familiari, qui eſt in cõuiuijs dulciſſimus: ut ſapiẽtius noſtri, q̃ Græci: illi συμπόσια, aut

σια,aut σύνδειπνα, ideſt compotationes, aut concœnationes: nos conuiuia, q͂ tum maxime ſimul uiuitur. uides,ut te philoſophando reuocare coner ad cœnas? Cura ut ualeas. id foris cœnitando facillime conſequere. ſed caue, ſi me amas,exiſtimes me, q͂ iocoſius ſcribam,abieciſſe curã Reip. ſic tibi mi Pæte perſuade, me dies,et noctes nihil aliud agere,nihil curare,niſi ut mei ciues ſalui,liberiq́; ſint. nullum locum prætermitto monendi,agendi,prouidendi. hoc deniq; animo ſum,ut,ſi in hac cura,atq; adminiſtratione uita mihi ponẽda ſit, præclare actũ mecum putẽ. Etiam atq; etiam uale.

M. T. C. IMP. PAPIRIO PAETO S.

Vmmũ me ducem literæ tuæ reddidere. planè neſciebam te tam peritũ eſſe rei militaris. Pyrrhi te libros,et Cineæ uideo lectitaſse.itaque obtẽperare cogito præceptis tuis,hoc amplius,nauicularũ habere aliquid in ora maritima. cõtra equitem Parthum negant ullam armaturam meliorem inueniri poſse. ſed quid ludimus?neſcis,quocum imperatore tibi negotiũ ſit. κύρου παιδείαν, quã cõtriueram legẽdo,totã in hoc imperio explicaui. ſed iocabimur aliàs coràm,&,ut ſpero,breui. nunc ades ad imperandum, uel ad parendum potius: ſic enim antiqui loquebantur. Cum M.Fabio(quod ſcire te arbitror)ſummus mihi eſt uſus: ualdeq́; eum diligo cũ propter ſummam probitatem eius,ac ſingularem modeſtiam, tum quòd in his controuerſijs,quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera eius uti ſoleo. is cum ad me

Laodiceam ueniſset; mecumq; eum ego eſse uellem: repente percuſsus eſt atrociſſimis literis; in quibus ſcriptum erat, fundum Herculanenſem *à* Q. Fabio *fratre proſcriptum eſse, qui fundus cum eo communis eſset. id* M. Fabius *pergrauiter tulit; exiſtimauitq;, fratrem ſuum, hominem nõ ſapientem, impulſu inimicorum ſuorum eò progreſsum eſse. nunc, ſi me amas, mi* Pæte *negotium totum ſuſcipe, moleſtia* Fabium *libera. auctoritate tua nobis opus eſt, & conſilio, & etiã gratia. noli pati, litigare fratres, & iudicijs turpibus conflictari.* Matonem, & Pollionem *inimicos habet* Fabius*. quid multa? non mehercule tam perſcribere poſſum, quàm mihi gratum feceris, ſi otioſum* Fabium *reddideris. id ille in te poſitum eſſe putat, mihiq; perſuadet.* Vale.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

a *Ccubueram hora nona, cũ ad te harum exemplũ in codicillis exaraui. dices, ubi? apud* Volumniũ Eutrapelum*: & quidẽ ſupra me* Atticus*, infra* Verrius*, familiares tui. miraris tã exhilaratam eſſe ſeueritatem noſtram? quid ergo faciam? te conſulo, qui philoſophũ audis. angar? excruciem'ne me? quid aſſequar? deinde quem ad finem? uiuas, inquis, in literis. an quicquam me aliud agere cenſes? haud poſſem uiuere, niſi in literis uiuerem. ſed eſt earum etiam non ſatietas, ſed quidam modus. à quibus cũ diſceſſi, etſi minimũ mihi eſt in cœna, quod tu unũ* ζήτημα Dioni *philoſopho poſuiſti: tamen quid potius*

*faciam, prius quàm me dormitum conferam, non re=
perio. audi reliqua. infra Eutrapelum Cyteris accu=
buit. in eo igitur, inquis, conuiuio Cicero ille, Quē
aſpectabant, cuius ob os Graij ora obuertebāt ſua?
non mehercule ſuſpicatus ſum illam affore: ſed tamen
ne Ariſtippus quidem ille Socraticus erubuit, cum eſſet
obiectum habere eum Laida: habeo, inquit, Laida: nō
habeor à Laide. græce hoc melius. tu, ſi uoles, inter=
pretabere. me uero nihil iſtorum ne iuuenem quidem
mouit unquam, nedum ſenem. conuiuio delector. ibi
loquor aliquid, quod in ſolum, ut dicitur: & gemi=
tum in riſus maximos transfero. an tu id melius, qui
etiam philoſophum irriſeris? cùm ille, ſi quis quid quæ=
reret, dixiſſet, cœnam te quærere à mane dixeris. il=
le Baro te putabat quæſiturum, unum cœlum eſſet, an
innumerabilia? quid ad te? at hercule cœna nunquid
ad te? ibi præſertim? ſic igitur uiuitur: quotidie ali=
quid legitur, aut ſcribitur: deinde, ne amicis nihil tri
buamus, epulamur unà non modo non contra legem,
ſi ulla nunc lex eſt, ſed etiam intra legem, & quidem
aliquanto. quare nihil eſt, quod aduentum noſtrum
extimeſcas. non multi cibi hoſpitem accipies, ſed mul=
ti ioci. Vale.*

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD PLANCVM, ET ALIOS. LIBER X.

M. T. CICERO L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

T abfui proficiſcens in Græciam: & poſteaquã de medio curſu Reip. ſum uoce reuocatus, nunquam per M. Antonium quietus fui. cuius tanta eſt nõ inſolentia (nam id quidem uulgare uitium eſt) ſed immanitas, non modo ut uocem, ſed ne uultum quidem liberum poſſit ferre cuiuſquam. itaque mihi maxima cura eſt, nõ de mea quidem uita, cui ſatisfeci uel ætate, uel factis, uel (ſiquid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: ſed me patria ſolicitat, in primiſq; mi Plance expectatio Conſulatus tui: quæ ita longa eſt, ut optandum ſit, ut poſſimus ad id tempus Reip. ſpiritum ducere. quæ poteſt enim ſpes eſse in ea Rep. in qua hominis impotentiſſimi, atque intemperatiſſimi armis oppreſsa ſunt omnia? & in qua nec ſenatus, nec populus uim habet ullam? nec leges ullæ ſunt, nec iudicia, nec omnino ſimulacrum aliquod, aut ueſtigium ciuitatis? ſed quando acta omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat, quod ſingulis de rebus ſcriberem. Illud autem erat amoris mei, quem à tua pueritia ſuſceptum non ſeruaui ſolum, ſed etiam auxi: monere te, atq; hortari, ut in Remp. omnì cogitatione, curáq; incumberes. quæ ſi ad tuũ tempus perducitur, facilis gu-

bernatio eſt: ut perducatur autē, magnæ tum diligentiæ eſt, tum etiā fortunæ. ſed & te aliquanto ante (ut ſpero) habebimus: & præterquā quòd Reip. conſulere debemus, tamen tuæ dignitati ita fauemus, ut omne noſtrum conſilium, ſtudium, officium, operam, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam conferamus. ita facillime & Reip. quæ mihi cariſſima eſt, & amicitiæ noſtræ, quam ſanctiſſime nobis colendam puto, me intelligo ſatisfacturum. Furnium noſtrum tanti à te fieri, quantum ipſius humanitas, & dignitas poſtulat, nec miror, & gaudeo: teq; hoc exiſtimare uolo, quicquid in eum iudicij, officijq; contuleris, id ita me accipere, ut in me ipſum te putem contuliſſe. Vale.

M. CICERO L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

MEum ſtudium honori tuo pro neceſſitudine noſtra non defuiſſet, ſi aut tuto in ſenatū, aut honeſte uenire potuiſſem. ſed nec ſine periculo quiſquā libere de Rep. ſentiens uerſari poteſt in ſumma impunitate gladiorum: nec noſtræ dignitatis uidetur eſſe, ibi ſententiam de Rep. dicere, ubi me & melius, & propius audiāt armati, q̄ ſenatores. quapropter in priuatis rēbus nullum neq; officiū, neq; ſtudium meū deſiderabis: ne in publicis quidem, ſiquid erit, in quo me intereſſe neceſſe ſit, unquā deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. in ijs autem rebus, quæ nihilominus, ut ego abſim, confici poſſunt, peto à te, ut me rationē habere uelis & ſalutis, et dignitatis meæ. Vale.

M. CICERO L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

Vm ipſum Furnium per ſe uidi libentiſſime, tum hoc libentius, quod illum audiens, te uidebar audire: nam & in re militari uirtutē, & in administranda prouincia iuſtitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam expoſuit: & præterea mihi nō ignotam in conſuetudine, & familiaritate ſuauitatem tuam adiunxit, præterea ſummam erga ſe liberalitatem. quæ omnia mihi iucunda, hoc extremum etiam gratum fuit. ego Plance neceſſitudinem conſtitutam habui cum domo ueſtra, ante aliquanto, quā tu natus es: amorē autem erga te ab ineunte pueritia tua, confirmata iam ætate familiaritatem, cum ſtudio meo, tum iudicio tuo conſtitutam. his de cauſis mirabiliter faueo dignitati tuæ: quam mihi tecum ſtatuo eſſe cōmunem. omnia ſumma conſecutus es uirtutē duce, comite fortuna: eaq; es adeptus adoleſcens, multis inuidentibus, quos ingenio, induſtriaq; fregiſti. nunc me amantiſſimū tui nemini cōcedentē, qui tibi uetuſtate neceſſitudinis potior poſſit eſſe, ſi audies: omnē tibi reliquæ uitæ dignitatē ex optimo Reip. ſtatu acquires. ſcis profecto (nihil enim te fugere potuit) fuiſſe quoddā tempus, cum homines exiſtimarent, te nimis ſeruire tēporibus. quod ego quoq; exiſtimarem, ſi te ea, quæ patiebare, probaſſe etiam arbitrarer. ſed cum intelligerē, quid ſentires: prudēter te arbitrabar uidere, quid poſſes. nunc alia ratio eſt omniū rerū. tuū iudiciū eſt, idq; liberū. Conſul es deſignatus, optima ætate, ſumma elo-

quentia, maxima orbitate Reip. uirorum talium. incumbe per Deos immortales in eam curã, & cogitationem, quæ tibi ſummam dignitatem, & gloriam afferat. unus autem eſt, hoc præſertim tempore, per tot annos Rep. deuexata, Reip. bene gerendæ curſus ad gloriam. hæc amore magis impulſus ſcribenda ad te putaui, quàm quòd arbitrarer te monitis, & præceptis meis egere: ſciebam enim, ex iiſdem te hæc haurire fontibus, ex quibus ipſe hauſeram. quare modum faciam. hoc tantum ſignificandum putaui, ut potius amorem tibi oſtenderem meum, quàm oſtentarem prudentiam. interea, quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, ſtudioſe, diligenterq; curabo. Vale.

PLANCVS CICERONI S. D.

Gratiſſimæ mihi tuæ literæ fuerũt, quas ex Furnij ſermone te ſcripſiſſe animaduerti. ego autem præteriti temporis excuſationem affero, q̃ te profectum audieram, nec multo ante rediiſſe ſciui, q̃ ex epiſtola tua cognoui: nullum enim in te officium, ne minimum quidem, ſine maxima culpa uideor poſſe præterire. in quo tuendo habeo cauſas plurimas, uel paternæ neceſſitudinis, uel meæ à pueritia obſeruantiæ, uel tui erga me mutui amoris. quare mi Cicero, quod mea, tuaq; patitur ætas, perſuade tibi te unum eſſe, in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem. omnia igitur tua conſilia mihi non magis prudentiæ plena, quæ ſumma eſt, uidentur, quàm fidelitatis, quam ego ex mea conſcientia metior. quare ſi aut ali=

ter ſentirem, certe admonitio tua me reprimere: aut, ſi dubitarem, hortatio impellere poſſet, ut id ſequerer, quod tu optimũ putares. nunc uero quid eſt, quod me in aliam partem trahere poſſit? quæcunq; in me bona ſunt, aut fortunæ beneficio tributa, aut meo labore par ta, etſi à te propter amorem carius ſunt æſtimata, tamen uel inimiciſſimi iudicio tanta ſunt, ut præter bonam famam nihil deſiderare uideantur. quare hoc unum tibi perſuade, quantũ uiribus eniti, conſilio prouidere, auctoritate mouere potuero, hoc omne Reip. ſemper futurum. non eſt ignotus mihi ſenſus tuus: neq;, ſi facultas, optabilis mihi quidem, tui præſentis eſſet, unquam à tuis cõſilijs diſcreparem: nec nunc cõmittam, ut ullum meum factum reprehendere iure poſſis. Sum in expectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in Vrbe Ian. menſe geratur, ut ſciam. interim maximam hic ſolicitudinem, curamq; ſuſtineo, ne inter aliena uitia hæ gentes noſtra mala ſuam putent occaſionem. quod ſi perinde, ut ipſe mereor, mihi ſucceſſerit: certe & tibi, cui maxime cupio, et omnibus uiris bonis ſatisfaciã. Fac ualeas, meq; mutuo diligas.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

Inas à te accepi literas eodem exemplo: quod ipſum argumento mihi fuit diligentiæ tuæ: intellexi enim te laborare, ut ad me tuæ expectatiſſimæ literæ perferrentur. ex quibus cepi fructũ duplicem, mihiq; in cõparatione difficilem ad iudican-

dum, amorémne erga me tuum, an animum in Remp. *pluris æſtimandum putarem. eſt omnino patriæ caritas meo quidem iudicio maxima: ſed amor, uoluntatisq́; coniunctio plus certe habet ſuauitatis. itaq; commemoratio tua paternæ neceſſitudinis, beneuolentiæq́; eius, quam erga me à pueritia contuliſſes, cæterarumq́; rerum, quæ ad eam ſententiam pertinebant, incredibilem mihi lætitiam attulerat. rurſus declaratio animi tui, quem haberes de* Rep. *quemq́; habiturus eſſes, mihi erat iucundiſſima: eoq́; maior erat hæc lætitia, quòd ad illa ſuperiora accedebat. itaq; te non hortor ſolum mi* Plance, *ſed planè etiam oro, quod feci ijs literis, quibus tu humaniſſime reſpondiſti: ut tota mente, omniq́; animi impetu in* Remp. *incumbas. nihil eſt, quod tibi maiori fructui, gloriæq́; eſſe poſſit:* NEC *quicquam ex omnibus rebus humanis eſt præclarius, aut præſtantius, quàm de* Rep. *bene mereri: adhuc enim patitur tua ſumma humanitas, & ſapientia, me, quod ſentiam, libere dicere. fortuna ſuffragante uideris res maximas conſecutus. quod quanquam ſine uirtute non potuiſſes: tamen ex maxima parte ea, quæ es adeptus, fortunæ, temporibusq́; tribuuntur. his temporibus difficillimis,* Reip. *quicquid ſubueneris, id erit totum, & proprium tuum. incredibile eſt omnium ciuium, latronibus exceptis, odium in* Antonium. *magna ſpes in te, & in tuo exercitu, magna expectatio. cuius per* Deos *gratiæ, gloriæq́; caue tempus amittas. ſic moneo, ut filium: ſic fauco, ut mihi: ſic hortor, ut & pro patria, & amiciſſimum.* Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

Væ locutus eſt Furnius noſter de animo tuo in Remp. ea gratiſſima fuerunt ſenatui, populoq; R. probatiſſima. quæ autem recitatæ ſunt literæ in ſenatu, nequaquam cõſentire cum Furnij oratione uiſæ ſunt: pacis enim auctor eras, cum collega tuus uir clariſſimus à fœdiſſimis latronibus obſideretur. qui aut poſitis armis pacem petere debent: aut, ſi pugnantes eã poſtulant, uictoria pax, nõ pactione, parienda eſt. ſed de pace literæ uel Lepidi, uel tuæ quam in partem acceptæ ſint, ex uiro optimo fratre tuo, & C. Furnio poteris cognoſcere. me autem impulit tui caritas, ut quanquam nec tibi ipſi conſilium deeſſet, & fratris, Furnijq; beneuolentia, fidelisq; prudẽtia tibi præſtò eſſet futura, uellem tamen meæ quoq; auctoritatis pro plurimis noſtris neceſſitudinibus præceptum ad te aliquod peruenire. crede igitur mihi Plance, omneis, quos adhuc gradus dignitatis conſecutus ſis (es autem adeptus ampliſſimos) eos honorum uocabula habituros, non dignitatis inſignia, niſi te cum libertate populi R. & cũ ſenatus auctoritate coniunxeris. ſeiunge te quæſo aliquando ab ijs, cum quibus te non tuum iudicium, ſed temporum uincula coniunxerunt. cõplures in perturbatione Reip. Conſules dicti: quorum nemo conſularis habitus, niſi qui animo extitit in Remp. conſulari. talem igitur te eſſe oportet, qui primum te ab impiorũ ciuium tui diſſimillimorum ſocietate ſeiungas: deinde te ſenatui, bonisq; omnibus auctorẽ, principem, ducem

præbeas: poſtremo ut pacem eſſe iudices non in armis poſitis, ſed in abiecto armorum, & ſeruitutis metu. hæc ſi & ages, & ſenties: tum eris non modo Conſul, & conſularis, ſed magnus etiam Conſul, & conſularis. ſin aliter: tum in iſtis ampliſſimis nominibus honorum non modo dignitas nulla erit, ſed erit ſumma deformitas. hæc impulſus beneuolentia ſcripſi paulo ſeuerius: quæ tu in experiendo ea ratione, quæ te digna eſt, uera eſſe cognoſces. XIII. *Cal. Apr.*

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D.

PLura tibi de meis conſilijs ſcribere, rationemq; omnium rerum redderem uerboſius, quo magis iudicares omnia me Reip. præſtitiſſe, quæ et tua exhortatione excepi, & mea affirmatione tibi recepi (non minus enim à te probari, quàm diligi ſemper uolui: nec te magis in culpa defenſorem mihi paraui, quàm prædicatorem meritorum meorum eſſe uolui) ſed breuiorem me duæ res faciunt: una, quòd publicis literis omnia ſum perſecutus; altera, quòd M. Variſidium, equitem Romanum, familiarem meum, ad te ipſum tranſire iuſſi, ex quo omnia cognoſcere poſſes. non mediusfidius mediocri dolore afficiebar, cum alij occupare poſſeſſionem laudis uiderentur: ſed uſque mihi temperaui, dum perducerem eò rem, ut dignũ aliquid & Conſulatu meo, & ueſtra expectatione efficerẽ. quod ſpero, ſi me fortuna non fefellerit, me conſecuturũ: ut maximo præſidio

Reip.nos fuiſſe & nunc ſentiant homines, & in poſterum memoria teneãt. A te peto, ut dignitati meæ ſuffrageris: & quarum rerum ſpe ad laudem me uocaſti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. non minus poſſe te, quàm uelle, exploratum mihi eſt. Fac ualeas, meq; mutuo diligas.

L. PLANCVS IMP. COS. DES. S. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. PL. Q. R.

I cui forte uideor diutius & hominum expectationẽ, & ſpem Reip. de mea uoluntate tenuiſſe ſuſpenſam, huic prius excuſandũ me eſſe arbitror, q̃ de inſequẽti officio quicquã ulli pollicendum: nõ enim præteritã culpam uideri uolo redemiſſe, ſed optimæ mentis cogitata iãpridẽ, maturo tẽpore enuntiare. nõ me præteribat, in tãta ſolicitudine hominũ, & tam perturbato ſtatu ciuitatis fructuoſiſſimã eſſe profeſſionẽ bonæ uoluntatis: magnosq; honores ex ea re cõplureis conſecutos uideb ĩ. ſed cum in eum caſum me fortuna demiſiſset, ut aut celeriter pollicendo magna in ſpe ad proficiendũ impedimenta opponerẽ; aut, ſi in eo mihi temperauiſſem, maiores occaſiones ad opitulandũ haberem: expeditius iter cõmunis ſalutis, q̃ meæ laudis, eſſe uolui: nam quis in ea fortuna, quæ mea eſt, & ab ea uita, quã in me cognitam hominibus arbitror, & cum ea ſpe, quã in manibus habeo, aut ſordidum quicquã pati, aut pernicioſum concupiſcere poteſt? ſed aliquantum nobis temporis, & magni laboris, & multæ impenſæ opus fuit, ut, quæ Reip. boniſq;

omnibus polliceremur, exitu præſtaremus: neq; ad auxilium patriæ nudi cum bona uoluntate, ſed cum facultatibus accederemus. confirmandus erat exercitus nobis, magnis ſæpe præmijs ſolicitatus, ut ab Rep. potius moderata, q̃ ab uno infinita ſperaret. confirmandæ complures ciuitates, quæ ſuperiore anno largitionibus, conceſſionibusq; præmiorum erant obligatæ: ut & illa uana putarent, & eadem à melioribus auctoribus petenda exiſtimarent. alliciendæ etiam uoluntates reliquorum, qui finitimis prouincijs, exercitibusq; præfuerunt: ut potius cum pluribus ſocietatem defendendæ libertatis iniremus, quàm cum paucioribus funeſtam orbi terrarum uictoriam pararemus. muniendi uero noſmet ipſi fuimus, aucto exercitu, auxilijsq; multiplicatis: ut, cum præferremus ſenſus aperte, tum etiam inuitis quibuſdam, ſciri quid defenſuri eſſemus, non eſſet periculoſum. itaq; nunquam diffitebor, multa me, ut ad effectum horum conſiliorum peruenirem, & ſimulaſſe inuitum, & diſſimulaſſe cum dolore: quia præmatura denuntiatio boni ciuis imparati q̃ periculoſa eſſet, ex caſu collegæ uidebam. quo nomine etiam C. Furnio legato, uiro forti, atque ſtrenuo, plura etiam uerbo, quàm ſcriptura mãdata dedimus: ut & tectius ad uos perferrentur, & nos eſſemus tutiores. quibuſq; rebus & communem ſalutem muniri, & nos armari conueniret, præcepimus. ex quo intelligi poteſt, curam Reip. ſumme defendendæ iampridem apud nos excubare. nunc, cum Deũ benignitate ab omni re ſimus paratiores, non ſolum bene ſperare de nobis homines, ſed explorate iudicare uolumus. legiones ha-

beo quinque ſub ſignis, & ſua fide, uirtuteq; Reip. coniunctiſſimas, & noſtra liberalitate nobis obſequentes: prouinciam omnium ciuitatum conſenſu paratiſſimam, & ſumma contentione ad officia certantem: equitatus, auxiliorumq́; tantas copias, quantas hæ gentes ad defendendam ſuam ſalutem, libertatemq́; conficere poſſunt. ipſe ita ſum animo paratus uel prouinciam tueri, uel ire quò Reſp. uocet, uel tradere exercitum, auxilia, prouinciamq́;; ut uel omnem impetum belli in me conuertere non recuſem, ſi modo meo caſu aut confirmare patriæ ſalutem, aut periculum morari poſſim. hæc ſi iam expeditis omnibus rebus, tranquilloq́; ſtatu ciuitatis polliceor in dãno meæ laudis, Reip. commodo lætabor. ſin ad ſocietatem integerrimorum, & maximorum periculorum accedam, conſilia mea æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum defendenda commendo. mihi quidem ipſi fructus meritorum meorum in Reip. incolumitate ſatis magnus eſt paratus. eos uero, qui meam auctoritatem, & multo magis ueſtram fidem ſecuti, nec ulla ſpe decipi, nec ullo metu terreri potuerunt, ut commendatos uobis habeatis, petendum uidetur. Valete.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. P. D.

N Ihil me tibi temere ſcripſiſſe, aut te cæteris de me fruſtra recepiſſe lætor. certe hoc maius habes teſtimonium amoris mei, quo maturius tibi, quàm cæteris, conſilia mea uolui eſſe nota. in dies uero me-

ritorum meorum fieri acceſſiones, peruidere te ſpero, cogniturum magis recipio. quod ad me attinet mi Cicero (ita ab imminentibus malis Reſp. me adiuuante liberetur) ſic honores, præmiaq; ueſtra ſuſpicio, conferẽda certe cum immortalitate, ut ſine his nihil de meo ſtudio, perſeuerãtiaq; ſim remiſſurus. niſi in multitudine optimorum ciuium impetus animi mei fuerit ſingularis, & opera præcipua: nihil ad meam dignitatem accedere uolo ſuffragatione ueſtra. concupiſco autem nil mihi, contráq; ipſe pugno. ſed & tẽporis, & rei te moderatorem facile patior eſſe. NIHIL *aut ſero, aut exigue à patria ciui tributum poteſt uideri.* Exercitum *ad* VI. Cal. *Maias* Rhodanum *traieci. magnis itineribus* Viennam *equites mille uia breuiore præmiſi. ipſe ſi à* Lepido *non impediar, celeritate ſatisfaciam. ſin autem in itinere meo ſe oppoſuerit, ad tempus conſilium capiam. copias adduco & genere, & numero, & fidelitate firmiſſimas.* Te, *ut diligas me, ſi mutuo te facturum id ſcis, rogo.* Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

E*Tſi ſatis ex* Furnio *noſtro cognoueram, quæ tua uoluntas, quod conſilium de* Rep. *eſſet: tamen lectis tuis literis, liquidius de toto ſenſu tuo iudicaui. quamobrem quanq̃ in uno prælio omnis fortuna* Reip. *diſceptat, quod quidem, cũ hæc legeres, iam decretum arbitrabar fore: tamen ipſa fama, quæ de tua uolũtate percrebruit, magnam es laudem con=*

ſecutus. itaq; ſi Conſulē Romæ habuiſſemus, declaratum eſſet à ſenatu cum tuis magnis honoribus, quàm gratus eſſet conatus, & apparatus tuus. cuius rei non modo non præterijt tempus, ſed ne maturum quidem etiamnum, meo quidem iudicio, fuit: IS ENIM denique honos mihi uideri ſolet, qui non propter ſpem futuri beneficij, ſed propter magna merita claris uiris defertur, & datur. quare, ſit modo aliqua Reſp. in qua honos elucere poſſit: omnibus, mihi crede, ampliſſimis honoribus abundabis. IS AVTEM, qui uere appellari poteſt honos, non inuitamentum ad tempus, ſed perpetuæ uirtutis eſt præmium. quamobrem mi Plance incumbe toto pectore ad laudem: ſubueni patriæ: opitulare collegæ: omnium gentium conſenſum, & incredibilem conſpirationem adiuua. me tuorum conſiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amiciſſimum, fideliſſimumq; cognoſces: ad eas enim cauſas, quibus inter nos amore ſumus, officijs, uetuſtate coniuncti, patriæ caritas acceſſit, eaq; effecit, ut tuam uitam anteferrem meæ. IIII. Cal. Apr. Vale.

PLANCVS CICERONI S. P. D.

Immortaleis ago tibi gratias, agamq; dum uiuam: nā relaturū me, affirmare nō poſſum: tātis enim tuis officijs non uideor mihi reſpōdere poſſe: niſi forte (ut tu grauiſſime, diſertiſſimeq; ſcripſiſti) ita ſenſurus es, ut me referre gratiā putes, cū memoria tenebo. ſi de filij tui dignitate eſſet actū,

amabilius

amabilius certe nihil facere potuiſſes. primæ tuæ ſententiæ infinitis cum muneribus, poſteriores ad tempus, arbitriumq́; amicorum meorum compoſitæ, oratio aſſidua, & perpetua de me, iurgia cum obtrectatoribus propter me, notiſſima mihi ſunt. quare non mediocris adhibenda mihi eſt cura, ut Reip. me ciuem dignum tuis laudibus præſtem, in amicitia tua memorem, atque gratum. quod reliquum eſt, tuum munus tuere: & me, ſi, quem eſſe uoluiſti, eum exitu, rebusq́; cognoſcis, defende, ac ſuſcipe. *Cum* Rhodanum *copias traieciſſem, fratremq́; cum tribus millibus equitum præmiſiſſem, ipſe iter ad* Mutinam *dirigerem: in itinere de prælio facto,* Brutoq́;, & Mutina *obſidione liberatis audiui. animaduerti nullum alium receptum* Antonium, *reliquiasq́;, quæ cum eo eſsent, habere niſi in his partibus: duasq́; ei ſpes eſse propoſitas, unam* Lepidi, *ipſius alteram exercitus. quòd quædam pars exercitus non minus furioſa eſt, quàm qui cum* Antonio *fuerunt, equitatum reuocaui. ipſe in* Allobrogibus *conſtiti, ut perinde ad omnia paratus eſsem, ac res me moneret. ſi nudus huc ſe* Antonius *conferet, facile mihi uideor per me ſuſtinere poſse, remq́; publicam ex ueſtra ſententia adminiſtrare, quamuis ab exercitu* Lepidi *recipiatur. ſi uero copiarum aliquid ſecum adducet, & ſi decima legio ueterana, quæ noſtra opera reuocata cum reliquis eſt, ad eundem furorem redierit: tamen, nequid detrimenti fiat, dabitur opera à me: idq́; me præſtiturum ſpero, dum iſtinc copiæ traijciantur, coniunctæq́; nobiſcum facilius perditos opprimant. hoc tibi ſpondeo mi* Cicero,

neque animum, neque diligentiam mihi defuturam. cupio mehercules nullam reſiduam ſolicitudinem eſſe: ſed ſi fuerit, nec animo, nec beneuolentiæ, nec patientiæ cuiuſquam pro uobis cedam. do quidem ego operam, ut etiam Lepidum ad huius rei ſocietatem incitẽ: omniaq; ei obſequia polliceor, ſi modo Remp. reſpicere uolet. utor in hac re adiutoribus, interpretibusq;, fratre meo, & Laterenſe, & Furnio noſtro. non me impediunt priuatæ offenſiones, quo minus pro Reip. ſalute etiam cum inimiciſſimo conſentiam. quòd ſi nihil profecero, nihilominus maximo ſum animo, & maiore fortaſſe cum mea gloria uobis ſatisfaciam. Fac ualeas, meq; mutuo diligas.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S.

Etſi Reip. cauſa maxime gaudere debeo, tantum ei te præſidij, tantum opis attuliſſe extremis penè temporibus: tamen, ita te uictorem complectar Rep. recuperata, ut magnam partem mihi lætitiæ tua dignitas affert: quam & eſſe iam, & futuram ampliſſimam intelligo: caue enim putes ullas literas unquam gratiores, quàm tuas, in ſenatu eſſe recitatas. idq; contigit tum meritorum tuorum in Remp. eximia quadam magnitudine, tum uerborum, ſententiarumq; grauitate. quod mihi quidem minime nouũ, qui & te noſſem, & tuarum literarum ad me miſſarum promiſſa meminiſſem, & haberem à Furnio noſtro tua penitus conſilia cognita: ſed ſenatui maiora uiſa ſunt, quàm erant expectata: non quòd unquam

de tua uoluntate dubitaſſet : ſed nec quantum facere poſſes, nec quò progredi uelles, exploratum ſatis habebat. itaque cum ad VII. Id. Apr. mane mihi tuas literas M. Variſidius reddidiſſet, eaſq; legiſſem, incredibili gaudio ſum elatus. cumq; magna multitudo optimorum uirorum, & ciuium me de domo deduceret, feci continuo omnes participes meæ uoluptatis. interim ad me uenit Munatius noſter, ut conſueuerat: & ego ei literas tuas oſtendi: nihil dum enim ſciebat: nam ad me primum Variſidius: idq; ſibi à te mandatum eſſe dicebat: paulo poſt idem mihi Munatius eas literas legendas dedit, quas ipſi miſeras, & eas, quas publice. placuit nobis, ut ſtatim ad Cornutum Prætorem urb. literas deferremus, qui, quòd Conſules aberant, conſulare munus ſuſtinebat more maiorum. ſenatus eſt continuo conuocatus, frequenſq; conuenit propter famam, atque expectationem tuarum literarum. recitatis literis, oblata religio Cornuto eſt, pullariorum admonitu, non ſatis diligenter eum auſpicijs operam dediſſe. idq; à noſtro collegio comprobatum eſt. itaq; res dilata eſt in poſterum. eo autem die magna mihi fuit pro tua dignitate contentio cum Seruilio. qui cum gratia effeciſſet, ut ſua ſententia prima pronuntiaretur: frequens eum ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit: meæq; ſententiæ, quæ ſecunda pronuntiata erat, cum frequens aſſentiretur ſenatus, rogatu Seruilij P. Titius interceſſit. res in poſterum dilata. uenit paratus Seruilius, Ioui ipſi iniquus, cuius in templo res agebatur. hunc quemadmodum fregerim, quantaq; contentione Titium interceſſorem

abiecerim,ex aliorum te literis malo cognoſcere:unum hoc ex meis: ſenatus grauior,conſtantior,amicior tuis laudibus eſse non potuit,q̃ tum fuit. nec uero tibi ſenatus amicior,q̃ cuncta ciuitas:mirabiliter enim populus R. *uniuerſus,& omniũ generũ, ordinumq; conſenſus ad liberandã* Remp. *conſpirauit. perge igitur,ut agis, nomenq; tuum commenda immortalitati: atque hæc omnia,quæ habent ſpeciem gloriæ, collecta inaniſſimis ſplendoris inſignibus,contemne; breuia,fugacia, caduca exiſtima. uerum* DECVS *in uirtute poſitum eſt, quæ maxime illuſtratur magnis in* Remp. *meritis. eam facultatem habes maximam. quam quãdo complexus es,& tenes: perfice,ut ne minus* Reſp. *tibi, q̃ tu* Reip. *debeas. me tuæ dignitatis non modo fautorem,ſed etiã amplificatorem cognoſces. id tum* Reip. *quæ mihi eſt mea uita carior,tum noſtræ neceſſitudini debere me iudico. atq; in his curis,quas contuli ad dignitatem tuã, cepi magnam uoluptatem, quòd bene cognitam mihi* T. *Munatij prudentiam,& fidem,magis etiam perſpexi in eius incredibili erga te beneuolentia, & diligentia.* III. Id. Apr. *Vale.*

CICERO PLANCO IMP.
COS. DES. S. P. D.

u T *primum poteſtas data eſt augendæ dignitatis tuæ,nihil prætermiſi in te ornãdo,quod poſitum eſſet aut in præmio uirtutis,aut in honore uerborum. id ex ipſo* S. C. *poteris cognoſcere: ita enim eſt perſcriptum, ut à me de ſcripto dicta ſententia eſt:*

quam ſenatus frequens ſecutus eſt ſummo ſtudio, magnoq; conſenſu. ego quanquam ex tuis literis, quas mihi miſiſti, perſpexeram te magis iudicio bonorũ, quàm inſignibus gloriæ delectari: tamen conſiderandum nobis exiſtimaui, etiam ſi tu nihil poſtulares, quantum tibi à Rep. deberetur. tu contexes extrema cum primis: qui enim M. Antonium oppreſſerit, is bellum confecerit. itaq; Homerus non Aiacem, nec Achillem, ſed Vlyſſem appellauit πτολιπόρθον. Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

Gratam famam biduo ante uictoriã, de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copijs. atqui, etiã hoſtibus fuſis, ſpes omnis in te eſt: fugiſſe enim ex prælio Mutinenſi dicuntur notiſſimi latronum duces. EST autẽ non minus gratũ extrema delere, q̃ prima depellere. equidem expectabam iam tuas literas, idq; cum multis: ſperabamq; etiam Lepidum temporibus admonitum, tecum, & Reip. ſatis, eſſe facturum. in illam igitur curam incũbe mi Plance, ut nequa ſcintilla teterrimi belli relinquatur. quod ſi erit factum: & Rẽp. diuino beneficio affeceris, & ipſe æternam gloriam conſequere. III. Id. Maij. Vale.

PLANCVS IMP. CICERONI S. D.

His literis ſcriptis, quæ poſtea accidiſſent, ſcire te, ad Remp. putaui pertinere. ſedulitas mea (ut

ſpero) & mihi,& Reip. tulit fructum: nanq; aſſiduis internuntijs cum Lepido egi, ut omiſſa omni contentione, recōciliatáq; uoluntate noſtra, cōmuni conſilio Reip. ſuccurreret: ſe, liberos, Vrbem pluris, quàm unū perditum, abiectumq; latronem putaret: obſequioq; meo, ſi ita faceret, ad omneis res abuteretur. profeci itaq; per Laterenſem internūtium: fidem mihi dedit, ſe Antonium, ſi prohibere ſua prouincia non potuiſſet, bello perſecuturum: me, ut uenirem, copiasq; coniungerem, rogauit, eoq; magis, quòd & Antonius ab equitatu firmus eſſe dicebatur, & Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat: nam etiam ex paucitate eius, non multis ante diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me tranſierunt. quibus rebus ego cognitis, cunctatus non ſum in curſu bonorum conſiliorum, Lepidum adiuuandum putaui. aduentus meus quid profecturus eſſet, uidi: uel quòd equitatu meo perſequi, atque opprimere equitatum eius poſſem: uel quòd exercitus Lepidi eam partem, quæ corrupta eſt, & ab Rep. alienata, & corrigere, & coercere præſentia mei exercitus poſſem. itaque in Iſara flumine maximo, quod in finibus eſt Allobrogum, ponte uno die facto, exercitum ad IIII. Id. Maij traduxi. cum uero mihi nuntiatum eßet, L. Antonium præmiſſum cum equitibus, & cohortibus ad Forū Iulij ueniſſe: fratrem cum equitum quatuor millibus, ut occurreret ei, miſi ad prid. Id. Maij: ipſe maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, et reliquo equitatu ſubſequar. ſi nos mediocris modo fortuna Reip. adiuuerit: et audaciæ perditorum, & noſtræ ſolicitudinis hic finem reperiemus.

quòd ſi latro præcognito noſtro aduentu, rurſus in Italiam ſe recipere cœperit: Bruti erit officium occurrere ei: cui ſcio nec cõſilium, nec animum defuturum. ego tamen, ſi id acciderit, fratrem cum equitatu mittam, qui ſequatur, Italiamq; à uaſtatione defendat. Fac ualeas, meq; mutuo diligas.

CICERO PLANCO S. D.

Nihil poſt hominum memoriam glorioſius, nihil gratius, ne tempore quidem ipſo opportunius accidere uidi, q̃ tuas Plance literas: redditæ ſunt enim frequenti ſenatu Cornuto, cum is frigidas ſanè, & inconſtanteis recitaſſet literas Lepidi: ſub eas ſtatim recitatæ ſunt tuæ, non ſine magnis quidem clamoribus: cum rebus enim ipſis eſſent, & ſtudijs, beneficijsq; in Rēp. gratiſſimæ; tum erant grauiſſimis uerbis, & ſententijs plenæ. flagitare ſenatus inſtitit Cornutum, ut referret ſtatim de tuis literis. ille ſe conſiderare ait uelle. cum ei magnum conuitium fieret cuncto à ſenatu: quinq; Tribuni pl. retulerunt. Seruilius rogatus, rem diſtulit. ego eam ſententiam dixi, cui ſunt aſſenſi ad unum. ea quæ fuerit, ex S. C. cognoſces. tu quanquam conſilio non eges, uel abundas potius, tamen hoc animo eſſe debes, ut nihil huc reijcias, ne ue in rebus tam ſubitis, tamq; anguſtis à ſenatu conſilium petendum putes. ipſe tibi ſis ſenatus. quocunq; te ratio Reip. ducet, ſequare. cures, ut ante factum aliquod à te egregium audiamus, quam futurum putarimus. illud tibi promitto, quicquid erit à

te factum, id ſenatum non modo ut fideliter, ſed etiam ut ſapienter factum comprobaturum. Vale.

PLANCVS IMP. CICERONI S. D.

Ntonius Idib. Maij ad Forum Iulij cum primis copijs uenit. Vētidius bidui ſpatio abeſt ab eo. Lepidus ad forum Voconij caſtra habet. qui locus à Foro Iulij quatuor, & uiginti millia paſſuum abeſt: ibiq; me expectare conſtituit, quemadmodũ ipſe mihi ſcripſit. ꝙ ſi omnia mihi integra et ipſe, & fortuna ſeruauerit: recipio uobis, celeriter me negotiũ ex ſententia confecturum. Fratrem meum aſſiduis laboribus, concurſationibusq; confectũ grauiter ſe habuiſſe, antea tibi ſcripſi. ſed tamen cum primum poſſe ingredi cœpit: non magis ſibi, q̃ Reip. conualuiſſe ſe exiſtimãs, ad omnia pericula princeps eſſe non recuſabat. ſed ego eum nõ ſolum hortatus ſum, uerum etiam coegi iſtò proficiſci: ꝙ illa ualetudine magis conficere ſe, quàm me tueri poſſet in caſtris: & ꝙ acerbiſſimo interitu Conſulum Remp. nudatam, tali ciue Prætore in urbanis officijs indigere exiſtimabã. quod ſiquis ueſtrũ non probabit, mihi prudentiam in conſilio defuiſſe ſciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tandem quod ego deſiderabam fecit, ut Apellam ad me mitteret, quo obſide fide illius, & ſocietatis in Rep. adminiſtranda uterer. ſtudium in ea re ſuum mihi L. Gellius; de tribus fratribus, Segauiano probauit: quo ego interprete nouiſſime ad Lepidum ſum uſus. amicum eum Reip. cognoſcere uideor: libenterq; ei ſum

teſtimonio, & omnibus ero, qui bene merentur. Fac ualeas, meq; mutuo diligas, dignitatēq; meā, ſi mereor, tuearis, ſicut adhuc ſingulari cum beneuolentia feciſti.

PLANCVS CICERONI S.

Qvid in animo habuerim cum Læuus, Neruaq; diſceſſerunt à me, & ex literis, quas eis dedi, et ex ipſis cognoſcere potuiſti, qui omnibus rebus, conſilijsq; meis interfuerunt. accidit mihi, quod homini pudenti, & cupido ſatisfaciendi Reip. bonisq; omnibus accidere ſolet; ut conſilium ſequerer periculoſum magis, dum me probarem, quàm tutum, quod habere poſſet obtrectationem. itaq; poſt diſceſſum legatorū cum binis continuis literis & Lepidus me, ut uenirem, rogaret, & Laterenſis multo etiam magis propè implorans obteſtaretur, nullam rem aliam extimeſcens, quàm eandem, quæ mihi quoq; facit timorem, uarietatem, atq; infidelitatem exercitus eius: non dubitandū putaui, quin ſuccurrerem, meq; cōmuni periculo offerrem: ſciebam enim (& cautius illud erat conſilium, expectare me ad Iſaram, dum Brutus traijceret exercitum; & cum collega conſentiente, ſicut milites faciunt, hoſtibus obuiam ire). tamen ſiquid Lepidus bene ſentiens detrimenti cepiſſet, hoc omne aſſignatum iri aut pertinaciæ meæ, aut timori uidebam, ſi aut hominem offenſum mihi, coniunctum cum Rep. nō ſubleuaſſem; aut ipſe à certamine belli tam neceſſarij me remouiſſem. itaq; potius periclitari uolui, ſi poſſem mea præſentia & Lepidū tueri, & exercitum facere meliorem,

quàm nimis cautus uideri. ſolicitiorem certe hominem non ſuis contractis neminem puto fuiſſe: nam quæ res nullam habebat dubitationē; ſi exercitus Lepidi abſit, ea nunc magnam affert ſolicitudinem, magnumq; habet caſum: mihi enim ſi contigiſset, ut prior occurrerem Antonio; non mehercule horam conſtitiſſet: tantum ego & mihi confido, & ſic perculſas illius copias, Ventidijq; Mulionis caſtra deſpicio. ſed non poſſum non exhorreſcere, ſiquid intra cutem ſubeſt uulneris: quod prius nocere poteſt, quàm ſciri, curariq; poſſit. ſed certe, niſi uno loco metaremur, magnū periculum ipſe Lepidus, magnum ea pars exercitus adiret, quæ bene de Rep. ſentit. magnam etiam perditi hoſtes acceſſionem ſibi fecisſent, ſiquas copias à Lepido abſtraxiſsent. quæ ſi aduentus meus repreſſerit, agam gratias fortunæ, conſtantiæq; meæ, quæ me ad hanc experientiam excitauit. itaq; ad XII. Cal. Iun. ab Iſara caſtra moui: pontem tamen, quem in Iſara fecerā, caſtellis duobus ad capita poſitis reliqui, præſidiaq; ibi firma poſui, ut uenienti Bruto, exercituiq; eius ſine mora tranſitus eſſet paratus. ipſe, ut ſpero, diebus octo, quibus has literas dabam, cum Lepidi copijs me coniungam. Vale.

CICERO PLANCO IMP. S. D.

Q Vāquam gratiarum actionem à te non deſiderabā, cum te re ipſa, atq; animo ſcirem eſſe gratiſſimū: tamen (fatendum eſt enim) fuit ea mihi periucunda: ſic enim uidi, quaſi ea quæ oculis cernuntur, me à te amari. dices, Quid antea? Semper

quidem, ſed nunquam illuſtrius. Literæ tuæ mirabiliter gratæ ſunt ſenatui cum rebus ipſis, quæ erant grauiſſimæ, & maximæ, fortiſſimi animi, ſummiq; conſilij: tum etiam grauitate ſententiarum, atq; uerborum. ſed mi Plance incumbe, ut belli extrema perficias. in hoc erit ſumma & gratia, & gloria. cupio omnia Reip. cauſa: ſed mehercule in ea conſeruanda iam defatigatus, non multo plus faueo patriæ, q̃ tuæ gloriæ: cuius maximam facultatem tibi Dij immortales, ut ſpero, dedere: quam complectere obſecro: qui enim Antonium oppreſſerit, is hoc teterrimum bellum, periculoſiſſimumq; confecerit. Vale.

CICERO PLANCO S. D.

ITa erant omnia, quæ iſtinc afferebantur, incerta, ut, quid ad te ſcriberem, nõ occurreret: modo enim, quæ uellemus, de Lepido; modo cõtra nuntiabantur. de te tamen conſtans fama, nec decipi poſse, nec uinci. quorum alterius fortuna partem habet quandam: alterum proprium eſt prudentiæ tuæ. ſed accepi literas à collega tuo, datas Idib. Maij: in quibus erat, te ad ſe ſcripſiſse, à Lepido non recipi Antonium. quod erit certius, ſi tu ad nos idem ſcripſeris: ſed minus audes fortaſse propter inanem lætitiam literarum ſuperiorũ. uerum ut errare mi Plance potuiſti (quis enim id effugerit?) ſic decipi te nõ potuiſse, quis non uidet? nunc uero etiam erroris cauſa ſublata eſt: culpa enim illa, BIS ad eundem, uulgari reprehenſa prouerbio eſt. ſin, ut ſcripſiſti ad collegam, ita ſe res habet: omni cura liberati ſumus, nec tamen

erimus prius, quàm, ita eſſe, tu nos feceris certiores. mea quidem, ut ad te ſæpius ſcripſi, hæc ſententia eſt; qui reliquias huius belli oppreſſerit, eum totius belli confectorem fore: quē te & opto eſſe, & confido futurum.

Studia mea erga te, quibus certe nulla eſſe maiora potuerunt, tibi tā grata eſſe, q̄ ego putaui fore, minime miror, uehementerq; lætor. quæ quidem tu, ſi recte iſtic erit, maiora, & grauiora cognoſces. IIII. Cal. Iun.

PLANCVS CICERONI S.

P Vderet me inconſtantiæ mearum literarum, ſi non hæc ex aliena leuitate penderet. omnia feci, quare Lepido coniuncto ad Remp. defendendam, minore ſolicitudine ueſtra perditis reſiſterem. omnia ei & petenti recepi, & ultro pollicitus ſum: ſcripſiq; tibi biduo ante, confidere me bono Lepido eſſe uſurum, cōmuniq; conſilio bellum adminiſtraturum. credidi chirographis eius, affirmationi præſentis Laterenſis, qui tum apud me erat, reconciliaremq; me Lepido, fidemq; haberem, orabat. non licuit diutius bene de eo ſperare. illud certe caui, & cauebo, ne mea credulitate Reip. ſumma fallatur. cum Iſaram flumen, uno die ponte confecto, exercitum traduxiſſem, pro magnitudine rei celeritatem adhibens, quòd petierat per literas ipſe, ut maturarem uenire: præſto mihi fuit ſtator eius cum literis, quibus, ne uenirem, denuntiabat: ſe poſſe conficere per ſe negotium: interea ad Iſaram expectarem. indicabo temerarium meum conſilium tibi: nihilo minus ire decreueram, exiſtimans eum ſo=

*cium gloriæ uitare. putabam poſſe me nec de laude ie-
iuni hominis delibare quicquam,& ſubeſſe tamẽ pro-
pinquis locis,ut,ſi durius aliquid eſſet,ſuccurrere cele-
riter poſſem . ego non malus homo hoc ſuſpicabar . at
Laterenſis uir ſanctiſſimus ſuo chirographo mittit mi-
hi literas,meiſq;,deſperans de ſe,de exercitu , de Lepidi
fide , querenſq; ſe deſtitutum : in quibus aperte denun
tiat,uideam ne fallar : ſuam fidem ſolutam eſſe:Reip.
ne deſim . exemplar eius chirographi Titio dedi . ipſa
chirographa omnia,& quibus credidi,& ea,quibus fi-
dem non habendam putaui , Læuo Ciſpio dabo perfe-
renda , qui omnibus his interfuit rebus . acceſſit eò,ut
milites eius , cum Lepidus concionaretur, improbi per
ſe,corrupti etiam per eos,qui præſunt , Canidios, Ru-
frenoſq;,& cæteros,quos,cum opus erit, ſcietis, concla-
marint uiri boni , pacem ſe uelle , neque eſſe cum ullis
pugnaturos,duobus iam Cõſulibus ſingularibus occi-
ſis,tot ciuibus pro patria amiſſis , hoſtibus denique o-
mnibus iudicatis,boniſq; publicatis . neque hoc aut uin
dicarat Lepidus,aut ſanarat . huc me uenire,& duo-
bus exercitibus coniunctis obijcere exercitum fideliſſi-
mum,maxima auxilia, principes Galliæ , prouinciam
cunctam , ſummæ dementiæ, & temeritatis eſſe uidi :
mihiq;, ſi ita oppreſſus eſſem,remq; pub. mecum per-
didiſſem , mortuo non modo honorem, ſed miſericor-
diam quoque defuturã . itaq; rediturus ſum : nec tan
ta munera perditis hominibus dari poſſe ſinam. exer-
citum locis ut habeam opportunis, prouinciam tuear,
etiam ſi ille exercitus deſciuerit , omnia ut integra ſer
uem,dabo operam, quoad exercitus huc ſummittatis ,*

pariq; felicitate Remp. hic uindicetis: nec depugnare, ſi occaſio tulerit: nec obſideri, ſi neceſſe fuerit: nec mori, ſi caſus inciderit, pro uobis paratior fuerit quiſquam. quare hortor te mi Cicero exercitum huc traijciendum quamprimum cures, & matures prius, quàm hoſtes magis corroborentur, & noſtri perturbentur. in quo ſi celeritas erit adhibita, Reſp. in poſſeſſione uictoriæ deletis ſceleratis permanebit. Fac ualeas, meq; diligas. Fratrem meum tibi, fortiſſimum ciuem, & ad omnia paratiſſimum, excuſem literis? qui ex labore in febriculam incidit aſſiduam, & ſatis moleſtam. cum primum poterit iſtuc recurrere, non dubitabit, nequo loco Reip. deſit. Meam dignitatem commendatam habeas, rogo. concupiſcere me nihil oportet. habeo te & amantiſſimum mei, &, quod optaui, ſummæ ductoritatis. tu uideris, quantum, & quando tuum munus apud me uelis eſſe. tantum te rogo, in Hircij locum me ſubdas & ad tuum amorem, & ad meam obſeruantiam.

CICERO PLANCO S.

In te, & in collega omnis ſpes eſt, Dijs approbantibus. concordia ueſtra, quæ ſenatui declarata literis ueſtris eſt, mirifice & ſenatus, & cuncta ciuitas delectata eſt. Quod ad me ſcripſeras de re agraria: ſi conſultus ſenatus eſſet, ut quiſq; de te honorificentiſſimã ſententiam dixiſſet, eã ſecutus eſſem: qui certe ego fuiſſem: ſed propter tarditatẽ ſententiarum, moramq; rerũ cum ea, quæ conſulebantur, ad exitum non peruenirent, cõmodiſſimum mihi, Plã-

coq́; fratri uiſum eſt, uti eo, quod ne noſtro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci literis cognouiſſe. ſed ſiue in S. C. ſiue in cæteris rebus deſideras aliquid, ſic tibi perſuade, tantam eſſe apud omneis bonos tui caritatem, ut nullum genus ampliſſimæ dignitatis excogitari poſſit, quod tibi non paratũ ſit. Literas tuas uehementer expecto, & quidem taleis, qualeis maxime opto. Vale.

PLANCVS CICERONI S.

n *Vnquam mehercule mi Cicero me pœnitebit maxima pericula pro patria ſubire, dum, ſi quid acciderit mihi, à reprehẽſione temeritatis abſim. cõfiterer imprudẽtia me lapſum, ſi unquam Lepido ex animo credidiſſẽ:* CREDVLITAS *enim error eſt magis, q̃ culpa: & quidem in optimi cuiuſq; mentẽ facillime irrepit. ſed ego nõ hoc uitio penè ſum deceptus: Lepidũ enim pulchre noram. quid ergo eſt? pudor me, qui in bello maxime eſt periculoſus, hunc caſum coegit ſubire: nam niſi uno loco eſſemus, uerebar ne cui obtrectatorum uiderer & nimium pertinaciter Lepido offenſus, & mea patientia etiam alere bellum. itaq; copias propè in aſpectum Lepidi, Antonijq́; adduxi, quadragintaq́; millium paſſuum ſpatio relicto conſedi, eo conſilio, ut uel celeriter accedere, uel ſalutariter recipere me poſſem. adiunxi hæc in loco eligendo, flumen oppoſitum, ut haberem in quo mora tranſitus eſſet: Vocontij ſub manu ut eſſent, per quorũ loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus deſperato aduen-*

tu meo,quem non mediocriter captabat, ſe cum Anto*nio coniunxit ad* IIII. Cal. Iun. *eodemq; die ad me caſtra mouerunt. uiginti millia paſsuũ cum abeſsent, res mihi nunciata eſt. dedi operam* Deũ *benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic diſceſsus nihil fugæ ſimile haberet, non miles ullus, non eques, non quicquam impedimentorum amitteretur, aut ab illis furentibus latronibus interciperetur. itaque prid.* Non. Iun. *omneis copias* Iſ*aram traieci, põteſq;, quos feceram, interrupi, ut & ſpatium ad ſe colligendum homines haberent, & ego me interea cum collega coniungerem: quem triduo, cum has dabam literas, expectabam.* Laterenſ*is noſtri & fidem, & animum ſingularem in* Remp. *ſemper fatebor. ſed certe nimia eius indulgentia in* Lepidum*, ad hæc pericula perſpiciunda fecit eum minus ſagacem. qui quidem cum in fraudẽ ſe deductum uideret, manus, quas iuſtius in* Lepidi *perniciem armaſſet, ſibi afferre conatus eſt. in quo caſu tamen interpellatus, adhuc uiuit, & dicitur uicturus. ſed tamen de hoc mihi parum certum eſt. ego magno cum dolore paricidarum elapſus ſum bis: ueniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati. iracundias autem harum rerum recenteis habebant, quòd* Lepidum *caſtigare non deſtiteram, ut extingueret bellum: quòd colloquia facta improbabam: quòd legatos fide* Lepidi *dimiſſos, ad me in conſpectum uenire uetueram: quòd* C. Catinium Veſtinum Trib. mil. *miſſum ab* Antonio *ad eum cum literis, interceperam. in quo hanc capio uoluptatem, quòd certe quo magis me petiuerunt, tanto maiorem his fruſtratio*

dolorem

dolorem attulit. Tu mi Cicero, quod adhuc feciſti, idem præſta, ut uigilanter, neruoſéq; nos, qui ſtamus in acie, ſubornes. ueniat Cæſar cum copijs, quas habet fir miſſimas: aut, ſi ipſum aliqua res impedit, exercitus eius mittatur: cuius ipſius magnum periculũ agitur. quicquid aliquando futurum fuit in caſtris perditorũ contra patriam, hoc omne iam conuenit. pro urbis uero ſalute cur nõ omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? quòd ſi uos iſtic nõ defueritis, profecto, quòd ad me attinet, omnibus rebus abunde Reip. *ſatisfaciã.*

Te quidẽ mi Cicero in dies mehercule habeo cariorẽ: ſolicitudinesq; meas quotidie magis tua merita exacuunt, nequid aut ex amore, aut ex iudicio tuo perdam. opto, ut mihi liceat iam præſenti pietate meorum officiorũ tua beneficia tibi facere iucundiora. Vale. VIII. *Id. Iun. Ciuarone, ex finibus* Allobrogũm.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D.

Facere non poſſum, quin in ſingulas res, meritaq; tua tibi gratias agã: ſed mehercule facio cum pudore: neq; enim tanta neceſſitudo, quantam tu mihi tecũ eſſe uoluiſti, deſiderare uidetur gratiarum actionem: neq; ego lubenter pro maximis tuis beneficijs tã uili munere defungor orationis; & malo præſens obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate memorem me tibi probare. ꝙ ſi mihi uita contigerit, omneis gratas amicitias, atq; etiam pias propinquitates in tui obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate uincam: amor enim tuus, ac iudicium de me utrum mihi

plus dignitatis in perpetuum, an uoluptatis quotidie ſit allaturus, non facile dixerim. De militum commodis fuit tibi curæ: quos ego non potentiæ meæ cauſa (nihil enim me non ſalutariter cogitare ſcio) ornari uolui à ſenatu: ſed primum, ꝙ ita meritos indicabam: deinde, ꝙ ad omneis caſus coniunctiores Reip. eſſe uolebam: nouiſſime, ut ab omni omnium ſolicitatione auerſos eos taleis uobis præſtare poſſem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic omnia integra ſuſtinuimus. quod conſilium noſtrum; etſi, quanta ſit auiditas hominum, non ſine cauſa, talis uictoriæ, ſcio; tamen uobis probari ſpero: non enim ſiquid in his exercitibus ſit offenſum, magna ſubſidia Reſp. habet expedita, quibus ſubito impetui, ac latrocinio parricidarum reſiſtat: copias uero noſtras notas tibi eſſe arbitror. in caſtris meis legiones ſunt ueteranæ tres, tironum uel luculentiſſima ex omnibus una. in caſtris Bruti una ueterana legio, altera bima, octo tironum. ita uniuerſus exercitus numero ampliſſimus eſt, firmitate exiguus. quantum autem in acie tironi ſit committendum, nimium ſæpe expertum habemus. ad hoc robur noſtrorum exercituum ſiue Africanus exercitus, qui eſt ueteranus, ſiue Cæſaris acceſſiſſet, æquo animo ſummam Remp. in diſcrimen deduceremus. aliquanto autem propius eſſe, quod ad Cæſarem attinet, uidebamus. nihil deſtiti eum literis hortari: neq; ille intermiſit affirmare, ſe ſine mora uenire: cum interim auerſum illum ab hac cogitatione, ad alia conſilia uideo ſe contuliſſe. ego tamen ad eum Furniū noſtrum cum mandatis, literiſq; miſi, ſiquid forte pro-

ficere poſſet. ſcis tu mi Cicero, quod ad Cæſaris amorem attinet, ſocietatem mihi eſſe tecum: uel ꝙ in familiaritate Cæſaris, uiuo illo, iam tueri eum, & diligere mihi fuit neceſſe: uel ꝙ ipſe, quoad ego noſſe potui, moderatiſſimi, atque humaniſſimi fuit ſenſus: uel ꝙ ex tam inſigni amicitia mea, atque Cæſaris, hunc filij loco & illius, & ueſtro iudicio ſubſtitutum, non perinde habere mihi turpe uidetur. ſed quicquid tibi ſcribo, dolenter mehercule magis, ꝙ̃ inimice facio. ꝙ uiuit Antonius hodie, quòd Lepidus unà eſt, quòd exercitus habent non contemnendos, ꝙ ſperant, quòd audent: id omne Cæſari acceptum referre poſſunt. neq; ego ſuperiora repetã. ſed ex eo tempore, quo ipſe mihi profeſſus eſt ſe uenire, ſi uenire uoluiſſet: aut oppreſſum iam bellum eſſet, aut in aduerſiſſimã illis Hiſpaniã cum detrimento eorũ maximo detruſum. quæ mens eum, aut quorum conſilia à tanta gloria, ſibi uero etiam neceſſaria, ac ſalutari auocarint, & ad cogitationem conſulatus bimeſtris ſummo cum terrore hominum, & inſulſa cum efflagitatione trãſtulerint, exputare non poſſum. multum in hac re mihi uidentur neceſſarij eius & Reip. & ipſius cauſa proficere poſſe: plurimum, ut puto, tu quoq;; cuius ille tanta merita habet, quanta nemo præter me: nũquam enim obliuiſcar, maxima, ac plurima me tibi debere. de his rebus, ut exigeret cum eo, Furnio mandaui. ꝙ ſi, quantam debeo, habuero apud eum auctoritatem, plurimũ ipſum iuuero. nos interea duriori conditione bellum ſuſtinemus; quòd neque expeditiſſimam dimicationem putamus; neq; tamen refugiendo cõmiſſuri ſumus, ut

maius detrimentum Reſp. accipere poſſit. quòd ſi aut Cæſar ſe reſpexerit; aut Africanæ legiones celeriter uenerint; ſecuros uos ab hac parte reddemus. Tu, ut inſtituiſti, me diligas rogo, proprieq; tuũ eſſe, tibi perſuadeas. V. Cal. Sext. ex caſtris.

M. T. CICERO C. FVRNIO S. P. D.

SI intereſt, id quod homines arbitrãtur, Reip. te, ut inſtituiſti, atq; feciſti, nauare operã, rebusq; maximis, quæ ad extinguẽdas reliquias belli pertinẽt, intereſſe: nihil uideris melius, neq; laudabilius, neque honeſtius facere poſſe: iſtamq; operam tuam, nauitatem, animum in Remp. celeritati Praturæ anteponendam cenſeo: nolo enim te ignorare, quantam laudem conſecutus ſis: mihi crede, proximã Plãco, idq; ipſius Planci teſtimonio, prætereaq; fama, ſcientiaq; omnium. quamobrem ſiquid operis tibi etiam nunc reſtat, id maximopere cenſeo perſequendum: quid enim honeſtius? aut quid honeſto anteponendum? ſi autem ſatisfactum Reip. putas: celeriter ad comitia, quando mature futura ſunt, ueniendum cenſeo, dummodo nequid hæc ambitioſa feſtinatio imminuat eius gloriæ, quam conſecuti ſumus. multi clariſſimi uiri cum Reip. darent operam, annum petitionis ſuæ non obierunt. quod eo facilius nobis eſt, quòd non eſt annus hic tibi deſtinatus: ut, ſi Aedilis fuiſſes, poſt biennium tuus annus eſſet. nunc nihil prætermittere uidebere uſitati, & quaſi legitimi temporis ad petendum. uideo autem Planco Cos, etſi etiam ſine eo

rationes expeditas haberes, tamen ſplendidiorem petitionem tuam fore, ſi modo iſta ex ſententia confecta eſſent. omnino plura me ſcribere, cum tuum tantum conſilium, iudiciumq; ſit, non ita neceſſe arbitrabar: ſed tamen ſententiam meam tibi ignotam eſſe nolebã. cuius eſt hæc ſumma, ut omnia te metiri dignitate malim, quàm ambitione, maioremq; fructum ponere in perpetuitate laudis, quàm in celeritate Præturæ. hæc eadem locutus ſum domi meæ, adhibito Quinto fratre meo, & Cæcina, & Caluiſio, ſtudioſiſſimis tui, cum Dardanus libertus tuus intereſſet. omnibus probari uidebatur oratio mea: ſed tu optime iudicabis. Vale.

M. T. CICERO C. FVRNIO S. P. D.

Lectis tuis literis, quibus declarabas aut omittendos Narbonenſeis, aut cum periculo dimicandũ, illud magis timui, quod uitatum non moleſte fero. Quod de Planci, et Bruti cõcordia ſcribis, in eo uel maximam ſpem pono uictoriæ. De Gallorum ſtudio, nos aliquãdo cognoſcemus, ut ſcribis, cuius id opera maxime excitatum ſit: ſed iam, mihi crede, cognouimus. itaq; iucundiſſimis tuis literis ſtomachatus ſum in extremo: ſcribis enim, ſi in Sextilem comitia, cito te: ſi iam confecta, citius, ne diutius cũ periculo fatuus ſis. ò mi Furni, q̃ tu cauſam tuam non noſti, qui alienas tam facile diſcas. tu nunc candidatũ te putas, & id cogitas, ut aut ad comitia curras; aut, ſi iã confecta, domi tuæ ſis, ſcilicet ne cum maximo periculo, ut ſcribis, ſtultiſſimus ſis. nõ arbitror te ita ſentire:

omneis enim tuos ad laudem impetus noui. quòd ſi, ut ſcribis, ita ſentis: non magis te, quàm de te iudicium reprehendo meum. te adipiſcendi magiſtratus leuiſſimi, & diuulgatiſſimi, ſi ita adipiſcare, ut pleriq; præpropera feſtinatio abducet à tantis laudibus, quibus te omnes in cœlum iure, & uere ferunt? ſcilicet id agitur, utrum hac petitione, an proxima Prætor fias, non ut ita de Rep. mereare, omni honore ut digniſſimus iudicere. utrum, neſcis, q̃ alte aſcenderis; an pro nihilo id putas? ſi neſcis: tibi ignoſco: nos in culpa ſumus. ſin intelligis: ulla tibi eſt Prætura uel officio, quod pauci, uel gloria, quam omnes ſequuntur, dulcior? hac de re & ego, & Caluiſius, homo magni iudicij, tuiq; amãtiſſimus, te accuſamus quotidie: comitia tamen, quando ex his pendes, quantum facere poſſumus, quod multis de cauſis Reip. arbitramur conducere, in Ian. menſem protrudimus. Vince igitur, & uale.

M. T. CICERO M. LEPIDO S. P. D.

Quòd mihi pro mea ſumma erga te beneuolentia magnæ curæ eſt, ut quamampliſſima dignitate ſis; moleſte tuli, te ſenatui gratias non egiſse, cum eſses ab eo ordine ornatus ſummis honoribus. Pacis inter ciueis conciliandæ te cupidum eſse, lætor. pacem eam ſi à ſeruitute ſeiungis, conſules & Reip. & dignitati tuæ. ſin iſta pax perditum hominem in poſseſſionẽ impotentiſſimi dominatus reſtituturа eſt: hoc animo ſcito eſse omneis ſanos, ut mortẽ ſeruituti anteponant. itaq; ſapiẽtius, meo quidem iudicio,

facies, ſi te in iſtam pacificationem non interpones, quæ neq; ſenatui, neq; populo, neq; cuiquam bono probatur. ſed hæc audies ex alijs, aut certior fies literis. tu pro tua prudentia, quid optimum factu ſit, uidebis.

M. T. CICERO C. TREBONIO S. D.

Q Vàm uellem ad illas pulcherrimas epulas me Idib. Mart. inuitaſſes: reliquiarũ nihil haberemus. at nunc cum his tantũ negotij eſt, ut ueſtrum illud diuinũ in Remp. beneficium nõnullam habeat querelam. ꝙ uero à te uiro optimo ſeductus eſt, tuóq; beneficio adhuc uiuit hæc peſtis: interdum, quod mihi uix fas eſt, tibi ſubiraſcor: mihi enim negotij plus reliquiſti uni, q̃ præter me omnibus: ut enim primum poſt Antonij fœdiſſimum diſceſſum ſenatus haberi libere potuit; ad illum animum meum reuerti priſtinum, quem tu cum ciue acerrimo patre tuo in ore, & amore ſemper habuiſti: nam cum ſenatum ad XIII. Cal. Ian. Tribuni pl. uocauiſſent, déq; alia re referrẽt; totam Remp. ſum cõplexus; egíq; acerrime; ſenatúmq; iam languentem, & defeſſum, ad priſtinam uirtutem, conſuetudinémq; reuocaui, magis animi, q̃ ingenij uiribus. hic dies, meaq; cõtentio, atq; actio ſpem primum populo R. attulit libertatis recuperandæ. nec uero ipſe poſtea tempus ullum intermiſi de Rep. non cogitandi ſolum, ſed etiã agendi. ꝙ niſi res urbanas, actaq; omnia ad te perferri arbitrarer; ipſe perſcriberem: quanquam erã maximis occupationibus impeditus. ſed illa cognoſces ex alijs, à me pauca, & ea ſummatim. Ha-

bemus fortem ſenatum, conſulareis partim timidos, partim male ſentientes. magnum damnum factum eſt in Seruio. L. C*æſar optime ſentit: ſed* ꝙ *auunculus eſt, non acerrimas dicit ſententias.* Conſules, *egregij: præclarus,* D. Brutus: *egregius, puer* C*æſar: de quo ſpero equidem reliqua: hoc uero certum habeto, niſi ille ueteranos celeriter cõſcripſiſſet, legioneſq; duæ de exercitu* Antonij *ad eius ſe auctoritatem contuliſſent, atq; is oppoſitus eſſet terror* Antonio, *nihil* Antonium *ſceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuiſſe. hæc tibi etſi audita eſſe arbitrabar, uolui tamen notiora eſſe. plura ſcribam, ſi plus otij habuero.* Vale.

M. CICERO AMPIO S. D.

d*E meo ſtudio erga ſalutem, & incolumitatem tuam credo te cognoſcere ex literis tuorum: quibus me cumulatiſſime ſatisfeciſſe certo ſcio. nec ijs concedo, quanquã ſunt ſingulari in te beneuolentia, ut te ſaluũ malint, q̃ ego. illi mihi neceſſe eſt concedant, ut tibi plus, q̃ ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim. quod quidem nec deſtiti facere, nec deſiſtam, & iam in maxima re feci, & fundamenta ieci ſalutis tuæ. tu fac bono animo, magnoq́; ſis, meq́; tibi nulla re defuturum eſſe confidas.* Prid. Non. Q*uint.* Vale.

SER. GALBA M. CICERONI S.

d Ecimo *ſeptimo* Cal. Maij, *quo die* Pãſa *in caſtris* Hircij *erat futurus, cũ quo ego eram (nam ei*

obuiam proceſſeram millia paſſuum centum, quo maturius ueniret) Antonius legiones eduxit duas, ſecundam, & quintam trigeſimam, & cohortes prætorias duas, unam ſuam, alteram Syllani, & euocatorum partem. ita obuiam uenit nobis, quòd nos quatuor legiones tironum habere ſolum arbitrabatur. ſed noctu, quo tutius uenire in caſtra poſſemus, legionem Martiam, cui ego præeſſe ſolebam, & duas cohortes prætorias miſerat Hircius nobis. cum equites Antonij apparuiſſent, contineri neq; legio Martia, neq; cohortes prætoriæ potuerunt: quas ſequi cœpimus coacti, quando eas retinere non poteramus. Antonius ad Forum Gallorum ſuas copias continebat: neq; ſciri uolebat, ſe legiones habere: tantum equitatum, & leuem armaturam oſtendebat. poſteaquam uidit ſe inuito legionem ire Panſa, ſequi ſe duas legiones iuſſit tironũ. poſteaquam anguſtias paludis, & ſiluarum tranſiuimus, acies eſt inſtructa à nobis duodecim cohortium. nondũ uenerant legiones duæ, cum repente Antonius in aciem ſuas copias de uico produxit, & ſine mora concurrit. primo ita pugnatum eſt, ut acrius non poſſet ex utraq; parte pugnari. ſed dexterius cornu, in quo ego eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugauerat legionem trigeſimam quintam Antonij, ut amplius paſſus quingentos ultra aciem, quo loco ſteterat, proceſſerit. itaq;, cum equites noſtrum cornu circuire uellent, recipere me cœpi, & leuem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne auerſos noſtros aggrederentur. interim uideo me eſſe inter Antonianos, Antoniumq; poſt me eſſe aliquanto. repente equum im=

miſi ad eam legionem tironum, quæ ueniebat ex caſtris; ſcuto reiecto. Antoniani me inſequi: noſtri pila conijcere uelle. ita neſcio quo fato ſum ſeruatus, quòd cito ſum à noſtris cognitus. in ipſa Aemilia, ubi cohors Cæſaris prætoria erat, diu pugnatum eſt. cornu ſiniſterius, quod erat infirmius, ubi Martiæ legionis duæ cohortes erant, & cohors prætoria, pedem referre cœperunt, quòd ab equitatu circuibantur, quo uel plurimum ualet Antonius. cum omnes ſe recepiſſent noſtri ordines, recipere me nouiſſimus cœpi ad caſtra. Antonius tanquam uictor caſtra putauit ſe poſſe capere. quò cum uenit, complureis ibi amiſit, nec egit quicquam. audita re Hircius cum cohortibus uiginti ueteranis redeunti Antonio in ſua caſtra occurrit, copiasq; omneis eius deleuit, fugauitq; eodem loco, ubi erat pugnatum ad Forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta ſe in caſtra ſua ad Mutinam recepit. Hircius in ea caſtra redijt, unde Panſa exierat, ubi duas legiones reliquerat, quæ ab Antonio erant oppugnatæ. ſic partem maiorem ſuarum copiarum Antonius amiſit ueteranarum: nec id tamen ſine aliqua iactura cohortium prætoriarum noſtrarum, & legionis Martiæ fieri potuit. Aquilæ duæ, ſigna ſexaginta ſunt relata Antonij. Res bene geſta eſt. Ad XII. Cal. Maij, ex caſtris. Vale.

C. ASINIVS POLLIO M. T. C. S. P. D.

MInime mirũ debet tibi uideri, nihil me ſcripſiſſe de Rep. poſteàquam itum eſt ad arma: nam ſal

tus Caſtulonenſis, qui ſemper tenuit noſtros tabellarios, & ſi nunc frequentioribus latrocinijs infeſtior factus eſt, tamen nequaquam tanta in mora eſt, quanta qui locis omnibus diſpoſiti ab utraq; parte ſcrutantur tabellarios, & retinent. itaq; niſi naue perlatæ literæ eſſent, omnino neſcirem, quid iſtic fieret. nunc uero nactus occaſionem, poſteaquam nauigari cœptum eſt, cupidiſſime, & q̃ creberrime potero, ſcribã ad te. Ne mouear eius ſermonibus, quem tametſi nemo eſt qui uidere uelit, tamen nequaquam perinde, ac dignus eſt, oderunt homines, periculum non eſt: adeo eſt enim inuiſus mihi, ut nihil non acerbum putem, quod commune cum illo ſit. natura autem mea, & ſtudia trahunt me ad pacis, & libertatis cupiditatem. itaq; illud initium ciuilis belli ſæpe defleui. cum uero non liceret mihi nullius partis eſſe, quia utrobiq; magnos inimicos habebam: ea caſtra fugi, in quibus planè tutum me ab inſidijs inimici ſciebam non futurum. compulſus eò, quò minime uolebam: ne in extremis eſſem, planè pericula non dubitanter adij. Cæſarem uero, ꝙ me in tanta fortuna modo cognitum uetuſtiſſimorum familiarium loco habuit, dilexi ſumma cum pietate, & fide. quæ mea ſententia gerere mihi licuit, ita feci, ut optimus quiſq; maxime probarit: quod iuſſus ſum eo tẽpore, id ita feci, ut appareret, inuito imperatum eſſe. cuius facti iniuſtiſſima inuidia erudire me potuit, q̃ iucunda libertas, & q̃ miſera ſub dominatione uita eſſet. ita, ſi id agitur, ut rurſus in poteſtate omnia unius ſint: quicunq; is eſt, ei me profiteor inimicũ: nec periculũ eſt ullum, quod pro libertate aut re-

fugiam, aut deprecer. ſed Conſules neq; S. C. neq; literis ſuis præceperāt mihi, quid facerem: unas enim poſt Id. Mart. demum à Panſa literas accepi, in quibus hortatur me, ut ſenatui ſcribam, me, & exercitum in poteſtate eius futurum. quod, cum Lepidus concionaretur, atque omnibus ſcriberet, ſe conſentire cum Antonio, maxime contrarium fuit: nam quibus cōmeatibus inuito illo per illius prouinciam legiones ducerem? aut, ſi cætera tranſiſſem, num etiam alpeis poteram tranſuolare, quæ præſidio illius tenerentur? adde huc, quòd perferri literæ nulla conditione potuerunt: ſexcentis enim locis excutiuntur; deinde etiam retinentur à Lepido tabellarij. illud me Cordubæ pro concione dixiſſe nemo uocabit in dubium, prouinciam me nulli, niſi qui à ſenatu miſſus ueniſſet, traditurum: nam de legione trigeſima tradenda quātas habuerim contētiones, quid ego ſcribam? qua tradita, quanto pro Rep. infirmior futurus fuerim, quis ignorat? hac enim legione noli acrius, aut pugnacius quicquam putare eſſe. quare me eum exiſtima eſſe, qui primum pacis cupidiſſimus ſim (omneis enim ciues planè ſtudeo eſſe ſaluos) deinde qui & me, & Remp. uindicare in libertatem paratus ſim. Quòd familiarem meum in tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius eſt. inuideo illi tamen, quòd ambulat, & iocatur tecum. quæres, quanti æſtimem. ſi unquam licuerit uiuere in otio, experieris: nullum enim ueſtigium abs te diſceſſurus ſum. Illud uehementer admiror, non ſcripſiſſe te mihi, manendo in prouincia ne, an ducendo exercitum in Italiam, Reip. magis ſatisfacere

poſſim. ego quidem, etſi mihi tutius, ac minus laborioſum eſt manere: tamen quia uideo tali tempore multo magis legionibus opus eſse, quàm prouincijs, quæ præſertim recuperari nullo negotio poſsunt; conſtitui, ut nūc eſt, cum exercitu proficiſci. deinde ex literis, quas Panſæ miſi, cognoſces omnia: nam earum tibi exemplar miſi. X V I I. Cal. Apr. Cordubæ.

C. ASINIVS POLLIO M. CICERONI S.

b *Albus Quæs. magna numerata pecunia, magno pondere auri, maiore argenti coacto de publicis exactionibus, ne ſtipendio quidē militibus reddito, duxit ſe à* Gadibus; *& triduū tempeſtate retentus ad* Calpen, Cal. Iun. *traiecit ſe ſe in regnum* Bogudis, *planè bene peculiatus. his rumoribus utrum* Gade*is referatur, an Romā (ad ſingulos enim nuntios turpiſſime conſilia mutat) nondum ſcio. ſed præter furta, & rapinas, & uirgis cæſos ſocios, hæc quoq; fecit; ut ipſe gloriari ſolet, eadem, quæ* C. Cæſar: *ludis, quos* Gadibus *fecit,* Herennium Gallum *hiſtrionem ſummo ludorum die annulo aureo donatum, in quatuordecim ſeſsum deduxit: tot enim fecerat ordines equeſtris loci. Quatuoruiratum ſibi prorogauit: comitia bienniј biduo habuit, hoc eſt renunciauit quos ei uiſum eſt: exules reduxit, non horum temporum, ſed illorum, quibus à ſeditioſis ſenatus trucidatus, aut expulſus eſt* Sex. Varo Procos. *illa uero iam ne* Cæſaris *quidem exemplo, quòd ludis prætextam de ſuo itinere ad* L. Lentulum Procos. *ſolici-*

tandum poſuit: & quidem, cum ageretur, fleuit memoria rerum geſtarum commotus. gladiatoribus autem Fadium quendam militem Pompeianum, quia, cũ depreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet, auctore ſe ſe nolebat, & ad populum confugerat; primum Gallos equites immiſit in populum (coniecti enim ſunt lapides in eum, cum arriperetur Fadius) deinde abſtractum defodit in ludo, & uiuum combuſſit: cum quidem pranſus, nudis pedibus, tunica ſoluta, manibus ad tergum reiectis inambularet, & illi miſero quiritanti, Ciuis Romanus ſum, reſponderet, Abi nunc, populi fidem implora. beſtijs uero ciueis Romanos, etiam in his circulatorem quendam auctionum, notiſſimum hominem Hiſpali, quia deformis erat, obiecit. cum huiuſmodi portento res mihi fuit. ſed de illo plura coràm. Nunc, quod præſtat, quid me uelitis facere, cõſtituite. treis legiones firmas habeo: quarum unam uigeſimam octauã cum ad ſe initio belli accerſiſſet Antonius hac pollicitatione, quo die in caſtra ueniſſet, denarios quinquagenos ſingulis militibus daturum, in uictoria uero eadẽ præmia, quæ ſuis legionibus: (quorũ quis ullum finem, aut modum futurum putauit?) incitatiſſimam retinui, ægre mehercule, nec retinuiſſem, ſi uno loco habuiſſem, utpote cum ſingulæ quædam cohortes ſeditionem fecerint. reliquas quoq; legiones nõ deſtitit literis, atque infinitis pollicitationibus incitare. nec uero minus Lepidus urſit me & ſuis, & Antonij literis, ut legionem trigeſimam mitterem ſibi: itaque quem exercitum neq; uendere ullis præmijs uolui, nec eorum periculorum metu, quæ uictoribus illis porten-

debantur, diminuere, debetis exiſtimare retentum, & conſeruatum Reip. eſse; atque ita credere, quodcunq; imperaſſetis, facturum fuiſſe, ſi, quod iuſſiſtis, feci: nã & prouinciam in otio, & exercitum in mea poteſtate tenui: finibus meæ prouinciæ nuſquam exceſſi: militem non modo legionarium, ſed ne auxiliarium quidem ullum quoquam miſi; & ſiquos equites decedenteis nactus ſum, ſupplicio affeci. quarum rerum fructum ſatis magnum Rep. ſalua tuliſſe me putabo. ſed Reſp. ſi me ſatis nouiſſet, & maior pars ſenatus; maiores ex me fructus tuliſſet. Epiſtolam, quam Balbo, cum etiamnum in prouincia eſſet, ſcripſi, legendam tibi miſi: etiam prætextam, ſi uoles legere, Gallum Cornelium familiarem meum poſcito. VI. Id. Iun. Cordubæ. Vale.

C. ASINIVS POLLIO
M. T. C. S. D. P.

Qvo tardius certior fierẽ de prælijs apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui mẽos tabellarios nouem dies retinuit: tametſi, tantam calamitatem Reip. quamtardiſſime audire, optandum eſt, ſed illis, qui prodeſſe nihil poſſunt, neque mederi. atque utinam eodem S. C. quo Plancum, & Lepidum in Italiam accerſiſtis, me quoque iuſſiſsetis uenire. profecto non accepiſset Reſp. hoc uulnus. quo ſi qui lætantur in præſentia, quia uidentur & duces, & ueterani Cæſaris partium interijſse: tamen poſtmodum neceſse eſt doleant, cum uaſtitatem Italiæ reſpexerint: nam & robur, & ſoboles militum interijt, ſiquidem,

quæ nunciantur, ulla ex parte uera ſunt. neq; ego non uidebam, quanto uſui Reip. eſſem futurus, ſi ad Lepidum ueniſſem: omnem enim cũctationem eius diſcuſſiſſem, præſertim adiutore Planco. ſed ſcribenti ad me eiuſmodi literas, quas leges, & concionibus, uidelicet quas Narbone habuiſſe dicitur, ſimiles, palparer neceſſe erat, ſi uellem commeatum per prouinciam eius iter faciens habere. praeterea uerebar, ne, ſi ante, quàm ego incepta perficerem, prælium cõfectum eſſet, pium meum conſilium raperent in contrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio, non maior tamen, quàm Planco fuit. itaq; à Gadibus menſe Aprili binos tabellarios in duas naueis impoſui, & tibi, & Conſulibus, & Octauiano ſcripſi, ut me faceretis certiorem, quonam modo plurimum poſſem prodeſſe Reip. ſed ut rationem ineo, quo die prælium Panſa commiſit, eodem à Gadibus naues profectæ ſunt: nulla enim poſt hiemem fuit ante eam diem nauigatio. & hercule longe remotus ab omni ſuſpicione futuri ciuilis tumultus, penitus in Luſitania legiones in hibernis collocaram. ita porrò feſtinauit uterq; confligere, tanquam nihil peius timerent, q̃ ne ſine maximo Reip. detrimento bellum componeretur. ſed ſi properandum fuit, nihil non ſummi ducis conſilio geſſiſſe Hircium uideo: nam hæc mihi ſcribuntur ex Gallia Lepidi, & nuntiantur: Panſæ exercitum conciſum eſſe: Panſam ex uulneribus mortuum: eodem prælio Martiam legionem interijſſe, & L. Fabatum, & C. Peduceum, & D. Carſulenum: Hirciano autẽ prælio & quartam legionem, & omneis peræque Antonij cæſas:

tonij cæſas: item Hircij quartam, cum caſtra quoque Antonij cepiſſet, à quinta legione conciſam eſſe: ibi Hircium quoque perijſſe, & Pontium Aquilam: dici etiam, Octauianum cecidiſſe: (quæ ſi, quod Dij probi beant, uera ſunt, non mediocriter doleo) Antonium turpiter Mutinæ obſeſſionem reliquiſſe, ſed habere equitatum, ac legiones ſub ſignis armatas treis, & P. Vagieni unam, inermeis bene multos: Ventidium quoque ſe cum legione ſeptima, octaua, nona coniunxiſſe: ſi nihil in Lepido ſpei ſit, deſcenſurum ad extrema, & non modo nationes, ſed etiam ſeruitia concitaturum: Parmam direptam: L. Antonium alpeis occupaſſe. quæ ſi uera ſunt; nemini noſtrum ceſſandum eſt; neque expectandum, quid decernat ſenatus: res enim cogit huic tāto incendio ſuccurrere omneis, qui aut imperium, aut nomen denique populi R. ſaluum eſſe uolunt: Brutum enim decem & ſeptem cohortes, & duas non frequenteis tironum legiones, quas conſcripſerat Antonius, habere audio. neque tamen dubito, quin omnes, qui ſuperſint de Hircij exercitu, confluant ad eum. nam in delectu non multum ſpei puto eſſe: præſertim cum nihil ſit periculoſius, quàm ſpatium confirmandi ſeſe Antonio dari. anni autem tempus libertatem maiorem mihi dat, propterea quia frumēta aut in agris, aut in uillis ſunt. itaque proximis literis conſilium meum expedietur: nam neque deeſſe, neque ſupereſſe Reip. uolo. maxime tamen doleo, adeo & longo, & infeſto itinere ad me ueniri, ut die quadrageſimo poſt, aut ultra etiam, quàm facta ſunt, omnia nuntientur. Vale.

M. LEPIDVS IMP. ITERVM, PONT. MAX. S. P. PL. Q. R.

I *uos,liberiq́; ueſtri ualetis,bene eſt:ego quoq;* s *ualeo*. Deos,*homineſq́; teſtor* P.C.*qua mēte, & quo animo ſemper in* Remp. *fuerim,et q̄ nihil antiquius communi ſalute,ac libertate iudicarim. quod uobis breui probaſſem, niſi mihi fortuna proprium conſilium extorſiſſet: nam exercitus cunctus cō ſuetudinem ſuam in ciuibus conſeruandis, communiq́; pace, ſeditione facta,retinuit; meq́; tantæ multitudinis ciuium* Romanorum *ſalutis,atq; incolumitatis cauſam ſuſcipere,ut uere dicam,coëgit. in qua re ego uos* P.C. *oro,atq; obſecro,ut priuatis offenſionibus omiſſis,ſummæ* Reip.*cōſulatis; ne ue miſericordiam noſtrā,exercitusq́; noſtri in ciuili diſſenſione ſceleris loco ponatis. q ſi ſalutis omnium, ac dignitatis rationem habueritis; melius & uobis,&* Reip.*cōſuletis.* Data IIII. Cal. Iun. *à* Ponte Argenteo. Valete.

M. LEPIDVS IMP. ITERVM, PONT. MAX. M. T. CICERONI S. P. D.

I *uales,bene eſt: ego quoq; ualeo. Cū audiſ*= s *ſem* Antonium *cum ſuis copijs, præmiſſo* L. Antonio *cum parte equitatus,in prouinciam meam uenire: cū exercitu meo à confluente* Rhodano *caſtra moui, ac contra eos uenire inſtitui. itaque continuis itineribus ad* Forum Vocontiū *ueni, & ultra caſtra ad flumen* Argenteum *contra* Antonios *feci.*

P. Ventidius ſuas legiones treis coniunxit cum eo, & ultra me caſtra poſuit. habebat antea legionem ſecundam, & ex reliquis legionibus magnam multitudinem, ſed inermium. equitatum habet magnum: nã omnis ex prælio integer diſceſſit; ita ut ſint amplius equitum XXX. itaque ad me complures milites, & equites ab eo tranſierunt: & in dies ſingulos eius copiæ minuuntur. Syllanus, & Culleo ab eo diſceſſerũt. nos & ſi grauiter ab his læſi eramus, quòd contra noſtram uoluntatem ad Antonium ierant: tamen noſtræ humanitatis, & neceſſitudinis cauſa, eorum ſalutis rationem habuimus. nec tamen eorum opera utimur; neq; in caſtris habemus; neq; ulli negotio præfecimus. quod ad bellum hoc attinet, nec ſenatui, nec Reip. deerimus. quæ poſtea egerimus, faciam te certiorem.

Etſi omni tempore ſumma ſtudia, officiaq; mutuo inter nos certatim conſtiterunt pro noſtra inter nos familiaritate, & proinde diligenter ab utroq; cõſeruata ſunt: tamen non dubito, in tanto, & tã repẽtino motu Reip. quin nonnulla de me falſis rumoribus à meis obtrectatoribus me indigna ad te delata ſint, quæ tuum animũ magnopere mouerent pro tuo amore in Remp. ea te moderate accepiſſe, neque temere credendum iudicaſſe, à meis procuratoribus certior ſum factus: quæ mihi, ut debent, gratiſſima ſunt. memini autem & illa ſuperiora, quæ abs tua uoluntate profecta ſunt ad meam dignitatem augendam, & ornandam: quæ perpetuo animo meo fixa manebunt. abs te mi Cicero magnopere peto, ſi meam uitam, ſtudium diligentiſſime ſuperioribus temporibus in Rep. adminiſtran-

da, quæ Lepido digna ſunt, perſpecta habes, ut paria, aut eo ampliora reliquo tempore expectes, & proinde tua auctoritate me tuendum exiſtimes, quo tibi plura tuo merito debeo. Vale. XII. Cal. Iun. *ex caſtris, ex* Ponte Argenteo.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM, ET ALIOS LIBER XI.

D. BRVTVS M. BRVTO, ET C. CASSIO S. D.

1 *Vo in ſtatu ſimus, cognoſcite. Heri ue ſperi apud me* Hircius *fuit: qua mente eſſet* Antonius, *demóſtrauit, peſſima ſcilicet, & infideliſſima: nam ſe neq; mihi prouinciã dare poſſe aiebat, neq; arbitrari tuto in* Vrbe *eſſe quenq̃ noſtrũ: adeo eſſe militum concitatos animos, & plebis. quod utrunq; eſſe falſum, puto uos animaduertere: atq; illud eſſe uerũ, quod* Hircius *demonſtrabat, timere eum, ne, ſi mediocre auxiliũ dignitatis noſtræ habuiſſemus, nullæ partes ijs in* Rep. *relinquerẽtur. cũ in his anguſtijs uerſarer, placitũ eſt mihi, ut poſtularẽ legationẽ liberam mihi, reliquisq; noſtris, ut aliqua cauſa proficiſcẽdi honeſta quæreretur. hoc ſe impetraturũ pollicitus eſt: nec tamẽ impetraturũ confido: tanta eſt hominũ inſolentia, & noſtri inſectatio. ac ſi dederint, quod petimus; tamẽ paulo poſt futurũ puto, ut hoſtes iudicemur, aut aquã, & igni nobis interdicatur.* Quid *ergo ẽ, inquis, tui cõſilij?*

Dandus eſt locus fortunæ: cedendum ex Italia, migrandum Rhodum, aut aliquò terrarum arbitror. ſi melior caſus fuerit, reuertemur Romam; ſi mediocris, in exilio uiuemus; ſi peſſimus, ad nouiſſima auxilia deſcendemus: ſuccurret fortaſſe hoc loco alicui ueſtrum, cur nouiſſimum tempus expectemus potius, quàm nunc aliquid moliamur: quia, ubi conſiſtamus, non habemus, præter Sex. Pompeium, & Baſſum Cæcilium: qui mihi uidentur hoc nuncio de Cæſare allato firmiores futuri: ſatis in tempore ad eos accedemus, ubi, quid ualeant, ſcierimus. pro Caſſio, & te ſiquid uelitis me recipere, recipiam: poſtulat enim hoc Hircius ut faciam. rogo uos, quamprimum mihi reſcribatis: nam non dubito, quin de his rebus ante horam quartam Hircius me certiorem ſit facturus. quem in locum conuenire poſſimus, quò me uelitis uenire, reſcribite. poſt nouiſſimum Hircij ſermonem, placitum eſt mihi poſtulare, ut liceret nobis eſſe Romæ publico præſidio: quod illos nobis conceſſuros non puto: magnam enim inuidiam ijs faceremus. nihil tamen non poſtulandum putaui, quod æquum eſſe ſtatuerem. Valete.

M. BRVTVS, ET C. CASSIVS PRAETT. M. ANTONIO COS. S. P. D.

d E tua fide, & beneuolentia in nos niſi perſuaſum eſſet nobis, non conſcripſiſſemus hæc tibi: quæ profecto, quando iſtum animum habes, in opti-

mam partem accipies. Scribitur nobis, magnã ueteranorum multitudinem Romam conueniſſe iam, & ad Cal. Iun. futuram multo maiorem. de te ſi dubitemus, aut uereamur; ſimus noſtri diſſimiles. ſed certe cum ipſi in tua poteſtate fuerimus; tuoq́; adducti conſilio dimiſerimus ex municipijs noſtros neceſſarios; neq; ſolum edicto, ſed etiam literis id fecerimus: digni ſumus, quos habeas tui conſilij participes, in ea præſertim re, quæ ad nos pertinet. quare petimus à te, facias nos certiores tuæ uoluntatis in nos: putes'ne nos tutos fore in tanta frequentia ueteranorum, quos etiam de reponenda ara cogitare audimus: quod uelle te, probare uix quiſquam poſſe uidetur, qui nos ſaluos, & honeſtos uelit. nos ab initio ſpectaſſe otium, nec quicquam aliud à libertate communi quæſiſſe, exitus declarat. fallere nemo nos poteſt, niſi tu: quod certe abeſt à uirtute tua, & fide. ſed alius nemo facultatem habet decipiendi nos: tibi enim uni credidimus, & credituri ſumus. maximo de nobis timore afficiuntur amici noſtri. quibus etſi tua fides explorata eſt; tamen illud in mentem uenit, multitudinem ueteranorum facilius impelli ab alio quolibet, quàm à te retineri poſſe. reſcribas nobis ad omnia, rogamus. nam illud ualde leue eſt, ac nugatorium, ea re denuntiatum eſſe ueteranis; quòd de commodis eorum menſe Iun. laturus eſſes: quem enim impedimento futurum putas, cum de nobis certum ſit nos quieturos? non debemus cuiquam uideri nimium uitæ cupidi, cum accidere nobis nihil poſſit ſine pernicie, & confuſione omnium rerum. Vale.

BRVTVS, ET CASSIVS PRAETT. ANTONIO COS. S. D.

Literas tuas legimus ſimillimas edicti tui, contumelioſas, minaces, minime dignas, quæ à te nobis mitterentur. nos Antoni te nulla laceſſiuimus iniuria: neq; miraturum credidimus, ſi Prætores, et ea dignitate homines, aliquid edicto poſtulaſſemus à Conſule. q̃ ſi indignaris auſos eſſe id facere; concede nobis, ut doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto, et Caſſio tribui. nam de delectibus habitis, & pecunijs imperatis, exercitibus ſolicitatis, & nuntijs trans mare miſſis quòd te queſtum eſſe negas: nos tibi quidem credimus, optimo animo te feciſſe: ſed tamen neque agnoſcimus quicquam eorum; & te miramur, cum hæc reticueris, non potuiſſe continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Cæſaris obijceres. illud uero quẽadmodum ferendum ſit, tute cogita: non licere Prætoribus concordiæ, ac libertatis cauſa, per edictum de ſuo iure decedere, quin Conſul arma minetur. quorum fiducia, nihil eſt, quod nos terreas: neq; enim decet, aut conuenit nobis, periculo ulli ſubmittere animum noſtrum: neque eſt Antonio poſtulandum, ut ijs imperet, quorum opera liber eſt. nos ſi alia hortarentur, ut bellum ciuile ſuſcitare uellemus; literæ tuæ nihil proficerent: NVLLA enim minantis auctoritas apud liberos eſt. ſed pulchre intelligis, non poſſe nos quoquam impelli: & fortaſſis ea re minaciter agis, ut iudicium noſtrum metus uideatur. nos in hac ſententia ſumus, ut te cupiamus etiam in libera Rep. magnum, atque

honeſtum eſſe: uocemus te ad nullas inimicitias, ſed tamen pluris noſtram libertatem, quàm tuam amicitiam æſtimemus. tu etiam atq; etiam uide, quid ſuſcipias, quid ſuſtinere poſſis: neq;, quandiu uixerit Cæſar; ſed quàm non diu regnarit, fac cogites. Deos *quæſumus, conſilia tua* Reip. *ſalutaria ſint, ac tibi: ſi minus, ut ſalua, atq; honeſta* Rep. *tibi quamminimum noceant, optamus.* Prid. Non. Sext.

D. BRVTVS IMP. M. CICERONI S.

S*I de tua in me uoluntate dubitarem, multis à te uerbis peterem, ut dignitatem meam tuerere: ſed profecto eſt ita, ut mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ:* Progreſſus *ſum ad inalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus ſatisfacere, firmosq; eos ad tuendas noſtras res efficere: quod mihi uideor conſecutus: nam & liberalitatem noſtram, & animum ſunt experti. cum omnium bellicoſiſſimis bellum geſſi. multa caſtella cepi, multa uaſtaui. non ſine cauſa ad ſenatum literas miſi. adiuua nos tua ſentẽtia. quod cum facies, ex magna parte communi commodo inſeruieris.* Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

L Vpus *familiaris noſter cũ à te ueniſſet, cumq;* Romæ *quoſdam dies cõmoraretur; ego eram in ijs locis, in quibus maxime me tuto eſſe arbitrabar. eo factum eſt, ut ad te* Lupus *ſine meis literis rediret,*

cum tamen curaſſet tuas ad me perferendas. Romam autem ueni ad V. Id.Dec.nec habui quicquam antiquius, quàm ut Panſam ſtatim conuenirem: ex quo ea de te cognoui, quæ maxime optabam. quare hortatione tu quidem non eges, ſi ne illa quidem in re, quæ à te geſta eſt poſt hominum memoriam maxima, hortatorem deſideraſti: illud tamen breuiter ſignificandum uidetur, populum R.omnia à te expectare, atq; in te aliquando recuperandæ libertatis omnem ſpem ponere. tu, ſi dies, noctesq; memineris (quod te facere cer to ſcio) quantam rem geſſeris; non obliuiſcere profe cto, quantæ tibi etiam nunc gerendæ ſint: ſi enim iſte prouinciam nactus erit, cui quidem ego ſemper amicus fui ante, quàm illum intellexi nó modo aperte, ſed etiam libenter cum Rep. bellum gerere; ſpem reliquam nullam uideo ſalutis. quamobrem te obſecro iiſdem precibus, quibus ſenatus populusq; R.ut in perpetuum Remp. dominatu regio liberes: ut principijs conſentiant exitus. tuum eſt hoc munus, tuæ partes. à te hoc ciuitas, uel omnes potius gentes non expectant ſolum, ſed etiam poſtulant. quanquam, cum hortatione non egeas, ut ſupra ſcripſi, non utar ea pluribus uerbis: faciam illud, quod meum eſt, ut tibi omnia mea officia, ſtudia, curas, cogitationes pollicear, quæ ad tuam laudem, & gloriam pertinebunt. quamobrem uelim tibi ita perſuadeas, me tum Reip. cauſa, quæ mihi uita mea carior eſt; tum quòd tibi ipſi faueam, tuamq; dignitatem amplificari uelim, tuis optimis conſilijs, amplitudini, gloriæ nullo loco defuturum. Vale.

honeſtum eſſe: uocemus te ad nullas inimicitias, ſed tamen pluris noſtram libertatem, quàm tuam amicitiam æſtimemus. tu etiam atq; etiam uide, quid ſuſcipias, quid ſuſtinere poſſis: neq;, quandiu uixerit Cæſar, ſed quàm non diu regnarit, fac cogites. Deos quæſumus, conſilia tua Reip. ſalutaria ſint, ac tibi: ſi minus, ut ſalua, atq; honeſta Rep. tibi quamminimum noceant, optamus. Prid. Non. Sext.

D. BRVTVS IMP. M. CICERONI S.

SI de tua in me uoluntate dubitarem, multis à te uerbis peterem, ut dignitatem meam tuerere: ſed profecto eſt ita, ut mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ. Progreſſus ſum ad inalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus ſatisfacere, firmoſq; eos ad tuendas noſtras res efficere: quod mihi uideor conſecutus: nam & liberalitatem noſtram, & animum ſunt experti. cum omnium bellicoſiſſimis bellum geſſi. multa caſtella cepi, multa uaſtaui. non ſine cauſa ad ſenatum literas miſi. adiuua nos tua ſentētia. quod cum facies, ex magna parte communi commodo inſeruieris. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

LVpus familiaris noſter cū à te ueniſſet, cumq; Romæ quoſdam dies cōmoraretur; ego eram in ijs locis, in quibus maxime me tuto eſſe arbitrabar. eo factum eſt, ut ad te Lupus ſine meis literis rediret,

cum tamen curaſſet tuas ad me perferendas. Romam *autem ueni ad* V. Id.Dec.*nec habui quicquam antiquius, quàm ut* Panſam *ſtatim conuenirem : ex quo ea de te cognoui, quæ maxime optabam . quare hortatione tu quidem non eges, ſi ne illa quidem in re, quæ à te geſta eſt poſt hominum memoriam maxima, hortatorem deſideraſti : illud tamen breuiter ſignificandum uidetur, populum* R.*omnia à te expectare, atq; in te aliquando recuperandæ libertatis omnem ſpem ponere . tu, ſi dies, noctesq; memineris (quod te facere certo ſcio) quantam rem geſſeris ; non obliuiſcere profecto, quantæ tibi etiam nunc gerendæ ſint : ſi enim iſte prouinciam nactus erit ; cui quidem ego ſemper amicus fui ante, quàm illum intellexi nõ modo aperte, ſed etiam libenter cum* Rep.*bellum gerere; ſpem reliquam nullam uideo ſalutis . quamobrem te obſecro iiſdem precibus, quibus ſenatus populusq;* R.*ut in perpetuum* R*emp. dominatu regio liberes : ut principiis conſentiant exitus . tuum eſt hoc munus, tuæ partes . à te hoc ciuitas, uel omnes potius gentes non expectant ſolum, ſed etiam poſtulant . quanquam, cum hortatione non egeas, ut ſupra ſcripſi, non utar ea pluribus uerbis : faciam illud, quod meum eſt, ut tibi omnia mea officia, ſtudia, curas, cogitationes pollicear, quæ ad tuam laudem, & gloriam pertinebunt . quamobrem uelim tibi ita perſuadeas, me tum* Reip.*cauſa, quæ mihi uita mea carior eſt ; tum quòd tibi ipſi faueam, tuamq; dignitatem amplificari uelim, tuis optimis conſiliis, amplitudini, gloriæ nullo loco defuturum.* Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

Lupus noſter cum Romam ſexto die Mutina uenißet, poſtridie me mane conuenit, tuaq; mihi mandata diligentißime expoſuit, & literas reddidit. Quòd mihi tuam dignitatem cõmendas: eodem tempore exiſtimo te mihi meam dignitatem cõmendare: quam mehercule non habeo tua cariorem. quare mihi gratißimum facies, ſi exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco nec conſilium, nec ſtudium meum defuturum. Cum Tribuni pl. edixiſſent, ſenatus adeſſet ad XIII. Cal. Ian. haberentq; in animo de præſidio Conſulum deſs. referre: quanquam ſtatueram in ſenatum ante Cal. Ian. non uenire; tamen cum eo die ipſo edictum tuum propoſitum eſſet, nefas eſſe duxi, aut ita haberi ſenatum, ut de tuis diuinis in Remp. meritis ſileretur (quod factum eſſet, niſi ego uenißem) aut, etiam ſiquid honorifice de te diceretur, me non adeſſe. itaq; in ſenatum ueni mane. quod cum eſſet animaduerſum, frequentißimi ſenatores conuenerunt. quæ de te in ſenatu egerim; quæ in concione maxima dixerim; aliorum te literis malo cognoſcere. illud tibi perſuadeas uelim, me omnia, quæ ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, quæ eſt per ſe ampliſſima, ſummo ſemper ſtudio ſuſcepturum, & defenſurum. quod quanquam intelligo me cum multis eſſe facturum, tamen appetam huius rei principatum. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

CVm adhibuiſſet domi meæ Lupus me, & Libonem, & Seruium conſobrinum tuum: quæ mea fuerit ſententia, cognoſſe te ex Cn. Seio arbitror, qui noſtro ſermoni interfuit. reliqua; quanquam ſtatim Seium Græceius eſt ſubſecutus, tamen ex Græceio poteris cognoſcere: caput autem eſt hoc, quod te diligentiſſime percipere, & meminiſſe uelim, ut ne in libertate, & ſalute populi R. conſeruanda auctoritatem ſenatus expectes nondum liberi, ne & tuum factum condemnes (nullo enim publico conſilio Remp. liberaſti: quo eſt etiam res illa maior, & clarior) & adoleſcentem, uel puerum potius Cæſarem iudices temere feciſſe, qui tantam cauſam publicam priuato conſilio ſuſceperit: deniq; homines ruſticos, ſed fortiſſimos uiros, ciueisq; optimos, dementeis fuiſſe iudices, primum milites ueteranos commilitones tuos, deinde legionem Martiam, legionem quartam, quæ ſuum Conſulem hoſtem iudicauerunt, ſeq; ad ſalutem Reip. defendendam contulerunt. uoluntas ſenatus pro auctoritate haberi debet, cum auctoritas impeditur metu. poſtremo ſuſcepta tibi cauſa iam bis eſt, ut non ſit integrum: primum Id. Mart. deinde proxime, exercitu nouo, & copiis comparatis. quamobrem ad omnia ita paratus, atq; animatus eſſe debes, non ut nihil facias, niſi iuſſus, ſed ut ea geras, quæ ab omnibus ſumma cum admiratione laudentur. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

O tempore Polla tua miſit, ut ad te, ſiquid uellem, darem literarum, cum, quid ſcriberem, nō habebam: omnia enim erāt ſuſpenſa propter expectationem legatorum: qui quid egiſſent, nihil dum nuntiabatur. hæc tamen ſcribenda exiſtimaui: primū, ſenatum populumq́; R. de te laborare non ſolum ſalutis ſuæ cauſa, ſed etiam dignitatis tuæ: admirabilis eſt enim quædam tui nominis caritas, amorq́; in te ſingularis omnium ciuium: ita enim ſperant, atq; confidunt, ut antea Rege, ſic hoc tēpore regno te Remp. liberaturum. Romæ delectus habetur, totáq; Italia: ſi hic delectus appellandus eſt, cum ultro ſe offerunt omnes: tantus ardor animos hominum occupauit deſiderio libertatis, odioq́; diutinæ ſeruitutis. De reliquis rebus à te iam expectare literas debemus, quid ipſe agas, quid noſter Hircius, quid Cæſar meus: quos ſpero breui tempore ſocietate uictoriæ tecum copulatos fore. Reliquum eſt, ut de me id ſcribam, quod te ex tuorum literis & ſpero, et malo cognoſcere: me neq; deeſſe ulla in re, neq; unquā defuturum dignitati tuę. Fac ualeas.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. D.

Panſa amiſſo, quantum detrimēti Reſp. acceperit, non te præterit. nunc auctoritate, & prudentia tua proſpicias oportet, ne inimici noſtri, Cōſulibus ſublatis, ſperent ſe cōualeſcere poſſe. ego, ne cōſiſtere poſſit in Italia Antonius, dabo operam. ſequar eum

conſeſtim. utrunq; me præſtaturum ſpero, ne aut Ven*tidius elabatur, aut* Antonius *in* Italia *moretur. in primis rogo te, ad hominem uentoſiſſimum* Lepidum *mittas, ne bellũ nobis redintegrare poſſit,* Antonio *ſibi coniuncto. nã de* Pollione Aſinio, *puto te perſpicere, quid ſit facturus. multæ, & bonæ, & firmæ ſunt legiones* Lepidi, & Aſinij. *neq; hæc iccirco tibi ſcribo, quòd te non eadem animaduertere ſciam, ſed quòd mihi perſuaſiſſimum eſt,* Lepidum *recte facturum nunquam, ſi forte uobis id de hoc dubium eſt.* Plancum *quoq; confirmetis, oro: quem ſpero pulſo* Antonio Reip. *non defuturum. ſi ſe alpeis* Antonius *traiecerit, cõſtitui præſidium in alpibus collocare, & te de omni re facere certiorem.* IIII. Cal. Maij, *ex caſtris,* Rhegij.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. D.

N*On mihi* Remp. *plus debere arbitror, q̃ me tibi. gratiorẽ me eſſe in te poſſe, q̃ iſti peruerſi ſint in me, exploratum habes: ſi tamen hæc temporis uideantur dici cauſa, malle me tuum iudicium, quàm ex altera parte omnium iſtorum: tu enim à certo ſenſu, & uero iudicas de nobis: quod iſti ne faciant, ſumma maleuolentia, & liuore impediuntur. interpellent me, quo minus honoratus ſim; dum ne interpellent, quo minus* Reſp. *à me commode adminiſtrari poſſit. quæ quanto ſit in periculo, quàm potero breuiſſime exponam.* Primum *omnium, quantam perturbationem rerum urbanarum afferat obitus* Conſulum, *quantamq; cupiditatem hominibus iniiciat uacuitas, non te fugit. ſatis me multa ſcrip=*

ſiſse, quæ literis cõmendari poſſint, arbitror: ſcio enim, cui ſcribam. reuertor nunc ad Antonium. qui ex fuga cum paruulam manum peditum haberet inermiũ: ergaſtula ſoluendo, omneq; genus hominum arripiendo, ſatis magnum numerum uidetur effeciſse. huc acceſſit manus Ventidij: quæ trans Apenninum itinere facto difficillimo, ad Vada peruenit, atq; ſe ibi cum Antonio coniunxit. eſt numerus ueteranorum, & armatorum ſatis frequens cum Ventidio. conſilia Antonij hæc ſint neceſse eſt, aut ad Lepidum ut ſe conferat, ſi recipitur: aut Apennino, alpibusq; ſe teneat; & decurſionibus per equites, quos habet multos, uaſtet ea loca, in quæ incurrerit: aut rurſus ſe in Etruriam referat, quòd ea pars Italiæ ſine exercitu eſt. quòd ſi me Cæſar audiſset, atque Apenninum tranſiſset: in tantas anguſtias Antonium compuliſsem, ut inopia potius, q̃ ferro conficeretur. ſed neque Cæſari imperari poteſt: nec Cæſar exercitui ſuo. quod utrunq; peſſimum eſt. cum hæc talia ſint: quo minus, quod ad me pertinebit, homines interpellent, ut ſupra ſcripſi, non impedio: hæc quemadmodum explicari poſſint, aut, à te cum explicabuntur, ne impediantur, timeo. alere iam milites non poſsum. cum ad Remp. liberandam acceſſi, HS mihi fuit pecuniæ CCCC. amplius. tantum abeſt, ut meæ rei familiaris liberum ſit quicquam, ut meos iam omneis amicos ære alieno obſtrinxerim. ſeptenum numerum legionum alo; qua difficultate, tu arbitrare. non, ſi Varronis theſauros haberem, ſuſtinere ſumptum poſsem. cum primum de Antonio exploratũ habuero, faciam te certiorem. Tu me amabis;

ita, ſi hoc idem me in te facere ſenſeris. III. Non. Maij, ex caſtris, Dertone. Vale.

D. BRVTVS IMP. COS. DES. M. CICERONI S. D.

Odem exẽplo literæ à te mihi redditæ ſunt, quo pueri mei attulerunt. Tantũ me tibi debere exiſtimo, quantũ perſoluere difficile eſt. Scripſi tibi, quæ hic gererentur. in itinere eſt Antonius: ad Lepidũ proficiſcitur: ne de Plãco quidẽ ſpem adhuc abiecit, ut ex libellis eius animaduerti, qui in me inciderunt. in quibus, quos ad Aſinium, quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, ſcribebat. ego tamen non habui ambiguum, & ſtatim ad Plãcum miſi: & biduo ab Allobrogibus, & totius Galliæ legatos expecto, quos confirmatos domum remittã. Tu, quæ iſtic opus erunt adminiſtrari, proſpicies, ut ex tua uoluntate, reiq́; pub. cõmodo fiant. maleuolentiæ hominum in me, ſi poteris, occurres: ſi nõ poteris, hoc te cõſolabere, q me de ſtatu meo nullis cõtumelijs deterrere poſſunt. Prid. Non. Maij, ex caſtris, finibus Statiellenſium.

M. CICERO D. BRVTO IMP. COS. DES. S. D.

Reis uno die à te accepi epiſtolas: unã breuẽ, quã Flacco Volumnio dederas: duas pleniores, quarũ alteram tabellarius T. Vibij attulit, alterã ad me miſit Lupus. ex tuis literis, & ex Græceij oratione non modo non reſtinctum bellũ, ſed etiam inflammatum uidetur. nõ dubito autem pro tua ſin-

gulari prudentia,quin perſpicias, ſi aliquid firmitatis nactus ſit Antonius,omnia illa tua præclara in Remp. merita ad nihilum eſſe uentura: ita enim Romam erat nuntiatum,ita perſuaſum omnibus, cum paucis inermibus perterritis metu, fracto animo fugiſſe Antoniū. qui ſi ita ſe habet,ut,quēadmodum audiebam de Græceio, confligi cum eo ſine periculo non poſſit: non ille mihi fugiſſe à Mutina uidetur, ſed locum belli gerendi mutaſſe. itaq; homines alij fracti ſunt,nonnulli etiā queruntur, ꝙ perſecuti non ſitis. opprimi potuiſſe,ſi celeritas adhibita eſset,exiſtimant. omnino EST hoc populi,maximeq; noſtri,in eo potiſſimum abuti libertate, per quem eam conſecutus ſit. ſed tamen prouidendum eſt,nequa iuſta querela eſſe poſſit. res ſic ſe habet. is bellū cōfecerit,qui Antoniū oppreſserit. hoc quā habeat uim,te exiſtimare malo,q̃ me apertius ſcribere. Vale.

D. BRVTVS IMP. COS. DES. M. C. S.

IAm non ago tibi gratias: cui enim re uix referre poſſum,huic uerbis non patitur res ſatisfieri. Attendere te uolo,quæ in manibus ſunt: qua enim prudentia es,nihil te fugiet,ſi meas literas diligenter legeris. ſequi confeſtim Antonium his de cauſis Cicero non potui. eram ſine equitibus,ſine iumentis. Hircium perijſse neſciebam. Cæſari non credebam prius,q̃ conueniſsem, & collocutus eſsem. hic dies hoc modo abijt. poſtridie mane à Panſa ſum acerſitus Bononiam. cum in itinere eſsem, nuntiatum mihi eſt eum mortuum eſse. recurri ad meas copiolas:

ſic enim

ſic enim uere eas appellare poſſum . ſunt extenuatiſſimæ, & inopia omnium rerum peſſime acceptæ . biduo me Antonius ãnteceſſit, itinere multo maiore fugiens , quàm ego ſequens : ille enim ijt paſſim, ego ordinatim. quacunq; iuit, ergaſtula ſoluit, homines arripuit . conſtitit nuſquam prius, quàm ad Vada uenit : quem locum uolo tibi eſse notum . iacet inter Appenninum, et alpeis, impeditiſſimus ad iter faciendum. cum abeſsem ab eo millia paſsuum triginta, & ſe iam Ventidio coniunxiſset : concio eius ad me eſt allata: in qua petere cœpit à militibus, ut ſe trans alpeis ſequerentur, ſibi cum M. Lepido conuenire . ſucclamatum eſt, & frequenter à militibus Ventidianis (nam ſuos ualde quampaucos habet) ſibi aut in Italia pereundum eſse , aut uincendum . etiam orare cœperunt, ut Pollentiam iter facerent . cum ſuſtinere eos non poſset , in poſterum diem iter ſuum contulit. hac re mihi nuntiata, ſtatim quinq; cohorteis Pollentiam præmiſi, meumq; iter eò contuli . hora ante præſidium meum Pollentiam uenit, q̃ Trebellius cum equitibus. ſanequam ſum gauiſus : in hoc enim uictoriã puto conſiſtere. in ſpem uenerant, ꝙ neque Planci quatuor legiones omnibus ſuis copijs pares arbitrabantur: neque ex Italia tam celeriter exercitum traijci poſse credebant. quos ipſi adhuc ſatis arroganter Allobroges, equitatusq; omnis, q̃ eò præmiſsus erat à nobis, ſuſtinebant : noſtroq; aduẽtu ſuſtineri facilius poſse confidimus . tamen ſiquo etiam caſu Iſaram ſe traiecerint ; nequid detrimenti Reip. iniungãt, ſumma à nobis dabitur opera . uos magnum animum , optimamq; ſpem de ſumma Rep. habere uolumus, cum &

nos, & exercitus noſtros ſingulari concordia coniunctos, ad omnia pro uobis uideatis paratos. ſed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareq; operam, ut quamparatiſſimi ab exercitu, reliquisq; rebus pro ueſtra ſalute contra ſceleratiſſimam conſpirationem hoſtium confligamus. qui quidem eas copias, quas diu ſimulatione Reip. compararant, ſubito ad patriæ periculum converterunt.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

Mirabiliter mi Brute lætor, mea cõſilia, measq; ſententias à te probari de Decẽuiris, de adornando adoleſcente. ſed quid refert? mihi crede homini nõ glorioſo, planè iam Brute frigeo: ὄργανον enim erat meũ ſenatus: id eſt iam diſſolutũ. tantã ſpem attulerat exploratæ uictoriæ tua præclara Mutina eruptio, fuga Antonij conciſo exercitu, ut omnium animi relaxati ſint, meæq; illæ uehementes contentiones tanq̃ σκιαμαχία eſſe uideantur. ſed ut ad rẽ redeam. legionem Martiam, & quartã negant, qui illas norũt, ulla cõditione ad te poſſe perduci. Pecuniæ, quá deſideras, ratio poteſt haberi, eaq; habebitur. De Bruto accerſendo, Cæſareq; ad Italiæ præſidium tenendo, ualde tibi aſſẽtior. ſed, ut ſcribis, habes obtrectatores: quos equidẽ facillime ſuſtineo: ſed impediũt tamen. ex Africa legiones expectãtur. ſed bellum iſtic renatum homines mirantur. nihil tá præter ſpem unq̃: nam die tuo natali uictoria nuntiata, in multa ſecula uidebamus Remp. liberatã. noui timores retexunt ſuperiora. ſcripſiſti autẽ ad me ijs, quas Idib. Maij dediſti, modo te ac=

cepiſſe à Planco literas, non recipi à Lepido Antonium. id ſi ita eſt, omnia faciliora: ſin aliter, magnũ negotiũ: cuius exitum ne extimeſcã, tuæ partes ſunt. ego plus, q̃ feci, facere nõ poſſum. te tamẽ, id quod ſpero, omniũ maximum, & clariſſimum uidere cupio. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

e Tſi mihi tuæ literæ iucũdiſſimæ ſunt: tamen iucundius fuit, quòd in ſumma occupatione tua Planco collegæ mandaſti, ut te mihi per literas excuſaret. quod fecit ille diligenter. mihi autem nihil amabilius officio tuo, & diligentia. coniunctio tua cum collega, concordiáq; ueſtra, quæ literis cõmunibus declarata eſt, ſenatui, populóq; R. gratiſſima accidit. quod ſupereſt, perge mi Brute, & iam non cũ alijs, ſed tecum ipſe certa. plura ſcribere non debeo, præſertim ad te, quo magiſtro breuitatis uti cogito. Literas tuas uehementer expecto, & quidem taleis, qualeis maxime opto.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

p Ermagni intereſt, quo tibi hæc tẽpore epiſtola reddita ſit: utrũ cum ſolicitudinis aliquid haberes: an cum ab omni moleſtia uacuus eſſes. itaq; ei præcepi, quem ad te miſi, ut tempus obſeruaret epiſtolæ tibi reddendæ: nam quemadmodum coràm, qui ad nos intempeſtiue adeunt, moleſti ſæpe ſunt; ſic epiſtolæ offendunt non loco redditæ. ſi autem, ut ſpero, nihil te perturbat, nihil impedit, & ille, cui mandaui, ſatis ſcite, & cõmode tempus ad te cepit adeundi:

confido me,quod uelim,à te facile impetraturũ.L.La=
mia Præturam petit. hoc ego utor uno omnium pluri
mum. magna uetuſtas,magna conſuetudo intercedit:
quodq́; plurimum ualet,nihil mihi eius eſt familiarita
te iucundius. magno præterea beneficio eius,magnoq́;
merito ſum obligatus: nam Clodianis temporibus, cũ
equeſtris ordinis princeps eſset,proq́; mea ſalute acerri
me propugnaret, à Gabinio Cos. relegatus eſt: quod
ante id tempus ciui Romano Romæ contigit nemini.
hoc cum populus R. meminerit, me ipſum non memi=
niſse turpiſſimũ eſt. quapropter perſuade tibi mi Bru
te,me petere Præturã:quanq̃ enim Lamia ſummo ſplẽ
dore,ſumma gratia eſt,uſus magnificentiſſimo mune=
re ædilitio; tamen quaſi ea ita non eſsent, ego ſuſcepi
totum negotium. nunc ſi me tanti facis,quãti certe fa
cis;quando equitum centurias tenes,in quibus regnas,
mitte ad Lupum noſtrum,ut is nobis eas centurias con
ficiat. non tenebo te pluribus.ponam in extremo,quod
ſentio. nihil eſt Brute,cum omnia à te expectem,quod
mihi gratius facere poſſis. Vale.

M. T. C. D. BRVTO IMP. S. D.

LAmia uno omnĩu familiariſſime utor. ma=
gna eius in me nõ dico officia,ſed merita,ea=
que ſunt populo R. notiſſima. is magnificẽ=
tiſſimo munere Aedilitatis perfunctus, petit Præturã:
omnesq́; intelligũt,nec dignitatẽ ei deeſse,nec gratiã.ſed
is ambitus extare uidetur,ut ego omnia pertimeſcã, to
tãq́; petitionẽ Lamiæ mihi ſuſtinẽdã putẽ.in ea re quã=
tũ me poſſis adiuuare, facile perſpicio: nec uero,quãtũ

mea cauſa uelis, dubito. uelim igitur mi Brute tibi perſuadeas, nihil me maiore ſtudio à te petere, nihil te mihi gratius facere poſſe, quàm ſi omnibus tuis opibus, omni ſtudio Lamiam in petitione iuueris. quod ut facias, uehementer te rogo. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

Etſi ex mandatis, quæ Galbæ, Volumnioq; ad ſenatum dediſti, quid timendum, ſuſpicandumq; putares, ſuſpicabamur: tamen timidiora mandata uidebantur, quàm erat dignum tua, populiq; R. uictoria. ſenatus autem mi Brute fortis eſt, & habet forteis duces. itaq; moleſte ferebat, ſe à te, quem omnium, quicunq; fuiſſent, fortiſſimum iudicaret, timidum, atq; ignauum iudicari: etenim cum te incluſo ſpem maximam omnes habuiſſent in tua uirtute florente Antonio; quis erat, qui quicquã timeret, profligato illo, te liberato? nec uero Lepidum timebamus: quis enim eſſet, qui illum tam furioſum arbitraretur, ut, qui in maximo bello pacem uelle ſe dixiſſet, is in optatiſſima pace bellum Reip. indiceret? nec dubito, quin tu plus prouideas. ſed tamen tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia Deorum templa fecimus, renouatio timoris magnam moleſtiam afferebat. quare uelim equidem, id quod ſpero, ut planè abiectus, & fractus ſit Antonius. ſin aliquid uirium forte collegerit: ſentiet, nec ſenatui conſilium, nec populo R. uirtutem deeſſe, nec Reip. te uiuo imperatorem XIIII. Cal. Iun. Vale.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. D.

Ad ſenatum quas literas miſi, uelim prius perlegas: & , ſiqua tibi uidebuntur, commutes. neceſſario me ſcripſiſſe, ipſe animaduertes: nam cum putarem quartam, et Martiam legiones mecum futuras, ut Druſo, Pauloq́; placuerat, uobis aſſentientibus; minus de reliquis rebus laborandum exiſtimaui: nunc uero cum ſim cum tironibus egentiſſimis; ualde & meam, & ueſtram uicem timeam, neceſſe eſt. Vercetini me, & M. Brutum præcipue obſeruant. his ne quam patiare iniuriã fieri in ſenatu uernarum cauſa, à te peto. cauſam habent optimam, officium in Remp. ſummum, genus hominum aduerſariorum ſeditioſum, & inertiſſimũ. XII. Cal. Iun. Vercellis.

D. BRVTVS IMP. M. T. C. S. D.

Quod pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuaq; officia cogunt, ut timeam: ſæpe enim mihi cum eſſet dictum, neq; à me cõtemptũ, nouiſſime Labeo Segulius, homo ſui ſimillimus, narrauit mihi, apud Cæſarem ſe fuiſſe, multumq́; ſermonem de te habitum eſſe: ipſum Cæſarem nihil ſanè de te queſtum, niſi dictum, ꝙ diceret te dixiſſe laudandum adoleſcentem, ornandum, tollendum, ſe non eſſe cõmiſſurum, ut tolli poſſit. hoc ego Labeonem credo illi retuliſſe, aut finxiſſe dictum, non ab adoleſcente prolatum. ueteranos uero peſſime loqui, uolebat Labeo me credere, & tibi ab ijs inſtare periculum, maximeq́;

indignari, q in Decemuiris *neq; Cæſar, neq; ego habiti eſſemus, atq; omnia ad ueſtrum arbitrium eſſent collata. hæc cum audiſſem, & iam in itinere eſſem, committendum non putaui, prius ut alpeis tranſgrederer, q̃, quid iſtic ageretur, ſcirem. nam de tuo periculo, crede mihi, iactatione uerborum, & denuntiatione periculi ſperare eos, te perterrefacto, adoleſcente impulſo, poſſe magna conſequi præmia; & totam iſtam cantilenam ex hoc pendere, ut quãplurimum lucri faciant. neq; tamen non te cautum eſſe uolo, & inſidias uitantem: nihil enim tua mihi uita poteſt eſſe iucũdius, neq; carius. illud uide, ne timendo, magis timere cogare: et quibus rebus poteſt occurri ueteranis, occurras: primũ quod deſiderant de* Decemuiris, *facias: deinde de præmijs, ſi tibi uidetur, agros militum eorum, qui cum* An*tonio ueterani fuerunt, his dandos cenſeas ab utriſq; noſtrum: de numis, lente, ac ratione habita pecuniæ: ſenatum de ea re conſtituturum. quatuor legionibus ijs, quibus agros dandos cenſuiſtis, uideo facultatem fore ex agris* Syllanis, *& agro Cãpano. æqualiter, aut ſorte agros legionibus aſſignari puto oportere. hæc me tibi ſcribere non prudentia mea hortatur, ſed amor in te, & cupiditas otij, quod ſine te cõſiſtere non poteſt.* Ego, *niſi ualde neceſſe fuerit, ex* Italia *non excedam. legiones armo, paro: ſpero me non peſſimum exercitum habiturum ad omneis caſus, & impetus hominum. de exercitu, quem* Panſa *habuit, legionem mihi Cæſar non remittit. ad has literas ſtatim mihi reſcribe, tuorumq; aliquem mitte, ſiquid recõditum magis erit, meq; ſcire opus eſſe putaris.* Vale. VII. Cal. Iun. Eporedia.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

d Ii iſti Segulio male faciant, homini nequiſſimo omniũ qui ſunt, qui fuerunt, qui futuri ſunt. quid? tu illum tecum ſolum, aut cum Cæſare, qui neminem prætermiſerit, quicum loqui potuerit, cui non eadem iſta dixerit? te tamen mi Brute ſic amo, ut debeo, ꝗ iſtud, quicquid eſſet, nugarum me ſcire uoluiſti: ſignum enim magnum amoris dediſti. nam quòd idem Segulius ait ueteranos queri, quòd tu & Cæſar in Decemuiris non eſsetis: utinã ne ego quidem eſsem: quid enim moleſtius? ſed tamen, cum ego ſenſiſsem, de ijs, qui exercitus haberent, ſententiam ferri oportere: ijdem illi, qui ſolent, reclamarunt. itaq; excepti etiam eſtis me uehementer repugnante. quocirca Segulium negligamus, qui res nouas quærit: non quo ueterẽ comederit: nullam enim habuit: ſed hanc ipſam recentẽ nouã deuorauit. Quod autem ſcribis, te, quod pro te ipſo non facias, id pro me facere, ut de me timeas aliquid: omni te uir optime, mihiq; cariſſime Brute de me metu libero: ego enim, quæ prouideri poterunt, nõ fallar in ijs: quæ cautionem non habebunt, de ijs non ita ualde laboro: ſim etenim impudens, ſi plus poſtulem, ꝗ̃ homini à rerum natura tribui poteſt. Quod mihi præcipis, ut caueam, ne timendo magis timere cogar: et ſapienter, & amiciſſimę præcipis. ſed uelim tibi perſuadeas, cum te conſtet excellere hoc genere uirtutis, ut nunquã extimeſcas, nunquã perturbere; me huic tuæ uirtuti proxime accedere. quãobrem neq; metuã quicquam, & cauebo omnia. ſed uide, ne tua iam mi Brute

culpa futura ſit, ſi ego quicquam timeam : tuis enim opibus, & Conſulatu tuo, etiam ſi timidi eſſemus, tamen omnẽ timorem abijceremus : præſertim cum perſuaſum omnibus eſset, mihiq́; maxime, nos à te unice diligi. Conſilijs tuis, quæ ſcribis de quatuor legionibus, deq́; agris aſſignandis ab utriſq; ueſtrũ, uehementer aſsentior. itaq; cum quidã de collegis noſtris agrariam curationẽ ligurirent, diſturbaui rem, totamq́; uobis integrã reſeruaui. ſiquid erit occultius, & (ut ſcribis) reconditum, meorũ aliquem mittam, quo fidelius ad te literæ perferantur. Vale. Pr.Non.Iun.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

CVm Appio Claudio C.F. *ſumma mihi neceſſitudo eſt, multis eius officijs, et meis mutuis conſtituta. peto à te maiorẽ in modũ, uel humanitatis tuæ, uel mea cauſa ut eum auctoritate tua, quæ plurimũ ualet, conſeruatũ uelis. uolo te, cũ fortiſſimus uir cognitus ſis, etiam clementiſſimũ exiſtimari. magno tibi erit ornamento, nobiliſſimũ adoleſcentem beneficio tuo eſse ſaluũ. cuius quidem cauſa hoc melior debet eſſe, quòd pietate adductus, propter patris reſtitutionem ſe cum Antonio coniunxit. quare etſi minus ueram cauſam habebis, tamen uel probabilem aliquam poteris inducere. nutus tuus poteſt hominẽ ſummo loco natum, ſummo ingenio, ſumma uirtute, officioſiſſimum præterea, & gratiſſimum, incolumẽ in ciuitate retinere. quod ut facias, ità à te peto, ut maiore ſtudio, magis' ue ex animo petere non poſſim.* Vale.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. D.

Os *hic ualemus recte: & quo melius ualea=*
n *mus, operam dabimus.* Lepidus *commode de nobis ſentire uidetur. omni timore depoſi=to, debemus libere* Reip. *conſulere. quòd ſi omnia eſ=ſent aliena, tamẽ tribus tãtis exercitibus proprijs* Reip. *ualentibus, magnum animum habere debebas, quem & ſemper habuiſti, & nunc fortuna adiuuante au gere potes.* Quæ *tibi ſuperioribus literis mea manu ſcripſi, terrendi tui cauſa homines loquuntur. ſi fre num momorderis: peream, ſi te omnes, quotquot ſunt, conantem loqui ferre poterunt.* Ego, *tibi ut antea ſcripſi, dum mihi à te literæ ueniant, in* Italia *mora=bor.* Vale. VIII. Cal.Iun. Eporædia.

CICERO D. BRVTO S. D.

Arro *tibi: antea ſubiraſcebar breuitati tua=*
n *rum literarum: nũc mihi loquax eſſe uideor. te igitur imitabor. q̃ multa q̃ paucis,* Te *recte ualere, operamq́; dare, ut quotidie melius:* Lepidũ *com mode ſentire: tribus exercitibus quiduis nos oportere confidere. ſi timidus eſſem, tamen iſta epiſtola mihi o=mnem metum abſterſiſſes. ſed, ut mones, frenum mo=mordi: etenim, qui te incluſo omnem ſpem habuerim in te, quid nunc putas? cupio iam uigiliam meam* Bru *te tibi tradere, ſed ita, ut ne deſim conſtantiæ meæ.* Quod *ſcribis in* Italia *te moraturum, dum tibi literæ meæ ueniant: ſi per hoſtem licet, non erraris: multa enim* Romæ. *ſin aduentu tuo bellum confici poteſt, ni=*

hil ſit antiquius. Pecunia, expeditiſſima quæ erat, tibi decreta eſt. habes amantiſſimum Seruilium. nos non deſumus. Vale. VIII. Id. Iun.

M. T. CICERO D. BRVTO S. D.

E*Xpectanti mihi tuas quotidie literas Lupus noſter ſubito denuntiauit, ut ad te ſcriberem, ſi quid uellem. ego autem etſi quid ſcriberem, non habebam (acta enim ad te mitti ſciebam : inanem autem ſermonem literarum tibi iniucundum eſſe audiebam) breuitatem ſecutus ſum, te magiſtro. ſcito igitur in te, & in collega ſpem omnem eſſe. De Bruto autem nihil adhuc certi : quem ego, quemadmodum præcipis, priuatis literis ad bellum cõmune uocare non deſino : qui utinam iam adeſſet : inteſtinum Vrbis malum, quod eſt nõ mediocre, minus timeremus. ſed quid ago? non imitor* Λακωνισμὸν *tuum. altera iam pagella procedit. uince, & uale. XIIII. Cal. Quint.*

D. BRVTVS IMP. M. T. C. S. D.

I*N maximo meo dolore hoc ſolatio utor, quod intelligunt homines, non ſine cauſa me timuiſſe iſta, quæ acciderunt. deliberent, utrum traijciant legiones ex Africa, nec ne, & ex Sardinia : Brutum accerſant, nec ne : mihi ſtipendium dent, an non, decernant. ad ſenatum literas miſi. crede mihi, niſi iſta omnia ita fiũt, quemadmodũ ſcribo, magnũ nos omneis adituros periculum. rogo te, uidete, quibus hominibus negotiũ detis, qui ad me legiones adducant. & fide opus eſt, et celeritate. Vale. III. Non. Iun. ex caſtris.*

M. T. CICERO C. MATIO S. D.

n On dum ſatis conſtitui, moleſtiæ ne plus, an uoluptatis attulerit mihi Trebatius noſter, homo tum plenus officij, tum utriuſq; noſtrū amantiſſimus: nam cum in Tuſculanum ueſperi ueniſſem; poſtridie ille ad me, non dum ſatis firmo corpore cum eſſet, mane uenit. quem cum obiurgarem, ꝙ parum ualetudini parceret: tum ille nihil ſibi fuiſſe longius, quàm ut me uideret. nunquidnam, inquam, noui? detulit ad me querelam tuam: de qua prius, ꝗ̃ reſpondeo, pauca præponam. quantum memoria repetere præterita poſſum, nemo eſt mihi te amicus antiquior. ſed VETVSTAS *habet aliquid cõmune cum multis: amor non habet. dilexi te, quo die cognoui, meq́; à te diligi iudicaui. tuus deinde diſceſſus, iſq́; diuturnus, ambitio noſtra, & uitæ diſſimilitudo non eſt paſſa uoluntates noſtras conſuetudine conglutinari. tuum tamen erga me animū agnoui multis annis ante bellum ciuile, cum Cæſar eſſet in Gallia: quod enim uehementer mihi utile eſſe putabas, nec inutile ipſi Cæſari, perfeciſti, ut ille me diligeret, coleret, haberet in ſuis. multa prætereo, quæ temporibus illis inter nos familiariſſime dicta, ſcripta, communicata ſunt: grauiora enim ſunt conſecuta. & initio belli ciuilis cum Brunduſium uerſus ires ad Cæſarem, ueniſti ad me in Formianum: primum hoc ipſum quanti, præſertim temporibus illis? deinde oblitum me putas conſilij, ſermonis, humanitatis tuæ? quibus rebus intereſſe memini Trebatium. nec uero oblitus ſum literarum tuarum, quas ad me*

miſiſti, cum Cæſari obuiam ueniſſem in agro, ut arbitror, Trebulano. ſecutum illud tempus eſt, cum me ad Pompeium proficiſci ſiue pudor meus coegit, ſiue officium, ſiue fortuna. quod officium tuum, quod ſtudium uel in abſentem me, uel in præſentes meos defuit? quem porrò omnes mei & mihi, & ſibi te amiciorem iudicauerunt? ueni Brunduſium: oblitum'ne me putas, qua celeritate, ut primum audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit aſſeſſio, oratio, confirmatio animi mei fracti communium miſeriarum metu? tandem aliquando Romæ eſſe cœpimus: quid defuit noſtræ familiaritati? in maximis rebus, quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, uſus tuo conſilio ſum. in reliquis officijs cui tu tribuiſti, excepto Cæſare, præter me, ut domum uentitares, horasq́; multas ſæpe ſuauiſſimo ſermone conſumeres? tum, cum etiam, ſi meminiſti, ut hæc φιλοσοφούμενα ſcriberem, tu me impuliſti? poſt Cæſaris reditum quid tibi maiori curæ fuit, q̃ ut eſſem ego illi quamfamiliariſſimus? quod effeceras. quorſum igitur hæc oratio longior, quàm putaram? quia ſum admiratus, te, qui hæc noſſe deberes, quicq̃ à me cōmiſſum, quod eſſet alienum noſtra amicitia, credidiſſe: nã præter hæc, quæ cōmemoraui, quæ teſtata ſunt, & illuſtria, habeo multa occultiora, quæ uix uerbis exequi poſſum. omnia me tua delectant, ſed maxime maxima cum fides in amicitia, conſilium, grauitas, conſtantia, tum lepos, humanitas, literæ. quapropter redeo nunc ad querelã. Ego te ſuffragium tuliſſe in illa lege, primum non credidi: deinde, ſi crediđiſſem, nunquam id ſine aliqua iuſta cauſa exiſtimarem

te feciſſe. dignitas tua facit, ut animaduertatur, quicquid facias: maleuolentia autem hominum, ut nonnulla durius, quàm à te facta ſint, proferantur. ea ſi tu non audis; quid dicam, neſcio; equidem ſiquando audio, tam defendo, quàm me ſcio à te contra iniquos meos ſolere defendi. defenſio autem eſt duplex. alia ſunt, quæ liquido negare ſoleam, ut de iſto ipſo ſuffragio: alia, quæ defendam à te pie fieri, & humane, ut de curatione ludorum. ſed te hominem doctiſſimum non fugit, ſi Cæſar Rex fuerit, quod mihi quidem uidetur, in utranque partem de tuo officio diſputari poſſe: uel in eam, qua ego uti ſoleo, laudandam eſſe fidem, & humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuum diligas: uel in eam, qua nonnulli utuntur, libertatem patriæ uitæ amici anteponendam. ex his ſermonibus utinam eſſent delatæ ad te diſputationes meæ. illa uero duo, quæ maxima ſunt laudum tuarum, quis aut libentius, quàm ego, commemorat, aut ſæpius: te & non ſuſcipiendi belli ciuilis grauiſſimum auctorem fuiſſe, & moderandæ uictoriæ? in quo qui mihi non aſſentiretur, inueni neminem. quare habeo gratiam Trebatio familiari noſtro, qui mihi dedit cauſam harum literarum. quibus niſi credideris: me omnis officij, & humanitatis expertem iudicaris. quo nec mihi grauius quicquam poteſt eſse, nec à te alienius. Vale.

C. MATIVS M. T. C. S. P. D.

m

Agnam uoluptatem ex tuis literis cepi, quod, quam ſperaram, atq; optarã, habere te de me opinionem cognoui. de qua etſi nõ dubitabã, tamen, quia maximi æſtimabam, ut incorrupta maneret, laborabam. conſcius autem mihi eram, nihil à me cõmiſſum eſſe, quod boni cuiuſquã offenderet animũ. eo minus credebam, plurimis, atque optimis artibus ornato tibi temere quicquam perſuaderi potuiſſe, præſertim in quẽ mea propenſa, et perpetua fuiſſet, atq; eſſet beneuolentia. quod quando, ut uolui, ſcio eſſe: reſpondebo criminibus, quibus tu pro me, ut par erat, tua ſingulari bonitate, & amicitia noſtra ſæpe reſtitiſti: nota enim mihi ſunt, quæ in me poſt Cæſaris mortem contulerint. uitio mihi dant, ꝙ mortem hominis neceſſarij grauiter fero, atq; eum, quem dilexi, perijſſe indignor: aiunt enim patriam amicitiæ præponẽdam eſſe: perinde ac ſi iam uicerint, obitum eius Reip. fuiſſe utilem. ſed non agam aſtute. fateor me ad iſtum gradum ſapientiæ non perueniſſe: neq; enim Cæſarem in diſſenſione ciuili ſum ſecutus; ſed amicũ, q̃q̃ re offendebar, tamen non deſerui: neq; bellum unq̃ ciuile, aut etiam cauſam diſſenſionis probaui; quã etiam naſcentem extingui, ſumme ſtudui. itaq; in uictoria hominis neceſſarij, neq; honoris, neq; pecuniæ dulcedine ſum captus. quibus præmijs reliqui, minus apud eum, quàm ego, cum poſſent, immoderate ſunt abuſi. atq; etiã res familiaris mea, lege Cæſaris diminuta eſt: cuius beneficio plerique, qui Cæſaris morte lætantur, remanſerunt in

ciuitate. ciuibus uictis ut parceretur, æque, ac pro mea ſalute, laboraui. poſſum igitur, qui omneis uoluerim incolumeis, eum, à quo id impetratum eſt, periiſſe non indignari? cum præſertim iidem homines illi & inuidiæ, & exitio fuerint. plecteris ergo, inquiunt, quãdo factum noſtrum improbare audes. ò ſuperbiam inauditam, alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impune licere. at hæc etiam ſeruis ſemper libera fuerunt, timerẽt, gauderent, dolerent ſuo potius, quàm alterius, arbitrio. quæ nunc iſti, ut quidem dictitant, libertatis auctores metu nobis extorquere conantur. ſed nihil agunt. nullius unquã periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate deſciſcã: NVNQVAM enim honeſtam mortem fugiendam, ſæpe etiam appetendam putaui. ſed quid mihi ſuccenſent, ſi id opto, ut pœniteat eos ſui facti? cupio enim Cæſaris mortem omnibus eſſe acerbam. at debeo pro ciuili parte Remp. uelle ſaluam. id quidem me cupere, niſi & ante acta uita, & reliqua mea ſpes tacente me probat: dicendo uincere non poſtulo. quare maiorem in modum te rogo, ut rem potiorem oratione ducas: mihiq́;, ſi ſentis expedire recte fieri, credas nullam communionem cum improbis eſſe poſſe. an quod adoleſcens præſtiti, cum etiam errare cum excuſatione poſſem: id nunc ætate præcipitata commutem, ac me ipſe retexam? non faciã, neque, quod diſpliceat, committam, præterquam quòd hominis mihi coniunctiſſimi, ac uiri ampliſſimi doleo grauem caſum. quòd ſi aliter eſſem animatus, nunquam, quod facerem, negarem, ne & in peccando improbus, & in diſſimulando timidus, ac uanus exiſtimarer.

marer. At ludos, quos Cæſaris uictoriæ Cæſar adoleſcens fecit, curaui. At id ad priuatũ officium, non ad ſtatum Reip. pertinebat. quod tamen munus & hominis amiciſſimi memoriæ, ac honoribus præſtare etiam mortui debui: & optimæ ſpei adoleſcenti, ac digniſſimo Cæſare petenti negare non potui. ueni etiam Cos. Antonij ſæpe domum ſalutandi cauſa: ad quem, qui me parum patriæ amantem eſſe exiſtimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi cauſa frequentes uentitaſſe reperies. ſed quæ hæc eſt arrogantia, quod Cæſar nunquam interpellauit, quin, quibus uellem, atq; etiam quos ipſe non diligebat, tamen ijs uterer; eos, qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me, efficere conari, ne, quos uelim, diligam? ſed non uereor, ne aut meæ uitæ modeſtia parum ualitura ſit in poſterum contra falſos rumores: aut etiam ij, qui me non amant propter meam in Cæſarem conſtantiam, non malint mei, quàm ſui ſimiles amicos habere. mihi quidem ſi optata contingent: quod reliquum eſt uitæ, in otio Rhodi degam. ſin caſus aliquis interpellarit: ita ero Romæ, ut recte fieri ſemper cupiam. Trebatio noſtro magnas gratias ago, ꝙ tuum erga me animum ſimplicem, atq; amicum aperuit: & ꝙ eum, quem ſemper dilexi lubenter, quo magis iure colere, atque obſeruare deberem, fecit. Bene uale, & me dilige.

M. T. CICERO M. OPPIO S.

d Vbitanti mihi, quod ſcit Atticus noſter, de hoc toto conſilio profectionis, quòd in utranq; par-

tem in mentem multa ueniebant, magnum pondus deceſſit ad tollendam dubitationem, iudicium, & conſilium tuum: nam & ſcripſiſti aperte, quid tibi uideretur: & Atticus *ad me ſermonem tuum pertulit. ſemper iudicaui, in te & in capiendo conſilio prudentiam ſummã eſſe, & in dando fidem; maximeq́; ſum expertus, cum initio ciuilis belli per literas te conſuluiſſem, quid mihi faciendum eſſe cenſeres, eundum'ne ad* Põpeium, *an manendum in* Italia: *ſuaſiſti, ut conſulerem dignitati meæ. ex quo, quid ſentires, intellexi. & ſum admiratus fidem tuam, & in conſilio dando religionẽ: quòd, cum aliud malle amiciſſimũ tuum putares, antiquius tibi officium meum, q̃ illius uoluntas fuit. equidem & ante hoc tempus te dilexi: & ſemper me à te diligi ſenſi: & cum abeſſem, atq; in magnis periculis eſſem; & me abſentem, & meos præſentes à te cultos & defenſos eſſe memini: & poſt meum reditũ quàm familiariter mecum uixeris, quæq́; ego de te & ſenſerim, & prædicarim; omnes, qui ſolent hæc animaduertere, teſtes habemus. grauiſſimum uero iudiciũ de mea fide, & de conſtantia feciſti, cum poſt mortem* Cæ*ſaris totum te ad amicitiam meam cõtuliſti. quod tuũ iudicium niſi mea ſumma beneuolentia erga te, omnibusq́; meritis comprobaro, ipſe me hominem non putabo.* Tu mi Oppi *conſeruabis amorem tuum (etſi more magis hoc quidem ſcribo, quàm quo te admonendum putem) meaq́; omnia tuebere: quæ tibi ne ignota eſſent,* Attico *mandaui.* A *me autem, cum paulum otij nacti erimus, uberiores literas expectato.* Da *operam, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.*

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD CASSIVM, ET ALIOS, LIBER XII.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Finem nullum facio, mihi crede, Caſſi de te, & de Bruto noſtro, ideſt de tota Rep. cogitandi: cuius omnis ſpes in uobis eſt, & in D. Bruto: quam quidem iam habeo ipſe meliorem, Rep. à Dolabella meo præclariſſime geſta: manabat enim illud malum urbanum, & ita corroborabatur quotidie, ut ego quidem & urbi, & otio diffiderem urbano. ſed ita compreſſum eſt, ut mihi uideamur omne iam ad tempus ab illo duntaxat ſordidiſſimo periculo tuti futuri. reliqua magna ſunt, & multa, ſed poſita omnia ſunt in uobis: quãquam primum quidq; explicemus: nam, ut adhuc quidem actum eſt, nõ regno, ſed Rege liberati uidemur: interfecto enim Rege, regios omneis nutus tuemur: neque uero id ſolum, ſed etiam, quæ ipſe ille, ſi uiueret, non faceret, ea nos quaſi cogitata ab illo probamus: nec eius quidem rei finem uideo. tabulæ figuntur: immunitates dantur: pecuniæ maximæ deſcribuntur: exules reducuntur: S. C. falſa referuntur: ut tantummodo odium illud hominis impuri, & ſeruitutis dolor depulſus eſſe uideatur; Reſp. iaceat in ijs perturbationibus, in quas eã ille con iecit. hæc omnia uobis ſunt expedienda: nec hoc cogitandum, ſatis iam habere Remp. à uobis. habet illa

quidem tantum, quantum nunquam mihi in mentem uenit optare: ſed contenta non eſt; & pro magnitudine & animi, & beneficij ueſtri à uobis magna deſiderat. adhuc ulta ſuas iniurias eſt per uos interitu tyranni: nihil amplius: ornamenta uero ſua quæ recuperauit? an ꝙ ei mortuo paret, quem uiuum ferre nõ poterat? cuius æra refigere debebamus, eius etiam chirographa defendimus? at enim ita decreuimus: fecimus id quidem temporibus cedentes, quæ ualent in Rep. plurimum: ſed immoderate quidam, & ingrate noſtra facilitate abutuntur. uerum hæc propediẽ, & multa alia coràm. Interim uelim ſic tibi perſuadeas, mihi cum Reip. quam ſemper habui cariſſimam, tum amoris noſtri cauſa, maximæ curæ eſſe tuam dignitatem. Da operam, ut ualeas.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Ehementer lætor tibi probari ſententiam, & orationem meam. qua ſi ſæpius uti liceret; nihil eſſet negotij, libertatem, & Remp. recuperare. ſed homo amẽs, & perditus, multóq; nequior, quàm ille ipſe, quẽ tu nequiſſimum occiſum eſſe dixiſti, cædis initium quærit: nullamq; aliam ob cauſam me auctorem fuiſſe Cæſaris interficiendi criminatur, niſi ut in me ueterani incitentur. quod ego periculum non extimeſco, modo facti ueſtri gloriam cum mea laude communicem. ita nec Piſoni, qui in eum primus inuectus eſt nullo aſſentiente; nec mihi, qui idem triceſimo poſt die feci; nec P. Seruilio, qui me eſt cõſecutus,

tuto in ſenatum uenire licet: cædem enim gladiator quærit; eiuſq; initium ad XIII. Cal. Oct. a me ſe facturum putauit. ad quem paratus uenerat, cum in uilla Metelli complureis dies cōmentatus eſſet. quæ autem in luſtris, & in uino cōmentatio potuit eſſe? itaq; omnibus eſt uiſus, ut ad te antea ſcripſi, ſuo more uomere, non dicere. quare ꝙ ſcribis te confidere, auctoritate, & eloquentia noſtra aliquid profici poſſe: non nihil, ut in tantis malis, eſt profectum: intelligit enim populus R. treis eſſe conſulares, qui, quia, quæ de Rep. bene ſenſerint, libere locuti ſunt, tuto in ſenatum uenire non poſſint. nec eſt præterea, ꝙ quicquam expectes: tuus enim neceſſarius affinitate noua delectatur; itaq; iam non eſt ſtudioſus ludorum; infinitoq; fratris tui plauſu dirumpitur. alter item affinis nouis cōmentarijs Cæſaris delinitus eſt. ſed hæc tolerabilia: illud non ferendum, ꝙ eſt, qui ueſtro anno Conſulem filium ſuum futurum putet, ob eamq; cauſam ſe huic latroni deſeruire præ ſe ferat: nam L. Cotta familiaris meus fatali quadam deſperatione, ut ait, minus in ſenatum uenit. L. Cæſar, optimus, & fortiſſimus ciuis, ualetudine impeditur. Ser. Sulpitius & ſumma auctoritate, & optime ſentiens, non adeſt. reliquos, exceptis deſignatis, ignoſce mihi ſi non numero conſulareis. habes auctores conſilij publici: qui numerus etiam bonis rebus exiguus eſſet: quid cenſes, perditis? quare ſpes eſt omnis in uobis: qui ſi icirco abeſtis, ut ſitis in tuto; ne in uobis quidem: ſin aliquid dignum ueſtra gloria cogitatis; uelim, ſaluis nobis; ſin id minus, res tamen publica per uos breui tempore ius ſuū recuperabit.

Ego tuis neq; deſum, neq; deero: qui ſiue ad me refe-rent, ſiue non; mea tibi tamen beneuolentia, fideſq; præſtabitur. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Vget tuus amicus furorem in dies. primum a *in ſtatua, quã poſuit in roſtris, inſcripſit,* PARENTI OPTIME MERITO: *ut nó modo ſicarij, ſed iam etiam paricidæ iudicemini: quid dico, iudicemini? iudicemur potius: ueſtri enim pul-cherrimi facti ille furioſus me principem dicit fuiſſe. utinam quidẽ fuiſſem: moleſtus nobis non eſſet. ſed hoc ueſtrum fuit: quod quando præterijt; utinam ha-berem, quid darẽ uobis conſilij. ſed ne mihi quidẽ ipſi, reperio, quid faciundũ ſit:* QVID *enim eſt, quod con-tra uim ſine ui fieri poſſit? conſilium autẽ omne hoc eſt illorum, ut mortẽ Cæſaris perſequantur. itaq; ante diem* VI. Non. Oct. *productus in concionẽ à Canutio, turpiſſime ille quidẽ diſceſſit, ſed tamẽ ea dixit de con-ſeruatoribus patriæ, quæ dici deberẽt de proditoribus: de me quidẽ non dubitanter, quin omnia de meo conſi-lio & uos feciſsetis, & Canutius faceret. cætera cuiuſ-modi ſint, ex hoc indica, ꝙ legato tuo uiaticum eripue-runt. quid eos interpretari putas, cum hoc faciũt? ad hoſtẽ ſcilicet portari. ò rem miſeram. dominum fer-re non potuimus: cóſeruo ſeruimus. & tamẽ me qui-dem fauẽte magis, quã ſperante, etiam nũc reſidet ſpes in uirtute tua. ſed ubi ſunt copiæ? de reliquo malo te ipſum loqui tecum, q̃ dicta noſtra cognoſcere.* Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

u Ellem Idib. Mart. me ad cœnã inuitaſſes: reliquiarum nihil fuiſſet. nunc me reliquiæ ueſtræ exercẽt, & quidẽ præter cæteros me. quanquam egregios Conſules habemus, ſed turpiſſimos conſulareis; ſenatum fortem, ſed infimo quenq; honore fortiſſimum. populo uero nihil fortius, nihil melius, Italiáq; uniuerſa. nihil autẽ fœdius Philippo, & Piſone legatis, nihil flagitioſius: qui cum eſſent miſſi, ut Antonio ex ſenatus ſentẽtia certas res nuntiarent; cum ille earum rerum nulli paruiſſet, ultro ab illo ad nos intolerabilia poſtulata retulerunt. itaq; ad nos concurritur: factiq; iam in re ſalutari populares ſumus. ſed tu quid ageres, quid acturus, ubi deniq; eſſes, neſciebã. fama nũtiabat te eſſe in Syria: auctor erat nemo. De Bruto, quo propius eſt, eo firmiora uidentur eſſe, quæ nuntiãtur. Dolabella ualde uituperabatur ab hominibus non inſulſis, quòd tibi tam cito ſuccederet, cum tu uix dum triginta dies in Syria fuiſſes. itaq; conſtabat, cum recipi in Syriam non oportere. Summa laus & tua, & Bruti eſt, quòd exercitum præter ſpem exiſtimamini comparaſſe. ſcriberem plura, ſi rem, cauſamq; noſſem. nunc quæ ſcribo, ſcribo ex opinione hominum, atq; fama. Tuas literas auidè expecto. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

h Iemem credo adhuc prohibuiſſe, quo minus de te certum haberemus, quid ageres, maximéq;

ubi eſſes. loquebantur omnes tamen, credo ꝙ uolebant, in Syria te eſſe, habere copias. id autem eo facilius crederetur, quia ſimile uero uidebatur. Brutus quidem noſter egregiam laudem eſt conſecutus: res enim tantas geſſit, tamq́; inopinatas, ut eæ cum per ſe gratæ eſſent, tum gratiores propter celeritatem. ꝙ ſi tu ea tenes, quæ putamus: magnis ſubſidijs fulta Reſp. eſt: à prima enim ora Græciæ uſq; ad Aegyptũ optimorum ciuium imperijs muniti erimus, & copijs. quãquam, niſi me fallebat, res ſic ſe habebat, ut totius belli omne diſcrimen in D. Bruto poſitũ uideretur: qui ſi, ut ſperabamus, erupiſſet Mutina; nihil belli reliquum fore uidebatur. paruis omnino iam copijs obſidebatur, ꝙ magno præſidio Bononiam tenebat Antonius. erat autem Claternæ noſter Hircius, ad Forum Cornelium Cæſar, uterq; cum firmo exercitu: magnaſq́; Romæ Panſa copias ex delectu Italiæ cõpararat. hiems adhuc rem geri prohibuerat. Hircius nihil niſi conſiderate, ut mihi crebris literis ſignificat, acturus uidebatur. præter Bononiam, Regium Lepidi, Parmam, totam Galliam tenebamus ſtudioſiſſimam Reip. tuos etiam clienteis transpadanos mirifice coniunctos cum cauſa habebamus. erat firmiſſimus ſenatus, exceptis conſularibus: ex quibus unus L. Cæſar firmus eſt, & rectus. Ser. Sulpitij morte magnum præſidium amiſimus. reliqui partim inertes, partim improbi. nonnulli inuident eorum laudi, quos in Rep. probari uident. populi uero R. totiusq́; Italiæ mira conſenſio eſt. hæc erant ferè, quæ tibi nota eſſe uellem. nunc autem opto, ut ab iſtis orientis partibus uirtutis tuæ lumen eluceat. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Qvi ſtatus rerum fuerit tum, cum has literas dedi, ſcire poteris ex C. Tidio Strabone *uiro bono, & optime de* Rep. *ſentiente: nam quid dicam, cupidiſſimo tui, qui domo, & fortunis relictis, ad te potiſſimum profectus ſit? itaq; eum tibi ne cõmendo quidem. aduentus ipſius ad te ſatis eum cõmendabit.* Tu *uelim ſic exiſtimes, tibiq; perſuadeas, omne perfugium bonorum in te, &* Bruto *eſſe poſitum, ſi, quod nolim, aduerſi quid euenerit. res, cum hæc ſcribebam, erat in extremum deducta diſcrimen:* Brutus *enim Mutinæ uix iam ſuſtinebat. qui ſi conſeruatus erit; uicimus: ſin (quod Dij omen auertant); omnis omnium curſus eſt ad uos. proinde fac tantum animum habeas, tantumq; apparatum, quanto opus eſt ad uniuerſam* Remp. *recuperandam.* Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Qvanto ſtudio dignitatem tuam & in ſenatu, & ad populum defenderim, ex tuis te malo, q̃ ex me cognoſcere. quæ mea ſententia in ſenatu facile ualuiſſet, niſi Panſa *uehementer obſtitiſſet. ea ſententia dicta, productus ſum in concionem à* Trib. pl. M. Seruilio. *dixi de te quæ potui, tanta contentione, quantum forum eſt; tanto clamore, conſenſuq; populi, ut nihil unquam ſimile uiderim. id uelim mihi ignoſcas, ꝙ inuita ſocru tua fecerim. mulier timida uerebatur, ne* Panſæ *animus offenderetur. in concione qui-*

dem Panſa dixit, matrem quoq; tuam, & fratrem, illam à me ſentẽtiam noluiſſe dici. ſed me hæc non mouebant: alia malebam: fauebam & Reip. cui ſemper faui, & dignitati, ac gloriæ tuæ. quod autem & in ſenatu pluribus uerbis diſſerui, & dixi in concione, in eo uelim fidem meam liberes: promiſi enim, & propè confirmaui, te non expectaſſe, nec expectaturum decreta noſtra, ſed te ipſum tuo more Remp. defenſurum. & quanquam nihil dum audieramus, nec ubi eſſes, nec quas copias haberes: tamen ſic ſtatuebam, omneis, quæ in iſtis partibus eſſent, opes, copiaſq; tuas eſſe: per teq; Aſiam prouinciam cõfidebam iam Reip. recuperatam. tu fac in augenda gloria te ipſum uincas. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Celus affinis tui Lepidi, ſummamq; leuitatem, & inconſtantiam, ex actis, quæ ad te mitti certo ſcio, cognoſſe te arbitror. itaque nos confecto bello, ut arbitrabamur, renouatũ bellum gerimus: ſpemq; omnem in D. Bruto, & Planco habemus: ſi uerum quæris, in te, & in meo Bruto non ſolum ad præſens perfugium, ſi, quod nolim, aduerſi quid acciderit, ſed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus, quæ uellemus: ſed certos auctores non habebamus. te quidem magnum hominem & præſenti iudicio, & reliqui temporis expectatione ſcito eſſe. hoc tibi propoſito, fac ut ad ſumma contendas. nihil eſt tantum, quod non populus R. à te perfici, atq; obtineri poſſe iudicet. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

BReuitas tuarum literarum me quoq; breuiorem in ſcribendo facit: & , uere ut dicam, non ſatis occurrit, quod ſcribam: noſtras enim res in actis perferri ad te certo ſcio: tuas autem ignoramus: tanquam enim clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppreſſo Dolabella; ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine auctore. Nos confectum bellum cum putaremus, repente à Lepido tuo in ſummam ſolicitudinem adducti ſumus. itaq; perſuade tibi, maximam Reip. ſpem in te, & in tuis copijs eſſe. firmos omnino exercitus habemus: ſed tamẽ, ut omnia (ut ſpero) proſpere procedant, multum intereſt te uenire: exigua eſt enim ſpes Reip. nam nullam non libet dicere: ſed quæcunq; eſt, ea deſpondetur anno Conſulatus tui. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

LEpidus, tuus affinis, meus familiaris, prid. Cal. Quint. ſententijs omnibus hoſtis à ſenatu iudicatus eſt, cæteriq;, qui unà cum illo à Rep. defecerunt. quibus tamen ad ſanitatem redeundi ante Cal. Sept. poteſtas facta eſt. fortis ſanè ſenatus, ſed maxime ſpe ſubſidij tui. bellum quidem, cum hæc ſcribebam, ſanè magnum erat ſcelere, & leuitate Lepidi. Nos de Dolabella quotidie, quæ uolumus, audimus, ſed adhuc ſine capite, ſine auctore, rumore nuntio. quod cum ita eſſet, tamen literis tuis, quas

Non.Maij ex caſtris datas acceperamus, ita perſuaſum erat ciuitati, ut illum iam oppreſſum omnes arbitrarentur, te autem in Italiam uenire cum exercitu: ut ſi hæc ex ſententia confecta eſſent, conſilio, atque auctoritate tua; ſin quid forte titubatum eſſet, ut fit in bello, exercitu tuo niteremur. quem quidem ego exercitum quibuſcunq; potero rebus ornabo. cuius rei tum tempus erit, cum, quid opis Reip. laturus exercitus ſit, aut quid iam tulerit, notum eſſe cœperit: nam adhuc tantum conatus audiuntur, optimi illi quidem, & præclariſſimi, ſed geſta res expectatur: quam quidem aut iam eſſe aliquam, aut appropinquare confido. tua uirtute, & magnitudine animi nihil eſt nobilius. itaq; optamus, ut quamprimum te in Italia uideamus. Remp. nos habere arbitrabimur, ſi uos habebimus. præclare uiceramus, niſi ſpoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepiſſet Antonium. itaque nunquam tanto odio ciuitati Antonius fuit, quanto eſt Lepidus: ille enim ex turbulenta Rep. hic ex pace, & uictoria bellum excitauit. huic oppoſitos Conſules deſ. habemus: in quibus eſt magna illa quidem ſpes, ſed anceps cura propter incertos exitus præliorum. perſuade tibi igitur, in te, & in Bruto tuo eſſe omnia, uos expectari, Brutum quidem iam, iamq;. ꝙ ſi, ut ſpero, uictis hoſtibus noſtris ueneritis: tamen auctoritate ueſtra Reſp. exurget, & in aliquo ſtatu tolerabili conſiſtet: ſunt enim permulta, quibus erit medendum, etiam ſi Reſp. ſatis eſſe uidebitur ſceleribus hoſtium liberata. Vale.

C. CASSIVS PROCOS. M. T. C. S. D.

s I uales,bene eſt : ego quidem ualeo. In Syriã me profectum eſſe ſcito ad L.Murcũ,& Q. Criſpũ Impp. uiri fortes,optimiq; ciues, poſteaquam audierunt,quæ Romæ gererentur; exercitus mihi tradiderunt; ipſiq; mecum unà fortiſſimo animo Remp. adminiſtrant . item legionem,quã Q. Cæcilius Baſſus habuit,ad me ueniſſe ſcito . quatuorq; legiones, quas A.Allienus ex Aegypto eduxit,traditas ab eo mihi eſſe ſcito . Nunc te cohortatione non puto indigere, ut nos abſenteis,remq; publicam,quantum opus eſt,defendas. ſcire te uolo,firma præſidia uobis,ſenatuiq; nõ deeſſe,ut optima ſpe,& maximo animo Remp. defendas . reliqua tecum aget L. Carteius familiaris meus. Vale. Data Non. Mart. ex caſtris . Taricheis.

C. CASSIVS PROCOS. M. T. C. S. D.

s I uales,bene eſt : ego quidẽ ualeo . Legi tuas literas,in quibus mirificũ tuũ erga me amorem recognoui: uidebaris enim nõ ſolum fauere nobis,id quod & noſtra, & Reip. cauſa ſemper feciſti; ſed etiam grauem curam ſuſcepiſſe, uehementerq; eſſe de nobis ſolicitus . itaque, ꝙ te primum exiſtimare putabam,nos oppreſſa Rep. quieſcere non poſſe ; deinde,cum ſuſpicarere nos moliri quod te, ſolicitum eſſe & de ſalute noſtra,& de rerum euentu putabam : ſimul ac legiones accepi,quas A.Allienus eduxerat ex Aegypto ; ſcripſi ad te, tabellarioſq; complu-

res Romã miſi. ſcripſi etiam ad ſenatum literas, quas reddi uetui prius, quàm tibi recitatæ eſſēt; ſi forte meī obtemperare mihi uoluerunt. quòd ſi literæ perlatæ non ſunt; non dubito, quin Dolabella, qui nefarie Trebonio occiſo Aſiam occupauit, tabellarios meos deprehenderit, literaſq; interceperit. exercitus omneis, qui in Syria fuere, teneo. habui paululum moræ, dum promiſſa militibus perſoluo. nunc iam ſum expeditus.

À te peto, ut dignitatem meam tibi commendatam habeas, ſi me intelligis nullum neque periculum, neque laborem patriæ denegaſſe: ſi cótra importuniſſimos latrones arma cepi te hortante, & auctore: ſi non ſolum exercitum ad Remp. libertatemq; defendendam comparaui, ſed etiam crudeliſſimis tyrannis eripui. quem ſi occupaſſet Dolabella: non ſolum aduentu, ſed etiam opinione, & expectatione exercitus ſui Antonium confirmaſſet. quas ob res milites tuere, ſi eos mirifice de Rep. meritos eſſe animaduertis: & effice, ne quem pœniteat, Remp. quàm ſpem prædæ, & rapinarum ſequi maluiſſe. item Murci, & Criſpi Impp. dignitatem, quantum eſt in te, tuere. nam Baſſus miſere noluit mihi legionem tradere. quòd niſi milites inuito eo legatos ad me miſiſſent; clauſam Apameam tenuiſſet, quoad ui eſſet expugnata. hæc à te peto nõ ſolum Reip. quæ tibi ſemper fuit cariſſima, ſed etiam amicitiæ noſtræ nomine; quam confido apud te plurimum poſſe. crede mihi, hunc exercitum, quem habeo, ſenatus, atque optimi cuiuſque eſſe, maximeq; tuum: de cuius uoluntate aſſidue audiendo, mirifice te diligit, carumq; habet. qui ſi intellexerit commo-

da ſua curæ tibi eſſe; debere etiam ſe tibi omnia putabit. Literis ſcriptis, audiui Dolabellã in Ciliciam ueniſse cum ſuis copijs. proficiſcar in Ciliciam. quid egerim, celeriter ut ſcias, dabo operam. ac uelim, ut meremur de Rep. ſic felices ſimus. Fac ualeas, meq; ames. Non. Maij, ex caſtris.

C. CASSIVS S. D. M. T. C.

S I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Cũ Reip. uel ſalute, uel uictoria gaudemus: tũ inſtauratione tuarũ laudum, q maximus conſularis maximũ Conſulẽ te ipſe uiciſti, & lætamur, & mirari ſatis non poſsumus. fatale neſcio quid tuæ uirtuti datum: id quod iam ſæpe experti ſumus: eſt enim tua toga omnium armis felicior: quæ nunc quoq; nobis penè uictam Remp. ex manibus hoſtiũ eripuit, ac reddidit. nunc ergo uiuemus liberi. nunc te omniũ maxime ciuis, & mihi cariſſime, id quod maxime Reip. tenebris comperiſti, nunc te habebimus teſtem noſtri & in te, & in coniunctiſſimam tibi Remp. amoris: & quæ ſæpe pollicitus es te & taciturum, dum ſeruiremus, & dicturum de me tum, cum profutura eſsent; nunc illa non ego quidẽ dici tantopere deſiderabo, ꝗ ſentiri à te ipſo: neq; enim omnium iudicio malim me à te commendari, ꝗ ipſe tuo iudicio digne, ac mereor, cõmendatus eſse: ut hæc nouiſſima noſtra facta non ſubita, nec inconuenientia, ſed ſimilia illis cogitationibus, quarum tu teſtis es, fuiſse iudices; meq; ad optimam ſpem patriæ nõ minimum tibi ipſi producendum putes. Sunt

tibi M. Tulli liberi, propinquiq; digni quidem te, & merito tibi cariſſimi. eſſe etiam debent in Rep. proxime hos cari, qui ſtudiorum tuorum ſunt æmuli: quorum eſſe cupio tibi copiam. ſed tamen non maxima me turba puto excludi, quo minus tibi uacet me excipere, & ad omnia, quæ uelis, & probes, producere. animum tibi noſtrum fortaſſe probauimus: ingenium certe diutina ſeruitus, qualecunq; eſt, minus tamen, quàm erat, paſſa eſt uideri. Nos ex ora maritima Aſiæ prouinciæ, & ex inſulis quas potuimus naueis deduximus. delectum remigum, magna cõtumacia ciuitatũ, tamen ſatis celeriter habuimus. ſecuti ſumus claſſem Dolabellæ, cui Lucilius præerat: qui ſpem ſæpe tranſitionis præbendo, neque unquam non decedendo, nouiſſime Corycum ſe contulit, & clauſo portu ſe tenere cœpit. nos illa relicta, quòd & in caſtra peruenire ſatius eſſe putabamus; & ſequebatur claſſis altera, quam anno priore in Bithynia Tullius Cimber compararat, cui Turulius Quæs. præerat: Cyprum petiuimus. ibi, quæ cognouimus, ſcribere ad uos quamcelerrime uoluimus. Dolabellam ut Tarſenſes peſſimi ſocij, ita Laodiceni multo amentiores ultro accerſierunt. ex quibus utriſq; ciuitatibus, Græcorum militum numero, ſpeciem exercitus effecit. caſtra habet ante oppidum Laodiceam poſita; & partem muri demolitus eſt; & caſtra oppido coniunxit. Caſſius noſter cum decem legionibus, & cohortibus uiginti auxiliarijs, & quatuor millibus equitum à millibus paſſuum uiginti, caſtra habet poſita Παλτοῖ; & exiſtimat ſe ſine prælio poſſe uincere: nam iam ternis tetradrachmis

triticum

triticum penes Dolabellam eſt : niſi quid nauibus Laodicenorũ ſupportarit, cito fame pereat, neceſse eſt : ne ſupportare poſſit, et Caſsij claſſis bene magna, cui præeſt Seſtilius Rufus, et tres, quas nos adduximus, ego, Turulius, et Patiſcus, facile præſtabũt. uolo igitur uos bene ſperare : & Remp. ut uos iſtic expediſtis, ita pro noſtra parte celeriter nobis expediri poſse, confidere. Vale. Data Idib. Iun. Cypro, Acromani Iacride.

LENTVLVS CICERONI SVO S. D.

C*Vm Brutum noſtrum conueniſsem, eumq́; tardius in Aſiam uenturum animaduerterem: in Aſiam redij, ut reliquias mei laboris colligerẽ, & pecuniam quamprimum Romam mitterem. interim cognoui in Lycia eſse claſsem Dolabellæ, ampliusq́; centum naueis onerarias, in quas exercitus eius imponi poſset : idq́; Dolabellam ea mente comparaſse, ut, ſi Syriæ ſpes eum fruſtrata eſset, conſcenderet in naueis, & Italiam peteret, ſeq́; cum Antonijs, & reliquis latronibus coniungeret. cuius rei tanto in timore fui, ut omnibus rebus relictis, cum paucioribus, & minoribus nauibus ad illas ire conatus ſim : quæ res, ſi à Rhodijs non eſsem interpellatus, fortaſse tota ſublata eſset: tamẽ magna ex parte profligata eſt : quãdoquidẽ claſſis diſſipata eſt : aduentus noſtri timore milites, duceſq́; effugerunt: onerariæ omnes ad unam à nobis ſunt exceptæ. certe (quod maxime timui) uideor eſſe conſecutus, ut non poſſit claſſe Dolabella in Italiam peruenire, nec socijs ſuis firmatis durius uobis efficere negotium.*

Rhodij nos, & Remp. q̃ ualde deſperauerint, ex literis, quas publice miſi, cognoſces. & quidem multo parcius ſcripſi, q̃ re uera furere eos inueni. ꝙ uero aliquid de his ſcripſi, mirari noli: mira eſt eorum amentia. nec me meæ ullæ priuatim iniuriæ mouerunt unquam: malus animus eorum in noſtram ſalutem, cupiditas partium aliarum, perſeuerantia in contemptione optimi cuiuſque ferenda mihi nõ fuit. nec tamen omneis perditos eſſe puto. ſed ijdem illi, qui tum fugientem patrẽ meum, qui L. Lentulum, qui Pompeium, qui cæteros uiros clariſſimos non receperunt: ijdem tanquam aliquo fato & nunc aut magiſtratum gerũt, aut eos, qui ſunt in magiſtratu, in ſua habent poteſtate. itaque eadem ſuperbia in prauitate utuntur. quorum improbitatem aliquando retundi, & non pati impunitate augeri, non ſolum utile eſt Reip. noſtræ, ſed etiam neceſſarium. De noſtra dignitate uelim tibi ut ſemper curæ ſit; & quocũque tempore occaſionem habueris, & in ſenatu, & in cæteris rebus laudi noſtræ ſuffragere. quando Conſulibus decreta eſt Aſia, & permiſſum eſt ijs, ut, dũ ipſi uenirent, darent negotium, qui Aſiam obtineant: rogo te, petas ab ijs, ut hanc dignitatem potiſſimum nobis tribuant, & mihi dent negotium, ut Aſiam obtineam, dum ipſorum alteruter uenit: nam, quòd huc properent in magiſtratu uenire, aut exercitum mittere, cauſam non habent: Dolabella enim in Syria eſt: &, ut tu diuina tua mente proſpexiſti, & prædicaſti, dum iſti uenient, Caſſius eum opprimet: excluſus enim ab Antiochia Dolabella, & in oppugnãdo male acceptus, nulla alia confiſus urbe, Laodiceam, quæ eſt in Syria ad.

mare, ſe contulit. ibi ſpero celeriter eum pœnas daturum: nam neque, quò refugiat, habet: neque diutius ibi poterit tantum exercitum Caſsij ſuſtinere. ſpero etiam confectum eſſe iam, & oppreſſum. quare nō puto Panſam, & Hircium in Conſulatu properaturos in prouincias exire, ſed Romæ acturos Cōſulatum. itaque ſi ab his petieris, ut interea nobis procurationem Aſiæ dent, ſpero te poſſe impetrare. præterea mihi promiſerunt Panſa & Hircius coràm, & abſenti mihi ſcripſerunt, Verrioq; noſtro Panſa affirmauit, ſe daturum operam, ne in ſuo Conſulatu mihi ſuccedatur. ego porrò non mediusfidius cupiditate prouinciæ produci longius ſpatium mihi uolo: nam mihi fuit iſta prouincia plena laboris, periculi, detrimenti. quæ ego ne fruſtra ſubierim, ne'ue prius, quàm reliquias meæ diligentiæ conſequar, decedere cogar, ualde laboro: nam ſi potuiſſem, quam exegeram, pecuniam uniuerſam mittere; poſtularem, ut mihi ſuccederetur. nunc quod Caſſio dedi, quod Trebonij morte amiſimus, quod etiam crudelitate Dolabellæ, aut perfidia eorum, qui mihi fidem, Reiq; pub. non præſtiterunt, id conſequi, & reficere uolo. quod aliter non poteſt fieri, niſi ſpatium habuero. id ut per te conſequar, uelim, ut ſolet, tibi curæ ſit. ego me de Rep. ita puto eſſe meritum, ut non prouinciæ iſtius beneficium expectare debeam, ſed tantum, quantum Caſſius, & Bruti, non ſolum illius facti, periculiq; ſocietate, ſed etiam huius temporis ſtudio, & uirtute: primus enim ego leges Antonianas fregi: primus equitatum Dolabellæ ad Remp. traduxi, Caſſioq;

tradidi: primus delectus habui pro ſalute omniũ contra coniurationem ſceleratiſſimam: ſolus Caſſio, & Reip. Syriam, exercitusq́;, qui ibi erant, coniunxi: nam niſi ego tantã pecuniam, tantaq; præſidia, & tam celeriter Caſſio dediſſem; ne auſus quidẽ eſſet ire in Syriã; & nunc nõ minora pericula Reip. à Dolabella inſtarent, q̃ ab Antonio. atq; hæc omnia is feci, qui & ſodalis, & familiariſſimus Dolabellæ eram, cõiunctiſſimus ſanguine Antonijs: prouinciã quoq; illorũ beneficio habebã: ſed πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν, omnibus meis bellum primus indixi. hæc etſi adhuc non magnopere mihi tuliſſe fructũ animaduerto: tamen non deſpero, nec defatigabor permanere non ſolũ in ſtudio libertatis, ſed etiã in labore, & periculis. attamen ſi etiã aliqua gloria iuſta, & merita prouocabimur, ſenatus, et optimi cuiuſq; officijs: maiore cũ auctoritate apud cæteros erimus, et eo plus prodeſſe Reip. poterimus. Filiũ tuum, ad Brutũ cũ ueni, uidere nõ potui, ideo ꝙ iam in hiberna cũ equitibus erat profectus. ſed mediusfidius ea eſſe eũ opinione, & tua, et ipſius, et in primis mea cauſa gaudeo: fratris enim loco mihi eſt, q ex te natus, teq́; dignus eſt. Vale. Data IIII. Cal. Iun. Pergæ.

P. LENTVLVS P. F. PROQVAES. PROPRAET. S. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SENATVI, POPVLO, PLEBIQVE R.

SI ualetis, liberiq́; ueſtri ualent, bene eſt: ego quoque ualeo. Scelere Dolabellæ oppreſſa Aſia,

in proximam prouinciam Macedoniã, præſidiaq; Reip. quæ M. Brutus uir clariſſimus tenebat, me contuli; & id egi, ut, per quos celerrime poſſet, Aſia prouincia, uectigaliaq; in ueſtram poteſtatem redigerentur. quod cum pertimuiſſet Dolabella; & uaſtata prouincia, correptis uectigalibus, præcipue ciuibus Romanis omnibus crudeliſſime denudatis, ac diuenditis, celerius Aſia exceſſiſſet, quàm eò præſidium adduci potuiſſet: diutius morari, aut expectare præſidiũ non neceſſe habui: & quamprimum ad meũ officium reuertendum mihi eſſe exiſtimaui, ut & reliqua uectigalia exigerem, et, quam depoſui, pecuniam colligerem: quicquid ex ea correptum eſſet, aut quorum id culpa accidiſſet, cognoſcerem quãprimum, & uos de omni re facerem certiores. interim cum per inſulas in Aſiam nauiganti mihi nuntiatum eſſet, claſſem Dolabellæ in Lycia eſſe, Rhodioſq; naueis compluréis inſtructas, & paratas in aqua habere: cum ijs nauibus, quas aut mecum adduxeram, aut comparauerat Patiſcus Proquæs. homo mihi cum familiaritate, tum etiam ſenſibus in Rep. coniunctiſſimus, Rhodum reuerti, confiſus auctoritate ueſtra, ſenatuſq; conſulto, quo hoſtem Dolabellam iudicaratis, fœdere quoq;, quod cũ his M. Marcello, Ser. Sulpitio Coss. renouatum erat, quo iurauerant Rhodij, eoſdem hoſteis ſe habituros, quos ſenatus, populuſq; R. quæ res nos uehementer fefellit: tantũ enim abfuit, ut illorum præſidio noſtram firmaremus claſſem, ut etiam à Rhodijs urbe, portu, ſtatione, quæ extra urbem eſt, commeatu, aqua deniq; prohiberentur noſtri milites, nos uix ipſi ſingulis cum nauigiolis reciperemur. quam indigni-

tatem, diminutionemq́; maieſtatis non ſolum iuris no= ſtri, ſed etiam imperij, populiq́; R. icirco tulimus, ꝙ interceptis literis cognoramus, Dolabellam, ſi deſpe= raſſet de Syria, Aegyptoq́;, quod neceſſe erat fieri, in na ueis cum omnibus ſuis latronibus, atq; omni pecunia conſcendere eſſe paratum, Italiamq́; petere: icirco etiam naueis onerarias, quarum minor nulla erat duũ millium amphorarum, contractas in Lycia à claſſe eius obſideri. huius rei timore P.C. percitus, in= iurias perpeti, & cum contumelia etiam noſtra omnia prius experiri malui. itaque ad illorum uoluntatem introductus in urbem, & in ſenatum eorum, quã= diligentiſſime potui cauſam Reip. egi: periculumq́; o= mne, quod inſtaret, ſi ille latro cũ omnibus ſuis naueis conſcendiſset, expoſui. Rhodios autem tanta in praui= tate animaduerti; ut omneis firmiores putarent, ꝙ̄ bonos; ut hanc concordiam, & conſpirationem o= mnium ordinum ad defendendam libertatem propen= ſe non crederent eſſe factam; ut patientiam ſenatus, & optimi cuiuſq; manere etiam nunc confiderent, nec potuiſſe audere quenquam Dolabellam hoſtem iudica= re; ut deniq; omnia, quæ improbi fingebant, magis ue= ra exiſtimarent, quàm quæ uere facta erant, & à nobis docebantur. qua mente etiam ante noſtrum ad= uentum, poſt Trebonij indigniſſimam cædem, cæte= raq; tot, tamq́; nefaria facinora, binæ profectæ erant ad Dolabellam legationes eorum, & quidem nouo exemplo, contra leges ipſorum, prohibentibus ijs, qui tum magiſtratus gerebant. hæc ſiue timore, ut dicti= tant, de agris, quos in cõtinenti habent, ſiue furore, ſiue

potentia paucorum, qui & antea pari contumelia uiros clariſſimos affecerant, & nunc maximos magiſtratus gerentes: nullo exemplo, neq; ueſtra ex parte, neq; noſtro præſentium, neq; imminenti Italiæ, urbiq; noſtræ periculo, ſi ille paricida cum ſuis latronibus, nauibus, ex Aſia, Syriaq; expulſus, Italiam petiſſet, mederi, cum facile poſſent, uoluerunt. nonnullis etiam ipſi magiſtratus ueniebant in ſuſpicionem, detinuiſſe nos, & demorati eſſe, dum claſſis Dolabellæ certior fieret de aduentu noſtro. quam ſuſpicionem conſecutæ res aliquot auxerunt, maxime quòd ſubito ex Lycia Sex. Marius, & C. Titius legati Dolabellæ à claſſe diſceſſerunt, nauiq; longa profugerunt, onerarijs relictis, in quibus colligendis non minimum temporis, laboriſq; conſumpſerunt. itaq; cum à Rhodo cum ijs, quas habueramus, nauibus in Lyciam ueniſſemus, naueis onerarias recepimus, dominiſq; reſtituimus. ijdemq;, quod maxime uerebamur, ne poſset Dolabella cum ſuis latronibus in Italiam uenire, timere deſijmus. claſsem fugientem perſecuti ſumus uſque Sydam, quæ extrema regio eſt prouinciæ meæ. ibi cognoui partem nauium Dolabellæ diffugiſse, reliquas Syriam, Ciprumq; petijſse. quibus diſiectis, cum ſcirem C. Caſsij ſingularis ciuis, & ducis claſsem maximam fore præſto in Syria: ad meum officium reuerti: daboq; operam, ut meum ſtudium, & diligentiam uobis. P.C. & Reip. præſtem, pecuniamq;, quàm maximam potero, & q̃ celerrime, cogam, omnibuſq; cum rationibus ad uos mittam. ſi percurrero prouinciam, & cognouero, qui nobis, & Reip. fidem præſtiterunt in con-

ſeruanda pecunia à me depoſita, quiq; ſcelere ultro deferentes pecuniam publicam hoc munere ſocietatem facinorum cum Dolabella inierunt, faciam uos certiores. de quibus, ſi uobis uidebitur, ſi, ut meriti ſunt, grauiter conſtitueritis, nosq; ueſtra auctoritate firmaueritis: facilius & reliqua exigere uectigalia, & exacta ſeruare poterimus. interea quo cōmodius uectigalia tueri, prouinciamq; ab iniuria defendere poſſim, præſidium neceſſarium, uoluntariumq; comparaui. His literis ſcriptis, milites circiter XXX. quos Dolabella ex Aſia conſcripſerat, è Syria fugientes in Pamphyliam uenerunt. hi nuntiauerunt, Dolabellam Antiochiam, quæ in Syria eſt, ueniſſe, non receptum: conatum eſſe aliquoties ui introire, repulſum ſemper eſſe cum magno ſuo detrimento: itaq; centum circiter amiſſis, ægrisq; compluribus relictis, noctu Antiochia profugiſſe Laodiceam uerſus: ea nocte omneis ferè Aſiaticos milites ab eo diſceſſiſſe: ex his ad octingentos Antiochiam rediſſe, & ſe iis tradidiſſe, qui à Caſſio relicti, urbi illi præerant: cæteros per Amanum in Ciliciam deſcendiſſe: quo ex numero ſe quoq; eſſe dicebant: Caſſium autem cum ſuis omnibus copiis nuntiatum eſſe quatridui iter à Laodiceâ abfuiſſe tum, cum Dolabella eò tenderet. quamobrēm opinione celerius confido ſceleratiſſimum latronem pœnas daturum. IIII. Non. Iun. Pergæ.

C. TREBONIVS M. CICERONI S.

I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Athenas ueni ad XI. *Cal. Iun. atque ibi, quod maxime optabam, uidi filium tuum, deditum optimis ſtudijs, ſummáq; modeſtiæ fama. qua ex re quan tam uoluptatem ceperim, ſcire potes etiam me tacente: non enim neſcis, quanti te faciam, & quàm pro noſtro ueterrimo, uerißimoq; amore omnibus tuis etiam mini mis cõmodis, nõ modo tanto bono, gaudeã. noli putare mi* Cicero *me hoc auribus tuis dare. nihil adoleſcente tuo, atq; adeo noſtro (nihil enim mihi à te poteſt eſſe ſeiunctũ) aut amabilius omnibus ijs, qui* Athenis *ſunt, eſt; aut ſtudioſius earũ artium, quas tu maxime amas, hoc eſt optimarũ. itaq; tibi, quod uere facere poſſum, libenter quoq; gratulor, nec minus etiam nobis, ꝙ eum, quem neceſſe erat diligere, qualiſcunq; eſſet, talem habemus, ut libenter quoq; diligamus. qui cum mihi in ſermone inieciſſet ſe uelle* Aſiam *uiſere: non modo inuitatus, ſed etiam rogatus eſt à me, ut id potißimum nobis obtinentibus prouinciam faceret. cui nos & caritate, & amore tuum officium præſtaturos non debes dubitare. illud quoq; erit nobis curæ, ut* Cratippus *unà cum eo ſit, ne putes in* Aſia *feriatum illum ab ijs ſtudijs, in quæ tua cohortatione incitatur, futurum: nam illum paratum, ut uideo, & ingreſſum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius diſcendo, exercendoq; ſe, procedat. Vos quid ageretis in* Rep. *cum has literas dabam, non ſciebam. audiebam quædam turbulenta, quæ ſcilicet cupio eſſe falſa, ut*

aliquando otioſa libertate fruamur: quod uel minime adhuc mihi contigit. ego tamen nactus in nauigatione noſtra puſillũ laxamenti, cõcinnaui tibi munuſculum ex inſtituto meo: & dictum, cum magno noſtro honore à te dictum, concluſi, & tibi infra ſubſcripſi. in quibus uerſiculis ſi tibi quibuſdam uerbis εὐθυῤῥημονέστερος *uidebor: turpitudo perſonæ eius, in quam liberius inuehimur, nos uindicabit. ignoſces etiã iracundiæ noſtræ, quæ iuſta eſt in eiuſmodi & homines, & ciueis. deinde qui magis hoc Lucilio licuerit aſsumere libertatis, q̃ nobis? cum, etiã ſi odio pari fuerit in eos, quos læſit, tamen certe non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate uerborum incurreret. tu, ſicut mihi pollicitus es, adiunges me quamprimum ad tuos ſermones. nanq; illud non dubito, quin, ſiquid de interitu Cæſaris ſcribas, non patiaris me minimam partem & rei, & amoris tui ferre. Vale, & matrẽ, meosq; tibi commendatos habe.* D. VIII. Cal. Iun. Athenis.

M. T. CICERO Q. CORNIFICIO COLLEGAE S.

Grata mihi uehemẽter eſt memoria noſtri tua, quam ſignificaſti literis: quam ut conſerues, non quo de tua conſtantia dubitẽ, ſed quia mos eſt ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuoſiora quædam nuntiata ſunt: quæ, quia tibi ſunt propiora, q̃ nobis, tua me cauſa magis mouent, q̃ mea. Romæ ſummum otium eſt, ſed ita, ut malis ſalubre aliquod, & honeſtum negotium: quod ſpero fore, quia uideo

*id curæ eſse Cæſari. Me ſcito, dum tu abſis, quaſi oc
caſionem quandam, & licentiam nactum, ſcribere au
dacius, & cætera quidem fortaſse, quæ etiam tu conce
deres: ſed proxime ſcripſi de optimo genere dicẽdi: in
quo ſæpe ſuſpicatus ſum te à iudicio noſtro, ſic ſci
licet, ut doctum hominem à non indocto, paululum
diſſidere. huic tu libro maxime uelim ex animo; ſi mi
nus, gratiæ cauſa ſuffragere. dicam tuis, ut eum, ſi
uelint, deſcribant, ad teq; mittant: puto enim, etiam ſi
rem minus probabis, tamen in iſta ſolitudine, quicquid
à me profectum ſit, iucundum tibi fore. Quòd mi
hi exiſtimationem tuam, dignitatemq; cõmendas: facis
tu quidem omnium more: ſed uelim ſic exiſtimes, me
cum amori, quem inter nos mutuũ eſse intelligam, plu
rimum tribuere, tum de ſummo ingenio, & de optimis
tuis ſtudijs, & de ſpe ampliſſimæ dignitatis ita iudica
re, ut neminem tibi anteponam, cõparem paucos. Vale.*

CICERO CORNIFICIO COL- LEGAE S. D.

*QVod extremum fuit in ea epiſtola, quam à te
proxime accepi, ad id primum reſpõdebo: ani
maduerti enim hoc uos magnos oratores face-
re nõnunquam. Epiſtolas requiris meas. ego autẽ nun
quam, cum mihi denuntiatum eſſet à tuis ire aliquem,
non dedi. Quod mihi uideor ex tuis literis intellige-
re, te nihil cõmiſſurum eſse temere, nec ante, q̃ ſciſſes,
quò iſte neſcio qui Cæcilius Baſſus erumperet, quicquã
certi conſtituturum: id ego & ſperarã prudentia tua
fretus; &, ut confiderem, fecerũt tuæ grauiſſimæ li-*

tere. idq; ut facias quamſæpiſſime, ut, et quid tu agas, & quid agatur, ſcire poſſim, & etiam quid acturus ſis, ualde te rogo. etſi periniquo patiebar animo te à me digredi: tamen eo tempore me conſolabar, quòd & in ſummum otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negotijs diſcedere. utrunq; contra accidit: iſtic enim bellum eſt exortum: hic pax conſecuta, ſed eiuſmodi pax, in qua, ſi adeſſes, multa te non delectarent, ea tamen, quæ ne ipſum Cæſarem quidem delectent: BELLORVM enim ciuilium ij ſemper exitus ſunt, ut non ea ſolum fiant, quæ uelit uictor, ſed etiam ut ijs mos gerendus ſit, quibus adiutoribus parta ſit uictoria. equidem ſic iam obdurui, ut ludis Cæſaris noſtri æquiſſimo animo uiderem T. Plancum, audirem Laberij, et Publij poemata. nihil mihi tam deeſſe ſcito, quàm quicum hæc familiariter, doctéq; rideam. is tu eris, ſi quamprimum ueneris. quod ut facias, non mea ſolùm, ſed etiam tua intereſſe arbitror. Vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S.

Libentiſſime legi tuas literas: in quibus iucundiſſimum mihi fuit, ꝙ cognoui meas tibi redditas eſſe: non enim dubitabam, quin eas libenter lecturus eſſes: uerebar, ut redderentur. Bellum, quod eſt in Syria, Syriamq; prouinciam tibi tributam eſse à Cæſare, ex tuis literis cognoui. eandem rem tibi uolo bene, & feliciter euenire. quod ita fore confido, fretus & induſtria, & prudentia tua. ſed de Parthici belli ſuſpicione quod ſcribis, ſanè me commouit.

quantum copiarum haberes, cum ipſe coniectura conſe qui poteram, tum ex tuis literis cognoui. itaq; opto, ne ſe illa gens moueat hoc tempore, dum ad te legiones eæ perducantur, quas audio duci. ꝙ ſi pares copias ad con fligendum non habebis, non te fugiet uti conſilio M. Bibuli, qui ſe oppido munitiſſimo, & copioſiſſimo tandiu tenuit, quandiu in prouincia Parthi fuerunt. ſed hæc melius ex re, & ex tempore conſtitues. mihi quidem uſque curæ erit, quid agas, dum, quid egeris, ſciero. Literas ad te nunquã habui cui darem, quin dederim. à te, ut idem facias, peto, in primiſq;, ut ita ad tuos ſcribas, ut me tuum ſentiant eſſe. Vale.

M. CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S.

GRatæ mihi tuæ literæ, niſi quòd Sinueſſanum diuerſoriolum contempſiſti. quam quidem contumeliam uilla puſilla iniquo animo feret, niſi in Cumano, & Pompeiano reddideris πάντα περὶ πάντων. ſic igitur facies, meq; amabis, & ſcripto aliquo laceſſes: ego enim reſpondere facilius poſſum, quàm prouocare. quòd ſi, ut eſt, ceſsabis: laceſsam, ne tua ignauia etiam inertiã afferat. plura otioſus. hæc, cum eſsem in ſenatu, exaraui. Vale.

M. CICERO CORNIFICIO S. D.

CAius Anitius, familiaris meus, uir omnibus rebus ornatus, negotiorũ ſuorum cauſa legatus

eſt in Africam legatione libera. cum uelim rebus omnibus adiuues, operamq́; des, ut quamcommodiſſime ſua negotia conficiat. in primisq́;, quod ei cariſſimum eſt, dignitatem eius tibi cõmendo. idq́; à te peto, quod ipſe in prouincia facere ſum ſolitus non rogatus, ut omnibus ſenatoribus lictores darem: quod idem acceperam, & cognoueram à ſummis uiris factitatum. hoc igitur mi Cornifici facies: cæterisq́; rebus omnibus eius dignitati, reiq́;, ſi me amas, conſules. id erit mihi gratiſſimum. Da operam, ut ualeas.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

Nos hic cum homine gladiatore omnium nequiſſimo collega noſtro Antonio bellum gerimus, ſed nõ pari conditione, cõtra arma uerbis. at etiam de te concionatur: nec impune: nam ſentiet, quos laceſſierit. ego autem acta ad te omnia arbitror perſcribi ab aliјs. à me futura debes cognoſcere, quorum quidem non eſt difficilis coniectura. oppreſsa omnia ſunt: nec habent ducem boni: noſtriq́; τυραννοκτόνοι longe gentium abſunt. Panſa & ſentit bene, et loquitur fortiter. Hircius noſter tardius conualeſcit. quid futurum ſit, planè neſcio. ſpes tamen una eſt, aliquando populum R. maiorum ſimilem fore. ego certe Reip. non deero: & quicquid acciderit, à quo mea culpa abſit, animo forti feram. illud profecto, quoad potero: tuã famam, & dignitatẽ tuebor. ad XIII. Cal. Ian. ſenatus frequens mihi eſt aſsenſus cũ de cæteris rebus magnis, & neceſſariјs, tum de prouinciјs ab јs, qui

obtinerent, retinendis, neq; cuiquam tradendis, niſi qui ex S.C. ſucceſſiſſet. hoc ego cũ Reip. cauſa cenſui, tũ mehercule in primis retinendæ dignitatis tuæ. quãobrẽ te amoris noſtri cauſa rogo, Reip. cauſa hortor, ut ne cui quicq̃ iuris in tua prouincia eſſe patiare, atq; ut omnia referas ad dignitatẽ, qua nihil poteſt eſſe præſtãtius. uere tecum agã, ut neceſſitudo noſtra poſtulat: in Sẽpronio, ſi meis literis obtemperaſſes, maximã ab omnibus laudem adeptus eſſes. ſed illud & præterijt, & leuius eſt. hæc magna res eſt. fac ut prouinciã retineas in poteſtate Reip. plura ſcripſiſſem, niſi tui feſtinarent. itaq; Cherippo noſtro me uelim excuſes. Vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. D.

Mnem conditionem imperij tui, ſtatumq; prouinciæ mihi demõſtrauit Stratorius. ò multa intolerabilia locis omnibus. ſed quo tua maior dignitas, eo, quæ tibi acciderunt, minus ferenda: neque enim, quæ tu propter magnitudinem & animi, & ingenij moderate fers, à te non ulciſcenda ſunt, etiam ſi non ſint dolenda. ſed hæc poſterius. Rerũ urbanarum acta tibi mitti certo ſcio. ꝙ ni ita putarem, ipſe perſcriberem, in primiſq; Cæſaris Octauiani conatum: de quo multitudini fictum ab Antonio crimen uidetur, ut in pecuniam adoleſcentis impetum faceret. prudentes autem, & boni uiri & credunt factum, & probant. quid quæris? magna ſpes eſt in eo. nihil eſt, quod nõ exiſtimetur laudis, & gloriæ cauſa facturus. Antonius autẽ, noſter familiaris, tãto ſe odio eſſe intelligit, ut, cũ interfectores ſuos domi cõprehẽderit, rẽ pro-

ferre non audeat. ad VII. Id. Oct. Brunduſium ue-
nerat, profectus obuiam legionibus Macedonicis qua-
tuor: quas ſibi cōciliare pecunia cogitabat, easq; ad Vr
bem adducere, & in ceruicibus noſtris collocare. habes
formam Reip. ſi in caſtris poteſt eſse Reſp. in qua tuā
uicem ſæpe doleo, ꝙ nullam partem per ætatem ſanæ
& ſaluæ Reip. guſtare potuiſti. atq; antehac quidem
ſperare ſaltem licebat, nunc etiam illud ereptum eſt:
quæ enim ſpes eſt? cum in concione dicere auſus ſit An
tonius, Canutium apud eos locum ſibi quærere, quibus
ſe ſaluo locus in ciuitate eſse non poſset. equidem &
hæc, et omnia, quæ homini accidere poſsunt, ſic fero, ut
magnam habeam philoſophiæ gratiam, quæ me non
modo à ſolicitudine abducit, ſed etiam contra omneis
fortunæ impetus armat. tibiq; idem cenſeo faciundū,
nec, à quo culpa abſit, quicquam in malis numerandū.
ſed hæc tu melius. Stratorium noſtrum cum ſemper
probaſsem, tum maxime in tuis rebus ſummam eius fi
dem, diligentiam, prudentiamq; cognoui. Da operā,
ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

e Go nullum locū prætermitto (nec enim debeo)
non modo laudandi tui, ſed ne ornandi quidē:
ſed mea ſtudia erga te, & officia malo tibi ex
tuorū literis, quā ex meis eſse nota. te tamen hortor, ut
omni cura in Remp. incumbas. hoc eſt animi, hoc eſt in-
genij tui, hoc eius ſpei, quā habere debes amplificandæ
dignitatis tuæ. ſed hac de re aliàs ad te pluribus: cum
enim

enim hæc ſcribebam, in expectatione erant omnia. non dum legati redierant, quos ſenatus non ad pacem deprecandam, ſed ad bellũ denuntiandum miſerat, niſi legatorũ nuntio paruiſſet. ego tamen, ut primum occaſio data eſt, meo priſtino more Remp. defendi: me principem ſenatui, populoq; R. profeſſus ſum: nec poſtea, q̃ ſuſcepi cauſam libertatis, minimum tempus amiſi tuendæ ſalutis, libertatiſq; communis. ſed hæc quoq; te ex alijs malo. T. Pinarium, familiariſſimũ meum, tanto tibi ſtudio cõmendo, ut maiore non poſſim: cui cum propter omneis uirtutes, tum etiã propter ſtudia communia ſum amiciſſimus. is procurat rationes, negotiaq; Dionyſij noſtri, quem et tu multum amas, et ego omnium plurimum. ea tibi ego non debeo commendare, ſed commendo tamen. facias igitur, ut ex Pinarij gratiſſimi hominis literis tuum & erga illum, & erga Dionyſium ſtudium perſpiciamus. Vale.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

Liberalibus literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero uiceſimo die, ut dicebat, reddidit. eo die nõ fuit ſenatus, neq; poſtero. quinquatribus frequenti ſenatu cauſam tuam egi non inuita Minerua: etenim eo ipſo die ſenatus decreuit, ut Minerua noſtra, cuſtos Vrbis, quam turbo deiecerat, reſtitueretur. Panſa tuas literas recitauit. magna ſenatus approbatio conſecuta eſt cum ſummo gaudio, & offenſione Minotauri, ideſt Caluiſij, & Tauri. factum de te S. C. honorificum. poſtulabatur, ut etiam illi nota-

rentur : ſed Panſa clementior . ego mi Cornifici quo die primum in ſpem libertatis ingreſſus ſum, & cunctantibus cæteris ad XIII. Cal. Ian. fundamẽta Reip. ieci : eo ipſo die prouidi multum, atque habui rationẽ dignitatis tuæ : mihi enim eſt aſſenſus ſenatus de obtinendis prouincijs . nec uero poſtea deſtiti labefactare eum, qui ſumma cum tua iniuria, contumeliáq; Reip. prouinciam abſens obtinebat . itaque crebras, uel potius quotidianas compellationes meas non tulit, ſeq; in Vrbem recepit inuitus : neque ſolum ſpe, ſed certa re iam, & poſſeſſione deturbatus eſt . meo iuſtiſſimo, honeſtiſſimoq; conuitio te tuam dignitatem ſumma tua uirtute tenuiſſe, prouinciaq; honoribus ampliſſimis affectum, uehementer gaudeo. Quòd te mihi de Sempronio purgas : accipio excuſationem : fuit enim illud quoddam Græcum tẽpus ſeruitutis. Ego tuorum cõſiliorum auctor, dignitatiſq; fautor, iratus tẽporibus, in Græciam deſperata libertate rapiebar, cum me Eteſiæ, quaſi boni ciues, relinquentem Remp. proſequi noluerunt : auſterq; aduerſus maximo flatu me ad tribules tuos Rhegium retulit : atque inde uentis, remiſq; in patriam omni feſtinatione properaui : poſtridieq; in ſumma reliquorum ſeruitute liber unus fui : ſic ſum in Antonium inuectus, ut ille non ferret, omnemq; ſuum uinolentum furorem in me unum effunderet, meq; cum elicere uellet ad cædis cauſam, tum tentaret inſidijs : quem ego ructantem, & nauſeantem conieci in Cæſaris Octauiani plagas : puer enim egregius præſidium ſibi primum, & nobis, deinde ſummæ Reip. com parauit : qui niſi fuiſſet, Antonij reditus à Brunduſio

peſtis patriæ fuiſſet. quæ deinceps acta ſint, ſcire te arbitror. ſed redeamus ad illud, unde diuertimus. Accipio *excuſationem tuam de* Sempronio *: neq; enim ſtatuti quid in tanta perturbatione habere potuiſti. nunc hic dies aliam uitam affert, alios mores poſtulat, ut ait* Terentius*. quamobrem mi* Quinte *conſcende nobiſcũ, & quidem ad puppim. una nauis eſt iam bonorum omnium : quam quidem nos damus operam ut rectam teneamus, utinam proſpero curſu : ſed quicunq; uenti erunt, ars noſtra certe non aberit: quid enim præſtare aliud uirtus poteſt? tu fac ut animo magno ſis, & excelſo, cogiteſq; omnem dignitatem tuam cum* Rep. *con iunctam eſſe debere.* P. Luceium *mihi meum cõmendas, quem, quibuſcunq; rebus potero, diligenter tuebor.*

Hircium *quidem, &* Panſam *collegas noſtros, homines in* Conſulatu Reip. *ſalutares, alieno ſanè tempore amiſimus,* Rep. *Antoniano quidem latrocinio liberata, ſed non dum omnino explicata : quã nos, ſi licebit, more noſtro tuebimur: quanq̃ admodum ſumus iam defatigati. ſed* NVLLA *laſſitudo impedire officiũ, & fidem debet. uerũ hæc hactenus. ab aliis te de me, q̃ à me ipſo, malo cognoſcere.* De *te audiebamus ea, quæ maxime uellemus.* De Cn. Minutio, *quem tu quibuſdam literis ad cœlum laudibus extuliſti, rumores duriores erant. id quale ſit, omninoq; quid iſtic agatur, facias me uelim certiorem.*

M. T. C. CORNIFICIO S.

Q. Turius, *qui in* Africa *negotiatus eſt, uir bonus, & honeſtus, hæredes fecit ſimiles ſui*

Cn.Saturninum, Sex. Aufidium, Cn. Anneium, Q. Conſidium Gallum, L. Seruilium Poſthumum, C. Rubellinum. ex eorum oratione intellexi, gratiarũ actione eos magis egere, quàm commendatione: tanta enim liberalitate ſe tua uſos prædicabant, ut ijs plus à te tributũ intelligerem, quàm ego auderem te rogare. audebo tamen: ſcio enim, quantum ponderis mea cõmendatio ſit habitura. quare à te peto, ut ad eam liberalitatem, qua ſine meis literis uſus es, quammaximus his literis cumulus accedat. caput autem eſt meæ commendationis, ne patiare Erotem Turium Q. Turij libertum, ut adhuc fecit, hæreditatem Turianam auertere: cæteriſq; omnibus rebus habeas eos à me cõmendatiſſimos. magnam ex eorum ſplendore, & obſeruantia capies uoluptatem. quod ut uelis, te uehementer etiam atque etiam rògo. Vale.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

Ex. Aufidius & obſeruãtia, qua me colit, accedit ad proximos: & ſplendore, equiti R. nemini cedit. eſt autem ita temperatis, moderatiſq; moribus, ut ſumma ſeueritas ſumma cum humanitate iũgatur. cuius tibi negotia, quæ ſunt in Africa, ita commendo, ut maiore ſtudio, magis'ue ex animo commendare non poſſim. pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, ut is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuiſſe. hoc te uehementer mi Cornifici rogo. Vale.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

a *Sſentior tibi eos, quos ſcribis Lilybæo minari, iſtic pœnas dare debuiſſe: ſed metuiſti, ut ais, ne nimis liber in ulciſcendo uiderere. metuiſti igitur, ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus uiderere. Quòd ſocietatem Reip. conſeruandæ tibi mecum à patre acceptam renouas, gratum eſt: quæ ſocietas inter nos ſemper mi Cornifici manebit. Gratum etiam illud, quòd mihi tuo nomine gratias agendas non putas: nec enim id inter nos facere debemus. Senatus ſæpius pro dignitate tua appellaretur, ſi abſentibus Conſulibus unquam, niſi ad rem nouam, cogeretur. itaq; nec de HS. XX. nec de HS. DCC. quicquam agi nunc per ſenatum poteſt. tibi autem ex S.C. imperandum, mutuúmq; ſumendum cenſeo. In Rep. quid agatur, credo te ex eorum literis cognoſcere, qui ad te acta debent perſcribere. ego ſum ſpe bona: conſilio, cura, labore nó deſum: omnibus inimicis Reip. eſſe me acerrimũ hoſtem præmefero. res neq; nũc difficili loco mihi uidetur eſſe; et fuiſſet facillimo, ſi culpa à quibuſdam abſuiſſet. Vale.*

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

n *On modo te, cui omnia noſtra notiſſima ſunt, ſed neminem in populo R. arbitror eſſe, cui ſit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L. Lamia eſt: etenim magno theatro ſpectata eſt tum, cum eſt ab A. Gabinio Cos. relegatus, ꝙ libere, & fortiter ſalutem meam defendiſſet. nec ex eo amor inter nos na-*

tus eſt : ſed ꝙ erat uetus, & magnus , propterea nul= lum periculum pro me adire dubitauit . ad hæc offi= cia,uel merita potius,iucundiſſima cóſuetudo accedit, ut nullo prorſus plus homine delecter . nó puto te iam expectare, quibus eum tibi uerbis cómendem : cauſam enim tanti amoris intelligis. quæ uerba deſideret,ijs me omnibus uſum putato . tantum uelim exiſtimes, ſi ne= gotia Lamiæ,*procuratores,libertos, familiam,quibuſ= cunq; rebus opus erit, defenderis , gratius mihi futu= rum,ꝗ̃ ſi ea tua liberalitas pertinuiſſet ad rẽ familia= rem meam . nec dubito,quin ſine mea cómendatione, quod tuum eſt iudicium de hominibus , ipſius* Lamiæ *cauſa ſtudioſe omnia facturus ſis . quanquam erat no bis dictum,te exiſtimare alicui* S.C.*quod contra digni= tatem tuam fieret, ſcribẽdo* Lamiã *affuiſſe : qui omni= no* Conſulibus *illis nunquam affuit ſcribendo . deinde omnia tum falſa* S.C.*deferebãtur . niſi forte etiam illi* Semproniano S.C.*me cenſes affuiſſe,qui ne* Romæ *qui= dem tum fui,ut de eo ad te ſcripſi re recenti . ſed hæc hactenus . te mi* Cornifici *etiam atque etiam rogo , ut omnia* Lamiæ *negotia,mea putes eſſe : cureſq;,ut intel= ligat hãc cómendationem maximo ſibi uſui fuiſſe . hoc mihi gratius facere nihil potes.* Cura *ut ualeas.*

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

i *Ta'ne præter litigatores nemo ad te meas lite= ras ? multæ iſtæ quidem : tu enim perfeciſti, ut nemo ſine literis meis tibi ſe cómendatum putaret . ſed quis unquam tuorũ mihi dixit eſſe,cui darem,quin*

dederim? aut quid mihi iucundius, quàm, cum coràm tecum loqui non poſſim, aut ſcribere ad te, aut tuas legere literas? illud magis mihi ſolet eſſe moleſtum, tantis me impediri occupationibus, ut ad te ſcribendi meo arbitratu facultas nulla detur: non enim te epiſtolis, ſed uoluminibus laceſſerem, quibus quidẽ me à te prouocari oporteret: quãuis enim occupatus ſis, otij tamen plus habes: aut, ſi ne tu quidem uacas, noli impudens eſſe, nec mihi moleſtiam exhibere, & à me literas crebriores, cum tu mihi raras mittas, flagitare: nam cum antea diſtinebar maximis occupationibus, propterea ꝙ omnibus curis Remp. mihi tuendam putabam; tum hoc tempore multo diſtineor uehemẽtius: ut enim grauius ægrotant ij, qui, cum leuati morbo uiderentur, in eum deintegro inciderunt; ſic uehementius nos laboramus, qui profligato bello, ac penè ſublato, renouatum bellũ gerere conamur. ſed hæc hactenus. Tu tibi mi Cornifici fac ut perſuadeas, non eſſe me tam imbecillo animo, ne dicã inhumano, ut à te uinci poſſim aut officijs, aut amore. non dubitabam equidem: ueruntamen multo mihi notiorem amorem tuum effecit Cherippus. ò hominem ſemper illum quidem mihi aptum, nunc uero etiam ſuauem. uultus mehercule tuos mihi expreſſit omneis: non ſolum animũ, ac uerba protulit. itaq; noli uereri, ne tibi ſuccenſuerim, ꝙ eodem exemplo ad me, quo ad cæteros. requiſiui equidem proprias ad me unum à te literas, ſed neque uehementer, & amanter. De ſumptu, quem te in rem militarem facere, & feciſſe dicis, nihil ſanè poſſum tibi opitulari, propterea quòd & orbus ſenatus Conſulibus amiſſis,

& incredibiles anguſtiæ pecuniæ publicæ: quæ conquiritur undiq;, ut optime meritis militibus promiſſa ſoluantur. quod quidem fieri ſine tributo poſſe non arbitror. De Accio Dionyſio *nihil puto eſſe, quoniam mihi nihil dixit* Stratorius. De P.Luceio, *nihil tibi concedo, quo ſtudioſior eius ſis, quàm ego ſum: eſt enim nobis neceſſarius. ſed à magiſtris cum contenderem de proferendo die, probauerunt mihi, ſeſe, quo minus id facerent, & compromiſſo, & iureiurando impediri. quare ueniendum arbitror* Luceio. *quanquam, ſi meis literis obtemperauit, cum tu hæc leges, illum* Romæ *eſſe oportebit.* Cæteris *de rebus, maximéq; de pecunia, cum* Panſæ *mortem ignorares, ſcripſiſti quæ per nos ab eo conſequi te poſſe arbitrarere. quæ te non fefelliſſent, ſi uiueret: nam te diligebat. poſt mortem autem eius quid fieri poſſet, non uidebamus.* De Venuleio, Latino, Horatio *ualde laudo. illud non nimium probo, ꝙ ſcribis, quo illi animo æquiore ferrent, te tuis etiam legatis lictores ademiſſe: honore enim digni cum ignominia dignis non erant comparandi: eosq́; ex* S.C. *ſi non decedunt, cogendos, ut decedant, exiſtimo. hæc ferè ad eas literas, quas eodem exemplo binas accepi.* De *reliquo, uelim tibi perſuadeas, non eſſe mihi meam dignitatem tua cariorem.* Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD MEMMIVM, ET ALIOS LIBER XIII.

M. T. CICERO S. D. C. MEMMIO.

ETſi non ſatis mihi conſtiterat, cum aliquáne animi mei moleſtia, an potius libenter te Athenis uiſurus eſſem, ꝙ iniuria, quam accepiſti, dolore me afficeret, ſapientia tua, qua fers iniuriam, lætitia: tamen uidiſſe te mallem: nam quod eſt moleſtiæ, nõ ſanè multo leuius eſt, cum te non uideo: quod eſſe potuit uoluptatis, certe, ſi uidiſsem te, plus fuiſſet. itaq; non dubitabo dare operam, ut te uideam, cum id ſatis commode facere potero. interea quod per literas & agi tecum, &, ut arbitror, confici poteſt, agam. nunc à te illud primum rogabo, nequid inuitus mea cauſa facias: ſed id, quod mea intelliges multum, tua nullam in partem intereſſe, ita mihi des, ſi tibi, ut id libenter facias, ante perſuaſeris. Cum Patrone Epicureo *mihi omnia ſunt, niſi quòd in philoſophia uehementer ab eo diſsentio. ſed & initio* Romæ, *cum te quoq;, & tuos omneis obſeruabat, me coluit in primis: & nuper, cum ea, quæ uoluit, de ſuis commodis, & præmijs conſecutus eſt, me habuit ſuorum defenſorum, & amicorum ferè principem: et iam à Phædro, qui nobis, cum pueri eſsemus, antequam Philonem cognouimus, ualde, ut philoſophus, poſtea tamen, ut uir bonus, & ſuauis, & officioſus, probabatur; traditus mihi, commen-*

datuſq́; eſt . is igitur Patro, cum ad me Romam literas miſiſſet, uti te ſibi placarem, peteremq́;, ut neſcio quid illud Epicuri parietinarum ſibi cõcederes : nihil ſcripſi ad te ob eam rem, ꝗ ædificationis tuæ conſilium mea cõmendatione nolebam impediri . idem, ut ueni Athenas, cum, idem ut ad te ſcriberẽ, rogaſſet : ob eam cauſam impetrauit, ꝗ te abieciſſe illam ædificationem conſtabat inter omneis amicos tuos . quod ſi ita eſt, & ſi iam planè tua nihil intereſt : uelim, ſiqua offenſiuncula facta eſt animi tui peruerſitate aliquorum, (noui enim gẽtem illam) des te ad lenitatẽ, uel propter tuam ſummam humanitatem, uel etiam honoris mei cauſa . equidem, ſi, quid ipſe ſentiam, quæris : nec cur ille tantopere cõtendat, uideo, nec cur tu repugnes : niſi tamen multo minus tibi concedi poteſt, quàm illi, laborare ſine cauſa . quanquam Patronis & orationem, & cauſam tibi cognitam eſſe certo ſcio. honorem, officium, teſtamentorum ius, Epicuri auctoritatem, Phædri obteſtationem, ſedem, domicilium, ueſtigia ſummorum hominum ſibi tuenda eſſe dicit. totam hominis uitam, rationemq́;, quam ſequitur in philoſophia, derideamus licet, ſi hanc eius contentionem uolumus reprehendere . ſed mehercule quando illi, cæteriſq́;, quos illa delectant, non ualde inimici ſumus : neſcio an ignoſcendum ſit huic, ſi tantopere laborat : in quo etiam ſi peccat, magis ineptijs, ꝗ̃ improbitate peccat . ſed ne plura (dicendum enim aliquando eſt) Pomponium Atticum ſic amo, ut alterum fratrem . nihil eſt illo mihi nec carius, nec iucundius . is, non quo ſit ex iſtis (eſt enim omni liberali doctrina politiſſimus) ſed ualde diligit Patronem, ual=

de Phædrum amauit: ſic à me hoc contendit, homo mi-
nime ambitioſus, minime in rogitando moleſtus, ut ni-
hil unquam magis. nec dubitat, quin ego à te nutu
hoc conſequi poſſim, ita etiam, ſi ædificaturus eſſes.
nunc uero ſi audierit te ædificationem depoſuiſſe, neq;
tamen me à te impetraſſe: nõ te in me illiberalem, ſed
me in ſe negligentem putabit. quamobrem peto à te,
ut ſcribas ad tuos, poſſe tua uoluntate decretum illud
Areopagitarum, quem ὑπομνηματισμὸν illi uocant, tol-
li. ſed redeo ad prima. prius uelim tibi perſuadeas,
ut hoc mea cauſa libenter facias, q̃ ut facias. ſic tamen
habeto: ſi feceris, quod rogo, fore mihi gratiſſimũ. Vale.

M. T. C. S. D. C. MEMMIO.

Aio Auiano Euandro, qui habitat in tuo ſa-
crario, & ipſo multum utor, & patrono eius
M. Aemilio familiariſſime. peto igitur à te
maiorem in modum, quod ſine tua moleſtia fiat, ut ei
de habitatione accõmodes: nam propter opera inſtitu-
ta multa multorum, ſubitum eſt ei remigrare Cal.
Quint. impedior uerecundia, ne te pluribus uerbis ro-
gem. neq; tamen dubito, quin, ſi tua nihil, aut nõ mul-
tum interſit, eo ſis animo, quo ego eſſem, ſiquid tu me
rogares. mihi certe gratiſſimum feceris. Vale.

M. T. C. S. D. C. MEMMIO.

Vlum Fuſium, unum ex meis intimis, obſeruan-
tiſſimum, ſtudioſiſſimumq; noſtri, eruditũ ho-
minem, et ſumma humanitate, tuaq; amicitia digniſſi-

mum,uelim ita tractes,ut mihi coràm recepiſti . tam mihi gratum id erit,quàm quod gratiſſimum . ipſum præterea ſummo officio , & ſumma obſeruantia tibi in perpetuum deuinxeris. Vale.

M. T. C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE LEGATO PROPRAET. S. D.

CVm municipibus Volaterranis mihi ſumma neceſſitudo eſt : magno enim meo beneficio affecti,cumulatiſſime mihi gratiam retulerunt: nam nec in honoribus meis,nec in laboribus unquã defuerunt . cum quibus ſi mihi nulla cauſa intercederet, tamen, quòd te uehementiſſime diligo, quodq; me à te plurimi fieri ſentio , & monerem te , & hortarer , ut eorum fortunis conſuleres , præſertim cum propè præcipuam cauſam haberent ad ius obtinendum : primum , quòd Syllani temporis acerbitatem Deorum immortalium benignitate ſubterfugerunt : deinde, ꝙ ſummo ſtudio populi R. à me in Conſulatu meo defenſi ſunt : cum enim Tribuni pl.legem iniquiſſimam de eorum agris promulgaſſent,facile ſenatui,populoq; R. perſuaſi, ut eos ciueis,quibus fortuna peperciſset, ſaluos eſse uellent . hanc actionem meam C.Cæſar primo ſuo Cõſulatu in lege agraria cõprobauit,agrumq; Volaterranũ,et oppidum omni periculo in perpetuum liberauit : ut mihi dubiũ non ſit,quin is,qui nouas neceſſitudines adiungat, uetera ſua beneficia conſeruari uelit . quamobrem eſt tuæ prudentiæ,aut ſequi eius auctoritatẽ,cuius ſectam,atq; imperiũ ſumma cũ tua dignitate ſecutus es ; aut certe illi integrã omnẽ cauſam

reſeruare . illud uero dubitare nō debes, quin tam graue, tam firmū, tam honeſtum municipium tibi tuo ſummo beneficio in perpetuum obligari uelis . ſed hæc, quæ ſcripta ſunt ſupra, eò ſpectant, ut te horter, & ſuadeā. reliqua ſunt, quæ pertinent ad rogandum: ut non ſolū tua cauſa tibi cōſilium me dare putes, ſed etiam, quod mihi opus ſit, me à te petere, & rogare . gratiſſimū igitur mihi feceris, ſi Volaterranos omnibus rebus integros, incolumeisq; eſſe uolueris . eorum ego domicilia, ſedes, rem, fortunas, quæ & à Dijs immortalibus, & à præſtantiſſimis in noſtra Rep. ciuibus ſummo ſenatus, populiq; R. ſtudio conſeruatæ ſunt, tuæ fidei, iuſtitiæ, bonitatiq; commendo . ſi pro meis priſtinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, ut ita defendere poßem Volaterranos, quemadmodum conſueui tueri meos: nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodeſſe poſſem, prætermitterem . ſed quando apud te nihilo minus hoc tempore ualere me confido, q̄ ualuerim ſemper apud omneis : pro noſtra ſumma neceſſitudine, pariq; inter nos, & mutua beneuolētia abs te peto, ut ita de Volaterranis mereare, ut exiſtiment eū quaſi diuino conſilio iſti negotio præpoſitum eſſe, apud quem unum nos eorum perpetui defenſores plurimum ualere poſſemus. Vale.

M. T. C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE LEGATO PROPRAET. S. P. D.

N On moleſte fero, eam neceſſitudinem, quæ mihi tecum eſt, notam eſſe quāplurimis . neq; tamen

ob eam cauſam, quod tu optime exiſtimare potes, te impedio, quo minus ſuſceptum negotium pro tua fide, & diligentia ex uoluntate Cæſaris, qui tibi rem magnam, difficilemq́; commiſit, gerere poſſis: nam cum multi à me petant multa, quòd de tua erga me uoluntate non dubitent; non committo, ut ambitione mea conturbem officium tuũ. C. Curtio ab ineunte ætate familiariſſime ſum uſus. eius & Syllani tempo ris iniuſtiſſima calamitate dolui: & cum ijs, qui ſimi lem iniuriam acceperant, amiſſis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam uoluntate omnium concedi uideretur, adiutor incolumitatis fui. is habet in Volaterrano poſſeſſionem, cum in eam tãquam è naufra gio reliquias contuliſſet. hoc autem tempore eum Cæſar in ſenatum legit: quem ordinem ille iſta poſſeſſione amiſſa, tueri uix poteſt. grauiſſimum autem eſt, cum ſuperior factus ſit ordine, inferiorem eſſe fortuna: mi niméq; conuenit, ex eo agro, qui Cæſaris iuſſu diuida tur, eum moueri, qui Cæſaris beneficio ſenator ſit. ſed mihi minus libet multa de æquitate rei ſcribere, ne cau ſa potius apud te ualuiſſe uidear, quàm gratia. quã obrem te maiorem in modum rogo, ut C. Curtij rem, meam putes eſſe: quicquid mea cauſa faceres, ut id, C. Curtij cauſa cum feceris, meum exiſtimes. quod ille per me habuerit, id me habere abs te putato. hoc te uehementer etiam, atque etiam rogo. Vale.

M. C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE S.

I uales, bene eſt : ego quidem ualeo. Credo te memoria tenere, me & coràm P. Cuſpio tecũ locutum eſſe, cũ te proſequerer paludatũ; et idẽ poſtea plurimis uerbis tecũ egiſſe, ut, quoſcunque tibi eius neceſſarios cõmendarem, haberes eos in numero meorum neceſſariorũ. id tu pro tua ſumma erga me beneuolentia, perpetuaq; obſeruantia mihi liberaliſſime, atque humaniſſime recepiſti. Cuſpius, homo in omneis ſuos officioſiſſimus, mirifice quoſdam homines ex iſta prouincia tuetur, & diligit, propterea quòd fuit in Africa bis, cũ maximis ſocietatis negotijs præeſſet. itaq; hoc eius officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate, & gratia ſoleo, quantũ poſſum, adiuuare. quare Cuſpianorum omnium commendationis cauſam hac tibi epiſtola exponendam putaui. reliquis epiſtolis tantum faciam, ut notam apponam eam, quæ mihi tecum conuenit, & ſimul ſignificem de numero eſſe Cuſpij amicorum. ſed hanc commendationem, quam his literis conſignare uolui, ſcito eſſe omniũ grauiſſimam : nam P. Cuſpius ſingulari ſtudio contendit à me, ut tibi quamdiligentiſſime L. Iulium commendarem. eius ego ſtudio uix uideor mihi ſatisfacere poſſe, ſi utar uerbis ijs, quibus, cum diligentiſſime quid agimus, uti ſolemus. noua quædam poſtulat: & putat me eius generis artificiũ quoddam tenere. ei ego pollicitus ſum me ex intima noſtra arte deprompturũ mirificum genus cõmendationis. id quando aſſequi non poſſum, tu re uelim efficias, ut ille genere mearum literarum

incredibili quodam perfectum arbitretur . id facies, ſi omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate, & poteſtate tua proficiſci poterit, non modo re, ſed etiam uerbis, uultu deniq; expreſſeris. quæ q̃tum in prouincia ualeāt, uellem expertus eſſes. ſed tamē ſuſpicor ipſum hominē, quem tibi cōmendo, perdignū eſſe tua amicitia: non ſolum, quia mihi Cuſpius dicit, credo, tāetſi id ſatis eſſe debebat: ſed quia noui eius iudicium in hominibus, & amicis deligendis. harum literarum uis q̃ta fuerit, propediē iudicabo, tibiq;, ut confido, gratias agā. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligēterq; curabo. Cura ut ualeas.

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, eſt mihi à P. Cuſpio commendatus. cuius cauſa quantopere cuperē, deberemq;, profecto ex me facile cognouiſti. uehementer te rogo, ut cures, ut ex hac cōmendatione mihi Cuſpius q̃maximas, q̃primū, q̃ſæpiſſime gratias agat.

M. T. C. C. CLVVIO S. P. D.

CVm in Galliam proficiſcens, pro noſtra neceſſitudine, tuáq; ſumma in me obſeruantia ad me domum ueniſſes, locutus ſum tecum de agro uectigali municipij Atellani, qui eſſet in Gallia: q̃toq; opere eius municipij cauſa laborarem, tibi oſtendi. poſt tuam autem profectionē, cū et maxima res municipij honeſtiſſimi, mihiq; coniunctiſſimi, & ſummū meū officiū ageretur: pro tuo animo in me ſingulari exiſtimaui me oportere ad te accuratius ſcribere: etſi non ſum neſcius, &

quæ

quæ temporum ratio, & quæ tua poteſtas ſit: tibiq; negotium datum eſſe à C. Cæſare, non iudicium, præclare intelligo. quare à te tantum peto, quantū & te facere poſſe, & libenter mea cauſa facturū eſſe arbitror. & primum uelim exiſtimes, quod res eſt, municipij fortunas omneis in iſto uectigali conſiſtere: his autem tēporibus hoc municipium maximis oneribus preſſum, ſummis affectū eſſe difficultatibus. hoc & ſi cōmune uidetur eſſe cū multis: tamen mihi crede ſingulareis huic municipio calamitates accidiſſe. quas iccirco non commemoro, ne de miſerijs meorum neceſſariorum conquerens, homines, quos nolo, uidear offendere. itaq; niſi magnam ſpem haberem, C. Cæſari nos cauſam municipij probaturos: non erat cauſa, cur à te hoc tempore aliquid contenderem. ſed quia cōfido, mihiq; perſuaſi, illum & dignitatis municipij, & æquitatis, & uoluntatis etiam erga ſe habiturum eſse rationem: ideo à te non dubitaui contendere, ut hanc cauſam illi integram conſeruares. quod & ſi nihilo minus à te peterē, ſi nihil audiuiſsem te tale feciſse: tamē maiorem ſpem impetrandi nactus ſum, poſteaquam mihi dictum eſt, hoc idem à te Rhegienſes impetrauiſse. qui & ſi te aliqua neceſſitudine attingunt: tamen tuus amor in me ſperare me cogit, te, quod tuis neceſsarijs tribueris, idē eſse tributurum meis: præſertim cum ego pro his unis petam, habeam autem, qui ſimili cauſa laborent, compluresis neceſsarios. hoc me non ſine cauſa facere, neque aliqua leui ambitione commotum à te contendere, & ſi te exiſtimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas uelim, me huic municipio debere plurimum:

nullum unquam fuiſſe tempus neq; honorum, neque laborum meorum, in quo nō huius municipij ſtudium in me extiterit ſingulare. quapropter à te etiam atque etiam pro noſtra ſumma coniunctione, proq́; tua in me perpetua, & maxima beneuolētia maiorem in modum peto, atq; contēdo, ut, cum fortunas agi eius municipij intelligas, quod ſit mihi neceſſitudine, officijs, beneuolentia coniunctiſſimum, id mihi des. quod erit huiuſmodi, ut, ſi à Cæſare, quod ſperamus, impetrauerimus, tuo beneficio nos id conſecutos eſſe iudicemus: ſin minus, pro eo tamen id habeamus; quando à te data ſit opera, ut impetraremus. hoc cum mihi gratiſſimum feceris: tū uiros optimos, homines honeſtiſſimos, eoſdemq́; gratiſſimos, & tua neceſſitudine digniſſimos, ſummo beneficio in perpetuum tibi, tuiſq́; deuinxeris. Vale.

M. T. C. M. RVTILIO S. P. D.

CVm & mihi conſcius eſſem quanti te facerē, & tuā erga me beneuolentiā expertus eſſem: nō dubitaui à te petere, quod mihi petendum eſſet. P. Seſtium quanti faciam, ipſe optime ſcio: quanti autem facere debeā, & tu, & omnes homines ſciunt. is cum ex alijs te mei ſtudioſiſſimum eſſe cognoſceret, petiuit à me, ut ad te quamaccuratiſſime ſcriberem de re C. Albini ſenatoris: cuius ex filia natus eſt L. Seſtius optimus adoleſcens, filius P. Seſtij. hoc iccirco ſcripſi, ut intelligeres non ſolum me pro P. Seſtio laborare debere, ſed Seſtium etiam pro Albino. res autem hæc eſt. à M. Laberio C. Albinus prædia in æſtimatio=

nem accepit: quæ prædia Laberius emerat à Cæſare de bonis Plotianis. ea ſi dicam non eſſe è Rep. diuidi, docere te uidear, non rogare. ſed tamen cum Cæſar Syllanas uenditiones, & aſſignationes ratas eſſe uelit, quo firmiores exiſtimentur ſuæ: ſi ea prædia diuidentur, quæ ipſe Cæſar uendidit, quæ tandem in eius uenditionibus eſſe poterit auctoritas? ſed hoc quale ſit, tu pro tua prudentia conſiderabis. ego te planè rogo, atque ita, ut maiore ſtudio, iuſtiore de cauſa, magis ex animo rogare nihil poſſim, ut Albino parcas, prædia Laberiana ne attingas. magna me affeceris non modo lætitia, ſed etiam quodammodo gloria, ſi P. Seſtius homini maxime neceſſario per me ſatisfecerit, cum ego illi plurimum debeam. quod ut facias, te uehementer etiam atq; etiam rogo. maius mihi dare beneficium nullum potes. id mihi intelliges eſſe gratiſſimum. Vale.

M. T. C. CRASSIPEDI S. P. D.

Q Vanquã tibi præſens cõmendaui, ut potui diligẽtiſſime, ſocios Bithyniæ; teq; cum mea cõmendatione, tum etiã tua ſponte intellexi cupere ei ſocietati, quibuſcunq; rebus poſſes, cõmodare: tamen cũ ij, quorum res agitur, magni ſua intereſſe arbitrarentur, me etiã per literas declarare tibi, qua eſſem erga ipſos uolũtate, nõ dubitaui hæc ad te ſcribere: uolo enim te exiſtimare, me, cum uniuerſo ordini publicanorũ multum ſemper libentiſſime tribuerim, idq; pro magnis eius ordinis erga me meritis facere debuerim, tũ in primis amicũ eſſe huic Bithynicæ ſocietati: quæ ſo-

cietas ordine ipſo, hominum genere pars eſt maxima ci uitatis: conſtat enim ex cæteris ſocietatibus: & caſu permulti ſunt in ea ſocietate ualde mihi familiares, in primisq; is, cuius præcipuũ officium agitur hoc tempore, P. Rupilius P. F. Men. qui eſt magiſter in ea ſocietate. quæ cum ita ſint, maiorem in modum à te peto, Cn. Pupium, qui eſt in operis eius ſocietatis, omnibus tuis officijs, atque omni liberalitate tueare: curesq;, ut eius operæ, quod tibi facile factu eſt, quamgratiſſimæ ſint ſocijs: remq;, et utilitatem ſociorum (cuius rei quã tam poteſtatem Quæſtor habeat, non ſum ignarus) per te quammaxime defenſam, & auctam uelis. id cũ mihi gratiſſimum feceris: tum illud tibi expertus promitto, & ſpondeo, te ſocios Bithyniæ, ſi ijs commodaris, memores eſſe, & gratos cogniturum. Vale.

M. T. C. BRVTO S. P. D.

CVm ad te tuus Quæſtor M. Varro proficiſceretur, cõmendatione egere eum non putabã: ſatis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipſo more maiorum: qui, ut te non fugit, hanc Queſturæ coniunctionem liberorũ neceſſitudini proximã uoluit eſſe. ſed cum ſibi ita perſuaſiſset ipſe, meas de ſe accurate ſcriptas literas maximũ apud te pondus habituras; à meq; contenderet, ut quamdiligentiſſime ſcriberẽ: malui facere, quod meus familiaris tanti ſua intereſſe arbitraretur. ut igitur debere me facere hoc intelligas: cum primum M. Terentius in forum uenit, ad amicitiam ſe meam contulit. deinde ut ſe cor-

roborauit, duæ cauſæ acceſſerunt, quæ meam in illum beneuolentiam augerent: una, ꝙ uerſabatur in hoc ſtudio noſtro, quo etiam nunc maxime delectamur, & cum ingenio, ut noſti, nec ſine induſtria: deinde, quòd mature ſe contulit in ſocietates publicanorum: quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus eſt. ſed tamen cauſa communis ordinis mihi commendatiſſimi fecit amicitiam noſtram firmiorem. deinde uerſatus in utriſq; ſubſellijs optima & fide, & famà iam ante hanc commutationem Reip. petitioni ſeſe dedit, honoremq; honeſtiſſimum exiſtimauit fructum laboris ſui. his autem temporibus à me Brunduſio cum literis, & mandatis profectus eſt ad Cæſarem. qua in re & amorem eius in ſuſcipiendo negotio perſpexi, & fidem in conficiendo, ac renuntiando. uideor mihi, cum ſeparatim de probitate eius, & moribus dicturus fuiſſem, ſi priùs cauſam, cur eum tantopere diligerem, tib expoſuiſſem; in ipſa cauſa exponenda ſatis etiam dei probitate dixiſſe. ſed tamẽ ſeparatim promitto, in meq; recipio, fore eum tibi & uoluptati, & uſui: nam & modeſtum hominem cognoſces, & prudentem, & à cupiditate omni remotiſſimum, præterea magni laboris, ſummæq; induſtriæ. neq; ego hæc polliceri debeo, quæ tibi ipſi, cum bene cognoueris, iudicanda ſunt: ſed tamen IN omnibus nouis cõiunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, & qua cõmendatione quaſi amicitiæ fores aperiãtur. quod ego his literis efficere uolui: etſi id ipſa per ſe neceſſitudo Quæſturæ effeciſſe debet: ſed tamen nihilo infirmius illud hoc addito. cura igitur, ſi me tanti facis, quanti & Varro exiſtimat, & ipſe ſen=

tio, ut quamprimum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attuliſſe, quantum & ipſe ſperarit, nec ego dubitarim. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S. P. D.

Q Via ſemper animaduerti, ſtudioſe te operā dare, ut nequid meorum tibi eſſet ignotum: propterea non dubito quin ſcias, non ſolum cuius municipij ſim, ſed etiam q̃ diligenter ſoleam meos municipes Arpinateis tueri. quorum quidem omnia cōmoda, omneſq; facultates, quibus & ſacra cōficere, & ſarta tecta ædium ſacrarum, locorumq́; cōmunium tuerī poſſint, conſiſtunt in ijs uectigalibus, quæ habēt in prouincia Gallia. ad ea uiſenda, pecuniaſq;, quæ à colonis debentur, exigendas, totamq; rem & cognoſcendam, et adminiſtrādam legatos equites Romanos miſimus Q. Fuffidium Q. F. M. Faucium M.F. Q. Mamercum Q. F. peto à te maiorem in modum pro noſtra neceſſitudine, ut ea res tibi curæ ſit; operamq; des, ut per te quamcōmodiſſime negotium municipij adminiſtretur, quamprimumq; conficiatur; ipſoſq;, quorum nomina ſcripſi, ut quamhonorificentiſſime pro tua natura, & quamliberaliſſime tractes. bonos uiros ad tuam neceſſitudinem adiunxeris, municipiumq; gratiſſimum beneficio tuo deuinxeris: mihi uero etiam eo gratius feceris, ꝙ cum ſemper tueri municipes meos conſueui, tum hic annus præcipue ad meam curam, officiumq; pertinet: nam conſtituendi municipij cauſa hoc anno Aedilem filiū meum fieri uolui, & fratris filium, & M.Cæ

ſium, hominem mihi maxime neceſſarium: (is enim magiſtratus in noſtro municipio, nec alius ullus creari ſolet) quos cohoneſtaris, in primisq; me, ſi Reſp. municipij, tuo ſtudio, & diligentia bene adminiſtrata erit. quod ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S. D.

a *Lia epiſtola communiter commendaui tibi legatos Arpinatum, ut potui diligentiſſime. hac ſeparatim Q. Fuffidium, quocum mihi omnes neceſſitudines ſunt, diligentius commendo, non ut aliquid de illa cõmendatione deminuam, ſed ut hanc addam: nam & priuignus eſt M. Cæsij, mei maxime & familiaris, & neceſſarij: & fuit in Cilicia mecum Tribunus mil. quo in munere ita ſe tractauit, ut accepiſſe ab eo beneficium uiderer, nõ dediſſe. eſt præterea, quod apud te ualet plurimum, à noſtris ſtudijs non abhorrens. quare uelim eum quamliberaliſſime complectare; operamq; des, ut in ea legatione, quam ſuſcepit contra ſuum commodum, ſecutus auctoritatem meam, quammaxime eius excellat induſtria: uult enim, id quod optimo cuiq; natura tributum eſt, quãmaximam laudem cum à nobis, qui eum impulimus, tum à municipio conſequi. quod ei continget, ſi hac mea cõmendatione tuum erga ſe ſtudium erit conſecutus. Vale.*

M. T. CICERO BRVTO S. D.

l *Vcius Caſtronius Pætus longe princeps municipij Lucenſis, eſt honeſtus, grauis, plenus offi-*

cij, bonus planè uir, & cum uirtutibus, tum etiam fortuna, ſiquid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem eſt familiariſſimus, ſic prorſus, ut noſtri ordinis obſeruet neminem diligentius. quare et ut meum amicum, & ut tua dignum amicitia tibi commendo. cui quibuſcunq; rebus commodaueris, tibi profecto iucundum, mihi certe erit gratum. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S. D.

L Veio Titione Strabone, equite Romano in primis honeſto, & ornato, familiariſſime utor. omnia mihi cum eo intercedunt iura ſummæ neceſſitudinis. huic in tua prouincia pecuniam debet P. Cornelius. ea res à Volcatio, qui Romæ ius dicit, reiecta in Galliam eſt. peto à te hoc diligentius, quàm ſi mea res eſſet, quo eſt honeſtius de amicorum pecunia laborare, quàm de ſua, ut negotium conficiendum cures, ipſe ſuſcipias, tranſigas; operamq; des, quod tibi æquũ, & rectum uidebitur, ut quamcõmodiſſima conditione libertus Strabonis, qui eius rei cauſa miſſus eſt, negotiũ conficiat, ad numosq; perueniat. id & mihi gratiſſimũ erit: & tu ipſe L. Titionem cognoſces amicitia tua digniſſimũ. quod ut tibi curæ ſit, ut omnia ſolẽt eſſe, quæ me uelle ſcis, te uehementer etiã atq; etiã rogo. Vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S.

P Ræcilium tibi cõmendo unice, tui neceſſarij, mei familiariſſimi, uiri optimi filiũ. quem cum adoleſcẽtem ipſum propter eius modeſtiam, humanitatem,

animum,& amorem erga me ſingularem mirifice diligo: tum patrem eius, re doctus, intellexi, & didici mihi fuiſſe ſemper amiciſſimum. en hic ille eſt, de illis maxime, qui irridere, atq; obiurgare me ſoliti ſunt, ꝙ me non tecum, præſertim cum abs te honorificentiſſime inuitarer, coniungerem. ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν: *audiebam enim noſtros proceres clamitanteis,* ἄλκιμος ἔσσ᾽, ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. ὣς νεφέλη ἐκάλυψε μάλαινα. *ſed tamen idem me conſolatur. & iam hominem peruſtum, etiamnum gloria uolunt incendere, atq; ita loquuntur.* μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Αλλὰ μέγα ῥέξας τὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. *ſed me minus iam mouent, ut uides: itaq; ab Homeri magniloquentia confero me ad uera præcepta* Ευριπίδου. Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. *quē uerſum ſenex Præcilius laudat egregie: et ait poſſe eundē &* ἅμα πρόσσω, καὶ ὀπίσσω *uidere, et tamen nihilo minus* αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. *ſed ut redeam ad id, unde cœpi: uehementer mihi gratum feceris, ſi hunc adoleſcentem humanitate tua, quæ eſt ſingularis, comprehenderis, & ad id, quod ipſorum Præciliorum cauſa te uelle arbitror, addideris cumulum commendationis meæ. genere nouo ſum literarum ad te uſus, ut intelligeres non uulgarem eſſe commendationem.* Vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S.

PVblium Craſſum ex omni nobilitate adoleſcentem dilexi plurimum: & ex eo cum ab ineun=

te eius ætate bene ſperauiſſem, tum optime exiſtimare cœpi ex ijs iudicijs, quæ de eo feceram, cognitis. eius libertum Apollonium iam tum equidem, cum ille uiueret, & magni faciebam, & probabam: erat enim & ſtudioſus Craſſi, & ad eius optima ſtudia uehementer aptus: itaq; ab eo admodum diligebatur. poſt mortem autem Craſſi, eo mihi etiam dignior uiſus eſt, quem in fidem, atq; amicitiam meam reciperem, quòd eos à ſe obſeruandos, & colendos putabat, quos ille dilexiſſet, & quibus carus fuiſſet: itaq; & ad me in Ciliciam uenit; multiſq; in rebus mihi magno uſui fuit & fides eius, & prudentia: &, ut opinor, tibi in Alexandrino bello, quantum ſtudio, & fidelitate conſequi potuit, non defuit. quod cum ſperaret te quoq; ita exiſtimare, in Hiſpaniam ad te maxime ille quidem ſuo conſilio, ſed etiam me auctore eſt profectus. cui ego commendationem non ſum pollicitus: non quin eam ualiturã apud te arbitrarer: ſed neq; mihi egere cõmendatione uidebatur, qui & in bello tecum fuiſſet, & propter memoriam Craſſi de tuis unus eſſet: & ſi uti cõmendationibus uellet, etiam per alios eum uidebam id conſequi poſſe. teſtimonium meum de eo iudicij, quod & ipſe magni æſtimabat, & ego apud te ualere eram expertus, ei libenter dedi. doctum igitur hominem cognoui, & ſtudijs optimis deditum, idq; à puero: nam domi meæ cum Diodoto ſtoico, homine, meo iudicio, eruditiſſimo, multum à puero fuit. nũc autem incenſus ſtudio rerum tuarum, eas literis græcis mandare cupiebat. poſſe arbitror: ualet ingenio: habet uſum: iã pridem in eo genere ſtudij, literarumq; uerſatur: ſatisfacere

immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. habes opinionis meæ teſtimonium: ſed tu hoc facilius multo pro tua ſingulari prudẽtia iudicabis. et tamen, quod negaueram, cõmendo tibi eum. quicquid ei cõmodaueris, erit mihi maiorem in modum gratum. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D.

M. Curius, qui Patris negotiatur, multis, & magnis de cauſis à me diligitur: nam & amicitia peruetus mihi cum eo eſt, ut primùm in forum uenit, inſtituta: & Patris cum aliquoties antea, tum proxime hoc miſerrimo bello domus eius tota mihi patuit. qua, ſi opus fuiſſet, tam eſſem uſus, q̃ mea. maximum autem mihi uinculum cum eo eſt, quaſi ſanctioris cuiuſdam neceſſitudinis, ꝗ eſt Attici noſtri familiariſſimus, eumq; unum præter cæteros obſeruat, ac diligit. qué ſi tu iam forte cognouiſti, puto me hoc, quod facio, facere ſerius: ea enim eſt humanitate, & obſeruantia, ut eum tibi iam ipſum per ſe cõmendatum putem. quod tamen ſi ita eſt, magnopere à te quæſo, ut ad eam uoluntatem, ſiquam in illum ante has meas literas contuliſti, quàmaximus poſtea cõmendatione cumulus accedat. ſin autem propter uerecundiam ſuam minus ſe tibi obtulit, aut eum non dum ſatis habes cognitum, aut quæ cauſa eſt, cur maioris commendationis indigeat: ſic tibi eum commendo, ut neq; maiore ſtudio quenquam, neq; iuſtioribus de cauſis commendare poſſim. faciamq; id, quod debent facere ij, qui religioſe, & ſine ambitione commendant: ſpondebo enim

tibi, uel potius ſpondeo, in meq́; recipio, eos eſſe M. Curij mores, eamq́; tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tua, & tam accurata commendatione, ſi tibi ſit cognitus, dignum ſis exiſtimaturus. mihi certe gratiſſimum feceris, ſi intellexero has literas tantum, quantum ſcribens confidebam, apud te pondus habuiſſe. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S.

Non concedam, ut Attico noſtro, quem elatum lætitia uidi, iucundiores tuæ ſuauiſſime ad eũ, et humaniſſime ſcriptæ literæ fuerint, q̃ mihi: nam etſi utriq; noſtrum propè æque gratæ erant: tamen ego admirabar magis, te, quaſi rogatus, aut certe admonitus liberaliter Attico reſpondiſſes (quod tamen dubium nobis, quin ita futurum fuerit, non erat) ultro ad eum ſcripſiſſe, eiq́; nec opinãti uoluntatem tuam tantam per literas detuliſſe. de quo non modo rogare te, ut eo ſtudioſius mea quoq; cauſa facias, non debeo, (nihil enim cumulatius fieri poteſt, q̃ polliceris) ſed ne gratias quidem agere, ꝙ tu & ipſius cauſa, et tua ſponte feceris. illud tamen dicam, mihi id, quod feciſti, eſſe gratiſſimum: tale enim tuum iudicium de homine eo, quem ego unice diligo, non poteſt mihi non ſumme eſſe iucundum. quod cum ita ſit, eſſe gratum neceſſe eſt. ſed tamen quando mihi pro coniunctione noſtra uel peccare apud te in ſcribendo licet: utrunq; eorum, quæ negaui mihi facienda eſſe, faciam: nam & ad id, quod Attici cauſa te oſtendiſti eſſe facturum, tantum uelim addas, quantum ex noſtro amore acceſſionis

fieri poteſt: &, quod modo uerebar, tibi gratias agere, nunc planè ago: teq; ita exiſtimare uolo, quibuſcunq; officijs in Epiroticis, reliquiſq; rebus Atticum obſtrinxeris, ijſdem me tibi obligatum fore. Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. P. D.

c *Vm Lyſone Patrenſi eſt mihi quidẽ hoſpitiũ uetus, quã ego neceſſitudinem ſancte colendã puto: ſed ea cauſa etiam cũ alijs cõpluribus: familiaritas tanta nullo cum hoſpite, & ea cum officijs eius multis, tum etiã conſuetudine quotidiana ſic eſt aucta, ut nihil ſit familiaritate noſtra cõiunctius. is cum Romæ annũ propè ita fuiſset, ut mecum uiueret, & ſi eramus in magna ſpe, te meis literis, commendationeq; diligẽtiſſime facturum id, quod feciſti, ut eius rem, & fortunas abſentis tuerere: tamen ꝙ in unius poteſtate erant omnia, et ꝙ Lyſo fuerat in noſtra cauſa, noſtriſq; præſidijs, quotidie aliquid timebamus. effectum tamen eſt & ipſius ſplendore, & noſtro, reliquorumq; hoſpitum ſtudio, ut omnia, quæ uellemus, à Cæſare impetrarentur. quod intelliges ex ijs literis, quas Cæſar ad te dedit. nunc non modo non remittimus tibi aliquid ex noſtra commendatione quaſi adepti iam omnia: ſed eo uehementius à te contendimus, ut Lyſonem in fidem, neceſſitudinemq; tuam recipias. cuius dubia fortuna timidius tecum agebamus, uerentes, nequid accideret eiuſmodi, ut ne tu quidem mederi poſſes. explorata uero eius incolumitate, omnia à tè ſtudia ſumma cura peto. quæ ne ſingula enumerem, totam tibi domum*

commendo, in his adoleſcentem filium eius: quem C. Memmius Gemellus cliés meus, cum in calamitate exilij ſui Patrenſis ciuis factus eſſet, Patrenſium legibus adoptauit: ut eius ipſius hæreditatis ius, cauſamq; tueare. caput illud eſt, ut Lyſonem, quem ego uirum optimum, gratiſſimumq; cognoui, recipias in neceſſitudiné tuam. quod ſi feceris, non dubito, quin in eo diligendo, cæteriſq; poſtea commendando, idem, quod ego, ſis iudicij, & uoluntatis habiturus. quod cum fieri uehementer ſtudeo: tum etiam illud uereor, ne, ſi minus cumulate uideberis feciſſe aliquid eius cauſa, me ille negligenter ſcripſiſſe de ſe putet, non te oblitum mei: quãti enim me faceres, cum ex ſermonibus quotidianis meis, tum ex epiſtolis etiam tuis potuit cognoſcere. Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. D. P.

a Sclapone Patréſi medico utor ualde familiariter: eiusq; tũ cõſuetudo mihi iucũda fuit, tũ etiã ars, quã ſum expertus in ualetudine meorũ: in qua mihi tũ ipſa ſcientia, tũ etiam fidelitate, beneuolentiaq; ſatisfecit. hunc igitur tibi cõmendo, & à te peto, ut des operã, ut intelligat, diligenter me ſcripſiſſe de ſe, meamq; cõmendationem uſui magno ſibi fuiſſe. erit id mihi uehementer gratum. Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. P. D.

m Arcus Aemilius Auianus ab ineunte adoleſcentia me obſeruauit, ſemperq; dilexit, uir cum bonus, tũ perhumanus, et in omni genere officij

diligendus. quem ſi arbitrarer eſſe Sycione, & niſi audirem, ibi eum etiam nunc, ubi ego reliqui, Cibyræ commorari: nihil eſſet neceſſe plura me ad te de eo ſcribere: perficeret enim ipſe profecto ſuis moribus, ſuáq; humanitate, ut ſine cuiusq̃ commendatione diligeretur abs te nõ minus, q̃ & à me, et à cæteris ſuis familiaribus. ſed cum illum abeſſe putem, cõmendo tibi maioré in modum domũ eius, quæ eſt Sycione, remq; familiarem, maxime C. Auianum Ammonium libertum eius: quem quidem tibi etiam ſuo nomine commendo: nam cum propterea mihi eſt probatus, ꝙ eſt in patronum ſuum officio, & fide ſingulari; tum etiam ꝙ in me ipſum magna officia contulit, mihiq; moleſtiſſimis temporibus ita fideliter, beneuoléq; præſto fuit, ut ſi à me manumiſsus eſſet. itaq; peto à te, ut eum Ammonium et in patroni eius negotio ſic tueare, ut eius procuratorem, quem tibi cõmendo: & ipſum ſuo nomine diligas, habeasq; in numero tuorum. hominem pudentem, & officioſum cognoſces, et dignũ qui à te diligatur. Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. P. D.

t Itum Mãlium, qui negotiatur Theſpijs, uehementer diligo: nã & ſemper me coluit, diligentiſſiméq; obſeruauit: et à ſtudijs noſtris non abhorret. accedit eò, ꝙ Varro Murena magnopere eius cauſa uult omnia. qui ita exiſtimauit, etſi ſuis literis, quibus tibi Manlium commendabat, ualde conſideret, tamen mea commendatione aliquid acceſſionis fore. me quidem cum Manlij familiaritas, tum Var-

ronis ſtudium commouit, ut ad te quamaccuratiſſime ſcriberem. gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi huic cõmendationi meæ tãtum tribueris, quantum cui tribuiſti plurimum, id eſt ſi T. Manlium quammaxime, quibuſcunque rebus honeſte, ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris. ex ipſius præterea gratiſſimis, & humaniſſimis moribus confirmo tibi eum te, quem ſoles fructum à bonorum uirorum officijs expectare, eſſe capturum. Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. D. P.

L Vcio Coſſinio, amico, & tribuli meo, ualde familiariter utor: nam et inter noſmet ipſos uetus uſus intercedit: & Atticus noſter maiorem etiam mihi cum Coſſinio conſuetudinem fecit: itaque tota Coſſinij domus me diligit, in primiſq; libertus eius L. Coſſinius Anchialus, homo & patrono, & patroni neceſſarijs, quo in numero ego ſum, probatiſſimus. hunc tibi ita commendo, ut, ſi meus libertus eſſet, eodemq; apud me loco eſſet, quo & eſt apud patronum ſuum, maiore ſtudio commendare non poſſem. quare pergratum mihi feceris, ſi eum in amicitiam tuam receperis, atque eum, quod ſine moleſtia tua fiat, ſiqua in re opus ei fuerit, iuueris. id & mihi uehementer gratum erit, & tibi poſtea iucundum: hominem enim ſumma probitate, humanitate, obſeruantiáq; cognoſces. Vale.

M. T. C.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. D.

Vm antea capiebam ex officio meo uoluptatem; ꝙ memineram, ꝙ̃ tibi diligenter Lyſonem hoſpitem, & familiarem meum cõmendaſsem: tum uero poſteaquam ex literis eius cognoui, tibi eũ falſò ſuſpectum fuiſse; uehementiſſime lætatus ſum, me tam diligentem in eo commendando fuiſse. ita enim ſcripſit ad me, ſibi meam commendationem maximo adiumento fuiſse; quòd ad te delatum diceret, ſeſe contra dignitatem tuam Romæ *de te loqui ſolitum eſse. de quo etſi pro tua facilitate, & humanitate purgatum ſe tibi ſcribit eſse: tamen primum, ut debeo, tibi maximas gratias ago, cum tantum literæ meæ potuerunt, ut his lectis omnem offenſionem ſuſpicionis, quam habueras de* Lyſone, *deponeres: deinde credas mihi affirmanti uelim, me hoc non pro* Lyſone *magis, ꝙ̃ pro omnibus ſcribere; hominem eſſe neminem, qui unquam mentionem tui ſine tua ſumma laude fecerit.* Lyſo *uero cum mecũ propè quotidie eſset, unáq; uiueret: non ſolum quia me libenter audire arbitrabatur, ſed quia libentius ipſe loquebatur, omnia mihi tua & facta, & dicta laudabat. quapropter etſi à te ita tractatur, ut iam non deſideret commendationem meam; uniſq; ſe literis meis omnia cõſecutum putet: tamen à te peto maiorem in modum, ut eum etiam atque etiam tuis officijs, liberalitate complectare. ſcriberem ad te, qualis uir eſſet, ut ſuperioribus literis feceram; niſi eum iam per ſe ipſum tibi ſatis eſse notum arbitrarer.* Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. D. P.

Ageſaretus Lariſsæus magnis meis beneficijs ornatus in Cõſulatu meo, memor, & gratus fuit, meq́; poſtea diligentiſſime coluit. eum tibi magnopere commendo, ut & hoſpitem, & familiarem meum, & gratum hominem, & uirum bonũ, & principẽ ciuitatis ſuæ, & tua neceſſitudine digniſſimum. pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, ut is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. D. P.

Lucius Meſcinius ea mecum neceſſitudine coniunctus eſt, ꝙ mihi Quæſtor fuit. ſed hãc cauſam, quam ego, ut à maioribus accepi, ſemper grauem duxi, fecit uirtute, & humanitate ſua iuſtiorem. itaq; eo ſic utor, ut nec familiarius ullo, nec libentius. is quanquam confidere uidebatur, & ſua cauſa, quæ honeſte poſſes, te libenter eſſe facturũ: magnum tamen eſſe ſperauit apud te meas quoq; literas pondus habituras. id cum ipſe ita iudicabat: tum pro familiari conſuetudine ſæpe ex me audierat, q̃ ſuauis eſſet inter nos, & quanta coniunctio. peto igitur à te, tanto ſcilicet ſtudio, quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi neceſſario, & tam familiari; ut eius negotia, quæ ſunt in Achaia, ex eo ꝙ hæres eſt M. Mindio fratri ſuo, qui Elide negotiatus eſt, explices, & expedias tum iure, & poteſtate, quam habes, tum etiã auctoritate, & cõſilio tuo: ſic enim præſcripſimus ijs,

quibus ea negotia mandauimus, ut omnibus in rebus, quæ in aliquam controuerſiam uocarentur, te arbitro, & quod commodo tuo fieri poſset, te diſceptatore uterentur. id ut honoris mei cauſa ſuſcipias, uehementer te etiam atq; etiam rogo. illud præterea, ſi non alienum à tua dignitate putabis eſſe, feceris mihi pergratum; ſiqui difficiliores erunt, ut rem ſine controuerſia confici nolint, ſi eos, quando cum ſenatore res eſt, Ro*mam reieceris. quod quo minore dubitatione facere poſſis, literas ad te à* M. Lepido Cos. *nõ quæ te aliquid iuberẽt (neq; enim id tuæ dignitatis eſſe arbitrabamur) ſed quodammodo quaſi commendatitias ſumpſimus. ſcriberem, q̃ id beneficium bene apud* Meſcinium *poſiturus eſſes; niſi & te ſcire confiderem, & mihi peterẽ: ſic enim uelim exiſtimes, non minus me de illius re laborare, q̃ ipſum de ſua. ſed cum illum ſtudeo quamfacillime ad ſuum peruenire: tum illud laboro, ut non minimum hac mea commendatione ſe conſecutum arbitretur.* Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. D. P.

L*Icet eodem exemplo ſæpius tibi huius generis literas mittam, cum gratias agam, ꝙ meas cõmendationes tam diligẽter obſerues; quod feci in alijs, & faciam, ut uideo, ſæpius: ſed tamen nõ parcam operæ; &, ut uos in ueſtris formulis, ſic ego in epiſtolis de eadem re alio modo.* C. Auianus *igitur* Ammonius *incredibiles mihi gratias per literas egit & ſuo, &* Aemilij Auiani *patroni ſui nomine, nec liberalius, nec honorificentius potuiſſe tractari*

nec ſe præſentem, nec rem familiarem abſentis patroni ſui. id mihi cum iucundum eſt eorum cauſa, quos ego tibi ſumma neceſſitudine, & ſumma coniunctione adductus commendaueram; ꝙ M. Aemilius unus eſt ex meis familiariſſimis, atque intimis maxime neceſſarius, homo & magnis meis beneficijs deuinctus, & propè omnium, qui mihi aliquid debere uidentur, gratiſſimus: tum multo iucundius, te eſſe in me tali uoluntate, ut plus proſis amicis meis, q̃ ego præſens fortaſſe prodeſſem: credo, quòd magis ego dubitarem, quid illorum cauſa facerem, q̃ tu, quid mea. ſed hoc non dubito quin exiſtimes mihi eſse gratum. illud te rogo, ut illos quoque gratos homines eſse putes. quod ita eſse tibi promitto, atque confirmo. quare uelim, quicquid habent negotij, des operam, quod commodo tuo fiat, ut te obtinẽte Achaiam conficiant. Ego cum tuo Seruio iucundiſſime, coniunctiſſiméq; uiuo; magnamq; cum ex ingenio eius, ſingulariq; ſtudio, tum ex uirtute, & probitate uoluptatem capio. Vale.

M. T. SER. SVLPITIO S. P. D.

ETſi libenter petere à te ſoleo, ſiquid opus eſt meorum cuipiam: tamen multo libẽtius gratias tibi ago, cum feciſti aliquid cõmendatione mea: quod ſemper facis; incredibile eſt enim, quas mihi gratias omnes agant, etiã mediocriter à me tibi cõmendati. quæ mihi omnia grata, ſed de L. Meſcinio gratiſſimum: ſic enim eſt mecũ locutus, te, ut meas literas legeris, ſtatim procuratoribus ſuis pollicitum eſſe omnia, multo uero plura, & maiora feciſſe. id igitur

(puto enim etiam atq; etiam mihi dicendum eſſe) ue-
lim exiſtimes, mihi te feciſſe gratiſſimum. quod quidem
hoc uehementius lætor, ꝙ ex ipſo Meſcinio te uideo ma
gnam capturum uoluptatem: eſt enim in eo cum uir-
tus, et probitas, & ſummum officium, ſummaq; obſer
uantia; tum ſtudia illa noſtra, quibus antea delectaba
mur, nunc etiam uiuimus. quod reliquũ eſt, uelim au-
geas tua in eum beneficia, omnibus rebus, quæ te erunt
dignæ: ſed duo, quæ te nominatim rogo: primum, ut,
ſiquid ſatiſdandum erit, amplius eo nomine nõ peti, cu
res, ut ſatiſdetur fide mea: deinde, cum ferè conſiſtat
hæreditas in ijs rebus, quas auertit Oppia, quæ uxor
Mindij fuit; adiuues, ineasq; rationẽ, quemadmodum
ea mulier Romam perducatur. quod ſi putarit illa fo-
re; ut opinio noſtra eſt, negotiũ conficiemus. hoc ut aſ-
ſequamur, te uehementer etiam atq; etiam rogo. illud,
quod ſupra ſcripſi, id tibi confirmo, in meq; recipio; te
ea, quæ feciſti Meſcinij cauſa, quæq; feceris, ita bene col
locaturum, ut ipſe iudices homini te gratiſſimo, iucun
diſſimo benigne feciſſe: uolo enim ad id, quod mea cau
ſa feciſti, hoc etiam accedere. Nec Lacedæmonios du
bitare arbitror, quin ipſi ſua, maiorumq; ſuorũ aucto
ritate ſatis cõmendati ſint fidei, et iuſtitiæ tuæ: et ego,
qui te optime nouiſſem, non dubitaui, quin tibi notiſſi-
ma & iura, & merita populorum eſſent. itaq; cum à
me peteret Philippus Lacedæmonius, ut tibi ciuitatem
commendarem: etſi memineram me ei ciuitati omnia
debere, tamen reſpondi, cõmendatione Lacedæmonios
apud te non egere. itaq; ſic uelim exiſtimes, me omnes
Achaiæ ciuitates arbitrari pro horum temporum per-

turbatione felicem, ꝙ tu his præſis: eundemq; me ita iudicare, te, ꝙ unus optime noſſes non noſtra ſolum, ſed etiam Græciæ monimenta omnia, tua ſponte amicum Lacedæmonijs & eſſe, & fore. quare tantum à te peto, ut, cum ea facies Lacedæmoniorum cauſa, quæ tua fides, amplitudo, iuſtitia poſtulat; his, ſi tibi uidebitur, ſignifices, te non moleſte ferre, ꝙ intelligas ea, quæ facias, mihi quoq; grata eſſe: pertinet enim ad officium meum, eos exiſtimare, curæ mihi ſuas res eſſe. hoc te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO L. PLANCO S. P. D.

n On dubito, quin ſcias, in ijs neceſſarijs, qui tibi à patre relicti ſunt, me tibi eſſe uel coniunctiſſimũ, non his modo cauſis, quæ ſpeciem habent magnæ cōiũctionis; ſed ijs etiã, quæ familiaritate, & conſuetudine tenentur; quam ſcis mihi iucundiſſimam cum patre tuo, & ſummam fuiſſe. ab his initijs noſter in te amor profectus, auxit paternam neceſſitudinem, & eo magis, ꝙ intellexi, ut primum per ætatem iudicium facere potueris quanti quiſq; tibi faciendus eſſet, me à te in primis cœptũ eſſe obſeruari, coli, diligi. accedebat non mediocre uinculum cum ſtudiorũ, quod ipſum eſt per ſe graue; tum eorũ ſtudiorũ, earumq; artium, quæ per ſe ipſæ eos, qui uoluntate eadem ſunt, etiam familiaritate deuinciunt. Expectare te arbitror, hæc tam longe repetita principia quò ſpectent. id primum ergo habeto, non ſine magna, iuſtaq; cauſa hanc à me cōmemorationem eſſe factam C. Atteio Capitone

utor familiariſſime. notæ tibi ſunt uarietates meorum temporum. in omni genere & honorum, & laborum meorum, & animus, & opera, & auctoritas, & gratia, etiam res familiaris C. Capitonis præſto fuit, & patruit & temporibus, & fortunæ meæ. huius propinquus fuit T. Antiſtius. qui cum forte Quæſtor Macedoniam obtineret; neq; ei ſucceſſum eſſet: Pompeius in eam prouinciam cum exercitu uenit. facere Antiſtius nihil potuit: nam ſi potuiſſet; nihil ei fuiſset antiquius, quàm ad Capitonem, quem ut parentem diligebat, reuerti; præſertim cum ſciret, quanti is Cæſarem faceret, ſemperq; feciſset: ſed oppreſsus, tantum attigit negotij, quantum recuſare non potuit. cum ſignaretur argentum Apolloniæ, non poſſum dicere eum præfuiſſe, neq; poſſum negare eum affuiſſe, ſed nõ plus duobus, aut tribus mẽſibus. deinde abfuit à caſtris: fugit omne negotium. hoc mihi, ut teſti, uelim credas: meam enim ille mœſtitiam in illo bello uidebat: mecum omnia cõmunicabat. itaq; abdidit ſe in intimam Macedoniam, quò potuit longiſſime à caſtris; nõ modo ut nõ præeſſet ulli negotio; ſed etiam ut ne intereſſet quidem. is poſt prælium ſe ad hominem neceſſarium A. Plancium in Bithyniam contulit. ibi eum Cæſar cum uidiſſet; nihil aſpere, nihil acerbe dixit; Romam iuſſit uenire. ille in morbum continuo incidit: ex quo non conualuit. æger Corcyram uenit: ibi eſt mortuus. teſtamento, quod Romæ Paulo, & Marcello Coss. fecerat, hæres ex parte dimidia, et tertia eſt Capito. in ſextãte sũt ij, quorum pars ſine ulla cuiusq̃ querela publica poteſt eſſe. ea eſt ad HS XXX. ſed de hoc Cæſar uiderit. Te mi Plãce

pro paterna neceſſitudine, pro noſtro amore, pro ſtudijs, & omni curſu noſtro totius uitæ ſimillimo rogo, & à te ita peto, ut maiore cura, maiore ſtudio nõ poſſim; ut hanc rem ſuſcipias, meam putes; enitare, contendas, efficias, ut mea cõmendatione, tuo ſtudio, Cæſaris beneficio hæreditatem propinqui ſui C. Capito obtineat. omnia, quæ potui in hac ſumma gratia tua, ac potẽtia à te impetrare, ſi petiuiſſem, ultro te ad me detuliſſe putabo, ſi hanc rem impetrauero. illud fore tibi adiumento ſpero; cuius ipſe Cæſar eſſe optimus iudex poteſt: ſemper Cæſarem Capito et dilexit, & coluit. ſed ipſe huius rei teſtis eſt: noui hominis memoriam. itaq; te nihil doceo: tantum tibi ſumito pro Capitone apud Cæſarem, quantum ipſum meminiſſe ſenties. ego, quod in me ipſo experiri potui, ad te deferam: in eo quantũ ſit ponderis, tu uidebis. quam partem in Rep. cauſamq; defenderim; per quos homines, ordinesq; ſteterim; quibusq; munitus fuerim; non ignoras. hoc mihi uelim credas: ſiquid fecerim hoc ipſo in bello minus ex Cæſaris uoluntate, quod intellexerim ſcire ipſum Cæſarem; me inuitiſſimum feciſſe; id feci aliorum conſilio, hortatu, auctoritate: quod fuerim moderatior, temperatiorq;, q̃ in ea parte quiſquam; id me feciſſe maxime auctoritate Capitonis. cuius ſimiles ſi reliquos neceſſarios habuiſſem: Reip. fortaſſe non nihil, mihi certe plurimum profuiſſem. hanc rem mi Plance ſi effeceris; meam de tua erga me beneuolentia ſpem confirmaueris; ipſumq; Capitonem gratiſſimum, officioſiſſimum, optimum uirum ad tuam neceſſitudinem tuo ſummo beneficio adiunxeris. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

L Vcius Manlius eſt Soſis. is fuit Catinenſis: ſed eſt unà cũ reliquis Neapolitanis ciuis Romanus factus, Decurioq; Neapoli: erat enim adſcriptus in id municipium ante ciuitatem ſocijs, & Latinis datam. eius frater Catinæ nuper mortuus eſt. nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controuerſiã tum habiturum: & eſt hodie in bonis. ſed quando habet præterea negotia uetera in Sicilia ſua; & hanc hæreditatem fraternã, & omnia eius tibi cõmendo, in primisq; ipſum, uirum optimũ, mihiq; familiariſſimum, his ſtudijs literarum, doctrinæq; præditum, quibus ego maxime delector. peto igitur abs te, ut eũ, ſiue aderit, ſiue non uenerit in Siciliam, in meis intimis, maximeq; neceſſarijs ſcias eſſe; itaq; tractes, ut intelligat meam cõmendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

C Aio Flauio, honeſto, & ornato equite Romano, utor ualde familiariter: fuit enim generi mei C. Piſonis perneceſſarius; meq; diligentiſſime obſeruat & ipſe, & L. Flauius frater eius. quapropter uelim honoris mei cauſa, quibus rebus honeſte, & pro tua dignitate poteris, quã honorificentiſſime, & quam liberaliſſime C. Flauiũ tractes. id mihi ſic erit gratum, ut gratius eſſe nihil poſſit. ſed præterea tibi affirmo, neq; id ambitione adductus facio, ſed tum familiaritate, et neceſſitudine, tum etiã ueritate: te ex C. Flauij

officio, & obſeruantia, et præterea ſplendore, atq; inter ſuos gratia magnã uoluptatem eſſe capturum. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

IN Aleſina ciuitate tam lauta, q̃ nobili coniunctiſſimos habeo et hoſpitio, & familiaritate M. et C. Clodios, Archagathũ, & Philonem. ſed uereor, ne, quia cõplureis tibi præcipue commendo, exæquare uidear ambitione quadam cõmendationes meas: quanquam à te quidem cumulate ſatisfit & mihi, & meis omnibus. ſed uelim ſic exiſtimes, hanc familiam, & hos mihi maxime eſſe cõiunctos uetuſtate, officijs, beneuolentia. quamobrem peto à te maiorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fidesq; patietur, commodes. id ſi feceris, erit mihi uehementiſſime gratum. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

CNeo Otacilio Naſone utor familiariſſime, ita prorſus, ut illius ordinis nullo familiarius: nã & humanitate eius, & probitate in conſuetudine quotidiana magnopere delector. nihil iam opus eſt expectare te, quibus eũ uerbis tibi cõmẽdem, quo ſit utar, ut ſcripſi. habet is in prouincia tua negotia: quę procurant liberti Hilarius, Antigonus, Demoſtratus: quos tibi, negotiaq; omnia Naſonis nõ ſecus cõmẽdo, ac ſi mea eſſent. gratiſſimũ mihi feceris, ſi intellexero hãc cõmendationẽ magnũ apud te pondus habuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

Vitum mihi hoſpitium eſt cum Lyſone Lyſonis a filio Lilybætano; ualdéq; ab eo obſeruor; cognouiq; dignum & patre, & auo: eſt enim nobiliſſima familia. quapropter cõmendo tibi maiorem in modũ rem, domumq; eius; magnoq; opere abs te peto, cures, ut is intelligat meam commendationem maximo ſibi apud te & adiumento, & ornamento fuiſse. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

Aius Auianus Philoxenus antiquus eſt hoſpes c meus, &, præter hoſpitium, ualde etiam familiaris: quem Cæſar meo beneficio in Nouocomenſeis retulit. nomen autem Auiani conſecutus eſt, ꝙ homine nullo plus eſt uſus, ꝗ Flacco Auiano, meo, quemadmodum te ſcire arbitror, familiariſſimo. quæ ego omnia collegi, ut intelligeres, non uulgarem eſse cõmendationem hanc meam. peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod ſine moleſtia tua facere poſſis, ei cõmodes; habeasq; in numero tuorum; perficiasq;, ut intelligat has literas meas magno ſibi uſui fuiſse. erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

c Vm Demetrio Mega mihi uetuſtum hoſpitium eſt, familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. ei Dolabella rogatu meo ciuitatem à Cæſare impetrauit. qua in re ego interfui.

itaque nūc P. Cornelius uocatur. cumq́; propter quoſ=dam ſordidos homines, qui Cæſaris beneficia uendebāt, tabulā, in qua nomina ciuitate donatorū inciſa eſſent, reuelli iuſſiſſet: eidem Dolabellæ, me audiēte, Cæſar dixit, nihil eſſe, quod de Mega uereretur; beneficiū ſuum in eo manere. hoc te ſcire uolui, ut eum in ciuiū Roma=norum numero haberes. cæteriſq́; in rebus tibi eum ita cōmendo, ut maiore ſtudio neminem cōmendarim. gratiſſimum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, ut intelligat meā cōmēdationē magno ſibi ornamēto fuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

Hippiam Philoxeni filium, Calatinum, hoſpi=tem, & neceſſariū meum, tibi cōmendo maiorem in modū. eius bona, quemadmodū ad me delata res eſt, publice poſſidentur alieno nomine contra leges Calatinorum. id ſi ita eſt, etiam ſine mea cōmendatione ab æquitate tua res ipſa impetrare debet, ut ei ſubuenias. quoquo modo autem ſe res habet; peto à te, ut honoris mei cauſa eum expedias; tantumq́; ei cōmodes & in hac re, & in cæteris, quantū tua fides, digni=taſq́; patietur. id mihi uehementer gratum erit. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

L. Vcius Brutius eques Romanus, adoleſcēs omnibus rebus ornatus, in meis familiariſſimis eſt; meq́; obſeruat diligētiſſime. cuius cū patre magna mihi fuit amicitia iam inde à Quæſtura mea Sici=

lienſi. omnino nunc ipſe Brutius Romæ mecum eſt: ſed tamen domum eius, & rem familiarem, & procuratores tibi ſic commendo, ut maiore ſtudio commendare non poſſim. gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, ut intelligat Brutus, id quod ei recepi, hanc meam cōmendationem ſibi magno adiumento fuiſse. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

c Vm *familia* Titurnia *neceſſitudo mihi intercedit uetus: ex qua reliquus eſt* M. Titurnius Rufus; *qui mihi omni diligẽtia, atq; officio eſt tuendus. eſt igitur in tua poteſtate, ut ille in me ſatis ſibi præſidij putet eſse. quapropter eum tibi cōmendo maiorem in modũ; & abs te peto, efficias, ut is commendationem hanc intelligat ſibi magno adiumento fuiſse. erit id mihi uehementer gratum.* Vale.

M. CICERO Q. ANCHARIO Q. F. PROCOS. S. D.

L. Et C. Aurelios L. F. *quibus & ipſis, & patre eorum uiro optimo familiariſſime utor, cōmendo tibi maiorem in modum, adoleſcẽteis omnibus optimis artibus ornatos, meos perneceſsarios, tua amicitia digniſſimos. ſi ulla mea apud te commendatio ualuit, quod ſcio multas plurimum ualuiſse, hæc ut ualeat, rogo. quòd ſi eos honorifice, liberaliterq; tractaris; & tibi gratiſſimos, optimosq; adoleſcenteis adiunxeris; & mihi gratiſſimum feceris.* Vale.

M. CICERO L. CVLLEOLO S. D.

Quæ feciſti L. Luceij cauſa, ſcire te planè uolo, te homini gratiſſimo commodaſſe: & cũ ipſi, quæ feciſti, pergrata ſunt; tum Pompeius, quotieſcunq; me uidet, uidet autem ſæpiſſime, gratias tibi agit ſingulareis. addo etiam illud, quod tibi iucundiſſimum eſſe certo ſcio, me ipſum ex tua erga Luceium benignitate, maxima uoluptate affici. quod ſupereſt, quanquam mihi non eſt dubium, quin cũ antea noſtra cauſa, nunc iam etiam tuæ cõſtantiæ gratia manſurus ſis in eadem iſta liberalitate: tamen abs te uehementer etiam, atq; etiam peto, ut ea, quæ initio oſtẽdiſti, deinceps feciſti, etiã ad exitum augeri, & cumulari per te uelis. id & Luceio, & Pompeio ualde gratũ fore, teq; apud eos præclare poſiturũ confirmo, & ſpõdeo. De Rep. deq; his negotijs, cogitationibusq; noſtris perſcripſeram ad te diligenter paucis ante diebus; eaſq; literas dederam pueris tuis. Vale.

M. CICERO L. CVLLEOLO PROCOS. S.

Lucius Luceius meus familiariſſimus, homo omnium gratiſſimus, mirificas tibi apud me gratias egit, cum diceret, omnia te cumulatiſſime, & liberaliſſime procuratoribus ſuis pollicitũ eſſe. cum oratio tua tam ei grata fuerit; q̃ gratam rem ipſam exiſtimas fore, cum, ut ſpero, quæ pollicitus es, feceris? omnino oſtenderunt Bylliones ſeſe Luceio Pompeij arbitratu ſatisfacturos. ſed uehemẽter opus eſt nobis,

& uoluntatem, & auctoritatem, & imperium tuum accedere. quod ut facias, te etiam atq; etiam rogo. illudq; mihi gratiſſimum eſt, quod ita ſciunt Luceij procuratores, & ita Luceius ipſe ex literis tuis, quas ad eũ miſiſti, intellexit; hominis nullius apud te auctoritatẽ, aut gratiam ualere plus, q̃ meam. id ut re experiatur, iterum, & ſæpius te rogo. Vale.

M. CICERO Q. GALLIO S. D.

Etſi plurimis rebus ſpero fore, ut perſpiciam, quod tamen iãpridem perſpicio, me à te amari: tamen nũc ea cauſa tibi datur, in qua facile declarare poſſis tuam erga me beneuolentiam L. Oppius M.F. Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris. eum tibi unice commendo, eoq; magis, ꝙ cum ipſum diligo, tum ꝙ negotia procurat L. Egnatij Rufi: quo ego uno equite Romano familiariſſime utor, et qui cũ conſuetudine quotidiana, tũ officijs plurimis, maximiſq; mihi coniunctus eſt. Oppium igitur præſentem ut diligas; Egnatij abſentis rem ut tueare; æque à te peto, ac ſi mea negotia eſſent. uelim memoriæ tuæ cauſa des literarum aliquid, quæ tibi in prouincia reddantur; ſed ita conſcribas, ut tum, cum eas leges, facile recordari poſſis huius meæ cõmendationis diligentiam. hoc te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. CICERO Q. GALLIO S. D.

Etſi ex tuis, & L. Oppij familiariſſimi mei literis cognoui te memorem commendationis meæ fuiſſe; idq; pro tua ſumma erga me beneuo-

lentia, proq́; noſtra neceſſitudine minime ſum admiratus: tamen etiam atq; etiam tibi L. Oppium præſentem, & L. Egnatij mei familiariſſimi abſentis negotia commendo. tanta mihi cum eo neceſſitudo eſt, familiaritasq́; ; ut, ſi mea res eſſet, non magis laborarem. quapropter mihi gratiſſimum feceris, ſi curaris, ut is intelligat me à te tantum amari, quantum ipſe exiſtimo. hoc mihi gratius facere nihil potes. idq́; ut facias, uehementer te rogo. Vale.

M. T. CICERO APVLEIO PROQVAES. S. P. D.

I Vcio Egnatio uno equite Romano uel familiariſſime utor. eius Anchialum ſeruum, negotiaq;, quæ habet in Aſia, tibi cõmendo non minore ſtudio, q̃ ſi rem meam commendarem: ſic enim exiſtimes uelim, mihi cum eo non modo quotidianã conſuetudinem ſummam intercedere, ſed etiam officia magna, & mutua noſtra inter nos eſſe. quamobrem etiã atq; etiã à te peto, ut cures, ut is intelligat me ad te ſatis diligenter ſcripſiſſe: nã de tua erga me uolũtate nõ dubitabat. id ut facias, te etiã atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO APVLEIO PROQVAES. S. P. D.

I Vcius Noſtius Zoilus eſt cohæres meus, hæres autem patroni ſui. ea re utrunq; ſcripſi, ut & mihi cũ illo cauſam amicitiæ ſcires eſſe; & hominẽ probum

probum exiſtimares, qui patroni iudicio ornatus eſſet. eum tibi igitur ſic cõmendo, ut unum ex noſtra domo. ualde mihi gratũ erit, ſi curaris, ut intelligat hác commendationẽ ſibi apud te magno adiumẽto fuiſſe. Vale.

M. T. CICERO SILIO S. D. P.

q Vid ego tibi cõmendem eum, quem tu ipſe diligis? ſed tamen, ut ſcires eum non à me diligi ſolũ, uerum etiã amari, ob eam rem tibi hæc ſcribo. omnium tuorum officiorum, quæ & multa, & magna ſunt, mihi gratiſſimum fuerit, ſi ita tractaris Egnatiũ, ut ſentiat & ſe à me, & me à te amari. hoc te uehementer etiam atq; etiam rogo. Illa noſtra ſcilicet ceciderunt. utamur igitur uulgari conſolatione. quid, ſi hoc melius? ſed hæc corãm. Tu fac, quod facis, ut me ames, teq; amari à me ſcias. Vale.

M. T. CICERO C. SESTILIO RVFO QVAES. S. D.

o Mneis tibi commendo Cyprios, ſed magis Paphios: quibus tu quæcunq; cõmodaris, erunt mihi gratiſſima. eoq; facio libẽtius, ut eos tibi commendem, ꝙ et tuæ laudi, cuius ego fautor ſum, conducere arbitror, cum primus in eã inſulã Quæſtor ueneris, ea te inſtituere, quæ ſequantur alij. quæ, ut ſpero, facilius conſequere, ſi & P. Lentuli neceſſarij tui legem, & ea, quæ à me conſtituta ſunt, ſequi uolueris. quam rem tibi confido magnæ laudi fore. Vale.

CICERO CVRIO PROCOS. S. D.

Q. Pompeius Sex. F. multis, & ueteribus cauſis neceſſitudinis mihi coniunctus eſt. is cum antea meis commendationibus & rem, & gratiam, & auctoritatem ſuam tueri conſueuerit, nunc profecto te prouinciam obtinente meis literis aſſequi debet, ut nemini ſe intelligat commendatiorem unquam fuiſſe. quamobrem à te maiorem in modum peto, ut, cum omneis meos æque ac tuos obſeruare pro noſtra neceſſitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, ut ipſe intelligat, nullam rem ſibi maiori uſui, aut ornamento, quàm meam commendationem, eſſe potuiſſe. Vale.

M. T. C. ARISTO PROCOS. S. D.

Svmpſi hoc mihi pro tua in me obſeruantia, quam penitus perſpexi, q̃diu Brundusij fuimus, ut ad te familiariter, & quaſi pro meo iure ſcriberem, ſiqua res eſſet, de qua ualde laborarem. M. Curius, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris eſt, ut nihil poſſit eſſe coniunctius. multa illius in me officia, multa in illum mea; quodq; maximũ eſt, ſummus inter nos amor, & mutuus. quæ cum ita ſint, ſi ullam in amicitia mea ſpem habes; ſi ea, quæ in me officia, & ſtudia Brundusij contuliſti, uis mihi etiá gratiora efficere, quanq̃ ſunt gratiſſima; ſi me à tuis omnibus amari uides; hoc mihi da, atq; largire, ut M. Curiũ ſartum & tectum, ut aiũt, ab omniq; incõmodo, detri=

mento, moleſtia ſincerũ, integrumq́; conſerues. & ipſe ſpondeo, & omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex mea amicitia, & ex tuo in me officio maximũ te fructum, ſummamq́; uoluptatem eſse capturum. Vale.

M. CICERO P. CAESIO S. D.

P. *Meſſienum, equitem Romanum omnibus rebus ornatum, meumq́; perfamiliarem, tibi cõmendo ea cõmendatione, quæ poteſt eſse diligentiſſima. peto à te et pro noſtra, & pro paterna amicitia, ut eũ in tuã fidem recipias, eiusq́; rẽ, famamq́; tueare. uirum bonum, tuâq; amicitia dignum tibi adiunxeris, mihiq́; gratiſſimum feceris.* Vale.

CICERO REGI S.

A. *Licinius Ariſtoteles Melitenſis, antiquiſſimus eſt hoſpes meus, & præterea coniunctus magno uſu familiaritatis. hæc cum ita ſint, non dubito, quin tibi ſatis commendatus ſit: etenim ex multis cognoſco, meam commendationem plurimum apud te ualere. hunc ego à Cæſare liberaui: frequens enim fuerat nobiſcum: atque etiã diutius in cauſa eſt, quàm nos, commoratus. quo melius te de eo exiſtimaturum arbitror. fac igitur mi Rex, ut intelligat has ſibi literas plurimum profuiſse.* Vale.

M. T. C. Q. THERMO PROPRAET. S.

L. *Genucilio Curuo iampridem familiariſſime utor, optimo uiro, & homine gratiſſimo. eũ*

tibi penitus commendo, atque trado: primum ut omnibus in rebus ei te commodes, quoad fides tua, dignitasq́; patietur: patietur autem in omnibus: nihil enim abs te unquam, quod ſit alienum tuis, aut etiam ſuis moribus, poſtulabit. præcipue autem tibi cōmendo negotia eius, quæ ſunt in Helleſponto*: primum, ut obtineat id iuris in agris, quod ei* Pariana *ciuitas decreuit, & dedit, & quod ſemper obtinuit ſine ulla controuerſia: deinde, ſiquid habebit cum aliquo* Helleſpontio *controuerſiæ, ut in illam* διοίκησιν *reijcias. ſed non mihi uideor, cum tibi totum hominem diligentiſſime commendarim, ſingulas ad te eius cauſas perſcribere debere. ſumma illa ſit, quicquid officij, beneficij, honoris in* Genucilium *contuleris, id te exiſtimabo in me ipſum, atque in rem meam contuliſſe.* Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

C*Vm mihi multa grata ſunt, quæ tu adductus mea cōmendatione feciſti: tum in primis, ꝙ* M. Marcilium *amici, atq; interpretis mei filiū liberaliſſime tractauiſti: uenit enim* Laodiceam, *& tibi apud me, mihiq́; propter te gratias maximas egit. quare, quod reliquum eſt, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his cōmodes; operamq́; des, quoad fides tua patietur, ut ſocrus adoleſcētis rea ne fiat. ego cū antea ſtudioſe cōmendabā* Marciliū, *tum multo nunc ſtudioſius, quòd in longa apparitione ſingularē, & propè incredibilē patris* Marcilij *fidem, abſtinentiam, modeſtiamq́; cognoui.* Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

Etſi mihi uideor intellexiſſe, cum tecum Epheſi de re M. Anneij legati mei locutus ſum, te ipſius cauſa uehementer omnia uelle: tamen & M. Anneium tāti facio, ut mihi nihil putem prætermittendum, quod illius interſit: & me à te tanti fieri puto, ut non dubitem, quin ad tuam uoluntatem magnus cumulus accedat cōmendationis meæ: nam cum iandiu diligerem M. Anneium, deq; eo ſic exiſtimarem, ut res declarat, ꝙ ultro ei detulerim legationem, cum multis petentibus denegaſſem; tum uero, poſteaquam mecum in bello, atq; in re militari fuit, tantam in eo uirtutem, prudentiam, fidem, tantamq; erga me beneuolentiam cognoui, ut hominem neminem pluris faciam. eum cum Sardianis habere controuerſiam ſcis: cauſam tibi expoſuimus Epheſi: quam tu tamen corām facilius, meliusq; cognoſces. de reliquo mihi mehercule diu dubium fuit, quid ad te potiſſimum ſciberem: ius enim quemadmodum dicas, clarum, et magna cum tua laude notum eſt: nobis autem in hac cauſa nihil aliud opus eſt, niſi te ius inſtituto tuo dicere. ſed tamen cum me non fugiat, quanta ſit in Prætore auctoritas, præſertim iſta integritate, grauitate, clementia, qua te eſſe inter omneis conſtat: peto abs te pro noſtra coniunctiſſima neceſſitudine, plurimisq; officijs paribus, ac mutuis, ut uoluntate, auctoritate, ſtudio tuo perficias, ut M. Anneius intelligat, te & ſibi amicum eſſe, quod non dubitat, ſæpe enim mecū locutus eſt; & multo amiciorē his meis literis eſſe factum. in tuo toto

imperio,atq; prouincia nihil eſt,quod mihi gratius facere poſſis. iam,apud ipſum, gratiſſimum hominem, atque optimum uirum, q̃ bene poſiturus ſis ſtudium tuum,atq; officium,dubitare te non exiſtimo. Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

C Luuius Puteolanus ualde me obſeruat, ualdéq; eſt mihi familiaris. is ita ſibi perſuadet, quod in tua prouincia negotij habet,niſi te prouinciã obtinente meis cõmendationibus confecerit,id ſe in perditis,& deſperatis habiturum. nũc quando mihi ab amico officioſiſſimo tantum oneris imponitur, ego quoq; tibi imponam pro tuis in me ſummis officijs,ita tamen,ut tibi nolim moleſtus eſſe. Mylaſij,& Alabandenſes pecuniam Cluuio debent. dixerat mihi Euthydemus,cum Epheſi eſsem, ſe curaturum,ut ecdici Mylaſij Romam mitterentur. id factum non eſt: legatos audio miſsos eſse: ſed malo ecdicos, ut aliquid confici poſſit. quare peto à te,ut eos, & Alabandenſes iubeas ecdicos Romam mittere. præterea Philotes Alabandenſis ὑποθήκας Cluuio dedit: hæ commiſsæ ſunt. uelim cures,ut aut de hypothecis decedat,eaſq́; procuratoribus Cluuij tradat: aut pecuniam ſoluat. præterea Heracleotæ,& Bargyletæ,qui item debent, aut pecuniam ſoluãt,aut fructibus ſuis ſatisfaciãt. Caunij præterea debent: ſed aiunt ſe depoſitam pecuniam habuiſse. id uelim cognoſcas: &, ſi intellexeris eos neq; ex edicto, neq; ex decreto depoſitam habuiſse,des operam,ut uſuræ Cluuio inſtituto tuo conſeruentur. his de rebus eo

magis laboro, ꝙ agitur res Cn. Pompeij etiam noſtri neceſſarij, & ꝙ is magis etiam mihi laborare uidetur, q̃ ipſe Cluuius: cui ſatisfactum eſſe à nobis ualde uolo. his de rebus te uehementer etiam atq; etiã rogo. Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

Quo magis quotidie ex literis, nuntijsq; bellum magnum eſſe in Syria cognoſco, eo uehemẽtius à te pro noſtra neceſſitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatũ primo quoq; tẽpore remittas: nam eius opera, conſilio, ſciẽtia rei militaris uel maxime intelligo me, & Rép. adiuuari poſſe. ꝙ niſi tanta res eius ageretur: nec ipſe adduci potuiſſet, ut à me diſcederet; neq; ego, ut eum à me dimitterem. ego in Ciliciã profiſciſci cogito circiter Cal. Maias. ante eam diẽ Anneius ad me redeat, oportet. illud, quod tecũ & coràm, et per literas diligentiſſime egi, id et nunc etiã atq; etiã rogo, curæ tibi ſit, ut ſuum negotium, quod habet cũ populo Sardiano, pro cauſæ ueritate, & pro ſua dignitate conficiat. intellexi ex tua oratione, cum tecũ Epheſi locutus ſum, te ipſius Anneij cauſa omnia uelle: ſed tamen ſic uelim exiſtimes, te mihi nihil gratius facere poſſe, q̃ ſi intellexero per te illũ, ipſũ negotiũ ex ſentẽtia cõfeciſſe. idq; quãprimũ ut efficias, te etiã atq; etiã rogo. Vale.

M. CICERO C. TITIO L. F. RVFO PRAET. VRB. S.

L. *Cuſtidius eſt tribulis, & municeps, & familiaris meus. is cauſam habet, quam cauſam ad*

te deferet. commendo tibi hominem, ſicuti tua fides, & meus pudor poſtulat: tantum, ut faciles ad te aditus habeat: quæ æqua poſtulabit, ut iubente te impetret, ſentiatq; meam ſibi amicitiam, etiam cum longiſſime abſim, prodeſse in primis apud te. Vale.

M. T. C. C. CVRTIO PEDVCEANO PRAET. S. D.

M. Fabium unice diligo: ſummaq; mihi cum eo conſuetudo, & familiaritas eſt peruetus. in eius controuerſijs quid decernas, à te non peto (ſeruabis, ut tua fides, & dignitas poſtulat, edictum, & inſtitutum tuum) ſed ut quamfacillimos ad te aditus habeat: quæ erunt æqua, iubente te impetret: ut meam amicitiam ſibi, etiã cum procul abſim, prodeſſe ſentiat, præſertim apud te. hoc uehemẽter etiã atq; etiam te rogo. Vale.

M. T. CICERO C. MVNATIO C. F. S.

L. Liuineius Trypho eſt omnino L. Reguli familiariſſimi mei libertus; cuius calamitas etiam officioſiorem me facit in illum; nã beneuolentior, q̃ ſemper fui, eſſe non poſſum: ſed ego libertum eius per ſe ipſum diligo: ſumma enim eius erga me officia extiterunt ijs noſtris temporibus, quibus facillime bonam beneuolentiam hominũ, & fidem perſpicere potui. cum tibi ita cõmendo, ut homines grati, & memores benemeritos de ſe cõmendare debent. pergratum mihi feceris, ſi ille intellexerit, ſe, ꝙ pro ſalute mea mul

ta pericula adierit, ſæpe hieme ſumma nauigarit, pro tua erga me beneuolentia gratũ etiã tibi feciſſe. Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

T. Pinnio *familiariſſime me uſum eſſe, ſcire te arbitror. quod quidem ille teſtamẽto declarauit, qui me tum tutorem, tum etiã ſecundum hæredem inſtituerit. eius filio mire ſtudioſo, & erudito, & modeſto pecuniã* Nicæenſes *grandẽ debẽt, ad* HS *octogies: &, ut audio, in primis uolunt ei ſoluere. pergratum igitur mihi feceris, quando non modo reliqui tutores, qui ſciũt quãti me facias, ſed etiã puer ipſe ſibi perſuaſit, te omnia mea cauſa facturũ eſſe; ſi dederis operam, quoad tua fides, dignitasq́; patietur, ut quãprimũ pecunia* Pinnio *ſoluatur* Nicæenſium *nomine.* Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

ET *in Atilij negotio te amaui: cum enim ſero ueniſſem, tamen honeſtum equitem* Romanum *beneficio tuo conſeruaui: & mehercule ſemper ſic in animo habui, te in meo ære eſſe propter* La*miæ noſtri coniunctionem, & ſingularem neceſſitudinem. itaq; primum tibi ago gratias, ꝙ me omni moleſtia liberas: deinde impudentia proſequor: ſed idem ſarciã: te enim ſemper ſic colam, & tuebor, ut quem diligentiſſime.* Quintum *fratrem meũ, ſi me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me. ita magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris.* Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

Non putaui fieri poſſe,ut mihi uerba deeſſent: ſed tamen in C.Lenio commendando deſunt. itaq; rem tibi exponam paucis uerbis, ſed tamen ut planè perſpicere poſſis uoluntatem meam. incredibile eſt,quanti faciamus & ego,& frater meus, qui mihi cariſſimus eſt,C.Lenium. id fit cum plurimis eius officijs,tum ſumma probitate,& ſingulari modeſtia. eum ego à me inuitiſſimus dimiſi tum propter familiaritatem,& cõſuetudinis ſuauitatem; tum ꝙ conſilio eius fideli,ac bono libenter utebar. ſed uereor, ne iam mihi ſupereſſe uerba putes,quæ dixeram defutura. commendo tibi hominem, ſicut intelligis me,de quo ea ſupra ſcripſerim, debere cõmendare: à teq; uehemẽter etiam atq; etiam peto,ut,quod habet in tua prouincia negotij, expedias; quod tibi uidebitur rectum eße,ipſi dicas: hominem facillimum, liberaliſſimumq́; cognoſces. itaq; te rogo,ut eum ſolutum,liberum confectis eius negotijs per te quamprimum ad me remittas. id mihi, fratriq́; meo gratiſſimum feceris. Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

Nero meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorſus incredibiles,ut nullum honorem ſibi haberi potuiſſe diceret, qui à te prætermiſſus eſſet. magnum fructum ex ipſo capies: nihil eſt enim illo adoleſcente gratius. ſed mehercule mihi quoq; gratiſſimum feciſti: pluris enim ex omni nobilitate nemi-

Digitized by Google

nem facio. itaq; ſi ea feceris, quæ ille per me tecum agi uoluit, gratiſſimum mihi feceris. primum de Pauſ*ania* Alabandenſi, *ſuſtentes rem, dum* Nero *ueniat: uehementer enim eius cauſa cupere eũ intellexi: itaq; hoc ualde te rogo. deinde* Niſæos, *quos* Nero *in primis habet neceſſarios, diligentiſſimeq; tuetur, ac defendit, habeas tibi cõmendatiſſimos: ut intelligat illa ciuitas, ſibi in* Neronis *patrocinio ſummum eſſe præſidium.* Strabonem Seruilium *tibi ſæpe commendaui: nunc eo facio id impenſius, quòd eius cauſam* Nero *ſuſcepit. tantum à te petimus, ut agas eam rem, nec relinquas hominem innocentem ad alicuius tui diſſimilis quæſtum. id tum gratum mihi erit: tum etiam exiſtimabo te humanitate tua eſſe uſum. ſumma huius epiſtolæ hæc eſt, ut ornes omnibus rebus* Neronem, *ſicut inſtituiſti, atq; feciſti. magnum theatrum habet iſta prouincia, non ut hæc noſtra, adoleſcentis nobilis, ingenioſi, abſtinentis cõmendationem, atq; gloriam. quare ſi te fautore uſus erit, ſicut & utetur profecto, & uſus eſt, ampliſſime clientelas acceptas à maioribus confirmare poterit, & beneficijs ſuis obligare. hoc in genere ſi eum adiuueris eo ſtudio, quo oſtendiſti, apud ipſum præclariſſime poſueris, ſed mihi etiam gratiſſimum feceris.* Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPRAET. S. D.

C Vm P. Terentio Hyſpone, *qui operas in ſcriptura pro magiſtro dat, mihi ſumma familiaritas, conſuetudoq; eſt: multaq;, & magna inter nos officia paria, & mutua intercedunt. eius ſumma*

exiſtimatio agitur in eo, ut pactiones cum ciuitatibus reliquis conficiat. non me præterit, nos eam rem Epheſi expertos eſſe, neq; ab Epheſijs ullo modo impetrare potuiſſe. ſed quando, quemadmodum omnes exiſtimant, et ego intelligo, tua cum ſumma integritate, tum ſingulari humanitate, & manſuetudine conſecutus es, ut libentiſſimis Græcis nutu, quod uelis, conſequare: peto à te maiorem in modum, ut honoris mei cauſa hac laude Hyſponé affici uelis. præterea cum ſocijs ſcripturæ mihi ſumma neceſſitudo eſt, non ſolum ob eam cauſam, q́ ea ſocietas uniuerſa in mea fide eſt, ſed etiam quòd pleriſq; ſocijs utor familiariſſime. ita & Hyſponem meũ per me ornaris, & ſocietatem mihi coniunctiorem feceris: tuq́; ipſe et ex eius obſeruantia gratiſſimi hominis, et ex ſociorũ gratia hominũ ampliſſimorũ maximũ fructum capies, & me ſummo beneficio affeceris: ſic enim uelim exiſtimes, ex tota tua prouincia, omniq́; iſto imperio nihil eſſe, quod mihi gratius facere poſſis. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO S. D.

A. Cæcinam maxime proprium clientem familiæ ueſtræ non cõmendarem tibi, cum ſcirem qua fide in tuos, qua clementia in calamitoſos ſoleres eſſe; niſi me & patris eius, quo ſum familiariſſime uſus, memoria, & huius fortuna ita moueret, ut hominis omnibus mecum ſtudijs, officijsq́; coniunctiſſimi moueret debeat. à te hoc omni cõtentione peto, ſic, ut maiore cura, maiore animi labore petere non poſſim; ut ad ea, quæ tua ſponte ſine cuiuſquã cõmendatione faceres

in hominem tantũ, & talem, calamitoſum, aliquẽ affe rant cumulũ meæ literæ, quo ſtudioſius eũ, quibuſcunq; rebus poſſis, iuues. ꝙ ſi Romæ fuiſſes, etiam ſalutem A. Cæcinæ eſſemus (ut opinio mea fert) per te conſecuti. de qua tamen magnam ſpem habemus, freti clementia collegæ tui. nunc quando iuſtitiam tuam ſecutus, tutiſſimum ſibi portum prouinciã iſtam eſſe duxit: etiam atq; etiã te rogo, atq; oro, ut eum & in reliquijs ueteris negotiationis colligendis iuues, & cæteris rebus tegas, atq; tueare. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO S. D.

E X prouincia mea Ciliciẽſi, cui ſcis τρεῖς διοικήσεις Aſiaticas attributas fuiſſe, nullo ſum familiarius uſus, q̃ Androne Arthemonis filio Laodicenſi: eumq; habui in ea ciuitate tum hoſpitem, tum uehementer ad meæ uitæ rationem, & conſue tudinem accommodatum. quem quidem multo etiam pluris, poſteaquam deceſſi, facere cœpi, ꝙ multis rebus expertus ſum gratum hominem, meiq; memorem: itaq; eum Romæ libentiſſime uidi: non te enim fugit, qui plurimis in iſta prouincia benigne feciſti, q̃ multi grati reperiantur. hæc propterea ſcripſi, ut me non ſine cauſa laborare intelligeres, & ut tu ipſe eum dignum hoſpitio tuo iudicares. feceris igitur mihi gratiſſimum, ſi ei declararis quanti me facias, ideſt ſi receperis eũ in fidẽ tuã; &, quibuſcunq; rebus honeſte, ac ſine moleſtia tua poteris, adiuueris. hoc mihi uehementer erit gratũ. idq; ut facias, te etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. C. P. SERVILIO ISAVRICO PROCOS. COLLEGAE S. D.

g Ratæ mihi uehemẽter tuæ literæ fuerunt, ex quibus cognoui curſus nauigationum tuarũ: ſignificabas enim memoriã tuam noſtræ neceſſitudinis: qua mihi nihil poterat eſse iucũdius. quod reliquum eſt, multo etiã erit gratius, ſi ad me de Rep. ideſt de ſtatu prouinciæ, de inſtitutis tuis familiariter ſcribes. quæ quanq̃ ex multis pro tua claritate audiã, tamen libentiſſime ex tuis literis cognoſcam. Ego ad te, de Reip. ſummà quid ſentiam, nõ ſæpe ſcribam propter periculum eiuſmodi literarum. quid agatur autem, ſcribã ſæpius. ſperare tamen uideor, Cæſari collegæ noſtro fore curæ, & eſse, ut habeamus aliquam Remp. cuius conſilijs magni referebat te intereſse. ſed ſi tibi utilius eſt, ideſt glorioſius, Aſiæ præeſse, & iſtam partem Reip. male affectã tueri: mihi quoq; idem, quod tibi, & laudi tuæ profuturum eſt, optatius debet eſse. ego quæ ad tuã dignitatem pertinere arbitrabor, ſummo ſtudio, diligentiáq; curabo: in primiſq; tuebor omni obſeruantia clariſſimum uirum patrem tuum: quod & pro uetuſtate neceſſitudinis, et pro beneficijs ueſtris, & pro dignitate ipſius facere debeo. Vale.

M. T. C. P. SERVILIO COLLEGAE S.

C. Curtius Mithres eſt ille quidẽ, ut ſcis, libertus Poſthumij familiariſſimi mei: ſed me colit, et obſeruat æque, atq; illũ ipſum patronũ ſuũ.

apud eum ego ſic Epheſi fui, quotieſcunq; fui, tãquam domi meæ: multaq; acciderunt, in quibus & beneuolẽtiam eius erga me experirer, & fidem: itaq; ſiquid aut mihi, aut meorum cuipiam in Aſia opus eſt, ad hunc ſcribere conſueui, huius cum opera, et fide, tum domo, & re uti, tanquam mea. hæc ad te eo pluribus ſcripſi, ut intelligeres, me non uulgariter, nec ambitioſe, ſed ut pro homine intimo, ac mihi perneceſſario ſcribere. peto igitur à te, ut in ea cõtrouerſia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio, & in cæteris rebus, quantum fides tua patietur, quantumq; tuo commodo poteris, tantum ei honoris mei cauſa commodes. etſi, ut eius modeſtiam cognoui, grauis tibi nulla in re erit. ſi & mea commendatione, & ſua probitate aſſecutus erit, uti de ſe bene exiſtimes: omnia ſe adeptum arbitrabitur. ut igitur eum recipias in fidem, habeasq; in numero tuorum, te uehementer etiam atq; etiam rogo. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq; curabo. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO COLLEGAE S. D.

q Via nõ eſt obſcura tua in me beneuolẽtia, ſic fit, ut multi per me tibi uelint cõmẽdari. ego autem tribuo nonnunquã in uulgus, ſed plerunque neceſſarijs, ut hoc tempore: nam cum T. Ampio Balbo mihi ſumma familiaritas, neceſſitudoq; eſt. eius libertum T. Ampium Menandrum, hominem frugi, & modeſtum, & patrono, & nobis uehemen-

ter probatum, tibi commendo maiorem in modum. uehementer mihi gratum feceris, ſi, quibuſcũq; rebus ſine tua moleſtia poteris, ei cómodaris. quod ut facias, te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. C. P. SERVILIO COLLEGAE S.

m Vltos tibi commendem neceſse eſt, quando omnibus nota noſtra neceſſitudo eſt, tuaq; in me beneuolentia. ſed tametſi omnium cauſa, quos commendo, uelle debeo: tamen cum omnibus non eadem mihi cauſa eſt. T. Aguſius & comes meus fuit illo miſerrimo tempore, & omnium itinerum, nauigationum, laborum, periculorum meorum ſocius: neque hoc tempore diſceſſiſset à me, niſi ego ei permiſiſsem. quare ſic tibi eum commendo, ut unum de meis domeſticis, & maxime neceſsarijs. pergratum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, ut intelligat hanc cómendationem ſibi magno uſui, atq; adiumento fuiſse. Vale.

M. T. C. P. SERVILIO COLLEGAE S.

c Erelliæ neceſsariæ meæ rem, nomina, poſseſſiones Aſiaticas cómendaui tibi præſens in hortis tuis q̃ potui diligentiſſime: tuq; mihi pro tua conſuetudine, proq; tuis in me perpetuis, maximisq; officijs omnia te facturũ liberaliſſime recepiſti. meminiſse te id ſpero: ſcio enim ſolere. ſed tamen Cerelliæ procuratores ſcripſerunt, te propter magnitudinẽ prouinciæ, multitudinemq; negotiorum etiam atque etiam eſse commonefaciendum. peto igitur, ut memineris, te omnia, quæ tua fides pateretur, mihi cumulate receipiſse.

piſſe. equidem exiſtimo habere te magnam facultatem (ſed hoc tuî eſt conſilij, & iudicij) ex eo S. C. quod in hæredes C. Vénonij factum eſt, Cerelliæ commodandi. id S. C. tu interpretabere pro tua ſapientia: ſcio enim eius ordinis auctoritatem ſemper apud te magni fuiſſe. quod reliquum eſt, ſic uelim exiſtimes, quibuſcunque rebus Cerelliæ benigne feceris, mihi te gratiſſimũ eſſe facturum. Vale.

M. T. C. Q. PHILIPPO PROCOS. S.

GRatulor tibi, ꝙ ex prouincia ſaluũ te ad tuos recepiſti incolumi fama, & Rep. quòd ſi Romæ te uidiſsem, coràm gratias egiſsem, ꝙ tibi L. Egnatius familiariſſimus meus abſens, L. Oppius præſens curæ fuiſset. Cum Antipatro Derbete mihi non ſolum hoſpitium, uerum etiam ſumma familiaritas intercedit. ei te uehementer ſuccenſuiſse audiui, & moleſte tuli. de re nihil poſsum iudicare, niſi illud mihi certe perſuadeo, te talem uirum nihil temere feciſse. à te autem pro uetere noſtra neceſſitudine etiam atque etiam peto, ut eius filios, qui in tua poteſtate ſunt, mihi potiſſimum condones: niſi quid exiſtimas in ea re uiolari exiſtimationem tuam: quod ego ſi arbitrarer, nunquam te rogarem; mihiq; tua fama multo antiquior eſset, quàm illa neceſſitudo eſt. ſed mihi ita perſuadeo (poteſt fieri, ut fallar) eam rem laudi tibi potius, quàm uituperationi fore. quid fieri poſſit, & quid mea cauſa facere poſſis (nam, quid uelis, non dubito) uelim, ſi tibi graue non erit, certiorem me facias. Vale.

M. T. C. Q. PHILIPPO PROCOS. S.

Eſi non dubito pro tua in me obſeruantia, proq́; noſtra neceſſitudine, quin cõmendationem meam memoria teneas: tamen etiam atque etiam eundem tibi L. Oppium familiarem meum præſentem, & L. Egnatij familiariſſimi mei abſentis negotia commendo. tanta mihi cum eo neceſſitudo eſt, familiaritasq́; ut, ſi mea res eſſet, non magis laborarẽ. quapropter gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, ut is intelligat me à te tantum amari, quantum ipſe exiſtimo. hoc mihi gratius facere nihil potes. idq́; ut facias, te uehementer rogo. Vale.

M. T. C. T. TITIO T. F. LEGATO S.

Eſi nõ dubito, quin apud te mea cõmendatio prima ſatis ualeat: tamẽ obſequor homini familiariſſimo C. Auiano Flacco: cuius cauſa omnia tum cupio, tum mehercule etiam debeo. de quo & præſens tecum egi diligenter, cũ tu mihi humaniſſime reſpondiſti: & ſcripſi ad te accurate antea. ſed putat intereſſe ſua, me ad te q̃ ſæpiſſime ſcribere. quare uelim mihi ignoſcas, ſi illius uoluntati obtẽperans, minus uidebor meminiſſe conſtantiæ tuæ. à te idem illud peto, ut de loco, quò deportet frumentum, & de tempore Auiano commodes. quorum utrunq; per eundẽ me obtinuit triennium, dũ Pompeius iſti negotio præfuit. ſumma eſt, in quo mihi gratiſſimũ facere poſſis, ſi curaris, ut Auianus, quando ſe à me amari putat, me à te amari ſciat. erit id mihi pergratum. Vale.

M. T. C. QVATVORVIRIS, ET DECVRIONIBVS S. D.

t Antæ mihi cũ Q. Hippio cauſæ neceſſitudinis ſunt, ut nihil poſſit eſſe coniunctius, q̃ nos inter nos ſumus. ꝙ niſi ita eſſet, uterer mea conſuetudine, ut uobis nulla in re moleſtus eſſem: etenim uos mihi optimi teſtes eſtis, cum mihi perſuaſum eſſet, nihil eſſe, quod à uobis impetrare nõ poſſem, nunquã me tamen grauẽ uobis eſſe uoluiſſe. uehementer igitur uos etiã atq; etiã rogo, ut honoris mei cauſa liberaliſſime C. Valgium Hippianum tractetis, remq; cum eo conficiatis, ut, quam poſſeſſionem habet in agro Fregellano, à uobis emptam, eam liberam, & immunem habere poſſit. id ſi à uobis impetraro, ſummo me beneficio ueſtro affectum arbitrabor. Valete.

M. T. CICERO P. SVLPITIO IMP. S.

c Vm his temporibus non ſanè in ſenatum uentitarem, tamẽ, ut tuas literas legi, nõ exiſtimaui me ſaluo iure noſtræ ueteris amicitiæ, multorumq; inter nos officiorũ facere poſſe, ut honori tuo deeſſem. itaq; affui, ſupplicationemq; tibi lubenter decreui: nec reliquo tempore ullo aut rei, aut exiſtimationi, aut dignitati tuæ deero. atque ut hoc tui neceſſarij ſciãt, hoc me animo erga te eſſe, uelim facias eos per literas certiores; ut, ſiquid tibi opus ſit, ne dubitent mihi iure ſuo denũtiare. M. Bollanũ, uirum bonũ, & fortem, et omnibus rebus ornatũ, meumq; ueterem amicũ,

tibi magnopere commendo. pergratum mihi feceris, ſi curaris, ut is intelligat hanc commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. ipſumq́; uirũ optimum, gratiſſimumq́; cognoſces. promitto tibi, te ex eius amicitia magnam uoluptatem eſſe capturũ. Praeterea à te peto maiorem in modum pro noſtra amicitia, & pro tuo perpetuo in me ſtudio, ut in hac re etiam elabores. Dionyſius ſeruus meus, qui meam bibliothecam multorum numorum tractauit, cum multos libros ſurripuiſſet, nec ſe impune laturum putaret, aufugit. is eſt in prouincia tua. eum & M. Bollanus familiaris meus, & multi alij Naronae uiderunt. ſed cum ſe à me manumiſſum eſſe diceret, crediderunt. hunc tu ſi mihi reſtituendum curaris, non poſſum dicere quàm mihi gratum futurum ſit. res ipſa parua, ſed animi mei dolor magnus eſt. ubi ſit, & quid fieri poſſit, Bollanus te docebit. ego, ſi hominem per te recuperaro, ſummo me à te beneficio affectum arbitrabor. Vale.

M. T. C. ALLIENO PROCOS. S. D.

d Emocritus Sicyonius nõ ſolũ hoſpes meus eſt, ſed etiam, quod non multis contingit, Graecis praeſertim, ualde familiaris: eſt enim in eo ſumma probitas, ſumma uirtus, ſumma in hoſpites liberalitas, & obſeruantia: meq́; prae caeteris & colit, et obſeruat, & diligit. eũ tu nõ modo ſuorum ciuiũ, uerũ etiam penè Achaiae principẽ cognoſces. huic ego tãtummodo aditum ad tuã cognitionẽ patefacio, & munio. cognitum, per te ipſum, quae tua natura eſt, dignũ tua amicitia, atq; hoſpitio iudicabis. peto igitur à te, ut

his literis lectis recipias eum in tuam fidem, polliceare omnia te facturum mea cauſa. de reliquo, ſi, id quod confido, fore dignum eum tua amicitia, hoſpitioq; cognoueris; peto, ut eum complectare, diligas, in tuis habeas. erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

M. C. ALLIENO PROCOS. S. D.

ET te ſcire arbitror, quãti fecerim C. Auianum Flaccum: & ego ex ipſo audieram optimo, et gratiſſimo homine, q̃ à te liberaliter eſſet tractatus. eius filios digniſſimos illo patre, meosq; neceſſarios, quos ego unice diligo, commendo tibi ſic, ut maiore ſtudio nullos commendare poſſim. C. Auianus in Sicilia eſt. Marcus eſt nobiſcum. ut illius dignitatem præſentis ornes, rem utriuſq; defendas, te rogo. hoc mihi gratius in iſta prouincia facere nihil potes. idq́; ut facias, te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD TERENTIAM VXOREM LIBER XIIII.

M. T. CICERO TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

ET literis multorum, et ſermone omnium perfertur ad me, incredibilem tuam uirtutem, & fortitudinem eſſe; teq́; nec animi, nec corporis laboribus defatigari. me miſerum, te iſta uirtute, fide, probi-

tate, humanitate in tantas erumnas propter me inci=diſſe? Tulliolamq́; noſtram, ex quo patre tantas uolu=ptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus? nā quid ego de Cicerone dicam? qui cum primum ſapere cœ=pit, acerbiſſimos dolores, miſeriasq́; percepit. quæ ſi, ut tu ſcribis, fato facta putarem, ferrem paulo facilius: ſed omnia ſunt mea culpa cōmiſſa, qui ab ijs me amari putabam, qui inuidebant; eos non ſequebar, qui pete=bant. ꝙ ſi noſtris conſilijs uſi eſſemus, neq; apud nos tantum ualuiſset ſermo aut ſtultorum amicorum, aut improborum: beatiſſimi uiueremus. nūc quando ſpe=rare nos amici iubent, dabo operam, ne mea ualetudo tuo labori deſit. res quanta ſit, intelligo, quantoq; fue rit facilius manere domi, q̄ redire. ſed tamen ſi omneis Tribunos pl. habemus, ſi Lentulum tam ſtudioſum, q̄ uidetur, ſi uero etiā Pompeiū, et Cæſarem: non eſt de=ſperandum. De familia, quomodo placuiſse amicis ſcribis, faciemus. De loco, nunc quidem iam abijt pe ſtilentia: ſed quandiu fuit, me non attigit. Plancius ho mo officioſiſſimus me cupit eſse ſecum, et adhuc retinet. ego uolebam loco magis deſerto eſse in Epiro, quò neq; Hyſpo ueniret, nec milites: ſed adhuc Plancius me reti net: ſperat poſſe fieri, ut mecum in Italiam decedat. quem ego diem ſi uidero; & ſi in ueſtrum cōplexum uenero; ac ſi & uos, et me ipſum recuperaro: ſatis ma gnum mihi fructum uidebor percepiſſe & ueſtræ pie=tatis, & meæ. Piſonis humanitas, uirtus, amor in o=mneis nos tantus eſt, ut nihil ſupra poſſit. utinā ea res ei uoluptati ſit: gloriæ quidem uideo fore. De Q. fratre nihil ego te accuſaui: ſed uos, cū præſertim tam

pauci ſitis,uolui eſſe quamconiunctiſſimos. Quibus me uoluiſti agere gratias,egi,& me à te certiorem factum eſſe ſcripſi. Quod ad me mea Terentia ſcribis, te uicum uendituram: quid,obſecro te, (me miſerum) quid futurum eſt? & ſi nos premet eadem fortuna, quid puero miſero fiet? non queo reliqua ſcribere (tanta uis lacrymarum eſt) ne te in eundem fletum adducam. tantum ſcribo: ſi erunt in officio amici, pecunia non deerit: ſi non erunt,tu efficere tua pecunia non poteris. per fortunas miſeras noſtras uide,ne puerũ perditum perdamus.cui ſi aliquid erit,ne egeat: mediocri uirtute opus eſt,& mediocri fortuna,ut cætera conſequatur. Fac ualeas,& ad me tabellarios mittas,ut ſciam quid agatur, & uos quid agatis. mihi omnino iam breuis expectatio eſt. Tulliolæ,et Ciceroni ſalutem dic. Valete. D.ante diem VI. Cal.Dec.Dyrrhachij. Dyrrhachium ueni, ꝙ & libera ciuitas eſt,& in me officioſa, & proxima Italiæ. ſed ſi offendet me loci celebritas,aliò me conferam,& ad te ſcribam.

M. C. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

NOli putare me ad quenq̃ lõgiores epiſtolas ſcribere,niſi ſiquis ad me plura ſcripſit,cui puto reſcribi oportere: nec enim habeo,quod ſcribam: nec hoc tempore quicq̃ difficilius facio. ad te uero,et ad noſtram Tulliolam non queo ſine plurimis lacrymis ſcribere: uos enim uideo eſſe miſerrimas,quas ego beatiſſimas ſemper eſſe uolui: idq; præſtare debui,&,niſi tam timidi fuiſſemus,præſtitiſſem. Piſoné noſtrum meri-

to eius amo plurimum. cum, ut potui, per literas co=hortatus ſum, gratiaſq; egi, ut debui. In nouis Tribunis pl. intelligo ſpem te habere. id erit firmū, ſi Pompeij uoluntas erit: ſed Craſſum tamē metuo. à te quidem omnia fieri fortiſſime, & amantiſſime uideo, nec miror: ſed mœreo caſum eiuſmodi, ut tantis tuis miſerijs meæ miſeriæ ſubleuentur: nam ad me P. Valerius homo officioſus ſcripſit, id quod ego maximo cum fletu legi, quemadmodum à Veſta ad tabulam Valeriam ducta eſſes. hem mea lux, meum deſiderium, unde omnes opem petere ſolebant, te nunc mea Terentia ſic uexari, ſic iacere in lacrymis, & ſordibus, idq; fieri mea culpa, qui cæteros ſeruaui, ut nos periremus? Quod de domo ſcribis, hoc eſt de area: ego uero tum deniq; mihi uidebor reſtitutus, ſi illa nobis erit reſtituta. uerum hæc non ſunt in noſtra manu. illud doleo, quæ impenſa facienda eſt, in eius partem te miſeram, & deſpoliatam uenire. quòd ſi conficitur negotium, omnia conſequemur. ſin eadem nos fortuna premet, etiā ne reliquias tuas miſera proijcias? obſecro te mea uita, quod ad ſumptum attinet, ſine alios, qui poſſunt, ſi modo uolunt, ſuſtinere: & ualetudinem iſtam infirmam, ſi me amas, noli uexare: nam mihi ante oculos dies, noctesq; uerſaris: omnes labores te excipere uideo; timeo, ut ſuſtineas: ſed uideo in te eſſe omnia. quare ut id, quod ſperas, & quod agis, conſequamur, ſerui ualetudini. Ego, ad quos ſcribam, neſcio, niſi aut ad eos, qui ad me ſcribunt; aut ad eos, de quibus ad me uos aliquid ſcribitis. Longius, quoniam uobis ita placet, non diſcedam: ſed uelim quamſæpiſſime li=

teras mittatis, præſertim ſiquid eſt firmius, quod ſpe-remus. Valete mea deſideria, ualete. Datum ad III. *Non. Oct. Theſſalonicæ.*

M. C. TERENTIAE, ET TVLLIAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

Accepi ab Ariſtocrito treis epiſtolas, quas ego lacrymis propè deleui: conficior enim mœrore mea Terentia: nec me meæ miſeriæ magis excruciant, q̃ tuæ, ueſtræq́;. ego autem hoc miſerior ſum, quàm tu, quæ es miſerrima, ꝙ ipſa calamitas cõmunis eſt utriuſq; noſtrum, ſed culpa mea propria eſt. meum fuit officium, uel legatione uitare periculum, uel diligentia, & copijs reſiſtere, uel cadere fortiter. hoc miſerius, turpius, indignius nobis nihil fuit. quare cum dolore conficior, tum etiam pudore: pudet enim me uxori meæ optimæ, ſuauiſſimis liberis uirtutem, et diligentiam nõ præſtitiſſe: nam mihi ante oculos dies, nocteſq́; uerſatur ſqualor ueſter, & mœror, & infirmitas ualetudinis tuæ: ſpes autem ſalutis pertenuis oſtenditur. inimici ſunt multi, inuidi penè omnes. eijcere nos magnum fuit, excludere facile eſt. ſed tamen quandiu uos eritis in ſpe, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidiſſe uideantur. Vt tuto ſim, ꝙ laboras; id mihi nunc facillimum eſt, quem etiam inimici uolunt uiuere in tantis miſerijs. ego tamen faciam, quæ præcipis. Amicis, quibus uoluiſti, egi gratias: & eas literas Dexippo dedi: meq́; de eorum officio ſcripſi à te certiorem eſſe factum. Piſonem noſtrum mirifico eſſe ſtudio in

nos,& officio, & ego perſpicio, & omnes prædicant. Dij faxint,ut tali genero mihi præſenti tecum ſimul,et cum liberis noſtris frui liceat. nunc ſpes reliqua eſt in nouis Tribunis pl.& in primis quidem diebus : nam ſi inueterarit,actum eſt. ea re ad te ſtatim Ariſtocritum miſi,ut ad me continuo initia rerum , & rationem totius negotij poſſes ſcribere : etſi Dexippo quoq; ita imperaui, ſtatim ut recurreret : & ad fratrem miſi,ut crebro tabellarios mitteret : nam ego eo nomine ſum Dyrrhachij hoc tempore,ut quàcelerrime,quid agatur,audiam,& ſim tuto : ciuitas enim hæc ſemper à me defenſa eſt. cum inimici noſtri uenire dicétur,tum in Epirum ibo. Quod ſcribis,te,ſi uelim,ad me uéturam: ego uero,cum ſciam magnam partem iſtius oneris abs te ſuſtineri,te iſtic eſſe uolo . ſi perficitis quod agitis,me ad uos uenire oportet. ſin autem . ſed nihil eſt opus reliqua ſcribere . ex primis,aut ad ſummum ſecundis literis tuis conſtituere poterimus,quid nobis faciendum ſit . tu modo ad me uelim omnia diligentiſſime perſcribas : etſi magis iam rem, quàm literas, debeo expectare. Cura ut ualeas,& ita tibi perſuadeas,mihi te carius nihil eſſe, nec unquam fuiſſe . uale mea Terentia, quam ego uidere uideor,itaq; debilitor lacrymis . uale. Prid.Cal.Dec.Dyrrhachij.

M. C. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

Ego minus ſæpe ad uos do literas , q̃ poſſum, propterea ꝙ cum omnia mihi tẽpora ſunt miſera,tum uero,cum aut ſcribo ad uos,aut ueſtras lego,

conficior lacrymis ſic,ut ferre nõ poſſim. quòd utinam minus uitæ cupidus fuiſſem: certe nihil,aut non multum in uita mali uidiſſemus. quòd ſi nos ad aliquam alicuius commodi aliquando recuperandi ſpem fortuna reſeruauit: minus eſt erratum à nobis. ſin hæc mala fixa ſunt: ego uero te quamprimum mea uita cupio uidere,& in tuo cõplexu emori; quando neq; Dÿ, quos tu caſtiſſime coluiſti; neq; homines,quos ego ſeruaui ſemper,nobis gratiam retulerunt. Nos Brunduſÿ *apud* M.Lenium Flaccum *dies* XIII. *fuimus, uirum optimum,qui periculum fortunarum,& capitis ſui pro mea ſalute neglexit; neq; legis improbiſſimæ pœna deductus eſt,quo minus hoſpitÿ,& amicitiæ ius, officiumq; præſtaret. huic utinam aliquãdo gratiam referre poſſimus,habebimus quidem ſemper.* Brunduſio *profecti ſumus ad* V.Cal.Maias. *per* Macedoniam Cyzicum *petebamus. ò me perditum, ò me afflictum: quid nunc rogem te,ut uenias,mulierem ægram,et corpore,& animo confectam? non rogem? ſine te igitur ſim? opinor, ſic agam. ſi eſt ſpes noſtri reditus, eam confirmes, & re adiuues. ſin, ut ego metuo, tranſactum eſt: quoquo modo potes,ad me fac uenias.unum hoc ſcito: ſi te habebo,non mihi uidebor planè periÿſſe. ſed quid de* Tulliola *mea fiet? iam id uos uidete: mihi deeſt conſilium. ſed certe quoquo modo ſe res habebit, illius miſellæ & matrimonio,& famæ ſeruiendum eſt. quid* Cicero *meus,quid aget? iſte uero ſit in ſinu ſemper,& cõplexu meo. non queo iam plura ſcribere: impedit mœror.* Tu *quid egeris,neſcio; utrum aliquid teneas; an,quod metuo,planè ſis ſpoliata.* Piſoné,*ut*

ſcribis, ſpero fore ſemper noſtrum. De familia liberata, nihil eſt, quod te moueat. primum tuis ita promiſſum eſt, te facturam eſſe, ut quiſque eſſet meritus. eſt autem in officio adhuc Orpheus, præterea magnopere nemo. cæterorum ſeruorum ea cauſa eſt, ut, ſi res à nobis abeſſet, liberti noſtri eſſent, ſi obtinere potuiſſent; ſin ad nos pertinerent, ſeruirent, præterquam oppido pauci. ſed hæc minora ſunt. Tu ꝙ me hortaris, ut animo ſim magno, & ſpem habeam recuperandæ ſalutis: id uelim ſit eiuſmodi, ut recte ſperare poſſimus. nunc miſer quando tuas iam literas accipiam? quis ad me perferet? quas ego expectaſſem Brundusij, ſi eſſet licitum per nautas, qui tempeſtatem prætermittere noluerunt. Quod reliquum eſt, ſuſtenta te mea Terentia, ut potes. honeſtiſſime uiximus: floruimus. non uitium noſtrum, ſed uirtus noſtra nos afflixit. peccatum eſt nullum, niſi quòd non unà animam cum ornamentis amiſimus. ſed ſi hoc fuit liberis noſtris gratius, nos uiuere: cætera, quanquam ferenda non ſunt, feramus. atq; ego, qui te confirmo, ipſe me non poſſum. Clodium Philetærum, quòd ualetudine oculorum impediebatur, hominem fidelem, remiſi. Saluſtius officio uincet omneis ſpes. Cennius eſt perbeneuolus nobis: quem ſemper ſpero tui fore obſeruantem. Sicca dixerat ſe mecum fore: ſed Brunduſio diſceſſit. Cura, quoad potes, ut ualeas: & ſic exiſtimes, uehementius me tua miſeria, quàm mea commoueri. mea Terentia fidiſſima, atq; optima uxor, & mea cariſſima filiola, & ſpes reliqua noſtra Cicero, ualete. Prid. Cal. Maij, Brunduſio.

M. C. TERENTIAE, ET TVL. SVIS S.

S I tu, & Tullia lux noſtra ualetis, ego, et ſuaſſiſſimus Cicero ualemus. Prid. Id. Oct. Athenas uenimus, cum ſanè aduerſis uentis uſi eſſemus, tardeq́; & incommode nauigaſſemus. de naui exeuntibus nobis Acaſtus cum literis præſto fuit, uno & uigeſimo die, ſanè ſtrenue. accepi tuas literas: quibus intellexi te uereri, ne ſuperiores mihi redditæ nõ eſſent. omnes ſunt redditæ: diligentiſſimeq́; à te perſcripta ſunt omnia: idq́; mihi gratiſſimum fuit. neque ſum admiratus, hanc epiſtolam, quam Acaſtus attulit, breuem fuiſſe: iam enim me ipſum expectas, ſiue nos ipſos: qui quidem quamprimum ad uos uenire cupimus. & ſi, in quam Remp. uenimus, intelligo: cognoui enim ex multorum amicorum literis, quas attulit Acaſtus, ad arma rem ſpectare: ut mihi, cum uenero, diſſimulare non liceat quid ſentiam. ſed quãdo ſubeunda fortuna eſt, eo citius dabimus operam, ut ueniamus, quo facilius de tota re deliberemus. tu uelim, quod commodo ualetudinis tuæ fiat, quàm longiſſime poteris, obuiã nobis prodeas. De hæreditate Prætiana, quæ quidem mihi magno dolori eſt (ualde enim illum amaui) hoc uelim cures: ſi auctio ante meum aduentum fiet, ut Pomponius, aut, ſi is minus poterit, Camillus noſtrũ negotium curet. nos, cum uenerimus, reliqua per nos agemus. ſin tu iam Roma profecta eris, tamen curabis, ut hoc ita fiat. nos, ſi Dij adiuuabunt, circiter Id. Nou. in Italia ſperamus fore. Vos mea ſuauiſſima, & optatiſſima Terentia, & Tulliola, ſi nos

amatis, curate ut ualeatis. Athenis, ad XV. Cal. Nou.

M. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

n *Ec ſæpe eſt, cui literas demus: nec rem habemus ullam, quã ſcribere uelimus.* Ex tuis *literis, quas proxime accepi, cognoui prædiũ nullum uenire potuiſſe. quare uideas uelim, quomodo ſatisfiat ei, cui ſcis me ſatisfieri uelle.* Quòd *noſtra tibi gratias agit, id ego nõ miror te mereri, ut ea tibi merito tuo gratias agere poſſit.* Pollicem, *ſi adhuc non eſt profectus, quamprimum fac extrudas.* Cura *ut ualeas.* Idib. Quint. Vale.

M. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

o Mne*is moleſtias, & ſolicitudines, quibus et te miſerrimã habui, id quod mihi moleſtiſſimũ eſt,* Tulliolam*q́;, quæ nobis noſtra uita dulcior eſt, depoſui, & eieci. quid cauſæ autẽ fuerit, poſtridie intellexi, ꝙ à uobis diſceſſi.* χολὴν ἄκρατον *noctu eieci. ſtatim ita ſum leuatus, ut mihi* Deus *aliquis medicinã feciſſe uideatur. cui quidẽ tu* Deo, *quemadmodũ ſoles, pie, & caſte ſatisfacias, id eſt* Apollini, & Aeſculapio. Nauim *ſpero nos ualde bonam habere. in eam ſimul atq; conſcendi, hæc ſcripſi. deinde conſcribam ad noſtros familiares multas epiſtolas: quibus te, &* Tulliolam *noſtram diligentiſſime commendabo. cohortarer uos, quo animo fortiore eßetis, niſi uos fortiores cognoſcerem, ꝙ quenꝗ uirũ. et tamen eiuſmodi ſpero ne-*

gotia eſſe,ut & uos iſtic commodiſſime ſperem eſſe,& me aliquando cũ ſimilibus noſtri Remp. defenſurũ. Tu primũ ualetudinem tuã uelim cures: deinde,tibi ſi uidebitur,uillis iis utare,quæ longiſſime aberunt à militibus. fundo Arpinati bene poteris uti cũ familia urbana,ſi annona carior fuerit. Cicero belliſſimus tibi ſalutem plurimam dicit. Etiam atque etiam uale. Datum VII. Id. Iun.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

s I uales,bene eſt: ego quidem ualeo. Valetudinem tuam uelim cures diligentiſſime: nam mihi & ſcriptum,& nuntiatum eſt, te in febrim ſubito incidiſſe. Quòd celeriter me feciſti de Cæſaris literis certiorẽ,feciſti mihi gratũ.item poſthac,ſiquid opus erit,ſiquid acciderit noui,facies ut ſciam. Cura ut ualeas.uale. Datum IIII. Non. Iun.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

a D cæteras meas miſerias acceſſit dolor è Dolabellæ ualetudine,& Tulliæ. omnino de omnibus rebus nec quid conſilij capiã,nec quid faciã,ſcio. Tu uelim tuã,& Tulliæ ualetudinem cures. Vale.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

q Vid fieri placeret, ſcripſi ad Pomponiũ ſerius, q̃ oportuit.cum eo ſi locuta eris,intelliges quid fieri uelim. apertius ſcribi, quando ad illum ſcripſe-

ram, neceſſe non fuit. de ea re, & de cæteris rebus quã=
primum uelim nobis literas mittas. Valetudinem
tuam cura diligenter. uale. VII. Id. Quint.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

S I uales, bene eſt: ego ualeo. Tullia noſtra
uenit ad me prid. Id. Iun. cuius ſumma uir
tute, & ſingulari humanitate, grauiore etiã
ſum dolore affectus, noſtra factum eſſe negligentia, ut
longe alia in fortuna eſſet, atque eius pietas, ac dignitas
poſtulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæ=
ſarem mittere, & cum eo Cn. Saluſtium. ſi profectus
erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam cura
diligenter. uale. XVII. Cal. Quint.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

q Vòd nos in Italiã ſaluos ueniſſe gaudes, per=
petuo gaudeas uelim. ſed perturbati dolore
animi, magniſq; iniurijs, metuo ne id conſilij
ceperimus, quod non facile explicare poſſimus. quare,
quantum potes, adiuua. quid autem poſſis, mihi in mẽ
tem non uenit. in uiam quòd te des hoc tempore, nihil
eſt. & longum eſt iter, & non tutum: & non uideo
quid prodeſſe poſſis, ſi ueneris. Vale. Datum
prid. Non. Nou. Brunduſio.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

q Vod ſcripſi ad te proximis literis de nuntio re=
mittendo; quæ ſit iſtius uis hoc tempore, & quæ
concitatio

concitatio multitudinis, ignoro. ſi metuendus iratus eſt, quies tamen ab illo fortaſſe naſcetur. totum iudicabis quale ſit; & quod in miſerrimis rebus minime miſerum putabis, id facies. Vale. VI. Id. Quint.

TVLLIVS TERENTIAE, ET PATER TVLLIOLAE, DVABVS ANIMIS SVIS: ET CICERO MATRI OPTIMAE, SVAVISSIMAE SORORI S. P. D.

I uos ualetis, nos ualemus. Veſtrum iam conſilium eſt, non ſolum meum, quid ſit uobis faciendũ. ſi ille Romã modeſte uenturus eſt, recte in præſentia domi eſſe poteſtis. ſin homo amens diripiendã Vrbem daturus eſt; uereor, ut Dolabella ipſe ſatis uobis prodeſſe poſſit. etiã illud metuo, ne iam intercludamini, ut, cum uelitis, exire non liceat. reliquũ eſt, quod ipſæ optime conſiderabitis, ueſtri ſimiles fœminæ ſint'ne Romæ: ſi enim non ſunt; uidendũ eſt, ut honeſte uos eſſe poſſitis. quomodocunq; nunc ſe res habet; modo ut hæc uobis loca tenere liceat, belliſſime uel mecum, uel in noſtris prædijs eſſe poteritis. etiam illud uerẽdũ eſt, ne breui tẽpore fames in Vrbe ſit. his de rebus uelim cũ Pomponio, cum Camillo, cum quibus uobis uidebitur, conſideretis: ad ſummam, animo forti ſitis. Labienus rem meliorem fecit. adiuuat etiam Piſo, ꝙ ab Vrbe diſcedit, & ſceleris condemnat generum ſuum. Vos meæ cariſſimæ animæ ꝗ ſæpiſſime ad

me ſcribite, & uos quid agatis, & quid iſtic agatur. Quintus pater, & filius, & Rufus uobis ſalutem dicunt. Valete. VIII. Cal. Quint. Minturnis.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI uales, bene eſt: ego ualeo. Cõſtitueramus, ut ad te antea ſcripſerã, obuiã Ciceronẽ Cæſari mittere: ſed mutauimus conſiliũ, quia de illius aduẽtu nihil audiebamus. De cæteris rebus, etſi nihil erat noui, tamẽ quid uelimus, & quid hoc tẽpore putemus opus eſſe, ex Sicca poteris cognoſcere. Tulliã adhuc mecũ teneo. Valetudinẽ tuã cura diligẽter. Vale. XII. Cal. Quint.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI uales, bene eſt: ego ualeo. Etſi eiuſmodi tẽpora noſtra ſunt, ut nihil habeã, quod aut à te literarũ expectẽ, aut ipſe ad te ſcribã: tamẽ neſcio quo modo et ipſe ueſtras literas expecto, et ſcribo ad uos, cũ habeo, q̃ ferat. Volũnia debuit in te officioſior eſſe, q̃ fuit: & id ipſum, quod fecit, potuit diligẽtius facere, et cautius: q̃q̃ alia ſunt, quæ magis curemus, magiſq; doleamus: quæ me ita cõficiũt, ut ij uoluerũt, qui me de mea ſententia detruſerũt. Cura ut ualeas. prid. Non. Ian.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI quid haberem, quod ad te ſcriberem, facerem id & pluribus uerbis, & ſæpius. nunc, quæ ſunt negotia, uides. ego autem quomodo ſim affectus, ex Lepta, & Trebatio poteris cognoſcere. tu fac ut tuam, & Tulliæ ualetudinem cures. Vale.

TVLLIVS TERENTIAE, ET PATER SVAVISSIMAE FILIAE: CICERO MATRI, ET SORORI S. D. P.

COnſiderãdum uobis etiam atq; etiam animæ meæ diligenter puto, quid faciatis; Romæ'ne ſitis, an mecum in aliquo tuto loco. id nõ ſolum meũ conſilium eſt, ſed etiã ueſtrum. mihi ueniũt in mentem hæc; Romæ uos eſſe tuto poſſe per Dolabellam; eamq; rem poſſe nobis adiumento eſſe; ſiqua uis, aut ſiquæ rapinæ fieri cœperint. ſed rurſus illud me mouet, ꝙ uideo omnes bonos abeſſe Roma, & eos mulieres ſuas ſecum habere. hæc autem regio, in qua ego ſum, noſtrorũ eſt tum oppidorum, tum etiã prædiorũ: ut & multum eſse mecum, &, cum abieritis, commode etiã in noſtris prædijs eſse poſſitis. mihi planè nõ ſatis conſtat adhuc, utrum ſit melius. uos uidete, quid aliæ faciant iſto loco fœminæ; & ne, cum uelitis, exire non liceat. id uelim diligenter etiam atq; etiam uobiſcum, & cum amicis conſideretis. Domus ut propugnacula, & præſidium habeat, Philotimo dicetis. Et uelim tabellarios inſtituatis certos, ut quotidie aliquas à uobis literas accipiam. Maxime autem date operam, ut ualeatis, ſi nos uultis ualere. VIII. Cal. Febr. Formijs.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

IN maximis meis doloribus excruciat me ualetudo Tulliæ noſtræ. de qua nihil eſt, quod ad te plura ſcribam: tibi enim æque magnæ curæ eſse certo ſcio. Quod me propius uultis accedere, uideo ita eſſe

faciendum: etiam ante feciſſem: ſed me multa impedierunt, quæ ne nunc quidem expedita ſunt. ſed à Pōponio expecto literas, quas ad me quamprimum perferendas cures uelim. Da operam ut ualeas.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

IN Tuſculanum nos uenturos putamus aut Nonis, aut poſtridie. ibi fac ut ſint omnia parata: plures enim fortaſſe nobiſcum erũt: & ut arbitror, diutius ibi commorabimur. labrum ſi in balneo non eſt, fac ut ſit: item cætera, quæ ſunt ad uictum, & ad ualetudinem neceſſaria. Vale. V. Cal. Oct. de Venuſino.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI uales, bene eſt: ego ualeo. Da operã, ut conualeſcas: quod opus erit, ut res, tempusq́; poſtulat, prouideas, atq; adminiſtres, & ad me de omnibus rebus quamſæpiſſime literas mittas. Vale.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI uales, bene eſt: ego ualeo. Nos quotidie tabellarios ueſtros expectamus: qui ſi uenerint, fortaſſe erimus certiores, quid nobis faciendum ſit; faciemusq́; te ſtatim certiorem. Valetudinẽ tuam cura diligenter. Vale. Cal. Sept.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI uales, bene eſt: ego ualeo. Redditæ mihi iã tandẽ ſunt à Cæſare literæ ſatis liberales: &

ipſe opinione celerius uenturus eſſe dicitur. cui utrum obuiam procedam, an hic eum expectem, cum conſtituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi uelim quamprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. prid. Id. Sext.

TVLLIVS TERENTIAE S. D.

I uales, bene eſt: ego ualeo. Nos neq; de Cæſaris aduentu, neq; de literis, quas Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc certi habemus: ſiquid erit certi, faciam te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam fac ut cures. Vale. III. Id. Sext.

M. T. C. EPISTOLARVM AD SENATVM, ET ALIOS LIBER XV.

M. TVLLIVS M. F. CICERO PROCOS. S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. Q. R.

I uos bene ualetis, bene eſt: ego quidem ualeo. Etſi non dubie mihi nuntiabatur Parthos tranſiſſe Euphratem cum omnibus ferè ſuis copijs: tamen, quod arbitrabar à M. Bibulo Procos. certiora de his rebus ad uos ſcribi poſſe, ſtatuebam mihi non neceſſe eſſe publice ſcribere ea, quæ de alterius prouincia nuntiarentur. poſtea uero quàm certiſſimis auctoribus, legatis, nuntijs, literis ſum certior factus: uel

ꝙ tanta res erat, uel ꝙ non dum audieramus Bibulum in Syriam ueniſſe, uel quia adminiſtratio huius belli mihi cum Bibulo penè eſt communis; quæ ad me delata eſſent, ſcribenda ad uos putaui. Regis Antiochi Cōmageni legati primi mihi nuntiarunt Parthorum magnas copias Euphratem tranſire cœpiſſe. quo nuntio allato, cum eſſent nonnulli, qui ei Regi minorem fidem habendam putarent, ſtatui expectandum eſſe, ſiquid certius afferretur. ad XIII. Cal. Oct. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniæ, & Cappadociæ mihi literæ redditæ ſunt à Tarcondimoto, qui fideliſſimus ſocius trans Taurum, amiciſſimusq; populi R. exiſtimatur: Pacorum Orodis Regis Parthorum filium cum permagno equitatu Parthico tranſiſſe Euphratem, & caſtra poſuiſſe Tybæ: magnumq; tumultum eſſe in prouincia Syria excitatum. eodem die ab Iamblicho phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene ſentire, amicumq; eſſe Reip. noſtræ, literæ de iiſdem rebus mihi redditæ ſunt. his rebus allatis, etſi intelligebam ſocios infirme animatos eſſe, & nouarum rerum expectatione ſuſpenſos: ſperabam tamen eos, ad quos iam acceſſeram, quiq; noſtram cōſuetudinem, integritatemq; perſpexerant, amiciores populo R. eſſe factos: Ciliciam autem firmiorem fore, ſi æquitatis noſtræ particeps facta eſſet. & ob eam cauſam; & ut opprimerētur ii, qui ex Cilicum gente in armis eſſent; & ut hoſtis is, qui eſſet in Syria, ſciret exercitum populi R. non modo non cedere his nuntiis allatis, ſed etiam propius accedere: exercitum ad Taurum inſtitui ducere. ſed ſiquid apud uos auctoritas mea ponde-

ris habet, in iis præſertim rebus, quas uos audiſtis, ego pene cerno: magnopere uos & hortor, & moneo, ut his prouincijs ſerius uos quidem, q̃ decuit, ſed aliquando tamen conſulatis. nos quemadmodum inſtructos, & quibus præſidijs munitos ad tanti belli opinionem miſeritis, non eſtis ignari. quod ego negotium non ſtultitia obcæcatus, ſed uerecundia deterritus non recuſaui: neq; enim unquam ullum periculum tantum putaui, quod ſubterfugere mallem, q̃ ueſtræ auctoritati obtemperare. hoc autem tempore res ſeſe ſic habet, ut, niſi exercitum tantum, quantum ad maximum bellum mittere ſoletis, mature in has prouincias miſeritis, ſummum periculum ſit, ne amittendæ ſint omnes hæ prouinciæ, quibus uectigalia populi R. continentur. quãobrem autem in hoc prouinciali delectu ſpem habeatis aliquam, cauſa nulla eſt: neq; multi ſunt: & diffugiunt, qui ſunt, metu oblato: & quod genus hoc militum ſit, iudicauit uir fortiſſimus M. Bibulus in Aſia; qui, cum ei permiſiſſetis, delectũ habere noluerit. nam ſociorum auxilia propter acerbitatem, atq; iniurias imperij noſtri, aut ita imbecilla ſunt, ut non multum nos iuuare poſſint; aut ita alienata à nobis, ut neq; expectandum ab iis, neq; cõmittendum iis quicquam eſſe uideatur. Regis Deiotari & uoluntatem, et copias, quantæcunq; ſunt, noſtras eſſe duco. Cappadocia eſt inanis. Reliqui Regis, tyranniq; neq; opibus ſatis firmi, nec uoluntate ſunt. mihi in hac paucitate militum, animus certe non deerit: ſpero, ne cõſilium quidem. quid caſurum ſit, incertum eſt. utinam ſaluti noſtræ conſulere poſſimus: dignitati certe conſulemus. Valete.

M. TVLLIVS M. F. CICERO PRO= COS. S. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S.P.Q.R.

I uos bene ualetis, bene eſt : ego quidem ualeo. Cum prid. Cal. Sext. in prouinciam ueniſſem, neq; maturius propter itinerũ, & nauigationum difficultatem uenire potuiſſem : maxime conuenire officio meo, Reique pub. conducere putaui, parare ea, quæ ad exercitum, quæq; ad rem militarem pertinerent. quæ cum eſſent à me cura magis, & diligentia, q̃ facultate, & copia conſtituta; nuntijq;, & literæ de bello à Parthis in prouinciam Syriam illato quotidie ferè afferrentur : iter mihi faciendum per Lycaoniam, & per Iſauros, & per Cappadociã arbitratus ſum : erat enim magna ſuſpicio, Parthos, ſi ex Syria egredi, atq; irrũpere in meam prouinciam conarentur, iter eos per Cappadociam, ꝙ ea maxime pateret, eſſe facturos. itaque cum exercitu per Cappadociæ partem eam, quæ cũ Cilicia continens eſt, iter feci : caſtraq; ad Cybiſtra, quod oppidum eſt ad montem Taurum, locaui : ut Artuaſdes Rex Armenius, quocunq; animo eſſet, ſciret nõ procul à ſuis finibus exercitum populi R. eſſe; & Deiotarum, fideliſſimum Regem, atq; amiciſſimum Reip. noſtræ, maxime coniunctum haberem, hominem cuius & conſilio, & opibus adiuuari poſſet Reſp. quo cum in loco caſtra haberem, equitatumq; in Ciliciam miſiſſem, ut & meus aduentus ijs ciuitatibus, quæ in ea parte eſſent, nuntiatus, firmiores animos hominum faceret; & ego mature, quid ageretur in Syria, ſcire poſſem :

tempus eius tridui, quod in his caſtris morabar, in magno officio, & neceſſario mihi ponendum putaui. cum enim ueſtra auctoritas interceſſiſſet, ut ego Regem Ariobarzanem, Euſeben, & Philoromæum, tuerer; eiusq; Regis ſalutem, & incolumitatem regni defenderem; Regi, regnoq; præſidio eſſem; adiunxiſſetisq; ſalutẽ eius Regis populo, ſenatuiq; magnæ curæ eſſe; quod nullo unquã de Rege decretum eſſet à noſtro ordine: existimaui me iudicium ueſtrum ad Regem deferre debere, eiq; præſidium meum, & fidem, & diligentiam polliceri: ut, quando ſalus ipſius, & incolumitas regni mihi commendata eſſet à uobis, diceret, ſi quid uellet. quæ cum eſſem in conſilio meo cum Rege locutus; initio ille orationis ſuæ uobis maximas, ut debuit, deinde etiam mihi gratias egit; ꝙ ei permagnum, & perhonorificũ uidebatur, ſenatui populoq; R. tantæ curæ eſſe ſalutem ſuam, meq; tantam diligentiam adhibere, ut & mea fides, & cõmendationis ueſtræ auctoritas perſpici poſſet. atq; ille primo, quod mihi maximæ lætitiæ fuit, ita mecum locutus eſt, ut nullas inſidias neq; uitæ ſuæ, neq; regno diceret ſe aut intelligere fieri, aut etiam ſuſpicari. cum ei ego gratulatus eſſem, idq; me gaudere dixiſſẽ, cohortatus ut recordaretur caſum illum interitus paterni, & uigilanter ſe tueretur, atq; admonitu ſenatus conſuleret ſaluti ſuæ: tum à me diſceſſit in oppidum Cybiſtra. poſtero autem die cum Ariarathe fratre ſuo, & cũ paternis amicis maioribus natu ad me in caſtra uenit; perturbatusq;, et flens, cum idem & frater faceret, & amici, meã fidem, ueſtram cõmendationẽ implorare cœpit.

*cum admirarer, quid accidiſſet noui: dixit, ad ſe in=
dicia manifeſtarum inſidiarum eſſe delata: quæ eſſent
ante aduentum meum occultata, ꝙ ij, qui ea pateface=
re poſſent, propter metum reticuiſſent: eo autem tem=
pore ſpe mei præſidij complures ea, quæ ſcirent, auda
cter ad ſe detuliſſe: in his amantiſſimum ſui, ſumma
pietate præditum, fratrem dicere ea, quæ is me quoq;
audiẽte dicebat, ſe ſolicitatum eſſe, ut regnare uellet:
id uiuo fratre ſuo accidere non potuiſſe: ſe tamen an=
te illud tempus eam rem nũquam in medium propter
periculi metum protuliſſe. quæ cum eſſet locutus: mo
nui Regem, ut omnẽ diligentiam ad ſe conſeruandum
adhiberet: amicoſq; in patris eius fide, atq; iudicio pro=
batos, hortatus ſum, Regis ſui uitam, docti caſu acer=
biſſimo patris eius, omni cura, cuſtodiaq; defenderent.
cum Rex à me equitatum, cohorteſq; de exercitu meo
poſtularet: etſi intelligebam ueſtro S.C. nõ modo poſſe
me id facere, ſed etiam debere: tamen cum Reſp. po=
ſtularet propter quotidianos ex Syria nuntios, ut quã=
primum exercitũ ad Ciliciæ fines adducerem: cumq;
mihi Rex patefactis iam inſidijs non egere exercitu po=
puli R. ſed poſſe ſe. ſuis opibus defendere uideretur:
illum cohortatus ſum, ut in ſua uita conſeruanda prĩ
mum regnare diſceret: à quibus perſpexiſſet ſibi inſi=
dias paratas, in eos uteretur iure regio: pœna afficeret
eos, quos neceſſe eſſet: reliquos metu liberaret: præſidio
exercitus mei ad eorum, qui in culpa eſſent, timorem
potius, quàm ad cõtentionem uteretur: fore autem, ut
omnes, quando S.C. noſſent, intelligerent me Regi, ſi
opus eſſet, ex auctoritate ueſtra præſidio futurum.*

ita confirmato illo, ex eo loco caſtra moui, & iter in Ciliciam facere inſtitui: cum hac opinione è Cappadocia diſcederem, ut conſilio ueſtro, caſu incredibili, ac penè diuino Regem, quem uos honorificentiſſimè appellaſſetis nullo poſtulante, quemq; meæ fidei commendaſſetis, & cuius ſalutem magnæ uobis curæ eſſe decreuiſſetis, meus aduentus præſentibus inſidijs liberaſſet. quod ad uos à me ſcribi, non alienum putaui, ut intelligeretis ex ijs, quæ penè acciderunt, uos multo ante, ne ea acciderent, prouidiſſe: eoq; uos ſtudioſius feci certiores, quòd in Rege Ariobarzane ea mihi ſigna uideor uirtutis, ingenij, fidei, beneuolentiæq; erga uos perſpexiſſe, ut non ſine cauſa tantam curam, diligentiamq; in eius uos ſalutem uideamini contuliſſe. Valete.

M. CICERO IMP. S. D. M. CATONI.

CVm ad me legati miſſi ab Antiocho Commageno, ueniſſent in caſtra ad Iconiū ante diē III. Non. Sept. ijq; mihi nuntiaſſent, Regis Parthorum filium, quocum eſſet nupta Regis Armeniorū ſoror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copijs, multarumq; præterea gentium magna manu ueniſſe, Euphratemq; iam tranſire cœpiſſe; diciq;, Armenium Regem in Cappadociam impetum eſſe facturum: putaui pro noſtra neceſſitudine me hoc ad te ſcribere oportere. publice propter duas cauſas nihil ſcripſi: quòd & ipſum Commagenum legati dicebant ad ſenatum ſtatim nuntios, literaſq; miſiſſe: & exiſtimabam M.

Bibulum Procos. qui circiter Id. Sext. ab Epheſo in Syriam nauibus profectus erat, quòd ſecundos uentos habuiſſet, iam in prouinciam ſuam perueniſſe: cuius literis omnia certiora perlatum iri ad ſenatum putabam. Mihi, ut in huiuſmodi re, tantoq; bello, maximæ curæ eſt, ut, quæ copijs, & opibus tenere uix poſſumus, ea manſuetudine, & cõtinentia noſtra, ſociorum fidelitate teneamus. Tu uelim, ut conſueſti, nos abſenteis diligas, & defendas. Vale.

M. CICERO IMP. S. D. M. CATONI.

Vmma tua auctoritas fecit, meũq; perpetuũ de tua ſingulari uirtute iudicium, ut magni mea intereſſe putarẽ, & res eas, quas geſſiſſem, tibi notas eſſe, & non ignorari à te, qua æquitate, & continentia tuerer ſocios, prouinciamq; adminiſtrarem: his enim à te cognitis, arbitrabar facilius me tibi, quæ uellem, probaturũ. Cum in prouinciam prid. Cal. Sext. ueniſſem, & propter anni tempus ad exercitũ mihi confeſtim eſſe eũdum uiderem: biduũ Laodiceæ fui, deinde Apameæ quatriduum, triduũ Synnadis, totidem dies Philomeli. quibus in oppidis cũ magni conuentus fuiſſent: multas ciuitates acerbiſſimis tributis, & grauiſſimis uſuris, et falſo ære alieno liberaui. cumq; ante aduentum meum ſeditione quadam exercitus eſſet diſſipatus, quinq; cohortes ſine legato, ſine Tribuno mil. deniq; etiam ſine centurione ullo apud Philomelum conſediſſent, reliquus exercitus eſſet in Lycaonia: M. Anneio legato imperaui, ut eas quinq; cohorteis ad reliquum

exercitum duceret; coactoq; in unum locum exercitu, caſtra in Lycaonia apud Iconium faceret. quod cum ab illo diligenter eſset actum; ego in caſtra ad VII. *Cal. Sept. ueni: cum interea ſuperioribus diebus ex* S. C. *& euocatorum firmam manum, & equitatum ſatis idoneum, & populorum liberorum, Regumq; ſociorum auxilia uoluntaria comparauiſſem. interim cũ exercitu luſtrato iter in Ciliciam facere cœpiſsem* *Cal. Sept. legati à Rege Commageno ad me miſſi, pertumultuoſe, neque tamen non uere, Parthos in Syriam tranſiſse, nuntiauerunt. quo audito, uehementer ſum commotus cum de Syria, tum de mea prouincia, de reliqua deniq; Aſia. itaq; exercitum mihi ducendum per Cappadociæ regionem eam, quæ Ciliciam attingeret, putaui: nam ſi me in Ciliciam demiſiſſem, Ciliciam quidem ipſam propter montis Amani naturam facile tenuiſſem (duo ſunt enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterq; paruis præſidijs propter anguſtias intercludi poteſt: nec eſt quicquam Cilicia contra Syriam munitius) ſed me Cappadocia mouebat, quæ patet à Syria, Regesq; habet finitimos, qui etiam ſi ſunt amici nobis, tamen aperte Parthis inimici eſſe non audent. itaque in Cappadocia extrema non longe à Tauro apud oppidum Cybiſtra caſtra feci; ut & Ciliciam tuerer; & Cappadociam tenens, noua finitimorum conſilia impedirem. interea in hoc tanto motu, tantáq; expectatione maximi belli, Rex Deiotarus, cui non ſine cauſa plurimum ſemper & meo, & tuo, & ſenatus iudicio tributum eſt, uir cùm beneuolentia, & fide erga populum R. ſingulari, tum præſentia, magnitu-*

dine & animi,et conſilij legatos ad me miſit,ſe cum o-mnibus ſuis copijs in mea caſtra eſſe uenturum. cuius ego ſtudio,officioq; cōmotus,egi ei per literas gratias: idq; ut maturaret, hortatus ſum. cum autem ad Cy-biſtra propter rationem belli quinque dies eſſem com-moratus, Regem Ariobarzanem,cuius ſalutem à ſe-natu te auctore commendatam habebam, præſentibus inſidijs nec opinantem liberaui: neque ſolum ei ſalu-ti fui, ſed etiam curaui, ut cum auctoritate regna-ret. Metram,& eum, quem tu diligenter mihi com-mendaras,Athenæum, importunitate Athenaidis exi-lio multatos,maxima apud Regē auctoritate,gratiáq; conſtitui. cumq; magnum bellum in Cappadocia con-citaretur, ſi ſacerdos armis ſe,quod facturus putaba-tur,defenderet,adoleſcens & equitatu, & peditatu, & pecunia paratus,& toto,ijs,qui nouari aliquid uo-lebant: perfeci, ut è regno ille diſcederet; Rexq; ſine tumultu, ac ſine armis, omni auctoritate aulæ com-munita,regnum cum dignitate obtineret. interea co-gnoui multorum literis, atque nuntijs, magnas Par-thorum copias, & Arabum ad oppidum Antiochiam acceſſiſſe, magnumq; eorum equitatum, qui in Cili-ciam tranſiſſet,ab equitum meorum turmis, & à co-horte prætoria, quæ erat Epiphaneæ præſidij cauſa, occidione occiſum. quare cum uiderem à Cappadocia Parthorum copias auerſas, non longe à finibus eſſe Ci liciæ: quàm potui maximis itineribus ad Amanum ex-ercitum duxi. quò ut ueni; hoſtem ab Antiochia re-ceſſiſſe, Bibulum Antiochiæ eſſe cognoui; Deiota-rumq; confeſtim iam ad me uenientem cum magno,

& firmo equitatu, & peditatu, & cum omnibus ſuis copijs, certiorem feci, non uideri eſſe cauſam, cur abeſſet à regno; meq; ad eum, ſiquid forte noui accidiſſet, ſtatim literas, nuntioſq; miſſurum eſſe. cumq; eo animo ueniſſem, ut utriq; prouinciæ, ſi ita tempus ferret, ſubuenirem: tamen id, quod iam ante ſtatueram uehementer intereſſe utriuſque prouinciæ, pacare Amanum, & perpetuum hoſtem ex eo monte tollere, agere perrexi. cumq; me diſcedere ab eo monte ſimulaſſem, & alias parteis Ciliciæ petere; abeſſemq; ab Amano iter unius diei; & caſtra apud Epiphaneam feciſſem: ad IIII. Id. Oct. cum adueſperaſceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, ut ad IIII. Id. Oct. cum luceſceret, in Amanum aſcenderem: diſtributiſq; cohortibus, & auxilijs, cum alijs Quintus frater legatus mecum ſimul, alijs C. Pontinus legatus, reliquis M. Anneius, & L. Tulleius legati præeſſent, pleroſque nec opinanteis oppreſſimus, qui occiſi, captiq; ſunt intercluſi fuga. Eranam autem, quæ fuit non uici inſtar, ſed urbis, quòd erat Amani caput, itemq; Sepyram, & Ceminorim, acriter, & diu repugnantibus, Pontino illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore uſque ad horam diei decimam, magna multitudine hoſtium occiſa, cepimus: caſtellaque ſex capta: complura incendimus. his rebus ita geſtis, caſtra in radicibus Amani habuimus apud aras Alexandri quatriduum: & in reliquijs Amani delendis, agriſq; uaſtandis, quæ pars eius montis meæ prouinciæ eſt, id tempus omne conſumpſimus. confectis his rebus, ad oppidum Eleutherocilicum Pin-

deniſsum exercitum adduxi. quod cũ eſset altiſſimo, & munitiſſimo loco, ab iiſq; incoleretur, qui ne Regibus quidem unquam paruiſsent, cum & fugitiuos reciperent, & Parthorum aduentum acerrime expectarent: ad exiſtimationem imperij pertinere arbitratus ſum, comprimere eorum audaciam, quo facilius etiam cæterorum animi, qui alieni eſsent ab imperio noſtro, frangerentur. uallo, & foſsa circũdedi: ſex caſtellis, caſtriſq; maximis ſepſi: aggere, uineis, turribus oppugnaui: uſuſq; tormentis multis, multis ſagittarijs, magno labore meo, ſine ulla moleſtia, ſumptu'ue ſociorum, ſeptimo quinquageſimo die rem confeci; ut omnibus partibus urbis diſturbatis, aut incenſis, compulſi in poteſtatem meam peruenirent. His erant finitimi pari ſcelere, & audacia Tibarani. ab his, Pindeniſso capto, obſides accepi. exercitum in hiberna dimiſi. Quintum fratrem negotio præpoſui, ut in uicis aut captis, aut male pacatis exercitus collocaretur. Nunc uelim tibi ſic perſuadeas, ſi de his rebus ad ſenatum relatum ſit, me exiſtimaturum ſummam mihi laudem tributam, ſi tu honorem meum ſententia tua comprobaris. idq;, etſi talibus de rebus grauiſſimos homines & rogare ſolere, & rogari ſcio, tamen admonendum potius te à me, quàm rogandum puto: tu es enim is, qui me tuis ſententijs ſæpiſſime ornaſti; qui oratione, qui prædicatione, qui ſummis laudibus in ſenatu, in cõcionibus ad cœlum extuliſti; cuius ego ſemper tanta eſse uerborum pondera putaui, ut, uno uerbo tuo cum mea laude coniuncto, omnia conſequi me arbitrarer. te deniq; memini, cum cuidam clariſſimo, atq;

mo, atque optimo uiro ſupplicationem non decerneres, dicere te decreturum, ſi referretur ob eas res, quas Conſul in urbe geſſiſſet. tu idem mihi ſupplicationem decreuiſti togato, non, ut multis, Rep. bene geſta, ſed, ut nemini, Rep. conſeruata. mitto, quòd inuidiam, quòd pericula, quòd omnes meas tempeſtates & ſubieris, et multo etiam magis, ſi per me licuiſſet, ſubire paratiſſimus fueris: quòd denique inimicum meum, tuum inimicum putaris: cuius etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis cauſa in ſenatu defendenda approbaris. à me autem hæc ſunt profecta, quæ ego in beneficij loco non pono, ſed in ueri teſtimonij, atque iudicij: non ut præſtantiſſimas tuas uirtutes tacitus admirarer (quis enim in te id non facit?) ſed in omnibus orationibus, ſententijs dicendis, cauſis agendis, omnibus ſcriptis, græcis, latinis, omni denique uarietate literarum mearum te non modo ijs, quos uidiſſemus, ſed ijs, de quibus audiſſemus, omnibus anteferrem. quæres fortaſſe, quid ſit, quòd ego hoc neſcio quid gratulationis, & honoris à ſenatu tanti æſtimem. agam iam tecum familiariter, ut eſt & ſtudijs, & officijs noſtris mutuis, & ſumma amicitia dignum, & neceſſitudine etiam paterna. Si quiſquam fuit unquam remotus & natura, & magis etiam, ut mihi quidem ſentire uideor, ratione, atque doctrina ab inani laude, & ſermonibus uulgi: ego profecto is ſum. teſtis eſt Conſulatus meus: in quo, ſicut in reliqua uita, fateor ea me ſtudioſe ſecutũ, ex quibus uera gloria naſci poſſet: ipſam quidem gloriam per ſe nunquam putaui expetendam, itaque & prouinciam

ornatam,& ſpem non dubiam triumphi neglexi. ſacerdotium denique,cum(quemadmodum te exiſtimare arbitror)non difficillime conſequi poſſem,nō appetiui. idem poſt iniuriam acceptam,quam tu Reip. calamitatem ſemper appellas, meam non modo non calamitatem,ſed etiam gloriam, ſtudui quamornatiſſima ſenatus,populiq; R. de me iudicia intercedere. itaq; & Augur poſtea fieri uolui,quod antea neglexeram: et eum honorem,qui à ſenatu tribui rebus bellicis ſolet,neglectum à me olim, nunc mihi expetendum puto. huic meæ uoluntati,in qua ineſt aliqua uis deſiderij ad ſanādum uulnus iniuriæ,ut faueas,adiutorq; ſis,quod paulo ante me negaram rogaturum, uehementer te rogo, ſed ita, ſi non ieiunum hoc neſcio quid,quod ego geſſi, & contemnendum uidebitur, ſed tale, atque tantum, ut multi nequaquam paribus rebus honores ſummos à ſenatu conſecuti ſint. equidem etiam mihi illud animaduertiſſe uideor (ſcis enim, quàm attente te audire ſoleam) te non tam res geſtas,quàm mores, inſtituta, atque uitam imperatorum ſpectare ſolere in habendis, aut non habendis honoribus. quod ſi in mea cauſa conſiderabis,reperies me exercitu imbecillo contra metum maximi belli firmiſſimum præſidium habuiſſe,æquitatem,& continentiam. his ego ſubſidijs ea ſum conſecutus,quæ nullis legionibus conſequi potuiſſem: ut ex alieniſſimis ſocijs amiciſſimos,ex infideliſſimis firmiſſimos redderem,animoſq; nouarum rerum expectatione ſuſpenſos, ad ueteris imperij beneuolentiam traducerem. ſed nimis hæc multa de me,præſertim ad te,à quo uno omnium ſociorum querelæ audiuntur. cognoſces

ex ijs, qui meis inſtitutis ſe recreatos putant. cumq́; omnes uno propè conſenſu de me apud te ea, quæ mihi optatiſſima ſunt, prædicabunt: tum duæ maximæ clientelæ tuæ, Cyprus inſula, & Cappadociæ regnum, tecum de me loquentur: puto etiam Regem Deiotarum, qui uni tibi eſt maxime neceſſarius. quæ ſi etiam maiora ſunt, & in omnibus ſeculis pauciores uiri reperti ſunt, qui ſuas cupiditates, quàm qui hoſtiũ copias uincerent: eſt profecto tuum, cum ad res bellicas hæc, quæ rariora, et difficiliora ſunt, genera uirtutis adiunxeris, ipſas etiam illas res geſtas iuſtiores eſſe, & maiores, putare. extremum illud eſt, ut, quaſi diffidens rogationi meæ, philoſophiam ad te allegem: qua nec mihi carior ulla unquam res in uita fuit, nec hominum generi maius à Deis munus ullum eſt datum. hæc igitur, quæ mihi tecum communis eſt, ſocietas ſtudiorum, atq; artium noſtrarum, quibus à pueritia dediti, ac deuincti, ſoli propemodum nos philoſophiam illam ueram, & antiquam, quæ quibuſdam otij eſſe, ac deſidiæ uidetur, in forum, atque in Remp. atque in ipſam aciem penè deduximus; tecum agit de mea laude, cui negari à Catone fas eſſe non puto. quamobrem ſic tibi perſuadeas uelim: ſi mihi tua ſententia tributus honos ex meis literis fuerit, me exiſtimaturum, cum auctoritate tua, tum beneuolentia erga me mihi, quod maxime cupierim, contigiſſe. Vale.

M. CATO M. CICERONI IMP. S. P. D.

Quod & Reſp. me, & noſtra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam uirtutem, innocentiam, diligentiam cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris pari induſtria adminiſtrare gaudeam. itaque quod pro meo iudicio facere potui, ut innocentia, conſilioq; tuo defenſam prouinciam, ſeruatum Ariobarzanis *cum ipſo* Rege *regnum, ſociorum reuocatam ad ſtudium imperij noſtri uoluntatem, ſententia mea, & decreto laudarem, feci. ſupplicationem decretam; ſi tu, qua in re nihil fortuito, ſed ſumma tua ratione, & continentia* Reip. *prouiſum eſt,* Dijs *immortalibus gratulari nos, quàm tibi referre acceptum mauis; gaudeo. quòd ſi triumphi prærogatiuam putas ſupplicationem, & iccircò caſum potius, quàm te, laudari uis: neque ſupplicationem ſequitur ſemper triumphus: & triumpho multo clarius eſt, ſenatum iudicare, potius manſuetudine, & innocentia imperatoris prouinciam, quàm ui militum, aut benignitate* Deorum *retentam, atque conſeruatam eſſe: quod ego mea ſententia cenſebam. atque hæc ego iccirco ad te contra conſuetudinem meam pluribus ſcripſi, ut, quod maxime uolo, exiſtimes me laborare, ut tibi perſuadeam, me & uoluiſſe de tua maieſtate, quod ampliſſimum ſum arbitratus; &, quod tu maluiſti, factum eſſe gaudere.* Vale, *& nos dilige, & inſtituto itinere ſeueritatem, diligentiamq; ſocijs, &* Reip. *præſta.*

M. CICERO M. CATONI S. D.

Aetus ſum laudari me,inquit Hector,opinor apud Næuiũ,abs te pater laudato uiro : ea eſt enim profecto iucunda laus,quæ ab ijs proficiſcitur,qui ipſi in laude uixerunt. ego uero uel gratulatione literarum tuarum,uel teſtimonijs ſententiæ dictæ,nihil eſt,quod me non aſſecutum putem. idq́; mihi tum ampliſſimum,tum gratiſſimum eſt,te libẽter amicitiæ dediſſe,quod liquido ueritati dares. & ſi non modo unus,uerũ etiam multi Catones eſſent in ciuitate noſtra,in qua unum extitiſſe mirabile eſt : quem ego curꝛum, aut quam lauream cum tua laudatione conferꝛrem? nam ad meum ſenſum,& ad illud ſincerum,ac ſubtile iudicium nihil poteſt eſſe laudabilius, quàm ea tua oratio,quæ eſt ad me perſcripta à meis neceſſarijs. ſed cauſam meæ uoluntatis,non enim dicam cupiditatis,expoſui tibi ſuperioribus literis. quæ etiam ſi parum iuſta tibi uiſa eſt,hanc tamen habet rationem, ut non nimis concupiſcendus honos, ſed tamen, ſi deferatur à ſenatu,minime aſpernandus eſse uideatur. ſpero autem illum ordinem pro meis ob Remp.ſuſceptis laboribus me non indignum honore, uſitato præſertim, exiſtimaturum. quod ſi ita erit, tantum ex te peto, quod amiciſſime ſcribis; ut,cum tuo iudicio,quod ampliſſimum eſse arbitraris,mihi tribueris; ſi id,quod maluero,acciderit, gaudeas: ſic enim feciſse te, & ſenſiſse,& ſcripſiſse uideo: resq́; ipſa declarat,tibi illum honorem noſtrum ſupplicationis fuiſse iucundum, ꝙ ſcribendo affuiſti: hæc enim S.C.non ignoro ab ami-

ciſſimis eius, cuius de honore agitur, ſcribi ſolere. Ego, ut ſpero, te propediem uidebo, atq; utinam Rep. meliore, quàm timeo. Vale.

M. T. C. PROCOS. S. D. M. MARCELLO COS.

E & pietatis in tuos, & animi in Remp. & clariſſimi atq; optimi Conſulatus C. Marcello Conſule facto fructum cepiſſe, uehementer gaudeo. non dubito, quid præſentes ſentiant. nos quidem longinqui, & à te ipſo miſſi in ultimas genteis, ad cœlum mehercule te tollimus ueriſſimis, ac iuſtiſſimis laudibus: nam cum te à pueritia tua unice dilexerim, tuq́; me in omni genere ſemper ampliſſimum eſſe et uolueris, et iudicaris; tamē hoc uel tuo facto, uel populi R. de te iudicio multo acrius, uehementiusq́; diligo; maximáq; lætitia afficior, cum ab hominibus prudentiſſimis, uiriſq; optimis, omnibus dictis, factis, ſtudÿs, inſtitutis uel me tui ſimilem eſſe audio, uel te mei. unum uero ſi addis ad præclariſſimas res Conſulatus tui, ut aut mihi ſuccedat quamprimum aliquis, aut ne quid accedat temporis ad id, quod tu mihi & S.C. & lege finiſti: omnia me per te conſecutum putabo. Cura ut ualeas, & me abſentem diligas, atq; defendas. Quæ mihi de Parthis nuntiata ſunt: quia non putabam à me etiam nunc ſcribenda eſſe publice, propterea ne pro familiaritate quidem noſtra uolui ad te ſcribere; ne, cum ad Conſulem ſcripſiſſem, publice uiderer ſcripſiſſe. Vale.

M. T. C. PROCOS. C. MARCEL-
LO COS. DES. S. D.

m Axima ſum lætitia affectus, cum audiui te Conſulem factum eſſe: eumq; honorem tibi Deos fortunare uolo, atq; à te pro tua, parentisq; tui dignitate adminiſtrari: nam cum te ſemper dilexi, amauiq;, ꝙ mei amantiſſimum cognoui in omni uarietate rerum mearum; tum patris tui pluribus beneficijs, uel defenſus triſtibus temporibus, uel ornatus ſecundis, neceſſe eſt ut & ſim totus ueſter, et eſſe debeam: cum præſertim matris tuæ grauiſſimæ, atq; optimæ fœminæ maiora erga ſalutem, dignitatemq; meam ſtudia, quàm erant à muliere poſtulanda, perſpexerim. quapropter à te peto maiorem in modum, ut me abſentem diligas, atq; defendas. Vale.

M. T. C. PROCOS. M. MARCELLO
COLLEGAE S. D.

m Arcellum tuum Conſulem factum, teq; ea lætitia affectum eſſe, quam maxime optaſti, mirum in modum gaudeo; idq; cum ipſius cauſa, tum ꝙ te omnibus ſecundiſſimis rebus digniſſimum iudico: cuius erga me ſingularem beneuolentiam uel in labore meo, uel in honore perſpexi: totam deniq; domum ueſtram uel ſalutis, uel dignitatis meæ ſtudioſiſſimam, cupidiſſimamq; cognoui. quare gratum mihi feceris, ſi uxori tuæ Iuniæ, grauiſſimæ, atq; optimæ fœminæ, meis uerbis eris gratulatus. À te id, quod conſueſti peto, me abſentem diligas, atq; defendas. Vale.

M. C. IMP. C. MARCELLO C. F. COS. S. P. D.

Quando id accidit, quod mihi maxime fuit optatum, ut omnium Marcellorũ, Marcellinorum etiam, (mirificus enim generis, ac nominis ueſtri fuit erga me ſemper animus) quando ergo ita accidit, ut omniũ ueſtrum ſtudio tuus Conſulatus ſatisfacere poſſet, in quem meæ res geſtæ, lausq́; et honor earũ potiſſimum incideret: peto à te id, quod facillimum factu ſit, non aſpernante, ut confido, ſenatu; ut quamhonorificentiſſimum S.C. literis meis recitatis faciendum cures. ſi mihi tecum minus eſſet, q̃ eſt cum tuis omnibus, allegarem ad te illos, à quibus intelligis me præcipue diligi. patris tui beneficia in me ſunt ampliſſima: neq; enim ſaluti meæ, neq; honori amicior quiſquam dici poteſt. frater tuus quãti me faciat, ſemperq́; fecerit, eſſe hominem, qui ignoret, arbitror neminẽ. domus tua deniq; tota me ſemper omnibus ſummis officijs proſecuta eſt. neq; uero tu in me diligendo cuiquam conceſſiſti tuorum. quare à te peto maiorem in modum, ut me per te quamornatiſſimum uelis eſſe, meamq́; & in ſupplicatione decernenda, & in cæteris rebus exiſtimationem ſatis tibi eſſe commendatam putes. Vale.

M. T. C. IMP. C. MARCELLO COS. S. P. D.

Quantæ tibi curæ meus honos fuerit, & q̃ idem extiteris Conſul in me ornando, & amplificãdo,

qui fueras ſemper cum parentibus tuis, & cum tota domo; etſi res ipſa loquebatur, cognoui tamen ex meorum omnium literis. itaq; nihil eſt tantum, quod ego non tua cauſa debeam, facturusq; ſim cum ſtudioſe, tum libenter: nam magni intereſt, cui debeas: debere autem nemini malui, quàm tibi, cui me cum ſtudia cómunia, beneficia paterna, tuaq; iam ante coniunxerant; tum accedit, mea quidem ſententia, maximum uinculum, quòd ita Remp. geris, atq; geſſiſti, qua mihi carius nihil eſt, ut, quantum tibi omnes boni debeant, quo minus tantundem ego unus debeam, non recuſem. quamobrem tibi uelim ij ſint exitus, quos mereris, & quos fore confido. Ego, ſi me nauigatio non morabitur, quæ incurrebat in ipſas Eteſias, propediem te, ut ſpero, uidebo. Vale.

M. C. IMP. L. PAVLO COS. DES. S. D.

Etſi mihi nunquam fuit dubium, quin te populus R. pro tuis ſummis in Remp. meritis, et pro ampliſſima familiæ dignitate, ſummo ſtudio, cunctis ſuffragijs Conſulem facturus eſſet: tamen incredibili lætitia ſum affectus, cum id mihi nuntiatū eſt: eumq; honorem tibi Deos fortunare uolo, à teq; ex tua, maiorumq; tuorum dignitate adminiſtrari. atq; utinam præſens illum diem mihi optatiſſimum uidere potuiſſem, proq; tuis ampliſſimis erga me ſtudijs, atq; beneficijs tibi operam meam, ſtudiumq; nauare. quam mihi facultatem quando hic nec opinatus, & improuiſus prouinciæ caſus eripuit; tamen, ut te Conſulem

Remp.pro tua dignitate gerentem uidere poſſim, ma gnopere à te peto, ut operam des, efficias, nequid mihi fiat iniuriæ,né ue quid temporis ad meum annuum mu nus accedat. quod ſi feceris, magnus ad tua priſtina erga me ſtudia cumulus accedet. Vale.

M. T. C. IMP. L. PAVLO COS. S. D.

Axime mihi fuit optatum, Romæ eſſe tecum, m multas ob cauſas, ſed præcipue ut & in peten do, & in gerendo Conſulatu meum tibi debi tum ſtudium perſpicere poſſes. ac petitionis quidem tuæ ratio mihi ſemper fuit explorata: ſed tamen na uare operam uolebam. in Conſulatu uero cupio equi dem te minus habere negotij: ſed moleſte fero, me Con ſulem tuum ſtudiũ adoleſcentis perſpexiſſe, te meũ, cum id ætatis ſim, perſpicere nõ poſſe. ſed ita fato neſcio quo contigiſse arbitror, ut tibi ad me ornãdum ſemper de= tur facultas, mihi ad remunerandum nihil ſuppetat præter uoluntatem. ornaſti Conſulatum, ornaſti redi= tum meum. incidit meum tempus rerum gerendarum in ipſum Conſulatum tuum. itaque cum & tua ſum= ma amplitudo, & dignitas, et meus magnus honos, ma gnaq; exiſtimatio poſtulare uideatur, ut à te pluribus uerbis cõtendam, ac petam, ut quãhonorificentiſſimum S.C. de meis rebus geſtis faciendum cures: non audeo uehementer à te contendere, ne aut ipſe tuæ perpetuæ cõſuetudinis erga me oblitus eſse uidear, aut te oblitum putem. quare ut te uelle arbitror, ita faciam; atq; ab eo, quem omnes gentes ſciunt de me optime meritum,

breuiter petam. ſi alij Conſules eſſent, ad te potiſſimum Paule mitterem, ut eos mihi quamamiciſſimos redde= res. nunc cum tua ſumma poteſtas, ſummaq; auctori tas, notaq; omnibus noſtra neceſſitudo ſit: uehementer te rogo, ut & quăhonorificentiſſime cures decernĕdum de meis rebus geſtis, & quăcelerrime. dignas res eſſe & honore, & gratulatione, cognoſces ex ijs literis, quas ad te, & collegam, et ſenatum publice miſi: omniumq; mearum reliquarum rerum, maximeq; exiſtimationis meæ procurationem ſuſceptam uelim habeas; in pri= miſq; tibi curæ ſit, quod abs te ſuperioribus quoq; lite= ris petiui, ne mihi tempus prorogetur. Cupio te Con ſulem uidere, omniaq;, quæ ſpero, cum abſens, tum etiam præſens te Conſule aſſequi. Vale.

M. T. C. C. CASSIO PROQVAES. S.

M. *Fabium ꝙ mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæſtum: multi enim anni ſunt, cum ille in ære meo eſt, & à me di ligitur propter ſummam ſuam humanitatem, & ob= ſeruantiā. ſed tamen, quòd te ab eo egregie diligi ſenſi, multo ămicior ei ſum factus. itaq; quanquam pro= fecerunt literæ tuæ: tamen aliquanto plus commenda tionis apud me habuit animus ipſius erga te mihi per= ſpectus, & cognitus. ſed de Fabio faciemus ſtudioſe, quæ rogas. Tu multis de cauſis uellem me conuenire potuiſſes: primum ut te, quem iandiu plurimi facio, tanto interuallo uiderem: deinde ut tibi, quod feci per literas, poſſem præſens gratulari: tum ut quibus*

de rebus uellemus,tu tuis,ego meis,inter nos cõmunicaremus: poſtremo ut amicitia noſtra,quæ ſummis officijs ab utroq; culta eſt,ſed longis interuallis temporum interruptam conſuetudinem habuit,confirmaretur uehementius. id quando non accidit,utemur bono literarum, & eadem ferè abſentes,quæ ſi coràm eſſemus, conſequemur. unus ſcilicet ille fructus,qui in te uidendo eſt,percipi literis non poteſt. alter gratulationis eſt, is quidem exilior,quàm ſi tibi,te ipſum intuens, gratularer: ſed tamen et feci ante,& facio nunc,tibiq; cum pro rerum magnitudine,quas geſſiſti,tum pro opportunitate temporis gratulor, ꝙ te de prouincia decedentem ſumma laus, & ſumma gratia prouinciæ proſecuta eſt. tertium eſt, ut id, quod de noſtris rebus coràm cõmunicaſſemus inter nos,cõficiamus idem literis. ego cæterarum rerũ cauſa tibi Romam properandum magnopere cenſeo: nam & ea,quæ reliqui, tranquilla de te erant: & hac tua recenti uictoria tanta clarum aduentum tuum fore intelligo. ſed ſiquæ ſunt onera tuorũ, ſi tanta ſunt,ut ea ſuſtinere poſſis,nihil tibi erit lautius,nihil glorioſius: ſin maiora,cõſidera,ne in alieniſſimum tempus cadat aduẽtus tuus. huius rei totum conſilium tuum eſt: tu enim ſcis,quid ſuſtinere poſſis: ſi potes,laudabile,atq; populare eſt: ſin planè non potes,abſens hominum ſermones facilius ſuſtinebis. De me autẽ idem tecum his ago literis, quod ſuperioribus egi,ut omneis tuos neruos in eo contendas,nequid mihi ad hanc prouinciam,quam & ſenatus,& populus annuã eſſe uoluit,temporis prorogetur. hoc à te ita cõtendo,ut in eo fortunas meas poſitas putẽ. habes Paulũ no

ſtrum noſtri cupidiſſimum: eſt Curio: eſt Furnius. ſic uelim enitare, quaſi in eo ſint mihi omnia. Extremũ illud eſt de ijs, quæ propoſueram, confirmatio noſtræ amicitiæ: de qua pluribus uerbis nihil opus eſt. tu puer me appetiſti. ego autem ſemper ornamento te mihi fore duxi. fuiſti etiam præſidio triſtiſſimis meis temporibus. acceſſit poſt tuum diſceſſum familiaritas mihi cum Bruto tuo maxima. itaq; in ueſtro ingenio, & induſtria mihi plurimum & ſuauitatis, & dignitatis cõſtitutum puto. id tu ut tuo ſtudio confirmes, te uehementer rogo, literaſq; ad me & continuo mittas, &, cũ Romam ueneris, quamſæpiſſime. Vale.

M. CICERO S. D. C. CASSIO.

Etſi uterq; noſtrum ſpe pacis, & odio ciuilis ſanguinis abeſse à belli pertinacia uoluit: tamen, quando eius conſilij princeps ego fuiſse uideor, plus fortaſse tibi præſtare ipſe debeo, q̃ à te expectare. & ſi, ut ſæpe ſoleo mecum recordari, ſermo familiaris meus tecum, & item mecum tuus adduxit utrunque noſtrum ad id conſilium, ut uno prælio putaremus ſi non totam cauſam, at certe noſtrum iudicium definiri conuenire. neq; quiſquam hanc noſtram ſententiam uere unquam reprehendit, præter eos, qui arbitrantur melius eſse deleri omnino Remp. q̃ imminutam, & debilitatam manere. ego autem ex interitu eius nullam ſpem ſcilicet mihi proponebam, ex reliquijs magnam. ſed ea ſunt conſecuta, ut magis mirum ſit accidere illa potuiſse, quàm nos non uidiſſe ea futura,

nec, cum homines eſſemus, diuinare potuiſſe. equidem fateor meam coniecturã hanc fuiſſe, ut illo quaſi quodam fatali prælio facto, & uictores communi ſaluti conſulere uellent, & uicti ſuæ. utrunq; autem poſitũ eſſe arbitrabar in celeritate uictoris. quæ ſi fuiſſet, eãdem clementiam experta eſſet Africa, quam cognouit Aſia, quam etiam Achaia, & ut opinor, ipſo legato, ac deprecatore. amiſſis autem temporibus, quæ plurimũ ualent, præſertim in bellis ciuilibus, interpoſitus annus alios induxit, ut uictoriam ſperarent, alios ut ipſum uinci contemnerent. atque horum malorum omnium culpam fortuna ſuſtinet: quis enim aut Alexandrini belli tantam moram huic bello adiunctum iri, aut neſcio quem iſtum Pharnacem Aſiæ terrorem illaturum putaret? nos tamen in conſilio pari, caſu diſſimili uſi ſumus: tu enim eam partem petiſti, ut & conſilijs intereſſes, & quod maxime curam leuat, futura animo proſpicere poſſes: ego, qui feſtinaui, ut Cæſarem in Italia uiderem (ſic enim arbitrabamur) eumq; multis honeſtiſſimis uiris conſeruatis redeuntem, ad pacem currentem, ut aiunt, incitarẽ, ab illo longiſſime & abſum, & abfui: uerſor autem in gemitu Italiæ, & in Vrbis miſerrimis querelis: qbus aliquid opis fortaſſe, ego pro mea, tu pro tua, pro ſua quiſq; parte ferre potuiſſet, ſi auctor affuiſſet. quare uelim pro tua erga me perpetua beneuolentia ſcribas ad me, quid uideas, quid ſentias, quid expectandum, quid agendum nobis exiſtimes. magni erunt mihi tuæ literæ. atq; utinam primis illis, quas Luceria miſeras, paruiſſem: ſine ulla enim moleſtia dignitatem meam retinuiſſem. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

PVto te iam ſuppudere, cum hæc te tertia iam epiſtola ante oppreſſit, quàm tu ſchedulam, aut literam. ſed non urgeo: longiores enim expectabo, uel potius exigam. ego ſi ſemper haberem, cui darem, uel ternas in hora darem: fit enim neſcio quid, ut quaſi coràm adeſſe uideare, cum ſcribo aliquid ad te: neque id κατ᾽ εἰδώλων φαντασίας, ut dicunt tui amici noui, qui putant etiam διανοητικὰς φαντασίας ſpectris Catianis excitari. nam, ne te fugiat, Catius Inſuber Epicureus, qui nuper eſt mortuus, quæ ille Gargettius, etiam ante Democritus, εἴδωλα, hic ſpectra nominat. his autem ſpectris etiam ſi oculi poſſent feriri, quod uelis ipſa currunt: animus qui poſſit, ego non uideo: doceas tu me oportebit, cum ſaluus ueneris. in mea ne poteſtate ſit ſpectrum tuum, ut, ſimul ac mihi collibitum ſit de te cogitare, illud occurrat? neque ſolum de te, qui mihi hæres in medullis: ſed ſi inſulam Britaniam cœpero cogitare, eius εἴδωλον mihi aduolabit ad pectus? ſed hæc poſterius: tento enim te, quo animo accipias: ſi enim ſtomachabere, & moleſte feres, plura dicemus; poſtulabimuſq́; ex qua hæreſi ui hominibus armatis deiectus ſis, in eam reſtituare. in hoc interdicto non ſolet addi, In hoc anno. quare ſi iam biennium, aut triennium eſt, cum uirtuti nuntium remiſiſti, delinitus illecebris uoluptatis: in integro res nobis erit. quanquam quicū loquor? cum uno fortiſſimo uiro: qui poſtea quàm forum at-

tigiſti,nihil feciſti,niſi pleniſſimum ampliſſimæ dignitatis. in iſta ipſa ἀριστείᾳ metuo ne plus neruorum ſit, quàm ego putarim, ſi modo eam tu probas. quid tibi in mentem uenit, inquies? quia nihil habebam aliud, quod ſcriberem: de Rep. enim nihil ſcribere poſſum: neque enim,quod ſentio,libet ſcribere. Vale.

M. CICERO S. D. C. CASSIO.

Præpoſteros habes tabellarios: & ſi me quidẽ non offendunt: ſed tamen cũ à me diſcedũt, flagitant literas: cũ ad me ueniũt,nullas afferunt. atq; id ipſum facerent cõmodius,ſi mihi aliquid ſpatij ad ſcribendum darent: ſed petaſati ueniunt: comites ad portã expectare dicunt. ergo ignoſces: alteras habebis has breueis: ſed expecta πάντα περὶ πάντων. etſi quid ego me tibi purgo,cũ tui ad me inanes ueniant,ad te cum epiſtolis reuertantur? Nos hic,(tamen ad te ſcribam aliquid) D. Syllam patrem mortuũ, habebamus. alij à latronibus,alij cruditate dicebãt.populus nõ curabat: cõbuſtũ enim eſſe cõſtabat. hoc tu pro ſapientia tua feres æquo animo. quanquam πρόσωπον πόλεως amiſimus. Cæſarem putabant moleſte laturũ,uerentẽ ne haſta refrixiſſet. Mindius Marcellus, et Attius pigmẽtarius ualde gaudebãt ſe aduerſariũ perdidiſſe.

De Hiſpania noui nihil: ſed expectatio ualde magna: rumores triſtiores, ſed ἀδέσποτοι. Panſa noſter paludatus a.d.III.Cal.Ian.profectus eſt,ut quiuis intelligere poſſet, id quod tu nuper dubitare cœpiſti, τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἱρετὸν eſſe: nã,quòd multos miſerijs le=

uauit,

uiduit, & ꝙ ſe in his malis hominem præbuit, mirabilis eum uirorum bonorum beneuolentia proſecuta eſt. Tu ꝙ adhuc Brundusij moratus es, ualde probo, & gaudeo: & mehercule puto te ſapienter facturum, ſi ἀκενόσπουδος fueris. nobis quidem, qui te amamus, erit gratum. &, amabo te, cum dabis poſthac aliquid domũ literarum, mei memineris. ego nunquam quenquam ad te, cum ſciam, ſine meis literis ire patiar. Vale.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Longior epiſtola fuiſſet, niſi eo ipſo tempore petita eſſet à me, cũ iam iretur ad te: longior etiã, ſi φλύαρον aliquẽ habuiſſet: nã σπουδάζειν ſine periculo uix poſſumus. ridere igitur, inquies, poſſumus. non mehercule facillime: uerũtamen aliam aberrationem à moleſtijs nullam habemus. ubi igitur, inquies, philoſophia? tua quidem in culina, mea moleſta eſt: pudet enim ſeruire. itaq; facio, me alias res agere, ne conuitium Platonis audiã. De Hiſpania nihil adhuc certi, nihil omnino noui. Te abeſſe, mea cauſa moleſte fero; tua, gaudeo. ſed flagitat tabellarius. ualebis igitur, meq;, ut à puero feciſti, amabis.

C. CASSIVS S. D. M. CICERONI.

Non mehercule in hac mea peregrinatione quicquam libentius facio, quàm ſcribo ad te: uideor enim cũ præſente loqui, et iocari. nec tamen hoc uſu uenit propter ſpectra Catiana: pro quo tibi proxima epiſtola tot ruſticos Stoicos regeram, ut Catium Athenis natũ eſſe dicas. Panſam noſtrum ſecũda uoluntate hominum

paludatum ex urbe exiſſe, cum ipſius cauſa gaudeo, tum mehercule etiam omnium noſtrum: ſpero enim homines intellecturos, quanto ſit omnibus odio crudelitas, & quanto amori probitas, & clementia; atque ea, quæ maxime mali petant, & concupiſcant, ad bonos peruenire: difficile eſt enim hominibus perſuadere, τὸ καλὸν δι᾽ αὑτὸ αἱρετὸν eſſe: ἡδονὴν uero, & ἀναλγησίαν uirtute, iuſtitia, τῷ καλῷ parari, & uerum, & probabile eſt: ipſe enim Epicurus, à quo omnes Catij, & Amaſinij mali uerborum interpretes proficiſcũtur, dicit, οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. itaque & Panſa, qui ἡδονὴν ſequitur, uirtutem retinet: & ij, qui à nobis φιλήδονοι uocantur, ſunt φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι, omnesq; uirtutes & colunt, & retinent. itaque Sylla, cuius iudicium probare debemus, cum diſſentire philoſophos uideret, non quæſiuit, quid bonum eſſet, & omnia bona coemit. cuius ego mortem forti mehercule animo tuli. nec tamen Cæſar diutius nos eum deſiderare patietur: nam habet damnatos, quos pro illo nobis reſtituat: nec ipſe ſectorem deſiderabit, cum filium uiderit. Nunc ut ad Remp. redeam, quid in Hiſpanijs geratur, reſcribe. peream, niſi ſolicitus ſum, ac malo ueterem, & clementem dominum habere, quàm nouum, & crudelem experiri. ſcis, Cneus quàm ſit fatuus: ſcis, quomodo crudelitatem uirtutem putet: ſcis, quàm ſe ſemper à nobis deriſum putet. uereor, ne nos ruſtice gladio uelit ἀντιμυκτηρίσαι. quid fiat, ſi me diligis, reſcribe. hui quàm uelim ſcire, utrum iſta ſolicito animo, an ſoluto legas: ſciam enim eodem tempore, quid me fa-

cere oporteat. Ne longior ſim, uale, & me, ut facis, ama. Si Cæſar uicit, celeriter me expecta.

M. T. CICERO C. TREBONIO S. D.

ORatorem meum (ſic enim inſcripſi) Sabino tuo commendaui. natio me hominis impulit, ut ei recte putarem: niſi forte candidatorũ licentia hic quoque uſus, hoc ſubito cognomẽ arripuit. & ſi modeſtus eius uultus, ſermoq́; conſtans habere quiddam à Curibus uidebatur. ſed de Sabino ſatis. Tu mi Treboni quando ad amorem meum aliquantulum diſcedẽs addidiſti; quo tolerabilius feramus igniculum deſiderij tui, crebris nos literis appellato, atque ita, ſi idem fiet à nobis, quanquam duæ cauſæ ſunt, cur tu frequentior in iſto officio eſſe debeas, quàm nos: primum, quòd olim ſolebant, qui Romæ erãt, ad prouinciales amicos de Rep. ſcribere: nunc tu nobis ſcribas oportet: res enim publica iſtic eſt: deinde, quòd nos alijs officijs tibi abſenti ſatisfacere poſſumus: tu nobis, niſi literis, non uideo qua re alia ſatisfacere poſſis. ſed cætera ſcribes ad nos poſtea. nunc hæc primo cupio cognoſcere, iter tuum cuiuſmodi ſit: ubi Brutum noſtrum uideris; quandiu ſimul fueris: deinde, cum proceſſeris longius, de bellicis rebus, de toto negotio: ut exiſtimare poſſimus, quo ſtatu ſimus. ego tantum me ſcire putabo, quantum ex tuis literis habebo cognitum. Cura ut ualeas, meq́; ames amore illo tuo ſingulari. Vale.

M. T. CICERO TREBONIO S. P. D.

Et epiſtolam tuam legi libenter, & librum libentiſſime. ſed tamen in ea uoluptate hunc accepi dolorem, quòd, cum incendiſſes cupiditatem meam conſuetudinis augẽdæ noſtræ (nam ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum diſcedis à nobis, meq́; tanto deſiderio afficis, ut unam mihi conſolationem relinquas, fore ut utriuſque noſtrum abſentis deſiderium crebris, & longis epiſtolis leniatur. quod ego non modo de me tibi ſpondere poſſum, ſed de te etiam mihi: nullam enim apud me reliquiſti dubitationem, quantum me amares: nam, ut illa omittam, quæ ciuitate teſte feciſti, cum mecum inimicitias communicaſti, cum me concionibus tuis defendiſti, cum Quæſtor in mea, atque in publica cauſa Cõſulum parteis ſuſcepiſti, cum Tribuno pl. Quæſtor non paruiſti, cui tuus præſertim collega pareret: ut hæc recentia, quæ meminero ſemper, obliuiſcar; quæ tua ſolicitudo de me in armis, quæ lætitia in reditu, quæ cura, qui dolor, cum ad te curæ, & dolores mei perferrentur; Brundiſium denique te ad me uenturum fuiſſe, niſi ſubito in Hiſpaniam miſſus eſſes: ut hæc igitur omittam, quæ mihi tanti æſtimanda ſunt, quanti uitam æſtimo, et ſalutem meam: liber iſte, quem mihi miſiſti, quantam habet declarationem amoris tui? primum, quòd tibi facetum uidetur, quicquid ego dixi, quod alijs fortaſſe nõ item: deinde, quòd illa ſiue faceta ſunt, ſiue ſic, fiunt narrante te uenuſtiſſima: quin etiam ante, quàm ad me ueniatur, riſus omnis penè conſumitur. quòd ſi in his ſcri=

bédis nihil aliud, niſi, quod neceſſe fuit, de uno me tādiu cogitauiſſes: ferreus eſſem, ſi te non amarem. cum uero ea, quæ ſcriptura perſecutus es, ſine ſummo amore cogitare non potueris: non poſſum exiſtimare, plus quenquam à ſe ipſo, quàm me à te amari. cui quidem ego amori, utinā cæteris rebus poſſem, amore certe reſpondebo: quo tamen ipſo tibi confido futurum ſatis.

Nunc ad epiſtolam uenio: cui copioſe, & ſuauiter ſcriptæ, nihil eſt, quòd multa reſpondeam: primum enim ego illas Caluo literas miſi, non plus, q̃ has, quas nunc legis, exiſtimans exituras: aliter enim ſcribimus, quod eos ſolos, quibus mittimus; aliter, quod multos lecturos putamus. deinde ingenium eius melioribus extuli laudibus, quàm tu id uere potuiſſe fieri putas. primum, quòd ita iudicabam, acute mouebatur: genus quoddam ſequebatur, in quo iudicio lapſus, quo ualebat tamen aſſequebatur, quod probaret. multæ erant, & reconditæ literæ: uis non erat. ad eam igitur adhortabar. in excitando autem, & in acuendo, plurimum ualet, ſi laudes eum, quem cohortere. habes de Caluo iudicium, & conſilium meum: conſilium, quòd hortandi cauſa laudaui: iudicium, quòd de ingenio eius ualde exiſtimaui bene. Reliquum eſt, tuam profectionem amore proſequar, reditum ſpe expectem, abſentem memoria colam, omne deſiderium literis mittendis, accipiendisq; leniam. tu uelim tua in me ſtudia, & officia multum tecum recordere. quæ cum tibi liceat, mihi nefas ſit obliuiſci, non modo uirum bonum me exiſtimabis, uerum etiam te à me amari plurimum iudicabis. Vale.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD TIRONEM LIBER XVI.

TVLLIVS, ET CICERO F. ET Q. Q. TIRONI HVMANISS. ET OPT. S. P. D.

Vide, quanta in te ſit ſuauitas: duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hoſpes tam te diligit, q̃ ſi uixerit tecum. is omnia pollicitus eſt, quæ tibi eſſent opus: facturum puto. mihi placebat, ſi firmior eſſes, ut te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. uidebis, quid Curio, quid Lyſoni, quid medico placeat. uolebam ad te Marionem remittere, quem, cum meliuſcule tibi eſſet, ad me mitteres: ſed cogitaui unas literas Marionem afferre poſſe, me autem crebras expectare. poteris igitur, & facies, ſi me diligis, ut quotidie ſit Acaſtus in portu. multi erunt, quibus rectè literas dare poſſis, qui ad me libenter perferant. equidem Patras euntem neminem prætermittam. ego omnem ſpem tui diligenter curandi in Curio habeo. nihil poteſt illo fieri humanius, nihil noſtri amantius. ei te totum trade. malo te paulo poſt ualentem, quàm ſtatim imbecillum uidere. cura igitur nihil aliud, niſi ut tu ualeas: cætera ego curabo.

Etiam atq; etiam uale. Leucade proficiſcens, VII. Id. Nou.

TVLLIVS, ET CICERO S. D. TIRONI SVO.

S Eptimũ iam diem Corcyræ tenebamur, Quintus autẽ pater, & filius Buthroti. ſoliciti eramus de tua ualetudine mirum in modum: nec mirabamur nihil à te literarum: ijs enim uentis iſtinc nauigatur, qui ſi eſſent, nos Corcyræ non ſederemus. cura igitur te, & confirma; &, cum cõmode, & per ualetudinem, et per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantiſſimos tui ueni. nemo nos amat, qui te non diligat. carus omnibus, expectatusq; uenies. Cura ut ualeas etiã atq; etiã, Tiro noſter. uale. XV. Cal. Nou. Corcyræ.

TVLLIVS, ET CICERO MEVS, ET FRATER, ET FR. F. TIRONI SVO S. D.

P Aulo facilius putaui poſſe me ferre deſiderium tui: ſed plane non fero. & quanquã magni ad honorem noſtrum intereſt, q̃ primum ad Vrbem me uenire: tamẽ peccaſſe mihi uideor, qui à te diſceſſerim. ſed quia tua uoluntas ea uidebatur eſſe, ut prorſus, niſi confirmato corpore, nolles nauigare: approbaui tuum conſiliũ: neq; nunc muto, ſi tu in eadẽ es ſententia. ſin poſtea, q̃ cibum cepiſti, uideris tibi, me poſſe cõſequi: tuum conſiliũ eſt. Marionem ad te eo miſi, ut aut tecum ad me quãprimum ueniret: aut, ſi tu morarere, ſtatim ad me rediret. tu autem hoc tibi perſuade, ſi cõmodo ualetudinis tuæ fieri poſſit, nihil me malle, q̃ te eſſe mecum: ſin intelliges opus eſſe te Patris cõualeſcendi cauſa paulum cõmorari, nihil me malle, q̃ te ua-

lere. ſi ſtatim nauigas, nos Leucade conſequere. ſin te confirmare uis; & comites, & tempeſtates, & nauem idoneam ut habeas, diligenter uidebis. unum illud mi Tiro uideto, ſi me amas, ne te Marionis aduentus, & hæ literæ moueant. quod ualetudini tuæ maxime conducet, ſi feceris, maxime obtemperaris uoluntati meæ. hæc pro tuo ingenio conſidera. nos ita te deſideramus, ut amemus. amor, ut ualentem uideamus, hortatur: deſiderium, ut quamprimum. illud igitur potius. cura ergo potiſſimum, ut ualeas. de tuis innumerabilibus in me officijs erit hoc gratiſſimum. III. Non. Nou. Vale.

TVLLIVS TIRONI SVO S.

Non queo ad te, nec lubet ſcribere, quo animo ſim affectus: tantum ſcribo, et tibi, et mihi maximæ uoluptati fore, ſi te firmum quãprimum uidero. tertio die abs te ad Alyziam *acceſſeramus. is locus eſt citra* Leucadem *ſtadia* CXX. Leucade *aut te ipſum, aut tuas literas à* Marione *putabam me acceptu rum. quantum me diligis, tantum fac ut ualeas, uel quantum te à me ſcis diligi.* Non. Nou. Alyzia.

TVLLIVS, ET CICERO TIRONI SVO S. D. ET Q. PATER, ET FILIVS.

Nos apud Alyziam, *ex quo loco tibi literas ante dederamus, unum diem commorati ſumus, quod* Quintus *nos conſecutus nõ erat. is dies fuit* Non. Nou.

inde ante lucem proficiſcentes, ante diem VIII. Id. *Nou. has literas dedimus. Tu ſi nos omneis amas, & præcipue me magiſtrum tuum, confirma te. ego ualde ſuſpenſo animo expecto, primum te ſcilicet, deinde* Ma*rionem cum tuis literis. omnes cupimus, ego in primis, quamprimum te uidere, ſed mi* Tiro *ualentem. quare nihil properaris. ſatis quotidie uidero, ſi ualebis. utilitatibus tuis poſſum carere: te ualere, tua cauſa primum uolo, tum mea mi* Tiro. Vale.

TVLLIVS TIRONI SVO S. P. D. ET CICERO, ET Q. PATER, ET Q. F.

Varie ſum affectus tuis literis, ualde priore pagina perturbatus, paulum altera recreatus. quare nũc quidem non dubito, quin, quoad planè ualeas, te neq; nauigationi, neq; uiæ cõmittas. ſatis te mature uidero, ſi planè cõfirmatum uidero. De me*dico & tu bene exiſtimari ſcribis, & ego ſic audio. ſed planè curationes eius non probo: ius enim dandum tibi non fuit, cum* κακοστόμαχος *eſſes. ſed tamen & ad illum ſcripſi accurate, & ad* Lyſonem. *ad* Curium *uero ſuauiſſimum hominem, & ſummi officij, ſummæq; humanitatis, multa ſcripſi, in his, etiam ut, ſi tibi uideretur, te ad ſe transferret:* Lyſo *enim noſter uereor ne negligentior ſit: primum, quia omnes* Græ*ci: deinde, quòd cum à me literas accepiſſet, mihi nullas remiſit. ſed eũ tu laudas. tu igitur, quid faciendum ſit, iudicabis. illud mi* Tiro *te rogo, ſumptui ne parcas ulla in re, quæ ad ualetudinem opus ſit. ſcripſi ad*

curium, quod dixiſſes, daret medico. ipſi puto aliquid dandum eſſe, quo ſit ſtudioſior. innumerabilia tua ſunt in me officia; domeſtica, forenſia; urbana, prouincialia; in re priuata, in publica; in ſtudijs, in literis noſtris. omnia uiceris, ſi, ut ſpero, te ualidum uidero. ego puto te belliſſime, ſi recte erit, cum Quæſtore Meſcinio decurſurum. nō inhumanus eſt, teq́;, ut mihi uiſus eſt, diligit. et cum ualetudini tuæ diligentiſſime conſulueris, tum mi Tiro conſulito nauigationi. nulla in re iam feſtinare uolo. nihil laboro, niſi ut ſaluus ſis. ſic habeto mi Tiro, neminem eſſe, qui me amet, quin idem te amet. & cum tua, & mea maxime intereſt te ualere: tum multis eſt curæ. adhuc, dum mihi nullo loco deeſſe uis, nunquam te cōfirmare potuiſti. nunc te nihil impedit. omnia depone: corpori ſerui. quantam diligentiam in ualetudinem tuam contuleris, tanti me fieri à te iudicabo. Vale mi Tiro, uale, uale, et ſalue. Lepta tibi ſalutē dicit, & omnes. Vale. VII. Id. Nou. Leucade.

TVLLIVS, ET CICERO, ET Q. Q. TIRONI S. P. D.

Tertiam ad te hanc epiſtolam ſcripſi eadem die, magis inſtituti mei tenendi cauſa, quia nactus eram, cui darem, quàm ꝙ haberē quid ſcriberem. igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligētiæ. ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratiſſimum omniū. cum ualetudinis rationem, ut ſpero, habueris, habeto etiam nauigationis. in Italiam eūtibus omnibus ad me literas da-

bis,ut ego euntem Patras neminē prætermitto. cura,cura te mi Tiro. quando nō cōtigit,ut ſimul nauigares; nihil eſt,quod feſtines, nec quicq̄ cures, niſi ut ualeas. Etiā atq; etiā uale. VII. Id.Nou. Actio, ueſperi.

Q. CICERO TIRONI S. D.

m Agnæ nobis eſt ſolicitudini ualetudo tua: nam tametſi qui ueniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nuntiant; tamen in magna cōſolatione ingens ineſt ſolicitudo,ſi diutius à nobis abſuturus es,is,cuius uſum & ſuauitatem deſiderando ſentimus. attamen quanquam uidere te tota cogitatione cupio: tamen te penitus rogo,ne te tam longæ nauigationi,& uiæ per hiemem,niſi bene firmum,cōmittas,ne'ue nauiges,niſi explorate. uix in ipſis tectis,& oppidis frigus infirma ualetudine uitatur,nedum in mari,& uia ſit facile abeſſe ab iniuria temporis. ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, inquit Euripides: cui tu quātum credas,neſcio: ego certe ſingulos eius uerſus, ſingula teſtimonia puto. effice, ſi me diligis,ut ualeas,& ut ad nos firmus, ac ualens quamprimum uenias. Ama nos, & uale.

Q. F.tibi ſalutem plurimam dicit.

TVLLIVS, ET CICERO TIRONI SVO S. P. D.

n Os à te,ut ſcis,diſceſſimus ad IIII. Non.Nou. Leucadem uenimus ad VIII. Id.Nou.ad VII. Actium. ibi propter tempeſtatem ad VI. Id.morati ſumus. inde ad V. Id.Corcyrā belliſſime nauigauimus.

Corcyræ fuimus uſq; ad XVI. *Cal.Dec.tempeſtatibus retenti. ad* XV. *Cal.à portu Corcyræorum ad Caſſiopen ſtadia* CXX. *proceſſimus. ibi retenti uentis ſumus uſq; ad* IX. *Cal.interea qui cupide profecti ſunt, multi naufragia fecerũt. nos eo die cœnati ſoluimus. inde auſtro leniſſimo, cœlo ſereno, nocte illa, & die poſtero in* Italiam *ad* Hydruntem *ludibundi peruenimus: eodemq; uento poſtridie (id erat ad* VII. *Cal.* Dec.*) hora quarta* Brunduſium *uenimus: eodemq; tempore ſimul nobiſcum in oppidum introijt* Terentia, *quæ te facit plurimi.* Ad V.Cal.Dec. *ſeruus* Cn.Plancij Brundusij *tandem aliquando mihi à te expectatiſſimas literas reddidit, datas* Idib.Nou. *quæ me moleſtia ualde leuarunt: utinam omnino liberaſſent. ſed tamen* Aſclapo *medicus planè confirmat, propediem te ualentem fore. nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad conualeſcendum. tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui. ſcio te omnia facturum, ut nobiſcum quamprimum ſis. ſed tamen ita uelim, ut nequid properes. ſymphoniam* Lyſonis *uelim uitaſſes, ne in quartam hebdomadam incideres. ſed quando pudori tuo maluiſti obſequi, quàm ualetudini, reliqua curá.* Curio *miſi, ut medico honos haberetur, & tibi daret, quod opus eſſet: me, cui iuſſiſſet, curaturum. equum, & mulum* Brundusij *tibi reliqui.* Romæ *uereor ne ex* Cal. Ian. *magni tumultus ſint. nos agemus omnia modice.* Reliquum *eſt, ut te hoc rogem, & à te petam, ne temere nauiges. ſolent nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſa. cautus ſis mi* Tiro. *mare magnũ, & difficile tibi reſtat. ſi poteris, cum* Me=

ſcinio (caute is ſolet nauigare) ſi minus, cum honeſto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularius moueatur. in hoc omnem diligentiam ſi adhibueris, teq; nobis incolumē præſtiteris, omnia à te habebo. Etiam atq; etiam noſter Tiro uale. Medico, Curio, Lyſoni de te ſcripſi diligentiſſime. Vale, ſalue.

TVLLIVS, ET CICERO, TERENTIA, TVLLIA, Q. Q. TIRONI S. P. D.

Tſi opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſidero: tamen non tā mea, q̄ tua cauſa doleo te non ualere. ſed quando in quartanam conuerſa uis eſt morbi: ſic enim ſcribit Curius: ſpero te diligentia adhibita etiam firmiorem fore. modo fac id, quod humanitatis tuæ eſt, nequid aliud cures hoc tēpore, niſi ut quamcōmodiſſime conualeſcas. non ignoro, quantum ex deſiderio labores: ſed erunt omnia facilia, ſi ualebis. feſtinare te nolo, ne nauſeæ moleſtiam ſuſcipias æger, & perículoſe hieme nauiges. Ego ad Vrbem acceſſi prid. Non. Ian. obuiā mihi ſic eſt prodítū, ut nihil fieri potuerit honoratius. ſed incidi in ipſam flammam ciuilis diſcordiæ, uel potius belli: cui cum cuperem mederi, et, ut arbitror, poſſem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraq; parte ſunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerūt. omnino & ipſe Cæſar amicus noſter minaces ad ſenatum, & acerbas literas miſerat: et erat adhuc impudens, qui exercitū, & prouinciam inuito ſenatu teneret: et Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noſter, & Q. Caſſius

nulla ui expulſi, ad Cæſarem cum Curione profecti erant. poſteaquam ſenatus Conſulibus, Prætoribus, Tribunis pl. & nobis, qui Procõſules ſumus, negotium dederat, ut curaremus, nequid Reſp. detrimenti caperet: nunquam maiore in periculo ciuitas fuit: nunquam improbi ciues habuerunt paratiorem ducem. omnino ex hac quoq; parte diligentiſſime comparatur. id fit auctoritate, & ſtudio Pompeij noſtri, qui Cæſarem ſero cœpit timere. nobis inter has turbas ſenatus tamen frequens flagitauit triumphum: ſed Lentulus Cos. quo maius ſuum beneficium faceret, ſimul atq; expediſſet, quæ eſſent neceſſaria de Rep. dixit ſe relaturum. nos agimus nihil cupide: eóq; eſt noſtra pluris auctoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſq; partẽ tueretur. nos Capuam ſumpſimus. hæc te ſcire uolui.

Tu etiã atq; etiã cura, ut ualeas, literaſq; ad me mittas, quotieſcunque habebis cui des. Etiam atque etiã uale. Datum prid. Id. Ian.

TVLLIVS S. D. TIRONI SVO.

Quo in diſcrimine uerſetur ſalus mea, et bonorum omnium, atq; uniuerſæ Reip. ex eo ſcire potes, ꝙ domos noſtras, et patriam ipſam uel diripiendã, uel inflãmandam reliquimus. in eum locũ res deducta eſt, ut, niſi quis Deus, uel caſus aliquis ſubuenerit, ſalui eſſe nequeamus. equidem ut ueni ad Vrbem, non deſtiti omnia & ſentire, & dicere, & facere, quæ ad concordiam pertinerent: ſed mirus inuaſerat furor non ſolum improbos, ſed etiam hos, qui boni ha-

bentur, ut pugnare cuperent, me clamante nihil eſſe bello ciuili miſerius. itaque cum Cæſar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis, atq; honorum ſuorum, Ariminum, Piſaurum, Anconam, Arretium occupaſſet, Vrbem reliquimus; q̃ ſapienter, aut q̃ fortiter, nihil attinet diſputare. quo quidem in caſu ſimus, uides. feruntur omnino conditiones ab illo, ut Pompeius eat in Hiſpaniã: delectus, qui ſunt habiti, & præſidia noſtra dimittantur: ſe ulteriorem Galliã Domitio, citeriorem Conſidio Noniano (his enim obtigerunt) tradíturum: ad Conſulatus petitionem ſe uenturum: neque iam uelle abſentis rationem haberi ſui: ſe præſentem trinundinum petiturum. accepimus conditiones, ſed ita, ut remoueat præſidia ex ijs locis, quæ occupauit; ut ſine metu de ijs ipſis conditionibus Romæ ſenatus haberi poſſit. id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis, non honeſtæ (leges enim imponuntur) ſed quiduis eſt melius, q̃ ſic eſſe, ut ſumus. ſin autem ille ſuis conditionibus ſtare noluerit, bellũ paratum eſt, eiuſmodi tamẽ, quod ille ſuſtinere non poſſit, præſertim cum à ſuis conditionibus ipſe fugerit, tantũmodo ut eũ intercludamus, ne ad Vrbem poſſit accedere: quod ſperabamus fieri poſſe: delectus enim magnos habebamus: putabamusq; illũ metuere, ſi ad Vrbem ire cœpiſſet, ne Gallias amitteret, quas ambas habet inimiciſſimas, præter tranſpadanos. ex Hiſpaniáq; ſex legiones, & magna auxilia Afranio, & Petreio ducibus habet à tergo. uidetur, ſi inſaniet, poſſe opprimi, modo ut Vrbe ſalua. maximam autem plagam accepit, quòd is, qui ſummam auctoritatem in illius exercitu habebat, T. Labienus, ſocius

ſceleris eſſe noluit, reliquit illum, & nobiſcum eſt: multiq; idem facturi eſſe dicũtur. Ego *adhuc oræ maritimæ præſum à* Formÿs. *nullum maius negotium ſuſcipere uolui, quo plus apud illum meæ literæ, cohortationesq; ad pacem ualerent. ſin autem erit bellum, uideo me caſtris, & certis legionibus præfuturum. habeo etiam illam moleſtiam, quòd* Dolabella *noſter apud* Cæſarem *eſt. hæc tibi nota eſſe uolui: quæ caue te perturbent, & impediant ualetudinem tuam.*

Ego A. Varroni, *quem tum amantiſſimum mei cognoui, tum etiam ualde tui ſtudioſum, diligentiſſime te commendaui, ut & ualetudinis tuæ rationem haberet, & nauigationis, & totum te ſuſciperet, ac tueretur: quem omnia facturum confido: recepit enim, & mecum locutus eſt ſuauiſſime.* Tu *quando eo tempore mecum eſſe non potuiſti, quo ego maxime operam, & fidelitatem deſideraui tuam, caue feſtines, aut committas, ut aut æger, aut hieme nauiges. nunquam ego ſero te ueniſſe putabo, ſi ſaluus ueneris. adhuc neminem uideram, qui te poſtea uidiſſet, quàm* M. Voluſius, *à quo tuas literas accepi: quod nõ mirabar: neque enim meas puto ad te literas tanta hieme perferri. ſed da operam, ut ualeas: &, ſi ualebis, cum recte nauigari poterit, tum nauiges.* Cicero *meus in* Formiano *erat,* Terentia, & Tullia Romæ. Cura ut ualeas. IIII. Cal. Febr. Capua.

TVLLIVS

TVLLIVS TIRONI S.

e Go uero cupio te ad me uenire: ſed uiam timeo. grauiſſime ægrotaſti: inedia,& purgationibus,et ui ipſius morbi conſumptus es. graues ſolent offenſiones eſſe ex grauibus morbis, ſiqua culpa commiſſa eſt. iam ad id biduum,quod fueris in uia,dum in Cumanum uenis,accedent continuo ad reditum dies quinq;. ego in Formiano ad III. Cal.eſſe uolo. ibi te ut firmum offendam,mi Tiro effice. literulæ meæ, ſiue noſtræ tui deſiderio oblanguerunt. hac tamen epiſtola,quam Acaſtus attulit,oculos paulum ſuſtulerunt. Pompeius erat apud me,cum hæc ſcribebã. hilare,& libenter ei cupienti audire noſtra, dixi, ſine te omnia mea muta eſſe. tu muſis noſtris para ut operas reddas. noſtra ad diem dictam fient: docui enim te, fides ἔτυμον quod haberet. fac planè ut ualeas, nos ad ſummum. Vale. XIIII.Cal.

TVLLIVS TIRONI S.

a Egypta ad me uenit prid.Id.Apr. is etſi mihi nuntiauit te planè febri carere,& belle habere: tamen,ꝙ negauit te potuiſſe ad me ſcribere,curam mihi attulit, & eo magis, quòd Hermia, quem eodem die uenire oportuerat, non uenerat. incredibili ſum ſolicitudine de tua ualetudine: qua ſi me liberaris,ego te omni cura liberabo. plura ſcriberem, ſi iam putarem libenter te legere poſſe. ingenium tuũ, quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibiq; conſeruandum. cura te etiam atque etiam diligenter.

Vale. Scripta iam epiſtola, Hermia uenit. accepi tuã epiſtolam uacillantibus literulis: nec mirum, tam graui morbo. Ego ad te Aegyptam miſi, ꝙ nec inhumanus eſt, & te uiſus eſt mihi diligere, ut is tecum eſſet: et cum eo cocum, quo uterere. Iterum uale.

TVLLIVS TIRONI S.

a Ndricus poſtridie ad me uenit, q̃ expectarã. itaq; habui noctem plenam timoribus, ac miſerijs. tuis literis nihilo ſum factus certior, quo modo te haberes: ſed tamen ſum recreatus. ego omni delectatione, literisq́; omnibus careo: quas ante, q̃ te uidero, attingere nõ poſſum. Medico mercedis quã tum poſcet, promitti iubeto. id ſcripſi ad Mumium. Audio te animo angi, & medicum dicere ex eo te laborare. ſi me diligis, excita ex ſomno tuas literas, humanitatemq́;, propter quam mihi es cariſſimus. nũc opus eſt te animo ualere, ut corpore poſſis. id cum tua, tum mea cauſa facias, à te peto. Acaſtum retine, quo commodius tibi miniſtretur. cõſerua te mihi. dies promiſſorum adeſt: quem etiam repræſentabo, ſi adueneris. Etiam atque etiam uale. III. Id. hora III.

TVLLIVS TIRONI S.

o Mnia à te data mihi putabo, ſi te ualentẽ uidero. Sũma cura expectabã aduentũ Menãdri, quẽ ad te miſerã. Cura, ſi me diligis, ut ualeas: et cũ te bene confirmaris, ad nos uenias. Vale. IIII. Id. Apr.

QVINTVS MARCO FRATRI S.

E Tirone mi Marce,ita te,meumq; Ciceronẽ,
d et meam Tulliolã, tuumq; filium uideam,ut
mihi gratiſſimum feciſti, cum eum indignũ
illa fortuna,nobis amicum,q̃ ſeruum eſſe maluiſti.mi=
hi crede,tuis,& illius literis perlectis,exilui gaudeo,&
tibi & ago gratias,& gratulor: ſi enim mihi Statij fi=
delitas eſt tantæ uoluptati; quanti eſſe in iſto hæc eadẽ
bona debẽt,additis literis, ſermonibus,humanitate,quæ
ſunt his ipſis commodis potiora? amo te omnibus equi
dem maximis de cauſis,uerum etiam propter hanc,uel
ꝙ mihi ſic,ut debuiſti,nuntiaſti. te totum in literis ui=
di. Sabini pueris et promiſi omnia,& faciã. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

Ideo,quid agas. tuas quoq; epiſtolas uis refe
u ram in uolumina. ſed heus tu,qui κανὼν eſſe
meorũ ſcriptorũ ſoles,unde illud tam ἄκυρον,
Valetudini fideliter inſeruiendo? unde in iſtũ locũ fide=
liter uenit? cui uerbo domiciliũ eſt propriũ in officio,
migrationes in alienũ multæ: nam & doctrina,& do
mus,& ars,& ager etiã fidelis dici poteſt: ut ſit,quo=
modo Theophraſto placet,uerecunda tralatio. ſed hæc
coràm. Demetrius uenit ad me:quo quidẽ comitatu
ἀφωμίλησα, ſatis ſcis. tu eũ uidelicet nõ potuiſti uide=
re: cras aderit: uidebis igitur: nã ego hinc perendie
mane cogito. Valetudo tua me ualde ſollicitat: ſed
inſerui,et fac omnia, tũ te mecum eſſe,tũ mihi cumu=

latiſſime ſatisfacere putato. Cuſpio ꝙ operam dediſti, mihi gratū eſt: ualde enim eius cauſa uolo. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

q

Vid igitur? non ſic oportet? equidem cenſeo ſic, addendum etiam, ſuo. ſed, ſi placet, inuidia uitetur: quam quidem ego ſæpe contempſi. Tibi διαφόρησιν *gaudeo profuiſſe: ſi uero etiā Tuſculanum, Dij boni, quanto mihi illud erit amabilius. ſed, ſi me amas, quod quidem aut facis, aut perbelle ſimulas, quod tamen in modum procedit, ſed, ut ut eſt, indulge ualetudini tuæ: cui quidem tu adhuc, dum mihi deſeruis, ſeruiſti non ſatis. ea quid poſtulet, non ignoras,* πέψιν, ἀλυπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. *fac bellus reuertare: non modo te, ſed etiam Tuſculanum noſtrum plus amem. Parhedrum excita, ut hortum ipſe conducat: ſic olitorem ipſum commouebis. Heluo nequiſſimus HS CIϽ dabat nullo aprico horto, nullo emiſſario, nulla maceria, nulla caſa. iſte nos tanta impenſa derideat? calface hominem, ut ego M. Othonē: itaque abutor coronis. De Crabra quid agatur, etſi nunc quidem etiam nimium eſt aquæ, tamen uelim ſcire. Horologium mittam, & libros, ſi erit ſudum. ſed tu nullos ne tecum libellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat. A. Ligurius Cæſaris familiaris mortuus eſt, bonus homo, & nobis amicus. Te quando expectemus, fac ut ſciam. Cura te diligenter. Vale.*

TVLLIVS TIRONI S.

E Xpecto tuas literas de multis rebus, te ipſum multo magis. Demetrium redde noſtrum, & aliud ſiquid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor: ſcio tibi curæ eſſe: ſed confice. &, ſi ob eam rem moraris, accipio cauſam: ſi te id nõ tenet, aduola. Literas tuas ualde expecto. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

S Olicitat, ita uiuã, me tua mi Tiro ualetudo: ſed cõfido, ſi diligentiã, quam inſtituiſti, adhibueris, cito te firmũ fore. libros cõpone, indicẽ, cũ Metrodoro lubebit, quando eius arbitratu uiuendũ eſt. Cũ olitore, ut uidetur. Tu potes Cal. ſpectare gladiatores, poſtridie redire: & ita cenſeo. uerũ, ut uidebitur. Cura te, ſi me amas, diligenter. Vale.

CICERO F. TIRONI SVO DVLCISS. S. D.

C Vm uehementer tabellarios expectarẽ quotidie, aliquãdo uenerunt poſt diẽ X L. & V I. ꝙ à uobis diſceſſerant: quorũ mihi fuit aduẽtus optatiſſimus: nã cum maximã cepiſſem lætitiã ex humaniſſimi, et cariſſimi patris epiſtola: tũ uero iucũdiſſimæ tuæ literæ cumulum mihi gaudij attulerunt. itaq; me iam non pœnitebat, intercapedinem ſcribendi feciſſe, ſed potius lætabar: fructum enim magnũ humanitatis tuæ capiebam ex ſilentio mearũ literarum.

uehemẽter igitur gaudeo te meam ſine dubitatione accepiſſe excuſationem. Gratos tibi, optatosq́; eſſe, qui de me rumores afferũtur, non dubito mi dulciſſime Tiro: præſtaboq́; & enitar, ut in dies magis, magisq́; hæc naſcens de me duplicetur opinio. quare quod polliceris te buccinatorem fore exiſtimationis meæ, firmo id, conſtantiq́; animo facias licet: tantum enim mihi dolorem, cruciatumq́; attulerunt errata ætatis meæ, ut non ſolũ animus à factis, ſed aures quoq; à cõmemoratione abhorreãt. cuius te ſolicitudinis, & doloris participem fuiſſe, notum, exploratumq́; eſt mihi: nec id mirũ: nam cum omnia mea cauſa uelles mihi ſucceſſa, tum etiam tua: ſocium enim te meorum commodorũ ſemper eſſe uolui. quando igitur tum ex me doluiſti, nunc ut duplicetur tuũ ex me gaudiũ, præſtabo. Cratippo me ſcito non ut diſcipulum, ſed ut filium eſſe coniunctiſſimum: nam cum audio illum libenter, tum etiam eius propriam ſuauitatem uehemẽter amplector. ſum totos dies cum eo, noctisq́; ſæpenumero partem: exoro enim, ut mecum quã ſæpiſſime cœnet. hac introducta conſuetudine, ſæpe inſcientibus nobis, & cœnantibus obrepit, ſublataq́; ſeueritate philoſophiæ, humaniſſime nobiſcum iocatur. quare da operam, ut hunc talem, tam iucundum, tam excellentem uirum uideas quamprimum. nam quid ego de Brutio dicam? quem nullo tempore à me patior diſcedere: cuius cum frugi, ſeueraq; eſt uita, tum etiam iucundiſſima conuictio: nõ eſt enim ſeiunctus iocus à philologia, & quotidiana συζητήσει. huic ego locum in proximo conduxi, &, ut poſſum, ex meis anguſtijs illius ſuſtento tenuitatẽ. præ

terea declamitare græce apud Caſſium inſtitui: latine autẽ apud Brutium exerceri uolo. utor familiaribus, & quotidianis cõuictoribus, quos ſecum Mytilenis Cratippus adduxit, hominibus & doctis, & illi probatiſſimis. multum etiam mecũ eſt Epicrates princeps Athenienſium, & Leonides, & horum cæteri ſimiles. τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς, τάδε. De Gorgia autem quod mihi ſcribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione utilis, ſed omnia poſtpoſui, dummodo præceptis patris parerem: διαῤῥήδην enim ſcripſerat, ut eum dimitterẽ ſtatim. tergiuerſari nolui, ne mea nimia σπουδὴ ſuſpicionem ei aliquam importaret. deinde illud etiam mihi ſuccurrebat, graue eſſe, me de iudicio patris iudicare. tuũ tamen ſtudiũ, & conſilium gratũ, acceptumq; eſt mihi. Excuſationem anguſtiarũ tui temporis accipio: ſcio enim, q̃ ſoleas eſſe occupatus. Emiſſe te prædium, uehementer gaudeo: feliciterq; tibi rem iſtã euenire cupio. hoc loco me tibi gratulari, noli mirari: eodem enim ferè loco tu quoq;, emiſſe te, feciſti me certiorem. habes, ubi deponendæ tibi ſint urbanitates. ruſticus Romanus factus es. cum ego mihi nũc ante oculos tuum iucundiſſimum conſpectum propono, uideor uidere ementem te ruſticas res, cum uillico loquentem, in lacinia ſeruantem ex menſa ſecunda ſemina. ſed quod ad rem pertinet, me tũ tibi defuiſſe, æque, ac tu, doleo. ſed noli dubitare mi Tiro, quin te ſubleuaturus ſim, ſi modo fortuna me: præſertim cum ſciam, cõmunem nobis emptũ eſſe iſtum fundum. De mandatis quod tibi curæ fuit, eſt mihi gratũ. ſed peto à te, ut quamcelerrime mihi librarius mittatur, maxime quidem Græ

cus: multum enim mihi eripitur operæ in exſcribēdis hypomnematis. Tu uelim in primis cures, ut ualeas, ut unà συμφιλολογεῖν poſſimus. Antherum tibi commendo. Vale.

TVLLIVS TIRONI SVO S.

Spero ex tuis literis tibi melius eſſe, cupio quidé certe. cui quidē rei omni ratione cura ut inſeruias: & caue ſuſpiceris contra uoluntatē meam te facere, ꝙ non ſis mecū. mecum es, ſi te curas. quare malo, te ualetudini tuæ ſeruire, q̄ meis oculis, & auribus: etſi enim et audio te, et uideo libenter; tamen hoc multo erit, ſi ualebis, iucundius. Ego hic ceſſo, quia ipſe nihil ſcribo, lego autem libentiſſime. tu iſtic, ſiquid librarij mea manu non intelligent, mōſtrabis. una omnino interpoſitio difficilior eſt, quā ne ipſe quidem facile legere ſoleo: de quadrimo Catone. De triclinio cura, ut facis. Tertia aderit, modo ne Publius rogatus ſit. Demetrius iſte nunquam omnino Phalereus fuit: ſed nunc planè Bilienus eſt. itaq; te do uicarium. tu eum obſeruabis. Etſi, Veruntamen, De illis: noſti cætera. ſed tamen ſiqué cum eo ſermonem habueris, ſcribes ad me, ut mihi naſcatur epiſtolæ argumentū, et ut tuas q̄longiſſimas literas legā. Cura mi Tiro, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

Tu uero confice profeſſionem, ſi potes. & ſi hæc pecunia ex eo genere eſt, ut profeſſione non

egeat. ueruntamen. Balbus ad me ſcripſit,tanta ſe epiphora oppreſſum,ut loqui non poſſit,Antonius de lege quid egerit.liceat modo ruſticari. Ad Bithynicum ſcripſi. De Seruilio tu uideris, qui ſenectutem non contemnis. etſi Atticus noſter, quia quondam me commoueri πανικοῖς *intellexit,idem ſemper putat,nec uidet quibus præſidijs philoſophiæ ſeptus ſim. & hercle, quòd timidus ipſe eſt,* θορυβοποιεῖ. *ego tamen Antonij inueteratam ſine ulla offenſione amicitiam retinere ſanè uolo, ſcribamq́; ad eum, ſed non ante, q̃ te uidero. nec tamen te auoco à ſyngrapha.* γόνυ κνήμης. *Cras expecto Leptam: etenim ad cuius rutam pulegio mihi tui ſermonis utendum eſt. Vale.*

TVLLIVS TIRONI S.

ETſi mane Harpalum miſeram: tamen,cum haberem, cui recte darem literas, etſi noui nihil erat,ijſdem de rebus uolui ad te ſæpius ſcribere: non quin conſiderem diligentiæ tuæ: ſed rei me magnitudo mouebat. Mihi prora,& puppis,ut Græcorum prouerbium eſt, fuit à me tui dimittendi, ut rationes noſtras explicares. Offilio, & Aurelio utiq; ſatisfiat. à Flamma, ſi nó potes omnem, partem aliquam uelim extorqueas: in primisq; ut expedita ſit penſio Cal.Ian.de attributione conficies. de repræſentatione uidebis. de domeſticis rebus hactenus. de publicis omnia mihi certa,quid Octauius, quid Antonius: quæ hominum opinio: quid futurum putes.ego uix teneor,quin accurram.ſed s.literas tuas expecto. & ſcito Balbum

tum fuiſſe Aquini, cum tibi eſt dictum, & poſtridie Hircium. puto utrunq; ad aquas Semas. quid egerint.

Dolabellæ procuratores fac ut admoneantur. appellabis etiam Papiam. Vale.

CICERO F. TIRONI SVO S.

E*Tſi iuſta, & idonea uſus es excuſatione intermiſſionis literarum tuarum: tamen, id ne ſæpius facias, rogo: nam etſi de Reip. rumoribus, & nuntijs certior fio, & de ſua in me uoluntate ſemper ad me perſcribit pater: tamen de quauis minima re ſcripta à te ad me epiſtola ſemper fuit gratiſſima. quare cum in primis tuas deſiderem literas, noli cõmittere, ut excuſatione potius expleas officium ſcribendi, q̃ aſſiduitate literarum.* Vale.

Q. CICERO TIRONI SVO S. D.

u*Erberaui te cogitationis tacito duntaxat conuitio, ꝙ faſciculus alter ad me iam ſine tuis literis perlatus eſt. non potes effugere huius culpæ pœnam te patrono. Marcus eſt adhibendus: isq; diu, et multis lucubrationibus commentata oratione uide ut probare poſſit, te non peccaſſe. planè te rogo, ſicut olim matrem noſtram facere memini, quæ lagenas etiã inaneis obſignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ: ſic tu, etiam ſi, quod ſcribas, nõ habebis, ſcribito tamen, ne furtum ceſſationis quæſiuiſſe uidearis: ualde enim mihi ſemper & uera, & dulcia tuis epiſtolis nuntiantur.* Ama nos, & uale.

Q. CICERO TIRONI SVO S. P. D.

Mirificam mihi uerberationem ceſſationis epiſtola dediſti: nam quæ parcius frater perſcripſerat, uerecundia uidelicet, & properatione, ea tu ſine aſſentatione, ut erant, ad me ſcripſiſti, & maxime de Conſulibus deſs. quos ego penitus noui libidinũ, & languoris effœminatiſſimi animi plenos. qui niſi à gubernaculis receſſerint, maximum ab uniuerſo naufragio periculum eſt. incredibile eſt, quæ ego illos ſcio oppoſitis Gallorum caſtris in æſtiuis feciſſe: quos ille latro, niſi aliquid firmius fuerit, ſocietate uitiorum delinict. res eſt aut tribunitijs, aut priuatis cõſilijs munienda: nam iſti duo uix ſunt digni, quibus alteri Cæſenã, alteri Coſſutianarum tabernarum fundamenta credas. Te, ut dixi, fero oculis. ego uos ad III. Cal. uidebo, tuoſq; oculos, etiam ſi te ueniens in medio foro uidero, diſſuauiabor. Me ama. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM FINIS.

VERBA GRAECA LATINIS EXPRESSA.

πολιτικώτερον, *ciuiliorem*. 22. κωμικὸς μάρτυς, *comicus teſtis*. 25: ἐξοχὴ, *excellētia*. 36. εὐγένεια, *nobilitas*. 36. =παρ᾽ ἐμοί γε καὶ ἄλλοι, οἵ κε με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητιέτα ζεὺς, *apud me quidem & alij, qui me colēt, maxime uero cōſiliarius* Iupiter. 36. φιλαίτιος, *querulus*. 36. Επικούρειον, *Epicureū*. 39: εἰρωνεύεσθαι, *diſſimulare*. 48: εἰρωνευόμενος, *ſimulans*. 48: γλαῦκ᾽ εἰς Αθήνας, *noctuā* Athenas. 80: τῆς δ᾽ ἀρετῆς ἱδρῶτα, *uirtutis uero ſudorem*. 92. πολιτεύεσθαι, *res publicas regi*. 101: Νίκωνος περὶ πολυφαγίας, Niconis *de edacitate*. 105. γέλωτα σαρδώνιον, *riſum* Sardonium. 107. δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, *ueſicæ, & uiſcerum morbi*. 107: δυσεντερίαν, *uiſcerum morbum*. 107: διάῤῥοια, *profluuium*. 107: λιτότητα, *frugalitatem*. 107: χρήσει μὲν, *uſu quidem*. 108: κτήσει δὲ, *mancipio autem*. 108: εὐτραπελία, *feſtiuitas*. 110. ἄκυρον, *alienū*. 110. ἀμφιβολογία, *ambiguū*. 110. ὑπερβολὴ, *ſuperlatio*. 110. παράγραμμα, *commutatio literæ*. 110. παρὰ προσδοκίαν, *præter expectationē*. 110. ἔντεχνα, *artificioſa*. 110. διδασκαλίαν, *diſciplinā*. 113. ἕωλος, *obſoleta*. 126: λεληθότως, *ſenſim*. 127. πολιτείας, *rerum publicarum rectiones*. 127. γλαῦκ᾽ εἰς Αθήνας, *noctuam* Athenas. 127: περὶ δυνατῶν, *de ijs, quæ fieri poſſunt*. 127: κατὰ Διόδωρον κρίνειν, *ſecundum* Diodorum *iudicare*. 127: τῶν ἀδυνατῶν, *ex ijs, quæ*

fieri non poſſunt. 127: κρίσις, iudicium. 127:
Χρυσιππεία, Chryſippeum. 127: κατὰ χρύσιππον
δυνατὸν, ſecũdum Chryſippum quod fieri poſſit. 128.
σύν τε δύ' ἐρχομένω, ſimulq; duo euntes. 129. ἀπο=
προηγμένον, reiectum. 129. πολλοὶ μαθηταὶ κρείτ=
τονες διδασκάλων, multi diſcipuli meliores magi=
ſtris. 129. ὀβελίζει, ueru notat. 131. τοῦ
ποιητοῦ, poetæ. 131. παρεμβεβλημένοι, interie=
cti. 131. συμβιώτην, conuictorẽ. 131. ἀποφθεγ=
μάτων, dictorũ. 136: προλεγόμενα, antedicta. 138:
ὀψιμαθεῖς, ſero diſcentes. 138: ἀπόφθεγμα di=
ctum. 139. ὁ σοφὸς εὐθυρρήμων ἔσῃ, ſapiens re=
ctiloquus eris. 141. συμπόσια, cõpotationes. 141:
σύνδειπνα, concœnationes. 141: Κύρου παιδείαν,
Cyri diſciplinam. 142. ζήτημα, quæſtionem. 142:
πτολίπορθον, urbis direptorẽ. 152. ὄργανον, inſtru
mentũ. 174: σκιαμαχίαι, umbratiles pugnæ. 174:
λακωνισμὸν, breuitatem. 179. φιλοσοφούμενα, in
philoſophia tractata. 180. πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον
φιλῶν, patriam meam magis amans. 191: εὐθυρρη
μονέστερος, liberior in loquendo. 194: πάντα περὶ
πάντων, omnia de omnibus. 196. τυραννοκτόνοι, ty
rannicidæ. 196: ὑπομνηματισμὸν, monimentum
quoddam. 203. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στή=
θεσσιν ἔπειθεν, ſed meum nunquam animum in pecto
re perſuadebat. 210: ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ
ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ, fortis eſto, ut quis te & poſterorum
laudet. 210. ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα ſic nebu=
la inuoluit atra. 210. μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀ=
κλειῶς ἀπολοίμην, Αλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι

πυθέσθαι, ne negligenter, & ſine gloria peream; ſed magnum faciens quidpiam, & poſteris audiendum. 210. Ευριπίδου, Euripidis. 210. μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐκ αὑτῷ σοφὸς, odi magiſtrum, qui nõ eſt ſibi ſapiens. 210. ἅμα πρόσω, καὶ ὀπίσω, ſimul ante, & ponè. 210. αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, ſemper antecellere, & principẽ eſſe aliorum. 210. διοίκησιν, iuriſdictionem. 223: ὑποθήκας, pignora. 224: τρεῖς διοικήσεις, treis iuriſdictiones. 228. χολὴν ἄκρατον, bilẽ merã. 236: κατ᾽ εἴδη, ἢ φαντασίας, per ſpecies, uel uiſa. 253. διανοητικὰς φαντασίας, intelligentiæ uiſa. 253. εἴδωλον, imago. 253. αἱρέσει, ſecta. 253: πάντα περὶ πάντων, omnia de omnibus. 253: πρόσωπον πόλεως, faciem ciuitatis. 253: ἀδέσποτοι, ſine auctore. 253: τὸ καλὸν δι᾽ αὑτὸ αἱρετὸν, honeſtum per ſe optabile. 253: ἀκενόσπουδος, nõ inanis homo ſtudij. 254. φλυαρὸν, garrulũ. 254. σπουδάζειν, ſerio agere. 254: τὸ καλὸν δι᾽ αὑτὸ αἱρετὸν, honeſtum per ſe optabile. 254: ἡδονὴν, uoluptatem. 254: ἀναλγησίαν, indolentiam. 254: τῷ καλῷ, honeſto. 254: οὐκ ἔστιν ἡδέως, ἄνευ τοῦ καλῶς, καὶ δικαίως ζῆν, non poteſt iucunde, niſi honeſte, & iuſte, uiui. 254: φιλήδονοι, cupidi uoluptatis. 254: φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι, cupidi honeſti, & cupidi iuſti. 254: ἀντιμυκτηρίσαι, uiciſſim ſubſannare. 254: κακοστόμαχος, ſtomachoſus. 258. ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ, tuta quidem, ſed diuturniora. 259. ψύχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, fri=

gus autem tenui cuti inimiciſſimum. 259. ἔτυμον, notationem. 262. κανὼν, regula. 263: ἀφωμίλησα, dimiſi, una fui. 263: διαφόρησιν, geſtationem. 263: πέψιν, ἀλυπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας, cōcoctionem, hilaritatem, ambulationem modicam, oblectationem, facilitatem alui. 263: συζητήσει, mutua quæſtione. 264: τὰ μὲν οὖν καθ᾽ ἡμᾶς, τάδε, quæ ad nos quidem ſpectant, hæc ſunt. 265. διαῤῥήδην, aperte. 265. σπουδὴ, contentio. 265. συμφιλολογεῖν, unà diſputare de literis. 265: πανικοῖς, panicis terroribus. 266. θορυβοποιεῖ, tumultuatur. 266.

VARIAE LECTIONES: IN QVIBVS *lector admonendus eſt; quæ duabus prioribus literis ſcriptæ ſunt maiuſculis, eas ex ingenio, reliquas ex uetuſtis codicibus omnes eſſe.*

frequenti ſ.non magna 4.
tempore Catoniano 6:
uirtutiq;. ſimul 7:
uidentur,ſiquidem 9.
uberiores,& præſent. 10.
fuiſſe,cum 14.
inſciẽtem me fugiſſet 15.
ARtis *eſt; &, ſi portum. t.n.q,cum id* 15:
ſemper præſtare 16.
QVas Menocrati 16:
nominare.quos 16:
eſſet,paraturum 16:
quis eſt tam ſcrib. 18.
VIta *decederet* 18:
rationem ediſſeram 18:
EXpectas: *domeſticos* 19.
cum Seruilium 20.
S.P.D.Primum *tibi* 22:
ita factus ſis 22:
ad me,quod 22:
idem certos 28.
Ariobarzanem,*quia* 29.
proficiſcentur,ut 30.
OMnia *ſummæ* 32:
ID *mihi uehemẽter g.* 32
honorẽ,n.ad gratiã 36.
COnſcientiæ *meæ* 39.
cõmittere,ut ſcrib. 39:
Cenſores *creentur* 40:
geſta ſunt,ab alijs 44:
quaſi perditiuis,uel,paretinis: ex quo ſunt qui legant,parietinis 47:
aut quid? non illis rebus excitatus a.calere 50.
uicem,cedò, 50.
temporibus f. ut eorum lum,uel,eorũ tum 51:
tuæ,cuiuſcuiuſmodi 53.
frui,ſtulti n.priuatã 54
uti medicos: coegi 56.
INſinuabor 57:
PEruenirí 57:
nũquam imminuta 60.
leues ab hmõi homi. 61:

eſſem,

eſſem, ad Lollium 61:
domū XXXV. 63.
beneuolentia pari 64:
obtrectationes, & iniu-
rias 65:
LEgendo retinere 68.
TEmpeſtatū, et cōcuſſu 70
PAtriæ non plus 70.
uiuere poſſe eq. maxi. 71.
VIdear t. non dediſſe 73.
TEmporibus nos nati 73:
IPſiq; Valerio 75:
REm à me nō inſipienter
excogitatam, ne cogitatā
quidem putes 75:
quando de logæo parū gra
uiſum, uel gauiſum, uel,
gratioſum 76.
quemuis auctorum, aut eo
rum, qui diſceſſerunt. al-
teri. 80:
non quo, ſed quòd diff. 81
aliquando defuiſſet 83:
ſoliſtimis, aut ſoniuijs 83:
TREBIANO S. D.
uel TREBELLIA-
NO 87.
SCribere, hac opinione 91
ut mihi uidetur, 92:
LOquor) reliquos 96:
ſcriptum erat, M. Rufum,
uel, M. Vrſiuium 98.
faciam, u. hunc Leptæ de-
lega 98:
ANtea nè andabata 100.
facias? ubi 101.
ſero. primas 102:
præſertim tantis n. 104.
poſſe: NI (ex Budeo in
Pand.) 105.
tantum quod ex 105:
tamen erant 106.
OPinor Craſſum 106:
BOnum cantorem 107.
uereri, niſi iſtum 107.
ESt. matre prehēſante, uel,
me reprehenſante 112:
ſi fio, ſi forſitan, 113.
inepto? aliquid 113:
NAm ſi hoc modo 114:
Cornificius adoleſcētiorem
Syllæ filiam 116.
hercule cōſæpta omnia fo-
dera & 115:
nos nihil frig. 115:
concerpitur: leuiſſ. 116.
dederit ſi quod iniurijs ſuis
eſſet, ut Veſtorius tene-
ret 116:
CAuſa indicet 117.

MM

ut ſolent, nõ redigã	117.	complexus es,tene,	151:
audent. ſcena rei	121:	quàm me iuuare	153:
bellum ſe erupit	123:	illis feruentibus	157:
cognoſcã quidnã rei	123.	C. Catium	157:
hãc portã,uel partẽ	125:	literis,exceperam	157:
aliquid:mane ut	126:	Iun.anerone	158.
De Coctio	128.	TVam nauatam	159:
Chryſippias hæc,q̃	127:	FAma,ſententiáq;	159:
potius utrobiq;	128:	LEntulum Cos.(ex epiſto= lis ad Atticum)	124.
multis:Oſtiã uideri	128:		
alicubi, ſiquid	129.	ſtudia officij mutuo	167.
ingentium cularũ	131.	REddidit.Quom	170:
domum Silianam	135.	hominib.honoris,nõ	172.
Mihi Pompilum	136:	obſtrinxerim . ſeptẽ	172:
rẽ habebas,q̃ſticulis	136:	alij facti	173:
antea delibitari	136:	ambitus excitare,uel, eſta= re	175:
idem quod phil.	137.		
artolagani t. n. i. ex ar= tis	138:	niſi,quòd	176:
		reſtitutionem mecũ	178.
comedim(Nonius)	139.	COmmode nobis	178:
potius ἀπότευγμα	139.	frequẽtes uentitare	182.
VIolat Iupiter.bene	140.	TAnta concione	186.
tectius penẽ . ſed quia mul ti, factum	140.	ANceps propter	187:
		iniuriæ unquam	190:
turpis. ſuppẽdet,uel, ſuſpẽ det,uel, ſuſcipitur	140:	GErebant:hac	192:
		POſſent,uoluerunt	193.
tempore ferre te p.	141:	COnſumpſerant	193.
exiſtimarent. elic.	148.	GErere cogamur	201.
VIctoriã pareremus	148.	ignominia non	201:
itineribus Vienna	149.	Q. F. ORTAE(habet	

codex Pauli Boti) 203:
feceris,exiſtimes,q. i. p.m.
h.i.m.h.a.te.hoc 204:
incredibili quiddam 205:
DElectatur 208.
tamen ratio cõm. 208.
amiciſſimum . Em hic ille
eſt maxime,q. i. a. o. me
ſolitus eſt 210.
VT eum & in 213.
tamẽ ſperauit apud te me=
as quoque literas ualitu=
ras 214:
SAepius:tamen 215.
Q. ARCHARIO 220.
M. C. DECIO AV=
CTO 222:
Milaſeis , & Alaban=
deis 224:
cariſſimus ẽ,M.Le. 226:
homines, quibus e . ſerui=
ui 235.
SVmus ad II.Cal. 235.
poſſitis. quoquomodo qui=
dem nunc 238.
MOdo & ueſtras l. e. e. ſ.
ipſe ad 238:
eius atque 242:
Sepyrã,et Cõmorin 245.
Amafinij 254:
FAceta ſ.ſ.ſecus,ſiũt 255:
COlam,commune 256.
CAl.Dec. 257.
ſcripſi ad Vmmium 262:
πέψιν, ἄκεπαν 263:
cõmouebis. Helico 263:
factus es . q̃uo ego 265.
PRæſidijs ſeptus 266.
oratiõe uidelicet pr. 266:

In epiſtolis Ciceronis index mittentium: & primo quibus quaſq; Cicero mittit.

Cicero Acilio.

auitum mihi 219.

C. *Auianus* 219.

C. *Flauio* 218.

Cn. *Otacilio* 218:

cum Demetrio 219.

cum familia 220.

Hippiam 219:

in Aleſina 218:

L. *Brutius* 219:

L. *Manlius* 218.

Cicero Allieno.

Democritus 231:

& te ſcire 232.

Cicero Anchario.

L. *&* C. *Aurelios* 220.

Cicero Antonio.

& ſi ſtatueram 62.

Cicero Appio.

ad XVI. *Cal. Iun.* 31:

cum eſſem 43.

cum eſt ad nos 40.

cum & contra 31.

cum meum 33:

de meo 161:

& ſi quantum 36:

gratulor tibi 44:

pluribus uerbis 35.

prid. Non. 32.

quaſi diuinarem 45.

ſi ipſa Reſp. 30:

Tralleis *ueni* 32:

uix tandem 39.

Cicero Apuleio

L. *Egnatio* 221.

L. *Noſtius* 221:

Cicero Ariſto.

ſumpſi hoc mihi 222:

Cicero Ampio

gratulor tibi 88:

Cicero Baſilio

tibi gratulor 91.

Cicero Bithynico

cum cæterarum 91:

Cicero Bruto

cum adhibuiſſet 171.

cum Ampio 178.

Dij iſti Segulio 177:

eo tempore 171:

etſi ex mandatis 176:

etſi mihi 175.

expectanti mihi 179.

Lamia uno 175:

Lupus familiaris 169.

Lupus noſter 170:
mirabiliter 174:
narro tibi 178:
permagni intereſt 175:
treis uno die 173.
Cicero Bruto
alia epiſtola 209.
cum ad te 207:
L. *Caſtronius* 209.
L. *Titione* 209:
quia ſemper 208:
Cicero Cæcinæ
cum eſſet 86.
non uereor 82:
quotieſcunq; 82.
Cicero Cæſari
Præcilium 209:
P. *Craſſum* 210.
uide 98.
Cicero Cæſio
P. *Meſſienum* 223.
Cicero Caninio
literas à te 28.
Cicero Caſſio
Auget tuus 184:
breuitas tuarum 187.
etſi uterq; 252.
finem nullum 183.
hiemem credo 185.
Lepidus tuus 187.
longior epiſtola 254.
M. *Fabium* 251.
non mehercule 254.
præpoſteros 253:
puto te 253.
quanto ſtudio 186.
qui ſtatus 186.
ſcelus affinis 186:
uehementer lætor 183:
uellem Idib. 185.
Cicero Catoni
cum ad me 243.
lætus ſum 248.
ſumma tua 243:
Cicero Celio
cum optatiſſimum 29:
Fabio *uiro opt.* 25:
magno dolore 26:
non potuit 25:
plurimum tibi 22:
putares'ne 23:
quid? tu 22.
raras tuas 24:
ſolicitus equidem 24.
tú uide 23.
Cicero Cluuio.
cum in Galliam 205:
Cicero Cornificio
aſſentior tibi 200.
C. *Anitius* 196.

ego nullum 197:
grata mihi 196.
grata mihi 194:
itá ne 200:
libentiſſime 195:
Liberalibus 298.
non modo te 200.
nos hic 196:
omnem códitionem 197.
quod extremum 195.
ſex. Aufidius 199:

Cicero Craſſipedi

quanquam tibi 207.

Cicero Craſſo

quantum meum 64.

Cicero Culeolo

L. Luceius 220:
quæ feciſti 220:

Cicero Curio

ego uero 109.
facile perſpexi 109:
memini 108.
Q. Pompeius 222:

Cicero Curioni

epiſtolarum 19.
graui teſte 18:
hæc negotia 19:
non dum erat 20.
quanquam me 18.
ſera gratulatio 21.

Cicero Curtio

M. Fabium 225:

Cicero Dolabellæ

C. Suberinus 132.
etſi contentus 132:
gratulor Baijs 132.
non ſum auſus 131.
uel de meo 131:

Cicero Domitio

non ea res 93:

Cicero Fabio

etſi ego met, 73.

Cicero Figulo

quærenti mihi 56:

Cicero Furfano

cum A. Cæcina 87.

Cicero Furnio

lectis tuis literis 160.
ſi intereſt 159:

Cicero Gallo

amoris quidem 106:
cum decimum 107.
etſi ex tuis 221.
etſi plurimis 221.
miror, cur me 108.
quòd epiſtolam 107.
tantum ex Arp. 105.

Cicero Lentulo

ad XVI. Cal. 4.
A. Trebonio 3:

de omnibus 8:
ego omni 2.
Idib. Ian. 3.
legi tuas 6.
periucundæ 9:
quæ gerantur 5:
tametſi 4:

Cicero Lepido
quòd mihi 160:

Cicero Leptæ
Maculam 92:
ſimul 91:

Cicero Ligario
etſi tali 90.
me ſcito 90:

Cicero Lucceio
coràm me 67.
omnis amor 71.
quanquam ipſa 69:

Cicero Marcello
etſi eo te 52.
etſi nihil 55.
etſi perpaucis 54.
Marcellum tuum 249.
maxima 249.
neque te 53:
quando id 249:
quantæ tibi 249:
te & pietatis 248:

Cicero Mario
ad IX. Cal. 98.
mandatum tuum 96.
perſæpe mihi 96:
ſi te dolor 94:

Cicero Matio
nondum ſatis 179:

Cicero Mummio
A. Fuſium 203.
C. Auiano 203.
etſi non ſatis 202.

Cicero Meſſinio
gratæ mihi 76:

Cicero Metello
literæ Quinti 62.
ſi tu, exercitusq; 59:

Cicero Munatio
L. Liuineius 225:

Cicero Oppio
dubitanti mihi 182.

Cicero Paulo
etſi mihi 250.
maxime mihi 250:

Cicero Pæto
accubueram 142:
ain tandem? 139.
amo uerecundiam 140:
cum eſſem 137:
delectauerunt 135.
duabus tuis 134.
dupliciter 138:

heri ueni 141.
non tu 137.
Rufum *iſtum* 141.
ſummũ me ducem 142.
tamen à malitia 138.

Cicero Philippo

etſi non dubito 230:
gratulor tibi 230.

Cicero Plancio

binas 58:
accepi perbreueis 58.

Cicero Planco

binas à te accepi 145.
cum ipſum 144:
& abfui 143:
etſi Reip.*cauſa* 150:
etſi ſatis 149.
in te,& in collega 136:
ita erant 135.
meum ſtudium 144.
nihil 153.
non dubito 216:
ò gratam 152.
quæ locutus eſt 146:
quãquam gratiarũ 154:
ut primum 151:

Cicero Pompeio

ſi tu,exercitusq; 63:

Cicero quatuoruiris,
& decurionibus

tantæ mihi 231.

Cicero Regi

A.Licinius 223.

Cicero Rufo

etſi mihi 74.
omneis tibi 222.
quomodo potuiſſem 74:

Cicero Rutilio

cum & mihi. 206:

Cicero Seruilio

A.Cæcinam 227:
C.Curtius 228:
Cerelliæ 229:
ex prouincia 228.
gratæ mihi 228:
multos tibi 229:
quia non eſt 229.

Cicero Seſtio

cum ad me 63.
non obliuione 73.

Cicero Silio

cum P.Terentio 207.
& in Atilij 226.
Nero *meus* 226:
non putaui 226:
quod ego tibi 222.
T.Pinnio 226.

Cicero Sulpitio

accipio 48.
ad XIII. Cal. 46:

Hageſaretus 214:
Aſclapone 212:
C.Trebatius 45:
cum antea 214.
cum Lyſone 212.
licet 215:
etſi libenter 215.
L.Coſſinio 213.
L.Meſcinius 214:
M.Aemilius 212:
M.Curius 211
non concedam 211:
T.Manlium 213.
uehementer 47.
cum his 231.

Cicero Terentiæ

ad cæteras 237.
etſi eiuſmodi 238:
in maximis 239.
in Tuſculanum 239:
nec ſæpe eſt 236:
omneis moleſtias 236:
quid fieri 237.
quod nos 237:
quod ſcripſi 237:
ſi quid haberem 238:
ſi uales,b.e.e.q.u.conſtitueram 238:
ſi uales,b.e.e.q.u.da operam 239:
ſi uales,b.e.e.q.u.nos quotidie 239:
ſi uales,b.e.e.q.u.reddita 239:
ſi uales,b.e.e.q.u.nos neq; 240.
ſi uales,b.e.e.q.u.Tullia 237:
ſi uales,b.e.e.q.u.ualetudinem 237.

Cicero Terentiæ, & Tulliæ

conſiderandum 239.
ſi tu,& Tullia 236.

Cicero Terentiæ, & Tulliæ,& Ciceroni

accepi 234.
ego minus 239:
& literis 282.
noli putare 233.

Cicero Thermo

C.Cluuius 224:
cum mihi 223:
etſi mihi 224.
L.Genucilio 223.
officium meum 29.
quo magis 225.

Cicero Tironi

Aegypta 262.
Andricus 262:

Cicero meus 257.
ego uero 262.
etſi mane 266.
expecto 269.
magnæ 259.
non queo 257:
omnia à te 262:
quid igitur 263:
quo in diſcrimine 260:
ſeptimum iam diem 257.
ſolicitat 264.
ſpero 265:
tu uero 265:
uideo, quid agas. 263.

Cicero Titio

etſi non dubito 230:
etſi unus 71:
L.Cuſtidius 225.

Cicero Torquato.

etſi ea perturbatio 78.
noui quid ad te 80:
peto à te 79:
ſuperioribus literis 80.

Cicero Thoranio

dederam triduo 92:
etſi cum hæc 93.

Cicero Trebatio

accepi à te 103:
adeo'ne 101.
amabilior mihi 104:
Chryſippus 102.
Dolabellam 88:
ego quanti 87.
ego te commendare 99.
epiſtolam tuam 104.
ex tuis literis 103.
iandiu 99:
illuſeras 105:
in Equo 102:
in omnibus 98:
legi tuas literas 110.
mirabar 111.
niſi ante 100:
quàm ſint 102.
ſcripſit ad me 99:
Silij cauſam 105.
uide,quanti 104:

Cicero Trebonio

& epiſtolam 255:
oratorem meum 55.
quàm uellem 161.

Cicero Valerio

cum municipibus 203:
cur enim 17:
non moleſte 204.
P.Cornelius 205:
ſi uales 205.

Cicero Varroni

Caninius idem tuus 226:
Caninius noſter 128.

cœnabam 129.
&ſi, quid ſcribe= rem 127:
ex ijs literis 126.
mihi uero 128.
περὶ δυνατῶν 127:

Cicero Vatinio

grata tibi 66:

Cicero Volumnio

ꝗ declamationibus 119:
quòd ſine prænomine 110.

Cicero P. & T. Terentiæ, & Tulliæ.

ſi uos ualetis 238.

Cicero S.P.Q.R.

ſi uos bene u.b.e.e.q.u. cum pridie 240.
ſi uos b.u.b.e.e.q.u. &ſi 241:

QVI CICERONI MITTVNT.

Bithynicus Ciceroni

ſi mihi 91.

D.Brutus Ciceroni

ad ſenatum 176:
eodem exemplo 173.
iam non ago 173:
in maximo 179.
non mihi 172.
nos hic ualemus 178:
Panſa amiſſo 171:
quod pro me 176:
ſi de tua 169:

Cæcina Ciceroni

quòd tibi 85.

Caſſius Ciceroni

non mehercule 254.
ſi uales,b.e.e.q.u.cum, Reip. 189.
ſi uales, b.e.e.q.u.in Syria 188.
ſi uales, b.e. e.q. u. legi 188.

Cato Ciceroni

quòd & Reſp. 247:

Celius Ciceroni

certe inquam 112:
ecquando in 124.
ergo me 125.
eſt'ne 113.
&ſi de Rep. 116:
exanimatus ſum 124:
gratulor tibi 122:
inuideo tibi 113:
non diu 115.

pudet me 122.
quàm cito 116.
qua tu cura 114:
quod tibi 111:
ſanequam 120.
ſic tu,inquis 119.
tanti non fuit 123.

Cicero frater Ciceroni
De Tirone 263.

Curius Ciceroni
ſi uales, b.e. ſum 108:

D.

Dolabella Ciceroni
ſi uales, gaudeo. 130.

G.

Galba Ciceroni
decimoſeptimo 161:

L.

Lentulus Ciceroni
cum Brutum 190.

Lepidus Ciceroni
ſi uales,b.e.e.q.u. cum 166:

Luceius Ciceroni
ſi uales, b.e.e.q.u. ſicut 70:

Marcellus Ciceroni
plurimum 55.

Matius Ciceroni
magnã uoluptatem 181.

Metellus Ciceroni
hominis 61:
ſi uales,b.e.e.q.u.exiſtimaram 59.

P.

Plancus Ciceroni
Antonius 153:
facere non poſſum 158.
gratiſſimæ 145.
his literis 152.
immortaleis 149:
nihil me tibi 148:
nunquã mehercule 157.
plura tibi 147.
puderet me 155:
quid in animo 154.

Pollio Ciceroni
Balbus Quæs. 164.
minime mirum 162:
quo tardius 165.

Sulpitius Ciceroni
etſi ſcio 55:
poſtea quàm 49:

Trebonius Ciceroni
ſi uales, 194.

Vatinius Ciceroni
ſi uales,b.e.e.q.u. de Dionyſio 65:
ſi uales,b.e.e.u. ſi tuam 65.

Cic. Tironi
cum uehementer 264.
etſi iuſta 266:
C.FR.Tironi
mirificam mihi 267.
uerberaui 266:
D.Brutus M.Bruto,
& C.Caſſio
quo in ſtatu 167:
M.Brutus,C.Caſſius
M.Antonio
de tua fide 168.
literas tuas 169.
Publice
Cicero S.P.Q. R.
ſi uos 240.
ſi uos 241:
Lentulus S.P.Q. R.
ſi ualetis 191:
Lepidus S.P.Q. R.
ſi uos 166:
Plancus S.P.Q. R.
ſi cui forte 147:

A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z AA BB CC DD EE
FF GG HH II KK LL MM.
Omnes quaterniones.

APVD ALDI FILIOS.

VENETIIS, M, D, XL, MENSE IVLIO.

AL DVS

PAVLI MANVTII SCHOLIA, QVIBVS ET LOCI FAMILIARIVM EPISTOLARVM DIFFICILIORES EXPLICANTVR, ET CASTIGATIONVM, QVAE IN IISDEM EPISTOLIS FACTAE SVNT, RATIO REDDITVR.

AL DVS

PAVLVS MANVTIVS ALDI F.

Nequis uſpiam imprimat, aut uendat, Paulus III. Pontifex Maximus, itemq; Senatus Venetus decreto cauit.

VENETIIS, M. D. XL.

PAVLVS MANVTIVS ALDI F.
LITERARVM STVDIOSIS S. P. D.

*Anè, quod ego in rem ueſtram nauare poſſim, quàm exiguum ſit, intelligo. ſed quod poſſum, in eo non committam ut meum ſtudium, aut diligentiam deſideretis. loci erant obſcuriores multi in familiaribus(ut appellantur)*Ciceronis *epiſtolis: eos, quantum in nobis fuit, dedimus operam ut interpretationibus quàm potuit breuiſſimis illuſtraremus. erant item deprauati, quos emendare conati ſumus. quid præſtiterim, ignoro: uos legendo iudicabitis. ut ut autem iudicabitis, gratiam tamen ab ÿs, qui grati ſunt, opinor aliquam inibo; quoniam quidem mihi ueſtræ utilitatis cupidiſſimo non aggrediendi uoluntas defuerit, ſed perficiendi facultas.* Valete.

PAVLI MANVTII SCHOLIA IN FAMILIARES CICERONIS EPISTOLAS.

EX EPISTOLA I. LIBRI I. PAGINA I.

QVOD cõmodo Reip. facere poſſis] *Olim ita caſtigauimus, cum aliter in omnibus impreſſis legeretur. ſunt autem uerba, quibus ueteres utebantur, ut id, quod faciendum decernerent, ita demum fieri uelle oſtenderent, ſi modo Reip. commodo fieri poſſet.* Cæſar *libro* I. Comm. *pagina* 12. Q*uoniam* M. *Meſſala*, M. *Piſone* Coss. *ſenatus cenſuiſſet, uti quicunque* Galliam *prouinciam obtineret, quod commodo* Reip. *facere poſſet*, Heduos *cæterosq́; amicos populi* R. *defenderet, ſe* Heduorum *iniurias non neglecturum. & lib.*V. *pagina* 60: *ſcribit* Labieno, *ſi* Reip. *commodo facere poſſet, cum legione ad fines* Neruiorum *ueniat. item lib.* V I. *pag.* 73: Labienũ, Treboniumq́; , *ſi* Reip. *commodo facere poſſint, ad eã diem reuertantur.* Cicero *item ad* Brutũ, *epiſtola* V. *Decreui hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile fore, & è* Rep. *eſſe, perſequerere* Dolabellam *bello: ſi minus id commodo* Reip. *facere poſſes, in ijſdem locis exercitũ contineres. ad* Appium *autem epiſtola* V I I. *lib.* I I I. Q*uod, inquit, tuo commodo fieri poſſit, utriuſq; noſtrũ magni intereſt, prius ut te conueniam, quàm decedas. & libro* X I I I. 219. *ſimili ſententia dixit, quod*

ſine moleſtia tua facere poſſis. ad Atticum *autem epi ſtola* III. *lib.* I. *quod cómodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus. itemq́; alibi ſæpius, quod tuo commodo fiat, quod ſine peccato meo fiat. quibus ex locis, ueterem hanc, atq; uſitatam fuiſſe locutionem, cognoſcere quiuis poteſt. tot autem exemplis, manifeſta præſertim in re, non eſſem uſus, niſi fuiſſe uiderem qui noſtram lectionem parũ ueram exiſtimantes, legi mallent, quod commode rem facere poſſis.*

Ex *Epiſtola* II. *pag.* 3.

LENTVLI *Cos.*] *In libris quibuſdam manuſcriptis legitur,* Lucij *Cos. non omnino abſurde: poteſt enim intelligi de* L. Philippo Lentuli Marcellini *in* Con*ſulatu collega.*

3.

QVATENVS *de religione dicebat*] *Senſus hic eſt, cum* Bibulus *ſententia ſua duas res complexus eſſet, de religione, & de tribus legatis: poſtulatum eſt, ut eius ſententia diuideretur: ideſt ut ſingulis de rebus ſeparatim referretur. ac de religione quatenus dixit, ut ſcilicet ne contra* Sibyllinos *libros decerneretur, qui* Regem Aegyptium *cum exercitu reduci uetarent: aſſenſum (inquit) eſt. caput illud, de tribus legatis, qui* Re*gem reducerent, improbatum. dixit autem, frequentes ierunt in alia omnia, pro frequentes diſſenſerunt. neq; ſolum, ire in alia omnia, ſed & diſcedere, & tran ſire, eodem ſenſu ueteres dicebant. libro* X. *ad* Plan*cum, pagina* 151. Cum *(inquit) ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit.* Hircius *auté prope finem* VIII *de bello* Gallico *libri,* Diſceſſionem *(ait) faciente* Mar

cello, ſenatus frequens in alia omnia tranſijt. ſunt au tem uerba, quibus, cum diſceſſio facienda eſſet, miniſter publicus præibat, cum ita diceret. Qui hæc ſentitis, ite in hanc partem: qui alia omnia, in illam. & in alia omnia potius, quàm in contraria, dicebat ominis cauſa. Feſtus Pomp. *in dictione* Ques. *inde factum, ut, ire in alia omnia, idem ſignificet, quod contra ſentire.*

3.

MVLTIS *partibus plures*] *Sunt qui ita exponant, uidiſſe Cõſules in* Hortenſij *ſententiam plures ituros à multis partibus, ideſt hinc, & illinc, parum ſcilicet agnoſcentes puriſſimam, & ornatiſſimam locutionem, qua eloquentiſſimi eius ætatis uiri ſuis in ſcriptis eleganter uſi ſunt.* M. Celius *libro harum epiſtolarũ* VIII. *pag.* 119. *Turpe tibi erit,* Patiſchum Curioni *decem* Pantheras *miſiſſe, te non multis partibus plures. item* Cæſar 185. *quoniam numero multis partibus eſſet inferior. multis partibus plures, & multis partibus inferior, dixerunt, pro eo, quod eſt, multo plures, & multo inferior.* Cicero *item lib.* III. *de finibus,* 98. *multis partibus malit, pro multo malit.* Suetonius *quoque non malus latinitatis auctor, in* Iulij *uita eodem loquendi modo uſus eſt.*

Ex Epiſtola III. *pag.* 4.

T. AMPIVS] *Antea,* T. Appius, *corrupte legebatur: duo enim prænomina ſimul eſſe non poſſunt, ut ſi dicas,* Marcus Caius, *aut* Cneus Lucius. *Ampiorum autem familiam* Romæ *fuiſſe, notiſſimum eſt.*

Ex Epiſtola IIII. *pag.* 4.

PRIDIE *eius diei ſ. d. t. l. f.*] *Dicit quod*

ſine moleſtia tua facere poſſis. ad Atticum *autem epi ſtola* III. *lib.* I. *quod cōmodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus. itemq; alibi ſæpius, quod tuo commodo fiat, quod ſine peccato meo fiat. quibus ex locis, ueterem hanc, atq; uſitatam fuiſſe locutionem, cognoſcere quiuis poteſt. tot autem exemplis, manifeſta præſertim in re, non eſſem uſus, niſi fuiſſe uiderem qui noſtram lectionem parũ ueram exiſtimantes, legi mallent, quod commode rem facere poſſis.*

Ex *Epiſtola* II. *pag.* 3.

LENTVLI Cos.] *In libris quibuſdam manuſcriptis legitur,* Lucij Cos. *non omnino abſurde: poteſt enim intelligi de* L. Philippo Lentuli Marcellini *in Conſulatu collega.*

3.

QVATENVS *de religione dicebat*] *Senſus hic eſt, cum* Bibulus *ſententia ſua duas res complexus eſſet, de religione, & de tribus legatis: poſtulatum eſt, ut eius ſententia diuideretur: ideſt ut ſingulis de rebus ſeparatim referretur. ac de religione quatenus dixit, ut ſcilicet ne contra* Sibyllinos *libros decerneretur, qui* Regem Aegyptium *cum exercitu reduci uetarent: aſſenſum (inquit) eſt. caput illud, de tribus legatis, qui* Regem *reducerent, improbatum. dixit autem, frequentes ierunt in alia omnia, pro frequentes diſſenſerunt. neq; ſolum, ire in alia omnia, ſed & diſcedere, & tranſire, eodem ſenſu ueteres dicebant. libro* X. *ad* Plancum, *pagina* 151. Cum *(inquit) ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit.* Hircius *autẽ prope finem* VIII *de bello* Gallico *libri,* Diſceſſionem *(ait) faciente* Mar=

cello, ſenatus frequens in alia omnia tranſijt. ſunt autem uerba, quibus, cum diſceſſio facienda eſſet, miniſter publicus præibat, cum ita diceret. Qui hæc ſentitis, ite in hanc partem: qui alia omnia, in illam. & in alia omnia potius, quàm in contraria, dicebat ominis cauſa. Feſtus Pomp. *in dictione Ques. inde factum, ut, ire in alia omnia, idem ſignificet, quod contra ſentire.*

3.

MVLTIS *partibus plures*] *Sunt qui ita exponant, uidiſſe Cõſules in Hortenſij ſententiam plures ituros à multis partibus, ideſt hinc, & illinc, parum ſcilicet agnoſcentes puriſſimam, & ornatiſſimam locutionem, qua eloquentiſſimi eius ætatis uiri ſuis in ſcriptis eleganter uſi ſunt.* M. Celius *libro harum epiſtolarũ* VIII. *pag.* 119. *Turpe tibi erit, Patiſchum Curioni decem Pantheras miſiſſe, te non multis partibus plures. item* Cæſar 185. *quoniam numero multis partibus eſſet inferior. multis partibus plures, & multis partibus inferior, dixerunt, pro eo, quod eſt, multo plures, & multo inferior.* Cicero *item lib.* III. *de finibus,* 98. *multis partibus malit, pro multo malit.* Suetonius *quoque non malus latinitatis auctor, in Iulij uita eodem loquendi modo uſus eſt.*

Ex Epiſtola III. *pag.* 4.

T. AMPIVS] *Antea,* T. Appius, *corrupte legebatur: duo enim prænomina ſimul eſſe non poſſunt, ut ſi dicas,* Marcus Caius, *aut* Cneus Lucius. *Ampiorum autem familiam* Romæ *fuiſſe, notiſſimum eſt.*

Ex Epiſtola IIII. *pag.* 4.

PRIDIE *eius diei ſ. d. t. l. f.*] Dicit quod

ſupra in epiſtola II. *in qua ita ſcripſit:* De tribus lega*tis, frequentes ierunt in alia omnia . ſed cum ibi factũ id eſſe dicat die, qui conſecutus eſt* Idus Ian. *hic autem die,qui* XVI. Cal.Febr. *præceſſit: fuere,qui,dum ar bitrantur* Ianuario *menſi,ut nunc, ita tum alterum et* XXX. *fuiſſe dies , corruptum eſſe locum crederent , uidentes hanc diem , ut quidem ipſi numerabant , aliã eſſe ab ea , quæ eſt in epiſtola* II. *cum tamen eandem eſſe oporteret , quòd abſq; dubio locus hic alter de tribus legatis repetitio prioris eſſet . quòd ſi ad rationem eius anni, quo ſcripta eſt epiſtola, ſupputaſſent ; & locum carere mendo , & eandem , quam in* II. *epiſtola diem ſignificari,cognouiſſent : fuit enim tũc* Ianuarius *menſis tantummodo* XXIX. *dierum . poſtea* Iulius Cæſar *annum corrigens, binos addidit , &,ut tricenos ſingulos haberet,qui antea tantummodo* XXIX. *habuerat , effecit . auctor* Macrobius.

4:

EGO *tibi à ui*] *Timebat,ne* Tribunus *aliquis per uim legem ferret , qua* Ptolemæi Regis *reſtitutionem* Lentulo *eriperet . epiſtola* II. *libri* II. *ad* Q. *fratrem eadem de re ſcribens,* Quid *futurum ſit, inquit, latrocinio* Tribunorum,*non diuino : ſed tamen ſuſpicor per uim rogationem* Caninium *perlaturum.*

Ex Epiſtola V. *pag.* 5.

HIC *quæ agantur*] *Aut hoc eſt alterius epiſtolæ initium:aut quæ ſequuntur,nõ eodem die ſcripta ſunt, quo ſuperior epiſtolæ pars . ſæpe autem accidit,ut literas non continua , ſed crebro repetita ſcriptione conficiamus , ſingulis diebus noui aliquid appingentes : id*

quod in epiſtolis ad Atticum ſcriptis ſæpiſſime factum uidemus.

Ex *Epiſtola* IX. *pag.* 12.

NON. *modo præmijs*] *Ita legendum eſt, & ita in codicibus uetuſtiſſimis habetur. ſed cum locutio primo intuitu durior uideatur, hinc factum eſt, ut ueterē lectionem hactenus omnes contempſerint, quam nos eo libentius reſtituimus, quòd ea Ciceronem alibi quoque non ſemel uſum eſſe animaduertimus: epiſtola enim* VI. *libri* X. *ad* Atticum, *Regnum (inquit) non modo* Romano *homini, ſed ne* Perſæ *quidem cuiquam tolerabile. & ad eūdem ſcribens* 184. *mihi non modo iraſci grauiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere quidem impune licet. libro autem de oratore* I. *Neque ſolum inſcientiam meam, ſed ne rerum quidem magnitudinē perſpicit. harum autem epiſtolarum lib.* IX. 137. Hoc *tamen ſcito, non modo me, ſed ne ipſum quidem principem ſcire, quid futurum ſit. quāquam hic quoque inculcata erat dictio, non: quæ in libris manuſcriptis non eſt.*

12.

BONORUM *omnium conſenſio*] *Antea, conſenſus. nos, cōſenſio, reſtituimus ex ueterum librorum fide. alij, uetuſtos omnes libros, conſenſus, habere ſcripſerunt. quod aliter eſſe deprehendimus.*

13.

SI IIS *pro me ſtāte pugnare licuiſſet*] *Septimū abhinc annum, cum hos epiſtolarum libros, quam diligentiſſime tum potuit, caſtigaremus, hunc locum ita, ut legitur, ex codicibus manuſcriptis emendauimus, cū*

antea corruptus eēt,ut bonus ſenſus elici nullus poſſet.

13.

PRIMVM *illa furta*] *Præter hiſtoriæ fidem: neque enim illa furta muliebrium religionum* Cicero*nis exilium ſunt conſecuta. itaq;* Vbaldinus Bandinel*lus,optimus non iudicādi modo, ſed etiam dicendi magiſter,qui in his* Ciceronis *ſcriptis loca ſanè multa feliciſſime reſtituit, iampridem arbitratus eſt legendum, illa furia. nos & ſi coniecturam doctiſſimi hominis ita probemus,ut nihil acutius, aut etiam uerius excogitari poſſe credamus: quoniam tamen in omnibus manuſcriptis libris,illa furta,legimus, ueterem lectionem immutare non ſumus auſi.*

14.

CVM'QVE *eum nec perſuadendo, nec cogendo regi poſſe uidiſſet*] *Libentius ita legerem,* Cumq; *eum non perſuadendo,ſed cogendo r. p. u. infert enim, cū perſuaderi poſſe diffideret, cogi fas eſſe non arbitraretur. quoniam autem manuſcripta exemplaria cum lectione,quæ impreſſa eſt,omnia conſentiūt: nihil immutaui: tantum ſententiam meam teſtatam eſſe uolui: ut ij,qui uetuſtiores codices nacti fuerint, hunc locum ne contemnāt, ſed uariam lectionem, ſiqua fuerit,diligēter expendant.*

15.

PAR *pro pari*] *Antea,cum legeretur, par pari, uerſus erat mancus,qui nunc integer eſt, addita à nobis ſyllaba pro,ex uetuſtiſſimo codice* Pauli Boti Regien*ſis,hominis tum religioſi,tum etiam literati.itaq; etiam in* Terentio *uerſus eſt reſtituendus.*

17.

LIBERALITATEM] *Alij, libertatem. ego nihil muto. uidi enim codicem perantiquum, quem habet adoleſcens nobilis et literatus* Bernardinus Maffeus, *in quo liberalitatem ſcriptum erat. quam uocem eo libentius conſeruaui, quòd ſubijcit paulo poſt, cum ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis non poſſis illius cupiditatem refutare: quòd enim dixerat, liberalitatem, antitheton oppoſuit, ſuſpicione cupiditatis.*

17:

FACILITATE *autem, quod uellem*] *Alij aliter legunt. mihi, quæ lectio in noſtris libris eſt, magis probatur: nam & ſenſum, ut opinor, habet meliorem: & in uetuſtis aliquot codicibus ita ſcriptum animaduertimus.*

Ex epiſtola ultima, pag. 17:

CVR *enim tibi hoc non gratificer, neſcio*] *Senſus horum uerborum ex titulo pendet: cum enim ita inſcripſit,* VALERIO IVRISCONSVLTO, *ſubiunxit, nam cur te iuriſconſultum non appellem, neſcio, etiam ſi iuriſconſultus ualde non ſis, iocans uidelicet cum eo familiarius, quod etiam in reliqua epiſtola facit. & libro tertio* 31. *ad* Appium *ſcribens,* L. Valerium, *inquit, iuriſconſultum ualde tibi cõmendo, ſed ita etiam, ſi non eſt iuriſconſultus. quoniam autem ſunt, qui huius epiſtolæ initium deſiderari potius, quàm eſſe hoc, quod legitur, exiſtiment: aliud huic ſimile* Ciceronis *exemplũ ex epiſtolis ad* Atticum *ſcriptis afferemus. ita igitur libro* III. 49. M. T. C. S. D. Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO

ATTICO. *Quod quidem ita eſſe, & auunculum tuum functum eſſe officio, uehementiſſime probo. quorum uerborum ſenſum hic quoq; ex titulo regi, nemini eſt obſcurũ: dicit enim ſe probare ita eſſe, ideſt, eum ab auunculo adoptatum, & hæredem factum, appellari non, ut antea,* T. Pomponium Atticum, *ſed (ut in adoptionibus fieri ſolebat, in quibus eius, qui adoptabat, & prænomen, & nomen, & cognomen, & aliquando etiam agnomen ij, qui adoptabantur, ſumebant, nomẽ, quod ante habuerant, deriuantes, ut in anum deſineret: cognomen tamen ſuum, ut antea fuerat, retinebant: ſed poſt eius cognomen ponebant, qui adoptarat, ſi modo id ille habuiſſet)* Q. Cæcilium Q. F. Pomponia*num* Atticum: *ut nemo iam de epiſtola ad* Valerium *dubitare poſſit.*

17:

PARTIM *te ſuperbum eſſe dicunt, quòd nihil reſpondeas, partim contumelioſum, ꝙ male reſpondeas*] *Iocus eſt in his uerbis & abſtruſus, & elegans: uult enim innuere, ideo nihil eum reſpondere, non ꝙ ſuperbus ſit, ſed quòd aut eum nemo conſulat, cum homines bonum iuriſconſultum non exiſtiment; aut ſi quis conſulat, nullum auferat reſponſum ob eius ignorantiam: ideo autem male reſpondere, non ꝙ contumelioſus, ſed quòd imperitus, & indoctus.*

Ex epiſtola I. *libri* II. *pag.* 18.

QVODQVE *in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna reſpondet; breue eſt, quod me tibi præcipere meus in te amor cogit*] *Hic locus antea perperam interpunctus diſtrahebat ſenſum; quem nos, diſtinctio=*

nibus immutatis, tanquam in ſuam ſedem reduximus. eſt autem hic. quod me facere meus in te amor cogit, ut tibi præcipiam; id faciam breuiter, quando omnibus tuis in rebus meis optatis fortuna reſpondet.

Ex epiſtola V. pag. 20:

IN SVFFRAGIIS ſtudia] Dictionem, ſtudia, ſuſtulimus: ſupra enim dixit, ſtudium: è qua uoce ſequentes genitiui reguntur.

Ex epiſtola IX. pag. 23.

DE TE, quia, quod ſperabam; de Hillo, (balbus enim ſum) quod non putaram] In epiſtola, quæ tertia eſt VIII. libri. Celius de Hirro competitore loquens ita ſcripſerat. ſpero te celeriter auditurum & de nobis, quod ſperaſti; & de illo, quod uix ſperare auſus es. itaq; Cicero reſpondens, iiſdem ferè uerbis eadem repetit: & quia Celius ſcripſerat, de nobis, quod ſperaſti; de illo, quod uix ſperare auſus es; reſcribit; de te, quia, quod ſperabam; de Hillo, (balbus enim ſum) quod non putaram. facete autem, cum repeteret uocem illam Celij, illo, aſpirationem addidit, & ſubiunxit (balbus enim ſum), Hirrum ſignificans, cuius nomen propter balbutiem exprimi à ſe non poſſe fingit. in ſequentibus autem cum, r, literam expedite proferat, ſed balbi, inquit, non ſumus.

23.

DIVISVS aquarum diuortijs] pleroſq; latet huius loci ſenſus. & uidi doctos alioqui uiros, qui ſic interpretarentur: fuiſſe fluuium, qui montem Amanum interfluens diuideret, & Ciceroni, ac Bibulo communem faceret: cum dixerit Cicero, non, diuiſus fluuio,

ATTICO. Quod quidem ita eſſe, & auunculum tuum functum eſſe officio, uehementiſſime probo. quorum uerborum ſenſum hic quoq; ex titulo regi, nemini eſt obſcurũ: dicit enim ſe probare ita eſſe, ideſt, eum ab auunculo adoptatum, & hæredem factum, appellari non, ut antea, T. Pomponium Atticum, ſed (ut in adoptionibus fieri ſolebat, in quibus eius, qui adoptabat, & prænomen, & nomen, & cognomen, & aliquando etiam agnomen ij, qui adoptabantur, ſumebant, nomẽ, quod ante habuerant, deriuantes, ut in anum deſineret: cognomen tamen ſuum, ut antea fuerat, retinebant: ſed poſt eius cognomen ponebant, qui adoptarat, ſi modo id ille habuiſſet) Q. Cæcilium Q. F. Pomponianum Atticum: ut nemo iam de epiſtola ad Valerium dubitare poſſit.

17:

PARTIM te ſuperbum eſſe dicunt, quòd nihil reſpondeas, partim contumelioſum, ꝙ male reſpondeas] Iocus eſt in his uerbis & abſtruſus, & elegans: uult enim innuere, ideo nihil eum reſpondere, non ꝙ ſuperbus ſit, ſed quòd aut eum nemo conſulat, cum homines bonum iuriſconſultum non exiſtiment; aut ſi quis conſulat, nullum auferat reſponſum ob eius ignorantiam: ideo autem male reſpondere, non ꝙ contumelioſus, ſed quòd imperitus, & indoctus.

Ex epiſtola I. libri II. pag. 18.

QVOD QVE in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna reſpondet; breue eſt, quod me tibi præcipere meus in te amor cogit] Hic locus antea perperam interpunctus diſtrahebat ſenſum; quem nos, diſtinctio=

nibus immutatis, tanquam in ſuam ſedem reduximus. eſt autem hic. quod me facere meus in te amor cogit, ut tibi præcipiam; id faciam breuiter, quando omnibus tuis in rebus meis optatis fortuna reſpondet.

Ex *epiſtola* V. *pag.* 20:

IN SVFFRAGIIS *ſtudia*] Dictionem, *ſtudia, ſuſtulimus: ſupra enim dixit, ſtudium: è qua uoce ſequentes genitiui reguntur.*

Ex *epiſtola* IX. *pag.* 23.

DE TE, *quia, quod ſperabam*; de Hillo, (*balbus enim ſum*) *quod non putaram*] *In epiſtola, quæ tertia eſt* VIII. *libri*. Celius de Hirro *competitore loquens ita ſcripſerat. ſpero te celeriter auditurum & de nobis, quod ſperaſti; & de illo, quod uix ſperare auſus es. itaq;* Cicero *reſpondens, iiſdem ferè uerbis eadem repetit: & quia* Celius *ſcripſerat, de nobis, quod ſperaſti; de illo, quod uix ſperare auſus es; reſcribit; de te, quia, quod ſperabam;* de Hillo, (*balbus enim ſum*) *quod non putaram. facete autem, cum repeteret uocem illam* Celij, *illo, aſpirationem addidit, & ſubiunxit (balbus enim ſum),* Hirrum *ſignificans, cuius nomen propter balbutiem exprimi à ſe non poſſe fingit. in ſequentibus autem cum, r, literam expedite proferat, ſed balbi, inquit, non ſumus.*

23.

DIVISVS *aquarum diuortijs*] *pleroſq; latet huius loci ſenſus. & uidi doctos alioqui uiros, qui ſic interpretarentur: fuiſſe fluuium, qui montem* Amanum *interfluens diuideret, &* Ciceroni, *ac* Bibulo *communem faceret: cum dixerit* Cicero, *non, diuiſus fluuio,*

aut, diuiſus aquis, ſed, diuiſus aquarum diuortijs. quam illi uocem parum diligenter expenderant. diuortium autem aquarum ita fit. cadunt in montem aquæ pluuiæ. is mons cum ſit procliuis, utrinq; defluant, & decurrant, neceſſe eſt. ita fit, ut diuidantur, & earum quaſi diuortium fiat. itaque dixit de oratore libro I. 149. *ut ex Apennino fluminum, ſic ex communi ſapientium iugo ſunt doctrinarum facta diuortia. ad Atticum autem idem ſcribit, quod ad Celium: inquit enim libro* V. 79. *ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit. Liuius etiam libro* XXXVIII. *ubi loquitur de Cn. Manlio, propè, inquit, ipſis iugis ad aquarum diuortia caſtra poſuiſſe: id eſt, ad eum locum, unde aquæ duas in partes diuiſæ incipiunt defluere. à quo igitur loco ex Amano monte Ciliciam uerſus aquæ delabebantur, ad eum uſque locum Cilicia pertinebat. & ex altera montis parte, eadem Syriæ, quam Bibulus regebat, erat ratio. terminum enim habebat eum locum, unde in eam ex Amano defluere aquæ incipiebant.*

Ex epiſtola XI. *pag.* 24.

QVINQVATRVS] *Dictum opinor nominandi potius, quam (ut Florentini crediderunt) generandi caſu: nam hanc uocem tantum multitudinis numero memini me legiſſe. forte etiam legi poſſit, quinquatribus: ut intelligatur dies, quo geſtæ ſunt res, non quo allatæ: cum inferat, citeriora nondum audiebamus. nam in libro manuſcripto, quem habet uir doctiſſimus Hieronymus Ferrarius Corrigienſis, legitur, quinquat. ut etiam pro, gladiatoribus, gladiat. uetu=*

ſtis in codicibus quandoque ſcriptum uideas.

Ex *epiſtola* XIIII. *pag.* 26.

EXEMPLO] *Antea, exemplum. nos ex uetuſtis libris, exemplo, ſextum abhinc annum correximus & impreſſimus.*

26.

PONTINVS] *Nam is quidem ſuperiore honore uſus erat: fuerat enim* Prætor *Cicerone* Cos. *itaq; dixit ad Atticum epiſtola* III. *lib.* VI. *Fratrem ſolum habeo* Prætorium: *Pontinus enim iam à me diſceſſerat.*

26.

QVI OMNEIS *Caſſios, Antonioſq; complexi ſunt*] *Alij, pro omneis, legunt iuuenes. quam uocem nullis in libris manuſcriptis reperio. nos ueterem lectionem conſeruamus. cuius hic eſt ſenſus,* Celium Quæſtorem *præpoſui prouinciæ, non tam ipſius quidem cauſa, quàm ut reliquorum eiuſdem familiæ gratiam inirem, exemplo s. Pompeij, & Cæſaris, qui cum, alter* Q. *Caſſium* Longinum, *alter* M. Antonium, *delegiſſent, uniuerſam Caſſiorum, & Antoniorum gẽtem ſibi adiunxerunt.*

26.

DE MATRINIO] *Locus eſt obſcurus: cuiuſmodi in ipſius* Ciceronis *ſcriptis alij quoq; ſunt. quare etſi ſenſum non percipio, tamen ueterem lectionem libenter conſeruo. omnino & codices ſunt, in quibus legitur,* De matrimonio: *ſed uetuſtiores habent,* De Matrinio. *quæ uox quid ſibi uellet, cum minus conſtaret: fuiſſe opinor qui* Matrinio *delerint, & matrimonio ex*

ingenio repoſuerint. forte autem, cum ad Celium *Aedilem ſcribat, de* Matrinio *ſcriba* Aedilitio, *cuius meminit in oratione pro* Cluentio, *quidpiam ſignificauit. ſed nihil affirmo.*

Ex *epiſtola* XV. *pag.* 27.

NON ENIM *te cœlaui ſermonem. ſed non ne tum prouidiſti*] *Sic antea. poſtea alij aliter emendarunt. ego, cum in uetere libro ſcriptum uiderem, non enim te cœlaui ſed nomen tuum prouidiſti: caſtigaui. non enim te cœlaui. ſed non ne tum prouidiſti. et c.*

27:

SED EGO *fortaſſe uaticinor*] *Non eſt hic uaticinor pro diuino, ſed pro ariolor, & quaſi deliro, ut etiam in oratione pro* Seſtio, *uaticinari eos atq; inſanire dicebat.*

Ex *epiſtola* III. *libri* III. *pag.* 31:

PRO *noſtra conſtantiſſima uoluntate erga te*] *Nihil muto. alij, cur* Ciceronis *in* Appium *uoluntas appellari cõſtantiſſima poſſet, dicũt ſe neſcire, cum ea magnis ſimultatibus interrupta ſit.* Cicero *autem id agit, ut oſtendat, & ſi* Appij *conſuetudine propter inimicitias* P. Clodij *non ſit uſus, nunquam tamen ei ſe fuiſſe inimicum, neque ſuam in illum priſtinam uoluntatem unquam fuiſſe immutatam. epiſtola etiam huius libri* IX. *ita ſcribit, Conſcientia meæ conſtantis erga te uoluntatis. itaque de noſtra lectione non arbitror eſſe dubitandum.*

32.

C. PONTINVM *legatum*] Ciceronis *Ciliciæ* Procos. *Quæſtores fuere* L. Meſcinius, C. Celius: *Le-*

gati Q. *Cicero eius frater*, C. *Pontinus*, M. *Anneius*, L. *Tullius* : *Tribunus mil.* Q. *Fuſſidius* : *præfectus euocatorum Antonius* : *præfectus fabrũ* Q. *Lepta* : *ſcriba* M. *Tullius* : *accenſus Pauſanias* : *apparitor* M. *Marcilius. de Quæſtoribus, legitur in his epiſtolis* 29 : & 214 : *de Legatis* 245. *de Tribuno mil.* 209. *de præfecto euocatorũ* 34 : *de præfecto fabrũ* 35 : *de ſcriba* 74 : & *ad Atticum* 70. *de accenſo* 35. *de apparitore* 223 :

Ex epiſtola VIII. 36 :

CVM AD Vrbem *eſſes*] *Antea, iſſes. nos eſſes, caſtigauimus ex libris manuſcriptis, & ex alijs ipſius Ciceronis locis : inquit enim ad eundem Appium ſcribens*, 43 : *ad Vrbem te otioſiſſimum eſſe arbitrabar. & ad Atticum lib.* VII. 113. *Trebatius quidem ſcripſit, ſe ab illo* IX. *Cal. Feb. rogatum eſſe, ut ſcriberet ad me, ut eſſem ad urbem. & alibi. dicebatur autem de ijs, qui cum poteſtate prouinciali reuerſi, aut in prouinciam profecti nondum eſſent. auctor Pedianus.*

Ex epiſtola X. 41.

SI CLAM, *magis aperte inimicus eſſe*] *Cum antea legeretur, ſic iam magis aperte inimicus eſſem* : *Petrus Daneſius Pariſienſis, uir doctrinæ ſingularis, cuius ego iudicium tanti facio, ut tum demum aliquid probem, cum ipſi probaui, animaduertit corruptũ eſſe locum, & ſententiam ſecutus, nihil adiuuantibus uetuſtis libris, ex ingenio feliciſſime correxit.*

41.

AD ME *autem adire quoſdam memini, nimirum ex Epicteto, qui dicerent*] *Licet alij credant quod lu*

bet. ego tres illas dictiones, nimirum ex Epicteto, Ciceronis eſſe non exiſtimo, neq; hactenus in uetuſtis codicibus inueni: ut mirari non ſatis poſſim, Florentinis qui uenerit in mentem affirmare, in omnibus eas eſſe libris manuſcriptis: cum ego in nullis hactenus quidem legerim: quanquam & multos, & uetuſtiſſimos habuerim.

42:

QVAE à me perfecta, quæq; inſtituta ſint, cognoſce] Florentini, quæ à me profecta. nos ueterem lectionem conſeruamus: dicit enim, exponere ſe uelle non ſolum quæ pro Appio iam perfecerit, ſed etiam quæ inſtituerit. expoſuit autem, opinor, in commentario, quem literis adſcriptum mittebat.

Ex epiſtola XII. 44:

ANTE diem III. Non. Sext.] Perinde eſt, ac ſi dixiſſet, III. Non. Sext. id ex libri XVI. epiſtola V. ad Tironem intelligi facile poteſt. ante diem III. Non. ueteres dicebant, ideſt die tertio ante Nonas. nam cum dicitur, III. Non. conciſa locutio eſt, quæ integra eſſet, ſi diceres, III. die ante Non. qua non admodum utebantur antiqui, ſed eius loco, ante diem III. Non.

Ex epiſtola V. libri IIII. pag. 50.

AN illius uicem (credo) doles?] Forte melior lectio, At illius uicem c. d. ut per ironiam ſine interrogatione dicta ſint.

Ex epiſtola IX. 54.

CONIVNCTVM eſſe periculum ſuo cerneret] Alij hanc lectionẽ uidentur ſuſpectam habuiſſe. nos eam

nos eam in uetuſto codice Ioannis Scalæ, *& in alijs manuſcriptis libris inuenimus.*

Ex Epiſtola XI. 55:

BONIS] Nobis, emẽdaſſem, ut Hieronymo Ferrario placet, niſi uetuſti omnes codices repugnarent.

Ex Epiſtola XII. 56:

CERTA *res nulla*] Scripſimus, ulla; ut in antiquioribus libris legitur. locutionem eſſe uſitatam intelliget qui uiderit ea, quæ diximus in illum epiſtolæ penultimæ libri I. locum, Non modo præmijs.

57:

VT TE *hortor, & obſecrem*] Nihil muto: ſic enim in VIII. uetuſtiſſimis exemplaribus ſcriptum eſſe uideo. Florentinorum tamen lectionem nõ improbo: & ſi eam in libris manuſcriptis ipſe quidem nondum inueni.

Ex Epiſtola II. libri V. pag. 60.

MVTIA] Pompei magni uxore, Scæuolæ filia, quam poſtea dimiſſam, quòd adulterium cum Cæſare commiſiſſet, M. Scaurus Syllæ priuignus in matrimonium duxit. Pedianus 69: Suetonius 14:

60:

TE *audiſſe credo*] Ita legitur in octo uetuſtis codicibus. hoc autem ideo dicimus, nequis credat ex ingenio ſic eſſe locum emẽdatum, propterea quòd alij in duobus, quos ipſi habuerint, uetuſtis libris aliter legi dixerint.

60:

IN ALIQVO *magiſtratu*] Vetuſtiores codices habent, in animo: ex quo legendum eſſe, minimo,

existimat Vbaldinus Bandinellus: quam & nos ueram huius loci lectionem eſſe credimus. more enim ſuo contrarijs contraria reddidit, cum dixit, Ego Conſul, qui Remp. conſeruaram, ea ſum affectus iniuria, qua mini mo magiſtratu nemo unquam improbiſſimus ciuis.

Ex Epiſtola IX. 65:

CVM VARDAEIS] Antea, Vardacis, legebatur. nos in libris manuſcriptis, lectionem, quam impreſſimus, inuenimus. neque de ea dubitandum quicquam cenſuimus, cum à Plinio Vardæos inter Dalmatiæ populos, in qua Vatinius bellum gerebat, numeratos uideremus.

Ex Epiſtola XII. 68:

IGNOTIS nota faciebant] Ignotis pro ijs, qui non nouerant, actiue poſuit, ut etiam Liuius lib. III. notos gratia eorum, turbam indignitas rei uirgini conciliat. & Curtius 64: ignoti iumenta agebāt. Plautus autem in Pſeudolo, 194. Noui: notis prædicas. notis, dixit, ideſt ijs qui nouerant. itemq; Cicero in oratione pro M. Celio, 38.

Ex Epiſtola XIII. 69:

ITAQVE hoc etiam] Atque hoc etiam, legendum putat Hieronymus Ferrarius; ſenſu omnino meliore: tamen nihil immutādum duxi, cum libri omnes manuſcripti cum impreſſis conſentiant.

Ex Epiſtola XIIII. 70:

QVAM à me diſceſſeras] Vetuſtos codices, qui bus ego nunc multis ad harum epiſtolarum emendatio nem utor, ita, ut impreſſimus, habere uidi. itaque aliorum lectionem non ſequor.

Ex Epiſtola XIX. 74.

M. CICERO RVFO S. D.] *Aut mendoſus eſt huius, & ſequentis epiſtolæ titulus, et pro Rufo, legendum, Meſcinio: aut Rufus Meſcinio cognomen fuit. Meſcinius quidem hic ſit, neceſſe eſt: cuius fratrem fuiſſe M. Mindium, ſcribit lib.* XIII. 214: *quem epiſtola ſequenti ad eundem hunc Rufum ſcribens fratrem eius eſſe dicit.*

74:

QVARE *tu*] *Ita in omnibus impreſſis: ſed in omnibus manuſcriptis, Que tu. docti locum diligentius conſiderent. ego, hoc adnotare, mei officij eſſe duxi.*

Ex Epiſtola penultima, 74:

M. TVLLIVS *ſcriba meus*] *Hic eſt M. Tullius cognomento Laurea, Ciceronis libertus, qui Academiã uillam uerſibus, quos recitat Plinius libro* XXXI. *celebrauit.*

75.

QVAM *ſcribæ meo*] *Vetuſti codices habent, q̃ darem. unus tamen eſt, & is quidem omnium ferè optimus, in quo ſcriptum ſit, quàm tibi. ego ita cõijcio, cum olim in uetere libro ſcriptum eſſet, quàm Tullio, deſcriptores feciſſe, q̃ t. ut una litera, quemadmodum etiam in titulis epiſtolarum, Tullij nomen ſignificaret. quod imperitiores poſtea cum ignorarent, ſcripſiſſe, q̃ tibi. ut fortaſſe ita ſit legendum, cui potius id negotij, quàm Tullio darem. uoces illæ certe, ſcribæ meo, uetuſtis in libris non leguntur.*

75:

LEGATVM *meũ, præfectumq; Q. Leptam*]

Induxi has duas dictiones, Q. Leptam: primum quòd in antiquo libro non ſunt: deinde, quòd Ciceronem, ſi præfecti nomen ponere uoluiſſet, legati fuiſſe omiſſurum, uериſimile non eſt. poſtremo cur nomen ponat, cũ ad Meſcinium Quæſtorem ſuum ſcribat, qui & præfectum, & alios, qui cum Cicerone in Cilicia fuiſſent, optime nouerat?

75.

VT TVA, *quam tu depoſueras, Seſtius.*] *Hæc eſt antiquiſſimi libri lectio, ex qua nihil immutãdũ, ut Florentini crediderunt. eſt autem ſenſus. quã ego pecuniam depoſui, Pompeius abſtulit; quã tu, Seſtius. quod uero de tua, qua Seſtius eſt uſus, ſolicitus es, propterea quòd adſcriptum cuperes, à te iuſſu meo eſſe depoſitã: de hoc (inquit) quòd labores, nihil eſt: erit enim S. C. erunt tuæ literæ, quæ pecuniam iſtam Seſtio traditam eſſe teſtabuntur.*

76.

IN *pecunia exacta ita efferre*] *Ex uarietate duorum codicũ hæc lectio ſumpta eſt. cuius hic eſt ſenſus. Prouinciæ rationes Cicero retulerat. id eius Quæſtor Rufus ſe abſente fieri noluerat: pecuniæ enim neſcio quid à ſe in prouincia exactum in libro rationum ſcribi cupiebat, exiſtimãs, niſi id cum reliquis Ciceronis rationibus referretur, eius rei poteſtatem ſe deinceps non habiturum: quod ei fuiſſet inuidiæ, quaſi publicam pecuniam uoluiſſet auertere. itaque commotus eſt. Cicero autem non eſſe ait, cur iraſcatur: nam licet ipſe rationes iam retulerit, Rufo tamen facultatẽ non adimi de pecunia referẽdi, quam exegiſſet. in pecunia, in-*

quit, à te exacta non æquum fuit, ex eo ꝙ *ego meas rationes retulerim, ut ita te efferres; itáq; mecum inſolenter, & iracunde ageres: neq; enim, cur id facias, cauſa ulla eſt: niſi quid me fallit: ſunt enim alij peritiores.*

76:

EX PROVINCIA *deceſſemus*] Vetuſti codices omnes, *deceſſimus*, habent. nos una litera i in e commutata *deceſſemus* pro *deceſſiſſemus* è ſenſu ſcripſimus. alij codicis antiqui lectioné, quæ parua omnino diligentia reſtitui potuit, in ſuum librum coniecerunt.

Ex Epiſtola ultima, 77.

COMMODA *omnia*] Melius ita opinor, q̃ communia omnia. itáq; olim impreſſimus, ſecuti libros aliquot manuſcriptos, quorum unum ſanè perantiquum Hieronymus Ferrarius habet.

77.

ETENIM *cum eſſet*] Alij, ut enim, quã lectionem nos non admodum probamus: particulæ enim, ut, quæ reſpondeat, uox non erit. ex codice igitur Bernardini Maffei, etenim, emendauimus.

Ex Epiſtola V. libri VI. pag. 82.

QVARE *ad eam ſpem &c.*] Inconſequens, & obſcura locutio. ex quo uereor, ne corrupte totus hic locus legatur. ac fieri tamen poteſt, ut ita ſcripſerit Cicero, & inciderit in uitium, quod Græci σολοικοφανὲς appellant. cuius generis nonnulla cum in reliquis eius ſcriptis, tum in libris maxime contra Verrem deprehenduntur: quæ Pedianus adnotauit.

Ex Epiſtola VII. 85.

MVLTA *Deos uenerati*] Nihil eſt immutandũ,

quàm ſcenæ conſpectus delectare te poſſet.

94:

P. METIVS] *Hic eſt* P. *Metius cognométo* Tar*pa, qui ea, quæ in ſcena recitanda erant, prius iudicabat. eius meminit* Horatius *in epiſtola de arte poëtica, & Satyra* X. *libri* I.

95.

HOMINI *politico*] *Vetuſtos codices, in quibus ita legatur, habet* Ioannes Scala, *habet* Hieronymus Ferrarius, *habet* Bernardinus Maffeus, *habet* Paulus Boztus, *habent alij, quos nõ neceſſe eſt cõmemorare. itaque nihil muto. alij in ſuo libro imprimi uoluerũt, homini polito, affirmãtes in omnibus uetuſtis codicibus ita legi.*

95:

FRVCTVM *ullum laboris expecto*] *Veteres omnes libri pro, expecto, habent ex his peto.* Florentini *legunt, ex his expecto. mihi noſtra lectio magis probatur, ut quæ à ueteri ſcriptura minus recedat: nam & exſpecto, & exſcribo, & exſupero, & alia huiuſmodi cum, ſ, litera ueteres ſcribebant, ut ex antiquis monumentis licet cognoſcere. uide* Quintilianum *lib.* I.

Ex *Epiſtola* II. 96.

DE BVRSA] *Hic eſt* T. Plancus *Burſa, frater* L. Planci*, ad quem ſunt epiſtolæ lib.* X. *accuſatus eſt ambitus, & condemnatus à* Cicerone, *cui antea* Tri*bunus pl. in cauſa* Milonis *aduerſatus fuerat, & in concionibus magnam inuidiam concitarat. poſtea rerum potitus* Cæſar *eum, & omnes lege* Pompeia *damnatos reſtituit.* Dion, Pedianus*, & alij, in his autem epiſtolis* 131. 195.

Ex epiſtola III. 97.

OPTAREM, *multæ cauſæ*] Sic antea. nos ex *libris manuſcriptis uocem, cauſæ, ſuſtulimus, ut purior & elegantior ſit lectio.*

97:

ME VOLVISSE *etiam reliquis omnibus; poſtquam non potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli*] Hic locus antea in omnibus impreſſis perperam diſtin-ctus ſenſum peruertebat.

Ex epiſtola V. 98.

M. FVRIVM] *Varie legitur in libris manuſcriptis. Florentini, M. Orfium, impreſſerunt, arbitrati eum eſſe, de quo in epiſtola XI. libri II. ad Q. fratrem. quod mihi ſecus uidetur. ex hac enim epiſtola, qua Trebatium cõmendat, eum ante Trebatium iuiſſe ad Cæſarem manifeſtum eſt. cum autem ad Q. Fratrem ſcribit, dicit ſe eas literas M. Orfio dediſſe, cum iam Trebatius in exercitu Cæſaris eſſet: quod in iiſdem literis poſtea ſignificat, cum inquit, Trebatium ut ual de ames, uehementer te rogo.*

98:

LEPTAE *legatum*] *Crederem legendum eſſe, leg. III. legatum, ideſt, legionis tertiæ legatum. forte enim librarius ſcripſerat. leg. tæ pro legionis tertiæ; quod deinde is, qui legebat, cum nõ intelligeret, ex duabus dictionibus unam fecit, & ſcripſit, Leptæ.*

98:

QVOD *familiam ducit*] *Quod caput eſt, quod in eo ſummum eſt: ut referatur non ad Trebatium, ſed ad id quod dicit, in iure ciuili ſingularis memoria,*

ſumma ſcientia. cum enim Trebatium à multis rebus laudaſſet; memoriam, & ſcientiam in iure ciuili, cæterarum laudum, quibus Trebatius abundaret, quaſi familiam dixit ducere: tralatione ſumpta à rectoribus familiarum, quos domeſtici omnes ueluti duces ſequuntur.

98:

PVTIDIVSCVLI] *Paulo, quàm ſatis eſt, diligentiores. excuſat enim ſe, quòd in Trebatio commendando plura uerba conſumpſerit, q̃ Cæſaris humanitas patiatur. putidum autem appellat Cicero, in quo nimia diligentia reprehendi poſſit, ut de oratore lib.* III. 146: *nolo exprimi putidius, nolo obſcurari diligentius. & de off. lib.* I. 27. *literæ neque expreſſæ, neque oppreſſæ, ne aut obſcurum eſſet, aut nimis putidũ. legitur autem in nonnullis manuſcriptis libris, blandiuſculi; ſed in antiquioribus, quos ſecuti ſumus, putidiuſculi.*

Ex epiſtola IX. 99:

PROPTER *eius occupationes nihil ſum auſus ſcribere*] *In duobus uetuſtiſſimis codicibus nõ eſt uox illa occupationes: ſed eius loco ſpatij aliquantum eſt relictum. ex quo credimus, à recentioribus, quorum imperitia deprauati leguntur ueterum ſcriptorum libri, uocẽ, occupationes, eſſe repoſitã. nos, quid ea dictio, quam in exſcribendo librarius omiſit, ſignificare potuerit, aſſequi coniectura non poſſumus. græcam quidem uocem deeſſe crediderim. id enim ueriſimilius eſt, q̃ latinam: ut etiam alibi cognoſcitur in ipſius Ciceronis ſcriptis, ubi græcum deſideratur exſcriptorum inſci=*

tia, qui cum id legere non poſſent, omittebant, relicto ſpatio, ut ab alijs aliquando reponeretur.

Ex *epiſtola* X. 100:

AVT CONSOLANDO, *aut conſilio, aut re iuuero*] *Senarius integer è Terentij Heautontimorumeno translatus in hunc locum. ſic enim in ea fabula, actu* I. *ſcena* I. *cum* Mitione *loquẽs* Chremes *inducitur: iſtuc, quicquid eſt, fac me, ut ſciam:* Ne re*ticе; ne uerere; crede inquam mihi:* Aut *conſolando, aut conſilio, aut re iuuero.* Terentius *porrò, ut opinor, à* Plauto *paucis immutatis accepit. apud quem in* Pſeudolo, *actu primo, ita loquitur* Pſeudolus *ſeruus:* Fac *me certum, quid tibi ſit:* Iuuabo *aut re, aut opera, aut conſilio bono.*

Ex *epiſtola* XI. 100:

OMNIBVS, *unde petitur*] Debitoribus. *ita etiam de oratore libro* I. 98: *homo ex diſertorum numero poſtulabat, ut illi, unde peteretur, uetus atq; uſitata exceptio daretur, cuius pecuniæ dies fuiſſet. apud iuriſconſultos frequens eſt locutio.*

Ex *epiſtola* XII. 101.

FIDVCIAE, INTER *bonos bene agier? quis*] Ita *legitur in libro manuſcripto. & ſanè crediderim, non aliter hunc locum eſſe ſcribendum. etſi priorem lectionem conſeruarim. uoces enim illæ,* V T, & OPORTET, *quæ ſunt in impreſſis, additæ ſunt ab imperito, qui locutionem parum integram crederet; cum alibi à* Cicerone *iureconſultorũ formulas ſine uerbo citari nõ animaduertiſſet, ut de off. lib.* III. In *fiducia, (inquit) inter bonos bene agier? codices*

enim uetuſti non habent, V T. *& ibidem paulopoſt. cum dicitur, inter bonos bene agier, quicquam agi doloſe, aut malitioſe poteſt? in topicis etiam* 226: *ubi eadem hæc uſurpantur uerba, manuſcripti codices ab impreſſa lectione diſſentientes, noſtram ſententiam confirmant, quam etiam* Romæ *doctiſſimis hominibus probaui.*

Ex *epiſtola* XIII. 102.

TREVIROS *uites cēſeo: audio capitales eſſe:*] *Vt unicuiq; quod ſuum eſt, tribuamus,* Petri Bembi, *hominis & dignitate, & omniū uirtutum cognitione clariſſimi, epiſtolam, qua huius loci ſentētiam diligentiſſime, & ornatiſſime expoſuit, adſcribemus. non enim eos imitari placet, qui ex aliena induſtria ſibi laudem aucupantes, quæ ab alijs didicerunt, edunt pro ſuis.*

Petrus Bembus Bernardino Sandro S. *Quod hodie mane quærenti tibi à me de illis* Ciceronis *ad* Trebatium *uerbis:* Treuiros *uites, cenſeo: audio capitales eſſe: mallem, auro, argento, ære eſſent: reſpondi, iocum eſſe, & multiplicem, & feſtiuum: qui quidem iocus in antiquis, & numis, & ſcriptoribus deprehenderetur: itaq;, quoniam eramus in uia, ut neq; libros, neq; numos haberemus, reieci te in alium diem: id, ne te diutius torqueat, eſt eiuſmodi: ut ioci cauſa; quod quidem* Cicero *ad illum ſcribens more ſuo ferè ſemper facit; &* Treuiri, *& capitales in ambigui genere ſint poſita. nam cum uideatur monere illum, ut uitet* Treuiros Galliæ *populos, qui capitales, bellicoſiq; ſint: ludit cum in* Treuirorum, *tum in capitalium uerbo. erat enim* Romæ *magiſtratus,* Triumuiri *capitales: qui etiā* Tre-

uiri dicebantur. ſed quoniam hoc ipſum Triumuirũ nomen iterum in ambiguo poni poterat, cũ eſsent etiam apud Romanos *Triumuiri pecuniæ cudendæ: quos ita inſcribebant:*A.A.A.FF.*hoc eſt*, Auro, Argento, Aere Flando Feriundo: *iocatur iterũ in hoc uerbo, luditq́;* Cicero, *ut mihi quidem uidetur, belliſſime, addens, mallem* Treuiros *iſtos eſse pecunioſos, quàm bellicoſos; ut* Cæſare *eos uincente, tu diteſceres. itaq; infert, mallem eſse* Treuiros *auro, argento, ære; quam ſcilicet capitales.* Triumuiros *autem etiam* Treuiros *ſolitos dici*, Liuius *ſatis locuples eſse teſtis poteſt: cuius ſunt hæc in lib. quartæ decadis* X. *Colonia* Grauiſcæ *eo anno deducta eſt in agrum* Etruſcum *de* Tarquinienſibus *quondam captum. quina iugera agri data.* Treuiri *deduxerunt* C.Calphurnius *Piſo*, P.Claudius Pulcher, C.Terentius Hiſter. *Quod uero* Triumuiri *pecuniæ ſic, ut dixi, inſcriberentur; eſt apud me numus æreus perantiquus ita ſcriptus* C.PLOTIVS IIIVIR A.A.A.FF. *ſunt & alij numi aliorum nominum, eiuſdem tamen tituli; quos inſpicies, cum uoles.* Hæc *ad te ſcripſi, cum domum redijſsem, & numos, ac librum ſumpſiſsem amore tui admonitus.* Vale. Prid. Idus. Iun. M.D. XXXIII.

Ex epiſtola XVI. 102:

NON NIMIS φιλοθέωρον] *Aliter antea in omnibus impreſſis. nos, ut in noſtro libro legitur, emendauimus, & impreſſimus ſeptimum abhinc annum. iocans enim ut ſolet, dicit ſe* Trebatium *non reprehendere, quòd non nimis ſpectandi cupidus fuerit, id eſt, quòd in* Britanniam *profectus non ſit, ut eſſedarios*

ſpectaret. tacite autem ut ignauum, & puſilli animi ſubaccuſat., qui Cæſarem in Britaniam ſequi ad bellum noluerit.

102:

RESPONDERE] Negāt, inquit, eſse qui percunctentur: cum homines te iurecōſultum imperitum exiſtiment. iocatur enim in uerbo reſpondere: quaſi dicat: negant te habere, cui reſpondeas, cum s. nemo te conſulat.

Ex epiſtola XVIII. 103:

GRAECVLAM tibi miſi cautionem chirographi mei] Puto ſenſum eſse. commendaui te Cæſari literis græce ſcriptis.

104.

QVAM hæc ſcribere.] Suſpicor mendum ſubeſse. mihi enim perobſcurus eſt ſenſus. & ut libere dicam quod ſentio, legendum crederem, quàm exſcribere, nulla propemodum mutatione facta. deprauationis enim origo, ut opinor, ea fuit. deſcribendis libris ſæpe duos præficimus, qui legat, & qui de legente excipiat, ut ſcilicet celerius, & certius id muneris conficiatur. cum autem is, qui legeret, protuliſset, exſcribere, credidit ſcriptor, ecſcribere, dictum eſse: itaq; fecit in libro. alius deinde errorem, quem per imprudentiam commiſsum debuit tollere, temeritate auxit, una dictione in duas diuiſas, priori duabus literis, quas falsò deſiderari credidit, adſcriptis, h, & a, ut legeretur, hæc, ſenſu fortaſse commodo, ſed, ut dixi, mihi perobſcuro. quòd ſi legatur, exſcribere, hoc dicet. uideo te parum diteſcere, cui charta deſit, in qua tuas formulas, aut

aliud quidpiam exſcribas. ea enim ſi ſuppeditaret, nunquam profecto ad nos in palimpſeſto. infert enim an hoc ſignificas, nihil fieri, frigere te, ne chartam quidem tibi ſuppeditare? dixit autem, quod delere malueris, quàm exſcribere, per iocum ſignificans, non habuiſſe Trebatium in quo exſcriberet id, quod delerat. itaq; ſe mirari quid fuerit in illa chartula, quaſi moleſte ferat id periiſſe: chartæ enim inopiam oſtendi, cum ſcribat in palimpſeſto. idem error in III. epiſtolā VIII. libri ad Atticum irrepſerat: ubi enim antea legebatur faſces laureatos hæc ferre ex Italia, nemo non uidet legendum eſſe, ecferre, ut ex uetuſtis codicibus Florentini repoſuerunt.

104.

M. AEMILII *Philemonis*] *Cum in libris manuſcriptis uarie legeretur: (quidam enim Meuilij, quidam Metilli habent) auſus ſum emendare M. Aemilij: procul enim dubio libertus fuit adoptatus in Romanā familiam, ut alij multi. cum autem Metriliorum mentionem nondum inuenerim; & codicum uetuſtorū uarietate, in quibus ueræ lectionis quaſi quædam ueſtigia cernuntur; & Pediani uerbis, qui eiuſdem (ut opinor) liberti meminit, adductus ſum, ut, M. Aemilij, corrigerem. libet autem ipſius Pediani locum recitare, ut ſtudioſis quærendi labor abſit. is igitur ita in argumento orationis pro Milone. Munatius Plancus Tribunus pl. produxerat in concionem M. Aemilium Philemonem, notum hominem, libertum M. Lepidi. ita tamen hoc ſentimus, ut afferentibus aliis meliora, perlibenter de noſtra ſententia diſceſſuri ſimus.*

Ex Epiſtola XX. 104:

DOCTOREM *tamen, lumenq́; deſiderant*] *Omnino in omnibus libris manuſcriptis, pro lumenq́;, legitur, unumq́;. ego tamen libentius legerim, uſumq́;, ideſt exercitationemq́;, ut dicat idem, quod ſupra, nullā artem literis ſine interprete, & ſine aliqua exercitatione percipi poſse.*

Ex Epiſtola XXI. 104:

RVFIO *mediusfidius tuus*] *Tuus, inquit, quòd eiuſdem eſset gentis: Rufio enim Trebatiorum cognomen fuit. id ex lapide, qui Romæ eſt in porta Latina: ſic enim in eo ſcriptum legitur.* C. VIBIVS C. F. MACER, C. TREBATIVS RVFIO FACIVND. CVRAVERVNT.

105.

HABET *lucum*] *Sunt, qui, lucum, ideo male legi credant, quòd neque luci capax eſſet priuata domus, & luci, qui ſacri eſſent, non ſine ſcelere incidi poſſent. nos exiſtimamus, lucum, non intra parietes, ſed ante ædes Trebatij fuiſſe: neque Ciceronem impie cõſuluiſſe, qui eum à Trebatio cædi uellet: quomodo enim recte, & ſine piaculo id fieri poſſit, docet M. Cato in primo de re ruſtica.*

Ex epiſtola. XXIIII. 105:

MANEAT *Damaſippus in ſentẽtia*] *Vt emat, quemadmodum dixit, quæ mihi non placuerint. eſt autem is, de quo Horatius Satyra* III. *libri* II. *Inſanit ueteres ſtatuas Damaſippus emendo.*

Ex epiſtola. XXV. 106:

CAPIVS (*opinor*) *olim, Non omnibus dormio*]

mio] Aliàs ita emendauimus,cum libri omnes nõ modo impreſſi, ſed etiam manuſcripti hoc in loco mendoſi legerentur: quidam enim Citius,quidam Cepio, alij aliter habebant. nos ex Feſto Pompeio locum reſtituimus, qui adagium,Non omnibus dormio, natum eſſe à Cæpio quodam ſcribit,qui Pararenchò diceretur,ꝙ ſimularet dormientẽ,ut impunius uxor eius mœcharetur.

107.

RESPONDI, nullo modo me facere poſſe,cũ uellem.] Elegantior lectio,quàm quæ antea in impreſſis libris erat. hanc lectionem etiam Florentini in ſuo libro ſcripſerunt: ſed, quomodo eam interpunctis diſtinxere,non eo ſenſu,quo nos,uidentur accepiſſe.

Ex epiſtola XXVI. 107.

VEREOR, ne in Catonem, Cato in nos] Hanc lectionem cum alij uetuſti codices habent, tum is, qui eſt apud Bernardinum Maffeum. ſenſus eſt. uereor, ne nos ſcribamus in Catonem, & eum noſtris ſcriptis laudemus: Cato autem laudatus exitio nobis ſit,Cæſare nos,quòd ipſius inimicum laudemus,male mulctante: quaſi dicat,uereor,ne Catonem extollamus, ipſi autem deprimamur. & dixit,in Catonem,(ſubaudi ſcribere)ideſt in Catonis laudem, ut de oratore libro II. 141. & de natura Deorum libro I. 17.

Ex epiſtola XXVIII. 108.

GALLO S. D.] Florentini, & alij credunt hunc eſſe M. Fabium Gallum,qui de coniuratione Catilinæ,quæ ab Allobrogibus acceperat,ad Ciceronem detulit. ſed eſt amiciſſimus meus,uir ſanè his literis,quæ humaniores appellantur, inſtructus, ſed maximarum

doctrinarum cognitione præſtantior, qui hunc potius exiſtimet eſſe P. Seſtium, pro quo extat oratio, cui cognomen fuerit Gallo: fuiſſe enim hoc Seſtiæ gentis cognomẽ, intelligitur ex oratione pro Milone, ubi ita ſcribit: Sacrarium, quod eſt in fundo T. Seſtij Galli. Tribunatum autem plebis & petiiſſe Seſtium Ciceronis reſtituẽdi cauſa, & pro eius ſalute geſſiſſe, ex ipſius Ciceronis ſcriptis notiſſimum eſt. quod item de M. Fabio dici nõ poteſt: neq; enim is, quo tempore Cicero exulauit, Tribunus fuit: nẽ alijs quidem temporibus, quod ſciri poſſit. nam quod infra dixit, ſi falſa fuerunt, quæ tu ad me detuliſti: ſignificat ea, quæ Seſtius C. Antonij Conſulis Quæſtor ad Ciceronem Conſulem de ipſo Antonio Conſule ſuo detulit: ſic enim in oratione pro eodem Seſtio habita. Quæſtor C. Antonij collegæ mei fuit ſorte, ſed ſocietate conſiliorum meus. impedior nõnullius officij, ut ego interpretor, religione, quo minus exponam, quanta ad me detulerit. Hæ rationes faciũt, ut amiciſſimi hominis ſententiæ libenter acquieſcam.

Ex epiſtola XXIX. 108:

NON ſolũ ſuis erga me] Has uoces uetuſtis in libris alij dixerũt ſe non inueniſſe. nos inuenimus in codice Bernardini Maffei, Hieronymi Ferraij, Ioãnis Scalæ.

Ex epiſtola XXXI. 109:

SALVIS rebus] Potius, Rep. nondum afflicta, quàm, ut quidam uolunt, ſine bonorum imminutione. ſic enim dixit etiam ad Sulpitiũ epiſtola I. libri IIII. Vtinã Serui ſaluis rebus colloqui potuiſſemus inter nos.

Ex epiſtola ultima, 110:

PENNIGERO, non armigero in corpore].

non dubiũ eſt intelligi de auibus, Quas Philoctetes cõ *figebat tardus celeres, ſtans uolantes.* Florentini *tamen in ſuo libro, pinnigero, legi maluerũt, cõtra* Quin*tiliani ſententiam, qui pinnas de auibus dici non uult.*

III.

ILLIS *interioribus literis meis, quibus ſæpe uerecundiorem me in loquendo facis*] Iandiu *ſuſpicatus ſum hunc locum eſſe deprauatum: neque enim ſi ita legatur, ſenſus elici bonus poſſit.* Hieronymus *autem* Ferrarius Corrigienſis, *qui quidem* Ciceronis *ſcripta, quantum intelligi poſſunt, & intelligit, & ſcriptis ipſe ſuis mirifice exprimit, arbitratur eſſe legẽdum, illis interioribus literis, eis, quibus ſæpe uerecundiorem me in loquendo facis. cuius ſententiæ nos facile acquieſcimus: ita enim & aptus colligetur ſenſus, et erit locutio ſanequam elegans, qua in ſuis ſcriptis ita frequenter* Cicero *eſt uſus, ut eius exẽpla huc afferre putidũ propè ſit.*

Ex epiſtola IIII. 113:

LENTVLI Cruris] *Hic eſt, opinor,* L. Lentu*lus* Cruſcellus, *qui anno ſequenti* Cos. *fuit cũ* M. Mar*cello. puto autem illum &* Cruris, *&* Cruſcelli *cognomine indifferenter appellari ſolitum.*

113:

NOSTRI *equites*] *Cũ in libro manuſcripto legeretur, equ. facile in eam opinionem deſcẽdi, ut, equites, legendum eſſe exiſtimarem. noſtri autem, inquit, quòd erat ipſe ex ordine equeſtri, ut ex oratione qua eũ* Cicero *defendit, cognoſcitur.*

114.

RATIONE, *& inſidijs uſus uideretur in cuiſ*

tandis eorum conſilijs] *forte melius, ratione, & conſilio uſus uideretur in euitandis eorum inſidijs.*

114.

LAELIOS] *Forte Lollios, qui Cæſaris amici fuerunt, quemadmodum Antonij: nam Lælij Pompeiani. qua in opinione magis ſum confirmatus, poſtquã in epiſtola* III. *libri* V. *ubi, Lælium, impreſſum erat, uetuſtiſſimos codices, Lollium, habere uidi.*

114.

MEA *porrò comitia quem euentũ ſint habitura*] *Sic antea in omnibus impreſſis. nos uocem, comitia, ſuſtulimus: quæ ſubintelligitur, ut etiam cum dixit, Prætorijs moræ quædam inciderunt.*

Ex epiſtola V. 115.

QVODAM *ſilice iam omnia*] *Codex uetuſtus Ioannis Scalæ ſic habet, quodã omnia in Sicilia: Bernardini Maffei, Quodam uictilicra omnia: Qui eſt in Medicea bibliotheca, Quodã incilicia omnia. uulgata lectio non eſt in libris manuſcriptis. uidendũ an ita legi poſſit, Quodam incili iam omnia.*

Ex epiſtola VI. 115.

CONFECTA, *omnia fœda, et inhoneſta ſunt*] *Hoc in loco uetuſti codices inter ſe diſcrepant. nos eũ, quem habet Ioannes Scala, ut minus deprauatum ſecuti ſumus: ſic enim in eo legitur: confecta omnia fœda, & inhoneſta ſunt. ex quo adducti ſumus, ut, una litera immutata, legeremus: confecta, omnia fœda, & inhoneſta ſunt.*

115.

TABERNARIIS] *Aquarũ ius penes Aediles,*

& Cenſores erat. itaq; cum tabernarij publicas aquas in ſuũ uſum deduceret, Celius, qui tunc temporis Aedilitatem gerebat, ea de re cum tabernarijs & aquarijs pugnauit: cõcionem etiam de aquis ſcripſit, cuius meminit Frontinus libro II. de aquæ ductibus.

Ex epiſtola VII. 116.

PAVLA *Valeria*] *Alij, an hæc Bruto nupſerit, dubitare uidentur, propterea quòd libro* XI. *Pollam Bruti uxorem fuiſſe perſpiciant. ego nupſiſſe exiſtimo, & eã ipſam eſſe, quæ libro* XI. *appellatur Polla: ut, quemadmodũ ab aula olla, ſic à Paula Polla dicta ſit.*

116.

NONDVM *retulerat*] *Si ita legatur, ſubintelligi poterit, dotem. ſed mihi non diſplicet amiciſſimi mei coniectura, qui ita legendum putat, mundum retulerat. mundus autem muliebris qui ſit, exponit Liuius lib.* XXXIIII. *munditiæ (inquit) ornatus, & cultus, fœminarum inſignia ſunt. hunc mundum muliebrem appellarunt maiores noſtri.*

Ex epiſtola VIII. 116:

M. TVCCIVM *accuſatorem ſuum &c.*] *Huius loci ſenſum, & ſi obſcuriſſimus eſt, tamen declarare conabimur. Reorum cauſæ ordine agebantur: nam quæ tempore prior fuerat, eius prior item locus erat. excipiebantur tamen eæ cauſæ, quæ cum cauſis iam iudicatis coniunctionem aliquam habebant, ut earũ quaſi appendices quædam uiderentur: eiuſmodi enim cauſis, etiam ſi poſt multas alias delatæ eſſent, tamen primus locus erat conſtitutus. itaque in oratione pro Cluentio, Fabritium (inquit) reum ſtatim fecit: utq; ei locus pri-*

mus conſtitueretur, propter cauſæ coniunctionem impetrauit. propter cauſæ coniunctionem, inquit, quòd Fabritij *cauſa eadem erat, quæ* Scamandri*, qui antea condemnatus erat. & infra in eadem oratione: apud eoſdem iudices reus eſt factus* Oppianicus*, cum is duobus præiudicijs iam damnatus eſſet. ab iiſdem autem iudicibus locus ei primus eſt cõſtitutus.* Hoc ideo *factum eſt, quòd* Oppianici *cauſa coniunctionem habebat cum* Fabritij*, &* Scamandri *cauſa, quos iudices iã damnauerant.* Excipiebantur *etiam cauſæ de ui, quæ primo loco agebantur, omiſſis alijs cauſis, quæ tempore priores fuerant. ſic* Milonis *cauſa, quòd erat de ui, extra ordinem eſt acta. ſic* M. Celius*, cum* Atratini *patrem de ambitu reum feciſſet, de ui poſtea accuſatus, cauſam ipſe prior dicere coactus eſt. ſic etiam* C. Sempronius *cum à* M. Tuccio *eſſet accuſatus, & cauſam ſuam eo anno nollet agi (forte quòd ex iis, qui tunc iudices erant, aliquos ſe habere inimicos intelligeret): accuſauit accuſatorem ſuum lege* Plotia *de ui, eo cõſilio, ut, interpoſita extraordinaria cauſa, tempus tereretur; & ſuæ cauſæ iudicium, cum eius agendæ ſpatium non eſſet, in annum ſequentem neceſſario reiceretur.* Extraordinarius *autem reus is dicebatur, cuius cauſa nõ ordine, ut aliæ cauſæ, ſed primo loco ſemper ageretur: & inde extraordinaria cauſa, quæ ſtatim ante omnes cauſas ageretur, ut cum erat de ui, uel coniunctionem habebat cum aliqua cauſa antea indicata.*

117.

LATERENSIS *leges ignorans, pronuntiauit quod ſinguli ordines indicaſſent.*] *Cum ex tribus ordi-*

nibus,qui res iudicabant, duo Seruilium abſoluiſſent, unus cōdemnaſſet, uniuerſorum autem iudicum æquo numero ſententiæ fuiſſent, Laterenſis, qui ordines, non ſententias reſpiceret, abſolutum credidit, ſeq; eum in tabulas dixit abſolutum relaturum. poſtea cum in lege reperiſſet, non ex ordinum numero, ſed è iudicum maiori parte uel abſoluendos, uel condemnandos eſſe reos: non retulit, ut dixerat, in tabulas abſolutum, ordinum iudicia perſcripſit. fuſius autē explicabimus, propterea quòd obſcurior eſt ſenſus, ita ut eū pauci uiderint, nemo certe oſtenderit: non enim, in quo Laterenſis Prætor deceptus ſit, animaduerterunt. quod nos pluribus uerbis, ut etiam tardiores intelligant, oſtendemus. Iudicia penes treis ordines erant: qui quidem tres ordines ex ſenatoribus, equitibus, Tribunis ærarijs conſtabant. fieri autem poterat, ut quem duo ordines abſoluißent, unus condemnaſſet, is tamen non abſolutus, ſed condemnatus iudicaretur, hoc modo. Eunt in conſilium ſenatores XXVI. equites XXV. Tribuni ærarij XXIIII. ex ſenatoribus abſoluunt reum XIIII. condemnant XII. ex equitibus abſoluunt XIII. condemnant XII. ex Tribunis ærarijs abſoluunt IIII. condemnant XX. ſi ex ordinum numero iudicaretur reus, abſolutum appareret, quippe cum ex tribus ordinibus abſoluerint duo, ſenatorius, et equeſter. cum autem lex, quod iudicū maior pars iudicarit, id ius ratum eſſe uelit: condemnatum reum, nemo eſt, quin uideat, cum ſententias graues habuerit XLIIII. abſolutorias XXXI. Prætor autem Laterenſis cum ex more pronuntiare deberet, quot ſententijs abſolutus,

quot eſſet condemnatus reus: leges ignorans, de numero iudicum nihil, de ordinibus, quid ſinguli iudicaſſent, pronuntiauit, ac ſe in tabulas abſolutum dixit relaturum. poſtea cum lege perſpecta, erratum intelligeret; dubius animi, quid ageret; quòd neq; cõtra legem, neque contra id, quod pronuntiarat, uellet facere: neque abſolutum, neque damnatum retulit: tantum ordinũ iudicia perſcripſit. ex quo paulo poſt infert Celius: *ſic nũc neque abſolutus, neque damnatus* Seruilius, *de repetundis ſaucius* Pilio *tradetur.*

117.

A` QVODAM *ſuo emiſſario*] Florentini *in uetuſto codice legi dixerunt, à quodam ſuo ruſtetio. ueram lectionem eſſe puto, à quodam ſuorum* S. Tetio, *quã excogitauit amiciſſimus meus, homo ita omni laude cumulatus, ut ego ei quampauciſſimos comparem, neminem certe anteponam.* Tetios *autem & libertos, & amicos* Claudiorum *fuiſſe, è qua gẽte erat* Appius, *oſtendit* Aſconius, *ubi in oratione pro* Milone *locum illum exponit:* Hæc *inſidiata* Pompeio *eſt. quanquam ibi tãtum de* Damione Clodij *liberto loquitur: ſed* Damionem Tetiæ *gentis fuiſſe, oſtenditur ad* Atticũ 56. *itaq; hic* Celius *de* Appio *loquens, accuſatus, inquit, eſt à quodam ſuorum* Sexto Tetio: *nam cum,* Sextus, *antiqui ſignificare uolebant, uel* Sex. *ſcribebant, uel* S.

117:

L. IVLIVS L. F. POM. *Annalis*] Ex XXXV. *tribubus, aliquam (ut inquit* Pedianus) *neceſſe erat, cuiuſcunque eſſet ordinis, ciuis* Romanus *obtineret. is autem oſtẽdebatur à prænomine ſuo, à no=*

mine (nomine autem familia ſignificatur) à patris prænomine, à tribu, à cognomine, ut Philippica IX. Ser. Sulpitius Q. F. Lemonia Rufus. Lemonia enim tribus eſt ablatiui caſus, ut ſit, ex Lemonia, ut inquit Aſconius. in lapidibus autem antiquis ferè ſemper, in libris aliquando prioribus tantummodo literis ſignificari tribus animaduertas, ut in hoc S.C. ubi enim legitur, Pom. ſciẽdum eſt, Pontinam intelligi (nam & Pontina, & Pomptina in lapidibus antiquis, & uetuſtis libris ſcriptum eſt) ubi Pop. Popiliam: ubi Pup. Pupiniam: ubi An. Anienſem: quod cum antea non eſſet exploratum, alij pro An. Capito, duabus uocibus coniunctis legebant Ancapito: Bernardinus autem Rutilius, qui nuper Venetijs obijt, in ſuis adnotationibus credidit, antiquas notas fuiſſe, quæ ſignificarent, Atteij nepos. in quo quàm deceptus ſit, non attinet dicere. ſi enim ab auo oſtendendus aliquis erat, non ab eius nomine, ſed à prænomine oſtendebatur. Florentini autem in calce operis, ubi corrigunt impreſſorum erratą, locum, qui rectè habebat, deprauarunt: cum enim legeretur, An. Capito; legendum potius crediderunt, A. N. Capito. quos alij poſtea imitati, in eundem errorem inciderunt, Anienſem tribum non agnoſcẽtes, quæ duabus modo literis, ut iam dixi, ſcripta fuerat. quæ me ratio mouit, ut ubi, Puphirrus, una tantum uoce antea legebatur, duabus in noſtro libro ſcriberem, Pup. Hirrus, ideſt, Pupinia Hirrus: tribus enim ante cognomen ponebatur, ut etiam alibi licet uidere. quoniam autem hanc tribuum cognitionem non ita facilem eſſe perſpicimus (nam & Volaterranus, & Alexander, qui dies

Geniales ſcripſit,& alij, quos non neceſſe eſt cõmemorare, parum uidentur in ſuis libris earum numerum, & nomina tenuiſſe) ſtudioſis non fore prorſus inutile, aut iniucundum arbitramur, ſi quæ in hanc rationem diſperſa in ueterum monumentis leguntur, coacta huc afferamus. Fuerunt igitur Romanæ tribus XXXV. quarum nomina infra ſcripſimus, & ſcriptores aliquot, qui de ijs meminerunt, appoſuimus, ut inde facilior earum, ac certior unicuiq; cognitio ſit.

Aemilia, de qua Cicero ad Atticum 30: Liuius lib. XXXVIII. Antiq. LXXV.

Anienſis, Cicero pro Plancio, Liuius lib. X. familiariũ epiſtolarum 117: Antiq. CLXXV. & CXC.

Cornelia, Liuius lib. XXXVIII. Antiq. CIX.

Claudia, Liuius lib. II. Virgilius libro VII. Dionyſius Halic. V. Antiq. LXXV. & CXIIII.

Collina, Varro libro IIII. de lingua lat. Plinius lib. XVIII. cap. III. Sex. Põpeius, Antiq. XXVII.

Cruſtumina, ſiue Cluſtumina, nam in antiquis & lapidibus, & libris ſæpiſſime per l ſcripta legitur. Cicero pro Plãcio, et pro Balbo, Antiq. CXXXIII.

Eſquilina, Varro libro IIII. de lingua lat. Plinius lib. XVIII. Cap. III. Sex. Pompeius in litera V.

Falerina, Liuius lib IX. Antiq. CXX.

Fabia, Horatius epiſtola VI. libri I. Suetonius 38: Antiq. LXI. & CCCCXLIII.

Galeria, Liuius lib. XXVII. Plinius libro VII. cap. XLIX. Antiq. LXXXIX. & CXLII.

Lemonia, Cicero pro Plancio, et Philippica IX. Sex. Põ-

peius,Antiq. L X C I. *&* C L I.

Metia,Cicero ad Atticum 63.*Liuius lib.*X X I X. *Valerius Max.*49.*Sex.Pompeius.*

Narnienſis,Cicero in Rullum, Liuius lib. V I. *ubi corrupte legitur Arnienſis,& lib.*X X I X.

Ocriculana, Cicero in Rullum, ubi mendoſe legitur Otriculana.

Oufentina,Liuius lib. I X. *Sex.Pompeius in litera* V. *Antiq.*X X I X.*bis,&* L X I I.

Palatina,Cicero in Verrem I I I I.124: *Aſconius* 18: *Varro lib.*I I I I.*de lingua lat.Plinius lib.* X V I I I. *cap.*I I I.*Liuius libro* X X. *Sex.Pōpeius in litera* V. *Antiq.*X X I X.*bis,&* L X I I.

*Papiria,Sex.Pompeius,Antiq.*L X I I. *&* C X X X V.

*Pollia,Liuius lib.*X X I X. *Valerius Max.* 200. *Antiq.*C X.C X I I I. C X L V I I.

*Popilia,Valerius Max.*200.*familiarium epiſt.*117: *Sex.Pompeius,Antiq.*C C I I I C.

Pontina, ſiue Pomptina,utroque enim modo ſcribitur: Cicero ad Atticum 63.*Liuius lib.* V I I. *Sex.Pompeius, Antiq.* C L X X V I.

Publicia,Liuius lib. V I I. *Antiq.* L X V I. L X X X I. *interdum etiam ſcribitur Poblicia.*

Pupinia,Cic.ad Q. *fratrem* 308: *familiariū epiſt.* 117: *Liuius dec.*I I I.*lib.* V I.*Sex.Pompeius.*

*Quirina,Aſc.*62.*Cicero pro Quintio,ubi antea mendoſe legebatur Quirinas: familiarium epiſt.*117: *Sex.Pompeius,Antiq.*X V. X L I I I I.

Romulia,Sex.Pompeius,Cicero in Verrem I I. *item in Rullum,Aſconius* 18: *Varro lib.* I I I I.*de lingua*

lat. Antiq. C L X V. *& in lapide, quem Ferrariæ uidimus.*

Sergia,Aſconius 62.*Antiq.*L X I. L X I I I.

*Suburrana,Plinius lib.*X V I I I. *Cap.* I I I. *Varro lib.* I I I I.*de lingua latina, Sex.Pompeius in litera* S, *& litera* V.

Sapinia,Liuius lib. X X X I. *&* X X X I I I.

Scaptia,Suetonius 38 : *Sex.Põpeius,Liuius lib.*V I I I. *Antiq.*C C C C L X X V I.

Stellatina,Liuius lib. V I. *Antiq.* C X. C L.

Sabatina,Liuius lib. V I. *Sex.Pompeius.*

Terentina,Cicero pro Plancio,Liuius lib. V I. *familiarium epiſt.* I I 7: *Antiq.*C X L. C C C X X X V I.

Tromentina,Sex.Pompeius,Liuius lib. V I. *ubi corrupte legitur Promentina: Antiq.* C V I I. *& in Lapide,qui Caietæ eſt, in quo ita ſcriptum legitur,* L. A T I L L I O L. F. T R O M E N.

Velina, Cicero ad Atticum 63 . *& in Bruto* 180: *Horatius epiſtola* V I. *libri* I. *Perſius,Antiq.*X I X.

*Volitina,Cicero pro Plancio,Antiq.*L X X V . C L V. *& in lapide,qui Venetijs eſt in turri ſancti Vitalis, in quo ita ſcriptũ eſt,* C N. N V M E R I V S C N. F. V O L. F R O N T O.

Veientina,Cicero pro Plancio.

Veturia,cuius mentioné in auctoribus fide dignis nondum inueni.

Hæ sũt X X X V. *tribus, in quas Vrbs diſpertita erat. ex hoc autem numero quatuor tantum urbanæ fuerunt,Palatina,Eſquilina, Collina,Suburrana, in quas, ut inquit Plinius,trãsferri ignominiæ eſſet,dictæ à par*

tibus Vrbis, in queis habitabant. reliquæ omnes ruſticæ, laudatiſſimæ, eorum, qui rura haberent; quæ propriæ ingenuorum erant, cum urbanæ libertinorum eſſent, ut auctor eſt Aſconius 92: & L. Florus in epitome libri XX. Aſconium autem, ubi in III. oratione in Verre illud exponit, V. E T XXX. TRIBVS, cur de nominibus Sabinarum plures tribus eſſe factas dixerit, mirari non ſatis poſſum, cum à Sabinis non tribus, ſed curiæ nomina acceperint, ut inquit Liuius lib. I. & Sex. Pompeius de uerborum ſignificatione libro III. tribus autem unde dictæ ſint, uel ex eodem Pompeio, uel ex alijs facile eſt cognoſcere. Vrbem autem in XXX. curias à Romulo, à Seruio autem Tullo, qui multis annis poſt Romulum regnauit, in IIII. tantum tribus diuiſam eſſe conſtat, quæ XXXV. numerum expleuere. Dionyſius autem Halic. lib. II. in III. partes multitudinem omnem, ac trium rurſus earum partium in denas partes unanquanq; à Romulo diuiſam eſſe ſcribit: uocatas autem partes maiores, tribus; minores, curias. M. item Varro libro IIII. de lingua lat. agrum Romanum in III. partes, unde tribus appellata ſit, diuiſum fuiſſe ſcribit. ex quibus exemplis manifeſtum eſt, & tribus à curijs diuerſas fuiſſe, & à Sabinis mulieribus non tribus, quæ Romuli ætate III. modo fuerunt, ſed curias eſse nominatas. Illud multo magis animaduertendum, diligenterq; conſiderandum cenſeo, cur L. Florus in epitome libri XIX. duas tribus multis poſt exactos reges annis adiectas eſse dicat, Velinam, & Eſquilinam: cum Eſquilina ex IIII. tribubus una fuiſset, in quas Seruius Tullus urbem diuiſe-

rat. libro etiam VI. Liuius ita ſcribit: Tribus IIII. ex nouis ciuibus additæ, Stellatina, Tromentina, Sabatina, Narnienſis: eæq; XXXV. numerum expleuere. poſt autem libro VII. duas tribus ait additas eſſe, Pontinam, & Publiciam, & duas item libro IX. Ouſentinam, & Falerinam: ut uideatur à ſe ipſo diſsentire; niſi ſi, additas, & adiectas, pro auctas (ut quidem ego accipio) dictum uelis. Quæ de tribubus diceremus hæc habuimus. Vbi autem ſcripſimus, Antiq. librum, qui Romæ olim eſt impreſſus, cui titulus eſt, Antiquæ Vrbis epigrammata, ſignificauimus. chartarum autem eiuſdem libri numerum ſubiecimus, ut facilius, quæ uolumus, reperiri poſſint.

117:

AD EX Cal. Mart.] Forte, ex ad Cal. Mart. ideſt, ex Cal. Mart. quod paulopoſt oſtendit. uſus eſt hoc loquendi modo & M. Varro libro I. de re ruſtica. etſi libri omnes impreſſi eo loco deprauati legũtur. ubi enim eſt, extãt ad VII. Idus Febr. extant ad VII. Idus Maij, extant ad III. Idus Sept. extant ad III. Id. Nou. manuſcriptum exemplar habet, ex ad VII. Id. Febr. ex ad VII. Id. Maij, ex ad III. Id. Sext: ex ad III. Id. Nou. itáq; legendum eſt. ſignificat enim, ex eo die, qui dicitur, ad VII. Idus: & ex eo die, qui, ad III. ſimiliq; locutione uſus eſt ad Atticum 47: nuntij nobis triſtes nec uarij uenerant ex ante diem Non. Iun. quod idẽ eſt ac ſi dixiſſet, ex Nonis Iunijs, ut ſupra oſtendimus. Illud eſt animaduertendum, quod ubi in impreſſis libris legitur, ad IIII. Cal. ad VI. Id. ad III. Non. & ſimilia, plerunq; in uetuſtioribus libris pro ad, legitur, a. d.

quæ notæ ſignificant ante diem. quod imperiti deſcriptores cum ignorarent, pro, a.d. ſcripſerunt, ad.

Ex epiſtola IX. 119.

CVRIONEM *prorſus non mediocriter obiurgatus. hac repulſa ſe mutauit*] Obiurgatus, *uidetur hic eſſe uerbum deponens. quod alibi non memini me legiſſe. itaque libentius ita legerim,* Curionem *prorſus non mediocriter obiurgat.s. hac repulſa ſe mutauit. ut una litera* s. *ſcilicet ſignificetur.*

119:

SOLES *libenter, ut ego, maiorem partem nihil curare*] *Locus ita interpungendus. & eſt antiqua locutio, qua etiam uſus eſt* 134: *epiſtola ad* Pætum *libri* IX. *decimaquinta. Intellexi tamen (inquit) idem, quod his intelligo literis, non exiſtimaſſe te mihi licere, res has non omnino quidem, ſed magnam partem relinquere. & alibi ſæpius.* Cæſar *autem initio libri* IIII. *de bello* Gallico, Magnam *partem lacte, atq; pecore uiuunt. &* Lucretius *libro* III. *pagina* 40. *hæc uulnera uitæ* Non *minimam partem mortis formidine aluntur.*

119:

AGROS, *quos fructuarios habent ciuitates*] *Ita legitur in duobus libris manuſcriptis* Ioannis Scalæ. *alij, uetuſtis in codicibus non, habent, ſed, habet, ſe legiſſe dixerunt.*

Ex epiſtola XI. 121.

NVMERARETVR] *Aſſentior amiciſſimo meo, qui legendum putat, numeraretur. ſubintelligitur autem, hoſtium in prælio cæſorum. hoſtibus enim*

paulo ante lego ex codice Bernardini Maſſei,*nõ,ut quidam uolunt,hoſtijs.*

121:

DECRERANT *qui inique tranſigi uolebant*] Manuſcripti *libri,quidam deerant; alij,deſerant; alij aliter habent. ex tam uaria lectione adducti ſumus,ut, decrerant,legendum crederemus. loci autem ſenſus hic eſt.* Domitius,*&* Scipio,*cum de* Ciceronis *ſupplicationibus tranſigi,moleſte,& inique ferrent, easq; Curionis* Tribuni *pl.interceſſione impediri cuperent: ſimulatione beneuolentiæ ſupplicationes* Ciceroni *decreuerunt,ut ea re* Curionem, *qui omnibus eorum actionibus acriter aduerſari ſolitus erat,ad intercedendum eli cerent. quibus interpellantibus uenuſtiſſime* Curio *reſpondit, ſe eo libentius non intercedere,quòd quoſdam, qui decernerent, (ſignificabat autem* Domitium,*et* Scipionem *) eo animo eſſe intelligeret, ut confici minime uellent.*

Ex *epiſtola* XII. 122.

VIX HOC *erat* Pola *elocutus*] *In uetuſto codice,qui eſt* Florẽtiæ *in* Medicea *bibliotheca ita legitur, ut impreſſimus. huius lectionis alij quoq; meminerũt. ſed eam minus integram exiſtimarunt, offenſi, ut opinor,in uoce,*Pola, *quòd eam ſe alibi uidiſſe non meminerant. eſt autem ea* Seruij *accuſatoris cognomen, de quo ad* Q. *fratrem epiſtola penultima* II.*libri,his uerbis :* Vereor,*ne homo teter,et ferus* Pola Seruius *ad accuſationem ueniat. uix igitur (inquit* Celius *) hoc elocutus erat* Pola,Appium *ſcilicet,&* Domitium *ſummis circenſibus ludis meis lege* Scantinia *me poſtulandum*

curare;

curare; cum ego eadem lege Appium Cenſorem poſtu laui. ac (ut, quod ſentio, libere dicam) ſupra quoq; ubi legitur, palàm Seruium, legendum potius, Polam Seruium, crediderim. ſed hoc eſt coniecturæ. manuſcripti enim libri, quos & Venetijs, & Romæ uidi multos, palàm, ut eſt in impreſſis, habent omnes: à quibus diſſentire non temere debemus.

122:

COEPI ſacellum, in domo quod eſt, ab eo petere] Cenſorum erat curare, ut ſacella non in domo cuiuſquam eſſent, ſed populo paterent. itaque Liuius libro XL. ubi loquitur de Lepido & Fuluio Cenſoribus, Cõplura (inquit) ſacella, publicaq; ſacra occupata à priuatis, ut paterent, eſſentq; populo, curarunt. Celius autem, ut oſtẽderet Appium Cenſorem officio ſuo deeſſe, petere cœpit ab eo, ut ſacellum in domo priuata ne relinqueretur: cuius rei cura Appij, qui Cenſor erat, eſſe debuerat. ſed libentius intellexerim de ſacello, quod ipſe Appius occupaſſet: ex quo grauior ei concitata eſſet inuidia, occupatis rebus à Cenſore, quas Cenſor ab alijs occupatas populo reſtituere deberet.

Ex epiſtola XIII. 122:

STOMACHO eſt ſcilicet Pompeius Magnus] Libentius legerem, Stomacho eſt Magnus, ut duæ illæ dictiones, ſcilicet Pompeius, inducantur, tanquam inanes, & ſuperuacaneæ, non à Celio, ſed ab imperito ſcriptæ; qui cum inter legendum in eam uocem, Magnus, incidiſſet, exiſtimãs eam obſcuriorem fore, niſi alijs ipſe uerbis illuſtraſſet, ſupra ſcripſit, ſcilicet Pompeius. poſtea qui librum exſcripſerunt, imperiti, ut id genus ho-

minum eſſe ſolet, neque, quod adulterinum fuit, agno-ſcentes, in contextum gloſſema receperunt.

Ex epiſtola XIIII. 123:

DE AGRI *modo, de ære alieno*] *Libentius ita lego, quàm, ut alij uolunt, de agris modo. forte autem id fieri uolebat Appius, quod maiorũ memoria uolue-rat C.Licinius, & L. Seſtius Tribuni pl. qui leges pro-mulgarunt, unam de ære alieno, ut deducto de capite quod uſuris pernumeratũ eſſet, id, quod ſupereſſet, trie-nio æquis portionibus perſolueretur: alteram de modo agrorum, ne quis plus* XL. *iugera agri poſſideret.*

Ex epiſtola XV. 124:

QVANTVM *ipſe catenatus*] *Legit amiciſſi-mus meus, quantum Pſecade natus: ut ſignificetur Bel lienus uerna: Pſecas enim ancilla eſt: uernas autem eos eſſe, qui ancillis naſcantur, nemo neſcit. itaque dixit: ſi Bellienus ancilla natus Domitium comprehendere, & ſtrangulare non dubitauit: quid Cæſari, qui eſt Vene-re prognatus, in ueſtro Domitio faciundum fuit? Hæc amiciſſimi hominis lectio, non dubito, quin à doctis probetur: cum & ſenſum habeat optimum, & à ue-tuſto codice parum, ac penè nihil diſcrepet. De Pſeca-de meminerunt Iuuenalis ſatyra* VI. *et Ouidius me-tamorphoſeon lib.* III. *cum hæc iam ſcripſiſſem, co-dex eſt allatus ad me perantiquus, in quo ita ſcriptum erat, quantum ipſecadenatus.*

Ex epiſtola II. libri IX. 126:

CANINIVS *idem tuus, & idem noſter*] *Ita in quibuſdam exemplaribus antiquis: in alijs autem, Caninius idem, & idem noſter. priorem lectionem nõ*

immutauimus, quòd etiam alibi eodem loquendi modo Ciceronē eſſe uſum animaduertimus, ut de diuinatione lib. II. M.*Marcellus idem imperator, idem augur optimus.*

Ex *epiſtola* V. 128.

CONSILII *noſtri, ne ſi eos quidem, qui id ſecuti non ſunt, non pœniteret, nobis p. p.*] Vetuſti *codices ſic habent omnes: tantum in eo differunt, quòd, ubi nos, ne ſi, ſcripſimus, habent, niſi. quam uocem non temere immutauimus: qui enim aliter fuiſſet abſurdiſſimus, is nunc, ut mihi quidem uidetur, aptiſſimus eſt ſenſus. quem pluribus uerbis oſtendemus: ut ſiquis eum probabit, (probabit autem, niſi fallor, quicunque recte iudicat) acceptam referat huius loci emendationem diligentiæ, atque iudicio* Hieronymi Ferrarij, *præſtantiſſimi iuuenis, qui reſtituendæ antiquitatis ſtudio quodam adductus incredibili, quotidie ferè præclarum aliquid in literis à ſe aut animaduerſum, aut excogitatum, ultro ad me defert, ut id aliquando meis typis in commu nem ſtudioſorum utilitatem diuulgetur. ſed ad rem. Cōſilij (inquit) noſtri, quòd & Pompeium in bellum ſecuti ſimus, &, eo in* Pharſalia *ſuperato, uictori nos crediderimus; ne tum quidem nobis pœnitendum putarem, ſi eos, qui minus id ſecuti ſunt, nō pœniteret. ſignificat enim, qui ſecus fecerint, eos iam pœnituiſſe. quos ſi non pœniteret, ego tamen (inquit) nobis pœninitendum non putarem.*

Ex *epiſtola* XII. 132.

MVNVSCVLVM *mittere uolui*] Verbum, *uolui, uetuſtis in libris alij negant eſſe. nos inuenimus*

in antiquiſſimo codice Vincentij Riccij, & in eo, quē habet Paulus Botus, & in alijs, quos Romæ cum impreſſis contulimus.

Ex epiſtola XV. 134.

INTELLEXI *pergratā tibi eē curā meā ualetudinis tuæ*] *Hūc locū ex libris manuſcriptis reſtituimus.*

Ex epiſtola XVI. 135:

FACETE *dictorum offenſionem*] *Florentini uocem, offenſionem, in codicibus uetuſtis eſſe negăt, quam nos in ſeptem legimus. itaque nihil immutamus. illi ex ingenio repoſuerant, famam. dixit autem, effugere dictorum offenſioné, pro effugere dicta, in quæ imprudentes incurrimus, & offendimus.*

136:

ILLOS *apud me declamitare, me apud illos cœnitare*] *Ita legitur in antiquiſſimo codice Vincétij Riccij: ut iam exiſtimandum non ſit, locū ex ingenio ſuppletum fuiſſe, ut nonnulli ſe credere dixerunt.*

136:

TV AVTEM *quod mihi bonam copiam eiures, nihil eſt*] *Hieronymus Ferrarius, iuuenis ſubtiliſſimi iudicij, legendum arbitratur, bonam copiam iures, hoc ſenſu: non eſt, quod te mihi ſemper præſto fore, tuiq; bonam copiam facturum eſſe iures. ut reſpexerit ad id, quod M. Varro ſcribit libro VI. de lingua latina: Debitores nonnulli pro pecunia quam debebant, operas in ſeruitutem dabant, dum ſoluerent. id Sylla dictator ſuſtulit: uoluitq;, ut ij bonam copiam iurarent, ideſt, ut ſui facultatem creditoribus ſemper eſſe facturos iuramento promitterent.*

136:

AESTIMATIONEM *te aliquã putes accipere:*] *Alluſit ad æſtimationem poſſeſſionum, quam Cæſar per arbitros debitorum cauſa fieri uoluerat, ut ij creditoribus facilius ſatisfacerent. qua de re initio libri* III. *de bellis ciuilibus, his uerbis. Cum fides tota Italia eſſet anguſtior, neque creditæ pecuniæ ſoluerẽtur, conſtituit, ut arbitri darentur; per eos fierent æſtimationes poſſeſſionum, & rerum, quanti quæq; earum ante bellum fuiſſent, atque eæ creditoribus traderẽtur. hoc & ad timorem nouarum tabularum tollendum, minuendumq́; qui ferè bella, & ciuiles diſſenſiones ſequi conſueuit, & ad debitorum tuendam exiſtimationem eſſe aptiſſimum exiſtimauit. Suetonius etiam in Cæſare, De pecunijs (inquit) mutuis, disiecta nouarum tabularum expectatione, quæ crebro mouebatur, decreuit tandem, ut debitores creditoribus ſatisfacerent per æſtimationem poſſeſſionum, quanti quaſque ante ciuile bellũ comparaſſent, deducta ſumma æris alieni, ſi quid uſuræ nomine numeratum, aut perſcriptum fuiſſet. qua conditione quarta pars ferè debiti deperibat. Cũ igitur Papirius ex eo Cæſaris decreto magnam à debitoribus plagam accepiſset, æſtimatis eorum poſſeſſionibus, non quanti uenire tunc poſsent, ſed quanti ante ciuile bellum fuiſsent: iocans, ut ſolet, Cicero, Ne credas, inquit, cum me hoſpitio recipias, æſtimationem te aliquam accepturum. & dixit, æſtimationem aliquam, tanquam ſi, magnum aliquod damnum, dixiſset. Papirius enim æſtimationes, ideſt prædia per arbitros inique æſtimata à debitoribus accipiens, crediti iacturam non*

minimam fecerat. deinde ſequitur, Etiam hæc leuior eſt plaga ab amico, quàm à debitore, hoc eſt, & tamen, quòd ab amico bona tua comedantur, non id tibi æque graue eſſe debet, atque illud eſt, quod debitorum cauſa deperdis: à quibus poſſeſſiones, quanti uẽdere nunquã poteris, accipiendæ tibi ſunt.

Ex *epiſtola* XVII. 137:

NON MODO *me*] *Codices omnes uetuſti hãc lectionem habẽt, quam, ut incorruptam, ſecuti ſumus. qui autem ea ſunt offenſi, ex ingenio particulam, non, interiecerunt. uide quæ diximus in illum locum epiſtolæ penultimæ libri* I. *Non modo præmijs, ſed ne periculis quidem.*

Ex *epiſtola* XVIII. 138.

AESTIMATIONES *tuas uendere non potes*] *Hunc locum qui recte interpretaretur, neminem uideo fuiſſe. ſignificat autem poſſeſſiones per æſtimationem à debitoribus acceptas. &, quemadmodum ſupra, poſuit æſtimationes pro rebus æſtimatis.*

Ex *epiſtola* XX. 138:

NEC TAMEN *ad hanc inſolẽtiam*] *Cur alij mendum eſſe in uoce, inſolentiam, exiſtimarint, non uideo: inſolentiam enim pro nimijs ſumptibus, qui s. fiebant in cœnas, accepit: à quibus ſe alienum eſſe dicit: lautitiam tantum quærere. quod etiam ſupra, epiſtola huius libri* XVI. *his uerbis oſtendit:* Nec *tamen eas cœnas quæro, ut magnæ reliquiæ fiant. quod erit, magnificum ſit, & lautum. inſolentiam eodem ſenſu poſuit* Philippica IX. 223. *magnifice enim (inquit)* Ser. *Sulpitius maiorum continentiam diligebat, huius*

ſeculi inſolentiã uituperabat. & in oratione pro Sex. Roſcio, 22. *Qui in ſua re fuiſſet egentiſſimus, erat, ut fit, inſolens in aliena.*

138:

CVM IN *ſumptus habebas*] *Vetuſtiorum codicum hæc eſt lectio: quã Florentini etiam receperunt, licet eã (ut ipſi dixerunt) mendoſam ſuſpicati. mihi ea uel maxime probatur, ut deſiderari nihil credam. dixit autem, cũ in ſumptus habebas, pro eo quod dicimus, cum ad ſumptus copiæ ſuppetebant, cũ pro ſumptibus facultates erant, cũ erat tibi quod eſſet in ſumptus ſatis: ſic enim hoc loco in ſumptus, ideſt, pro ſumptibus, dixit, quemadmodũ etiam ad* Atticum *epiſtola* V. *libri* VIII. Tironem Curio *commendes, ut ei, ſiquid opus erit, in ſumptum eroget. epiſtola etiam, quæ ſequitur, eodem libro: ſed enim (inquit) uideo in ſumptũ ab alijs mutuatum. & ad eundem libro* XV. *uelim cures, ut permutetur* Athenas, *quod ſit in annuũ ſumptum. imitamur igitur lautitiam tuam, inquit; illam ueterem, cum habebas in ſumptum: & ſi nunc quidem plura prædia tibi ſunt. quæ ſ. à debitoribus pro pecunia, quam credideras, inuitus accepiſti, æſtimata ex edicto* Cæſaris *quanti quæq; ante ciuile bellum fuiſſent: hæc enim quaſi per iocum dicta ſunt, ut irrideatur* Pætus, *qui non habeat in ſumptus, ut antea; cum ei poſſeſſiones multo, quàm antea, plures ſint.*

138:

EX AREIS] *Sunt, qui legant, & artis. quorum ſententia non admodum mihi probatur: particula enim, &, inanis, atq; otioſa uidetur eſſe.*

Ex epiſtola XXII. 140.

PERVIM *uiolat*] *Antiqui, uiolauit uirginem, pro, uitiauit; & cum muliere fuit, pro, concubuit, modeſte dicebant. auctor M. Varro lib. V. de lingua lat.*

140.

PENICVLVS] *In omnibus ferè manuſcriptis libris ita legitur. cuncti tamen impreſſi, penicillus, habent: quam lectionem ab ijs repoſitam exiſtimo, qui, quid peniculus ſignificaret, non intellexerūt. quæ quidem uox à Sex. Pompeio libro XIIII. bis exponitur. Peniculi (inquit) ſpongiæ longæ propter ſimilitudinem caudarum appellatæ: penes enim uocabantur caudæ. & inferius. Penem caudam uocabant. hinc peniculos dicimus, quibus calceamenta terguntur. ex quo uel maxime uetuſti codicis lectio cōprobatur: eundem. n. ſenſum S. Pōpeius iiſdē uerbis, quibus Cicero, cōplexus eſt. Plautus quoq; in Menæhmis, actu I. Iuuētus (inquit ſub perſona paraſiti) nomen fecit Peniculo mihi, ideo quia menſam, quando edo, detergeo. ut eius uocis ſignificatio obſcura iam eſſe non poſſit. hunc autem locum ingenioſiſſimo, atque eruditiſſimo iuueni Hieronymo Ferrario debemus.*

Ex epiſtola penultima, 142.

NVNC ADES *ad imperandum, uel ad parendum potius: ſic enim antiqui loquebantur.*] *Difficilis locus: qui me diu ualde torſit. interpretes enim omnes, alij eum, ut ſcopulum, euitarunt: alij, dum uideri uolunt intelligere quod minime omnium intelligunt, ineptiarum neſcio quid attulerunt, quod rideri magis, quā refelli debeat. cōperi igitur, locutionem eſſe ueterem,*

& antiquis uſitatam: licet eius non multa habeamus exempla: quibus enim in ſcriptis ueteres illi dicendi mō di frequentius potuiſſent deprehendi, ea fermè omnia perierunt. itaq; ex unius Saluſtij uerbis locus hic ad Pætum exponitur. facile enim colligitur, antiquos, ad imperādum, paſſiue dicere ſolitos, ut etiam Cicero ipſe exponit. ſed ponamus Saluſtij uerba, quæ ſunt in Iugurthino, 52: Iugurtha (inquit) ubi armis, uiriſq;, & pecunia ſpoliatus eſt: dum ipſe ad imperandum Tiſdrum uocaretur, rurſus cœpit flectere animum ſuum, et ex mala conſcientia digna timere. ad imperandum, dixit, id eſt ad parendum, & ad imperata facienda: quemadmodum Cicero, ades ad imperandum, pro, ades, ut ego tibi imperem.

Ex epiſtola ultima, 143.

ET GEMITVM etiā in riſus maximos transfero] Hunc locum alij ita, ut nos, iam ante emendarunt. ſed interpunctis aliter illi diſtinxerant, ut ſenſum planè alium efficerent. nos Ciceronem credimus hoc dicere. in conuiuio cum patriā ſatis luxi, à mœſtitia & gemitu uel maximam ad hilaritatem, maximoſq; riſus me conuerto.

143.

ILLE Baro] Baro mulier fuit philoſophiæ dedita, ut ſcribit Suida. ex eo philoſophos, qui ſtolidiores eſſent, non philoſophos, quòd eo nomine uiderentur indigni, ſed Barones uocabant, ut quaſi mulierculæ per contemptum appellarentur.

Ex epiſtola I. libri X. pag. 143:

DE MEDIO curſu] Ex ueteri codice ita emen

dauimus. ſic autem locutus eſt in fine libri III. de officijs, eadem de re loquens. ſi ipſe (inquit) ueniſſem Athenas: quod quidem eſſet factum, niſi me de medio curſu clara uoce patria reuocaſſet. item ad M. Brutum epiſtola, cuius initium eſt, Meſſalam habes. itaq; in medio Achaico curſu, cum Eteſiarum diebus auſter me in Italiam retuliſſet.

Ex epiſtola VIII. 148.

VICTORIAM pararemus] Hæc lectio cum & in libro manuſcripto Vincentij Riccij ſit, (ut omittam alios) & ſenſu non careat: non uideo, cur quicquam immutetur. alij uocem, pararemus, improbant, &, partiremus, ex ingenio legunt, ſed, ut quiuis intelligere poteſt, rationibus nituntur parum firmis.

Ex epiſtola XII. 150.

TVA dignitas affert] Antea legebatur, afferat. nos, affert, ex uetuſto codice, quem habet amicus meus Ioannes Scala, uir & humanitatis, & eruditionis propè ſingularis. eſt autem ſenſus. ita mihi detur te uictorem cõplecti Rep. recuperata, ut mihi magnam lætitiæ partem tua dignitas affert. uerbum complectar, qui crediderunt eſſe indicatiui modi; uocem, affert, ut ipſi putabant, emendarunt, ut ego exiſtimo, deprauarunt.

151.

BREVIA, fugacia, caduca exiſtima] In uoce fugacia, uetuſti codices uariant. alij, fugatia; alij, fugato, habent. ego, & ſi uulgata lectio ſenſu non caret, tamen libentius legerem, fucata: ut trallatio ſit à mulieribus, quarum ſæpe nitor non naturalis, ſed fu=

catus eſt . hæc (inquit) fucata exiſtima, quoniam uerum ſplendorem non habent, ſed collecta ſunt inaniſſimis ſplendoris inſignibus.

Ex epiſtola XVII. 153:

OBSIDE fide] Sic in omnibus uetuſtis exéplaribus . & dixit, fide, pro fidei, generandi caſu, quemadmodum etiam Saluſtius in Iugurtha, decima parte die reliqua, pro diei. id quod Gellius adnotauit: qui etiá C. Cæſarem, huius die, & huius ſpecie, dicendum putaſſe tradit.

153:

DE tribus fratribus Segauiano probauit.] Ita legitur in omnibus libris manuſcriptis . forte melius, S. Gauiano, ut ſignificetur Sextus Atilius Gauianus, de quo in oratione pro Seſtio. ſenſus erit : In ea re (ut ſcilicet Lepidus Apellam ad me mitteret) ſtudium mihi ſuum Gellius probauit; de tribus autem fratribus, (quidpiam ſignificat nobis minus notum , cuiuſmodi in epiſtolis ad Atticum ſcriptis multa ſunt) Sexto Gauiano.

Ex epiſtola XIX. 155:

GRAVISSIMAE, & maxime fortiſſimi animi, ſummiq; conſilij] Sic habent omnes impreſſi libri. nos in noſtro ita legi, & interpungi uoluimus: grauiſſimæ, & maximæ, fortiſſimi animi, ſummiq; conſilij : ut animi maximæ res ſint, conſilij grauiſſimæ.

Ex epiſtola XXIII. 157:

ELAPSVS ſum his] Dictio, his, cum oleret mẽdum ; ſcripſi ad amiciſſimum meum , ut is mihi, de ea quid ſentiret, exponeret . reſcripſit, corruptam ſe iam

pridem iudicaſſe: nuper autem rariſſimæ uirtutis, & ſummæ nobilitatis hominem, Benedictum Accoltũ, Ra*uennæ* Cardinalem, *quem ego honoris amplitudinisq́; cauſa nomino, cum has* Ciceronis *epiſtolas ſucciſiuis temporibus legendo percurreret, eam emendaſſe, nempe ſic, Elapſus ſum bis: ut ſe dicat* Plancus *periculum bis effugiſſe: ſemel, cum ad* Lepidum *non acceſſit, neque ſe unquam cum eo uoluit cõiungere: quod ſi feciſſet, ipſe cum uniuerſo exercitu in* Antonij *poteſtatem* Lepido *prodente deueniſſet: iterum, cum audito* Lepidi Anto*nijq́; aduentu, celeriter ſe recepit.*

Ex *epiſtola* XXX. 162.

AMPLIVS *paſſus quingentos*] Paſſuum *numerum, quem alij manuſcriptis in libris ſe non uidiſſe dixerunt, comperimus in codice perantiquo* Vincentij Riccij, *iuuenis optimis & literis, & moribus ornatiſſimi.*

Ex *epiſtola* XXXI. 163:

QVANTAS *habuerim contentiones*] *Antea, conciones. nos, contentiones, emendauimus ex uetuſto codice* Pauli Boti, *& ex epiſtola ſequenti, in qua idem* Pollio *ita ſcribit:* Nec *uero minus* Lepidus *urſit me & ſuis, &* Antonij *literis, ut legionem trigeſimam mitterem ſibi.*

163:

QVAE RES *quanti æſtimem, ſi unquam licuerit uiuere in otio, experieris.*] *Ita legunt* Florentini, *omnino cum uetuſtis codicibus: ſed locutio eſt inconſequens, & parum latina: quam reſtituere non difficile eſt: nam ſi duæ illæ ſyllabæ, quæ res, iungantur, & lo-*

cus aliter interpungatur ; nihil erit, quod reprehendas. ſic igitur in noſtro libro imprimi uoluimus. quæres, quanti æſtimẽ. ſi unq̃ licuerit uiuere in otio, experieris.

Ex *epiſtola* XXXII. 164.

DVXIT *ſe à Gadibus*] *Locutio quibuſdam uidetur durior : qua tamen & Terentius in Hecira uſus eſt, Vxor (inquit) ubi me ad filiam ire ſenſit, ſe duxit foras : & Plautus in Aulularia cum dixit, Ego me deorſum duco de arbore.*

164.

SEX. *Varro Procos*] *Hiſtoria mihi quidem ignota. &, ut dicam, quod ſentio, mendum ſubeſſe crediderim : nam etiam codicem habeo uetuſtiſſimum, in quo hæc uerba non leguntur.*

164:

CIVIS *Romanus ſum*] *Cum mihi Hieronymus Ferrarius Corrigienſis hũc locum ſe habere ſuſpectum dixiſſet ; &, ut ueteres codices inſpiceremus, rogaſſet ; collatis cum impreſſa lectione manuſcriptis libris, dictionem, natus, ita ut ipſe exiſtimauerat, abundare comperimus. quo factum eſt, ut eam de noſtro expungere ne dubitarem. hanc autem coniecturam ea ratione Ferrarius faciebat, quòd Ciceronem* VII. *in Verrem libro ita locutum eſſe meminiſſet. Ceruices (inquit) in carcere frangebantur indigniſſime ciuium Romanorum, ut etiam illa uox, & illa imploratio, ciuis Romanus ſum, quæ ſæpe multis in ultimis terris opem inter barbaros, & ſalutem tulit, ea mortem illis acerbiorem, & ſupplicium maturius ferret. & infra eodem libro, Nulla uox audiebatur, niſi hæc, Ciuis Romanus ſum, et*

item paulo poſt ſæpiſſime: ut ſibi quiſque legendo fa-
cile reperiet.

164.

DENARIOS *quingenos*] *Nimia uidetur ſumma: itaque ex uetuſto codice* Vincentij Riccij, *denarios quinquagenos, emendaui.*

Ex *epiſtola* XXXIII. 165.

NON *maior tamen, quàm* Planco *fuit*] Hoc dicit. *ſanè mecum iniquiſſime agatur, ſi propter amicitiam, quæ mihi cum* Antonio *fuit, durius quicquam homines de me ſuſpicentur; cum eundem* Antonium *non minus, quàm ego, dilexerit* Plancus; *cui tamen exercitum credidiſtis, ut cum* Antonio, *reliquiſq; bonarũ partium inimicis bellum gerat. ſcripſit autem hoc cum indignatione quadam, grauiter ferens, inimicum ſuum melius erga* Remp. *animatũ exiſtimari. inimicitias autem inter* Aſinium, *&* Plancum *fuiſſe, cum alij tum* Plinius *in præfatione librorum ſuorum ad* Veſpaſianum *oſtendit.*

166.

HABERE *equitum*] Sic *omnes libri manuſcripti. forte legẽdum ſit, habere equitatum, ut ſubaudiatur, quem ante habuerat. equitem enim in pugna nullum amiſerat* Antonius. *nam etiam epiſtola huius libri ultima,* Equitatum, *ſcribit* Lepidus, *habet bene magnum: nam omnis ex prælio integer diſceſſit. ſæpe autem, à librarijs in ſcribendo ſyllabam fuiſſe omiſſam, animaduertimus.*

166.

P. VAGIENI] *Hanc lectionem in calce operis*

olim adnotaueram, è coniectura tantum, uetuſtis libris nihil adiuuantibus: poſtea in antiquo exemplari, quod Bernardinus Maffeus habet, eam inueni.

Ex epiſtola penultima, 166:

IMPERATOR iterum,] In codice Vincentij Riccij, & in alijs legitur, Imperator ter. ideſt tertium: quomodo etiam dicebatur, Conſul tertium. ſed ſiue, iterum, ſiue, tertium, legas: mihi tamen de loci integritate certum non eſt. nam quod alij dicunt, in titulis, & monumentis ſolitos fuiſſe ueteres notare, quoties à militibus ob rem bene geſtam imperatores eſſent appellati: ſanè id aſſentior: ſed factum eſſe antequam Auguſtus Remp. opprimeret, nondum comperi.

166:

IN ciuibus conſeruandis] Potius ita lego, q̃, obſeruandis. noſtram lectionem habet liber manuſcriptus Bernardini Maffei.

166:

IIII. Cal. Iunij, à ponte Argenteo] Vitioſi ſunt hoc loco manuſcripti libri: ſed boni tamen aliquid habent ſinguli. in tribus uetuſtiſſimis legitur, IIII. Cal. à ponte Argenteo: in eo, de quo mihi Vincentius Riccius cõmodauit, qui & ipſe perantiquus eſt, III. Cal. Iunij. itaque in noſtro libro, IIII. Cal. Iunij, ſcribere non dubitaui: ut ſit dies, quo ſe cum Antonio coniunxit. libro enim X. epiſtola, cuius initium eſt, Nũquam mehercule, ita ſcribit Plancus. Lepidus deſperato aduentu meo ſe cum Antonio coniunxit ad IIII. Cal. Iun. hanc autem epiſtolam, poſt eam, quæ ſequitur, ſcriptam eſſe, nemo non uidet.

Ex *epiſtola ultima,* 167:

XXX.] *Lineã,quã ſuper numerũ duximus,olim ab aliquo fuiße omiſſam credimus,qui,ea quanti eſſet, ignoraret: nam in codice* Vincentij Riccij *ſcriptũ eſt,* XXX. *quomodo autem nos ſcripſimus,triginta millia, ſignificatur.*

167.

MEMINI *autem*] *Sic,opinor,melius, q̃,ut antea,memini enim. quò enim ſpectabat uox illa,enim? mihi certe cum ſuperioribus cohærere poſſe non uidetur. itaque ea deleta,repoſui,autem,motus auctoritate uetuſtiſſimi codicis; quem habet* Vincentius Riccius, *in quo,autem,pro enim, ſcriptum eſt. quanquam præcedens dictio mendum habet. non enim,memini, ſed maxime,in eo libro legitur. ſed nullus eſt tam antiquus codex, qui non multis locis corruptus tamen ſit. itaque uno,aut etiam altero manuſcripto libro qui ſe putant ueteres ſcriptores poſſe reſtituere,meo iudicio fallũtur. uetuſtis exemplaribus ad eam rem plurimis opus eſt. quæ licet inquinata ſint: tamen ex ſingulis boni aliquid excerpentes,uſu ſæpe uenire uidemus, ut ex multis libris,qui mali ſint,bonus tamen liber efficiatur unus.*

Ex *epiſtola* X. *libri* XI. *pag.* 172.

MALLE *me tuum iudicium*] *Referuntur hæc ad id,quod dixit,exploratum habes. totum autem hũc locum ex codice* Pauli Boti,*&* Vincentij Riccij *emendauimus.*

Ex *epiſtola* XVII. 180.

QVID *defuit noſtræ familiaritati in maximis rebus? quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem,*

uſus

uſus tuo conſilio ſum] Diſtinguo ſic. quid defuit noſtræ familiaritati? in maximis rebus quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, uſus tuo conſilio ſum.

Ex epiſtola penultima, 181.

PATRIAM *amicitiæ præponĕdam*] Nihil muto: & ſi alij ex antiquis codicibus legant, patriæ amicitiam præponĕdam: ſunt enim aliquot manuſcripti libri, et ij peruetuſti, qui cũ impreſſa lectione conſentiãt.

182.

DIGNISSIMO *Cæſare*] Ita lego ex libro Ioannis Scalæ manuſcripto. ſenſus hic eſt. munus illud et eius hominis, qui mihi amiciſſimus fuit, memoriæ præſtare debui: & ei adoleſcenti, qui optimæ ſpei eſt, ac Cæſare digniſſimus, negare non potui. in quibuſdam antiquis exemplaribus legitur, Cæſari repetenti. quod noſtram lectionem magis uidetur confirmare.

Ex epiſtola I. libri XII. pag. 183.

ITA *cõpreſſum eſt*] Antea, cõpreſſa eſt, in libris omnibus impreſſis. quã lectionĕ alij ſequi maluerũt, q̃ noſtrã. nos, cõpreſſum, ut eſt in codice Vincĕtij Riccij, rectius, q̃ compreſſa, legi putauimus: ut referatur ad uerbũ, manabat: antitheta enim ſunt cõprimere & manare: quibus etiã uſus eſt libro ad Atticũ II. orationem illam ita cõpreſſeram, ut nũquã emanaturã putarem.

Ex epiſtola II. 184.

AD QVEM *paratus*] Codex antiquus Vincentij Riccij, ad quam apparatus. forte, ad quam paratus: ut ſubintelligatur, cædem.

Ex epiſtola XIII. 189.

NON *ſubita, nec incõuenientia*] Ita legitur in libro manuſcripto Bernardini Maffei, Ioãnis Scalæ, Pauli

li Boti. quod ideo dicimus, nequis credat in omnibus ue tuſtis codicibus legi, conuenientia, ut Florentini in libro ſuarum explicationũ tradiderũt. Vincentij Riccij codex habet, diſcõueniẽtia. quã uoce Horatius quoque uſus eſt epiſtola I. libri I. Aeſtuat, et uitæ diſcõuenit ordine toto. itaque ſiquis, inconuenientia, non probat; diſconuenien tia, poterit legere.

189:

CVI *Lucilius præerat*] *Appianus hunc appellat Luciũ Figulum. quod cum ita ſit, & cum Figulos non è Lucilia gente, ſed potius è Nigidia fuiſſe cõpererim: li bétius legerim, Lucius, quã Lucilius: nã etiã in uetuſto co dice Bernardini Maffei, nõ, Lucilius, ſed, Lucius, legitur.*

189:

CASTRA *habet poſita* Γαλτοῖ] *E ueteri libro Pauli Boti ſic emendauimus, figura græca in aduerbijs in loco, ut.* κορύδαλλος κορυδαλλοῖ, προβάλινθος προβαλινθοῖ, φάληρον φαληροῖ, φρεάῤῥοι φρεαῤῥοῖ.

190.

ACROMANI *Iacride*] *Vetuſti codices alij ali ter habent. ſunt qui legẽdum credant, à Crõmyu Acri de: alij, Acamantide. quæ mihi lectio magis probatur, ſi modo, ut ijdem dixerunt, in antiquo libro ſcriptũ eſt, Acomantide. de quo promontorio Plinius, & Strabo.*

Ex epiſtola XIIII. 190:

QVAM *re uera furere eos inueni. quòd uero ali quid de his ſcripſi,*] *Totum hoc non erat in impreſſis, præterquam in uno, quẽ Robertus Stephanus typogra phus Pariſienſis diligentiſſimus ediderat. quem ego ſe cutus, omnes illas uoces addidi ſeptimũ abhinc annum. eas nunc in uetuſto codice Vincentij Riccij eſſe uideo.*

Ex epiſtola XVII. 195.

IN ISTA *ſolitudine*] *Solitudine potius, q̃ ſolicitudine, è tribus antiquis libris, & è ſenſu legendum putaui. dixit enim, ſolitudine, pro ſummo otio: quod apertius ſequenti epiſtola. Etſi (inquit) periniquo patiebar animo te à me digredi: tamen eo tempore me conſolabar, quòd & in ſummum otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negotijs diſcedere.*

Ex epiſtola XXII. 196.

COLLEGA *noſtro*] *Vetuſti codices nõnulli habent, ueſtro: quos alij ſecuti ſunt: qui quidẽ non uideo qua ratione ducti id fecerint: feciſſe tamen arbitror non temere. ſed cum in libris item manuſcriptis, collega noſtro, legatur; (habet autem unum ex antiquis exemplaribus, in quibus ita ſcriptum ſit, Bernardinus Maffeus) Antonium autem Ciceronis in Auguratu collegam fuiſſe, notiſſimum ſit: priorem lectionem conſeruaui, quam eo minus arbitror immutandam, quòd & ad Atticum ſcribens, epiſtola penultima libri X. collegam ſuum appellat Antonium: inquit enim, Miſit puerum, ſe ad me uenire: hoc quidem melius, q̃ collega noſter Antonius, cuius inter lictores lectica mima portatur. & Philippica II. 181. ſume diem: uide, qui te inauguret: collegæ ſumus.*

Ex epiſtola XXV. 198.

QVAM *turbo deiecerat*] *Vide Dionem libro XXXVIII. pagina XVIII. item libro XLV. pagina CVI. & Iuliũ Obſequẽtem in libro de prodigijs.*

198.

QVODDAM *græcum tempus ſeruitutis*] *Suſpicor in uoce, græcum, eſſe mendum. neque tamen ex*

cogitare quicquam ipſe potui, quod pro ea reponẽdum uideretur. Vbaldini *autem* Bandinelli, *hominis acutiſſimi, et ſcientiarũ laude præſtantiſſimi, coniecturã etiam atque etiam probo: cum enim percommodum uidetur habere ſenſum, tum à ueteri ſcriptura non admodum recedit. nam cum in libris quibuſdam antiquis, pro græcum, ſcriptum ſit, cecũ, ipſe, nihil ferè præter unam literam immutans, legendum putat, necũm, ideſt neceſſarium. cecum autem in antiquo libro* Vincentij Riccij *ſcriptum eſt.*

Ex epiſtola II. *libri* XIII. *pag.* 203.

SVBITVM *eſt ei remigrare* Cal. Quint.] *Calẽdæ (inquit)* Quintiles; *quo die domo tua, in quam uenerat, exeundum eſt; nimis ſubitæ ſunt, & propius adſunt, quàm ut ipſe poſſit operibus, quæ inſtituit, perfectis ſuo cõmodo diſcedere. ſciendum autem eſt, annuas domorum locationes* Calendis Quint. *apud ueteres fieri ſolitas. itaque epiſtola* III. *libri* II. *ad* Q. *fratrem, domus (inquit) tibi ad lucum* Piſonis Liciniana *conducta eſt: ſed, ut ſpero, paucis menſibus poſt* Cal. Quint. *in tuam commigrabis. poſt* Cal. Quint. *dixit, ideſt finito locationis tempore, demigrantibus ijs, quibus eam locaueras.* Suetonius *autem in* Tiberio, *Senatori (inquit) latum clauum ademit, quem cognouiſſet ſub* Cal. Iulij *demigraſſe in hortos, quo uilius poſt diem ædes in* Vrbe *conduceret. quòd igitur* Euandro, *quem ſtatuarium fuiſſe conijcimus, ſubitum erat, ideſt propter breuitatẽ temporis incõmodum remigrare* Cal. Quint. *ad quam diem opera, quæ multa multis inſtituiſſet, abſolui non poſſe intelligebat; quæ moueri loco, & aliò transferri, cũ perfecta nõ eſſent, cõmode nõ poterãt: petit à* Mem

mio Tullius, ut ei de habitatione accõmodet, ne cogatur Cal. Quint. ut moris erat, remigrare, quod ſine damno facere non poſſe uidebatur.

Ex epiſtola VIII. 206:

CVIVS ex *filia*] *Antea, cuius ex familia, in omnibus impreſſis legebatur. nos ſeptimum abhinc annum, filia, correximus ex oratione pro P. Seſtio, in qua C. Albini filiam P. Seſtio nupſiſſe traditur. hunc autem locum, aliaq; item multa à nobis reſtituta, & iam impreſſa qui ſibi poſtea uendicarint, uideo fuiſſe. quam ego laudem illis uel ultro conceſſerim, modo ne ijdem noſtrum librum tertio quoq; uerbo reprehẽderent; & quod ex illo ſumpſerunt, id ſe uidiſſe diſſimularent; quodq́; magis doleo, Germanis acceptum referre mallent. ſed quoniam ab hoc concertationis genere natura ſemper, nunc etiam ratione abhorreo: de Germanis nihil dicam; qui, ut ueterum libros ediderint multos, & optime de ſtudioſis meriti ſint, certe patri meo nunquam in hoc genere uidebuntur cõparandi: hunc autem, qui nos occaſione undecunq; arrepta perſtringere conatur; ut etiam uarias lectiones, quas olim in calcem operis reieceram, tanquam à me probatas reprehendat; & ſi de nobis male exiſtimet, amabimus tamen ut hominem diligentem, et doctum; atq; etiam, ſiquid opis antiquorum ſcriptis, quæ deprauata leguntur, attulerit, ex inſtituto noſtro gratias agemus.*

Ex epiſtola IX. 207:

RVPILIVS P.F. Men.] *Diximus ſupra, ciues Romanos à tribu oſtẽdi ſolitos: quæ quidem tribus plerunq; in antiquis & lapidibus, & libris prima tantum ſyllaba ſcripta legitur: itaque corruptos opinor hic eſſe*

codices,& pro Men.legendum Met.ut intelligatur Metia tribus. ſed eſt quod magis placeat: potius enim ita legi uellem,P.Rupilius P.F.An.ut Anienſis tribus ſignificetur:nam Vincentij Riccij codex habet,P.Rupilius P. Fannius.cuius uitij fuit hæc origo; quòd cum ſcriptum eſſet,P.F.An.imperiti ueteres notas nō intelligentes ſcripſerunt, P.Fannius.de tribubus autem multa diximus in VIII. epiſtolam VIII. libri.

Ex epiſtola X. 207:

DEINDE ut ſe corroborauit] Interpretes uerbi ſignificatum nō intelligentes,alij aliter expoſuerunt. dixit autē,corroborauit,pro,egreſſus eſt annos pubertatis,& uir eſſe cœpit,quemadmodum in oratione pro M.Celio, 39: Cum is iam ſe corroborauiſſet, ac uir inter uiros eſſet. & in eadē 46. non modo hæc ætas, ſed etiam iam corroborata,id eſt,non modo adoleſcentes,ſed etiam uiri. & ſupra, eiuſdem orationis initio 38: eos,qui non,ut Celij accuſator,adoleſcētes eſſent, ſed uiri,robuſtiores appellauit. alibi etiam in hanc ſententiam eodem uerbo uſus eſt.

Ex epiſtola XII. 209.

SED ut hanc addam] Alij aliter. nos ſic emendauimus ex uetuſto codice Bernardini Maffei.

Ex epiſtola XV. 210.

PERVSTVM, etiā̄num] Cum antea legeretur,peruſtum & inanem,nos ex uetuſtis codicibus, & è ſenſu olim emendauimus, peruſtum etiamnum. ſed quoniam Vincentij Riccij codex habet,peruſtum immani; alij autem, peruſtum inanem: non abſurde etiam legi poſſet,peruſtū,inani gloria uolunt incendere.quod autem dixit,& iam,uide num legi poſſit,at hi me.

Ex epiſtola XVII. 211.

QVAM maximus poſtea cõmendatione c.a.] etſi codices omnes ita ſcriptum habeant; ego tamen legendum crediderim, quammaximus poteſt, mea commendatione c. a. uel, quammaximus poſt mea commendatione c. a.

Ex epiſtola XXI. 212:

IN OMNI genere officij diligẽdus] Quid, ſi legatur, in omni genere officij diligentiſs. id eſt, diligentiſſimus? qua ratione etiam dixit in oratione pro M. Celio, 53. uiro omnis officij diligentiſſimo. & pro Cluentio, 45. in omnibus officijs retinendis diligentior eſſe nemo poteſt. ſed hæc eruditorum iudicio permittimus: incerta enim in re affirmare quicquam, & immutare, tum temerarium eſt, tum periculoſum.

Ex epiſtola XXIIII. 214.

ISQVE ſe literis meis] Sic antea in omnibus impreſſis. emendaui ex codice Vincentij Riccij, uniſq; ſe literis meis: nam eum iam ante commendarat.

Ex epiſtola XXXVII. 219:

PVBLICE poſſidentur] Legem apud Calatinos fuiſſe crediderim, quæ caueret, ne quicquam publice, niſi publico nomine, poſſideretur. Hippiæ autem bona alieno nomine, ut puta cuiuſpiam abſentis, uel pupilli, publice poſſidebantur.

Ex epiſtola XLII. 220:

BYLLIONES] Impreſſi libri, Belliones, habebant; manuſcripti, Bulliones. itaque nihil dubitãdũ putauimus, quin eſſet uera lectio, Bylliones: u enim literã pro y ſcribebãt antiqui; et ita in uetuſtis codicibus perſæpe legitur; ut Sulla pro Sylla, murrha pro myrrha,

& alia huiuſmodi. Bylliones populi ſunt ſupra Epidã=num, quorũ meminit Strabo lib. VII. *dicti à Byllide, quæ ẽ ciuitas in Illyrico, de qua Stephanus de urbibus.*

Ex epiſtola L. 222:

MVLTA *in illum mea; quódq; maximum eſt,*] *Hanc lectionem puriorem, & elegantiorem exiſtima=mus, q̃ quæ antea in omnibus impreſſis habebatur. eam accepimus ex libro manuſcripto Vincentij Riccij.*

Ex epiſtola LII. 223.

CICERO REGI S.] *Opinor hunc Regem aliquem fuiſſe gentis Martiæ, cuius cognomẽ fuit Rex: itaque etiam Clodij ſororis uir Q. Martius Rex appel latus eſt, auctore Plutarcho in Cæſaris uita: ad Atti=cum etiam, pag.* 12: *cum dicit, ille autem Regis hære ditatem ſpe deuorarat, eum, quem diximus, Q. Mar=tium Regem intelligit.*

Ex epiſtola IIII. *lib.*XIIII. *pag.* 235:

PRAETEREA *magnopere nemo cæterorum ſeruorum. ea cauſa eſt, &c.*] *Sic antea in libris im=preſſis. ego diſtinctione tantum locum reſtituo, ut ita legatur. præterea magnopere nemo: cæterorum ſer=uorum ea cauſa eſt, ut ſi res & c. quoniam autem non ita apertus uidetur ſenſus, pluribus uerbis exponemus. Cicero ueritus amiſſionem ſeruorum cum tota re, ma=numiſit eos hac conditione, ut, ſi per legem Clodiam bo nis omnibus priuandus eſſet, ij ſuo beneficio liberti eſ=ſent, ſi modo id per Clodium licuiſſet: ſin autem lex ſeruos non adimeret, &, ut ad ueterem dominum perti nerent, concederet; ſeruirẽt, ut antea, præterquam pau ci, quos benemeritos omnino liberatos uellet. dicit au=tem, cæterorum ſeruorum, intelligens ſuos: nam ex Te*

rentiæ ſeruis neminem manumiſerat: tantum ijs, eam facturam eſſe, ut quiſque eſſet meritus, promiſerat.

Ex epiſtola VI. 236:

POLLICEM] Antea, Pollucē: nos ſeptimū abhinc annū emēdauimus, Pollicem, ex uetuſtis codicibus, & lib. XIII. ad Atticū; quo in lib. circa finē ita ſcribit. Pollex quidē, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuÿ pridie Iduū præſto fuit, ſed planè pollex, nō index.

Ex epiſtola VII. 236:

ID EST Apollini, & Aeſculapio] Hoc totum ſuſpicor in margine ab aliquo fuiſſe ſcriptū, qui uellet nomen eius Dei ponere, quem Cicero ſignificat. deinde qui librum exſcripſerunt, Ciceronis uerba falsò exiſtimantes, receperunt in contextum quod gloſſematis uice fuit. nihil tamen immutaui, quando manuſcripti libri, ut impreſſum eſt, omnes habent.

Ex epiſtola I. libri XV. pag. 240:

A TARCONDIMOTO] Sic habent uetuſti codices: à quibus non uideo cur hoc in loco diſſentiendum ſit: præſertim cum & Dion in fine lib. XLI. & L. Florus initio belli ciuilis inter Cæſarem, & Pompeium geſti, Tarcondimotum eum appellent: mendoſe enim in Floro, Tarcon dimotus, duabus uocibus impreſſum eſt, cum in libro manuſcripto una ſit.

240:

CONSVETVDINEM] Putat legendū eſſe Hieronymus Ferrarius, manſuetudinem: quod etiam 243: quæ copijs (dixit) et opibus tenere uix poſſumus, ea manſuetudine, & continentia teneamus: & ad Atticum 78. ſocijs incredibilis uidetur & noſtra manſuetudo, & abſtinentia.

Ex epiſtola III. 244.

PRAESENTIA, *magnitudine, & animi, & conſilij*] *Eſt hæc, ut opinor, huius loci uera lectio: quã ex antiquis exẽplaribus accepimus: quibus in omnibus, præſentia, legitur, non, ut quidam uoluerunt, præſtanti, aut præſenti. quamobrem autem, præſtantem, aut præſentem magnitudinem, latine dici poſſe crediderint, non uideo. ſed hoc argumento, & ſi firmiſſimum eſt; niti tamen nolumus. una tantum ratione refellantur, quòd à libris manuſcriptis diſſentiũt. quorum nos au ctoritatem in dies magis, magisq; facimus: permulta enim, quæ in ijs primo intuitu uideãtur abſurda; poſt, ubi diligentius animaduerteris, commodiſſime dicta re perientur: ut hoc in loco, qui ſtatim, uerbum illud, præ ſentia, quid ſibi uellet, aut quò ſpectaret, non percepe= runt, uitioſum credentes immutarunt: eſt enim ita di ctum, præſentia, magnitudine, & animi, & conſilij, tã= quã ſi dixiſſet, præſenti animo, magno conſilio; ut præ ſentiam animi, magnitudinem conſilij eſſe uoluerit: quemadmodum etiam alibi, præſentem animum ſæpiſ= ſime dixit: & ſi ubiq; ferè eandem uocem imperiti de= prauarunt, præſtantem, non præſentem, legentes. præ ſentiã quoq; animi dixit in oratione pro* Milone 113. & Cæſar *belli* Gallici *libro* V. 59:

244:

SACERDOS] Quid *ſacerdos hic ſignificet,* Hircij *uerbis oſtendemus: ſic enim ſcribit de bello* Alexandrino *lib.* IIII. 215: Comana, *uetuſtiſſimum, & ſanctiſſimum in* Cappadocia Bellonæ *templũ, quod tanta religione colitur, ut ſacerdos eius* Deæ, *maieſtate, imperio, & potentia ſecundus à* Rege *conſenſu gentis*

illius habeatur; id homini nobiliſſimo Nicomedi Bithynio adiudicauit. Appianus autem in fine Mithridatici, Commagenis (inquit) Archelaum ſacerdotem præfecit, quæ dignitas habetur regia. Strabo etiam initio libri XII. *idem tradit.*

244:

ADOLESCENS *& equitatu, & peditatu, et pecunia paratus, & toto, ijs, qui nouari aliquid uolebant*] *Sunt, quos offendat hæc lectio. ac fuit, cũ ego quoque corruptum locum exiſtimarem. nunc de mendo nihil ſuſpicor: dixit enim, & toto, id eſt, & ea re, quæ ſumma eſt: deinde expoſuit, totum illud quid ſit: ijs, qui nouari aliquid uolebant: à quibus maxime timendum erat, q adoleſcẽtem uel leuibus rationibus ad bellum poſſent impellere. adoleſcens (igitur dixit) & equitatu, et peditatu, & pecunia paratus, et, quod ſummum eſt, ijs, qui nouari aliquid uolebant. ſic etiam ad Atticum,* 80. *eſt totum, quid Cal. Mart. futurum ſit, pro, eſt ſummum, eſt maximum, in eo ſunt omnia, quid Cal. Mart. futurum ſit.*

245:

TIBARANI] *Forte, Tibareni, de quibus Plutarchus in Lucullo, & Plinius, ubi Temiſcyræ regionis gẽtes perſequitur: nã Tibaranorũ mẽtionẽ nõdũ inueni.*

246:

RES, *quas Conſul in urbe geſſiſſet*] *In quo ita legatur, uetuſtũ habet codicem magnæ ſpei adoleſcẽs Ioſephus Tramezinus. Conſul autem, ideſt Cicero: commemorantur enim quæ pro Ciceronis dignitate & dixerat, & fecerat Cato. quis ſit autem is, quem clariſſimum, atq; optimum uirum appellat, intelligere nondũ*

potui. Cæſarem quidem, ut alij exiſtimant, non arbitror. quem Cicero nunquam optimum uirum uocaſſet, ad Catonem ſcribens Cæſaris inimicum, præſertim cum tota ferè epiſtola eius beneuolentiam quaſi aucupari uideatur, quo facilius ſupplicationem obtineret Catone comprobante.

253:

CVM hæc te tertia iam epiſtola ante oppreſſit,] Alij, ante operis ſit, durius omnino, & ſenſu, ut ego exiſtimo, non admodum probabili. quid enim? adeo longa eſt hæc epiſtola, ut opus uideri poſſit? nam qui illas dictiones, ſchedam aut literam, epiſtolarum numero reſpondere negant: id ego illis concedo: ſed referri dico ad illam uocem, epiſtola: ut quaſi Caſſium reprehendat, qui ſchedam, aut literam nondum dederit, cum epiſtolas iam tres acceperit. legitur autem, ut nos impreſſimus, cum in alijs libris manuſcriptis, tum in eo, quem habet Vincentius Riccius: qui quidem liber uetuſtiſſimus eſt; ut græcas dictiones, quæ ſunt in uetuſtis codibus perquamraro, maiuſculis literis ſcriptas habeat.

Ex epiſtola XVI. 253.

QVOD uelis ipſa currunt] Corruptus locus: quem ſanare nō potuimus, ueterum exemplarium ope deſerti: prorſus enim omnia, quæcunq; uidi, cum uulgata lectione conſentiunt. Vincentij Riccij codex hoc in loco & ſi deprauatus, ab alijs tamen diuerſus eſt: habet enim, quod in his incurrat. Florentini autem in ſuo libro emendarunt, quod uel ijs ipſa occurrunt. quam lectionem & ſi laudamus ut ingenioſe excogitatam, nō tamen ſequimur, neque ſatis ei confidendum credimus, cum à uetuſtis codicibus, etiā quos ipſi habuerunt, diſ=

crepet. nam quod Germanos in ſuo pro, currunt, oc=currunt, impreſſiſſe dicunt: id ego eos feciſſe tantum=modo coniectura ductos facile crediderim: non enim hic ſolum, ſed in reliquis etiam Ciceronis ſcriptis multa eos arbitratu ſuo uideo mutaſſe.

Ex epiſtola XVIII. 254.

TVA *quidẽ in culina, mea moleſta eſt.*] Notiſſimum eſt, ex Epicureorum familia Caſſium fuiſſe. *ita=que per iocum Cicero dicit eius philoſophiam in culina uerſari. quod ſequitur, mea moleſta eſt, legit amiciſſi=mus meus, mea in palæſtra eſt: ut ſit ſenſus: tua tibi philoſophia uoluptatem ſuppeditat, mea mihi curas, et labores. culina enim uoluptatis eſt, & otij: palæſtra moleſtiæ, & contentionis. in codice Vincentij Riccij pro moleſta eſt, legitur, moleſtia eſt.*

Ex epiſtola XIX. 254:

ΗΔΟΝΗΝ *uero, &* ἀναλγησίαν] *Robertus Stephanus Pariſienſis, quo ego, ſecundum patrem meũ, in emendandis atque edendis ueterum ſcriptis neminem fuiſſe, aut eſſe arbitror diligentiorem: hãc uocem, ἀναλγησίαν; ubi legebatur, δικαξίαν; in ſuo libro impreſſe=rat. quæ uox ſenſum cum haberet meliorem, quàm uulgata illa prior: ipſe item in meo libro ſeptimũ abhinc annum eam impreſſi, exiſtimans, Robertum, ſiquid im=mutaſſet, id feciſſe codicum antiquorũ auctoritate te=ſtimonioq; adductum. alij poſtea nõ inepte emendarũt, ἀταραξίαν: & ſi uetuſti codices repugnent. unus ta=men Vincentij Riccij liber habet, ἀταξίαν.*

254:

HABET *damnatos, quos pro illo nobis reſtituat*] *Lege Pompeia damnatos Cæſar reſtituerat, eos nunc la*

tenter ſignificat, cum tamen de ijs loqui uideatur, qui ad ſectiones faciendas Syllæ mortuo eſſent ſurrogandi.

Ex epiſtola penultima, 255.

AD AMOREM *meum aliquantulum diſcedés addidiſti*] *Antea legebatur, aliquantũ olim. nos cum in libris manuſcriptis et, aliquantulum olim, et, aliquãtum olim, legeremus: aliquantulum, emendare non dubitauimus. neq; enim, ut opinor, habere locũ hic poteſt uox illa, olim; cum ex ipſa epiſtola,* Trebonium *nõ multo ante* Roma *profectum eſſe, colligatur. atq; etiam ſenſus erit cõmodior, ſi, aliquantulum, quàm ſi, aliquantum olim, legas; ut oſtendatur,* Ciceronis *amorem erga* Trebonium *ſummum, & maximum iam fuiſſe, cui quamminimum addi potuerit.*

Ex epiſtola IX. 259:

CASSIOPEN] *Antea, Caſſoden. nos ex* Plinio, & Strabone *Caſſiopen reſtituimus: etſi hunc quoq; locum alij ſibi uendicarunt tribus annis poſtquàm nos impreſſimus.*

Ex epiſtola X. 260.

FVERVNT *omnino. & ipſe*] *Diſtinctionem mutauimus, ut legatur, fuerunt. omnino & ipſe.*

Ex epiſtola XXIIII. 266.

ACCVRRAM. *ſed s.*] *In uetuſtioribus libris ſcriptum eſt, ſed ſi. ego arbitror legendum, ſed ſt. quá ſilentij notam qui non agnouere, ſcripſerunt, ſi. deinde alius cum uideret, ſi, locum hic habere nõ poſſe, fecit, s. ideſt ſcilicet. ſic etiã in de oratore lib. II. pro, ſt, ſcriptũ erat, ſi. quod mẽdum* VII. *abhinc annum ſuſtulimus. in* Plauto *etiã, ubi legẽdũ eſt, ſt, modo ſi, modo aſt, modo at, uulgo legitur.* Terẽtius *quoq; in* Phormione *hac nota*

uſus eſt: quem locum citat Velius Longus grãmaticus.

266:

SEMAS *quid egerint*] *Alij, ſed quod egerint, Dolabellæ procuratores fac ut admoneantur. ego illa uerba, Dolabellæ procuratores fac ut admoneantur, à ſe ipſa regi puto, nec aliunde pendere: uerbum enim, admoneantur, ad pecuniam refertur, quam Dolabella Ciceroni debebat: itaque intulit, appellabis etiam Papiam: quod item creditorum uerbum eſt. forte igitur legendum, ſciemus, quid egerint: ut omnino à ſequentibus diſcludantur.*

Ex epiſtola ultima, 267.

QVIBVS *alteri Ceſenam,*] *Locus procul dubio corruptus: neque enim adeo tum ignobilis, aut obſcura fuit Ceſena, ut tanquam abiecta res nominari debuerit. uetus codex Vincentij Riccij ſic habet, quibus geſa, uel quibus ſutianarum tabernarum fundamenta credas. deliberent eruditi, quomodo ſit legendum. Liuius quidem libro* IX. *de Cenſennia meminit oppido non admodum celebri: ut fortaſſe nõ inepte pro, Ceſenam, Cenſenniam, hic legi poſſit.*

AAA BBB CCC DDD EEE.
Omnes quaterniones.

APVD ALDI FILIOS.

VENETIIS, M. D. XL. MENSE IVLIO.

AL DVS

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

SANTIN
Restauro
74